Doç. Dr. Orhan Yavuz Dizisi - 2

Dünya'da ve Türkiye'de Gençlik

Fulya Gürses • Hasan Basri Gürses

1978 YUNUS NADİ ARMAĞANI
BİRİNCİLİK ÖDÜLÜ

TOPLUMSAL DÖNÜŞÜM YAYINLARI

Dünya'da ve Türkiye'de **Gençlik**

Fulya Gürses
Hasan Basri Gürses

TOPLUMSAL DÖNÜŞÜM YAYINLARI

DÜNYA'DA VE TÜRKİYE'DE GENÇLİK

Fulya Gürses / Hasan Basri Gürses

Doç. Dr. ORHAN YAVUZ'UN ANISINA ÖZEL DİZİ: 2

Dünya'da ve Türkiye'de Gençlik kitabı, **Cumhuriyet Gazetesi**'nin gençlik konusunda düzenlediği 1977-1978 yılı **Yunus Nadi Armağanı Yarışması**'na katılan, **Prof. Dr. Tarık Zafer Tunaya, Prof. Dr. Sabri Özbaydar, Doç. Dr. Yakut Irmak Sencer, Doğan Hızlan** ve **İlhan Selçuk**'tan oluşan büyük jüri tarafından değerlendirilerek birincilikle ödüllendirilen araştırmanın, yarışmaya sunulan orjinal metnidir.

Araştırmanın yazarları çalışmalarını 1979 yılındaki ilk baskısına yazdıkları önsözde "**Araştırmamızın ana mesajını ve sonucunu özet olarak *'Gençlik Gelecektir -Gelecek Sosyalizmdir'* sözüyle belirleyebiliriz.**" saptamasıyla okuyucuya sunmuşlardı. O tarihten bugüne dünyamız büyük alt üst oluşlar yaşadı. Tarih devam ediyor ve insanlık tarihinin geleceğinin belirleneceği tarihsel bir dönüm noktasını yaşadığımıza kuşku yok. İnsanlık geleceğinin belirlendiği bu dönemden ya özgürlüğün ve kurtuluşun şafağına ya da geri dönülmez bir barbarlık çağına geçecek. Ve bu süreçte gençlik en belirleyici kesim olmak konumundadır. Hem insan toplumunun en dinamik kesimi olması hem de geleceği yaratacak ve yaşayacak kesim olması nedeniyle gençliğin bu konumu nesnel bir toplumsal olgudur. Toplumun en dinamik ve enerjik, en temiz ve idealist, yeniliğe ve ileriye, insancıl ülküler için özveriye en hazır ve elverişli kesimi olan gençliği kim kazanırsa geleceği de o belirleyecektir.

Gençliğin dünyanın ve toplumumuzun geleceği için böylesine çok önemli bir rolü olduğu inancında olan yayınevimiz, **Fulya Gürses / Hasan Basri Gürses**'in bu araştırmasının yeni baskısını, **Doç. Dr. Orhan Yavuz**'un anısına hazırladığımız bu özel dizide yayınlamaktan onur duyuyor ve katkıları için teşekkür ediyor. Bu dizinin gelirlerinin %50'si yazarlarında katkı ve katılımıyla **Tutuklu** ve **Hükümlü Aileleri**'nin çocuklarının eğitimine bağışlanmıştır. Yayınevimiz bu diziyi yeni toplumbilimsel araştırma ve incelemeler yayınlayarak geliştirip sürdürecektir.

Toplumsal Dönüşüm Yayınları

FULYA GÜRSES: 1950 yılında İstanbul'da doğdu. Orta öğrenimini Bakırköy Lisesi'nde, yüksek öğrenimini İ. Ü. Edebiyat Fakültesi Sosyoloji bölümünde tamamladı. 1969'da Sosyalist Gençlik Örgütü (SGÖ) saflarında başlıyan örgütlü toplumsal eylemliliğini sonraki yıllarda TİP, TÖB-DER ve TÜM-DER örgütlenmelerinde sürdürdü. 1975-80 yıllarında TÜM-DER'in İstanbul şubesinin kurucu Y. K. üyesi ve sekreteri, 12 eylül yönetimince kapatılıncaya kadar genel merkezin GYK üyesi olarak görev yaptı. 1981 yılında tutuklanıp yargılandı. Doğduğu kentin ve yurdun çeşitli illerinde 20 yıl Felsefe öğretmenliği yaptı.

Birlikte hazırladıkları **Dünya'da ve Türkiye'de Gençlik** araştırması **1977-1978 Yunus Nadi Armağanı** yarışması birinciliğini kazandı. 1980 yılında KÖY-KOOP tarafından **Akın Özdemir**'in anısına düzenlenen araştırma-inceleme yarışmasına katıldığı **Kır Yoksullarının Günümüzdeki Durumu ve Geleceği** başlıklı toplumbilimsel çalışması birincilikle ödüllendirildi. Matbaa baskısı sürerken 12 Eylül darbesi olduğundan, kitaplaşıp okuyucuya ulaşamadı. 1991 yılında Seyhan Belediyesince Orhan Kemal'in anısına düzenlenen yarışmaya gönderdiği **Ekmek** isimli öykü dosyası **Orhan Kemal Öykü Ödülü**'ne değer görüldü ve 1992 yılında **Dünya Yayınları** tarafından yayınlandı. Yazarın ilk öykü kitabı **Ekmek**'in ikinci baskısı ile yeni öykü kitabı **Duvar** önümüzdeki ay yayınlanıyor. **Çocuk ve Toplum** başlıklı yayına hazır bir incelemesi bulunan yazar, **Türkiye'de Kadın Hareketi - Tarihi, Günümüzdeki Durumu ve Geleceği-** konulu bir araştırma-inceleme üzerinde çalışıyor.

HASAN BASRİ GÜRSES: 1949 yılında Silivri'nin Seymen köyünde doğdu. Bakırköy Lisesi'ni 1968'de, İ. Ü. Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü'nü 1972'de bitirdi. Yüksek Lisans eğitimine İ. Ü. İktisat Fakültesi Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Enstitüsü'nde (1979-80), doktora eğitimine Université Paris VII - Histoire et Civilisations bölümünde (1984-1986) devam etti. Özel nedenlerle Türkiye'ye dönmek zorunda kaldığı için doktora tezini sonuçlandıramadı.

1969 yılında **Sosyalist Gençlik Örgütü** (SGÖ) de başladığı devrimci mücadeleyi **Türkiye İşçi Partisi** (TİP) te sürdürdü. 1972-1975 yıllarında **DİSK** ve MADEN-İŞ Basın-Yayın dairelerinde görev yaptı. 1975-76 yıllarında Askerlik hizmetini yaptıktan sonra, yeniden kurulan 2. TİP'e katıldı. 1979-1985 yıllarında **TKP-İşçinin Sesi** saflarında yer aldı. 1981'de eşiyle birlikte tutuklanıp yargılandı. 1984'te yurt dışına çıktı. 1987-1991 yılları arasında dönemin devrimci-sosyalist dergilerinin tümüne yakınının basıldığı **Bizim Ofset** matbaasının yöneticiliğini yaptı. 1992 de **Sosyalist Yayınlar'**ı kurdu. Halen yayınevinin sorumlu yönetmeni ve emekçisi olarak görevini sürdürüyor.

Toplumsal Dönüşüm Yayınları: 42
Doç. Dr. ORHAN YAVUZ DİZİSİ: 2

1. Baskı Der Yayınları, İst. 1979
2. Baskı Toplumsal Dönüşüm Yayınları, Mart 1997
ISBN 975-7244 - 62-7

Yayın Yönetmeni: Hayri BİLDİK
Kapak: Mehmet AKINCI
Dizgi: FIRAT(Hüseyin AKÇADAĞ)

Baskı: Zafer Matbaası
Tel: (0212) 512 16 88
Mart – 97

Genel Dağıtım : Kardak Uluslararası Basın-Yayın-Dağıtım
Narlıbahçe Sok. No: 6/3 Cağaloğlu-İstanbul
Tel: (0212) 527 98 25

Toplumsal Dönüşüm, 2B Bilgi-Birikim Kardak Uluslararası Basın Yayın Ticaretin yan kuruluşlarıdır.

Doç. Dr. Orhan Yavuz Dizisinden elde edilecek gelirin % 50'si tutuklu ve hükümlü çocukların eğitimine katkı için bağışlanmıştır.

Sunu:
Bağımsızlık - Demokrasi - Sosyalizm
uğrunda canlarını vermiş
«DEVRİM ŞEHİTLERİ»nin ölümsüz
anılarına

DÜNYA'DA VE TÜRKİYE' DE

GENÇLİK

I. BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ, KONUSU, KAPSAMI VE AMACI

II. BÖLÜM: ÇAĞIMIZ DÜNYASI VE GENÇLİK

III. BÖLÜM: GELİŞMİŞ KAPİTALİST ÜLKELERDE GENÇLİK

IV.BÖLÜM: ÜÇÜNCÜ DÜNYA ÜLKELERİNDE / AZGELİŞMİŞ ÜLKELERDE / GENÇLİK

V. BÖLÜM: SOSYALİST ÜLKELERDE GENÇLİK

VI: BÖLÜM: TÜRKİYE'DE GENÇLİK

VII: BÖLÜM: EKLER

İÇİNDEKİLER

11— Okuyucuya sunuş

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ, KONUSU, KAPSAMI VE AMACI

Sayfa
27— **Araştırmanın Yöntemine Giriş**
28— Materyalist - Diyalektik Düşüncenin Gelişmesi
29— Bilim, Bilim Adamı, Toplumsal Sınıflar ve İdeoloji İlişkileri
32— Toplumsal biçimlenme, Toplumsal Sınıflar ve Toplumsal Değişme
37— Türkiye'de Toplumsal Bilimler
44— **Araştırmanın Konusuna Giriş**
45—Gençlik: Tanımlar, Özellikler, Toplumsal Yapıdaki Yeri ve Önemi
49— Gençlik ve Toplumsal Sınıflar
54— Toplumsal Yapı, Toplumsal Sorunlar ve Gençlik Sorunları
56— Sınıf Mücadelesi ve Gençlik
57— Gençlikle İlgili Toplumsal Kurumlar ve Olgular
59—Toplumsal Sistemler ve Gençlik
60— **Temel Varsayımlar / Tezler**
62—Bölümün Özeti ve Sonuç
64—Notlar

İKİNCİ BÖLÜM

ÇAĞIMIZ DÜNYASI VE GENÇLİK

81—**Çağımız Dünyasının Temel Özellikleri**
87—Dünya Nüfusu ve Gençlik

89—Gençlik ve Çalışma Yaşamı
91— Gençlik ve Eğitim
92—**Dünya'da Gençlik Eylemleri ve Örgütlenmesi**
104—Dünya Gençliğinin Ortak sorunları, Amaçları ve Dayanışması
112—Uluslararası Kuruluşlar ve Gençlik
118—Notlar

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GELİŞMİŞ KAPİTALİST ÜLKELERDE GENÇLİK

124—Kapitalist Ülkeler ve Gençlik politikaları
131—Kapitalizm, Gençlik ve Eğitim
135—Devlet, Tekeller ve Demokrasi
142—Kapitalizmin İstihdam Politikası ve Gençlik
146— Gençliğin İşsizlik Politikasına Karşı Mücadelesi
151— Gençliğin Bunalımı Değil, Kapitalizmin Bunalımı
154—Kapitalizmin Kültür Politikası ve Gençlik
158— Kapitalist Ülkelerde Öğrenci Gençlik Eylemleri
166— Öğrenci Gençlik Eylemlerinin Ortak Özellikleri
168— Kapitalist Ülkelerde Gençlik ve Siyaset
173— Notlar

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ÜÇÜNCÜ DÜNYA ÜLKELERİNDE / AZGELİŞMİŞ ÜLKELERDE / GENÇLİK

182— Giriş: Klâsik Sömürgecilikten Yeni Sömürgeciliğe
187— **Toplumsal Özellikler ve Başlıca Sorunlar**
187— Nüfus
187—Yerleşme ve Konut
188— Beslenme ve Sağlık
190— Eğitim
190— İşgücü
191— Emek Göçü

193—Beyin Göçü
193—Kadın
195—Gelir Dağılımı
195—Enflasyon
196—Kitle Haberleşme Araçları
196—İnsan Hakları - Demokratik Haklar
197—Ekonomik Durum
198—Üçüncü Dünya Ülkelerinde Yeni Oluşumlar ve Gençlik
201—Filistin'de Gençlik: Direnme Hareketinin Zaferi İçin
205—İran'da Gençlik: Monarşist Şah Diktatörlüğüne Karşı Mücadele
209—Vietnam'da Gençlik: Ulusal Kurtuluş Savaşı ve Sosyalist Kuruluş
215—Güney Afrika'da Gençlik: Irk Ayrımı ve Sömürüye Karşı Savaş
218—Portekiz Sömürgelerinde Gençlik: Bağımsızlığın Zaferi İçin
222— Notlar

BEŞİNCİ BÖLÜM

SOSYALİST ÜLKELERDE GENÇLİK

230—Sosyalist toplumların Genel Özellikleri
241—Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliğinde Gençlik
253—Bulgaristan Halk Cumhuriyetinde Gençlik
262—Demokratik Alman Cumhuriyetinde Gençlik
273—Küba Sosyalist Cumhuriyetinde Gençlik
280—Diğer Sosyalist Ülkelerde Gençlik
284—Notlar

ALTINCI BÖLÜM

TÜRKİYE'DE GENÇLİK

293—Türkiye'de Toplumsal Gelişmenin Ana Özellikleri
284—Nüfus Yapısı

299—Nüfusun Yerleşme Özellikleri ve Konut
304—Nüfusun Eğitim Yapısı
308—Nüfusun Beslenme Durumu ve Özellikleri
323—Nüfusun Sağlık Özellikleri
331—Gelir Dağılımı
341—İşgücü ve Özellikleri
353—Toplumsal Sınıflar ve Gençlik
358—İşçi Gençlik
372—Köylü Gençlik
378—Gençlik, Hukuk ve Suç
384—Öğrenci Gençlik / Gençlik ve Eğitim
395—Yüksek Öğrenim Gençliği ve Sınıfal Kökenleri
406—Yüksek Öğrenim Gençliğinin Sorunları
409—Öğrenci Gençliğin Siyasal Eğilimleri
412—Siyasal İktidarlar ve Gençlik
416—Günümüz Türkiye'si: Yeni Oluşumlar ve Gelecek
419—Toplumsal Sorunlar ve Çözüm Yolu
421—Toplumsal ve Ekonomik Bunalım
421—Biricik Umut ve En Büyük Tehlike
423—Sondeyiş Yerine
424—Notlar
Şiir Alıntıları için Notlar

YEDİNCİ BÖLÜM

EKLER

440— Tablolar: Dünya / Türkiye
503— Kaynaklar
585— Kısaltmalar

OKUYUCUYA SUNUŞ*

Kitabımızı sunarken araştırmanın hazırlanmasına, içeriğine ve sonuçlarına ilişkin bazı bilgilerin okuyucuya iletilmesinin gerekli ve yararlı olacağı düşüncesindeyiz.

"Dünya'da ve Türkiye' de Gençlik" konulu bu kitap 1977-78 yılı Yunus Nadi Armağanı Yarışması'na katılarak büyük jürice incelenip değerlendirilen ve birincilikle ödüllendirilen araştırma metninin orjinalidir. Okuyucunun da farkedeceği gibi zaman ve diğer olanaklar açısından çok kısıtlı koşullarda hazırlanmış olmanın etkilerini taşıyor. Bunların başında yarışmanın, araştırma süresini sınırlayarak, çalışmanın en geç belirli bir tarihte (20 mart 1978) teslim edilmesi koşulunu dayatması geliyor. Yarışma düzenlemenin mantığı ve niteliği açısından zorunlu olan bu durumun, çalışma üzerindeki etkisinin olumsuz olacağı anlaşılabilir sanıyoruz. Aynı şekilde zamanı kısıtlayan diğer bir konuda, araştırmayı yapanların tam gün süreli ve araştırma mesleği ile ilgisi olmayan görevlerde çalışmakta oluşlarıdır. Bu nedenle, sınırlı zaman ve kaynaklarla gerçekleştirdikleri (ocak, şubat, mart aylarının gece ve tatillerinde, eldeki basılı kaynaklarla) bu araştırma, okuyucu tarafından okunurken, ayrıca araştırmacıların ilk çalışması ve akademik kariyeri olmayan amatör ve deneyimsiz kişilerce yapılmış bir çalışma olduğu göz önüne alınmalıdır. Kuşkusuz, eksikliklere gerekçe olabilecek, belirtilen bu durumların, yanlışlara gerekçe olamayacağının bilincindeyiz.

Belirtilen bu nedenler araştırmacıların çalışmaya başlarken oluşturdukları "araştırma plânı" nın bütünüyle gerçekleştirmesini

---

* Birinci baskı için Ocak 1979' da yazılmıştır..

olanaksızlaştırmış, tasarlanmış olan araştırma plânının tamamını gerçekleştiremeden yetiştirebildikleri kadarını yarışmaya göndermeleri sonucunu doğurmuştur. Öyle ki; yazılmış olan karalama metninin bir kez dahi gözden geçirilip okunmadan daktiloya çekilmesi zorunlu olmuştur. Zaman konusunun araştırmanın son bölümlerine gelindiğinde alabildiğine sıkıştırmasının etkilerini ve en sonunun nasıl apar topar bağlandığını okuyucunun da sezinleyeceğini sanıyoruz. Bu açıklamalarımızdan sonra, okuyucu nasıl bir nedenden dolayı çalışmayı bu niteliğiyle yayınladığımızı sorabilir. Bunları şöyle özetliyelim. Oluşturduğumuz taslak plânın gerçekleştirilmesinin oldukça uzun bir zaman alabileceği olasılığına karşılık, jürinin değerlendirdiği metnin biran önce okuyucuya ulaşması, şu anda başka Toplumsal-politik araştırma konuları üzerinde çalışmakta oluşumuz ve asıl önemlisi ise, aşağıda da belirteceğimiz gibi bu çalışmayı tamamlıyan ve sonuçları üzerinde temellenen ikinci bir çalışma yapmak kararımız ile yarışmaya sunulmuş olan orjinal metnin yayınlanması gerekliliği şeklindeki düşüncemizdir.

Araştırmanın taslak plânında yer alıp da belirttiğimiz nedenlerle gerçekleştirilemeyen bazı konuların en başında, Türkiye bölümünde yer alacak olan "Türkiye'de Devrimci Mücadele ve Gençlik" ana başlıklı bölüm gelmektedir. Bu bölümdeki politik odaklı bir yaklaşımla gençlik eylemleri ve örgütlenmesinin tarihçesinin, bugününün ve geleceğe yönelik gelişmelerin tespit, analiz ve yorumunu yapmayı düşünmüştük. Gençlik eylemlerinin ve örgütlenmesinin genel devrimci eylem ve örgütlenme ile ilişkisi, gençliğin eylemi ve örgütlenmesi ile sınıfın eylemi ve örgütlenmesi (gençlik-parti) ilişkileri ülkemizdeki siyasal akımlar ve ideolojilerin (sosyalist, faşist, islâmcı...) gençlik-eylemleri-örgütlenmesi konularındaki görüşleri ve ilişkileri, ülkemizdeki gençlik eylemleri ve örgütlerinin niceliksel ve niteliksel durumunun değerlendirilmesi, Devrimci mücadelede gençliğin yeri ve önemi, anti-faşist mücadele ve gençlik v.b. konularını da bu bölümde incelemeyi plânlamıştık. Gerek yukarıdaki nedenler ve gerek konunun kapsam olarak genişliği titiz, yoğun, dikkatli bir çalışma gerektirmesi nedeniyle ayrı bir çalışma olarak yapılmasının zorunlu olduğu kanısına vardık.

Hazırlık çalışmalarını sürdürdüğümüz bu çalışma bu ilk çalışmamızın temel sonucu olan "Gençlik-gelecek-sosyalizm" belirlemesi-

nin doğal ve zorunlu sonucu olarak "Sosyalist mücadele-parti-gençlik" ilişkileri konusunda odaklanacak. Ülkemizdeki sosyalist mücadelenin tarihi ve bu süreçte gençlikle ilişkileri, parti, gençlik eylemleri ve örgütlenmesi ile ilişkileri, bu durumun günümüzde gösterdiği niceliksel, niteliksel özellikler ve sorunlar v.b. konular bilimsel sosyalist teorinin ve dünya devrimci deneyimlerinin ışığında incelenecek. Bu kapsam ve içerikteki bir çalışma yalnızca gençlik ve sosyalist mücadele ilişkileri konusunun değil, aynı zamanda ülkemizdeki sosyalist mücadelenin tarihinin, bugünün ve gelişme doğrultusunun niteliği ve sorunları üzerine bilimsel sosyalist teori temelinde tarafımızdan yapılmış bir analiz ve değerlendirme olacaktır. Bu içerik ve çerçevede tasarladığımız bu sorumlu, gerekli ve yoğun nitelikli çalışmayı, konuya duyduğumuz yakın ilgi ve ilk çalışmamızı bütünliyeceği için biran önce gerçekleştirmeyi tasarlamakta ve istemekteyiz.

***

Çalışmamızın "toplumbilim" çerçevesinde bir araştırma olması nedeniyle bu konuya ilişkin görüşümüzü belirtmemiz ve bazı noktalara değinmemiz gerekiyor.

Toplumbilimsel çalışmalar sınıf mücadelesi ve özellikle ideolojik mücadele ile çok yakından ilgilidir. Ve toplumsal sınıfların kendilerine özgü dünya görüşlerinden kaynaklanan toplumbilim anlayışları ve yöntemleri vardır. Başka bir deyişle bir burjuva toplumbilimi olduğu gibi, işçi sınıfının da bir toplumbilimi sosyalist toplumbilim bulunmaktadır. Bu anlamda sosyalizmin bir sınıf ideolojisi ve aynı zamanda bir toplumbilim olduğunu söyleyebiliriz. Tarihsel süreç boyunca bu iki temel sınıfın mücadelesine iki toplumbilim anlayışı ve yönteminin mücadelesi eşlik etmiştir, etmektedir. İşçi sınıfı yalnızca ideolojik alanda ve toplumsal düzeni sosyalizmin üstünlüğü konularında değil, aynı zamanda sosyalist toplumbilim alanında da zaferler kazanmıştır. Burjuvazinin idealist, metafizik, bireyci ve emeğin sömürüsüne dayanan dünya görüşü ve toplumsal düzeni karşısında işçi sınıfının diyalektik ve materyalist dünya görüşü ile toplumcu ve insana yönelik toplumsal düzeni sosyalizm güçlü, haklı ve doğrudur. Tarihin tanıklık ettiği bu olgunun temelinde "bilim-

sellik" yatmaktadır.

Toplumsal bilimlerde "sınıfsallık" niteliği, doğa bilimlerine göre daha bir açık ve belirgindir. Tarihsel süreç boyunca burjuvazinin bu konuda pek hassas davrandığını görüyoruz. Zira toplumbilimsel çalışmalar burjuvazinin düzenine doğrudan ve temelden bir eleştiri olduğundan toplumbilimin amaçları ve sonuçları burjuvazinin çıkarlarına ters düşmüştür. Bu nedenle sınıf olarak egemenliğini sağladıktan sonra burjuvazinin (18. yy. dan sonra) toplumsal bilimlere cephe aldığını görüyoruz. Bu tarihten sonradır ki toplumsal bilimlerin amaç ve sonuçlarının savunmasını, geliştirilmesini ve giderek gerçekleştirilmesini işçi sınıfı, onun politik eylemi olan sosyalist hareket ve toplumsal düzeni olan sosyalizm üstlenmiştir. Bilimsel sosyalizmin kurucularının "Felsefe nasıl maddi silahlarını işçi sınıfında buluyorsa, işçi sınıfı da entellektüel silahlarını felsefede bulur" dedikleri gibi, toplumsal bilimler de maddi temelini ve amaçlarının gerçekleştirilmesinin olanaklarını işçi sınıfının bilimsel dünya görüşünde, politik mücadelesinde ve toplumsal düzeni sosyalizmde bulmuştur. Bu nedenle toplumbilimsel çalışmaların sınıf mücadelesinin, ideolojik mücadelenin en önemli alanlarından biri olduğu söylenebilir.

Toplumsal olguları ve konuları araştırmada kullanılan yöntemin, araştırılan konu ya da olgunun toplumsal gerçeklikteki yerinin, nedenlerinin ve bağlantılarının doğru olarak belirlenmesi ve araştırma sonuçlarının "bilimsel" olabilmesi açısından tayin edici bir önemi vardır. Sosyalist toplumbilimin yöntemi, tek bilimsel dünya görüşü ve bilimsel yöntem olan "Diyalektik ve tarihi materyalizm" dir. Bunun içindir ki, sosyalist toplumbilim "Bilimsel toplumbilim" olarak da adlandırılmaktadır.

Konunun bu kadar önemli ve sosyalist toplumbilimin ülkemizde yeni yeni gelişmeye başlamış olması nedeniyle yöntem sorunu ve toplumbilim anlayişı birinci bölümde kısaca gözden geçirilerek gelişmelerin değerlendirilmesi yapılmıştır. Belirtildiği gibi sınıflı toplumların temel karakteri olan "sınıfsallık" toplumsal bilimlerde kendini belirgin ve apaçık olarak gösterir. Sınıflı bir toplum olan toplumumuzun yapısına uygun olarak, toplumsal sınıflara özgü toplumbilim anlayışının ve yönetiminin oluştuğunu görüyoruz. Bunları belirlemek gerekirse;

1- Burjuva toplumbilim, (A- Liberal B-Faşist, ırkçı, sahte milliyetçi)

2- Küçük burjuva - ortayolcu - eklektik toplumbilim

3- Sosyalist - bilimsel - toplumbilim olarak sıralıyabiliriz. Her birine kısaca değinelim.

Burjuva toplumbilim: Ülkemiz burjuva sınıfı da toplumsal bilimlere karşı çekimser ve ürkek bir tavır göstermiş, kendi denetimindeki gelişmelere dahi güvensiz ve ilgisiz kalmıştır. Birinci Beş Yıllık Kalkınma Plânında kurulmaları öngörülen "doğal" ve "toplumsal" araştırma kurumlarından birincisi plânın ilk yılında (1963) hemen kurulduğu halde (TÜBİTAK), toplumsal araştırmalar kurumu daha sonraki kalkınma plânlarında (2'nci ve 3'üncü) ve birçok resmi akademik kuruluş tarafından defalarca önerildiği halde halen kurulamamaştır. Özerk bir toplumbilim araştırma kuruluşunun denetimini sağlamaktan kuşkulu olmasına karşın, burjuvazi devletin resmi kurumlarından (Üniversite, Araştırma Enstitüleri, DPT, MPM..) ve doğrudan kendisinin oluşturduğu kuruluşlardan (Ekonomik sosyal etüdler konferans heyeti, İktisadi Kalkınma Vakfı, TÜSİAD, T.O. Birliği, TİSK, bankalar, vakıflar gibi kuruluşların araştırma bölümleri) bu alandaki gereksinimlerini karşılamak ve sosyalist toplumbilimin eleştirilerine karşılık oluşturmak çabasındadır. Yani burjuvazi akademik kariyerli burjuva toplumbilimcilerini çeşitli kanallardan yüksek ücret ve olanaklarla istihdam edecek ekonomik güce ve kuruluşlara sahiptir. Burjuva toplumbilimcilerinin yaptığı çalışmalarda; burjuva ideolojisinin savunusu, burjuva toplumun sorunlarına ve aksaklıklarına çözüm aramak, kitlelere burjuva ideolojisinin yayılması, sosyalist ideolojinin ve sosyalizmin kötülüklerini döktürerek (!) sınıf mücadelesini engellemeye çabalamak, toplumsal barış vb. konuları yer almaktadır. Bu çalışmaların tümünde Amerika ve Avrupa burjuva toplumbiliminin başka bir deyişle uluslararası burjuva toplumbiliminin çok yönlü etkilerini görmekteyiz.

Burjuva toplumbiliminin bir akımı olarak gelişen faşist-ırkçı-sahte milliyetçi bir akımın son yıllarda yoğun çalışmalar içinde olduğunu görüyoruz. Liberal akım gibi Amerika ve Avrupa burjuva toplumbilimi kaynaklı olan bu akımın yerli toplumbilimcilerden bazılarına

sahip çıkarak ve içeriğine ırkçı, şoven öğeler de katarak kendisine sahte milliyetçi bir görünüm verdiği gözleniyor. Burjuva toplumbiliminin bir kolu olan bu akımın, ülkemizdeki sınıf mücadelesinin yükselmesine paralel olarak sosyalist toplumbilimlerine karşı militan ve faşist bir alternatif hasım olma niteliğini gösterdiğine işaret edelim. Üniversitelerin içinde ve özellikle bazı Anadolu üniversitelerinde oldukça etkin olan bu akımın, son zamanlardaki ilgi çeken bir çabasının da faşist-ırkçı görüşlerle "Kemalizm" arasındaki "kopukluğu" giderme ve kaynaştırma yolunda ilginç çalışmalar yayınlamakta oluşudur. Bu çabaların, faşist akımın "laiklik" ve "Kemalist" nitelikleri karşısında bir türlü tam etkileyemedikleri ve ideolojilerinin temelinde yer alan "ordu" kurumuna yönelik olduğu görüşündeyiz.

Faşist harekete toplumbilimsel ve tarihsel bir temel oluşturmaya çalışan bu akımın yaptığı çalışmaların dikkatle izlenerek incelenmesinin ve kitlelere yapacakları olumsuz etkileri önlemek yönündeki çalışmaların yapılmasının gerekliliğine inanıyoruz. Konunun böyle bir sunuşta ayrıntılı incelenmesinin olanaksız olması nedeniyle kısaca değinmekteyiz.

Küçük burjuva-ortayolcu-eklektik toplumbilim: Bu akım, taraftarlarının sayıca oldukça geniş olması, ideolojik temelsizlikten kaynaklanan kararsızlığı, bulanıklığı ve tutarsızlığı ile tanımlanabilir. Bu akımın tüm çalışmaları, iki temel sınıfın ideolojisi ile toplumbilim yöntemi ve anlayışı arasındaki bocalayışı, eklektisizmi ve uzlaşmacı niteliğini yansıtıyor. Bir bölümünde ağırlık ve yönelişin burjuva toplumbilimine doğru olduğu gözlenirken, bir bölümünün de, sosyalist toplumbilimine yöneldiği, yaklaştığı görülüyor. Bilimsel "tarafsızlık" saplantıları sonucu, sürekli olarak "taraflı" olmak durumunda kaldıkları izleniyor. Bilimsel anlamda "objektif" olmanın tarafsız olmak olmadığını ve toplumsal olgularla konuların sınıflı toplumlarda zorunlu ve doğal olarak "taraflı" olmak özelliğinde olduğunu bir türlü göremiyorlar. Ya da "taraf"larını "tarafsızlık" la maskelemeye çalışıyorlar. Sınıfsal konumlarına uygun bir tavır bu, burjuvazi ile işçi sınıfı arasında karar veremiyorlar. Tarafsızlıkları, işçi sınıfının gerçek toplumsal güç ve geleceğin egemen sınıfı olduğunu kesin ve reddedilmez, görmezden gelinmez bir biçimde ortaya koymasına kadar sürecek olsa gerek.

Bu ortayolcu toplumbilimciler toplumsal olgu ve konuları inceler-

ken toplumsal sınıfları görmekten ve belirtmekten, bu temel toplumsal gerçekliği ortaya koymaktan ısrarla kaçınıyorlar. Ya da dolambaçlı yollar ve terimlerle şöyle bir ucundan değiniveriyorlar. Sınıfları görseler, sınıf mücadelesini görmüyor. Soyut teoride görseler bile toplumumuzdaki bu canlı olguyu belirtmekten kaçınıyorlar. Bir adım ileri gidebilenleri ise şemalaşmış ve klâsikleşmiş toplumların biçimleniş sıralamasını yapıp, bilimsel sosyalist teorinin kurucularından "zararsız ve kabul edilir" birkaç alıntı yapabiliyorlar. Ama çağımız dünyasının önemli bir bölümünde kurulup gerçekleştirilmiş, yaşıyan ve gelişmekte olan sosyalizmin canlılığına gözlerini kapıyorlar. Bu akımda görülmekte olan olumlu etkilenme ve yönelişler, işçi sınıfımızın tarih sahnesine çıkışıyla, onun sosyalist mücadelesinin giderek güçlenmesiyle ve bu sürecin doğal sonucu olarak sosyalist ideolojinin etkisinin artmasına paralel olarak gelişti. Bu gelişmelerin artışı sonucunda bu akım etkilerinin daha belirgin duruma geleceği belirtebilir.

Sosyalist-Bilimsel-Toplumbilim: Sosyalist toplumbilimin kaynağı olan bilimsel dünya görüşü "Diyalektik ve tarihi materyalizm" ülkemiz toplumbilimcileri için uzun yıllar bilinmeyen ve egemen sınıf tarafından yasaklanan bir konu olmuştur. 1940'lı yıllardaki birkaç öncü kişi dışında ancak 1960'lı yıllardadır ki, toplumbilimcilerin bir bölümü ve özellikle genç toplumbilimciler bu dünya görüşü ve ondan kaynaklanan "bilimsel toplumbilim yöntemi" ni öğrenmek, bu yöntem ile toplumsal araştırmaları yapabilmek olanağına kavuşmuşlardır. 1960'lı yılların ülkemizde tüm canlılığıyla ortaya çıkardığı toplumsal ve sınıfsal oluşumlar bilimsel toplumbilimin gelişmesinin nesnel temel ve koşullarını ortaya çıkarmıştır. Bu nesnel koşulların en başında ve temelinde işçi sınıfımızın ekonomik ve politik mücadelesinin yoğunlaşması ve belirginleşmesi ile işçi sınıfının legal politik örgütünün kurularak sosyalist hareket ile işçi sınıfı hareketinin kaynaşmaya başlaması gelmektedir. Bundan sonradır ki sosyalist ideoloji kitlelere yayılmaya, toplumsal yaşamın tüm alanlarında kendisini göstermeye ve giderek güçlenmeye başlamıştır. Bu süreç, toplumbilim alanında da kendisini göstermiş ve sosyalist bir toplumbilimin ortaya çıkışı ve gelişme süreci başlamıştır.

Biz, bilimsel toplumbilimin, sınıf mücadelesinin, sosyalist mücadelenin ve ideolojik mücadelenin içinde ve onun çok önemli bir ala-

nı olduğu inancındayız. Sosyalist toplumbilimcilerin yapacakları toplumbilimsel çalışmaların burjuva-kapitalist toplumu temellerinden eleştirerek, sergiliyerek ve alternatif toplumsal düzenin tanıtımını yaparak, sosyalist mücadeleye önemli katkıları olacağını düşünüyoruz. Gençlik konusunu araştırmaya yönelişimiz de bu düşüncemizden kaynaklanmaktadır.

Sosyalist toplumbilimciler toplumsal olgu ve konuların gerçek kökenlerini ve nedenlerini, sınıfsal ilişki ve niteliklerini göstererek, nedenleri ve kökenleri sınıfsal, dolayısıyla politik ve sisteme özgü olan sorunlara gerçek ve geçerli çözümleri bilimsel olarak ortaya koyabilirler. Kapitalist toplum düzeninin sermayeye dönük toplumsal politikasını toplumsal yaşamın olgularıyla canlı ve inandırıcı bir eleştiriye tutarak; toplumsal konulara ve sorunlara ilişkin alternatif toplumsal politikaları sosyalist toplumların deneylerinden ve gerçekliklerinden de yararlanarak, emeğe ve insana yönelik bir biçimde önerebilirler. Aynı şekilde, toplumsal sorunlara köklü çözüm getirecek ve toplumu daha ileriye doğru değiştirecek sınıfın gücünün ve tarihsel fonksiyonunun kitlelere somutluğu ve canlılığıyla aktarılmasına katkıda bulunabilirler. Kısacası, sosyalist toplumbilim çalışmaları ile sosyalist mücadele sıkı sıkıya birbirine bağlı ve karşılıklı olarak yardımcıdırlar. Belirtilmesi gereken bir özellikte, burjuva toplumbilimcilerinin, ideolojilerini yaydıkları ve hizmet ettikleri egemen sınıf tarafından çeşitli maddi olanaklarla desteklenerek istihdam edilebilmesine karşılık, sosyalist toplumbilimcinin böyle bir olanağı yoktur. O, çalışmalarını işçi sınıfı ve onun davasına olan inancı ve insana tutku temelinde kişisel özveriye dayanarak yapmak zorundadır.

***

Toplumsal ve politik yaşamımız son yıllarda birbiriyle bağlantılı iki olgunun sürecine tanıklık ediyor, canlılığını yaşıyor: Devrim mücadelesi ve gençlik eylemleri. Bunlar aynı toplumsal tarihsel olgunun, toplumumuzun geleceğinin iki yanı. Zira tarih ve doğa insanlığa kanıtlamakta devam ediyor ki; gelecek gençliğindir, gelecek sosyalizmindir.

Gençliğimiz yıllardır, kökenleri egemen sınıf burjuvazinin toplum-

sal politika uygulamasında yatan olumsuz ve elverişsiz toplumsal sorunların ve koşulların içinde yaşıyor. Ve zorunlu olarak kendi geleceğine ilgi duyarak kaderlerini, geleceklerini ellerine almak ve bilinçlice oluşturmak için eylem ve örgütlenmelere başlıyor. Bu olumsuz toplumsal koşulların ve sorunların sınıfsal oluşlarının bilincine varılması sonucu çözümlerinin de sınıfsal olduğu giderek anlaşılıyor, açığa çıkıyor. Bu sınıfsal çözümü yapacak olan işçi sınıfımız ve onun toplumsal düzeni sosyalizm olduğu tüm kitlelerce anlaşılma sürecinde. Özellikle gençlik bu olgunun bilincinde olarak, kendi geleceğini bilinçlice yaratmanın bu tarihsel süreçte olduğunu görüyor ve kendisini giderek bu mücadelenin içine sokuyor, bu mücadeleye katılıyor. Bunun nedeni dünya tarihinin tüm canlılığıyla göstermiş olmasıdır ki; toplumsal sorunların ve onlarla birlikte gençlik sorunlarının çözümüne "olanak" verecek biricik toplumsal düzen ve örgütlenme sosyalizmdir.

Gençlik, özlemlerinin sosyalizmde gerçekleşebileceğinin bilincindedir. Başta "Sosyalist Türkiye"nin kurulması mücadelesinin öncüsü ve gerçek sahibi işçi sınıfımızın gençliği olmak üzere tüm emekçi kitlelerin gençliği de bu mücadelenin ön saflarında her geçen gün artan bir bilinç, azim ve çoşkuyla yer alıyor. Toplumumuzun geleceği ve gençliğimizin geleceği bu tarihsel sürecin, bu onurlu ve yüce davanın zaferindedir.

Çağımız dünyasının toplumsal-politik özellikleri "gençlik" olgusunu tüm ülkelerde toplumun en önemli konusu olarak ortaya çıkarmış bulunmaktadır. Kapitalist ülkelerin gençliği toplumsal kurtuluş, azgelişmiş ülkelerin gençliği ulusal ve toplumsal kurtuluş savaşımları içinde yer alırken, sosyalist ülkelerin gençliği ise toplumsal kuruluşu daha ileri aşamaya götürmenin uğraşısı içinde yer alıyor. Bu görünümüyle evrensel boyutlu bir olgu olan gençlik, toplumsal işlevini içinde yaşadığı toplumun ekonomik-politik koşullarının niteliğinin belirlediği çerçevede yerine getirmek durumundadır.

Birleşmiş Milletler, önümüzdeki yıllardan birisini "Uluslararası Gençlik Yılı" olarak düzenlemenin çalışmaların sürdürmektedir. Bu gerçekleştiğinde konu, ulusal ve evrensel boyutlarda, duyarlı bir kamuoyu önünde güncelleşmiş olarak tartışılacak, konuya ilişkin yeni çalışmalar yapılacaktır.

Ülkemizdeki gençlik konusunda yapılmış çok az toplumbilimsel

çalışma var. Bunların da çoğu burjuva toplumbilim yöntemiyle yapıldığından, konunun toplumsal gerçekleğini ve bağıntılarını ortaya koyamamışlar, ya da kasıtlı olarak gözden uzak tutmuşlardır. Bu çalışmalarda gençlik konusuna "psikolojik" yaklaşımlar yapılmış ve genellikle konusu "üniversite gençliği" ile ya da üniversite gençliğinin bazı sorunlarıyla sınırlanmıştır.

1979 yılında işçi sınıfı ve emekçi kitlelerin gençlik çağındaki nüfusu yaklaşık olarak 12 milyon civarındadır. Bu kitle enerjik ve geleceğe yönelik büyük bir potansiyel güçtür. Toplumumuz ve sosyalist hareketimizin geleceği açısından gençliğin belirleyici bir yeri ve önemi olduğu açıktır. Gençliğin en küçük bir bölümünü dahi faşizme kaptırmamak, gençliğin gücünü ve enerjisini sosyalist harekete kanalize ederek örgütlü güce dönüştürmek en başta gelen güncel ve canalıcı görevlerden biri. Bilindiği gibi, emperyalizme, faşizme ve özellikle, bunların temeli olan kapitalizme karşı verilen "Mücadelenin sonucunu gençler; öğrenciler ve bilhassa genç işçiler belirleyecektir." Bu nedenle, sosyalistler gençlik konusu üzerine çok yönlü çalışmalar yapmak göreviyle karşı karşıyadırlar.

Sunuşun başında da nedenleriyle belirttiğimiz gibi araştırmamızın eksikleri olduğunun bilincindeyiz. Yeni tezler getirdği, katkılar yaptığı v.b. şeklinde savlarımız da yok. Ama; inançla, içtenlikle ve sorumlulukla hazırlamaya çalıştığımızı belirtebiliriz. Araştırmamız "gençlik" olgusunun toplumsal ve sınıfsal, tarihsel ve evrensel boyutları konusunda, okuyucuya biraz da olsa bilgi verip yararlı olabilirse, çalışmamızı amacına ulaşmış sayacağız.

Gençliğe, geleceğe ve sosyalizme ilgi ve inanç duyan okurların (bu nitelikler dışındaki okuyucular istisna olacağından) araştırmanın tümü ya da bazı bölümlerindeki eksiklikler ve yanlışlar üstüne görüş, eleştiri ve önerilerini yayınevi aracılığıyla ya da başka kanallarla iletmeleri, yapılabilirse daha sonraki baskılarında araştırmayı geliştirme ve eksiklerini tamamlama isteğimize yardımcı olacaktır.

Araştırmamızın ana mesajını ve sonucunu özet olarak "Gençlik gelecektir - gelecek sosyalizmdir" olarak belirleyebiliriz. Doğanın diyalektiği ve mantığı nasıl gençliğin toplumun geleceği olduğunu kanıtlamaktaysa tarihin diyalektiği ve mantığı da geleceğin toplumunun sosyalizm olduğuna tanıklık ediyor. Çağımız dünyası ve in-

sanlık bu tarihsel çağın, "kapitalizmden sosyalizme geçiş çağı"nın, sömürü üzerine kurulu sınıflı toplumdan, sömürüsüz sınıfsız toplu-ma geçişin canlılığını ve çoşkusunu yaşıyor. Tarihin diyalektiğinin ve mantığının toplumumuzda da sosyalizme doğru işlediğine kuşku yok. İşçi sınıfımız ile emekçi kitleler ve özellikle onların gençliği bu tarihsel sürecin zaferinin toplumsal gücü ve güvencesidir.

Fulya Gürses / Hasan Basri Gürses

ÖNDEYİŞ (*)

Gençlik olgusunu araştıran bu çalışma "1977-1978 Yunus Nadi Armağanı Yarışması"na katılmak için hazırlanmıştır. bu nedenle sınırlanmış sürenin elverdiği olanaklar içinde tamamlanıp, bitim tarihine yetiştirilmesi zorunlu olmuştur. Bilimsel araştırmalar için "yarışma"lar teşvik edici niteliğiyle olumlu bir etken iken, süre sınırlaması bakımından durumun böyle olmadığı görülmektedir. Sınırlanmış süre, çalışmanın üzerinde titizlikle durulmasını, tasarlanıp oluşturulan araştırma planının tam olarak gerçekleştirilmesini güçleştiriyor. bu durumun profesyonel (akademisyen) olmayıp, zamanlarının büyük bölümünü her gün çalıştıkları işyerlerinde geçirmek zorunda olan araştırmacılar için daha da belirgin olarak kendini duyuracağı açıktır. Bundan dolayı araştırmamız hem yarışmanın, hem de işte çalışmamızın yarattığı süre kısıtlaması koşullarında hazırlanmanın izlerini taşıyor.

Araştırmacıları yarışmanın belirlediği konuyu araştırmaya iten ana neden, toplumumuzun geleceğine ve bu geleceği oluşturacak olan gençliğe ve gençliğin ana-babaları olan halkımıza tutku ve inançlarıdır. Araştırmacılar, geleceğe ilişkin ilgi ve inançları ile, ilk araştırmalarının konusu olmuş bulunan gençlik arasındaki doğal ve özgül ilişkinin bilinci ve sevincindedirler.

20.3.1978

(*) Yarışma metni için yazılmıştır.

"Çağımız -en genel ve belirgin çizgileriyle- "kapitalizmden sosyalizme geçiş" çağıdır. Bizim kişisel özlem ve tercihlerimizin dışında nesnel bir olgudur bu. İstesek de istemesek de, hoşumuza gitse de gitmese de, bu geçişi yaşıyor insanlık; onun sorunlarıyla yüzüyüze. İşte çağdaşlığın, çağdaş bir kafa taşıyor olmanın başta gelen ölçütü, önce bu nesnel olguyu kabul etmektir."

Server Tanilli (1)

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ, KONUSU, KAPSAMI VE AMACI

Araştırmanın Yöntemine Giriş.
Materyalist - Diyalektik Düşüncenin Gelişmesi.
Bilim, Bilim Adamı, Toplumsal Sınıflar ve İdeoloji İlişkileri.
Toplumsal Biçimlenme, Toplumsal Sınıflar ve Toplumsal Değişme
Türkiye'de Toplumsal Bilimler.
Araştırmanın Konusuna Giriş.
Gençlik: Tanımlar, Özellikler, Toplumsal Yapıdaki Yeri ve Önemi
Gençlik ve Toplumsal Sınıflar.
Toplumsal Yapı, Toplumsal Sorunlar ve Gençlik Sorunları,
Sınıf Mücadelesi ve Gençlik.
Gençlikle İlgili Toplumsal Kurumlar ve Olgular.
Toplumsal Sistemler ve Gençlik.
Temel Varsayımlar - Tezler.
Bölümün Özeti ve Sonuç.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİNE GİRİŞ

"Türkü silâh olmalı ağzında
silâh olmalı elinde bilgi
yüreğinde inanç silâh olmalı

neresinde olursa olsun dünyanın
insandan esirgedikçe düşman
savunmalısın yaşamı" (2)

Belirli bir toplum içinde yaşıyan bilim adamının da o toplumun karakteristiklerini, dünya görüşünde ve çalışmalarında yansıtacağı kabul edilir. Toplumsal biçimlenişleri karakterize eden temel nitelikler vardır ve bu nitelikler tüm toplumsal olgularda kendilerini ortaya koyarlar, gösterirler.

Toplumsal olması gereken üretim araçlarının özel mülkiyeti üzerinde yer alan toplumsal yapılarda - biçimlenişlerde- temel karakteristik toplumdaki sınıflar ve bunun sonucu süregelen sınıf mücadelesidir. Kapitalist toplum olarak tanımlanan bu toplumlarda tüm sosyal olgular (Eğitim, basın, hukuk...) ve sosyal eylemler (Eğitme, haber ulaştırma, yasalar, bilimsel araştırmalar) bu sınıfsallık karakteristiğinin dışında kalamazlar. "Bilim yöntemi sabit bir şey değil gelişen bir süreçtir; Ayrıca bilimin sosyal ve hele sınıfsal niteliği ile yakın ilişkileri ortaya konulmadan ele alınamaz (1)." Bilim adamı ve bilimsel araştırma sınıflı toplumlarda bu sınıfsallığın dışında değildir. Ve olamaz. "Bilimler daima, belli sınıflara hizmet eden araçlardır (2)." Bir üst yapı kurumu olarak bilim ait olduğu üretim biçiminin egemen sınıfının ihtiyaçlarına cevap verir.

Bu durumun önemi dolayısıyla yapılan araştırmaların sağlıklı ve yararlı sonuçlara (toplumsal gelişmeye etkisi ve topluma yararı) ulaşması için araştırmada kullanılan bilimsel yöntemin çok büyük bir önemi vardır. Kanımızca, bilimsel yöntem tektir ve evrenseldir. Araştırma

yönteminin bu can alıcı önemi açısından bu konudaki başlıca temel doğruları kısaca özetlemekte ve ülkemiz sosyal bilimcilerinin bu yöntemle ilgili görüşlerini tesbitte yarar vardır.

Genel olarak bilimsel yöntem "bir düşünce biçimidir (3)." Bilimlerin ve bilimsel düşüncenin gelişmesinin tarihi iki düşünce biçiminin gelişmesinin tarihidir denebilir. Bu iki düşünce biçimi idealizm ve diyalektik materyalizm olarak bilinmektedir. Bunlardan idealizm tarih boyunca tutucu ve gerici sınıfların dünya görüşü olmuştur ve çeşitli kılıklara girerek olmaya devam etmektedir. İdealist dünya görüşü metafiziktir. "Dünyayı görmeyen bir dünya görüşüdür (4)."

Çağımızın bilimsel dünya görüşüne damgasını vurmuş olan diyalektik materyalizm (5) "klasik anlamı ile bir felsefe de değil, bir yöntemdir. İnsan düşüncesine bir anahtardır" (6) İdealist düşünce metafizik "Duraganla (statik), içerisinde hiçbir karşıtlık bulundurmayanla, "mutlak"la, hiç değişmeyecek olanla uğraşır (7)." Gerçekte ise "Toplum daima değişme halinde (8)" bulunmaktadır. Bunun için de toplumsal olguları idealist dünya görüşü ile açıklamak mümkün değildir. Sürekli ve karmaşık değişmeler, etkileşmeler süreci olan toplumsal olguları araştırmanın ve "Felsefenin, bilimlerin ve düşüncenin yöntemi diyalektik bir yöntem olmak zorundadır. Çünkü konuların yapısı diyalektiktir. Yani her var olan, bir değişme ve gelişme süreci içerisinde yer almaktadır (9)."

Materyalist - Diyalektik Düşüncenin Gelişmesi:

Diyalektik düşüncenin başlangıcı ve oluşması eski Yunan düşüncesine kadar inmektedir. Diyalektik düşüncenin gelişmesinde ana halkalardan ve sıçramalardan birini Alman düşünürü Hegel yapmıştır. Fakat diyalektik düşünce bugünkü kullanılan olgunluk ve yetkinliğe K. Marx ve F. Engels'in katkıları ile ulaşmıştır.

Engels'in diyalektikle ilgili kısa tanımlaması şudur: "Dış dünyada ve insan düşüncesindeki hareketin genel yasalarını inceleyen bilimdir (10)." Bilimlerin genel yöntemi olarak kabul edilmekte olan (11) diyalektik yöntemde esas olan, eşya ve olayları geçmiş ve gelecekleri bakımından incelemektir. Böylece olgular sürekli hareket, gelişim ve değişim içinde olan süreçler olarak incelenecektir.

Materyalist dünya görüşünün başlangıcı da Antik Yunan düşüncesi-

ne kadar uzanır. Materyalist görüş metafizik görüşle çatışarak gelişmiş ve doruk noktasına Alman filozofu Feurbeach'ta ulaşmıştır. Karl Marx ve F. Engels Feurbeach'ın materyalizmini yetkinleşmişler, Hegel'den alarak "ayakları üstüne oturttukları" diyalektik görüşle birleştirerek "diyalektik materyalizm" olarak adlandırılan dünya görüşlerini oluşturmuşlardı. Diyalektik materyalizm, gerçekliğin tüm parçalarını -Doğayı, toplumu ve insan aklını- yöneten en genel yasaları araştırır ve oluşturur. Aynı zamanda bilimsel sosyalist felsefe ya da Marksist felsefe olarak da adlandırılmaktadır (12).

Bilimsel araştırma yöntemi olarak önemi bu kadar açık olan diyalektik materyalizmin bilimsel araştırmalarda kullanılmaya başlanılması ülkemizde 1960'lı yılların ortalarında başlamaktadır. Bu zamana kadar diyalektik materyalizm bilim adamlarımız için "meçhul" kalmıştı (13). "Türkiye'de, hiç olmazsa toplum bilim alanında diyalektik yönteme iltifat edilmemiş olmasını nasıl açıklayabiliriz?

Acaba bilim adamlarımız bu yöntemi öğrenmişler, denemişler ve sonra değersizliğine hükmedip bir kenara mı itmişlerdir? Durumun bu olmadığı ortadadır (14)."

Bilim, Bilim Adamı, Toplumsal Sınıflar ve İdeoloji İlişkileri:

Öyle ise durum nedir? İşte burada bilim, sınıflar ve ideoloji ilişkilerine değinmek gerekmektedir. Sosyal sınıfların kendi çıkarlarını ve dünya görüşlerini oluşturduğu bir ideolojileri vardır. Belirli bir tarihsel aşamadaki toplumsal biçimlenme (Toplumsal formasyon) (15) tiplerinden her birinde, o biçimlenmeye karakterini veren egemen sınıf vardır. Feodalizmde feodal toprak sahipleri, kapitalizmde sermaye sahibi kapitalistler gibi. İşte bu egemen sınıf kendi ideolojisini de topluma egemen kılmakta ve karşı ideolojilere hayat hakkı tanımamaktadır. Bizde de öyle olmuştur. Toplumsal gelişme sürecimizi biçimlendiren sınıf burjuvazi karşıt olan işçi sınıfının ideolojisine hayat hakkı ve gelişme özgürlüğü tanımamıştır. Böyle olduğu için bilimsel yöntem (Diyalektik materyalizm) toplumumuzun bilim adamlarınca özgürce öğrenilememiş ve çalışmalarında uygulanamamıştır. 1960 yıllarından sonra özellikle genç bilim adamları dönemin sağladığı nisbi özgür ortamda bu yöntemi öğrenip toplum sorunlarına ve araştırmalarına uy-

gulamaya başlamışlardır. Böylece sosyal bilimler alanımızda önemli gelişmeler olmuş ve toplumumuzun tarihi, yapısı, sorunları vb. bilimsel görüşle araştırılmaya başlanmıştır. Buna imkân veren en önemli toplumsal olgu da toplumdaki genel bilinçlenme, sınıflaşmanın netleşmesi ve egemen sınıfın karşıtı olan işçi sınıfının tarih sahnesinde yerini etkin olarak almaya başlamasıdır.

Doğa bilimlerindeki evrensel gelişmeler başlangıçta burjuvazi tarafından geliştirildi ve feodal toplumun güçlerine karşı savunuldu. Buna karşılık özellikle toplumsal bilimlerin gelişmesi burjuvazinin direnci ile karşılaştı ve işçi sınıfı ve sosyalistler tarafından geliştirildi (16). Marx'ın şu deyişi bunu ifade ediyor. "Felsefe nasıl maddi silahlarını proletaryada buluyorsa, proletarya da entellektüel silahlarını felsefede bulur (17)."

Kapitalizmin tarihinin doğa bilimlerinin ve uygulamalı bilimlerin büyük başarılarla gelişmesi olmasına karşılık, sosyalizmin ve sosyalist mücadelenin sosyal bilimlerin (ekonomi, sosyoloji, felsefe) gelişmesi tarihi olması düşündürücü ve anlamlıdır. "Ekonomi politik alanında özgür ve bilimsel araştırma öteki araştırma alanlarında olduğundan daha çok düşmanla karşılaşır. İşlediği konunun kendine özgü niteliği, ekonomi politiğe karşı insan yüreğinin en köklü en bayağı, en iğrenç tutkularını özel çıkarların bütün şirretliklerini ayağa kaldırır ve savaş alanına girer. Örneğin, yüce İngiliz kilisesi, otuzdokuz amentüsünden otuzsekizine karşı bir saldırıyı, gelirinin otuzdokuzdabirine karşı yapılacak bir saldırıdan çok daha kolaylıkla bağışlayacaktır. Tanrı tanımazlık (atheisme) bile köhnemiş mülkiyetin tenkidine kıyasla, bugün hafif kusur (culpa levi-mekrûn) tur. (18)" Bu süreç içinde sosyal bilimler de, işçi sınıfının ideolojisi ile, eylemi ile, amaçları ile uyumlaşmışlardır.

Burjuvazi egemen sınıf olduktan sonra böylece toplumsal bilimlere cephe almış ve karşıt görüşlü bilim adamlarına akla gelmez baskılar işkenceler uygulamış ve giderek bilim adamı ile bilimi de kendisinin emrinde ve çıkarlarını savunmaya dönüştürmüştür. Burjuvazi egemen sınıf olarak iktidarını pekiştirdikten sonra "Artık şu ya da bu teoremin doğru olmadığını bilmek değil, polisin kulağına iyimi ya da kötümü geldiğini, ona hoş gelip gelmediğini, sermayeye yararlı mı yoksa zararlı mı olduğunu bilmek söz konusudur. Çıkar gözetmeyen araştırma, yerini para ile yapılan danışıklı döğüşe, doğrudan ayrılmayan incele-

me hilekârlığa, kurulu düzen savunumunun (apolegetique) bayağı kurnazlıklarına bırakır (19)." 18'inci Y.Y. ikinci yarısında yazılan bu satırlarda anlatılan olgu özünde bu gün de geçerlidir. Daha karmaşık ve çeşitli boyutlar kazanmış olarak.

Burjuvazi görüldüğü gibi gerici, tutucu bir sınıf durumuna geldikten sonra bilimsel gelişmelere karşı çıkmıştır. Artık bilimsel gelişmeleri savunan destekliyen sınıf, toplumda tarih sahnesine geleceğin temsilcisi olarak çıkan işçi sınıfıdır. Bundan sonradır ki bilimlerin gelişmesini işçi sınıfının dünya görüşü ve toplum sistemi olan bilimsel sosyalizm üstlendi (20). Sosyal bilimler ve ekonomi bilimi «Ancak işçi hareketine bağlı bilim olarak, bilimsel sosyalizmin bütünleyici bir kısmını meydana getiren bilim olarak mümkündür(21.»

Bilimsel gelişme ve sınıfsallık ilişkisi üzerine yapmış bulunduğumuz kısa açıklama ülkemizde bilimsel yöntemin niçin 1960 yıllarının sonunda geliştiğinin ip uçlarını vermektedir. Egemen sınıf olan burjuvazi bilim adamlarına karşı yılarca baskı ve işkence yaptı. 12 Mart'ta, bugün uluslararası bir kuruluşta görev yapan bir profesörümüzün sıkı yönetim mahkemelerinde yargılanması, hapishanelerde yatmasını anımsatmak bile bu konuda yeterli bir kanıt değil mi? Yine 12 Mart'ta baskıya uğramış çile çekmiş bir sosyal bilimcimiz «bilim yapmak gül bahçesinde dolaşmak değildir. Egemen ideolojilerle, baskı yöntemleri ile, mücadele edilmeden bilim yaplmaz.» diyor (22). bilim adamları egemen ideoloji ile savaşa savaşa bilimi bilimsel düşünceyi geliştirecekler ve toplumsal gerçekleri açıklıyacaklardır, açıklamaktadırlar.

Bilimde yöntem, bilim adamı, bilimler ve sınıflar ilişkisi, bilim ve ideoloji ilişkileri konusunu; «Yalnız yaşadığım çağa ve topluma karşı sorumluyum, bilim adamlığı şeref ve haysiyetimden-ölüm bahasına da olsa-dönemem» diyen bir bilim adamımızın İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesine karşı yaptığı savunmadan şu alıntı ile biltirelim:

«Bilim taraf tutar, bilim adamı taraf tutar, ama kimin tarafını? Gerçeğin doğruların tarafını...Toplumlara baktığımızda toplumsal gerçekliğin kendisinde «taraf» lar vardır. Bilimsel objektif metodla bu gerçekliği inceleyip tespit ettiğimizde, bu «taraf»lar ve onların arasındaki gerçek ilişkiler, bu ilişkilerin nasıl işlediği ortaya çıkar. Şimdi bu tespitin kendisi-hiçbir yorum yapılmasa bile-ister istemez bir taraf tutma anlamını taşır. Çünkü bu objektif tespit toplumda bir tarafın işine gelir öbür tarafın işine gelmez. Niçin? Çünkü taraflardan biri gerçeğin,

doğruların ortaya çıkmasından, bilinmesinden yanadır. Öteki değildir... Bilim adamı, bilimsel çalışmlarından çıkan sonuçları kabullenmek ve ona göre bir tavır olmak durumundadır. İçinde yaşadığımız çağa ve topluma bir bilim adamı gözü ile, yani objektif olarak baktım. Öyle olduğu için de tarafsız kalmadım, kalamadım. Evet bir görüşün insanıyım. Tam bağımsız, gerçekten demokratik, sömürüsü olmıyan, ileri ve uygar bir Türkiye'yi yaratacak olan güçlerden yanayım. Bir bilim adamı olarak kabul ettiğim matod, görüş ve düşüncelerimden dolayı kime karşı sorumluyum? Yaşadığım çağa ve topluma karşı. Ya mahkemelere? Asla. Bilim adamı, seçtiği metoddan dolayı, başta çağına karşı sorumludur. Bir bilim adamı, metodunu seçerken çağının metod konusundaki gelişmelerini çok iyi bilecektir. Çağının terk ettiği nihayet mahkûm ettiği bir metodu seçmemekle yükümlüdür. Aksi taktirde, yanlışlar yapar giderek bilim adamı niteliğini yitirebileceği gibi çağma ve kendi halkına karşı zararlı bir kişi olur. (23).»

Toplumsal Biçimlenme, Toplumsal Sınıflar ve Toplumsal Değişme:

«Günümüz dünyasında sosyal bilimler çekirdeksel fizikten daha önemli bir uygulama alanına kavuşmuş bulunmaktadır (24).» Kimi sosyologlar ise çeğımızı «toplumbilim çağı» olarak nitelendiriyor (25).

Toplumsal olgular, toplumsal sorunlar, eylemler ve süreç bunları inceleyen araştıran ve konu olarak seçen toplumbilimin alanına girer. Bütün bu sorunların gerçeklikleri, bağıntıları, nedenleri, sonuçları ve çözümlerinin doğru ve tutarlı olması için bilimsel bir toplumbilim yönteminin ne olduğunu tespit etmek gerekmektedir.

Bir önceki bölümde söz konusu ettiğimiz gibi tüm toplumsal bilimleri evrensel planda geliştiren ve savunan, dünyada işçi sınıfının tarafını tutmuş olan ve çoğu kere onun bilimi olarak tanımlanan «bilimsel sosyalizm» olmuştur. Toplumsal konular işçi sınıfının amaçları içinde temel olarak yer almış konular olduğu gibi, işçi sınıfı eylemi de özünde toplumsal sorunlara çözümler getirmeyi amaçlamıştır. Böylece karşılıklı bir çakışma oluşmuştur.

Nasıl felsefe alanında başlıca iki temel düşünce tarihsel süreç için-

de mücadele etmişler ise aynı şey toplumsal bilimler alanında da kendini göstermiştir. Burjuva toplumbilimi ve işçi sınıfı ya da diğer adı ile bilimsel toplumbilim. Bu iki toplumbilim tarihsel olarak süreç içinde birbirleri ile sürekli olarak çatışmışlardır. Burjuva toplumbilimi temel amaç olarak burjuva düzeni kapitalizmin savunmasını üstlenmiş ve kapitalizmin aksıyan yanlarının tespitlerini ve ihtiyaçlarını araştırmaya yönelerek gerçek toplumsal sorunlara, geniş kitleleri ilgilendiren toplumsal sorunlara sırt çevirmişlerdir. Adeta Marx'ın bir önceki bölümde sözünü ettiği "çıkar gözetmiyen araştırma, yerini para ile yapılan danışıklı döğüşe, doğrudan ayrılmayan incelemeler hilekârlığa, kurulu düzen savununumunun (26)" üstlenmesine dönüşmüştür. Tanınmış bilim adamı J.D. Bernal bu konuda şöyle diyor. "Biri Marx'tan esinlenen, diğeri kendi kaderini kapitalizmin kaderine bağlamış iki ayrı sosyal bilim görünümü bölünmüş dünyamızın bir karakteristiğidir (27)."

Bilimsel toplumbilimin kurucusu K. Marx'tır ve bu her halde Marx'ın gerçekten en önemli ve sonuçları açısından en etkili buluşlarından biridir. Zira Artık-Değer'in ekonomik ve matematiksel bulunuşu, toplumsal yapı ve süreçle ve tarihsel temelle tamamlanmasıydı bu günkü anlamını ve işlevini kazanamazdı. "Bu toplumbilimin yaratılması K. Marx ve F. Engels'in en büyük başarıları oldu (28)" bu toplumbiliminin yaratılması bu iki deha düşünürün "diyalektik materyalizm"i toplumların gelişmesine uygulamaları ile oluşmuştur. Bilimsel niteliği dolayısıyla "Sosyolojide de diyalektik yöntem uygulanmalıdır (29)" Karl Marx ve F. Engels felsefi çalışmaları sonucu geliştirdikleri diyalektik ve materyalist görüşü toplumların tarihsel gelişmelerine uygulamışlar ve tarihi diyalektik evrimle açıklamışlardır. İnsan toplumlarının gelişmesinin tarihinin materyalist olarak ve diyalektik yöntemle açıklanması giderek bilimsel bir sosyolojinin yaratılmasına yol açmıştır. Kısa tanımlamasıyla "tarihi materyalizm" bilimsel sosyalist dünya görüşünün -teorisinin- toplum ve toplumsal gelişme felsefesidir, toplumbilim görüşüdür, toplumların gelişmesinin bilimsel bir açıklamasıdır (30).

Bunu F. Engels (oluşmasında mütevazilik göstererek) şöyle belirtmektedir. "Organik doğanın gelişme kanunlarını nasıl Darwin keşfettiyse, Marx da insanlık tarihinin gelişme kanunlarını keşfetmiştir (31)." Karl Marx'ın toplumbiliminde yapmış olduğu "Devrim"i ve kat-

kıyı ünlü bir Fransız sosyolog şöyle değerlendiriyor "Sosyal bilimlerin ilk genel teorisi Marxism, ilk tamamlanmış sistem, tüm sosyal olguyu açıklayan ilk "Cocmogony" olmuştur (32). Marx'ın sosyal bilimlere yaptığı en büyük katkı (ki toplumsal bilimler için bir devrim (33) anlamındadır) "Hukuk ilişkilerinin, siyasal formların ve tüm toplum anatomisinin ekonomik alt yapıya ve üretim güçleri ilişkilerine dayandığını göstererek sosyal bilimi gerçekten objektif bir temele dayandırmak olmuştur (34)."

Fakat K. Marx'ın yapmış olduğu bu bilimsel katkılar "siyasal" ve "sınıfsal" içeriği dolayısıyle "bilimsel çevrelerce" uzun süre ihmale uğramış, karalanmak ve unutturulmak çabaları ile karşılaşmıştır (35) .Burjuvazinin ve burjuva bilim adamlarının bu konudaki tüm çabaları sonuç vermemiş, giderek Marxism tüm alanlarda olduğu gibi toplumbilim alanında da evrensel başarılar kazanmıştır. Bugün dünya nüfusunun üçte birinden fazlası bu dünya görüşünün şekillendirdiği toplumsal sistemde yaşamaktadır. Bir zamanlar gerçekleşmesi, gerçekleşebilirliği imkânsız olarak nitelenmiş olan, bugün için evrensel insanlık önünde gerçeklik ve somutluk kazanmış, kısacası zafer kazanmış toplumsal görüşler olarak tarih sahnesindedir.

Bilimsel sosyalizmin toplum biliminin kazandığı bu ezici gelişme karşısında burjuva toplumbilimcileri kıvranıp durmakta, toplumsal olguları gerçek boyutları, objektif temeli ve toplumsal yapı ile ilişkilerini gözlerden gizlemek için türlü şaklabanlıklara başvurmaktadırlar. Burjuva toplumbilimcileri tüm çabalarını Marxist sosyolojinin karşısına bir "sistem" oluşturmaya vermişler, burjuva bilimleri için "genel felsefe ve çerçeve yerine geçecek bir 'cosmogony' sağlıyacak ve genel bir kabul görebilecek bir doktrin" (36) kurmaya çalışmaktadırlar. Ne var ki bu çabalar boşunadır.

"Marxismin yerini alabilecek başka hiç bir 'cosmogony' kurulamamış, böylesine tam başka hiçbir sistem geliştirilmemiş, küçük bir uzman grubu dışında kitleye böylesine erişebilen başka bir hiçbir (Genel) teori kurulamamıştır. (37)" Marksizme önemli katkılarda bulunmuş ve geliştirmiş olan Lenin şöyle diyor:"Marx'ın doktrini daima güçlüdür, zira doğrudur (38)"

İki toplumbilim sisteminin bulunduğunu ve bunların sınıfsal tavırlarını ve çağdaş dünyadaki ulaştıkları boyutları yukarıda kısaca açıkladık, şimdi de evrensel çapta "bilimsel" olarak nitelenmiş olan sosya-

list toplumbilim görüşünün ana özelliklerini açıklıyalım.

En kısa tanımlama ile toplum, içinde yaşadığımız karşılıklı ilişkiler ağıdır. İnsan toplumları çok değişik ve karmaşık ilişkileri, bağlantıları ve oluşumları bünyesinde taşıyarak, tarihsel gelişimi içinde belirli aşamalardan geçerek biçimlenirler. Her aşaması kendine özgü ayırdedici nitelikleri ile açıklanabilen toplumsal formasyonlar (aynı anlamda olmak üzere, üretim biçimi, sosyo-ekonomik yapı, toplumsal yapı, toplumsal biçimlenme kavramları da kullanılmaktadır) bir sonraki, bir öncekini aşarak gelişirler.

Tarihsel materyalizm, bir bilim olarak sosyo-ekonomik biçimleniş-lerin ortaya çıkışlarını, gelişmelerini ve değişmeleri ile itici güçlerini inceler. Ama tarihi materyalizm bir "toplumsal felsefe" olarak "Toplumbilim"le özdeş değildir. Tarihi materyalizmin kendine özgü konusu "Toplumsal gelişmenin diyalektiği"dir. Çağdaş bilimsel toplumbilimler ise çok geniş kapsamlı ve karmaşık ilişkiler ağı olan toplumsar yaşamı inceler.

Sosyalist toplumbilim toplumsal biçimlenmeyi iki ana ayrım olarak ele alır. Ekonomik yapı (Altyapı) ve sosyal yapı (Üstyapı) ekonomik yapı, üretim araçlarının mülkiyeti ve bundan kaynaklanan üretim ilişkileri ile üretim teknolojisidir. Sosyal yapı ise ekonomik alt yapının belirlediği sosyal kurumlar ve olgulardır. (Hukuk, siyasal kurumlar, eğitim kurumları... vb.) (39) Tüm toplumsal yapının ve ilişkilerin ekonomik alt yapıdan kaynaklandığı ve belirlendiği görüşü sosyalist toplumbilimin en temel görüşlerinden biridir (40). Sosyalist toplumbilimin temel görüşlerinden birisi de tüm sosyal olguların tam bir karşılıklı bağıntı ilişkileri içinde olduğudur (41).

Her toplumsal biçimlenmenin "temel" sınıfları vardır. Bu sınıflardan birisi o toplumsal biçimlenmenin egemen sınıfı olarak o toplumsal yapıya damgasını vurur ve toplumsal gelişmeyi yönlendirir.

Toplumsal biçimlenmeler egemen sınıflarının adları ve nitelikleri ile de tanımlanmaktadırlar. Köle sahiplerinin egemen sınıf olduğu toplum biçimine köleci toplum, feodal sınıfınkine feodal toplum, sermaye sahiplerinin egemen olduğu topluma kapitalist toplum denilmektedir (42).

Kapitalist toplumun iki temel sınıfı, egemen sınıf olan burjuvazi ile onun karşıtı olan işçi sınıfıdır. Toplumsal biçimlenmeye egemen olan sınıf aynı zamanda toplumun siyasal örgütlenmesinin en yüksek ve et-

kin biçimi olan "Devlet"e de egemendir. Yani siyasal iktidar olarak toplumu kendi politikası doğrultusunda yönetir, yönlendirir. Toplumu yöneten sınıfın temel ekonomik çıkarları, o toplumun tüm siyasal örgütlenmesi tarafından korunur. Siyaset ise ekonominin yoğunlaşmış ifadesi olarak bilinir. Bir toplumun en canalıcı, en etkin noktası politik iktidar yani devlettir. Sınıflı toplumlarda sınıflarüstü olabilme "tarafsız" olabilme diye bir şey olamaz. Özellikle devlet için bu yargı kesinlikle geçerlidir. Tarafsızlık taraf tutmanın en çirkin biçimi ve gizlenmiş hali olsa gerek. Toplumbilimci yaptığı araştırmalarda bu nedenlerden dolayı sınıf ve devlet ilişkilerini mutlaka gözönünde bulundurmalıdır (43).

Sorunları bu ilişkileri gözönüne almadan araştırmak istiyen toplumbilimci, objektif durumu tespit edemez, sorunların gerçek kaynaklarını belirleyemez ve sorunlara tutarlı, köklü, kalıcı çözümler öneremez. Bu ilişkileri görmiyen, görmek istemeyen toplumbilimci taraf tutuyor demektir ve bu "taraf" tutma durumları "tarafsızlık" maskesiyle gizlenemiyecektir. Gizlenememektedir. Sosyalist toplumbilime göre toplumsal gelişmenin dinamiği "sınıf mücadelesi"dir. Sınıf mücadelesi toplumsal gelişmenin en temel "itici gücü"dür. Sınıf mücadelesi politik mücadeledir ve her sınıf kendi politik partisi aracılığı ile sürdürdüğü bu mücadeleden siyasal iktidarı (devlet) almayı ve sürdürmeyi amaçlar. İşte toplumbilimci bu toplumsal "temel" olguyu (sınıf mücadelesi) görmemezlik edemez, toplumsal olguları ve gelişmeleri bundan bağıntısız olarak inceliyemez. Burjuva toplumbilimcileri her zaman taraf tutarak araştırma yapmaktadırlar, burjuva toplumunun aksaklıklarına, sorunlarına, burjuvazi yararına, onun adına çözüm getirmek için (44).

Bilimsel sosyoloji olarak evrensel olarak kabul edilmiş bulunan sosyalist toplumbilim (45) ise toplumsal olgulara bilimsel yöntemle ve objektif olarak yaklaşmakta, araştırmaktadır. Ama, ortaya çıkardığı sonuçlar bir sınıfın çıkarlarına uygun düşmektedir. Bu sınıf işçi sınıfıdır. Sosyalist toplumbilim işçi sınıfından yana olduğu için "bilimsel" değildir. Bilimsel olduğu için işçi sınıfından yanadır. Burjuvazi toplumsal bilimlere ta 18 inci y.y da cephe almıştır. Çünkü toplumsal bilimlerin "Bilimsel" sonuçları burjuvazinin sınıf çıkarlarına dokunmaya başlamıştır.

İşte bundan sonradır ki toplumsal bilimler ve sonuçları evrensel ola-

rak işçi sınıfı ve sosyalistler tarafından benimsenmiş, savunulmuştur. Bunun için de çağdaş toplumbilim "bilimsel" olduğu sürece işçi sınıfının ve onun dünya görüşünün yanındadır (46). O. Lange bu konuda Marx'ın Kapital'ini örnek göstererek şöyle diyor. "Marx'ın Kapital'i aynı zamanda hem bilimsel bir eser, hem de kapitalist kuruluşun bütün aldatmacalarını meydana koyan ideolojik özde anlamı olan bir eserdir."(47) Bilimsel sosyalizmin kurucuları K. Marx ve F. Engels sadece birer bilim adamı olarak kalmamış, araştırmaları sonucu ortaya çıkardıkları toplumsal gerçekler doğrultusunda ömür boyu mücadele içinde bulunan eylem adamları olmuşlardır (48).

Bir önceki bölümde bilimin sınıf ve ideolojilerle ilişkisine değinerek aradaki bağı vurgulamıştık. Toplumbilimin ideoloji ile ilgisi olmasının gerektiğini yukardaki açıklamaklardan çıkarabiliriz. Bir toplumbilimcimiz "sosyoloji ile ideoloji birbiri ile karşılıklı bağımlılık içindedir" (49) diyor. Bilimsel toplumbiliminin bağımlılık ilişkisinde olduğu ideoloji işçi sınıfının dünya görüşü ve ideolojisi olarak adlandırılan "bilimsel sosyalizm"dir.

Türkiye'de Toplumsal Bilimler:

Yurdumuzda bilimsel toplumbilimin gelişmesi 1960 yıllarında başlamış ve olgunlaşarak gelişmesini sürdürmektedir (50) . Bu gelişme sürecinde "toplumbilim" de daha alt bölümlere ayrılmakta, uzmanlık dallarına bölünmektedir. Siyaset sosyolojisi, sanayi sosyolojisi, edebiyat sosyolojisi, kırsal sosyoloji, eğitim sosyolojisi vb. (51) 1960 yılı öncelerinde sosyalist toplumbilim yurdumuzda daha önce de belirttiğimiz gibi "meçhul" idi. Birkaç toplumbilimcinin sınırlı çalışmaları bu nitelemeyi değiştirmek için yeterli değildir. Bu "birkaç" toplumbilimci 1940 - 1945 yılları arasında bazı monografik araştırmalar, köy araştırmaları yapmışlar ve bu araştırmalarında sosyalist toplumbilimin bilimsel yöntemini kullanmışlardır (52).

1961 Anayasası'nın getirdiği nisbî demokratik ortamda bilimsel eserler çevrilmeye başlanmış (siyasal iktidarın tehdit ve baskıları ile karşılaşarak) ve bu eserlerin yaygın olarak okunması ile bilimsel görüşler öğrenilmiş ve bu görüşlerin ışığında bilimsel toplumbilim araştırmaları yapılmaya başlanmıştır. Ve böylece bilimsel dünya görüşünü

öğrenmek yabancı dil bilen bir avuç Akademisyenin olanağı olmaktan çıkmıştır. Oluşan bu demokratik ortam ve buna eşlik eden toplumsal bilinçlenme ile yeni toplumsal güçlerin sahneye çıkmaya başlaması özellikle genç toplumbilimciler üzerinde etkisini göstermekte gecikmemiştir. Oluşan bu koşullarda genç toplumbilimciler (Akademik çevrede- ya da dışında) toplumumuzun sorunlarını, yapısını, tarihsel gelişmesini, toplumsal sınıflaşmayı araştırmaya başlamışlardır.

Uzun yıllar boyunca birkaç köy monografisi yapmakla sınırlı kalmış olan toplumbilim tarihimiz bu dönemde adeta bir patlama göstermiştir. Çeşitli toplumsal konular araştırma konusu yapılmış, bu konularda oluşturulmuş olan yasaklar ve tabular kırılmış, bilimsel araştırmalarda "egemen sınıfın çıkarına dokunmak ve hışmına uğramak" kuşkusu genç bilim adamlarımızca kırılmış ve toplumsal yaşamımızda onlar da onurlu yerlerini almışlardır. Bilim adamlarımız artık "ben sadece topluma karşı sorumluyum.. ölsem bile bilimsellik onurumdan dönemem" diyebilmektedirler, hapishanelerde yatmayı göze almakta, işkenceye katlanmakta ama bilimsel onurlarından taviz vermemekte ve bilimsel namuslarına toz kondurmamaktadırlar. Toplumumuzun geleceği nasıl, gençliğimizin ise bilimimizin , toplumbilimimizin geleceği de genç bilim adamalarınındır. Onlar topluma karşı olan sorumluluğun bilincindedirler ve bunu eyleme dönüştürmeye başlamışlardır.

Toplumsal hareketliliğin artması, toplumsal sorunlara ilgi duyulması ve elverişli koşulların oluşması ile gelişmeye başlıyan toplumsal bilimler siyasal iktidar tarafından ilgi görmemektedir. Siyasal iktidarın, bu gelişmelerden rahatsız olduğu yönünde oluşumlar izlenmektedir.

Akademik çevrelerdeki sosyal bilimcilerimiz 23-24 Şubat 1970 tarihinde. Hacettepe Nüfus Etüdleri Enstitüsü ve Türk Sosyal Bilimler Derneği'nin ortaklaşa düzenlediği ve Hacettepe Üniversitesi'nde yapılan "Türkiye'de Sosyal Araştırmaların Gelişmesi" konulu bir konferans yapmışlardır. Bu konferansa ülkemizin tanınmış sosyal bilimcileri katılarak sosyal araştırmaların gelişmesi sorunları üzerine bilimsel tebliğler sunarak konuları tartışmalardır. Ülkemizde bu nitelikte olan, ilk kez, toplumbilim araştırmalarının sorunlarını konu alan bilimsel toplantı sonunda görüş birliğine varılmış olan konferans bildirisi kamu oyuna açıklanmıştır. Bu ortak görüşleri aktarmak yararlı olacaktır.

"1- Ülkemizin sosyal sorunlarının ve bunların nedenlerinin ortaya çıkarılması için sosyal bilim araştırmalarına büyük önem verilmelidir.

2- Yapılacak araştırmalar Türkiye'ye özgü koşullar içinde değerlendirilmelidir.

3- Ülkemizin sosyo-ekonomik yapısı ile ilgili konulara öncelik verilmelidir.

4- Toplumsal yapının dinamiğinden doğan sorunlar, zaman boyutu içinde ve sosyal değişme açısından ele alınmalıdır.

5- Toplumumuzun sosyal sorunlarının çözümlenmesine ve ülkemizin kalkınmasına yardımcı olacak sosyal bilim araştırmalarına öncelik vermek, araştırıcılar arasında işbirliğini sağlamak ve araştırmaların yürütülmesini desteklemek üzere Devlet'çe özerk bir Sosyal Araştırmalar Kurumu kurulması gereklidir." (53)

Kamu oyuna açıklanan ortak görüşlerde yer alan "Sosyal Araştırmalar Kurumu" aradan 8 yıl geçmesine karşılık hâlen gerçekleşmemiştir. Bu oldukça önemli ve düşündürücü bir durumdur. Yine aynı yıl UNESCO Türkiye Milli Komisyonu'nun "ülkemizin insan ve toplum konularında her çeşit inceleme ve araştırmaları yapmak amacı ile" kurulması için tasarı hazırladığı "Türkiye İnsan ve Toplum Araştırmaları Kurumu" da gerçekleşmemiştir (54).

1. Beş Yıllık Kalkınma Plânında, kurulacaktır (55) denilen "Sosyal ve İktisadi Araştırma Enstitüsü", 1. beş yıllık plân döneminde kurulamamıştır (56). 1978 yılı başında da hâlen gerçekleşmiş değildir.

Sosyal bilimlere gösterilen bu ilgisizliğe karşılık doğal bilimler siyasal iktidar tarafından ilgi görmektedir. Örneğin, 1. beş yıllık kalkınma plânında, kurulacaktır denilen, "Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu" (57) gerçekten de 1. beş yıllık kalkınma plânının ilk yılı olan 1963 yılında TÜBİTAK (Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu) adıyla kurulup gerçekleşmiştir (58.) Daha sonra 2. beş yıllık kalkınma plânında bu konu ile ilgili olarak yine "... caktır" denilen "Türkiyde İktisadî ve Sosyal Araştırma Kurumu" yine bu plân döneminde de kurulamamıştır (59)."Bugün için, sosyal bilimler alanında mevcut araştırma çabalarını teşvik edecek ve bu anlamda bilfiil araştırma yapacak merkezî bir kuruluş henüz yoktur." (60)

Kalkınma planlarında öngörülen birçok şey gerçekleştirildiği halde (teşvik tedbirleri gerçekleştirilir, özel sektör özendirilir vb. vb.) fakat toplumsal sorunlarla ilgilenecek kurum 1963 yılında plâna alındığı halde 1978 yılında bile hâlen gerçekleşmiş değildir. Siyasal iktidarların bu konudaki tutumları oldukça açıktır, anlamlıdır.

Siyasal iktidarın ilgi göstermediği "Toplumsal Bilimler" alanı Akademik kuruluşların nisbî özerk yapısı içindeki, özellikle "genç" bilim adamlarımızda gerekli ilgiyi görmüştür, görmektedir. Bu konuya biraz yukarıda değindiğimiz için burada kısaca geçerek bu çalışmalardan konumuzla ilgili bazı bilgiler aktaralım ve böylece bu konudaki gelişmeleri de belirtmiş olalım. Toplumsal bilimcilerimiz çeşitli toplumsal sorunlarımızı, toplumsal yapımızı, araştırırken, toplumbilimin teorisi alanında da çalışmalar yapmaktadırlar (61). Araştırmamızın yöntemini belirlemekte bunlardan yararlandık.

Bir toplumbilimcimiz, diyalektik yöntemin toplumsal bilimlerde araştırma yöntemi olarak uygulanması konusundaki bulguları ve kuralları 10 maddelik bir özetleme şeklinde şöyle belirlemektedir.

«1- Araştırma konusu olan şey ya da olgu tek başına olarak incelenecek - üzerine başka şeylerin katılmadığı ya da başka şeylerle birleşmediği bir biçimde incelenecek - yani soyutlanarak incelenecek. Çünkü düşünce gelişme ve değişmeyi, yani bütünü birdenbire algılayamaz.

2- Şey ya da olgu çevresindeki başka şeylerle, başka olgularla olan ilişkileri içinde yani ilişkiler bütünü içinde incelenecek.

3- Şey ya da olgunun gelişmesi, değişmesi incelenecek.

4- Şeyin ve olgunun yapısında bulunan çelişmeler incelenecek. (Şeydeki, olgudaki çelişen iç yönsemeler bulunacak)

5- Şey ya da olgu bir çelişmeler bütünü olarak incelenecek.

6- Şey ya da olguda gerçekleşen en küçük çelişmeler de incelenecek.

7- İncelenmek için parçalara bölünen şey ya da olgu yeniden bütünlenecek. Ve içinde başka şeyler, başka olgular bulunan bütünle ilişkileri aranacak.

8- Şey ya da olgu sürekli bir biçimde yeni ilişkiler ve yeni nitelikler ortaya çıkaran bir süreç içinde gözlenecek.

9- Şeyler, olgular ve süreçler hakkında insanın edindiği bilgilerin dış görünüşten derin ve genel ilişkilere giderek, sonsuz olarak ilerlediği gerçeği bilinecek.

10- Bir şeyin ya da bir olgunun bir aşamasının belli özelliklerinin. ancak daha yüksek bir aşamada tekrarlandığı bilinecek (62).»

Yine aynı toplumbilimcimiz, araştırma yöntemi ve teknikleri konusuna şu açıklamayı getirmektedir. "Araştırma teknikleri pek çoktur. Ve

bir araştırma süresinde, bir araştırmacı çok çeşitli tekniklerden yararlanabilir. Fakat yöntem bilimsel tutumu, araştırmanın başından sonuna kadar hep aynı kalır... Diyalektik bir yöntemdir; fakat istastik, gözlem, anket, grafik monografi, örnekleme hep bunlar yalnız ve yalnız ve yalnız araştırma teknikleridir. Yöntemle araştırma teknikleri arasındaki ilişkiler strateji ve taktik arasındaki ilişkilere benzer (63).

Bizde, bu kuralları benimsedik ve araştırma konumuza uygulamaya çalıştık. Belirli bir toplumdaki bir toplumsal olgu, o toplumsal yapının alt ve üst yapısının diyalektik sentezi olarak oluşur ve biçimlenir.

Araştırma konumuz olan "Gençlik" olgusunu böyle bir diyalektik sentez bütünlüğü içinde olduğunu kabul ederek araştırdık ve değerlendirdik. Toplum bilimlerinin deneysel değil, tarihsel olduğu gerçeğinden hareket ederek "Bugünü anlamak için dünü bilmek gerekir. Yarını bilmek için ise bugünü bilmek gerekir. Dün, bugün ve yarın diyalektik bir bütünlük içindedir (64)." "Her toplumsal olgu tarihsel bir olgudur ve her tarihsel olgu da toplumsal bir olgudur Bu demektir ki tarihsiz bir sosyoloji, sosyolojisiz tarih olamaz (65)." Kuralını da araştırma konumuza uygulamaya çalıştık. Ve gençlik olgusunu tarihsel, diyalektik toplumsal gelişme süreci içinde araştırdık.

Bilimsel görüş ve yöntemle ilgili olarak yine bir toplumbilimcimizin tespit etmiş olduğu aşağıda yazılı kuralları araştırma boyunca gözönünde tuttuğumuzu belirtelim.

«1- Bilim nesnel gerçeğe dönüktür ve olgusaldır.

2- Bilim objektiftir. Bu nesnel gerçeklerin, gerçek somut olguların istenildiği gibi değil, oldukları gibi aksetirilmelerini şart koşar.

3- Bilim doğmacılığa karşı durmalı, eleştirici ve özeleştirici olmalıdır.

4- Bilim seçici olmalıdır. Bilim evrende olup biten tüm olgularla ilgilenmez ancak, önemli gördükleri ile ilgilenir.

5- Bilim genelleyicidir ve geneli arayıcıdır. Bir olgunun yalnız başına önemi yoktur. Olgular, ancak bir genellemenin doğrulanmasında veya yanlışlanmasında, bir ispat vasıtası olarak kullanılıyorsa önemlidir.

7- Bilim mantıksaldır.

8- Bilim gelecek hakkında öngörüde bulunur. Bilim sadece mevcut durumu kavramak betimlemek ve açıklamakla yetinemez. Gelecekte olacaklar hakkında da bilgi verir. Öngörüde, yani gelecek hakkında

bazı yorumlarda, belirlemelerde bulunur.

9- Bilim toplumsal ihtiyaçlardan doğar ve dinamik bir etkinliğe sahiptir. Bilimin yoğun bir toplumsal etkinliği vardır. Siyasal iktidarlar tarafından bazı düşüncelerin suç sayılması, bilimin bu toplumsal etkinliğini kırmak ve engellemek içindir (67).»

Diğer bir toplumbilimcimizin önemle vurguladığı şu kuralı da ekleyelim. "Toplumsal olaylar bir bütünü oluştururlar, araştırıcı, toplumsal olaylar arasında karşılıklı bağımlılık ilişkileri bulunduğu noktasından yola çıkmalı, başka bir deyişle incelediği olay ile böyle bağlar içinde bulunan başka olayları da gözönünde bulundurarak... Toplumsal olaylar arasındaki etkileşmeleri, özellikle neden-sonuç ilişkilerini ortaya koyma amacı ile araştırmalıdır (68)." Toplumbilimin bu bilimsel kuralını da araştırma plânını oluştururken ve uygularken göz önünde tuttuk. Araştırma süresince şu gerçekleri bir an akıldan çıkarmadık ve olguların gerçek boyutlarını kavramada gözönüne aldık: Sınıflı toplumlarda gelişme dinamiği olarak sınıflar ve sınıf mücadelesi sınıf- siyasal iktidar (devlet) ilişkileri, egemen sınıf- devlet toplum ilişkileri, toplumsal olgular ve siyasal iktidarların politikasının ilişkileri vb. (69).

Bu objektif gerçekler bizi gençlik olgusuna sınıfsal ve siyasal odak noktasından bakmanın gerekliliğine götürdü. Bir toplumsal sorunu doğuran nedenlerin toplumsal biçimlenme ile ilgili olduğunu ve toplumsal biçimlenme değişmedikçe o toplumsal sorununda ortadan kalkmıyacağını gördük. Eğer bir toplumsal sorunun nedeni, egemen sınıfın uyguladığı "Sınıfsal" politika dolayısıyla oluşuyor, ortaya çıkıyor ise egemen sınıf değişmedikçe o toplumsal sorunu doğuran nedenlerin de var olacağını ve sonuçlarının sürüp gideceğini gördük. Buradan giderek toplumsal olguların nedenlerinin sınıfsallığı ve çözümünün de sınıfsal (dolayısıyla politik) olduğu noktasına gelineceği açıktır. Elbetteki B. Brecht'in söylediği gibi "Kitleleri sefalete mahkûm eden yöneticiler, bu sefalete kendilerinin sebep olduğunun bilinmemesini isterler (70) " ama kitleler sefaletlerinin (ya da sorunlarının) bilincine vardımı sefaletlerini sona erdirecek eylemler gireceklerdir ve eninde sonunda başarıya ulaşacaklardır. Çünkü tarihi yapan kitlelerdir ve"fikirler kitlelere ulaşınca maddi bir güç olur" lar.

İşte toplumbilim ve toplumbilimci bu anlamda kitlelere yol gösterecek ışık tutacaktır. Bilimsel toplumbilim "toplum yapısının yaşanılan

tarihsel nesnel koşullarına özgü işleyiş yasalarının özgürlük, eşitlik, gönenç ülkülerine aykırı düşebilecek biçimde işlemesinin de önlenebileceğini ortaya koymuş bulunuyor." "Böyle bir toplumbilimin güvencesi de doğrudan doğruya tarih sahnesine aktör olarak çıkmakta olan halk yığınlarıdır (71)." "Yığınların oluşup tarihin yapıcıları durumuna yükselmeleri süreci yaşadığımız dönemde özellikle hızlanıp yoğunlaşmış bulunmaktadır (72)."

Görüleceği gibi toplumsal bilim ve toplumsal devrimler arasında yakın bir ilişki, sıkı bir bağ vardır. Toplumumuz da bu tarihsel olayın sürecinin sancılarını ve oluşumlarını yaşamaktadır. Toplumbilimci bu duruma seyirci kalamaz, kalmamalıdır. Toplumun ilerici güçlerinden, devrimci sınıfından yana onun mücadelesinden yana tavır almak durumundadır. Bilimsel toplumbilim aynı zamanda derin ve gerçek bir hümanizmadır (73).

ARAŞTIRMANIN KONUSUNA GİRİŞ

"Kurşun öksürük gibidir bir anda
Bir patlar yankılanır
Ve yüreğine saplanır
Kurşun hançer gibidir delikanlım
Kin taşır ölüm taşır allanır
Kurşun türkü söylemez delikanlım
Duyarsız bir çöl bitkisidir o
Ana yüreğinde ağıtlanır

Yetesi olur gün gelince ölümlerin ağıtların
Gün gelince bu işkence bitecek
Pınarında çağıl çağıl al kanlar
Tüm verimiyle yirmi yaşın
Tüm inancıyla doğada bir yaşamın
Ölmüş eller ilerlye uzanacak
Kısır sanılan topraktan
Nice tohumlar fışkıracak (3)"

Araştırmanın konusu "Gençlik"tir. Gençlik kavramı belirli bir toplumsal yapı içinde, özgül toplumsal biçimlenmenin oluşturduğu ve toplumsal gelişme süreci içerisinde tarihsel olarak biçimlendirdiği "objektif" toplumsal bir olgu olarak ele alınmıştır. Gençlik, insan toplumlarının geleceğini yakından ilgilendiren ve doğal olarak oluşturan. toplum nüfusunun en dinamik ve yaratıcı kesimi olarak tüm insanlık tarihi boyunca toplumların gelişmesinde tayin edici olmuştur. Aynı zamanda gençlik sadece bir dönemin ya da toplumun yaşamında; belli dönemlerde yer alan, görülen bir olgu değil tersine tarihin her döneminde, toplumların bütün dönemlerinde var olan ve var olacak olan bir kategoridir. Bu niteliği ile de gençlik toplumlar için sosyo tarihsel bir kategoridir. Gençliğin toplumsal gelişmedeki yeri, rolünün önemi toplum bilimciler ve siyasal bilimciler tarafından tespit edilmiş ve gereken ilgiyi görmüştür.

Gençlik, Tanımlar, Özellikler, Toplumsal Yapıdaki Yeri ve Önemi:

Çağımız dünyasında "Gençlik eylemleri"nin, gençlik sorunları olarak ortaya çıkıp aktüel bir görünüm kazanması oldukça yenidir. Özellikle 1960'lı yıllarda batı ülkelerinde ortaya çıkan "Öğrenci eylemleri - ayaklanmaları" dalga dalga tüm kapitalist ülkelere yayılarak ve etkileyerek "Öğrenci" eylemlerinin diğer ülkelerde oluşmasında bir ölçüde etken olmuştur. Ve giderek "Öğrenci" eylemleri "Gençlik" eylemleri olarak nitelenmiş, gençlik denince akla "Öğrenci gençlik" (Özellikle yüksek öğrenim gençliği) gelir olmuştur. Öğrenci gençlik de elbette ki gençlik kapsamı içindedir, ama öğrenci gençlik toplumların tüm gençliğinin çok küçük bir bölümünü oluşturmaktadır. Hele yüksek öğrenim gençliği (ya da üniversite gençliği) gençliğin çok daha küçük bir parçasını oluşturmaktadır.

Gençliğin tanımında sınıflandırılmasında, bileşiminde ve gençlik eylemlerinin nedenleri, niteliği, sorunları ve benzeri konularında farklı görüşler oluşturulmuştur. Özellikle batılı toplumbilimciler araştırmalarında gençlik kavramını "Öğrenci gençlik" karşılığı olarak kullanmışlar ve sorunlarını konu edinmişlerdir. UNESCO'nun çeşitli ülkelerin Millî Komisyonları temsilcileri ile yapmış olduğu bir toplantıda da bu konuda şu görüşler belirtilmiştir. "Gençliğe ilişkin programın incelenmesinde, bu programın bugün belirli bir gençliğe okul veya üniversite gençliğine yönelikliği ileri sürülmüş, gözlerden ırak gençlik için de bazı tedbirler düşünülmüş olmakla beraber erişilmesi güç olan zümreye uzanmanın önemi de dile getirilerek bunun zorunluluğu belirtilmiştir (2)." Ancak, batılı toplumbilimciler gençliği toplumsal yapı içindeki bütünselliği ile ele almaktan özellikle kaçınır bir tutuma girmişlerdir (3).

Batılı toplumbilimcilerin bu tutumunun etkileri ülkemiz de de görülmüş ve batılı toplumbilimcilerin anlayışı ülkemiz toplumbilimcilerinin bir bölümünü etkilemiştir. Bu anlayışı aşan ya da, aşmaya çalışan eğilimler de görülmekle beraber bu konuda (gençliğin kapsamı ve öğrenci gençlik dışındaki gençliğin de kapsama sokularak, toplumsal bütünlüğü içinde araştırılması konusunda) ülkemizde de "Gençlik" ve gençlik eylemleri, gençlik sorunları deyince "Öğrenci gençlik" anla-

şılmakta ve araştırmaların kapsamı "Öğrenci gençlik"le sınırlandırılmaktadır (4). Genel tutum budur ve bu tutumun dışına çıkan istisnalar henüz bu "Genel tutum"u değişterecek boyutlara ulaşmamıştır (5).

Dünyada gençliği toplumsal bütünselliği içinde inceleme tutumlarına da değinmek gerekirse, özellikle UNESCO ve diğer bazı uluslararası kuruluşlar ile sosyalist ülkelerin toplumbilimcileri ve araştırmaları belirtilmelidir (6).

Ülkemizde de bu anlayışın oluşmakta olduğunu gösteren örnekler, yaklaşımlar bulunmaktadır (7). Bu anlaşıyın ilk örneklerinin ilerici ve toplumcu siyasal eğilimler ve çizgilerce verilmiş ve verilmekte oluşu ise dikkati çekici bir özellik olsa gerektir (8). Gençliği toplumsal yapı içerisindeki bütünlüğü ve sosyo - ekonomik konumu ile ele alan görüşlerin ilk örnekleri ilerici - toplumcu "siyasal" eğilim ve örgütlerce verildiği gibi, yine gençliğin toplumsal gelişmedeki yeri ve rolü, gençliğin sorunları vb. konuları ele alan da ilerici - toplumcu "siyasal" örgütler ve eğilimler olmuştur.

Yukarıdaki kısa açıklamamızdan sonra, ülkemizde "Gençlik" denildiğinde özellikle öğrenci gençliğin anlaşıldığını ve yapılan araştırmalarda, yazılarda "Gençlik" kavramını genellikle "Öğrenci gençlik" karşılığı kullanıldığını söylersek fazla yanılmış olmayız. Bu konudaki egemen anlayış ve uygulama bu niteliktedir. Ve doğaldır ki istisnalar kuralları (burada egemen ya da yaygın olan anlamında) bozmaz. Bugüne kadar gençliği bir bütün olarak toplumsal yapıdaki yeri, rolü, durumu, sorunları açısından ele alan derli toplu "özgün" bir araştırma henüz yapılmamıştır, demek de yanlış olmayacaktır kanısındayız.

Özellikle "Gençlik" kavramının tanımladığı toplumsal olgu, toplumsal gelişme sürecimizin gelişmesi içerisinde ve "Gençliğin yetişme ortamı, ülke yöneticilerinin gençliğe karşı tutum ve davranışları, gençliğin sosyal olanakları ve sorunları, aile ilişkileri, cinsel sorunları, geçmişten geleceğe doğru boyutları "Kapsamı çerçevesinde" irdeleyen ve çözüm yolları öneren (9)" bir araştırma yapılmamıştır.

Siyasi iktidarların da "Gençlik sorunları" ve gençlik politikası konusundaki tutumları anlayışsız, güvensiz ve ilgisiz bir nitelik göstermektedir. Bu konuda Cumhuriyetin ilk yıllarındaki "Ülkenin geleceğini gençliğe emanet etme ve gençliğe birinci görev olarak verme" anlayışından tam bir ters noktaya gelinmiş olduğu gözlenmektedir (10).

Bizim "Gençlik" kavramından anladığımız, belirli bir toplumsal bi-

çinlenmede, o toplumsal biçimlenmeyi oluşturan sosyal "sınıf" ve sosyal "tabaka"ların bilimsel olarak tanımlanmış ve sınırlanmış olan belirli bir yaş grubu nüfusudur. Sınıflı toplumlarda toplumu oluşturan tüm sosyal sınıfların "gençliği" vardır (11). Ve her sosyal sınıf ve tabakanın gençliği ait olduğu sınıf ya da tabakanın "sınıfsal" özelliklerini taşır ve toplumsal yapıda o sosyal sınıf ya da tabakanın bir parçası olarak yer alır.

Demografik tanım olarak gençlik yaşını UNESCO 15-25 nüfus yaşı olarak kabul etmektedir (12). Gençlik yaşı bazı araştırma ve resmi belgelerde farklı olarak sınırlanmakla birlikte genel olarak 25 yaş üst sınır olarak kabul edilmektedir (13). Bazı araştırmalarda da 25 yaşın altındaki tüm nüfusun gençlik ya da "Genç nüfus" olarak tanımlanması şeklinde genellemelere rastlanmaktadır.

Ülkemizde ise bazı resmi belge ve raporlarda gençlik yaşının 12-24 yaş grubu olarak kabul edilmesinin ülkemizin özgül demografik yapısına uygun görüldüğü belirtilmektedir (14). Bunun yanında Birleşmiş Milletler Örgütü de 12-25 yaş arasındaki kişileri "Genç" ve bu yaşlar arasını "Gençlik çağı" olarak tanımlamaktadır (15). Biz de araştırmamızda gençlik yaşı olarak 12-25 yaşlar arasındaki nüfus kuşağını kabul ettik. Bu yaşlar aynı zamanda orta öğrenim yaşı (orta okul, 13-15, lise.. 16-18) ve yüksek öğrenim yaşını (19-25) kapsamaktadır (16).

Gençliğin demografik bakış açısından yapılmış bazı tanımları şöyledir. "Nüfusun bulûğa erme ile toplum hayatında tam sorumluluk alma dönemleri arasında kalan kısmına gençlik adı verilmektedir (17)." Bir sosyal bilimcimiz gençliği "Çocukluk ve yetişkinlik dönemleri arasında yer alan" bir yaş dönemi olarak tanımlıyor (18) UNESCO eski Genel Başkanı R. Maheu gençlik yaşını "Erginliğe ulaşma, toplumsal sorumluluklar yüklenme, cinsel etkinliklere başlama" dönemi olarak niteliyor (19).

Gençlik dönemi birey açısından ve toplum açısından en "dinamik" en "enerjik" dönem ve kesim olarak bilinir. Gençliğin halkımız arasındaki diğer bir adı da "Delikanlılık"tır. Birey açısından gençlik dönemi, kişiliğin oluşması ve toplumsallaşma yoluyla çocukluktan "Yetişkinliğe" geçiş sürecidir. Bu süreç çocuklukla yetişkinlik arasında, tüm yaşama biçim verecek olan biyo-psikolojik toplumsal şekillenme, gelişme çağıdır. Gençlik, henüz "Yuva" kurmamış, evlenmemiş aile düzenine girmemiş kişiler olarak da tanımlanabilmektir (20). Gençliğin ye-

tişkinliğe erişme süreci, içerisinde yaşadığı toplumsal yapı ve bu toplumsal yapı içerisindeki sosyo- ekonomik statüsü tarafından biçimlendirilecektir.

Bunun sonucu olarak genç, içerisinde yaşadığı toplumsal yapının özelliklerini ve sınıfsal özelliklerini kendi toplumsal kişiliğine aktaracaktır. Burada tayin edici olan şey gencin içerisinde yaşadığı toplumsal biçimlenmeyi yönlendiren egemen sınıfın "Gençlik politikası"dır. Toplumu yöneten sınıf "sınıfsal" politikasını tüm toplumsal olgulara ve kurumlara uygular ve kendi çıkarlarına göre biçimlendirir. Bu nedenle bu toplumsal olgular ve kurumlar içinde yaşıyan gençlik de toplumun egemen sınıfının politikası tarafından biçimlendirilir. Kısacası gençlik, içerisinde yaşadığı toplumun izlerini taşıyacak ve o toplumun sorunlarından etkilenecek, toplumsal gelişmeye ve oluşumlara etkin olarak katılacaktır. Burada karşımıza gençliğin toplumdaki yeri ve toplumsal gelişme sürecindeki rolü sorunu çıkmaktadır. Gençliğin en dinamik toplumsal kesim olarak, toplumsal gelişmedeki yeri ve toplumun geleceğini oluşturmadaki rolü özlü bir biçimde "Gençlik insanlığın geleceğidir" şeklinde tanımlanmıştır. Her toplumun gençliği o toplumun sürekliliğini sağlıyan ve yarınların umudu, sigortası ve itici gücüdür. Bunun için gençlik toplumun "gözbebeği" dir dense yanlış olmaz. Doğal yasalar gereğince gelecek gençliğindir. Bu nedenle geleceğini düşünen toplumlar gençliğe gereken önemi vermeli ve onu yarınlara en iyi şekilde hazırlamalıdır.

Bir toplum gençliğine ne kadar özen gösterirse, onları ne kadar iyi yetişirirse, gençlik de gelecekte o kadar verimli ve topluma katkılı olur. "Ne ekersen onu biçersin", "Ağaç yaşken eğilir" ata sözlerimiz bu gerçeği ifade etmektedir.

Bu tanımlamalardan ve nitelemelerden anlaşılacağı gibi gençlik "toplumsal etkinliği" ve "önemi" yüksek olan bir toplumsal kesimdir. Buradan hareketle bazı görüşler de gençliği toplumsal fonksiyonlu ve rolünü gözönüne alarak tanımlamışlardır. Bir toplumbilimcimiz bir ilginç benzetme yaparak gençliği ormanlardaki "Yeşermekte olan genç filizler" e benzetmekte ve "Gençlik yarınki ormanların yerini tutacak, yeni gelişmekte olan körpecik ağaçlardır (21). demektedir. Yapılan araştırmalarda gençliğin toplumsal açıdan "Her zaman önemli bir sosyal güç" olduğu ve günümüz dünyasına bu gücün "Ağırlığını daha bir belirlilikle" duyurduğu belirtilmektedir (22).

Toplumun en enerjik, sağlam ve dinamik gücü olarak gençlik, yalnızca gelecek için değil, bugün için de toplumsal gelişimin "itici gücü (23)" dur. Ve "Baskı grubu" olarak (24) toplumsal gelişme sürecinde aktif rol oynayabilir. İşte, gençliğin bu rolünü olumlu yönde oynaması büyük ölçüde toplumu yöneten siyasal iktidarın "Gençlik politikası"na bağlıdır. Aksi takdirde gençlik bu rolünü siyasal iktidara karşı düşerek oynamak zorunda kalacaktır.

Gençlik ve genç olma konusunda daha farklı bir tanımlama vardır ki oldukça ilginçtir. Dinamik ve diyalektik bakışın anlamlandırdığı bu tanımlama "Genç" olma konusuna "Gelişen", "Geleceğe dönük", "Yeni", "Çağdaş", "Gelişmeye açık" olması açısından bakmaktadır. Bu bakış açısına göre "Yaşta gençliğin yanı sıra başta gençlikten de söz etmek mümkündür (25)." Bir insanı genç yapan biyolojik ve fizyolojik özelliklerinin yanında asıl önemli olan "O insanın düşünceleri ve hayat karşısında takındığı tavırdır (26)." Bir insan yaş olarak gençlik yaşında bulunsa da, "Kafaca" yüzyıllar önceki eski fikirlere, çağdaş gelişmenin çoktan aştığı gerici görüşlere bağlanıp kalmış, çağdaş gelişmeleri kavrayıp benimseyememiş ayak uyduramamış çağının içinde olamamış ve hele çağdaş gelişmelere karşı tavırlara girmiş ise bu kişi başça "Yaşlı"dır. Bu anlamda gençlik kavramı "Çağdaş olmak", "Gelişen olmak", "Geleceğe dönük olmak"tır. Bunun içindir ki "Genç uluslar", "Genç bilimler", "Genç toplumlar" vb. nitelemeler kullanılmaktadır.

Gençlik ve Toplumsal Sınıflar:

Sınıflı toplumlarda tüm toplumsal olgulara bakış ve ele alış için "Odak noktası", sınıf gerçeği sınıf ilişkisi olmak durumundadır. Toplumbilim, belirli bir döneme ait toplumsal biçimlenmelerin o toplumsal biçimlenmeyi karakterize eden "Temel sınıflar"dan ve "Tabakalar"dan oluştuğunu ortaya çıkarmıştır. Bunun içindir ki gençlik olgusunu da bu bilimsel ve toplumsal gerçek içerisinde incelemek gerekmektedir.

Gençlik bir toplumsal sınıf değildir (27) Toplumsal sınıflar ve tabakalardan oluştuğuna göre toplumdaki tüm sınıf ve tabakaların gençliği gençlik yaşındaki kesimi bulunmaktadır (28). Gençliğin bileşimi içinde yaşadığı toplumun sınıf ve tabakalarının özelliğini yansıtır. Ve

gençliğin sorunları esas olarak bu sınıfsal kökenden kaynaklanmakta ve toplumu yöneten "Egemen sınıf" m genel olarak toplumsal politikasında özel olarak da "Gençlik politikasında" somutlanmaktadır. Gençlik sorununa "Sınıf gerçeği açısından bakmak, gençlik sorunlarını yeni bu açıdan inceleyip araştırmak ve sorunlara çözüm önermek bilimsel bir zorunluluktur. Yoksa bir burjuva gencin bir işçi gencin, bir memur gencin, ya da Kars'ın bilmem hangi köyündeki bir yoksul köylünün gencinin sorunlarının gerçek niteliğini kaynağını ve çözüm yollarını bilimsel olarak ortaya koyamayız.

Yukarıda, gençlik deyince, özellikle öğrenci gençliğin sorunlarının araştırma konusu yapıldığını belirtmiştik. Elbetteki bu araştırmalarda da öğrenci gençliğin sınıfsal ve sosyal kökenine değinen araştırmalar vardır. Ama bunlar yetersizdir ve yaklaşımları da yüzeysel ve dolaylı olmaktadır. Diğer yandan öğrenci gençliğin genel olarak toplumumuzdaki genç nüfusa göre çok küçük bir azınlığı kapsaması gerçeği vardır. Üstelik de öğrenci gençliği araştırma konusu yapmış olan çalışmalar özellikle "Yüksek öğrenim gençliği" üzerinde odaklaşmaktadır. Yüksek öğrenim gençliği ise. yüksek öğrenim çağındaki gençliğin çok küçük bir bölümü, hele genel gençlik nüfusu içersinde ise çok daha küçük bir kesimini oluşturmaktadır. Buna karşı tüm gençlik kesiminin sorunları vardır ve gençlik sorunları, gençliğin durumu vb. denilince tüm gençlik kesimi göz önünde bulundurulmalıdır.

Bazı çalışmalarda gençlik olgusuna (yetersiz de olsa) bu bütünsellik açısından yaklaşımlar yapılmıştır. Bu yaklaşımları kısaca belirlemekte yarar vardır. 28 mayıs 1 haziran 1973 tarihinde S.S.Y. Bakanlığı'nın Sosyal Hizmetler Akademisi "Cumhuriyet döneminde sosyal hizmetlerin yönelimi" konulu bir seminer düzenlemiştir. "Gençlik alanında" Gençlik ve Spor Bakanlığı ile de "işbirliği (29)" yapılmış olan "Gençlerle ilgili sosyal hizmetler ön raporu" sunulmuştur. Bu raporun "Gençlerle ilgili sosyal hizmetlerde ihtiyaç, sorun ve çözüm yolları" bölümünde, "Gençliği içinde bulunduğu kesimlere göre sınıflandırmak yerinde olur" denerek aşağıdaki ayrım yapılmıştır.

«I - OKUYAN GENÇLİK
A- Orta öğrenim gençliği,
B- Yüksek öğrenim gençliği

II- OKUMAYAN (Okul dışı) GENÇLİK
A- Köylü, çiftçi gençlik,
B- İşçi gençlik,
C- Silâh altında bulunan asker gençlik,
D- Çalışmayan gençlik,
E- Hizmet sektöründe çalışan gençlik (30)»

Benzer ve yaklaşık bir ayrımda UNESCO Türkiye Millî Komisyonu bünyesindeki "Gençlik komitesi"nin raporunda görülmektedir. Bu raporda da "Gençlik, içinde bulunduğu kesim, sosyal sınıf veya kuruluş açısından ele alınmalıdır. Bu bakımdan gençliği aşağıdaki kategorilere ayırma olanağı vardır (31)." denilerek gençlik aşağıdaki kategorilere ayrılmıştır.

«I- Okuyan gençlik
a- Yüksek öğrenim gençliği,
b- Orta öğrenim gençliği,

II- Okul dışı gençlik
a- Köy gençliği,
b- Çalışan gençlik,
c- Asker gençlik,
d- Büyük kentlerde çalışmayan gecekondu gençliği (32) (33)»

Yine aynı nitelikte bir tasnif yapılan bir DPT raporunda gençlik sınıflandırması şöyledir.

"Gençliği çeşitli özellikleri ve sorunlarıyla tanımak... İçin iki ana kritere göre tanımlama yapmak gereklidir... Yerleşim yeri kriterine göre gençliği köy gençliği, şehir gençliği olarak iki ana gruba ayırmak mümkündür. İkinci ayrım Okuyan ve okul dışı gençliği kapsamaktadır." (DPT S.P.D. Plânlama Şubesi Sosyal Planlama sektörleri ön raporu C. II sh. 2, 3, 4 ağustos 1973 Ankara, Gençlik raporunu yazan Mustafa Keten)

DPT 3. Beş Yıllık Kalkınma Plânında da sözkonusu edilen ayrım okul içi gençlik, okul dışı gençlik şeklindedir (33-1).

Her üç "rapor" da da yapılan gençlik tasnifinin birbirine benzerlik gösterdiği ve ortak yanları bulunduğu görülmektedir. Bu raporlardaki

tesbitlere daha ilerdeki ilgili bölümlerde değineceğiz. Onun için burada sadece gençlik tasniflerine ilişkin görüşlerimizi belirtelim. Her üç raporda da ana ayrım "okuyan" ve "okumayan" kriterine göre yapılmıştır. Kanımızca bu yanlıştır. Genç nüfusun eğitim gören ve eğitim görmeyen kesimlerinin araştırılması yapılmalıdır. Ancak asıl olarak gençlik nüfusunun "toplumsal sınıflar"a göre tasnifi yapılarak incelenmelidir. Gençliğin asıl sorunları sosyal kökenleri dolayısıyla oluşan sorunlar ele alınmalıdır. Öğrenci gençliğin sorunları ayrı olarak incelenebilir. Ama öğrenci gençliğinin sorunları da büyük ve tayin edici ölçüde sınıfsal kökenlerinden kaynaklanmaktadır. Örneğin öğrenci gençliğin barınma, beslenme, burs vb. gibi sorunları vardır. Ama sorunlar tüm öğrenci gençlik için varolan sorunlar mıdır? Öğrenci gençliğin sorunları da onların sosyal kökenlerinin yapısına göre değişmektedir. Bu açıdan gençliğin asıl ayrımının "Sosyal sınıf" lara göre yapılması gerektiği açıktır. Aynı şekilde öğrenci gençliğin sorunları incelenirken de bu toplumsal gerçeklikten hareket edilmelidir.

Bu ayrımlara göre diğer eleştirilerimizi kısaca özetleyelim. Bu şekilde bir tasnif toplumsal tabana oturmamaktadır. Okuyan gençliğin içinde de, okumayan gençlik kesiminde gösterilen köylü gençlik (köy kökenli) işçi gençlik, gecekondu gençliği vardır. Ve öğrenci gençlik önemli ölçüde "çalışan" gençlerden oluşmaktadır. Öğrenciler arasında çalışanlar, "Yüksek öğrenim gençliğinde" olduğu gibi, "Orta öğrenim gençliği"nde, hatta "ilkokul gençliği" nde bile vardır. Bu konuları ilgili bölümlerde inceleyeceğiz.

Diğer yandan "Asker gençlik" te aynı şekilde sosyal tabakaların ve sınıfların bileşim özelliği taşımaktadır. Ve askerlik öncesi olduğu gibi askerlik sonrasında gençler geldikleri toplumsal sınıfın içine dönmekte, yaşamlarını sınıflarının kişisi olarak sürdürmektedirler. Silâh altındaki gençlikte bu gerçekliği içinde ele alınabilir. Yine tasniflerde "Çalışmayan" olarak geçen ve ikinci tasnifte buna "Gecekondu gençliği" olarak da bir niteleme eklenen ayrımın dayandığı kriteri anlamak oldukça güçtür. Bu gençliğin çalışmadığı nasıl tespit edilmiştir, ölçüsü nedir, verisi nedir. Bu konuda adı geçen raporlarda bile açıklama yoktur. Bu nedenle "Gecekondu gençliği" tanımlamasının bilimsel nitelikli bir tanımlama olduğunu onaylamak güçtür (34). Olsa olsa gençlerin barınma ve konut açısından sorunlarını incelerken "Gecekondularda oturan - yaşayan" gençlerden bahsedebilebilir.

Her üç tasnifte de "Burjuva gençliği"ne yer verilmediğini belirtelim. Her nedense "İşçi" gençliği kabul edip tasnifte yer alan rapor yazarları toplumumuzdaki "Burjuva" sınıfını görmezden gelmekte bu sınıfın da bir gençliği, genç yaştaki kesimi olduğunu unutmaktadır.

Gençlik sorunlarını "Bilimsel" olarak incelemek, araştırmak isteyen "Toplum bilimci" sorunların kökenini belirlemek ve gerçekçi çözüm önerileri getirebilmek için soruna birincil olarak "Sınıflar" gerçeğinden bakmak zorundadır (35). Çünkü sınıflar en temel toplumsal gerçekliktir. İkinci olarak da sorunların gerçek niteliklerini tespit edebilmek köklü ve geçerli çözümler önerebilmek için olguya "Egemen sınıf- siyasal iktidar- gençlik politikası" açısından bakmalıdır. Her toplumsal sorunun "Nedenleri" vardır. Bu nedenler ortadan kalkmadan sorunda ortadan kalkmaz ve çözüme kavuşturulamaz.

Yukarıdaki açıklamaların ve belirlemelerin sonucunda "Gençlik" kavramının belirlediği toplumsal olguya bilimsel olarak nasıl bir yaklaşım ve çerçeve çizilmesi konusundaki görüşlerimizi özetliyelim. İlk olarak konuya "Toplumsal sınıflar" açısından yaklaşalım. Gençlik olgusuna bu açıdan yaklaşımımız "Genel olarak gençlik değil, belirli toplumsal sınıf ve tabakaların bir parçası olarak gençlik" şeklinde özetlenebilir. Gençlik olgusuna ve sorunlarına temel alacağımız yaklaşım asıl olarak budur (36). Bu temel yaklaşımdan hareketle toplumsal sınıflara ve toplumsal tabakalara göre gençlik sınıflandırmamız şöyle olacaktır.

1- Burjuva sınıfının gençliği (ya da genç burjuvalar)
2- İşçi sınıfının gençliği (ya da genç işçiler)
3- Küçük burjuva tabakalarının gençliği

A- Köy: Köylü gençlik (ya da genç köylüler)
B- Şehir: Memur gençlik, esnaf ve sanatkâr gençlik (ya da genç memurlar, genç esnaflar, genç sanatkârlar)

Gençlik olgusuna ikinci yaklaşımımız eğitim sürecindeki yerlerine göre gençliği ele alarak öğrenci gençliğin incelenmesidir. Bu konu incelenirken de birinci yaklaşım temel olarak alınacak ve konu "Toplumsal sınıflar açısından araştırılacaktır. Zira yukarıda da belirttiğimiz gibi öğrenci gençlik toplumdaki sınıf ve tabakaların bir bileşimidir. Öğrenci gençliğe yaklaşımımızda gözönüne alacağımız bir nokta da

öğrenci gençliğin, toplumun en aydın, eğitilmiş bilinçlenmiş bir kesimi olması nedeniyle toplumsal açıdan önemidir. Bunun yanında öğrenci gençliğin toplu olarak eğitim kurumlarında birlikte bulunmaları bu yaklaşımda göz önüne tutulacaktır. (Örn. ortaokullar, liseler, üniversiteler binlerce gencin toplu olarak bir arada bulunduğu kurumlardır) Özellikle "Yüksek öğrenim gençliği"nin "Özgün" bir toplumsal grup olarak ele alınması ve incelenmesi gerekir. Bazı özellikleri "Üniversite gençliği"nin toplumsal etkinliğini arttırmaktadır. İlgili bölümde bu özellikleri ve toplumsal etkinliği geniş kapsamlı olarak incelenecektir.

Gençlik olgusuna yaklaşımımız üçüncü olarak, genel olarak gençlik denen yaştaki insanların ortak özellikleri açısından olacaktır. Bu ortak özellikler "Genç" yaştaki insanların "Enerjik", "Dinamik", gelecek dönemin yetişkinleri olarak toplumun geleceği ile yakın tayin edici ilişkileri dolayısı ile geleceğe sahip çıkma, geleceği oluşturmadaki "itici güç" olma özellikleri vardır. Gençlik, ideallere özlem ve tutkusu ile de dikkati çeken bir toplumsal grup olarak da tanımlanmaktadır. Bunun yanısıra geleceğe yönelik bir kesim olması nedeniyle genellikle ilerici fikirlere yakınlığı, yaşlarının verdiği aktifliği de ortak gençlik özellikleri olarak belirtebiliriz. Bu tanımlama gençliğin özelliklerinden hareketle yapılan bir tanımlamadır. Bu özellikleri nedeniyle toplumbilimciler gençiliği bir "Toplumsal tabaka-grup" olarak ele almaktadır (37).

Bu nedenlerden dolayıdır ki toplumların siyasal liderleri geleceği gençliğe emanet etmişler, gelecek için gençliğe görevler yüklemişlerdir (38).

Toplumsal Yapı, Toplumsal Sorunlar ve Gençlik Sorunları:

Gençliğin durumunun ve sorunlarının araştırılması konusu aynı zamanda toplumsal yapının ve sorunlarının araştırılması olacaktır (39). Gençlik toplumsal bir olgu olarak içinde bulunduğu toplumsal yapının izlerini taşımakta ve gençlik bu toplumsal yapı içerisindeki koşullar ve süreçlerle şekillenmektedir. Tüm toplumsal sorunlar, toplumun nüfusunun bir kesimi olan gençliğe yansımakta, gençliği etkilemekte onun da sorunları olmaktadır. Bu açıdan gençlik sorunlarının kökeni içinde ya-

şadığı toplumda aranmalıdır. "Gençlik sorunlarına yol açan, toplumun yapısıdır (40)." Gençliğin "Düşünce, tutum, davranış ve eylemlerini" ve sorunlarını öncelikle ve temel olarak "İçinde yaşadıkları çevrenin ekonomik, sosyal, kültürel yapısı" belirler (41).

Bunun için de gençlerin içersinde yaşadığı toplumsal yapının ekonomik, sosyal, kültürel yapısı incelenmeli, gençliğin bu koşullarda şekillenmesi ve sorunları ile ilişkisi ortaya konulmalıdır. Bizim araştırmamız boyunca göz önüne alacağımız temel çerçevelerden biri de budur. Daha önce de belirttiğimiz gibi, her toplumsal yapı egemen sınıfın siyasal iktidarı tarafından biçimlendirilir, onun politikasına ve görüşlerine göre yönlendirilir.

Toplum sorunlarının nereden kaynaklandığını tespit etmek, aynı zamanda gençlik sorunlarının da nereden kaynaklandığını belirlemek olacaktır. Toplumsal sorunların çözümü için getirebileceğimiz yorum ve öneriler aynı şekilde gençlik sorunları için de çözüm önerileri olacaktır. Gençlik sorunlarına "Köklü ve geçerli" çözüm önerebilmek ancak bu çerçeve içinde bir anlam kazanabilecektir.

Toplumsal sorunlar nasıl "Objektif gerçeklik" ise, gençlik sorunları da "objektif- nesnel, gerçeklik"lerdir. Gençliğin içinde bulunduğu sorunlar (işsizlik, yetersiz beslenme, eğitim sorunları, cinsel sorunlar vb.) hiç bir şekilde, kendilerinin neden oldukları şeyler - olgular değildir. Bu sorunların kökenleri toplumsal yapıda bulunmaktadır. Bunun içindir ki gençlik sorunlarını ve gençlik eylemlerini gençliğin bazı "sübjektif" özellikleriyle "Kuşak çatışması" ile "Psikolojik" görüşlerle açıklamaya çalışan görüşler sonuçsuz kalmaya, geçersiz kalmaya mahkûmdur. Bu görüşlerin burjuva toplumbilimcilerine ait olduklarını da belirtelim.

"Ne ekilmiş ise o biçilecektir" Eken, toplumun egemen sınıfıdır onun sınıfsal politikasıdır. Ama biçen, sonuçlara katlanan tümüyle bir toplumun insanlarıdır. Bunun için de "Eken" değişmedikçe "Biçilen" de değişmiyecektir. "Neden"ler ortada durdukça "Sonuç"ların değişmesi olanaksızdır.

Bunun içindir ki bazı ülkelerde gençlik bir "sorun" olarak ortaya çıkarken, kimi ülkelerde de toplumsal gelişmenin, ilerlemenin, kalkınmanın en önemli, tayin edici faktörü olarak kabul edilmektedir. Gençliğin, "Sorun" olarak nitelendiği tüm ülkelerin "Kapitalist" toplumlar olması bir raslantı değildir. Sosyalist toplumlarda ise gençlik, tüm top-

lumun ve ulusun "geleceği" olarak ele alınmakta ve geleceğin toplum açısından olumlu yönde oluşturulması için gençliğe büyük önem ve değer verilmektedir. Buradan, sosyalist ülkelerde gençliğin sorunu olmadığı sonucu çıkarılmamalıdır. Elbetteki sosyalist ülkelerde de gençlikle ilgili sorunlar vardır. Ama gençlik "toplum açısından" hiç bir zaman sorun olarak ortaya çıkmamakta ve gençliğe bir "Sorun" olarak bakılmamaktadır. Gençliğe, toplumun en dinamik kesimi, toplumun geleceğini oluşturacak kesim, gelişmesi için enerjisinden yararlanılacak toplumsal güç olarak bakılmaktadır. Buradan da anlaşılmaktadır ki farklı egemen sınıfların "Gençlik politikası" da özünde farklılık taşımaktadır.

Sınıf Mücadelesi ve Gençlik:

Toplumun en dinamik ve enerjik bir kesimi, baskı gücü ve ileriye geleceğe yönelik kesimi olarak "Gençlik" toplumun gelişmesine ve değişmesine aktif olarak katılabilir ve katılmaktadır. Toplumdaki köklü değişmeler, "Toplumsal devrim" olarak tanımlanmaktadır. Sınıflı toplumların temel gerçeği "Sınıf mücadelesi" dir. Kapitalist toplumlarda bu mücadele "İşçi sınıfı" ile "Kapitalist sınıf" arasında olmaktadır. Kapitalist toplumun temel sınıfı kapitalist sınıf, egemen sınıf olarak kendi toplumsal düzenini "Kapitalist toplumu" ayakta tutmaya ve korumaya çabalar. İşçi sınıfı daha ileri bir toplumsal örgütlenme ve yaşam biçimi olan "Sosyalist toplumu" kurmak için savaşır. Bu savaş eninde sonunda sonuçlanacak olan bir "Süreç"tir. Kapitalist toplumun en temel karakteristiği işte bu toplumsal "Sınıf mücadelesidir.". Tüm toplumsal sorunlar ve bu sorunlara çözüm önerileri de bu gerçeklikten bağımsız yaklaşımlarla ele alınamaz.

Gençlik sorunları ve eylemleri de bu gerçeklikten bağımsız olamaz ve ayrıca "Köklü" çözümler de önerilemez. Toplumun sorunları da gençliğin sorunları gibi "Egemen sınıfın" politikası sonucunda oluşmakta ise (ilgili bölümde bunu olgularla tespit edeceğiz) bu sorunların çözümü de yine sınıfsal nitelikli ve kaynaklı olmak durumundadır. Toplumun geleceği nasıl bu "Sınıf mücadelesi olgusuna bağlı ise, toplumun "Geleceğini" temsil eden gençlikte sınıf mücadelesi olgusuna sıkı sıkıya bağlıdır. Bu nedenle geleceğin unsurları olarak gençlik, "Toplumun geleceğini tayin edecek" olan bu mücadeleye ilgisiz kalamaz, kalmamaktadır. Toplumun geleceği gençliğin demek ne kadar

doğru ise toplumun geleceği (kapitalist toplumun) işçi sınıfınındır sosyalizmindir demek de o kadar doğrudur. Gençlik doğal olarak toplumun geleceğidir, aynı şekilde toplumsal sınıf olarak işçi sınıfı da geleceğin sınıfıdır ve işçi sınıfının toplumsal düzeni olan "Sosyalizm" de geleceğin toplumudur. Bunun içindir ki kısaca "Gelecek gençliğindir", "Gelecek sosyalizmindir", 20.Yüzyılın insanlığa ispatladığı en önemli gerçeklik budur.

Bu kısa açıklamalarımızdan çıkaracağımız başlıca sonuçları özetlersek; Sorunları toplumsal sorunlarla sıkı sıkıya bağlı olan gençlik kendi sorunlarına çözüm ararken bunun kökenini toplumsal sorunlarda bulacak ve toplumsal sorunların çözümüne yönelecektir. Bu durumu ülkemizin 1960- 1971 dönemi gençlik dönemi eylemlerinde yer alan devrimci gençlik liderlerinden olan H. Karadeniz daha 1967 yılında şöyle açıklamaktadır: "Gençlik olarak biz ülke sorunları ile ilgilenmeyi görev biliyoruz. Ve ülke sorunları ile ilgilenip etken olduğumuz ölçüde görevimizi yaptığımıza inanıyoruz. Çünkü ülkenin geleceği, gençliğin geleceğinden ayrı düşünülemez. Biz ülke sorunlarıyla ilgilenmek ile gerçekte kendi geleceğimize sahip çıkmış oluyoruz (42)."

Bu durum gençliği, toplumsal sorunlara köklü çözümler arıyan ve öneren bunun kavgasını veren toplumsal sınıfla ve bu sınıfın ideolojisi ile ilişki kurmaya itecektir. Toplumsal gerçeklikte gözlemlediğimiz de budur. Böylece gençliğin toplumsal gelişmede ve "Toplumsal devrim" deki önemi yeri ve rolü karşımıza çıkmaktadır. Gençlik bu sürecin aktif bir unsuru olmak durumundadır. Toplumu değiştirmenin ve toplumun geleceğini oluşturmanın.

"Gençliği ülke sorunlarıyla ilgilenmiyen bir ulusun sonu gelmiş demektir (43). "Bu ülkenin yarınlarını yaşıyacak olanlar onlardır. Gençlerin yaptığı iş, kendi geleceklerine sahip çıkmaktan ibarettir (44)." "Türkiye'nin sorunlarının temelinde yatan sosyo-ekonomik gerçekleri öğrenip de devrimci olmamak, dürüst insanlardan beklenemez. Gençler kendi geleceklerinin emekçi sınıflarla beraberliğini görecekler ve onların yanında yer alacaklardır (45)."

Gençlikle İlgili Toplumsal Kurumlar ve Olgular:

Araştırma konumuz olan "Gençlik olgusunun toplumsal yapı içerisindeki yeri bir önceki bölümde belirlenmeye çalışılmıştır. Ve gençli-

ğin durumunun ve sorunlarının toplumsal yapı ile bağlantıları içerisinde incelenmesi gerektiği tespit edilmiştir. Gençlik olgusu genel olarak toplumsal yapı ile olan bağlantıları açısından incelenirken, özellikle bazı toplumsal kurum ve olgularla ilişkilerinin derinlemesine incelenmesi gerekmektedir. Çünkü bazı "ana" toplumsal kurumlar ve olgular "Gençlik açısından " çok önemli bir özellik göstermektedir. Bunun için de toplumsal kurum ve olguların, "Gençlik"le olan karmaşık ilişkileri bir bütünsellik çerçevesinde incelenmelidir.

Belirli bir toplumsal biçimlenme içersinde gençliği incelerken gençlikle yakından ilgili olan başlıca toplumsal kurum ve olguları şu şekilde tespit ederek, şöyle bir araştırma kapsamı oluşturduk.

I- Gençlik ve toplumsal yapı
II- Gençlik ve çalışma yaşamı
III- Gençlik ve siyasal iktidarlar ve (devlet)
IV- Gençlik ve eğitim
V- Gençlik eylemleri (yüksek öğrenim gençliği)
VI- Gençlik ve siyasal ideolojiler (akımlar)
VII- Gençlik ve toplumun gençliği

Gençlik olgusu ile yakından ilgili olarak tespit ettiğimiz bu kurumların ve olguların gençlikle ilişkilerinin niteliği ve özelliğini ilgili bölümlerde araştıracak ve olgularla açıklayacağımız için burada şematik olarak kapsamını belirtmekle yetiniyoruz.

Araştırma kapsamının, ikinci olarak belirlenmesi gereken olgusu incelememizin belirli bir tarihsel dönemle sınırlanmış olmasıdır. Bu dönem toplumumuzun geçirmiş olduğu ve Cumhuriyet dönemi olarak tanımlanan 1923 1978 dönemidir. Elbetteki bu oldukça uzun dönem, kendi arasında da özelliği olan ara bölümlere ayrılabilir, bizde gerektikçe bunu uyguladık. Temel olarak bugünkü durumu ve sorunları araştırmak ve tespit etmek istememize karşın, bugünün dünde aranması, ya da bugünün dünden oluşturulduğu gerçeği, bugünü anlamak için dünü de araştırmamızı gerektirdi. Özellikle bazı konularda bunun çok önemli olabileceğini gördük. "Her toplumsal olgu tarihsel bir olgudur, her tarihsel olgu da toplumsal bir olgudur." "Toplum bilim ancak tarihsel olduğu zaman somut olabilir (46)."

Toplumsal Sistemler ve Gençlik:

Araştırmanın kapsamını oluştururken, üçüncü olarak da, karşılaştırmayı yapabilmek için farklı toplumsal sistemlerde ve gelişme düzeylerindeki ülkelerin durumunu kısaca da olsa araştırmayı gerekli gördük. Bu aynı zamanda farklı toplumsal sınıfların siyasal iktidar olduğu toplumsal biçimlenmelerin tespiti, gençlik politikalarını tespit etme açısından da önemli idi. Aynı şekilde gençlik sorunlarını, gençlik eylemlerini karşılaştırmak, nedenlerini niteliklerini tespit ederken benzer ve farklı yanları tesbit edebilmek için de gerekli idi. Yine, gençlik sorunlarına çözüm önermek açısından da farklı toplumsal sistemlerin gençlik politikalarını ana hatlarıyla da olsa araştırmak, tespit etmek gerekli idi (47).

Böylece araştırma konumuzun kapsamı şu içerikte oluşmuştur. Belirli bir toplumsal yapı içersindeki toplumsal kurum ve olgularla ilişkisi, toplumsal gelişme sürecindeki gelişme ve değişmelerle ilişkisi, bu ilişki ve sürecin farklı toplumsal sistemlerdeki durumu.

Araştırmacılar, toplumsal olguların incelenmesinde, araştırılmasında kullanılacak yöntemin çok önemli olduğuna inanmaktadırlar. Toplum bilim, toplumsal bulguları ancak bilimsel bir yöntemle "Objektif - nesnel gerçek" olarak araştırabilir. Bunun için de birinci ana bölümde gerekli olan, toplumsal bilimlerde "Araştırma yöntemi" üzerine görüşleri belirledik.

"Söz açmaya kalksam sevdadan
Kurşunlanıp düşüyor kaldırıma çünkü
Gencecik biri daha
Ve kanına banıp gecenin parmakları
Yazıyor adını gazete sayfalarına
Çünkü yetmiyor anlatmaya güzel sözler
Yurdumun üstündeki geceyi,
Yüreğimin üstündeki geceyi (4)"

"Gör nasıl yeniden yaratılırım,
Namuslu, genç ellerinle.
Kızlarım,
Oğullarım var gelecekte,
Her biri vazgeçilmez cihan parçası.
Kaç bin yıllık hasretimin koncası,
Gözlerinden,
Gözlerinden öperim.
Bir umudum sende,
Anlıyor musun? (5)"

Araştırmanın temel amacı, belirli bir toplumsal biçimlenme (Türkiye toplumunda) içersinde ve sürecinde "Gençlik" olgusunun tüm boyut ve ilişkileri ile, o toplumsal bütünlük içersinde incelenmesidir.

Temel amacımızın ikinci boyutu da, toplumsal yapı içersindeki durumunu ve sorunlarını tespit ettikten sonra, "Gençlik" için çözüm önerileri oluşturmaktır. Bu çözüm önerilerinin tutarlı ve geçerli olabilmesi için, gençlik sorunlarının gerçek kaynaklarını, kökenini, nedenlerini sağlıklı olarak tespit etmek gerektiği açıktır. Egemen sınıfın siyasal iktidarların (ya da devletin) aracılığıyla uyguladığı "Gençlik politikası" tarihsel süreç (1923 -78) içersinde ele alınarak, gençliğin bugünkü durumunun ve sorunlarının kökenleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Yine gençlik sorunlarının çözümünde tutarlı sonuçlara ulaşabilmek için, bu

sorunların toplumsal yapı ile ve toplumsal sorunlarla ilişkisi araştırılarak dolaylı olarak toplumsal sorunların kökenlerinde yatan nedenlerinin de tespitini gerektirmiştir.

Toplumsal sorunların çözümü ile gençlik sorunlarının çözümü arasındaki ilişki araştırılmıştır. Gençlik konusundaki alternatif politikaların tesbiti, sorunlara çözüm yolları önerebilmek için bilinmesi gerekli ve önemlidir. Bunun için de, farklı toplumsal sınıfların "Egemen" olduğu toplumsal biçimlenmelerdeki gençliğin durumu ve özellikle gençlik politikasını tespit edebilmek gerekmiştir. İlgili bölümde kısa ve özlü bir biçimde bu konu araştırılmıştır. Temel amacımızın ikinci boyutu olarak belirlediğimiz "Gençlik sorunlarına tutarlı ve geçerli çözüm önerileri" için, bu konunun önemi açıktır.

Toplumsal yapımız ve toplumsal gelişme sürecimiz içersindeki gençlik ve gençlik sorunları ile ilgili bulguların araştırılması ve yorumlanması altıncı ana bölümde yapılmıştır.

Araştırma konusu için araştırmacıların bazı varsayımları tezleri vardır. Ve elbetteki, bu tezler olgularla desteklendiği, doğrulandığı zaman geçerlilik kazanabilir. Araştırmamızda da bunu yapmaya bu tezleri olguların ışığında yorumlaya, analiz etmeye çabaladık. Bu tezler özet olarak şöyledir.

1- Gençliğin toplumsal yapıda ve toplumsal gelişmede önemli bir yeri ve rolü vardır. Gençlik "Enerjik" ve "Dinamik" toplumsal bir güçtür. Önemli bir kalkınma faktörü ve beşeri bir kaynaktır.

2- Gençlik toplumsal sınıf ve tabakaların bir parçası olarak toplumsal yapı, yaşam ve kurumlarda yer alır. Toplumsal sınıf ve tabakaların toplumsal niteliklerini taşır.

3- Siyasal iktidara egeemen olan ve toplumu biçimlendiren "Sınıf" değiştiğinde "Gençlik politikası" da "Özünde" bir değişikliğe uğramaktadır. Farklı toplumsal sistemlerin (biçimlenmelerin) gençlik politikası da farklı olmaktadır.

4- Aynı egemen sınıfın siyasal iktidarda olduğu ve biçimlendirdiği toplumlardaki gençlik politikası ve gençlik sorunları, kaynak ve nitelik açısından benzerlik göstermektedir.

5- Toplumsal yapıyı ve toplumsal sorunları siyasal iktidar (devlet) aracılığıyla biçimlendiren egemen sınıf, aynı zamanda gençliğin içinde bulunduğu koşulları ve sorunları da biçimlendirir, koşullar.

6- Gençliğin sorunları, özünde toplumsal yapıdan kaynaklanır ve gençlik sorunları ile toplumsal sorunlar arasında karşılıklı bir bağlantı vardır.

7- Egemen sınıfın, politikası ile belirlediği sorunlar, yine "sınıfsal" ve "politik" olarak çözümlenebilir. Gençlik sorunları için de bu belirleme geçerlidir. Toplumsal sorunların çözümü ile gençlik sorunlarının çözümü birbirine sıkı sıkıya bağlıdır.

BÖLÜMÜN ÖZETİ VE SONUÇ

Özellikle üniversitelerde akademik ünvanlı bilim adamları "Bilimsel" olmak, "Objektif" olmak için "Tarafsızlık" maskesinin ardında taraflılığının en çirkinini yapmaktadırlar. Bu çerçevenin ve anlayışın dışına çıkabilmiş olan ve çıkmaya yönelen çok az sayıda akademik kariyerli bilim adamı bulunduğunu söylersek fazla yanılmış olmayız. Özünde ve pratik somut yaşam ile ilişkilerinde sürekli olarak bir "Taraflılık" içersinde bulunan bu bilim adamlarının taraflılığının çok çeşitli boyutları vardır. Bizce bu taraflılığın en önde geleni "Bilim yöntemi" tespitinde kendini göstermektedir. Ve tüm bilimsel çalışmaların temeli, odak noktası olan "Bilim yöntemi" konusunda bu "Tarafsızlık", hem "Bilim yöntemi" seçiminde, hem de yöntem seçiminin yol açtığı diğer alanlarda eninde sonunda tam bir "Taraflı" olma durumuna dönüşmektedir (48).Özellikle toplumsal bilimlerde ve konularda (ekonomi, hukuk, eğitim, felsefe, sosyoloji, kadın vb.) bu olgu daha bir dikkate değer özelliktedir.

Üniversite bilim adamları "Bilim yöntemi" ve "Bilimsel görüş" üzerine, araştırmalarının başında rastgele seçtikleri birçok kişinin görüşünü ard arda sıralıyor (49) ve hem bu görüşleri eleştirmekten hem de kendisinin kabul ettiği "Bilimsel yöntem"i belirtmekten kaçınıyor, belirttiğinde, "taraflı" olacağını sanıyor ya da "Taraflılığının açığa çıkacağını düşünerek "Taraf"ın bilinmesini istemiyor. Hatta, sıraladığı bu görüşlere "Şöyle ya da böyle kasdettiğim çıkarsanır" düşüncesi ile olacak, yorum getirmekten dahi kaçınıyor (50).

Bilim adamının taraflı olmasının bir boyutu da, araştırdığı konuyu toplumsal bütünlüğünden soyutlamak ve özellikle "Politik" ilişkilerine

değinmemek şeklinde kendini gösteriyor. Bunun için de, gerekçe olarak, "Politika" nın bilimlere sokulmaması şeklinde yorumlar yapılıyor. Ve araştırılan konu ya da olgular "subjektif" etkenlerle açıklanmaya çalışılıyor. (Örneğin gençlik eylemlerini bir çok burjuva toplumbilimcinin salt "Psikolojik " nedenlerle ve özelliklerle açıklamaya çalışması gibi.) Bu nitelikte bilim adamlarının diğer bir özelliği de toplumsal olguları sınıflarla ilişkilerini araştırmadan, değinmeden incelemeleridir. Bu da toplumsal olguların ve sorunların gerçek nedenlerinin tespit edilmemesine ya da yanlış tespitine yol açıyor.

Tüm bu "Tarafsızlık" çabalarının arkasında "Taraf olunduğunun maskelendiğini kanıtlamak için fazla söze gerek var mı?

Araştırma yöntemi üzerine "Başlıklı bölümde bu konudaki başlıca görüşleri ve konunun ana hatlarını yabancı ve yerli bilim adamlarının eserlerinden yararlanarak özetledik. Bilim, bilim adamı, bilim-ideoloji ve sınıf ilişkileri, bilimsel yöntem, toplumbilimde bilimsel yöntem vb. konularında.

Bir toplumbilimcimiz "Bilim ve bu arada toplumsal bilimler mit kırıcıdırlar. Yerleşik ideolojilerin gerçekte olması hiç te gerekmediği halde, öyle olması gerekirmiş gibi gösterebildiği bütün ilişkileri başaşağı etmek, ayakları üzerinde doğrultmak bilimin işlevidir (51)." diyor. Biz de ekliyerek "Görevidir de" diyoruz.

Toplumsal gelişme için önemli ve dinamik bir güç olan bilim de tarafsız olamaz, bilim adamı da. O halde bilimde, bilim adamında "Taraflı olmak" ne demektir? Bilim adamı açıklıyor. "Bilim taraf tutar, bilim adamı taraf tutar. Ama kimin tarafını? Gerçeğin, doğruların tarafını (52)" "Toplumlara baktığımızda, toplumsal gerçekliğin (realite) kendisinde "Taraf"lar vardır (53)." "Bütün bilim tarihi, gerçeklerin doğruların tespit edilmesi ve kabul ettirilmesi, yanlışların giderilmesi çabasının, bu uğurda verilen mücadelelerin tarihidir. Bu mücadelede bilim adamları, gerçeklerden, doğrulardan yana olmayan güçlerle karşı karşıya gelmişler, zaman zaman korkunç ve iğrenç baskılara uğramışlardır (54)."

Kimdir bu baskıları yapan "Taraf?" Kimdir bilim adamlarına işkence yapan, kimdir doğruların gerçeklerin ortaya çıkmasından korkan, bilim adamları ve onların ürünleri olan kitapları meydanlarda yakan "Taraf?" İnsanlık tarihi bunlara tanık oldu, yaşadı ve bu "Taraf" ı mahkûm etti.

Baskılar, işkenceler "Gerçeklerin ve doğruların" bilim adamlarınca ortaya çıkarılmasını önliyebildi mi? Tarih cevabını veriyor ve verecek "Hayır." Gerçeklerden doğrulardan yana olan "Taraf" kim? Onun cevabını da bilim adamı veriyor. "Bilimin bugünkü ve gelecekteki sahibi işçi sınıfı" dır. Ve bilim ancak "İşçi sınıfı aracılığıyla verimli bir tarzda (55) toplum ve insanlığın gelişmesinin dinamik bir aracı olarak kullanılabilir.

Bilim ve bilim adamının "Taraf"lılığı objektif ve bilimsel bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır. Bilim adamı, gerçekleri, doğruları tespit etmek zorundadır, görevindedir. Bu gerçekler ve doğrular toplumdaki bir "Taraf"tan yana ise, bilim adamı da doğal olarak o taraftan yana olmaktadır. Gerçeklerin ve doğruların araştırılıp ortaya konması konusunda ise bilim adamı, çağa, topluma ve insana karşı sorumludur (56).

Sonuç olarak araştırmacılar "Taraf" lıdırlar. Genel olarak bilim yöntemi özel olarak toplum bilim yöntemi konusundaki taraflılıklarını bu bölümün sonunda belirtmektedirler.

NOTLAR

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİNE GİRİŞ

(1) J.D. Bernal: Materyalist Bilimler Tarihi. Cilt I, sh. 38, Sosyal y. 1976

(2) y.a.g.e.Cilt. II, sh. 667

(3) İsmail Beşikçi: Bilim Yöntemi. Sh. 7, Komal y. 1976

(4) Füsun Altıok: Niçin Diyalektik - Denemeler- Sh. 8, Çağdaş y. 1977

(5) y.a.g.e. Arka kapak yazısı.

(6) y.a.g.e. Sh. 9, 10

Cem Eroğul: Toplumsal Araştırmalarda Diyalektik Yöntem SBF Dergisi C. 21 S.3, sh. 283

(7) Füsun Altıok: y.a.g.e. Sh. 13

(8) Doç. Dr. Mübeccel Belik Kıray: Ereğli, ağır sanayiden önce bir sahil kasabası sh. 6, DPT. 1964 Ankara

(9) F. Altıok: y.a.g.e. Sh. 13, 14

Diyalektik kavramının gelişmesi için bkz. İonna Kuçuradi. Çeşitli Diyalektik kavramları: Metod ve Görüş Amme İdaresi dergisi Cilt. 7. s. 3 eylül 1974

(10) Aktaran: Cem Eroğul. y.a.g.e. sh. 288

(11) Cem Eroğul y.a.g.e. sh. 288

(12) A. Spirkin, O, Yakhot: Diyalektik ve tarihi materyalizm. Sh. 19, 20. Bilim y. 1976 İstanbul.

Manfred Buhr, Alfred Kosing: Marksçı- Leninci Felsefe Sözlüğü, Konuk Y. 1976 sh. 81

(13) Cem Eroğul: y.a.g.e. Sh. 284

(14) Cem Eroğul: y.a.g.e. Sh. 284

(15) A. Spirkin, O. Yakhot: y.a.g.e. Sh. 173

(16) Oscar Lange: Ekonomi-politik (son) Ataç Kitabevi. sh. 73, 74 İstanbul 1968

(17) Karl Marx: Toplumsal Sınıflar ve Sınıf Çatışması. SBF Dergisi. C. 23 S. 4 Aralık 1968, sh. 285

(18) Karl Marx: Kapital. C.I Almanca basıma önsöz. Aktaran: O.Lange. y.a.g.e. sh. 79

(19) Karl Marx. Kapital. C.I İkinci Almanca baskıya önsöz. O. Lange. y.a.g.e. sh. 81

(20) J.D. Bernal : y.a.g.e. C.I sh. 12, 19

(21) O. Lange: Ekonomi-politik (son) sh. 117

(22) İ. Beşikçi: y.a.g.e. sh. 91

(23) Doç. Dr. Server Tanilli: Bir Bilim Adamının Savunması. Cumhuriyet 5.10.1976 "Bilim tarafsız değildir, bilim adamının eylemi toplumsal bir olgudur. Bilim, sonuçları açısından yansız olamaz." UNESCO'dan Görüş. Mart. 1977 sh. 8, 9

(24) M. Duverger: Sosyal Bilimlere Giriş. sh. 7 Bilgi yay. 1973

(25) Doç. Dr. Özer Özankaya. Toplumsal değişme üzerine düşünceler. SBF Dergisi C. 28 S. 3-4 35 Eylül-Aralık 1973. Ankara 1975

(26) Karl Marx: Kapital. C: I, 1. kitap. Aktaran: O.Lange:y.a.g.e. sh. 81

(27) J.D. Bernal: y.a.g.e. C.2 sh. 788

(28) J.D. Bernal: y.a.g.e. C II sh. 690

(29) Doğan Ergun: 100 Soruda Sosyoloji El Kitabı. sh. 30 Gerçek y. 1973

(30) G. Osipov: Toplumbilim, Teori ve Yöntem Sorunları. Sol y. 1977 Ankara. sh. 244. Tarihi Materyalizm konusunda ayrıca bkz.

Marx, Engels, Lenin: Evrensel Çelişki ve Tarihsel Maddecilik. I Ana y. 1975. V. Afanaslev: Felsefenin İlkeleri. C: II (tarihi materyalizm) Yar y. 1974.

Kuusinen. Tarihi Materyalizm (tarihi maddecilik) Sosyal y. 1966

A. Spirkin, O. Yakhot: y.a.g.e.

Boguslavski ve diğerleri. Diyalektik ve tarihsel materyalizmin alfabesi. Sol yay. Ankara 1977

Doğan Ergun: Sosyoloji ve Tarih. Yar yay. İstanbul 1973

(31) Friedrich Engels: Karl Marx'ın Mezarı Başında Söylev. Aktaran: Oscar Lange Ekonomi- Politik. Ataç Kitabevi 1965. sh. 57

(32) M. Duverger: y.a.g.e. sh. 19

(33) Baguslavski ve diğerleri: Diyalektik ve Tarihsel Materyalizmin Alfabesi. Sol yay. Ankara 1977. sh. 248

(34) M. Duverger: y.a.g.e. Sh. 17

A. Spirkin, O. Yakhot: y.a.g.e. Sh. 33

Boguvslavski ve diğerleri : y.a.g.e. sh. 252

(35) M. Duverger: y.a.g.e. Sh.17

Mübeccel Kıray: Sosyal Değişme ve Sosyal Bilimler. Türkiye'de Sosyal Araştırmaların Gelişmesi. H.Ü. yay. D-11 Ankara 1971 Sh. 6

(36) M. Duverger. y.a.g.e. Sh. 23

(37) M. Duverger: y.a.g.e. Sh. 19, 23

Gaston Bouthoul: Sosyoloji Tarihi. Gelişim yay. 1975 Sh. 72

(38) V. İ. Lenin: Socialisme Theorie et Pratique 8 Août 1974. Sh. 1

(39) Emre Kongar: Araştırılacak Konu ve Sorunlarda Öncelikler. Türkiye'de Sosyal Araştırmaların Gelişmesi. (İçinde makale) sh. 237

O. Lange: Ekonomi-politik. Ataç Kitabevi. 1965 sh. 37

(40) M. Duverger: y.a.g.e. Sh.17

(41) Boguslavski ve diğerleri y.a.g.e. Sh. 243

(42) Maurice Thorez: v. diğerleri: Kapitalist Toplumda İşçi Sınıfı. Sosyal y. 1968 Sh. 17

(43) Özer Ozankaya: Toplumsal Değişme Olarak İktisadi Gelişme SBF Dergisi C: XX, S. 1 Mart 1965 sh. 267

Devlet konusunda ayrıca bkz.

V. İ. Lenin. Marksizm, Devlet Üzerine. Öncü Kitabevi. 1975

V. İ. Lenin: Devlet ve İhtilâl. Haziran 1969 Bilim ve Sosyalizm yay. Friedrich Engels: Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni. Sol yay. 2. baskı. 1971

Dr. Kurthan Fişek. 100 Soruda Sosyalist Devlet. Gerçek yay. 1970

R. Miliband v. diğerleri: Kapitalist devlet sorunu. Birikim yay.

(44) Necat Erder: Türkiye'de Sosyal Araştırmalardaki Gelişmenin Yönü

Üzerinde Sorular ve Öneriler. Türkiye'de Sosyal Araştırmaların Gelişmesi. (içinde makale) Sh. 233

(45) Bkz. Bir önceki bölüm.

(46) Oscar Lange: Ekonomi-Politik (son) 120, 121

(47) a.g.e. Sh. 129

(48) Bkz. P. N. Fedoseyev v. diğerleri: Karl Marx Biyografi. Öncü Kitabevi yay. 1976

Henri Lefebvre: Karl Marx'ın Hayatı ve Eserleri. Anadolu yay. 1968. 2 cilt.

G. Cogniot: Çağdaşımız Karl Marx. Bilim ve Sosyalizm yay. Ankara 1975

Emile Bottigelli: Bilimsel Sosyalizmin Doğuşu. Bilim ve Sosyalizm yay. 1976

(49) Doğan Ergun: 100 Soruda Sosyoloji El Kitabı. Sh. 146

(50) Necat Erder: y.a.g. makale Sh. 233

DPT: Sosyal Alanlarda Türkiye'nin Araştırma Potansiyeli ve Sorunları. 1974 Ankara. Sh. 7

(51) Prof. Dr. Cavit Orhan Tütengil. Az Gelişmenin Sosyolojisi. 1. baskıya önsöz. Toplum yay. 1971 2. baskı

(52) Doğan Ergun: Sosyoloji El Kitabı. Gerçek Y. 100 Soruda dizisi. 1973. "Türkiye'de Cumhuriyet'ten beri Sosyoloji Ne Gibi Gelişmeler Göstermiştir" başlıklı soru. Sh. 191-193.

Ömer Bozkurt: Ayrımsal Sosyoloji ve Toplumsal Yapı. TODAİE. Y. 1972. "Türk Sosyoloji Literatüründe Toplumsal Yapı" başlıklı bölüm. Sh. 31-41.

Bu dönem için özellikle Behice Boran'ın çalışmaların belirtebiliriz. B. Boran: Toplumsal Yapı Araştırmaları. "İki köy çeşidinin Mukayeseli Tetkiki" D.T.C.F. Yayını. 1945 ve B. Boran: Sosyoloji Anlayışındaki İkilik. D.T.C.F. Dergisi. 1943. Bilimsel toplumbilim yöntemi (marksist-diyalektik) konusuna ilk değinen B. Boran olmuştur. Belirtilen çalışmasında şöyle diyor: "Her araştırma, yöntemsel bir görüşten hareket eder, daha doğrusu etmesi gerekir. Araştırmanın verimli ve sonuçlarının doğru olup olmaması dayandığı yöntemin sağlamlığına bağlıdır."

B. Boran: Toplumsal yapı Araş... Sh. 1. Aktaran: A. R. Balaman: Katılarak Gözlem Tekniğinin Önemi ve uygulamayla ilgili kimi öneriler. Türkiye'de Toplumsal Bilim Araştırmalarında Yaklaşımlar ve Yöntemler Seminerine Bildiri. ODTÜ. Türk Halkbilimi Topluluğu. Y. 1977. Daha sonraki yıllarda yaptığı bir çalışmada da B. Boran'ın "Burada ele aldığım konu ve sorunları... bir sosyolog olarak düşünüp yazmıya çalışmış" olduğunu belirterek ilk defa "Sosyalist Toplumbilim" terimini kullandığını (B. Boran: Türkiye ve Sosyalizm So-

runları. Tekin Y. 1970. Sh. 12) ve "Sosyalizmin hem bir toplumbilim, hem de bir sınıf ideolojisi" olduğunu belirttiğini görüyoruz. (a.g.e. Sh. 114)

1960 sonrasında ise "yöntem" sorununa değinen ve "yöntem" ile "teknikler"in farklı şeyler olduğu konusuna açıklamalar getiren toplumbilimciler Doğan Ergun (a.g. eserleri ve y.a.g. seminere sunduğu "Toplumsal Bilimlerde Yöntem ve Araştırma Teknikleri Arasındaki Farklar ve Bu Farkları Açıklığa Kavuşturma Zorunluluğu" başlıklı bildirisi.) ve İ. Beşikçi'dir.

Halen birçok Toplumbilimsel çalışmada ve Toplumbilimlerde yöntem konulu kitaplarda yöntem ve teknik konularının sürekli çarpıtılması ve karıştırılması karşısında konunun belirleyici önemi nedeniyle bu konudaki çalışma ve tartışmalar "Bilimsel Toplumbilim Yöntemi"nin açıklık kazanması için gereklik göstermektedir.

(53) H.Ü. Türkiye'de Sosyal Araştırmaların Gelişmesi 1971 Ankara Konferans Genel Bildirisi . Sh. 253

(54) UNESCO Türkiye Millî Komisyonu Yönetim Kurulu Raporu. Ankara 1971 sh. 74, 76. Aktaran: Prof. C.O. Tütengil. Sosyal İlimlerde Araştırma ve Metod. Sh. 5 İktisat Fak. yay. 1971

(55) Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı sh. 467 DPT. y. 1963 Ankara

(56) İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı sh. 198 DPT. 1967 Ankara

(57) Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı sh. 467 Ankara

(58) İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı sh. 198

DPT: Sosyal Alanlarda Türkiye'nin:... y.a.g.e. sh.5

(59) İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı sh. 200

(60) DPT: Sosyal Alanlarda Türkiye'nin... sh. 5

(61) Doğan Ergun: 100 Soruda Sosyoloji El Kitabı

Doğan Ergun: Sosyoloji ve Tarih

Doç. Dr. Özer Özankaya: Toplumbilime Giriş. SBF yay. Ankara 1975

İsmail Beşikçi: Bilim yöntemi

H.Ü.: Türkiye'de Sosyal Araştırmaların Gelişmesi (Konferans tebliğleri)

DPT: Sosyal Alanlarda Türkiye'nin Araştırma Potansiyeli ve Sorunları. (Özellikle giriş ve yöntem bölümü. Sh. 3-25)

Prof. Dr. Cavit Orhan Tütengil. Sosyal İlimlerde Araştırma ve Metod. 2. basım 1971. İ.Ü. İktisat Fakültesi yay.

(62) Doğan Ergun: Sosyoloji El Kitabı. Sh. 131, Sosyoloji ve Tarih. sh. 135 Diyalektik Yöntemin Kurallarının farklı bir sıralaması için bkz.

İlhan Tekeli: Çeşitli sistem yaklaşımları ve bunların iç ilişkileri üstüne. Amme İdaresi Dergisi. C: IV S. 4 Aralık 1971 sh. (3-36)

(63) Sosyoloji ve Tarih. Doğan Ergun. sh. 53, 54, 55

(64) İsmail Beşikçi: Bilim Yöntemi. sh. 60

Doç. Dr. Özer Ozankaya: SBF dergisi. C:28 S. 3, 4. y.a.g. makale sh. 60

(65) Doğan Ergun: Sosyoloji ve Tarih. sh. 20, 21

(66) Metinde yanlışlıkla atlanmış.

(67) İsmail Beşikçi: Bilim Yöntemi (sahife 32-84) ten tarafımızdan yapılmış - özet.

(68) Doç. Dr. Özer Ozankaya: Toplumbilime Giriş sh. 21

G. Osipov: y.a.g.e. 39, 41

(69) Nicos Poulantzas. Kapitalist devlet sorunu. Birikim yay. 1977 sh. 84

(70) Bertolt Brecht: Gerçeği yazmanın beş güçlüğü. Yeni Adımlar dergisi. S. 1, Ocak 1973, sh. 10

(71) Doç. Dr. Özer Ozankaya. SBF dergisi C:28 S. 3- 4 y.a.g. makale sh. 44

G. Osipov: y.a.g.e sh. 64

(72) Doç. Dr. Özer Ozankaya. SBF dergisi y.a.g. makale sh. 47

(73) M. Bouvier Ajam, G. Mury: Kapitalist Toplumda Sınıflar. Sosyal yay. 1965 sh. 5

ARAŞTIRMANIN KONUSUNA GİRİŞ

(1) Sidney Hook: Akademik Hürriyet ve Akademik Anarşi. sh. 83 Ankara 1973. MEB.

Dr. E. Konanç: İtalya'da Üniversite Reformu ve Öğrenci Hareketleri. A. Ü. Eğitim Fakültesi. 1968 Yılı Öğrenci Hareketleri. (içinde makale) sh. 107. Ankara 1969

Dr. Yahya Akyüz: 1968 yılı Fransız Üniversite Krizi ve Öğrenci İstekleri. y.a.g.e. (içinde makale) sh. 115

As. Mahmut Tezcan: Yüksek Öğrenim Kurumlarında Öğrenci Hareketleri ve Çıkardığı Sorunlar. y.a.g.e. (içinde makale) sh. 170

Prof. Dr. İsmet Giritli: Gençlik Hareketleri ve Ötesi. İst. 1970 sh. 8, 9

Dr. Mehmet Saka: Gençlik ve Barış. Ankara 1974 sh. 224

M. Duverger. Batı'nın İki Yüzü. Doğan yay. Ankara 1977 sh. 191

(2) UNESCO Türkiye Milli Komisyonu Yönetim Kurulu Raporu. 1974 - 1976 sh. 95

(3) Batılı toplumbilimcilerin bu konudaki görüşleri için bkz. S. Hook. y.a.g.e.

Prof. Dr. İ. Giritli: y.a.g.e.

Ahmet Taner Kışlalı: Öğrenci Ayaklanmaları.sh. (18-35). Bilgi y. 1974

Ahmet Taner Kışlalı: Gençlik ve Siyaset. Konulu Beyrut Milletlerarası Siyasal Bilimler Kongresinden İzlenimler. Hacettepe Sosyal ve Beşerî Bilimler dergisi. C: 2 S. 1 mart 1970, sh. (28-36)

A. Taner Kışlalı: Rejim açısından araştırılması gereken iki sorun. Gençlik hareketleri ve sandık başına gitmeyen seçmenler. H. Ü. Türkiye'de Sosyal Araştırmaların Gelişmesi. sh. 75 Ankara 1971

A. Ü. Eğitim Fakültesi. 1968 yılı öğrenci hareketleri. Symposium bildirileri Ankara 1969

(4) Dipnot 1 ve 3'te belirtilen telif eserler ile birlikte şunları belirtebiliriz.

Dr. Özer Ozankaya: Üniversite Öğrencilerinin Siyasal Yönelimleri. SBF yay. Ankara 1966

Prof. Dr. Nephan Saran: Üniversite Gençliği, Öğrencilerin Sosyo-ekonomik yapısı ile öğrenci hareketlerinin Teorik ve Deneysel Seviyede Açıklanması. İ.Ü. Edebiyat Fakültesi yay. İstanbul 1975

Muammer Taylak: Öğrenci Hareketleri. Ankara 1969

Doç. Dr. Nermin Abadan: Türk Gençliğinin Değer Yargıları ve Siyasî Davranışı. SBF Dergisi c: xx s. 1 Mart 1965

Doç. Dr. Nermin Abadan Üniversite Öğrencilerinin Serbest Zaman Faaliyetleri SBF Yay. Ankara 1961

Osman Arolat: Üniversite Gençliğinin Tarihsel Gelişimi ve Sorunları. 1970

(5) Prof. Dr. Nermin Abadan: Türk Üniversite Öğrencileri ile Genç İşçilerin Siyasal Eğilimleri. SBF dergisi. C: 26 s. 1, sh. 67

Prof. Dr. Özcan Köknel. Türk Toplumunda Gençlik. İ. Ü. Bülteni. s. 2, Temmuz 1976

Dr. Birsen Gökçe: Gecekondu Gençliği. H. Ü. 1976

UNESCO T.M.K. Yönetim Kurulu Raporları 1972-1973 ve 1975-1977

Gençlik ve Spor Bakanlığı: Cumhuriyet Döneminde Sosyal Hizmetlerin Yönelimi Semineri (28 mayıs - 1 haziran 1973) Gençlik ile ilgili Sosyal Hizmetler Ön Raporu ve Tartışma Grubu Raporu. Ankara 1973 yayın no:12

(6) UNESCO'dan Görüş. Haziran 1973

V. N. Stoletov. v. diğerleri: Toplum ve Gençlik. Konuk yay. 1977

Dünya Emekçi Gençlik Toplantısı. (10-15 kasım 1972 Moskova) İlerici Yurtsever Gençlik Yayınları. 1977 İstanbul.

Dünya Sendikalar Konferansı (8-11 mart Lefkoşe- Kıbrıs) İlerici Yurtsever Gençlik Yayınları. 1977 İstanbul

Dünya Sendikalar Federasyonu'nun 30. yılı Ürün yay. 1976 İstanbul

K.İ. Zaradov: Gençliğin Sosyal Faaliyetleri. Yeni Dünya dergisi. s. 6 haziran 1975 sh. 15

Barış ve Sosyalizm Sorunları dergisi: Gençlik Problemleri (konferans) Ürün Sosyalist dergisi. s. 4 Ekim 1974 sh. 65

(7) Özellikle Namık Behramoğlu'nun "Sınıf Açısından Türkiye Gençliği" İstanbul 1968.

(8) Aydınlık Fevkalâde Gençlik Nüshası. Odak yay. 1976 (İlk basım 1925)

Ethem Özbakır: Dünya'da ve Türkiye'de demokratik sol belgeler. İçinde (CHP 22. Kurultay bildirgesinin gençlik sorunları bölümü) CHP Gençlik Kolları yay. Ankara 1977 sh. 292

CHP Parti Meclisi Raporu (XXII Kurultayına sunulan) 1974 Ankara sh. 53

Hüseyin Ergun: Gençlik Hareketleri ve Sosyalizm. Emek dergisi. S. 3, 2.6.1969 Demokratik sol hareket gençlik ve sorunları. Demokratik Sol dergisi. s. 1, nisan 1975 sh. 6, 7

Nihat Akseymen: Sosyalist Gençlik Örgütünün Kuruluşu üzerine. Emek dergisi 9 şubat 1970 s. 21 sh. 14, 15, 16

Merih Kutsal: Gençliğin Siyasal Etkinliği. Gençlik dergisi. s. 6/1 nisan 1970 sh. 5, 6

(9) Tırnak içindekiler Cumhuriyet gazetesinin 1977-1978 Yunus Nadi Armağanı yarışma konusu ve koşullarını belirten 18.8.1977 tarihli yazısından özetleme

DPT- üçüncü beş yıllık kalkınma plânının gençlikle ilgili bölümünün sonunda "GENÇLİK" sorunlarının köklerine inen bilimsel araştırmalar, Üniversite ve Gençlik ve Spor Bakanlığınca yapılacak" denmektedir. Bu tarihten sonra gençlik konusunda yapılmış kapsamlı bir araştırma henüz yoktur. Bazı yaklaşımlar yapılmıştır. Bu araştırmalardan aşağıda söz edilecektir.

(DPT- Yeni strateji ve kalkınma plânı. Üçüncü beş yıl. 1973-1977 Ankara 1973 sh. 792)

Yine bu konuda UNESCO- Türkiye Millî Komisyonu Gençlik Komitesi Raporunda şunlar yazılmaktadır.

"Gençliğin sosyal, kültürel, sosyo-ekonomik ve kişisel yönden geniş anlamda bilimsel bir araştırması yapılmadan, sorunlarını tam olarak saptamak ve önlemler getirmek aslında çok güçtür. Bugüne kadar ülke çapında ulusal açıdan yeterince el sürülmeyen, üzerinde ciddi çalışılmayan, hükümet politikasına alınmayan, alt yatırımları olmayan böyle çok önemli konunun tam değerlendirilmesi" güçtür.

UNESCO TMK 1975-77 sh. 165

(10) Atatürkçü olarak tanınan ve "Atatürkçülük"le ilgili konularda araştırmalar yapmış olan bir profesörümüz. Atatürk'ün, Gençliğe Hitabesi olarak bilinen "Ey Türk Gençliği" diye başlayan metnin Atatürk'e ait olmadığını iddia etmiştir. Bu durum bu konuda nerelere gelindiğini açıkça ortaya ortaya koymaktadır. (Ord. Prof. Sadi Irmak'ın Türk Tarih Kurumu'nun düzenlediği bir seminerde ileri sürdüğü fikir Cumhuriyet. 4.12.1977)

Hatırlanacağı gibi, gençlik eylemlerinde çok kullanılan "Atatürk'ün Bursa Nutku"nun da, Atatürk'e ait olmadığı iddia edilmiş ve bu nuktu yazıp basanlar defalarca mahkemelerde yargılanmış idi. Görülen davalar nedeniyle ilgililerin yaptıkları açıklamalar sonucu, Bursa Nutku'nun Atatürk'e ait olduğu kanıtlanmıştır. (Prof. Dr. Afet İnan'ın bu konudaki açıklaması için bkz. 13 kasım 1971 tarihli Cumhuriyet gazetesi, Türk Tarih gazetesi)

(11) Prof. Dr. Cavit Orhan Tütengil, Gençlik sorunları. Olay dergisi. S.12, 22 nisan 1974 sh. 6, 7

N. Akseymen: Emek dergisi, y.a.g. yazı, S.21, 9 şubat 1970, sh. 14

Ali Faik Cihan: Gençlik için strateji ve taktik. sh. 7, 2. baskı. Savaş yay. Ocak 1969 Ankara

CHP 22. Kurultay Raporu. sh. 59 (y.a.g.e)

İLKE: Devrimci mücadele ve gençlik. S. sh. 55, ocak 1975

M. Kutsal: y.a.g. yazı. Gençlik dergisi, nisan 1970, s. 6/1, sh. 5

Metin Çetinoğlu:Gençlik; bazı ilkesel konumlar ışığında değerlendiriş. ÜRÜN dergisi, şubat 1977, s. 32, sh.16

Aydınlık fevkalâde gençlik nüshası. Odak yay. 1976 Ankara, sh. 108, 109 110 v. dev (İlk baskısı şubat 1925'te yapılan eserin, bugünkü dile çevrilmiş ikinci baskısı)

Barış ve Sosyalizm Sorunları dergisi: Gençlik problemleri (konferans) çev. ÜRÜN dergisi. S. 4, ekim 1974, sh. 87, 88, 89

Gençlik ve sosyal sınıflar ilişkisini dolaylı olarak belirten eserler şunlardır.

Prof. Dr. Özcan Köknel: İ. Ü. Bülteni S. 2, sh. 19 (y.a.g. makale)

Gençlik ve Spor Bakanlığı: y.a.g.e. sh. 15

UNESCO TMK Yönetim Kurulu Raporu. 1975-77 sh. 172

Renè Maheu: Toplumda Çatışmalar. UNESCO'dan Görüş. Haziran 1973 s. 2, sh. 5,6

(12) R. Maheu: a.g. yazı. sh. 4

UNESCO. Pour et avec les Jeunes. 1960 sh. 9, 10. Aktaran: A. T. Kışlalı: Öğrenci Ayaklanmaları. sh. 15

UNESCO TMK Yönetim Kurulu Raporu 1972-73 sh. 88

(13) Prof. Dr. Cavit Orhan Tütengil; gençlik yaşını (14-24) olarak belirtmektedir.

Olay dergisi: Gençlik sorunları, s.12, sh. 6

Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın, y.a.g. yayınında bu konuda şu görüşlere yer veriliyor. "İkinci Beş Yıllık Kalkınma Plânı'nda 14-24, Üçüncü Beş Yıllık Plân hazırlık çalışmalarında 14-22, bazı fikrî eserlerde 15-25, 18-22 vb. sınırlar ele alınmış, bu yaşlar arasında olan kimselere genç adı verilmiştir." sh.3

(14) UNESCO TMK Yönetim Kurulu Raporu 1972-1973 sh. 88

Gençlik ve Spor Bakanlığı y.a.g.e. de Gençlikle ilgili sosyal hizmetler ön raporu komisyonu kararı. sh. 3

3. Beş Yıllık Plân Gençlik Özel İhtisas Komisyonu Raporu'nda 12-24 yaşlar kabul edilmiş olmasına rağmen (bkz. 13 no. lu dipnot) 3. Beş Yıllık Kalkınma Plânı'nda genç kuşak olarak, 14-22 yaş arası kabul edilmiştir. bkz.

Yeni Strateji ve Kalkınma Plânı Üçüncü Beş Yıl. 1973-1977 sh. 790. DPT. 1973 Ankara yay. No:1272

(15) Aktaran: Dr. Mehmet Saka: Gençlik ve Barış. s.185

(16) DPT. Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Plânı Eğitim Özel İhtisas Komisyonu Raporu. sh. 4,5. Haziran 1977 Ankara

(17) Gençlik ve Spor Bakanlığı, gençlikle ilgili sosyal hizmetler ön rapor komisyonunun kabul ettiği tanım. G.S. Bakanlığı: Cumhuriyet Döneminde Sosyal Hizmetlerin Yönelimi Semineri (28 mayıs - 1 haziran 1973) Gençlikle İlgili Sosyal Hizmetler Ön Raporu ve Tartışma Grubu Raporu. Yay. No:12 ağustos 1973. Ankara sh. 2

(18) Prof. Dr. C.O. Tütengil: Olay Dergisi S. 12. a.g. yazı sh.6

(19) René Maheu. a.g.y. UNESCO'dan Görüş Dergisi. s.2, haziran 1973 sh.5

(20) René Maheu. a.g.y. UNESCO'dan Görüş Dergis. s. 2, haziran 1973 sh.5

(21) Doç. Dr. Cavit Orhan Tütengil. Köy Sorunu ve Gençlik sh. 9, TMGT yay. İst. 1967

(22) UNESCO TMK Yönetim Kurulu Raporu 1974 - 75 sh. 122. Ankara 1975

(23) UNESCO TMK Yönetim Kurulu Raporu 1974 - 77 sh. 166. Ankara 1977

Prof. Dr. Özcan Köknel: Türk Toplumunda Gençlik İ.Ü. Bülteni s. 2, sh. 18 temmuz 1976

(24) Doç. Dr. C.O. Tütengil: Köy Sorunu ve Gençlik sh. 13

(25) Doç. Dr. C.O. Tütengil: Köy Sorunu ve Gençlik sh. 9

Mustafa Suphi: Yaşta ve Başta Gençlik. "28-29 ocak 1921'i unutma" Mustafa Suphi ve Yoldaşları (İçinde makale) İNFO-Türk Ajansı. Brüksel-ocak 1975 sh. 60

(26) Doç. Dr. C.O. Tütengil: y.a.g.e. sh. 9, 10

(27) UNESCO TMK Y.K. Raporu 1975-77 sh. 171 Ankara 1977

Ethem Özbakır: Dünya'da ve Türkiye'de Demokratik Sol Belgeler. sh. 293 CHP Gençlik Kolları yay. Ankara 1977

V.N. Stoletov. v. diğerleri: Toplum ve Gençlik. Konuk yay. 1977 İstanbul. sh. 101

(28) UNESCO TMK Y.K. Raporu 1975-77 sh 172

CHP 22. Kurultaya Sunulan Parti Meclisi Raporu sh. 59

Metin Çetinoğlu: y.a.g. yazı. ÜRÜN Dergisi s. 32 sh. 16, 17

Barış ve Sosyalizm Sorunları Dergisi: y.a.g. Konferans. Çev. ÜRÜN Dergisi s.4 sh. 87, 88

V. N. Stoletov. v. diğerleri: y.a.g.e. sh. 52

(29) Tırnak içindekiler Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayın ve Tanıtma Müdürlüğü'nün yayınladığı raporun koyduğu "Açıklama" dan alınmıştır. y.a.g.e.

(30) G.S. Bakanlığı y.a.g.e. sh. 15

(31) UNESCO TMK Y.K. Raporu 1975-77 sh. 172

(32) UNESCO TMK Y.K. Raporu 1972-73 sh. 91 Ankara 1973

UNESCO TMK Y.K. Raporu 1975-77 sh. 172 Ankara 1977

(33) UNESCO Türkiye Milli Komisyonu "Gençlik Komisyonu Raporunda yapılan bu tasnif ve rapordaki diğer konular Prof. Ö. Köknel'in makalesinde de (y.a.g.) benzer biçimde yer almaktadır.

(33-1) DPT, Yeni Strateji ve Kalkınma Planı, Üçüncü Beş Yıl. 1973 -77 sh. 789-792 DPT. yay. no: 1272. Ankara. 1973

(34) «Bu başlıkta bir de özgün araştırma yapılmıştır. Dr. Birsen Gökçe: Gecekondu Gençliği. H.Ü. yay. 1976

(35) «Gencin sosyal sınıf içinde bir yeri vardır. Ancak gençlik bir sosyal sınıf değildir. Bu bakımdan gençlik, içinde bulunduğu kesim, sosyal sınıf veya kuruluş açısından ele alınmalıdır.» UNESCO TMK Y.K.R. 1975-77 sh. 172 «Her genç, içinde bulunduğu sosyal sınıfın özelliklerini yansıtır.» Ali Failk Cihan: Gençlik İçin Strateji ve Taktik. sh. 7

«Genel anlamıyla gençlik değil, belirli sınıfların ve toplumsal tabakaların bir parçası alarak gençlik, konusunda sosyolojik incelemenin yapılmasıdır.»

V.N. Stoletov. diğerleri: Gençlik ve Toplum. sh. 52

(36) Gençliğin sınıf açısından tasnifi ve analizi ilk defa 1925 yılında Ahmet Tevfik tarafından, yapılmıştır. Bkz. Aydınlı Fevkalade Gençlik Nüshası y.ag.e. sh. (108-111)

(37) Gençliği «Toplumsal tabaka-grup» olarak tanımlamalar için. bkz:

K.İ. Zaradov: Gençliğin Sosyal Faaliyetleri. Çev. Yeni Dünya Sosyalizm Sorunları Dergisi. S. 6, haziran 1975 sh. 15

V.N. Stoletov. v. diğerleri: Toplum ve Gençlik. sh. 101, 102, 103 Barış ve Sosyalizm Sorunları Dergisi. Gençlik Problemleri Konferansı'na K. İ. Zaradov'un sunduğu rapor. çev. ÜRÜN Dergisi s.4, sh: 65, 67, 69

Lenin; Gençlik ve Günümüz Dünyası: Konuk yay. 1975 sh. 120

N. Landa: Leninist Gençlik ve Eğitimi. Kızılırmak yay. 1976. sh. 6

(38) Atatürk'ün, Gençliğe Hitabe'sinde Cumhuriyeti ve «Devrimler»i, gençliğe emanet etmesi ve bu konuyu «ilk görevi» olarak belirtmesi. bkz. Asım Aslan: Sömürülen Atatürk. Ankara 1973 2. baskı. sh.486

B. Ecevit'in bir araştırmasında bu konuda şu görüşlere yer veriliyor. «Atatürk, gençliğin sürekli dinamizmini, gençliğin tutuculuktan en uzak unsur oluşunu, gençliğin potansiyel devrimci enerjisindeki tükenmezliği, yeryüzünde ilk sezen önder, bunu ilk değerlendiren devrimci ve devlet kurucusu olmuştur... Atatürk, geçmişten kopup geleceğe yönelişte en etkili sürekleyici gücün gençlik olacağını görmüştü.» Atatürk ve Devrimcilik. Aktaran: Asım Aslan. y.a.g.e. sh. 484

Lenin, devrimden sonra gençliğe «Siz kuruluş göreviyle karşı karşıyasınız» diyor. Aktaran: N. Landa: y.a.g.e. sh.7, 16

(39) UNESCO TMK Yönetim Kurulu Raporu. 1972-73 sh. 88

(40) ÜNESCO TMK Yönetim Kurulu Raporu. 1975-77 sh. 166

(41) UNESCO TMK Yönetim Kurulu Raporu 1975-77 sh. 166

(42) Harun Karadeniz: Gençlik ve Geleceği (1967-68 İ.T.Ü. ARI Yıllığı'na yazılmış yazı) yazıyı tekrar yay. Teknik Güç. 1 eylül 1975 s.77

(43) Harun Karadeniz: y.a.g. yazı ve İ.T.Ü. Öğrenci Birliği 22. Dönem Çalışma Raporu s. 6 İstanbul 1969

(44) Harun Karadeniz: Olaylı yıllar ve Gençlik May. yay. 1977 6.baskı. sh. 252

(45) H. Karadeniz: Olaylı Yıllar ve Gençlik sh. 255

(46) Toplumsal olguların tarihselliği ile ilgili olarak bkz. Doğan Engun: Sosyoloji ve Tarih.

Doğan Ergun: 100 Soruda Sosyoloji el kitabı.

G. Osipov: Toplumbilim Teori ve Yöntem Sorunları.

Metinde tırnak içindekiler, Lucien Goldmann. İnsan Bilmleri ve Felsefe. Kavram yay. 1977 sh. 11, 13

(47) Son yıllarda toplumbilimcilerimiz, toplumsal kurumları ve olguları incelerken, farklı toplumsal sistemlerdeki durumlarını ve konu ile ilgili farklı görüşleri, politikaları araştırarak karşılaştırmalar yapmaktadırlar. İlginç örnekler için bkz.

Dr. Şirin tekeli: Kadının siyasal hayattaki yeri üzerine karşılaştırmalı bir araştırma. (Doçentlik tezi) İstanbul 1977. çoğaltma (Karşılaştırmalı yöntemin gerekliliği ve önemi üzerine ilginç görüşler için bu eserin giriş ve sonuç bölümlerine bkz.)

Dr. Korkut Boratav: 100 Soruda Gelir Dağılımı. (Kapitalist sistemde, Türkiye'de, Sosyalist Sitemde) Gerçek yay. 1969 İstanbul.

Prof. Dr. Ruşen Keleş: Türkiye'de Şehirleşme Konut ve Gecekondu. Gerçek Yay. 1972 İstanbul.

Doç. Dr. Cem Eroğul: Anayasayı Değiştirme Sorunu (Bir mukayeseli hukuk incelemesi) SBF. yay. Ankara 1974

Doç. Dr. Alpaslan Işıklı: Sendikacılık ve Siyaset. SBF yay. Ankara 1972

Doç. Dr. Cavit Orhan Tütengil: Az Gelişmenin Sosyolojisi. Toplum Yay. İst. 1971

Doç.Dr. Necdet Serin: Kalkınma ve Dış Ticaret: Azgelişmiş Ülkeler ve Türkiye yönünden SBF Yay. Ankara. 19/2, II. basım.

Doç. Dr. Özer Ozankaya: Toplumbilime Geriş. SBF Yay. Ankara 1975

Oya Tokgöz: Türkiye ve Ortadoğu Ülkelerinde Radyo Televizyon Sisteleri (mukayeseli bir araştırma) SBF Yay. Ankara 1972

Doğan Erdoğan v. diğerleri. Dünyada Eğitim Akımları. TÖS II Devrimci Eğitim Şurası. Bildiri No: 5 Ankara 1971 (12 mart rejimi nedeniyle şura toplanamadı)

Doç. Dr. H. Üren Arsan: Kamu Maliyesi Üzerine Ulslararası İstatistiksel bir araştırma. SBF Yay. Ankara 1973

(48) Bunun içindir ki, birçok önemli toplumbilimsel çalışma, üniversite dışındaki ya da üniversite dışına çıkmak zorunda kalmış kişilerce yapılmıştır. Aynı şekilde bu nitelikte çalışmalar, üniversiteler dışındaki kurum, kuruluş ve yayınevlerince yayımlanmıştır.

(49) Bu tip araştırmacıların görüşlerini sıraladığı kişiler, genellikle ABD ya da batılı burjuva toplumbilimcileri olmaktadır. Farklı görüşler ve farklı görüşteki toplumbilimcilerin görüşleri belirtilirken de, yine bu burjuva toplumblim-

cilerinin değerlendirimeleri aktarılıyor.

(50) Bu konuya değinen, bizim yaklaşımımıza benzer bir değerlendirme için bkz. Atilla Aksoy: Cumhuriyet 26. 1. 1978

(51) Dr. Şirin Tekeli: 47 no'lu dipnotunda belirtilen eser. s. 520

(52) Doç. Dr. Servet Tanilli: Savunma Cuhuriyet 5 ekim 1976

(53) Doç. Dr. Server Tanilli: Savunma Cumhuriyeti 5 ekim 1996

(54) Doç. Dr. Servet Tanilli: Savunma Cumhuriyeti 5 ekim 1996

(55) J. D. Bernal: Marx ve Bilim. sh. 37, 39 Bilim ve Sosyalizm Yay. 1965 Ankara.

(56) «Bilim tarafsız değildir. Bilim adamının eylemi toplumsal bir olgudur.»

Amadou-Mahtar M'Bow (UNESCO'nun yeni Genel Müdürü): Eylem konusunda Etkin Görüşler. UNESCO'dan Görüş mart 1977 sh. 8

İKİNCİ BÖLÜM

ÇAĞIMIZ DÜNYASI VE GENÇLİK

Çağımız Dünyasının Temel Özellikleri.
Dünya Nüfusu ve Gençlik
Gençlik ve Çalışma Yaşamı.
Gençlik ve Eğitim.
Dünya'da Gençlik Eylemleri ve Örgütlenmesi
Dünya Gençliğinin Ortak Sorunları, Amaçları ve Dayanışması.
Uluslararası Kuruluşlar ve Gençlik.

ÇAĞIMIZ DÜNYASININ TEMEL ÖZELLİKLERİ

«Ne zaman eşit pay alırsak hepimiz bolluk sepetinden
ne zaman hepimiz sırayla otururşak hak sofrasına,
ne zaman her eve girerse bereketli aydınlığı bilimin,
ne zaman pırıl pırıl yanarsa tekmil evler aydınlıklar içinde,
İşte o zaman deriz, burda duralım tamam.» (1-*)

«Ormanlar daha gür olacak, daha gür.
Tarlalar daha çok şey verecek, daha çok şey.
Şehirler daha canlı olacak, daha canlı.
İnsan ömrü daha uzun olacak, daha uzun.» (1-)**

Çağımız dünyasının karmaşık yapısı ve çok boyutlu görünümü içersinde gençliğin durumunu, yerini ve rolünü belirlemek, gerekli ve önemli olduğu kadar, aynı zamanda zorunludur da. Doğal olarak «İnsanlığın geleceği»ni oluşturacak olan ve bu oluşuma aktif olarak katılmak durumunda olan «Gençlik», çağımız dünyasının ana karakteristiklerini, gelişme doğrultusunu bilmek ve çağımız dünyası insanlığının, gelişme doğrultusunda bilinçli olarak tavır almak, eylemde bulunmak durumundadır. Bu değerlendirmenin, ülkemizin geleceği ve gençliği için de geçerli olduğuna şüphe yok. Çağımız dünyası hızlı ve çarpıcı gelişmeleri ve değişmeleri yaşıyor. Bu değişme çağımız «İnsan»ında, «Toplum»larında ve «Dünyanın manzarası»nda yepyeni oluşumlar yaratıyor. Yeni ufuklar açıyor. Bilim adamları, yazarlar, toplumbilimciler insanlığın tarih öncesinden, gerçek insanlık tarihine geçişin şafağında olduğu niteliğinde yorumlar yapıyorlar. İnsanlığın gelişmesindeki olumluluklar ve geleceğine olan umut, inanç dolu yorumlar beklentilerin yanında «Endişeli» yorumlarda da bulunuluyor. Ama umut dolu, inanç dolu yorumlar, beklentiler dilekler ağır basıyor. İnsanlık tarihi de

sürekli olarak «Olumlu» gelişmelerin, «Doğrular»ın, «İyi ve haklı» olanların zaferlerine tanıklık ediyor. İnsanlar ve toplumlar «Kendi kaderlerinin kendi ellerinde olduğunu» daha bilinçlice kavrıyor, gelecekleriniin olumlu yönde oluşumuna bilinçli olarak katılıyorlar.

Doğa güçlerine egemen olmak konusundaki sınırlar, dünyamızı aşarak «Evren»e uzanıyor. İnsanlığın sorunlarına ilgi ve sorumluluk ulusal sınırları aşıyor, uluslararası boyutlara ulaşıyor. Dünyanın her yanındaki toplumlarda «İnsanlığın sorunları»na ve bunların çözümüne eylemli, bilinçli katılım artıyor. "İnsanlığın ve toplumların» ilerlemesinden yana olan güçler gittikçe artan boyutlarda «Dayanışma ve ortak eylem» de bulunuyor. Yüzyılımızın tüm toplumsal bilimlerinde ve düşüncelerinde «Devrim» yaparak «İnsanlığın gelişmesi ve dünyanın değiştirilmesine ışık tutan», bilim ve eylem adamının özlü deyişi çağımız dünyasının koşullarında daha bir anlam kazanıyor «İnsanlığın karşısına çözülemiyecek olarak çıkmış sorun yoktur.»

Çağımız dünyası için, farklı bakış açılarına, değerlendirme konularına, kriterlerine göre değişilk tanımlamalar kullanılmıştır. Bilim adamları çağımıza ad bulmakta ve tanımlamakta güçlük çekmekte, çeşitli adlar bulmakta, tanımlamalar yapmaktadırlar. Bu tanımlamalarda göz önüne alınan başlıca kriterler: teknolojik, ekonomik, politik, kültürel, evrensel, ulslararası ilişkiler vb. dir. İçinde yaşadığımız sosyal, çağdaş dünyayı tanımak için bu görüşleri kısaca özetliyelim.

Çağımız dünyasını ve yüzyılımızı teknolojik gelişmelerden kaynaklanarak yapılan değerlendirmeler bu konudaki çelişmeli oluşumlara dikkati çekmektedirler. 1940 yıllarının sonunda nükleer parçalanmanın gerçekleştirilmesi ve ilk «Atom bombası»nın kullanılmasından sonra çağımızı «atom çağı», «Nükleer enerji çağı» olarak niteleyen tanımlamalar, daha sonraki gelişmelerle «Feza çağı» «Uzay çağı» nitelemesine dünüşmüştür. Daha sonra, «Elektronik» aygıtların yapımı «Komputer» yapımı ve «Sibernetik» yapımındaki gelişmeler, bu tanımlamalara yenilerini eklemiş ve «Sibernetik» yapımındaki gelişmeler, bu tanımlamalara yenilerini eklemiş ve çağımız genel olarak «Bilimsel teknolojik devrim çağı» olarak nitelenmeye başlanmıştır (2).

Bilimsel gelişmelerin insanı şaşırtıcı nitelikte ve hızla gelişmesi çağdaş koşullar içersinde farklı sonuçlara yol açmıştır. Özünde, tüm bilimsel ve teknik ilerlemeler, insanın doğa üzerinde egemenliğine ve özgürleşmesine olanak verilebilecek iken, tersine oluşumlara yol aça-

bilmiştir. Bilimsel buluşlar üzerine tekel kurma durumunda bulunan sosyo ekonomik güçler (tekelci burjuvazi- çokulusu şirketler) bu buluşların insanlığın gelişmesi yönünde kulanımını engellemişlerdir. Sonuçta bilim toplumsal amaçlarından büyük ölçüde saptırılmış, nükleer silahlar, kimyasal ve biyolojik alanda yapılan çalışmalar, insanlığı yoketme amacına yönelik olabilmiştir. İnsanlığın büyük bir bölümünü bir anda yokedebilecek güçte yıkıcı nükleer silahlar üretilerek depolandı ve insanlığın üzerinde nükleer bir kâbus olarak, Demokles'in kılıcı gibi kullanılmaya başlandı(3). Bunun son örneği insanlığa «Kullanıldığında yapılara zarar vermeyip. Yalnızca insanları yokedecek nitelikte» olduğu övünçle duyurulan. «Nötron bombası». Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin sonuçlarının insanî amaçlar yönünde kullanılması gerekliliğini savunan güçlerin giderek artan oranda dayanışması ve mücadelesinin güçlenmesi. tüm insanlığa, bilimsel teknolojik devrimin sonuçlarının «Sorun» yaratamıyacağını, asıl «Sorun» un, bu gelişmeleri «İnsanî olmayan» yönlere de kullanmak amacıyla denetiminde tutan tekelci güçlerin egemenliğinden kurtarmak olduğunu göstermektedir.

Çağımızdaki toplumsal çelişkilerden kaynaklanan değerlendirmeler «Tiksinti çağı», «Barbarlık çağı», «Bunalım çağı» terimlerini kullanarak yorumlar yapıyor. Yüzyılımızdaki insanlık dışı uygulamaları, işkenceleri, sayısız katliamları, insan haklarının hunharca çiğnenmesi, fikirlere ve düşüncelere karşı kaba kuvvet uygulanmasını değerlendiren yazarlar bu olguları «Tiksinti çağının gerçekleri» olarak damgalar (4). UNESCO'nun yeni genel müdürü, «Kusursuz bir dönyada yaşamıyoruz, onu yüceltmemiz de anlamsız olur (5).» diyerek «Barbarlık çağı mı?» sorusunu yöneltiyor. UNESCO adına birçok bilim adamının birlikte oluşturdukları bir raporda: «Artan dünya bunalımının kökleri» inceleniyor (6). Yine UNESCO'nun yayınlarında, dünyamızın toplumsal manzarası için ilginç yorumlar ve bu konulardaki bulgular yer alıyor. Bir yanda dünya nüfusunun küçük bir kısmını oluşturan «Tüketim toplumu» denilen toplumlarda gayri insani amaçlar için milyarca dolar harcanırken, milyonlarca insanın emeği bu yolda tüketilirken, dünyanın büyük bir bölümünde insanlar en zorunlu yaşam gereksinmelerini hatta beslenmelerini sağlamaktan yoksun bulunuyor. Birçok Asya ve Afrika toplumlarında insanların kitle halinde öldükleri görülüyor. Dünya nüfusunun büyük çoğunluğu kırsal yörelerde ve gecekondularda yaşıyor. Bu insanlar en basit uygar gereksinmelerden yoksun ve eği-

timden yararlanmaz durumda düşük bir gelir, yüksek bir ölüm oranı bu insanların yaşamlarını karakterize eden özellikler oluyor. Bu insanların çocukları okul ve kitap gereksinmelerine karşılık bulamıyorlar. Bu çocuklar beslenme yetersizliği karşısında beyinlerinin beslenememe durumuyla karşı karşıyalar (7). Bu insanlar Asya'nın, Afrika'nın, Lâtin Amerika'nın «Geri bıraktırılmış» ülkelerinde yaşıyan insanlardır. Birleşmiş Milletler ve UNESCO tüm dünyadaki bu adaletsiz durumu sergiliyor, çözüm yollarının araştırılmasını öneriyor bu yolda çaba harcıyor.

UNESCO'nun dünya kamoyunun dikkatine sunduğu ve tavır aldığı en önemli konulardan biri de, insan haklarının durumu ve yaşama geçirilmesi savaşımıdır. İnsan haklarının acımasızca çiğnendiğine dikkati çeken UNESCO (ve birçok uluslararası örgüt) insanlığın büyük bir bölümünün, «İnsan hakları beyannamesi»nde yer alan haklara kavuşamadığının tesbitini yaparak bu konuda çaba gösterilmesi için çağrıda bulunuyor. Yine, dünyadaki ırk ayrımına ve ırkçılığın arttığına dikkati çeken UNESCO, bu konudaki çabalarını arttırıyor (8).

Çağımızı ve çağımız toplumlarını «Politik» ve «İdeolojik» içerikle tanımlayan ve yorumlayan görüşler, yukarıda kısaca özetlediğimiz çağdaş dünyanın gerçekliklerinde daha bir anlam kazanıyor. Çünkü tüm toplumsal olgular ve gelişmeler kadar, uluslararası olgular ve gelişmeler de «İdeoloji» ve «Politika» ile yakından ilgili. Bu nedenle «İdeoloji» ve «Politika» toplumsal ve evrensel olgular için «Odak noktası»dır demek doğru olacaktır, kanısındayız.

Tüm toplumsal ve evrensel olgulara, sorunlara, gelişmelere, «Farklı» ideolojiler ve poltikalar «Farklı» yorumlar, bakış açıları çözüm önerileri getiriyor. Farklı yönde eylem ve çaba gösteriyorlar. Toplumsal sınıflar da «kendine özgü» ideolojilerle tanımlanıyor, ya da adlandırılıyor. İnsanlık tarihi sürekli olarak «Egemen sınıfların ideolojisi» ile «devrimci sınıfların ideolojisi»nin çatışmasına tanıklık ediyor. Çağımızda bu olgu kendini, «Burjuva ideolojisi»nin (dolayısıyla politikasının ve toplum sisteminin), işçi sınıfı ideolojisi (politik ve toplumsal sistemi) ile çatışması biçiminde gösteriyor. Diğer bir deyişle, burjuva ideolojisi ve toplumsal sistemi olan kapitalizm ile, işçi sınıfı ideolojisi ve toplum sistemi olan «Sosyalizm» arasındaki çatışma çağımızın «Politik ve ideolojik» gerçeğini vurguluyor. Yüzyılımız, bu iki ideolojinin anlamlı bir çatışmasına tanıklık etti, etmekte devam ediyor.

Egemen sınıfların ideolojilerini ve toplumsal sistemlerini ayakta tutabilmek uğruna dünyanın bir çok yerinde en iğrenç, en canice katliamlara girişiklerine çağımız tanık oluyor. Vietnam'da Şili'de, Uruguay'da, İran'da...

Belirli toplumlar içinde, bu ideoloji ve politik çalışma genel olarak ve temel olarak burjuvazi ve işçi sınıfının mücadelesi olarak ortaya çıkıyor. Çağımızdaki tüm olgularda gözlenen «Uluslararasılaşmanın yoğunlaşması» sonucu sınıf mücadelesi buna uygun bir gelişme düzeyine ulaşıyor. Kapitalist ülklerin burjuvazileri her alanda uluslararası dayanışma içerisinde bulunurken, aynı şekilde işçi sınıfları da gittikçe yoğunlaşan bir biçimde uluşlararası dayanışma gösteriyor. (Şili halkının direniş eylemine gösterilen dayanışma bunun güncel va anlamlı bir örneği) işçi sınıfının tekelci burjuvaziye karşı sürdürdüğü mücadele için, gittikçe artan katılımlara tanık olunan ittifaklar yelpazesinin genişletmekte olduğu gözleniyor.

Uluslararası plânda «İdeoloji ve politika» çatışması, kendisini farklı toplumsal sistemlerin çatışmasında somutlamaktadır. 1917 yılına kadar egemen dünya sistemi olan «Kapitalizm» bu tarihten sonra tek egemen sistem olma niteliğini yitirdi. 1917 ekim sosyalist devrimi, dünyanın politik görünümünü değiştirdi ve kendisinden sonraki tüm toplumsal olguların uluslararası gelişmelerin üzerinde tayin edici bir etken durumuna girdi. 1945 yıllarından sonra kurulan «Halk demokrasileri» ile işçi sınıfının ideolojisi olan «sosyalizm» bir dünya sistemi haline geldi. Daha sonraki katılımlarla gittikçe genişleyen «sosyalist sistem» (sosyalist ülkeler topluluğu) çağımızdaki tüm toplumsal ve uluslararası olgular için "Tayin edici" büyük bir güç haline gelmiştir. Çağımız, burjuvazinin toplumsal sistemi olan "Kapitalizm" ile işçi sınıfının toplumsal sistemi olan «sosyalizm» arasındaki çatışma ve yarışmaya tanıklık ediyor.

«İdeoloji ve politika» çatışmasının üçüncü boyutu «Emperyalizm» ile «Sömürgeler» arasındaki çatışma olarak ortaya çıkmaktadır. «Kapitalizmin en yüksek aşaması» olarak tanımlanan «Emperyalizm», kapitalizmin yükselme döneminde dünyanın paylaşılması «Klâsik sömürgecilik» kurallarına göre yaptı. Asya, Afrika, Lâtin Amerika'nın ülkeleri bu paylaşıma konu oldu. Bu ülkelerin doğal zenginlikleri bu emperyalist ülkeler tarafından yıllarca yağma edildi, insanlarına baskı ve zülüm uygulandı, gelişmeleri engelendi, toplumsal yapıları sömürge

devletinin çıkarları yönünde biçimlendirildi, geri bıraktırıldı. 1917 yılında önce bu ülkeler bir kaç «sömürge imparatorluğu» nun paylaşımında «Sömürge» statüsünde bulunuyordu. 1917 yılından sonra bu ülkelerin bir çoğu süreç içersinde bağımsızlıklarını kan ve ateş içinde yıllarca sürdürdükleri mücadele sonucu kazandılar. Bağımsızlık savaşları «Sömürge imparatorlukları»nın zincirlerini kırdı. Ancak «Klâsik sömürgecilik» bağımlılığından kurtulan ülkelerin bir çoğu bu dönemde «Yeni sömürgecilik» bağımlılığına girdi ve ikinci kez «Yeni sömürgecilik» in zincirlerini kırma mücadelesine başladılar. Klasik sömürge ilişkilerinde, çağımızda pek az ülke kalmış olmasına karşın, «Yeni sömürgeciliğe» karşı mücadele olanca şiddetiyle, sınıf mücadelesi ile de kaynaşarak sürüyor.

«İdeolojik ve politik» mücadelenin bu üç boyutu (burjuvazi - işçi sınıfı) kapitalist sistem - sosyalist sistem), (emperyalizm - sömürülen ülkeler çatışması) tek bir güç halinde kaynaşmaktadır. Ortak düşman «Emperyalizm»e karşı ortak amaçlar («Sömürüsüz bir toplum düzeni,» «Sömürüsüz barış ve güvenik içinde bir dünya», «Ulusal bağımsızlık, ulusların kaderlerini tayin hakkı») taşıyan, insanın insanı, ulusun ulusu sömürmediği, «Sömürüsüz bir dünya» için gittikçe artan oranda güçlerini birleştiriyorlar. Çağımız insanı bu olayların canlılığına tanıklık ediyor, bu eylemlere katılıyor. İşçisi ile, köylüsü ile, memuru, mühendisi, teknisyeni, aydını, bilim adamı, öğrencisi ile bu eylemin içersinde yer alıyor. Çağına ve toplumuna karşı sorumluluğunun bilincine varanların sayısı her geçen gün, dünyanın her yanında artıyor (9).

Çağımız insanı, insanlığın ilerlemesinden yana olan güçlerin bilincine varıyor. Kaderinin, geleceğinin kendi ellerinde olduğunu kavrıyor ve giderek artan bir yoğunlukta geleceği yaratma mücadelesine aktif olarak katılıyor. Çağımız insanının bu bilinçli mücadelesi ve katılımı, evrensel düzen ve mutlu bir geleceğin şafağında olduğumuzu muştuluyor.

Uluslararası gerici güçler bu oluşumun bilincine vardıkça çılgınlaşan eylemlere girişmektedirler. Uluslararası tekelci sermaye ve onun en yoğunlaşmış anlatımı olan çok uluslu şirketer, tüm insanlığı tehdit ederek çılgınca, canice girişimlerde bulunmaktdır.

Çağımız insanının ve toplumlarının, «İnsanlığın ilerlemesi» nin önündeki engelleri aşacağına, karabulutları dağıtacağına, sorunlarını çözmesini başaracağına inanıyoruz.

İşte «Dünya gençliği» genel hatlarını belirlemeye çalıştığımız bu gerçeklerin içinde yaşıyor, bu gelişmelerden etkileniyor, gelişmeleri etkiliyor. Yine tüm toplumların gençliği de bu çağdaş gelişmelerin içersinde ve bir parçası durumunda. Bu gelişmeleri izliyor, kavramaya çalışıyor eylemde bulunuyor. Dünya'nın neresinde olursa olsun tüm toplumların ve o toplum gençliğinin sorunları, durumu bu dünya gerçekliğinden ve yapısından etkileniyor. Onun içindir ki, bir toplumda gençliğin durum ve sorunlarını incelerken, çağdaş dünyanın yapısını ve gelişmelerini incelemek, bu gelişmelerin, incelenen toplumla olan etkileşmelerini, bağlantılarını vurgulamak gerekiyor. İncelenen toplumun gençliğini, somut dünyada, somut toplumsal karmaşıklığın ve bütünselliğin içinde incelemek gerekli ve zorunluluk gösteren bir durum oluyor. Toplumsal olgular, bütünselliği ve bağlantıları ile ele alındığında gerçek boyutlarıyla anlaşılabilir, nedenleriyle kavranabilir.

Dünya Nüfusu ve Gençlik:

Yüzyılımızda dünya nüfusu tarihin gösterdiği en büyük artış hızına tanık olmaktadır. Bu artışın ulaştığı boyutlar, birçok uluslararası kuruluşu konuyla ilgili yoğun çalışmalara yöneltmekte, uluslararası plânda «Nüfus sorunları» (Les problemes démographiques) konusu araştırılmakta tartışılmakta, yorumlanmakta ve çözüm önerileri getirilmesine çalışılmaktadır.

UNESCO tarafından dünya nüfus yılı olarak tespit edilen 1974 yılının 19-30 ağustos günleri Bükreş'te toplanan «Dünya nüfus konferansı», dünyadaki nüfus gelişmeleri ve sorunları konusunu tartışmıştır. Yine aynı yıl BM ve İLO (uluslararası Çalışma Örgütü) ve diğer uluslararası kuruluşlar konuyla ilgili yoğun çalışmalarda bulundular (10). Nüfus artış hızının üçüncü dünya ülkelerinde daha hızlı oluşu nedeniyle çözüm önerileri ve yöntemler daha çok bu ülkeler üzerinde yoğunlaşmaktadır.

Nüfus sorununda başlıca iki yaklaşım görülmektedir. Bu iki yaklaşımı da karakterize eden «Öz», farklı dünya görüşleri ve toplumsal sistemleri olmaktadır. Nüfus sorunlarına bu farklı yaklaşımın kökü oldukça eski tarihlere, papaz T.R. Malthus'un ünlü, «Toplumun gelecekteki gelişimine etkileri açısından nüfus ilkesi üzerine bir deneme» adı kitabını yayınladığı (1798) 18. yüzyılın başlarına kadar uzanmaktadır. Bu

konudaki « Burjuva görüşü»ne kaynaklık eden Malthus ve takipçilerinin görüşlerine karşı bilimsel sosyalizmin kurucuları ve izleyicileri sosyalist görüş açısından nüfus sorununu yorumlayarak karşı çıkmışlar ve eleştirmişlerdir (11). Nüfus sorununa bakış ve yakaşımdaki bu iki farklı ana görüş, günümüzde de aynı canlılığını korumakta ve soruna getirilen çözüm önerileri ve uygulamalarında kendini göstermektedir.

1970 yılında 3.6 milyarı aşmış bulunan dünya nüfusunun, 1980 yılında 4.3 milyarı, 2000 yılında ise 6 milyarı aşacağı öngörülmektedir (12). Dünya nüfusunun gelişmesi ve dağılımı da yüzyıllar boyu bazı özellikler içermektedir. Bu özelliğin en başta geleni, üçüncü dünya ülkeleri nüfusunun gittikçe artan bir oranda oran olarak çoğalmasıdır. Yapılan bir araştırmada, 1850 yılında 1.3 milyar olan dünya nüfusunun 1930 da 2.1 milyara, 1950 yılında 2.5 milyara ulaştığı, 1950 yılından sonra hızlı bir gelişme ile 30 yıl sonra (1980) yılında 4.5, 2000 yılında ise 6.5 milyara ulaşacağı belirtilerek, dünya nüfusunun 1960 yılında % 68.3 ünün azgelişmiş denilen ülkelerde yaşadığı, bu oranın 2000 yılında % 76.7 ye yükseleceği hesaplanmıştır (13). Dünya nüfusunun 1970 yılındaki dağılımı bu durumu somutlamaktadır.

Dünya nüfusu nitelikleri açısından, gelişmiş ve azgelişmiş ayrımına ve toplumsal sistemlere göre yapılan ayrımlara tabi tutulduğunda da bazı özellikler göstermektedir. 1970 yılı dünya nüfusunun % 30'unun gelişmiş ülkelerde, % 70'ının azgelişmiş ülkelerde olduğu saptanmıştır. Aynı araştırma sosyal sistemlere göre yapılan ayrımlarda, dünya nüfusunun 1970 yılında % 32.7'sinin sosyalist toplumlarda bulunmasına karşın, % 67.3'ünün kapitalist toplumlarda yaşadığını belirlemektedir.

Dünya nüfusunun diğer kriterlerlere göre dağılımının başlıca özelliklerini kısaca özetliyelim. 1965 yılında dünya nüfusunun % 35,3'ü kentlerde, % 64.7'si kırsal kesimde yaşamaktadır. Nüfusun yerleşim bölgelerine göre dağılımı da ülkelere ve bölgelere göre farklılık göstermektedir. Gelişmiş ülkelerde yüksek olan kentleşme oranının, azgelişmiş ülkelerde düşük olduğu gözlenmektedir. Yine dünya nüfusunun okuma, - yazma durumu, gelir durumuna göre ülke ve bölgelere göre dağılımı da azgelişmiş ülkeler aleyhine olumsuz bir nitelik arzetmektedir.

Yaş bileşimi açısından da dünya nüfusu ülkelere ve bölgelere göre farklı bir görünüm arzediyor. Toplam dünya nüfusunun 1.3 milyarı 15 yaşın altındadır. Gelişmiş ülklerde ortalama olarak % 25 olan 15 ya-

şın altındaki nüfus, azgelişmiş ülkelerde % 50'ye kadar çıkabilmektedir. Bu açıdan, azgelişmiş ülkelerin nüfusunun büyük bir bölümü iktisaden faal olmayan nüfus olarak ortaya çıkmaktadır. Nüfus artış hızı gelimiş ülkelerde % 1 iken, azgelişmiş ülkelerde % 4'e yaklaşan oranlara çıkabilmektedir. Bu açıdan azgelişmiş ülkelerdeki nüfusun önümüzdeki yıllarda da bileşimindeki bu durumu sürdüreceği öngörülmektedir. Gençlik yaşı olarak üst sınır olarak kabul edilen 25 yaşın altındaki dünya nüfusu 1970 yılı için % 55,3 oranındadır. Bu açıdan dünyada genç nüfus oranının yüksek olduğu ve dünya nüfusunun «Genç» olduğu söylenebilir. 25 yaş altındaki dünya nüfusunun % 14'ünün 0-4 yaş grubunda, % 23'ünün 5-14, % 18,3'ünün de gençlik yaşı kabul edilen 15-24 yaş grubunda olduğu görülmektedir.

Gelişmiş bölgelerde % 43,5 olan 25 yaş altındaki nüfus, gelişmemiş bölgelerde % 60,4 oranındadır. Bu açıdan gençlik nüfusunun azgelişmiş ülke nüfusları içinde daha yüksek bir sayı ve oranda olduğu görülmektedir. Bu durum, «Gençlik» olgusuna azgelişmiş ülkeler açısından ayrı bir önem ve özellik katmaktadır. Bu ülkelerin toplumsal yapılarındaki özellikler, sorunlar, gelişmeler, «Gençlik» kesimine de aynen yansımaktadır. Bu ülkelerde nüfusun çoğunluğunu oluşturan gençlik kaçınılmaz olarak ülkenin toplusal - politik yapısında etken ve belirleyici durumundadır. İlgili bölümde bu konuya daha kapsamlıca değineceğiz.

Gençlik ve Çalışma Yaşamı:

Gelişmiş kapitalist ve azgelişmiş ülkelerde çalışma yaşamında gençliğin yeri ve sorunları bazı benzer özellikler göstermektedir. Bunların başında, bu ülkelerde gittikçe artan dalgalanmalarına karşın, yapısal nitelikteki sürekliliğini koruyan «işsizlik olgusudur. Bu ülkelerin genç nüfusu işsizlikten en fazla etkilenen kesim olmaktadır. «Kapitalist dünya, 100 milyon işsiz olduğu, her yıl 28 milyon gencin iş edinme çağına geldiği, genç işsizlerin toplam işsiz sayısı içindeki oranının yüksek olduğu ve gittikçe artığı, 25 yaştan küçük işsiz sayısının % 50 sinin kadın olduğunu göstermektedir.» (13) Bu sorunu çözmek için bazı çalışmalar olmakta ise de sorunun «yapısal» olması çözüm önerilerini geçersiz kılmaktadır. Bu ülkelerdeki gençlerin çalışma yaşamının sorunları bununla da kalmamaktadır. Bu ülkelerde «yapısal» bir nitelik

taşıyan «enflasyon», zaten düşük olan ücretleri daha da düşürmekte, gençler aşırı hayat pahalılığının yıkıcı etkilerini yaşamaktadırlar. Yine bu ülkelerde çocuk emeğinin yeterince korunmaması, çocuk emeğine düşük ücret ödenmesi yetersiz iş güvenliğinin yarattığı iş kazaları gençliğin çalışma yaşamındaki en önemli sorunlarındandır. Kapitalizmin, doğuşuyla birlikte çocuk emeğini nasıl sömürdüğü, milyonlarca çocuğu küçücük yaşlarda düşük ücretlerle fabrikalarda, atölyelerde, maden ocaklarında, elverişsiz koşullarda tükettiği bilinmektedir (14). Çağımız dünyasında da bu gerçek tüm acımasızlığı ile sürüp gitmektedir. Konuya eğilen UNESCO, «gençlerin hakları ve sorumlulukları» adıyla yayınladığı incelemede, bu olguyu «Çocuk emeğinin sömürülmesi, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin yüz karasıdır.» diye nitelemektedir. Adı geçen UNESCO incelemesinde, dünyada 40 milyon çocuk işçi bulunduğu belirtilmekte. bu çocukların, «ışıksız, havalandırma ve sağlık koşulları yetersiz» fabrikalarda, çiftliklerde, küçük sanayi kollarında, atölyelerde çalıştırılmakta bulundukları belirtimektedir. Aynı incelemede, çağdaş dünyada çocuk işçilerin büyük çoğunluğunun azgelişmiş ülkelerde olduğu saptanmıştır. UNESCO'nun «çocuk işçi» deyiminin, 14 yaşından küçükleri nitelediğini de belirtelim (15).

UNESCO'nun yanısıra konu ile ilgili olan Uluslararası çalışma örgütü (İLO) gençlerin ve çocukların çalışma yaşamındaki sorunları ve durumları ile ilgili çalışmalarda bulunmaktadır. İLO 1972 yılında «işe almanın en düşük yaşı» başlıklı bir rapor yayınlıyarak bu konudaki durumu ve sorunları araştırmıştır. Ayrıca Uluslararası Çalışma Örgütü'nce «çocuk emeğinin ve genç emekçilerin» korunması amacıyla hazırlanmış olan sözleşme (convantion) ve önerilerin (recommondation) pek az ülke tarafından onaylanması ve imzalanması dikkat çekicidir (16). İLO'nun araştırmalarına göre; 1960 yılında gelişme halindeki bölgelerde çalışan «çocuk işçileri» nin sayısı 41.125.000'dir ve 0-14 yaş grubundaki nüfusun % 5.1'ini oluşturmaktadır. Bu rakkam 1970 yılı için 39.975.000, oran olarak da % 4'ü kapsamaktadır. Gelişmiş bölgelerde çalışan çocuk işçi sayısı 1960 yılında 4.085.000 olur, oran olarak 0-14 yaş grubunun % 1.4'ünü oluşturmaktadır. Bu sayılar 1970 yılı için 3.343.000 ve % 1.1'dir. Sonuç olarak 1970 yılında tüm dünya 43.318.000 «çocuk işçi» bulunduğu saptanmaktadır. (17). Gene, «İLO eksperlerine göre 20 yaş altındaki işçilerin 1970'teki 230 milyon olan sayısının, 1980'lerde 245 milyona yükseleceği ve 20-24 yaş arasındaki

çalışanların 211 milyondan, 265 milyona çıkacağı öngörülmektedir» (18). Bu genç çalışanlara her yıl 28 milyon kişi katılmaktadır. Bu kısa açıklamalarımızdan sonra, genç nüfusun ve genç emekçlerin dünya nüfusu ve çalışanları içinde önemli bir yeri olduğunu söyliyebiliriz.

Gençlik ve Eğitim:

Dünya'da eğitim görmekte olan çocuk ve gençlerle ilgili sayıları da kısaca belirleyelim. 1972-73 öğrenim yılına göre, tüm dünya'daki öğrenci sayısı 517.731.000'dir. Bu öğrencilerin 350.778.000'i ilk öğretim, 136.530.000'i orta öğrenim, 30.423.000'i ise yüksek öğrenim görmektedir. Ancak, eğitim gören gençlerin dünyadaki dağılımı da ülkelere ve bölgelere göre farklılıklar göstermektedir. Dünya genç nüfusunun büyük bir bölümü azgelişmiş ülkelerde olmasına rağmen, buralarda eğitim gören genç nüfusun genel nüfusa ve dünya öğrenci nüfusuna oranı düşük kalmaktadır. Azgelişmiş ülkelerde (19) öğrenim çağındaki nüfusun okullaşma oranlarının çok düşük olduğu, milyonlarca gencin eğitim ve olanaklardan yoksun kaldığı tesbit edilmektedir (20). Yine UNESCO'nun araştırmasına göre kapitalist ülkelerde öğrenime katılma ve devam etme açısından «alt sınıf» ve «üst sınıf» lara ait olma durumuna göre eğitim görme olanaklarının gençler arasında belirgin eşitsizliği bulunduğu saptanmıştır. «Üst sınıf»lardan gençlerin eğitim görme ve devam ettirme oranı «alt sınıf» gençlerinden çok yüksek olmaktadır. (21)

Dünya nüfusu içindeki oranı % 55.3 olan 25 yaşın altındaki nüfusun, % 18.3'ünün gençlik yaşı kabul edilen 15-25 yaş arası gençlerden oluştuğunu ve bunların sayılarının 700 milyon olduğunu belirterek, «gençlik» olgusunun dünya çapındaki yerini ve önemini bir kez daha vurgulayalım.

DÜNYA'DA GENÇLİK EYLEMLERİ VE ÖRGÜTLENMESİ

«Çıkış yolu değil bu, kapılma çekiciliğine onun.
Çünkü, paramparça olmuş gençliğiyle oğlum,
Kimseden hoşgörü ve ayrıcalık dilemekszin
Milyonlarca başka oğulu çağırıyor savaşa,
Ve bu savaşta, yenilmez bir safta
Başka ve sevgili oğullar
Nöbeti devr almaya gidiyorlar
Senin gerçeğinden daha büyük bir gerçek adına.» (1)

İnsan toplumlarının tarihsel gelişmesi sürecinde, «gençlik» ya da «genç nüfus» doğal olarak toplumun bir sonraki «yetişkin»leri olmuştur. Toplumdaki insanların «gençlik» dönemlerinin yaşamlarının doğal bir aşaması olması nedeniyle bu belirleme tüm insan toplumları için ve tüm tarihsel süreç boyunca geçerlidir. Gençliğin , bir süre sonra toplumun yetişkin kesimini oluşturması süreci, tüm insan toplumlarında sürekli olarak yinelenen evrensel özellikte bir toplumsal olgu ve süreçtir. Ancak, bu süreç, kendine özgü bazı nitelikleriyle kavrandığı zaman anlam kazanabilir. Her toplumun «genç kuşağı» o toplumun o günkü sosyal, ekonomik, kültürel koşulları içersinde biçimlenir. Toplumların belirli bir dönemde içinde yaşadığı, sosyal, ekonomik, kültürel koşullar ise toplumsal gelişmenin, yüzyıllar boyu süren tarihel gelişme süreci içersinde oluşan koşullardır. Buradan anlaşılacağı gibi. her toplumun genç kuşağı, o toplumun daha önceki kuşaklarının oluşturduğu geliştirdiği toplumsal, ekonomik, kültürel gelişmenin birikimi «miras»ı üzerinde, toplumun bir sonraki döneminin (geleceğinin) oluşturulmasına aktif olarak katılır, etkiler, yönlendirmeye çalışır.

Toplumların tarihsel gelişiminin en temel yasalarından birinin «sınıf mücadelesi» olduğunu, bilimsel «toplumbilim» yüzyıl kadar önce ortaya koymuş ve tarihsel gelişme, tarihsel olaylar bunu kanıtlamıştır.

Toplumların genç kuşakları da, toplumsal gelişmeye bu toplumsal - tarihsel gerçeklikler içersinde katılır. Toplumların genç kuşakları, tüm tarihsel süreç boyunca, toplumun gelişmesine, ilerlemesine, aktif olarak, itici güç olarak, sosyal bir güç olarak, enerjik bir güç olarak katılmış ve giderek artan oranda katılmaya devam etmektedirler. Bu temel nedenlerden ötürü, insanlık tarihinin tümü boyunca gençlik, toplumu içersinde etkin olmuş, rol oynamış, eylemde bulunmuştur.

Toplumların gelişmelerinin belirli bir sosyo-ekonomik biçimlenmesi olan «kapitalist toplum»da, sınıf mücadelesi «işçi sınıfı» ile, bu toplum biçiminin egemen sınıfı olan «burjuvazi» arasında sürmektedir. Çağımız yüzyılı aşkın bir süredir, evrensel çapta bu mücadeleye tanıklık etmektedir. Gençlik eylemleri ve örgütlenmeleri de bu sınıf mücadelesinin içinde ve «sınıf»lara göre oluşmuş bulunmaktadır. 1917 Ekim sosyalist devriminden ve özellikle İkinci Dünya Savaşı'nın sonunu getiren anti-faşist mücadeleler sonucu kurulan « halk demokrasileri» nden sonra, kapitalizm evrensel plânda egemen sosyo-ekonomik biçimlenme konumunu yitirmiştir. Giderek çağımız dünyası «kapitalist sistem» ve «sosyalist sistem»in bir arada varolduğu bir görünüm kazanmıştır. İki sistem dışındaki ülkelerin de bu gerçeklik içinde yerini belirlediğini izlemekteyiz. Bu ülkelerden bir bölümü kapitalist sistem ile ilişkide tutma geliştirme çabaları içersindedir. Bir bölümü ise kendi ülkelerinin koşulları içersinde sosyalizme geçebilmenin uğraşıları içersindedirler. Bu ülkelerden bir bölümü yakın zamanlarda sosyalist sisteme katılmıştır. (Küba, Vietnam, Kore...) Bir kısmı da sosyalist toplum kurmaya yönelmişlerdir. (Gana, Mozambik, Tanzanya, Angola, Kamboçya, Laos..)

Yüzyılımızın gençlik eylemleri bu evrensel toplumsal gerçeklikler içersinde oluşmuş ve oluşmaktadırlar.

1789 Fransız «Burjuva Devrimi»nden sonra, tarih sahnesine çıkan «işçi sınıfı» ve onun ideolojisi olan «bilimsel sosyalizm». Dünya'daki tüm devrimci eylemlere damgasını vurmuş ve etkilemiştir. 1830 ve 1848 devrimlerinden ve özellikle 1871 «Paris Komünü»nden sonra «Devrimci sınıf» olarak «işçi sınıfı» ve «devrimci ideoloji» olarak da «Bilimsel Sosyalizm» çağımızın tüm devrimci, ilerici eylemlerinin odak noktası olmakta süregelmektedir. Dünyadaki gençlik örgütlenmeleri ve eylemleri yüzyılımızın bu gerçekliğine paralel bir gelişme göstermiştir.

Gençlik eylemlerinin tarihi çok önceki yıllara kadar gitmektedir. Fakat batılı kapitalist toplumlarda 1968 yıllarında bir patlama biçiminde ortaya çıkan «Üniversite öğrenci eylemleri» ve bu eylemlerin biçimleri, amaçları batılı bilim adamlarının, siyasetçilerinin , kamuoyunun birden bire dikkatini çekmiş, şaşkınlığa uğratmıştır. Batı toplumlarında oluşan bu «öğrenci» eylemleri etkilerini üçüncü dünya ülkelerindeki «öğrenci» eylemleri üzerinde de göstermiş, bir dalga halinde birçok ülkeye yayılmıştır. Bu üniversite «öğrenci» eylemlerinin «gençlik» eylemleri olarak tanıtılması ve gençlik eylemleri denilince «öğrenci» eylemlerinin anlaşılması durumu bu tarihten sonra yaygınlık kazanmıştır. Ancak, öğrenci gençlik toplumdaki «gençlik» nüfusunun çok küçük bir bölümünü oluşturmaktadır (daha önceki bölümde saptandığı üzere). Dünya gençliği işçi, köylü, öğrenci, memur vb. grupları ile toplumsal bir bütündür. Bu nedenle gençlik eylemleri bu bütünsellik içinde incelenecektir. 1963 yılındaki öğrenci gençlik eylemlerinin kapitalist ülkelerde ve ülkemizdeki süreç ve özellikleri ilgili bölümlerde incelenecektir. Burada, işçi köylü, memur, öğrenci vb. grupları ile Dünya gençliğinin örgütlenmesini ve eylemlerini inceliyelim.

Kapitalist Avrupa'da ilk gençlik örgütü 1886 yılında «Genç Muhafızlar» adıyla Belçika'da kuruldu. Kısa bir süre sonra İsviçre'de (1900), İtalya'da (1901), Norveç'e (1902), Avusturya'da (1904), Macaristan'da (1905), Danimarka'da (1905), Almanya'da (1906), İspanya'da (1906) ve Finlandiya'da (1906) kuruldu (2). Daha sonraları Bulgaristan'da (1912) ve diğer ülkelerde de kurulan gençlik örgütleri ile «sosyalist» örgütler yakından ilgileniyorlar, sorunlarının çözümü için yaklaşımlar getiriyorlardı.

1900 yılında Paris'te yapılan «İkinci Enternasyonal» kongresinde, uluslararası bir gençlik örgütünün kurulması kararlaştırıldı. Birinci Dünya Savaşının öncesinde yoğun olarak tartışılan «militarizm» konusu gençliği yakından ilgilendiriyordu. İkinci Enternasyonal'in aktif militanlarının girişimiyle, 1907 yılının 24-26 Ağustos'unda «Birinci Uluslararası Gençlik Konferansı» düzenlendi. Çeşitli ülkelerin gençlik örgütlerini temsil eden 20 delege, Karl Liebnecht'in konferansa sunduğu «Anti-Militarizm üzerine rapor»u ilgi ve coşkuyla karşıladı. Sosyalistlerin antimilitarizm konusundaki çalışmalarına gençlik artan bir katılım gösterdi. Militarizme karşı savaşımı uluslararası gençlik hareketinin birinci görevi olarak belirleyen, «Birinci Uluslararası Gençlik

Konferansı», aynı zamanda gençliğin çalışma yaşamıyla ilgili taleplerini içeren bir de program düzenledi. Konferansın en önemli sonucu ise, sosyalist gençlik örgütlerinin uluslararası birliğini kurmayı amaçlıyan kararıydı. Kararın yaşama geçirilmesi yönünde çalışmalar yapmak için bir «Gençlik enternasyonali bürosu» oluşturuldu.

Dünya'daki gençlik örgütlerinin sayısı ile birlikte üye sayısı da giderek artış göstermekteydi. 1907 yılında 60.000 olan üye sayıları 1914 yılında 170.000'e ulaşmıştı. İkinci Uluslararası Gençlik Konferansı 1910 yılında Kopenhag'ta toplandı. Birinci Dünya Savaşının öncesinde çeşitli gençlik örgütleri Basel'de bir konferans düzenlediler. Konferansın tek maddelik gündemi, yaklaşan savaş olasılığı ve gençlerin görevi idi. Konferans; «Dünya savaşı olasılığının arttığını, gençlerin savaşa karşı mücadelesini ve gençliğin bir avuç kapitalistin çıkarları için aldatılmasından korunmasını, bu uğurda çaba gösterilmesini» karara bağladı.

Savaşın önlenmesi için yapılan çalışmalar, insanların ve toplumsal güçlerin savaş tehlikesine karşı uyarılmasına karşın, 1914 yılının Ağustos ayında Birinci Dünya Savaşı tüm yıkıcılığı ile başladı. Gençlik örgütleri savaş sırasında da boş durmadı. Yüzlerce genç, halk arasında, illegal koşullarda basılmış bildiriler, broşürler dağıttılar... Savaşan ülkelerde tehlikeli, illegal eylemlere giren birçok genç savaşa karşı yeraltı mücadelesine katıldıkları için cezalandırıldılar, öldürüldüler. Savaşın yıldırıcı koşulları altında 1915 yılının 4-6 Nisanında İsviçre'nin Bern şehrinde Gençlik Konfeansı yapıldı. Tüm engellere karşın 10 ülkenin gençlik örgütü delegeleri konferansa katıldı.

Savaş sürecince ve savaştan sonra, savaşın getirdiği olumsuzluk ve yıkımdan en çok etkilenen gençlik kesimi oldu. Binlerce genç savaşla askere alınarak, bir hiç uğruna öldü, binlercesi ailesiz ve işsiz kaldılar. Dünya gençliği savaşın insanlık için getirdiklerini, yaşıyarak öğrendi. Savaşın insanlık dışı karakterini bırakmadan açıklamaya, savaşa karşı barış için savaşım vermeye giderek artan ölçülerde katıldı ve bu geleneklerini kendisinden sonraki genç kuşaklara aktardı.

Birinci Dünya savaşından sonra genç işçi örgütleri 20-26 Kasım 1919 tarihleri arasında Berlin'de bir uluslararası genç işçiler konferansı topladı. Kongreye katılan genç işçi ve örgütleri, gençlik örgütleri «Komünist Gençlik Enternasyonal»inin kurulduğunu ilân ettiler. Kongreye katılan delegeler, örgütleriyle üye olan 229.000 genç işçiyi

temsil ediyorlardı. Komünist gençlik enternasyonali 1943 Mayıs ayına kadar çalışmalarını sürdürdü. Bu tarihte 3. Enternasyonalle birlikte kendini lağvetti.

Bu dönemde de dünya gençliği birçok tarihsel olaya etkin katıldı. Bunların başlıcaları 1923 yılında Bulgaristan'da oluşan anti-faşist ayaklanma, 1936 yılında tüm Dünyadan ilerici, demokrat, sosyalist gençlerin dayanışma göstererek katıldığı İspanya iç savaşı özellikle belirtilmesi gereken olaylardan. Yine bu dönemde İtalya'da ve Almanya'da gençliğin faşizme kurban edildiğini görüyoruz. Alman faşizminin insanlığa ve gençliğe verdiği acılar ve yıkım ise unutulmıyacak.

İkinci Dünya Savaşını başlatan Alman faşistleri, milyonlarca gencin ölmesine, milyonlarcasının toplama kamplarında işkencelere tâbi tutulmasına, gelecek yaşamlarının yok olmasına neden oldular. Alman faşistlerinin yaptıkları, insanlık tarihine kara bir leke olarak, nefretle anılan bir dönem olarak geçti.

İkinci Dünya Savaşı öncesinde de gençlik örgütleri, savaşa karşı güçlerini birleştirmek ve dayanışma içinde bulunmak için uluslararası kongreler ve konferanslar düzenlediler. 1933 yılı sonbaharında Paris'te yapılan «Antifaşist ve Savaş Aleyhtarı Gençlik Kongresi»ne ilk defa olarak Sovyet (SSCB) delegeleri de katıldılar. Bu kongrede gençliğin, «insanlığın geleceği uğrundaki güçlü sorumluluk duygusu» dolayısıyla «savaşa ve faşizme» karşı aktif mücadele içinde olması gerektiği belirtildi. 1935 Nisanında yine Paris'te toplanan «Dünya Gençlik Konferansı» bir kez daha gençliğin «savaş ve faşizm» karşısındaki görevlerini vurguladı. 1936 yılı eylül ayında Cenova'da yapılan ve 36 ülkeden, değişik eğilimleri temsil eden (faşist gençlik örgütleri hariç) gençlik örgütü delegelerinin katıldığı «Birinci Uluslararası Gençlik Kongresi» bir kere daha faşizme ve savaşa karşı gençliğin görevlerini vurgulayarak, gençliği barışı pekiştirmek için mücadeleye çağırdı. Savaşa karşı olan, barıştan yana güçlerin çabaları savaşı önlemeye yetmedi ama tüm ilerici, demokrat, yurtsever ve sosyalistler dayanışma içinde savaşın sona erdirilmesi ve faşizmin kökünün kazınması için mücadele yürüttüler. 1940-44 yıllarında birçok ülkede ve özellikle Avrupa ülkelerinde Alman emperyalizmin işgallerine karşı «direniş hareketleri» başladı. Gençlik örgütleri bu direniş hareketleri içinde aktif olarak yer aldı. Silâhlı direniş hareketlerinin aktif unsuru oldu. Dünyadaki direniş hareketleri sonunda 1944 yılı faşizmin ve Alman emperyalizminin yıkılı-

şı ve sonunu getirdi. Gençlik örgütleri 1. ve 2. Dünya Savaşından çıkardığı derslerin ışığında «barış» için mücadeleyi daha sonraları da en birincil amacı olarak belirledi.

İkinci Dünya Savaşı sonunda dünya manzarasının değiştiği görüldü. Bu dönem sonunda kurulan «Halk Demokrasi»leri ve oluşan «sosyalist sistem» ilerici güçlerin baş destekçisi durumuna girdi. Savaş kapitalizmin ve emperyalizmin kanlı şekli olan faşizmin gerçek yüzünü tüm dünya insanlarına gösterdi. İnsanlık savaşın gerçek nedenlerini acılar içersinde yaşıyarak öğrendi.

Savaştan sonra gençliğin uluslararası örgütlenmesi ve eylemleri daha da gelişti. Ekim-Kasım 1945'te Londra'da «Dünya Gençlik Konferansı» toplandı. Konferansa 63 ülkede 30 milyon genci temsil eden 85 delege ile İngiliz gençliğini temsilen 5.000 kişi katıldı. Konferansa katılan gençlik örgüteri çeşitli politik eğilimde idiler. Aralarında komünistler, sosyalistler, liberaller, katolikler protestanlar, müslümanlar, hatta muhafazakarlar bulunuyordu.

Konferans 10 kasım 1945'te «Dünya Demokratik Gençlik Federasyonu» (FMJD-Federation Mondiale Democratique Jeunesse) nun kurulduğunu açıklıyordu. Konferansa katılan delegeler hep bir ağızdan; «And içeriz ki 1945 yılının ekim ayında meydana getirdiğimiz birliği, yalnız bugün, yalnız bu hafta, yalnız bu yıl değil, emelimiz olan ve uğrunda savaştığımız hayatı kuruncaya dek daima koruyacağız. Becerikli ellerimizden, keskin zekâmızdan, gençlik heyecanımızdan hiç bir zaman savaş için istifade edilmesine izin vermiyeceğiz (3).» Andını içerek, dünya gençliğinin «Barış» meşalesini yaktılar. Dünya Demokratik Gençlik Federasyonu kuruluş bildirisinde amaçlarını şöyle açıklıyordu. «D.D.G.F. 'nu, bu konferansta formüle edilen şu ilkeleri gerçekleştirmekle görevlidir: Dünyada barış, özgürlük, demokrasi, bağımsızlık ve eşitlik uğruda çalışmak, bu uğurda birleşmek (2).» Yine bildiride «DDGF' nu bu çalışmalarıyla Birleşmiş Milletler Teşkilâtının davasına yardım eder ve böylece gençliğin hak ve çıkarlarını korur, gelecek nesillerin mutluluğu için çalışır (5)» deniyordu.

Kurulduğu yılda (1945) 63 ülkeden 30 milyon genci temsil eden DDGF'nu 1962 yılında üye sayısını 98 ülkeden 101 milyon gence ulaştırdı. 1970 yılında federasyona üye olan örgütlerin sayısı 200'ü aşıyor, bu örgütler 100'ü aşkın ülkenin 150 milyona yaklaşan sayıdaki gençlerini çatıları altında topluyorlardı. DDGF'nu kurulduğundan bugüne, ça-

lışmaların giderek artan bir etkinlikte uluslararası çapta sürdürüyor.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında kurulan ikinci bir gençlik örgütü de bağrında «Öğrenci gençlik»i toplayan «Uluslararası Öğrenciler Birliği» dir. 1946 yılında Prag'ta yapılan «Birinci Dünya Öğrenciler Kongresi»nde kurulan Uluslararası Öğrenci Birliği, aynı zamanda DDGF'nunun da üyesidir. Kuruluş kongresine 39 ülkeden 43 öğrenci örgütünün katıldığı U.Ö.B. 1962 yılında 90 ülkeden 5 milyondan fazla gençliği barındıran ulusal gençlik örgütlerinin üyeliği ile çalışmalarını sürdürmektedir. Dünyadaki öğrenci örgütlerinin % 75 'inin birliğe üye olduğu belirtilmektedir. Her yıl 10-17 Kasım arasında U.Ö.B. tarafından «Barış ve ulusal bağımsızlık uğruna mücadele için» uluslararası (Dünya) öğrenci ve gençlik haftası dünzenlenmektedir. 10 Kasım DDGF'nun kuruluş günüdür. 17 Kasım ise U.Ö.B.'ce «Uluslararası Öğrenciler Günü»olarak kabul edilmiştir. 17 kasım günü gençliğin şanlı direniş anısıdır. «12 kasım 1939 tarihinde Alman faşistleri, Çekoslavakya'nın işgâline karşı direnişe geçen Çek gençlerinin direnişini bastırmak için hunharca bir katliama giriştiler. Direnişçi Çek gençlerinden, Jon Opletal nazilerce katledildi ve Çek gençliğinin direnişini kaba kavvetle bastırmaya çalıştılar. Dünyanın bir çok ülkesinden miylonlarca genç, Çek gençleriyle olan dayanışmalarını göstermek ve nazi zulmünü prostesto için 17 kasım 1939'da kitlesel gösteriler düzenlediler.» Bugünün anısını ve Dünya gençliğinin bu örnek dayanışmasını yaşatmak için 17 kasım U.Ö.B.'ce Dünya Öğrenciler Günü olarak kabul edilip anılmaya başlandı.

DDGF'nu kurulduğu günden sonra birçok uluslararası seminer, konferans ve dayanışma kampanyaları düzenledi. Başka uluslararası örgütlerce (B.M.-UNESCO-FİSE «Dünya Öğretmen Sendikaları Federasyonu» -FMS «Dünya Sendikalar Federasyonu») düzenlenen çalışmalara katıldı. ABD'nin uluslararası plânda «Soğuk savaş»ı başlatmasından sonra DDGF 1948 yılında 1948 yılı Kasımında milyonlarca genci kucaklıyan bir «Barış kampanyası» başlattı. DDGF ve bağlı örgütleri Kore'deki Amerikan saldırısına (1955) ve Hindiçini'deki Fransız sömürge savaşına karşı aktif savaşım verdiler. DDGF, Dünya Barış Konseyi'nin 19 mart 1950'de dünya halkalarına yaptığı barış çağrısı için imza kampanyasına aktif olarak katıldı. 1956 yılında Ortadoğu'daki Arap ülkelerine karşı yapılan üçlü emperyalist saldırılara karşı Arap ülkeleri ve bu ülkelerin gençliği ile dayanışmasını açıkladı. Aktif eylemlerde bulun-

du.

DDGF'nu 1964 yılında yapılan; «Ulusal bağımsızlık ve kurtuluş için, barış için mücadelede gençliğin ve öğrencilerin dünya dayanışma forumu»na ve 1967 yılında Varşova'da yapılan «Avrupa gençlik örgütleri dayanışma toplantısına» aktif olarak katıldı. DDGF'nun düzenlediği, 1966 yılında Tanzanya'da toplanan «Gençliğin ırkçılığa karşı uluslararası semineri» ve 1967 'de Gine'de toplanan «Afrika'daki Portekiz sömürgeciliğine karşı ve Portekiz sömürgelerindeki ulusal kurtuluş hareketleri ile uluslararası dayanışma konferansı»nın üçüncü dünya üyeleri için özel bir önemi vardır. Aynı yıllarda DDGF bünyesinde «Uluslararası Dayanışma Yardım Fonu» kuruldu. Bu fonun amacı, güç koşullarda çalışan, özellikle Asya Afrika ve Lâtin Amerika'daki gençlik örgütlerine pratik yardımda bulunmak olarak belirlendi.

DDGF'nu Vietnam'ın kurtuluş savaşı süresince dünya gençliğini Vietnam halkı ile dayanışmaya geçirmek için olaganüstü çaba ve çalışmalar yürüttü. Başlatılan, «Vietnam halkıyla Dayanışma Kampanyası» güçlenerek ve içeriği zenginleştirilerek sürdürüldü. 1967 yılı sonrasında kurulan «Güney Vietnam halkı ve gençliği ile Uluslararası Dayanışma Komitesi» DDGF'na bağlı olarak kuruldu ve çalışmalarını sürdürdü. DDGF'nun 1968 şubatında Budapeşte'de düzenlediği olağanüstü toplantı, dünya gençliğinin Vietnam halkıyla dayanışmasını arttırmak için yeni bir program oluşturdu ve yaşama geçirmek için yoğun çalışmalar sürdürdü. 1969 yılında Moskova'da düzenlenen «Uluslararası gençlik semineri»nin oluşturulması da DDGF katılımı ile oldu. 30 Haziran -12 Temmuz 1969 tarihleri arasında yapılan bu seminere 90 ülkeden 120 gençlik örgütünün temsilcisi katıldı, konferansın ana konusu «Lenin, gençlik ve günümüz dünyası» olarak belirlenmişti. Konferansta, Lenin'in görüşlerinin yüzyılımızdaki ve dünyamızın geleceği üzerindeki etkileri konusundaki bildiriler tartışıldı (6). Yine 1972'de Moskova'da toplanan «Dünya Emekçi Gençlik Toplantısı»na aktif olarak katılan DOGF toplantıya bir rapor sundu. 10-15 kasım tarihleri arasında yapılan bu toplantıya Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri ve UNESCO genel yönetmenliği yoğun içerikli uzun birer mesaj ve bildiri sundular. Toplantıda tartışılan başlıca konular, «Çağımız toplumunda emekçi gençliğin hakları» ile «Toplumsal ilerleme, ulusal bağımsızlık, ve barış için savaşım» da gençliğin yeri ve rolü idi. 1973 yılında ise DDGF «Dünya Barış Kongresi»ne katıldı ve 1973 yılını «Afrika

sömürgelerindeki kurtuluş savaşları ile dayanışma yılı» olarak belirledi.

Afrika'da, özellikle Angola, Gine ve Mozambik'teki kurtuluş savaşları ile yakın bir dayanışma içinde bulundu. Yine 1973 yılında Berlin'de yapılan 10'uncu Dünya Gençlik Öğrenci Festivali'ne katılan 140'ı aşkın ülkenin gençliğini temsil eden 25.000 öğrenci ve genç delege görkemli bir şekilde «Toplumsal ilerleme, bağımsızlık ve barış» için savaşım amaçlarını bir kere daha açıkladılar.

1973 Eylülünde yapılan Şili'deki faşist darbeden sonra uluslararası çapta başlatılan «Şili halkıyla dayanışma, Şili'li yurtseverlere özgürlük. L. Corvalan'a özgürlük» kampanyalarına aktif olarak katılan DDGF bu çalışmalarını 1974, 1975, 1976 yılında da sürdürdü ve sürdürmekte. 1977 yılında DDGF'nun girişimi ile Helsinki'de düzenlenen «Güney Afrika'daki ırkçılık ve Apartheide karşı (ırk ayrımı) Özgürlük savaşımı veren halklar ve gençliği ile dayanışma için uluslararası gençlik toplantısı» na 56 ulusal, bölgesel ve uluslararası gençlik örgütü katıldı. 1977 yılında yine DDGF'nun öncülüğüyle 8-10 Temmuzda Düsseldorf'ta «İşsizlik ve Gençlik» konulu bir toplantı düzenlendi, aynı konuda Eylül 1977 tarihinde Budapeşte'de ve Dortmund'ta birer toplantı yapıldı.

DDGF'nu 1978'in yazında Küba'nın başkenti Havana'da yapılacak olan 11. Dünya Gençlik ve Öğrenci Festivaline büyük bir çaba ve çoşkuyla hazırlanıyor. 11. Dünya Gençlik. ve Öğrenci Festivali'ni Dünya gençliğinin «Toplumsal ilerleme, barış, bağımsızlık» konusunda görkemli bir dayanışma gösterisi ve gür sesini tüm Dünyaya uyurmak amcını taşıyan bir gösterisi yapmayı amaçlıyor.

Uluslararası Öğrenci Birliği de kurulduğundan bugüne yo- ğun çalışmalar içinde oluşmuştur. DGF'nun düzenlediği tüm eylem, toplantı ve kampanyalara katılan UÖB ayrıca kendineözgü alanlarda da çalışmalar sürdürüyor, UÖB'de ulusal kurtuluş savaşı veren ülkelerin halklarıyla dayanışmaya ve yardıma özel bir önem vermektedir. Bunun için örgüt bünyesinde bir çok «Öğrenci komiteleri» oluşturmuştur. 1960 yıllarında UÖB Nijerya'da «Sömürgecilik, yeni sömürgecilik ve ırk ayrımına karşı mücadele üzerine uluslararası seminer» Kenya'da, «Tüm Afrikalı öğrenciler konferansı» ve Şili, Peru, Bolivya ve Brezilya'da cahilliğin ortadan kaldırılması için kampanya gibi çalışmalar örgütledi. Aralık 1967'de UÖB'nin katılımı ve insiyatifi ile «Doğu Afrika Semineri» düzenledi. Bu seminerde yalnız Doğu Afrika'daki değil,

tüm kıtadaki öğrenci hareketinin ve uluslararası öğrenci hareketinin sorunları tartışıldı. (Mart 1968) Bir süre sonra DDGF'nin da katılımı ile «Vietnam halkının özgürlük, bağımsızlk ve barış uğrunda zaferi için dünya gençliğinin eylem kampanyası»nı başlattı.

UÖB 1968 yılında «Eğitimin Demokratikleştirilmesi Sorunları üzerine Avrupa» seminerinin İrlanda'da düzenlenmesinde aktif görev aldı. Son olarak geçen yıl (1977) 4-11 Ocak tarihlerinde Trablusgarp'ta «Öğrencilerin gelişme ve toplusal ilerleme için yeni ekonomik düzene katkıları üzerine uluslararası öğrenci forumu»nu düzenledi. 12. kongresini 5 ekim, 1 Kasım 1977 tarihlerinde Sofya'da yapan UÖB tüm çalışmalarında UNESCO ile gittikçe artan oranda iş ve güçbirliği yapmaktadır.

Dünya gençliği 1978 yazında, ilerici, demokrat, yurtsever, sosyalist gençliği temsil eden Dünya Gençlik ve Öğrenci Festivali'ni kutlayacak. Dünyanın yüzden fazla ülkesinden, Asya'dan, Afrika'dan, Lâtin Amerika'dan, Ortadoğu'dan gelen gençler, Dünyanın geleceğine ilişkin istem ve amaçlarını bir kere daha güçlü bir şekilde dile getirecektir.

Faşizme, emperyalizme, ırkçılığa, savaşa ve sömürüye karşı «Emelimiz olan ve uğrunda savaştığmız hayatı kuruncaya dek» birlik ve dayanışma içinde mücadele edeceğiz.

İlerici, yurtsever, demokrat ve sosyalist dünya gençliğinin örgütlenmesine karşı oluşturulmuş bulunan WAY Dünya Gençlik Asambelesi) liberal görüşü bir örgüttür. Kuruluşunun öncülüğünü ABD GençlikÖrgütü'nün yaptığı WAY da, üçüncü dünya ülkelerinin gençlik örgütlerinin etkinliklerini arturınalrı sonucu giderek ilerici, demokratik çizgiye girmek zorunda kalmıştır. WAY'ın en etkin örgütleri arasında ABD ve Batı Almanya'nın gençlik örgütlerinin yer almakta olduğu görülmektedir. Yukarıda da belirttiğimiz gibi, son yıllarda bu örgüt de nisbi bir demokratikleşme süreci içindeydi. Birleşmiş Milletler, UNESCO, İLO vb. uluslarrası örgütlerde son yıllarda üçüncü dünya ülkelerinin etkinliği ve birlikte tavır alma durumları bu örgütleri nasıl bir demokratikleşme içine ittiyse, aynı şekilde WAY'ın bünyesindeki üçüncü dünya ülkelerinin gençlik örgütlerinin etkinliği ve dayanışması da bu örgütü nisbi bir demokratikleşmeye ve ilerici konularda çalışmalar yapmaya zorlamıştır. Ancak bu gelişmelere rağmen WAY'in yapısına gerici liberaller hâkimdir ve örgüt birçok yönden özellikle ekonomik yönden ABD'ne bağımlıdır. Bunun yanısıra WAY'ın CİA'nın etkinliğinde oldu-

ğu ve nisbi ilerici eğilimlerle üçüncü dünya ülkeleri gençlik örgütlerinin bazılarını bünyesinde tutmayı amaçladığı şekilde yorumlar da bulunmaktadır.

WAY ile ortak eylemler ve çalışmalar düzenleyen aynı çizgideki bir diğer gençlik kuruluşu da CENYC (Avrupa Konseyi Ulusal Gençlik komiteleri Konseyi) dir. Bu örgüt Avrupa Konseyi tarafından finanse edilmekte ve paralel çalışmalar içinde bulunmaktadır. 1972 yılında Avrupa Konseyi'nin bünyesinde «Avrupa Gençlik Vakfı» adlı bir kuruluş oluşturulmuştur. Avrupa Konseyi'nin bünyesindeki bu örgütlerin konseye üye ülkelerin siyasal iktidarları ile yakın ilişkiler ve yönlendirme içinde çalışmaları dikkati çekmektedir. Bu durum bu örgütlerin «bağımlı» yapısını göstermektedir. Avrupa'nın kapitalist ülkelerinin ekonomik ve politik bütünleşmesini oluşturmak amacını güden AET (Avrupa Ekonomik Topluluğu) bünyesinde de gençlikle ilgili komiteler oluşturulmuştur. Ve çalışmalar yapılmaktadır.

DDGF ve UÖB'nin, insanlığın ve dünyanın bugünü ve geleceği ile ilgili sorunlarla yoğun olarak ilgilenmesine ve çalışmalarını bu doğrultuda sürdürmesine karşın, WAY'ın, Avrupa Konseyi ve AET bünyesindeki gençlik örgütlerinin bazı «Özel konu ve sorunlar»la ilgilendiği gözlenmektedir. Bu özel konu ve sorunların en başında da kapitalist toplumlardaki gençliğin sorunlarına (eğitim işsizlik...) sistem içersinde çözümler oluşturma çalışmaları gelmektedir. Bu örgütler dünya kamuoyunda yankı uyandırmaktan uzak kalmakta, sürekli olarak DDGF ve UÖB'nin etkin eylemleri karşısında zorlanmaktadırlar.

Sonuç olarak, Dünya gençliğinin eylemlerinin ve örgütlenmesinin çağımızın canlı gerçeği olan «iki dünya görüşü ve toplumsal sistem» temelinde oluştuğunu söyliyebiliriz. Bağrında milyonlarca işçi genci, köylü genci, öğrenci genci vb. barındıran DDGF ve UÖB «Sosyalizm» ana ekseninin etrafında ilerici yurtsever, demokrat ve sosyalist dünya gençliğini birleştiriyor. Dünyanın geleceğinin insanlık için ve gençlik için olumlu koşullar oluşturmasını istiyor ve bu amaç için yoğun çalışmalar yapılıyor.

Çağımızda artık tümüyle gericileşmiş bir sınıf olan burjuvazinin ideolojisi ve toplumsal düzeni olan kapitalizmin ana ekseninde çalışmalar sürdüren WAY ve yandaşı örgütler etkinliklerini ve üyelerini giderek yitiriyorlar. Bünyesindeki üçüncü dünya ülkeleri örgütlerinin gittikçe etkinleşmesinin sürecini yaşıyor. Gelişme ve geleceğe karşın

mevcut olanı korumaya çalışan WAY zorlanıyor. Dünyanın ilerici güçleri insanlığa mutlu bir geleceğin ışığını tutuyor. «Dünyayı değiştirme»nin kavgasını veriyor. Dünya gençliği her geçen gün, dünyayı değiştirmenin zorlu ancak soylu savaşımına gederek artan oranlarda katılıyor.

DÜNYA GENÇLİĞİNİN ORTAK SORUNLARI AMAÇLARI VE DAYANIŞMASI

«Bol süt versin diye koyunlar,
yüzsün diye balıklar sularda,
insanlar sürekli yaşasın diye,
köyümde, dört bir yanında dünyanın
söylerim barış türküsünü.

Rahat etsin diye çocuğun
mutsuzluk kuşlarından uzakta,
dilediğini yapsın diye çocuğun
umacı askerlerden uzakta,
söylerim barış türküsünü.» (7)

Dünya ülkelerinin, farklı toplumsal sistemlerde ve farklı gelişme düzeylerinde olması nedeniyle, her toplumun, ülkenin gençliğinin sorunları da farklı niceliksel niteliksel gürünümdedir. Ülkelerdeki siyasal iktidarların (devletin) gençlik politikası ve gençlik sorunlarına yaklaşımı, çözüm girişimleri de farklı olmaktadır. Ancak değişik özelliklerde olmasına karşın benzer ve yaklaşık niceliksel, niteliksel özellikler gösteren ülkeleri gruplamak olasıdır. Benzer yaklaşımlarla dünya ülkelerinin çeşitli şekillerde gruplandırılmasına rastlanmaktadır. (8). Ülkelerin gruplandırılması da «sınıfsal» yaklaşımlarla karakterize olmaktadır. Batılı burjuva bilim adamları bilimsel olmayan, bazı «Gerçek» leri gizleyen kriterler kullanmaktadırlar. Bu şekildeki maskeli sınıflandırmalarla, dünya ülkelerinin gerçek yeri ve durumu kavranamaz, yorumlanamaz. Bu konuya bir sonraki bölümde değineceğiz. Bu nedenle bilimsel eserlerde kullanılan ve uluslararası kuruluşların da sınıflandırmalarında onaylanmış olan, doğru, geçerli olarak kabul ettiğimiz gruplandırmayı şöylece belirleyelim. A- Kapitalist ülkler B-Sosyalist ülkeler C -Üçüncü dünya ülkeleri.

Bu ülke gruplarının her birindeki «Gençlik» farklı koşullar içersinde ve farklı toplumsal politika ile yetişkinleştirme sürecinde bulundu-

ğundan, sorunları ve amaçları da farklı nicelik ve nitelikte olmaktadır. Buna karşın her bir grup ülkenin gençliği benzer ve yaklaşık toplumsal koşullar içersindedir, dolayısıyla sorunlarının da birbirine yaklaşık ve benzer, ortak yanları vardır. Buradan hareketle, kapitalist ülkelerdeki gençliğin, sosyalist ülkelerdeki gençliğin ve üçüncü dünya ülkelerindeki gençliğin ayrı ayrı incelenmesi gerekli ve olasıdır.

Bu şekilde bir ayrım, dünya gençliğinin «Ortak» sorunlarını yadsımak anlamına gelmez. Dünya gençliğinin ortak sorunları, evrensel amaçları vardır. Bunları kısaca özetliyelim.

İŞSİZLİK SORUNU: Kapitalist ve üçüncü dünya ülkelerindeki en önemli sorunlardan biri işsizlik sorunudur. Kapitalizmin «Yapısal» bir özelliği ve ürünü olan bu sorun, bu ülkelerdeki gençliği çok yakından etkilemekte ve işsizliğin kurbanı öncelikle gençler olmaktadır. (9). 25 yaş altındaki milyonlarca genç işsizdir. Bu sorun son yıllarda ileri boyutlara ulaştığından, bir çok seminer, konferans vb. çalışmalara konu olmuştur. Özellikle AET'nin ilgili organları, sorunun tehlikeli boyutlara vardığını belirterek, çözüm bulunması için çalışmalar yapmaktadırlar (10). Bunun yanı sıra UNESCO ve İLO'da konuyla yakından ilgilenmekte, çalışmalar yapmaktadır. Bu iki örgütün çalışmalarının ve sorunlara yaklaşımının olumlu yönde geliştiğine de burada değinelim.

EĞİTİM SORUNU: Kapitalist ve üçüncü dünya ükeleri gençliğinin ikinci büyük sorunu eğitim sorunu olmaktadır. Sorun her iki ülke grubunda da farklı niceliksel düzeylerde olmasına karşın, özünde aynıdır. Eğitim sorununun özünü «Fırsat eşitsizliği» oluşturmaktadır. Toplumda sömürülen sınıf olan «işçi sınıfı» ve diğer «Emekçi» tabakaların gençliği, eğitim kurumlarında, nüfus içindeki sayıları oranında yer almamaktadırlar. Özellikle, yüksek okullara devam edebilme olasılığı burjuva sınıfından gelenlere oranla çok düşük kalmaktadır. Geçmiş yıllara göre bu konudaki nisbi gelişme ise sorunun özünü değiştirmekten uzaktır. UNESCO'nun bu konudaki araştırmalarının bulguları bu gerçeği tüm açıklığıyla sergilemektir (11). Yine bu araştırmalar okuldaki başarı ile toplumsal çevre ve sosyo-ekonomik koşulların yoğun ilişkisini ortaya koymuştur. Bu açıdan elverişsiz koşullarda olanların işçi ve emekçi çocukları olduklarını belirtmeye gerek yok sanırız. Üçüncü dünya ülkelerindeki gençlerde, eğitimde fırsat eşitsiziği ve elverişsiz sosyo ekonomik koşullar yanında, ülkelerinin yetersiz gelişme düzeylerinin olumsuz etkileriyle karşı karşıyadırlar. Bu ülkelerde milyonlar-

ca çocuk ilkokula dahi gitme olanağından yoksundur. 1970 yılında bu ülkelerdeki 100 milyondan fazla çocuğun (6-11 yaş) ilkokuldan yoksun kaldığını açıklayan UNESCO koşullar değişmezse 1985 yılında bu rakkamın 165 milyona ulaşacağını belirtmektedir. (12). Az gelişmiş ülkelerin, dünya nüfusu içinde % 72 olan oranına karşılık bu ülkelerin dünya eğitim harcamalarındaki payı % 11 olarak saptanmıştır. Bu ülkelerde kişi başına eğitim için 5 dolar harcanırken, bu rakkam gelişmiş ülkelerde 100 dolardır (13). Üçüncü dünya ülkeleri için orta ve yüksek öğrenimin de yukarıdaki olumsuz koşullar içinde olduğunu ve «fırsat eşitsizliği» nin daha da çarpıcı olarak belirginleştiğini belirtelim.

DEMOKRATİK HAKLAR: Gençlik için en önemli konulardan birisi de «Demokratik haklar» olmaktadır. Zira kişi ancak yasalarla belirlenen ve güvence altına alınan bu temel haklar çerçevesinde toplumdaki rolünü oynıyabilmektedir, toplumsal yönetime, toplumun denetimine katılabilmektedir. Demokratik haklar toplum içinde «yasa» denilen hukuk kuralları ile saptanırlar. Hukukun ve yasaların asıl kaynağı ise toplumdaki üretim ilişkileri ve egemen sınıfın siyasal iktidarıdır. Toplumda hangi sınıf egemen olarak siyasal iktidarda bulunuyor ve toplumsal sistemi karakterize ediyorsa, o toplumdaki yasalar da egemen sınıfın «sınıfsal» niteliğini taşırlar (14).

Demokratik hakların (genellikle insan hakları da denmektedir) evrensel boyutları ve süreci de olduğu söylenebilir. İnsanlık bugünkü demokratik haklarını uzun savaşımlar sonucu elde etmiştir. Bu savaşımın ilk başlatıcısı «Burjuva» sınıfı olmasına rağmen, daha sonraları «Demokratik haklar»ın en büyük düşmanı da bizzat burjuvazi olmuştur. Demokratik haklar burjuvaziye karşı mücadele edilerek kazanılmıştır ve korunmaktadır. 1789 Fransız ihtilâlinin «Devrimci» burjuvazisi yerini evrensel çapta «Gerici» bir burjuva sınıfına bırakmıştır. Burjuvazinin bıraktığı «Devrimci»lik ise çağımızdaki işçi sınıfı tarafından üstlenilmiş ve sürdürülmektedir. Evrensel çaptaki bu gerçek, demokratik haklar için de geçerlidir. Çağımızda demokratik hakların biricik savunucusu başta işçi sınıfı olmaktadır.

Kapitalist ülkelerde demokratik haklarını zorlu mücadeleler sonucu «Yasa»laştıran işi sınıfı ve emekçiler, bu kez «Yasa» laştırılan bu kazanımların yaşama geçirilmesi mücadelesi sürdürmektedirler. Dünyanın bir çok ülkesi kazanılmış demokratik hakların yaşama geçirilmediği, bu hakların kullanımının baskı ve zorbalıkla engellendiği ülkeler duru-

mundadır. Bu ülkelerin bir çoğunda baskı ve zorbalık askeri ve faşist diktatörlükler eliyle uygulanmaktadır. Demokratik hakların, özünde ekonomik koşulların yeni gelir durumu, çalışma, eğitim olanağı vb. koşulların iyileştirilmesi, olanakların arttırılması niteliğini taşıması nedeniyle en fazla, sömürü ve baskının en yoğun olduğu, sınıflar arasındaki gelir dağılımının eşitlikten en uzak olduğu ülkelerde gasbedildiği görülmektedir. Üçüncü dünya ülkelerindeki bu baskıcı anti-demokratik rejimlerin bu ülkelerdeki gelir dağılımı ile ilişkisi saptanmıştır. bulgulara göre gelir dağılımı eşitlikten en uzak olan ülkelerde siyasal rejimler baskıcı diktatörlükler niteliğindedir (15).

Bir toplumsal güç olarak «Geleceğe» dönük olan gençlik, mevcut düzeni zorlıyarak en dinamik kesimdir. Bu nedenle anti-demokratik rejimlerin baskısı da en fazla gençlik üzerinde yoğunlaşmaktadır. Baskıcı anti-demokratik siyasal rejimlerle yönetilen ülkelerin çoğu, insan hakları, çalışma yaşamı, eğitim vb. konulardaki uluslarası sözleşme ve anlaşmaları yadsımaktadırlar.

Gençler için en önde gelen demokratik haklardan biri olan, siyasal yaşama katılma hakları gasbedilmektedir. Günümüzde bir çok ülkede 18 yaşında gence aile sorumluluğu verebilen, hapishanelere atabilen, idam cezası verebilen kapitalist devlet bu çağdaki gence siyasal yaşam hakkı seçme, seçilme, (oy verme) hakkı tanımamaktadır. Gençlerin seçme ve seçilme yaşının ülkelere göre farklılık gösterdiği görülmektedir.

Önemli bir demokratik hak olan «Düşünce özgürlüğü» nün kısıtlanması, gençleri ilgilendiren önemli sorunlardan birisidir. Düşünce özgürlüğü gençliğin tek yanlı şartlandırılmasına engel olabilecek, düşüncelerini özgürce açıklıyabilecek olanağı tanıması açısından önemlidir. Bugün dünyanın birçok ülkesinde «Düşünce özgürlüğü» ne yer verilmediği insanların, düşüncelerinden ötürü işkenceler gördükleri, hapsedildikleri katledildikleri bilinmekte ve yaşanmaktadır. «Düşünce özgürlüğü» yüzyıllardan beri gerici sınıfların baskısı altındadır. Gerici sınıflar akla ve düşünceye yüzyıllar boyu işkence yapmışlar, aklı ve düşünceyi hapishanelere atmışlar, düşünen insanı öldürmüşler, ama «İnsanı» düşünmekten vazgeçirememişlerdir (16). Bir zamanlar düşünce özgürlüğünün «Aydınlığı» ile yola çıkan burjuvazi, çağımızda «Düşünce özgürlüğü»nün de en büyük düşmanı kesilmiştir. Orta çağın kilisesinin yerini bugün burjuvazi almıştır. Düşünceye ve düşünen insa-

na baskıyı o yapmaktadır. Amadünya gençliği «düşünce özgürlüğü» uğruna savaşıma devam ediyor, «Genç beyin»ler düşünmekte devam ediyor.

Demokratik hakların en önemlilerinden biri olan «Eğitim hakkı» ile ilgili olarak yukarıda bilgi verdik, burada değinmiyoruz.

BARIŞ VE SİLAHLANMA: Dünyamız, insanlığa büyük acılara mal olan ve anıları halen canlı olarak «Lanetle» anılan iki büyük dünya savaşı geçirmiştir. Bu iki savaşın acı dersleri, insanlığın özellikle bu savaşların en acı etkilerine maruz kalmış gençliğin, «barış» konusuna gittikçe artan bir ilgi ve sorumlulukla eğilmesine neden olmuştur.

Bugün, dünyamız süreki olarak depo edilen ve bir anda mil-yonlarca insanı yokedebilecek olan nükleer silahların tehdidi aldındadır. Dünyadaki silahlanma harcamaları giderek artan veinsanı şaşırtacak bir oranda hızla yükselen bir görünüm arzetmektedir. İnsanlar için daha güzel bir yaşamın kaynakları olabilecek milyonlarca dolar silahlanmaya harcanmakta, milyonlarca işgücü silah üretiminde heba edilmektedir. İnsanlar bu silahların ürpertici tehditi korkusu altında yaşamaktadırlar. Dünya kamuoyu silahlanmanın bir avuç tekelci sermayedarın, çokuluslu şirketlerin isteği ve yaptırımı olduğunu artık öğrenmiş bulunmaktadır. Dünyanın ilerici güçleri, silahlanmanın durdurulması için etkin eylemler oluşturmakta ve bu eylemlere katılım giderek artmaktadır.

Baskıcı zorba rejimler iktidarlarını ancak silah zoruyla ayakta tutabileceklerinin bilincindedirler. Ülkelerinin tüm olumsuz toplumsal koşullarına karşın üçüncü dünya ülkelerinin silahlanmaya büyük paralar harcaması şaşırtıcı değildir. Dünyada satılan silahların dörtte üçünü üçüncü dünya ülkeleri almaktadır (17). Bu ülkelerin gençliği giderek artan oranlarda toplumlarının geleceğini oluşturma kavgasına katılıyor. Bu ülkelerin gençleri ülkelerin siyasal iktidarları ile kapitalist silah tekellerinin işbirliğinin ve sınıfsal kader bağlarının bilincine varıyor. Gençler insanca yaşam diyerek, okul, sağlıklı bir beslenme, barınacak konut ve iş istediklerini gür bir sesle haykırıyor.

SÜMÜRGECİLİK, BAĞIMSIZLIK VE IRKÇILIK SORUNU: Dünya toplumlarının bir çoğu yıllarca sömürge yönetimleri altında kaldıktan sonra son elli yıllık dönemde bağımsızlıklarını kazanma savaşına girmişler ve büyük çoğunluğu siyasal bağımsızlıklarını kazanmışlardır. Dünyada, henüz siyasal bağmsızlığını kazanamamış pek az ül-

ke kalmıştır. Fakat siyasal bağımsızlık kazanmak bu ülkelerin sorunlarını çözmeye yetmemiş bu ülkelerin çoğu, klasik sömürgecilikten, yeni sömürgecilik bağımlılığına düşmüşlerdir. Yeni sömürgeciliğin odak noktasını ise «Ekonomik» ve «sınıfsal» bağımlılık oluşturmaktadır.

Yıllardır sümürgeci güçlerin baskısı ve yağması altında kalan bu ülkelerin tüm toplumsal kurumları ve ekonomileri bu durumdan etkilenmiştir. Bu ülkeler için «Geri bıraktırılmış» terimini kullanmak daha uygun görünmektedir. Sömürgeci ilişkiler bu ülkelerin ekonomik gelişmelerini bağımlılık altında tutarak çarpıtmışlar, ülkelerin kültürel yapılarını etkileyip, kozmopolitleştirmişler, toplumsal kurumları biçimlendirip yönlendirmişlerdir.

Emperyalizmle olan bağımlılıkları bu ülkelerin gelişmeleri için başlıca ayak bağı olmaktadır. Bağımlılıklarının diğer bir özelliği de «sınıfsal» nitelikte olmasıdır. Bu nedenle emperyalizmin bağımlılığından kopmanın temel koşulu bu ülkelerdeki egemen sınıfların siyasal iktidarlarının değişmesidir.

Bu ülkelerin bu durumlarının baş kurbanı da yine gençlik olmaktadır. Gençler toplumlarının geleceği ile olan doğal bağlılıkları nedeniyle bu durumun yarattığı sorunlar ve çözüm yollarıyla yakından ilgili olmaktadırlar. Emperyalizme karşı kurtuluş savaşı vermiş ve vermekte olan ülkelerde, gençlerin bu savaşıma en önce ve canla başla katılması da bu gerçeği somutlamaktadır.

Dünyanın birçok yerinde ırk ayrımı uygulandığına tanık olunmaktadır. İnsanlığın yüz karası olan bu ırk ayrımı tarih boyunca özelikle siyah ırka karşı uygulanmıştır. Bu insanlar dünyanın neresinde olursa olsun bu uygulamadan kurtulamamışlardır. Kendi ülkelerinde (Afrika'da) Amerika'da, Avrupa'da sürekli olarak ırk ayırımı uygulaması ile karılaşmıştır. Siyah insan, derisinin rengi gibi ilkel bir gerekçeden ötürü yıllarca insan yerine konmamış, esir pazarlarında satılmış, düşük ücretlerle çalıştırılmış, kamu haklarından yoksun bırakılmıştır. Irk ayrımının özellikle «Gelişmiş kapitalist ülke» olan ABD'de uygulanması ise ayrca dikkati çeken bir olgudur. Siyah insanı fabrikalarda, ev hizmetlerinde, müzikhollerinde çalıştıran, sporcularını uluslararası yarışmalara gönderen ABD'de beyazlar siyahlarla aynı okullara gitmemekte, aynı lokantada yemek yememektedir. Siyahları linç etme davranışı ise hâlâ rastlanabilen olaylardandır. Ve siyah insanların bu ülkede

«Getto» denilen sefalet yuvalarında yaşamakta oldukları bilinmektedir.

Irkçılığın tarihin en kanlı savaşma ve insanlık dışı doktrinine temel olduğunu unutmayan insanlık, ırk ayrımına karşı duyarlı bir tavır alıyor. Çağımızda bu konuda Avrupa'da göçmen işçilere, Rodezya ve Güney Afrika'da beyaz azınlığın siyah yerli halka yaptığı ırkçı uygulamaya tüm ilerici insanlık ve en önde gençler karşı çıkıyor. Irk ayırımına karşı savaşım da insan haklarının bir parçasıdır, ondan ayrılmaz (18)

Yukarda özet olarak yansıtılan sorunlar, özünde tüm insanlığın ve tüm dünya gençliğinin sorunlarıdır. Zira çağımızda tüm toplumsal olgu ve olaylar birbirine bağımlıdır. Örneğin barış sorunu, yalnızca kapitalist ülkeler gençliğinin değil, tüm dünyagençliğinin ve tüm insanlığın can alıcı bir sorunudur. Aynı şekilde demokratik haklar, insan hakları, bağımsızlık vb. de...

Bu sorunların kaynağına, sorunlar doğuran nedenlere eğilmeden, sorunların çözümü için geçerli tavır alabilmek olanaksızdır. Bilimsel bir yaklaşımla yapılacak toplumbilimsel (ekonomi, hukuk, sosyoloji, tarih, siyaset.) araştırmalar bu sorunların «Kaynak» larını tespit edebilir ve etmektedir. Geriye, bu bilimsel gerçekler ışığında, sorunları çözmeye ve nedenlerini ortadan kaldırmaya yönelik çalışmalar ve eylemlerde bulunmak kalmaktadır. Bilimsel gerçeklerin ışığında, bilimin yol göstericiliğinde sorunları nedenleri tespit etmek, anlamak ve bilinçli olarak «Değiştirmek» için eylemde bulunmak. İşte gençliğin yapması gereken budur. Ve ilerici dünya gençliği bu bilinçli, soylu ve zorlu görevin kavgasının içindedir.

Toplumsal bilimler, demokratik hakların, insan haklarının baş düşmanının «Faşizm», faşizmin de burjuva toplumsal düzeni «Kapitalizmin» en kanlı biçimi olduğunu göstermekte ve tarih de tanıklığıyla bunu doğrulamaktadır. Yine toplumsal bilimler, ulusların bağımsızlığının en büyük düşmanının «Emperyalizm» olduğunu tarihin tanıklığıyla göstermektedir. Ve en önemlisi faşizmin kapitalizmin ve emperyalizmin sınıfsal kaynağının burjuvazi olduğunu da toplumbilim ortaya koymuştur. Toplumlardaki sosyal ve ekonomik eşitsizliğin kaynağını, çağımızın ilerici ve gerici güçlerin hangileri olduğunu da.

İşte amaçlarını bilimin ışığında saptıyan çağımız gençliği de çağımızın tüm ilerici güçleri ile birlikte «dünyayı değiştirme» savaşına katılmaktadır. Yukarıda özet olarak değindiğimiz sorunların çözümü gençliğin amaçlarının çerçevesini de oluşturmaktadır. Çağımız gençli-

ği, faşizme, emperyalizme ve tekelci kapitalizme karşı bağımsızlık, demokrasi, barış, toplumsal ilerleme için verilen savaşıma katılıyor. Vietnam'da Küba'ya Filistin'den Şili'ye, Fransa'dan Angola'ya kadar tüm dünya gençliği bu ana amaçlar için birlik ve dayanışma içinde bulunuyor. İlerici Dünya gençliği bu amaçlar için tüm kuruluş (UNESCO, İLO vb...) ve güçlerle, örgütlerle dayanışma ve işbirliği yapıyor. Sömürüsüz, barış ve güvenik içinde bir geleceğin oluşumuna katkıda bulunuyor. Kendi geleceğinin ve insanlığın geleceği için; «Emelimiz olan ve uğrunda savaştığımız hayatı kuruncaya dek» birliğimizi koruyacağız ve savaşacağız diyerek and içiyor.

ULUSLARARASI KURULUŞLAR VE GENÇLİK

«Bizce en iyisi, kalkmak, yeter artık demektir,
vaz geçmemek için kırıntısından bile yaşamanın,
karşı çıkmaktır var gücümüzle acıyı doğuranlara,
yaşanır hale getirmektir bütün insanlara dünyayı» (6)

Gençlikle ilgili uluslararası kuruluşların başında Birleşmiş Milletler ve onun ihtisas kuruluşları olan UNESCO (Birleşmiş milletler Eğitim-Bilim ve Kültür Örgütü) ve İLO (Uluslararası Çalışma Örgütü) gelmektedir. Her üç örgüt de, gençlik ve gençlikle ilgili konularda çalışmalarda bulunmaktadır. Bu çalışmaları ana hatları ile özetliyelim.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER: B.M. son yıllarda demokratik haklar ve insan hakları konusunda olumlu yönelimler içersindedir. 1968 yılını «İnsan hakları yılı» olarak ilan eden B.M. bu konuda özel çalışmalar ve yayınlar oluşturmuş ve ırk ayrımına karşı tavır olarak insanlık dışı bir tutum olarak nitelemiştir. İnsan Hakları Evrensel Yasası'nın tüm insanlık için sosyal ve ekonomik anlamda yaşama geçirilmesi sorununa dikkatleri çekmiştir. Özellikle Portekiz sömürgelerindeki kurtuluş savaşının en sıcak döneminde «Klâsik sömürgeciliğe» karşı olduğunu açıklamış ve olumlu çabalarda bulunmuştur (19).

Üçüncü dünya ülkelerinin insiyatifi ile B.M.in altıncı özel genel kurulu Nisan-Mayıs 1974 tarihlerinde «Ham maddeler ve kalkınma» sorunlarını inceleme için toplanmıştır. B.M.in bu toplantısında YUED (Yeni Uluslararası Ekonomik Düzen) in kurulmasına ilişkin bir bildiri ile eylem programını kabul ederek yayınlamıştır. (20). Daha sonra bu bildiri ve eylem programından kaynaklanarak B.M.in genel kurulunun yapıldığı 12 aralık 1974 tarihinde de «Devletlerin Ekonomik Hak ve Görevleri Yasası» onaylandı. (6 olumsuz, 10 çekimser, 120 kabul oyu) (21). Yeni uluslararası ekonomik düzen özleminin ve savaşının yeni olmadığını, «Üçüncü Dünya ülkeleri tarafından en aşağı son yirmi yıldır sürdürülmekte olduğunu» belirten, bu konu üzerinde tanınmış bir araştırmacı «Üçüncü Dünya ülkeleri ilkönce siyasal bağımsızlıkları için savaştılar» diyerek, bu son savaşların «Ekonomik bağımsızlık»la ilgili olduğunu belirtmektedir. (22).

B.M.ın bu kararlarının, üçüncü dünya için olumlu olduğunu belirtmek gereklidir. İlerici dünya gençliği de bu ülkelerin ve B.M. ın bu konudaki çabalarını ilgiyle karşılaşmış ve onaylamıştır. Uluslararası Öğrenci Birliği 11-14 ocak 1977 tarihlerinde Libya'nın başkenti Trablusgarp'a «Öğrencilerin gelişme ve toplumsal ilerleme için, Yeni Uluslararası Ekonomik Düzene katkıları» üzerine bir uluslararası toplantı düzenlemiştir. Bu toplantıda YUED'in dünya barışı için bir «Güvence» olduğu belirtilmiştir. Öğrenci ve gençlerin YUED'in oluşturulması için çalışmalar yapmaları ve yapılan çalışmalara, eylemlere katılmaları gerektiği belirtildi.

Forumun sonunda bütün öğrenci örgütleri delegeleri, öğrenci örgütlerini olanak buldukları oranda YUED'in tanıtılması, tartışılması, savunulması için UNESCO, FAO, UNCTAD gibi uluslararası örgütlerin toplantılarına katılmaya çağırdılar. Ayrıca ulusal düzeyde YUED'in tanıtılması ve tartışılması kararı alındı (23).

B.M. örgütünün 1977 yılında yapılan genel kurulunda ise aldığı ve açıkladığı karar oldukça ilginçtir. Bu karara göre B.M. tüm üye hükümetleri ve ülkelerin halklarını, bütün uluslararası örgütleri, «Vietnam halkının ülkelerini yeniden inşası için yardım»a çağırmıştır. (24)

1972 yılında Moskova'da yapılan, dünya emekçi gençlik toplantısına gönderdiği uzun ve özlü mesajında B.M. genel sekreteri, «Ulusal kalkınmada ve toplumsal gelişmede gençliğin rolü» ne değinerek, B.M'in bu konudaki çalışmalarını özetlemektedir. B.M. Genel Sekreteri, mesajının sonunda «Eknomik ve toplumsal konseyin gençlik üzerine kararının (GK. 1353/XIV) sözleriyle, B.M. ve gençliğin her yerde şevk ve enerjisinin ve barış ve adalete olan ilgisinin, B.M.'in amaçlarına, özellikle toplumsal gelişme ve ekonomik gelişme ve insan haklarına ilişkin olanlarına yapabileceği büyük katkının bilincinde olduğunun açıkça anlaşılacağı umudundayım» demiştir (25)

UNESCO: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü.

B.M.'in «Eğitim bilim ve kültür» dalında çalışmalarını sürdüren bir uzmanlık örgütü olan UNESCO da giderek olumlu yönde gelişen çalışmaların örneklerini vermektedir. UNESCO, insan hakları, eğitim, genç işçiler, konut, kitle haberleşme araçları, silahlanma yarışı, beslenme, kadın, ulusal kültür, evrensel kültür ve daha bir çok çalışmaları

sürdürmektedir. Bu toplumsal konulardaki sorunların nedenleri ve çözüm yolları üzerinde olumlu çalışmalar yapan UNESCO' nun eylemlerini, kuruluş amaçlarına yaklaşan bu çalışmalarını ilerici dünya gençliği ve diğer ilerici güçler aktif olarak desteklemektedirler. UNESCO'nun gençlikle ilgili çalışmalarını kısaca özetliyelim.

B.M.'in 1968 yılını «İnsan Hakları Yılı» olarak ilan etmesi üzerine UNESCO bu konudaki çalışmalarını daha da yoğunlaştırarak sürdürmüştür. «İnsan Hakları Evrensel Bildirisi»nin 25. yıldönümü olan 1973 yılında da bu konudaki çalışmalarını sürdürmüştür (26). İnsan haklarının tüm ekonomik ve toplumsal boyutlarıyla gerçekleştirilmesini asıl amacı olarak tespit etmiş olan ilerici Dünya gençliği bu çalışmaları benimsemiş ve desteklemiştir. 1972 yılında yapılan 17. genel kurulda «Eğitime katılmada eşitlik» ilkesi onaylanarak bu konuda çalışmalar yapılmıştır (27). Aynı genel kurul, «Gençlerin uluslararası anlayış, barış, insan hakları sosyal adalet yolunda ve her türlü baskı, sömürü ve kıyıcılığa karşı faaliyetlrini teşvik ile, onları kurumun barış için sürdürdüğü çalışmalara (28)» ortak etme kararı almıştır.

1972'deki «Kitap Yılı»nda yayınladığı «Kitap Yasası»nda da «Okumak herkesin hakkıdır... Kitapsız eğitim olamaz. Toplum okuma nimetlerinden herkesin yararlanabilmesi için gerekeni yapmalıdır.» diyerek kitap ve eğitimin dünya barışı ile olan ilişkisi vurgulanmıştır. «Barışı savunacak siperler, insanların kafalarına yerleştirilmelidir. Kitap, barış için yükseltilecek siperlerin başlıcalarından sayılır. (29).»

Yine 1972 yılında yapılan «Dünya Emekçi Gençlik Toplantısı»na katılan UNESCO genel yönetmeni toplantıya bir bildiri sunarak UNESCO'nun emekçi gençliğe hizmet için sınırsız çaba harcaması gerektiğini belirtmiştir. «Demokratikleşme sürecinde olan bu örgüt gençliğe yaklaşıyor» diye belirten Genel Yönetmen P. Vogliani gençliğin barış, toplumsal ilerleme savaşımı ile UNESCO'nun ilgisini şöyle açıklamıştır: «Gelişmekte olan dünya ekonomik ve politik baskıya karşı savaşıyor. Bu savaşın yoksulluğu başarıyla altetmesi, bütün biçimleriyle sömürgeciler ve yeni sömürgecilerin tehdidi altındadır... Gençlik tekrar tekrar barış savaşımının, uluslararası işbirliğinin çıkarlarıyla çatışan eylemlerde bulunan hükümetlere baskı yapmak için yaygın bir eylem şeklinde yürütülmesi gerektiğini göstermektedir...Toplumdaki derin köklü dönüşümlerin atılımlarını ele alacak olursak, işçi gençliğin savaşımının önemini görebiliriz. İşçi gençlik geniş toplumsal değişikliği

yöneten güçlerden birisidir. Genç işçilerin kurtuluş hareketini savunmak uğruna, sömürgecilik ve yeni sömürgeciliğe karşı barış ve uluslararası anlayış içinde böylesine etkinlikle yürüttüğümüz savaşımımıza katılmalarını bu ışık altında görüyoruz. Genç emekçilerle UNESCO arasındaki işbirliğinin gelişmesinin sürdürüleceğine olan sonsuz umudunu dile getirmek isterim (30).»

UNESCO'nun 1974 yılında yapılan 18. konferansında ise «ilk kez» bir «Afrikalı şahsiyet» UNESCO'ya Genel Direktör olarak seçilmiştir. Ülkesi Senegal'de gençlik eylemlerinde bulunan, daha sonra 1948 yılında Paris'teki «Afrikalı Öğrenciler Birliği» başkanı olan Amadou Mahtar M. Bow Senegal'in yoksul bir köyünde doğmuştur. «Çocukluğumda açlıkla boğuştum, çevremdeki insanların açlıktan öldüğünü gördüm» diyen A.M.M. Bow ülkesindeki politik eylemlere de katılmış, öncülük ettiği parti, 1955 yılında Senegalli devrimci lider Leopold Senghor'un «Demokratik Blok» u ile birleşmiştir. Daha sonraları, ülkesinde Millî Eğitim ve Kültür Bakanlığı ile Gençlik Bakanlığı görevlerinde bulunan A.M.M. Bow, 1966 yılından beri UNESCO yürütme kurulundadır. Afrika Devletleri Topluluğu'nu ve üçüncü Dünya ülkelerini temsil eden 77 ülkenin oluşturduğu topluluğun da başkanı olan A.M.M. Bow 135 ülkenin temsilcisinin katıldığı UNESCO 18. genel kurul toplantısında 123 oysa genel direktörlüğe getirildi. «Devrimci milliyetçi» olarak tanıtılan ve yazdığı yazılarda, faşizme, ulusların başka bir ulusu sömürmesine, belli bir ulus içindeki zenginliklerin bölüşümündeki adaletsizliğe karşı olduğunu belirten A.M.M. Bow'un UNESCO'nun çalışmalarının içeriğine ve etkilerine katkıda bulunacağını düşünmekteyiz.(31)

Hazırlattığı bir raporda «Bazı Avrupa ya da Kuzey Amerika merkezlerinde uygulanan modelden esinlenen sanayi büyümesinin, insanların durumlarında genel bir düzelmeye yol açacağını ileri sürerek, her ülke bu örneği dilediği gibi kendi koşullarına uygulayabilir diyenler var, bunun yanlış olduğunu bilmeliyiz» denilen, UNESCO, B.M. in 6. özel genel kurulunda onaylanan YUED (Yeni Uluslararası Ekonomik Düzen)' i de benimsediği ve bu konuda çalışmalar yaptığı görülmektedir. Bu çalışmaların daha da gelişeceğini öngörmekteyiz. (31) (32)

UNESCO'nun bu çalışmalarının, Dünya gençliğinin özlemleri ile çakıştığını görüyoruz. İlerici dünya gençliği gittikçe artan bir şekilde

bu uluslararası örgütle yakın işbirliğine ve ilişkilerine girmektedir. Bu ise, Dünyamızın geleceği açısından önemli bir konudur.

İLO: Uluslararası Çalışma Örgütü.

Bu örgütün çalışmaları özellikle işçi, emekçi gençliği yakından ilgilendirmektedir. İLO uluslararası boyutlarda, çalışma yaşamı ile ilgili sözleşme, yasa, tavsiye ve kararlar oluşturan ve bunların uygulanma durumunu izleyen (bağlayıcı ve yaptırımcı gücü olmayan) bir örgüttür.

İLO'da etkinliği son yıllarda giderek artan bir kuruluş olmuştur. Bunun yanı sıra örgütün iç yapısında ilginç gelişmelere tanık olunmaktadır. Son yıllarda üçüncü Dünya ve sosyalist ülkelerin örgüt içinde etkinliklerinin artmasını onaylamayan ve örgütü yönlendirme fonksiyonunu yitiren A.B.D. geçen yıl (1977) örgütten ayrılmıştır.

İLO'nun çalışma yaşamında gençlikle ilgili olarak yaptığı çalışmalar özellikle «Çocuk emeğinin korunması»ve «Genç işçilerin çalışma koşulları ve sorunları» olmaktadır. 1972 yılında «İşe almanın en düşük yaşı, isimli bir çalışma yayınlayan İLO çocuk emeğinin günümüz dünyasında nasıl acımasızca sömürüldüğünü, çocukların elverişsiz koşullarda çalıştırıldıklarını açıklamıştır. 14 yaşın altında 40 milyon çocuk işçi bulunduğunu belirten İLO çocuk emeğinin bu şekilde sömürüsünün «Çağımızın yüz karası» olduğunu vurgulamıştır (34).

İLO'nun genç emekçilerle ilgili birçok kararı ve sözleşme, tavsiye kuralları vardır. Ancak bunların bir çoğu birçok ülkece imzalanmamıştır. Bunlar «Çocuk emeğinin kurunması, iş saatleri, gece çalışması, korunma ve sağlık önlemleri, sanayi ve tarımda asgari çalışma yaşı, mesleki yol göstericilik ve mesleki eğitim kolaylıkları, ücretli tatil vb.» konularda hazırlanmış belirlenmiş kurallardır. B.M. Genel Sekreterinin «Dünya Emekçi Gençlik Toplantısı»na gönderdiği mesajda «Bu uluslararası plânda benimsenmiş ölçülerin yaygınlıkla uygulanması için sürekli baskı yapmak, Dünya uluslararası ve ulusal gençlik örgütlerinin önemli bir görevidir» demiştir (35).

İLO'nun, «Ana» olması açısından kadın emekçilerle ilgili çalışmaları da gençleri yakından ilgilendirmektedir. Genç yaşta evli bir çok genç kadın emekçi 25 yaşın altında iken «Ana» olmakta, çocuk doğurmakta ve büyütmektedir. Bu açıdan özel bir korunma uygulamasına gereği olan «Genç kadın emekçiler»in çalışma koşullarına ilişkin dü-

zenlemeler önemlidir. Bunların başında doğum izni, doğum parası, çocuk kreşleri, emzirme odaları vb. konular gelmektedir. (36) Sonuç olarak, İLO'nun «Çalışan gençlik» le çok yakından ilgili bir kuruluş olduğunu söyleyebiliriz.

Genç emekçilerin «ırk ayrımı» dolayısıyla düşük ücretle çalıştırılmasına ve haksızlığa uğratılmasına karşı çıkan İLO bu konuda da çalışmalar yapmakta , kendi çalışmalarının yanısıra B.M ve UNESCO'nun çalışmalarına da katılmaktadır.

Gençlikle ilgili çalışmalar yapan uluslararası örgütlerden biri de Dünya Sendikalar Federasyonu (DSF) dur. Sosyalist ülkelerinin işçilerinin tümü ile kapitalist ve üçüncü dünya ülkeleri işçilerinin büyük çoğunluğunu bünyesinde toplayan DSF'nin üye sayısı 1973 yılı için 153 milyondur(38). Bu153 milyon işçinin büyük bir bölümünü 25 yaşın altındaki genç işçiler oluşturmaktadır. DSF, bünyesindeki bu genç emekçilerin sosyal ve ekonomik haklarını korumak ve geliştirmek amacını taşıyan özel bir uğraş içindedir. DSF 1970 yılında «Genç emekçilerin istemleri» bildirisinin taslağını hazırladı ve aynı yıl yapılan «Genç Emekçiler Dünya Sendikalar Konferansı»nda bu raporu açıkladı. 1972 yılında yapılan «Dünya Emekçi Gençlik Toplantısı»na sunulan DSF raporuda eski UNESCO Genel Yönetmeni R. Maheu'nun «Gençlik sorunu ya da bunalımı, savunulabilir bir şey değildir. Burada söylenmesi gereken toplumun bunalımı sorunudur (39)» deyişine değinerek, kapitalist toplumlarda «Genç emekçiler iki yanlı sömürüye hedef olmaktadır. Emekçi olarak ve genç insan olarak. Bu durum tüm kapitalist ülkeler için geçerli olan bir özelliktir» denilmektedir (40). Böylece gençlik sorununun kapitalizmin yapısı ve bunalımı ile ilişkisi vurgulanmaktadır. Bu olguya bağlı olarak gençliğin kapitalist ülkelerde işsizlerin en büyük yüzdesini oluşturduğu belirtiliyor. DSF' nuda gençliğin çalışma yaşamı ve sorunları ile ilgili çalışmalar yapıyor, DSF son olarak geçen yıl 8-11 Mart tarihlerinde Lefkoşe'de «Toplumda ve çalışma hayatında gençliğin yeri ve rolü» konulu bir Dünya Sendikalar Konferansı düzenlemiştir(41).

Gençlikle ilgili çalışmalar yapan daha bir çok uluslararası örgütler bilinmektedir. Özellikle Dünya Barış Konseyi ve Dünya Demokratik Kadınlar Federasyonu'nu belirtelim. İlerici Dünya gençliği ve onun uluslararası örgütleri bu saydığımız örgütlerle uyumlu bir çalışma ve işbirliği içersindedir.

NOTLAR

(1*) S.PETÖFİ: «Çağımızın şairlerine» şiirinden. Çev. A.Kadir - Ş. Hulusi. Yeni Adımlar D.S. 1 Ocak. 1973, sh. 12

(1**) B.BRECHT. «Gelecek» başlıklı şiirinden. Çev. A. Kadir-A. Bezirci. İst. 1972 sh. 78

(2) Bkz. J. D. Bernal: Materyalist Bilimler Tarihi. C. I-II. Sosyal yay. 1978 İst. A. Demir: Çağdaş Teknolojik Gelişmeler. SBF yay. 1970 Ankara.

Toygar Akman: Bilimler Bilimi Sibernetik. Milliyet yay. 1977 İstanbul. 2. basım T. Akman bu eserinde «İçinde yaşadığımız çağa», sibernetik çağıdır» diyerek, önümüzdeki yılların toplumu için «Sibernetik Toplumu» yorumunu yapmaktadır. sh.10, 13

(3) UNESCO'dan Görüş. 1976 S. 3, sh. 26

UNESCO'dan Görüş. 1975 s. 11 sh. 16

(4) Uğur Kökden: Tiksinti Çağı. Milliyet Sanat Dergisi. s. 261

(5) UNESCO'dan Görüş 1975 s.2 sh. 19, 21 Amadou Mahtar M'Bow «Dayanışma çağı mı yoksa barbarlık çağı mı»

(6) UNESCO'dan Görüş. 1976 sh. 26 (ortak) « Artan bir Dünya bunalımının kökleri»

(7) Gecekondularda yaşıyan Dünya nüfusu için, S. Chamecki: «Dünya Nüfusunun üçte biri gecekondularda yaşıyor» demektedir. UNESCO'dan Görüş. 1976 s. 6 sh. 10 Dünya'da beslenme yetersizliğinin durumu ve beyine etkisi için bkz. UNESCO'dan Görüş. 19/6 s. 1 E.A. Shnecur: «İnsanlığın aç beyni» makalesi ve aynı derginin 1975 s. 5 «Açlık» özel sayısı.

Josué du Castro'nun 1961 yılında çeşitli ülkelerden filozof, iktisatçı, sosyolog ve tarihçilerin katıldığı, insanlığın geleceği ile ilgili uluslararası toplantıda belirttiği görüşleri için bkz. «İnsanlığı Nasıl Bir Gelecek Bekliyor.»Payel yay. Ekim 1968 (J.D. Castro, toplantının yapıldığı tarihte «Dünya Açlığa Karşı Savaş Birliği» başkanı ve aynı zamanda «BM Beslenme Komisyonu» başkanı olan Brezilyalı bir profesördür)

(8) Bkz. UNESCO'dan Görüş. 1973 s. 1 ve1973 s. 5

(9) Çağımızdaki «ideolojik ve politik» çatışma ve oluşumlarla ilgili olarak bkz. K. Zaradov: Kapitalizmden Sosyalizme Geçiş ve Leninizm. Temel yay. 1976 Ankara . Lenin Gençlik ve Günümüz Dünyası. Konuk yay. 1975 İstanbul

H. Magdoff: Emperyalizm Çağı. Odak yay. 1974 Ankara

P. Jalee: Üçüncü Dünyanın Yağması. Sosyal yay. 1975

Helsinki Avrupa Güvenliği ve İşbirliği Konferansı. Sorun yay. 1976 İstanbul

V. Korionov: Barış İçinde Birlikte Yaşama Politikası. Konuk yay. 1976 İst.

Manfred. Yakın Çağlar Tarihi. c. III Konuk yay. 1977

Fransız Solunun Ortak Hükümet Programı. Konuk yay. t.y. İstanbul.

D. Weigert: Anti-tekelci Mücadelenin Strateji ve Taktikleri. Bilim yay. 1977 İstanbul.

E. Jukov-A. İskenderov: Çağımızda Ulusal Kurtuluş Savaşları ve Üçüncü Dünya, Konuk yay. 1975 İstanbul.

B. Oran: Azgelişmiş Ülke Milliyetçiliği-Kara Afrika Modeli-SBF. y-1977 Ank.

T.Ataöv: Afrika Ulusal Kurtuluş Mücadeleleri. SBF yay. 1975 Ankara

M. Duverger: Batının İki Yüzü. Doğan yay. 1977

(10) UNESCO'dan Görüş. Dünya Nüfus Yılı Özel sayısı. Temmuz-Ağustos 1974, OIT-Une marée humdinée-Les Problémes démographiques vus par l'OIT-Genéve. 1973

(11) K.Marx-F. Engels: Nüfus Sorunu ve Malthus. Sol yay. Ankara 1976

(12) OIT-Une marée...y.a.g.e. sh. 10

OIT-Pour un Programme Mondial de l'Emploi. Suisse. Janvier 1970 sh. 17

(13) H.Ü. Nüfus Etüdleri Entitüsü. Nüfus Bülteni. Mart 1973 sh.3

(13*) DSF. 8. Kongre Raporu. (Dünya Sendikalar Federasyonunun 30 yılı) Ürün yay. 1976 İstanbul.

(14) Bkz.

F. Engels: İngiltere'de Emekçi Sınıfların Durumu. Gözlem yay. 1974 İstanbul

P. Brizon: Emeğin ve Emekçilerin Tarihi. Onur yay. 1977 Ankara

J. Kuczynski: İşçi Sınıfı Tarihi. E yay. 1968

Cahit Talas: Sosyal Politika. 1. kitap. 3. baskı. Ankara 1967

(15) UNESCO'dan Görüş. 1973 s. 5 sh. 6-12

(16) Bu sözleşmeler ve onaylıyan ülkeler için bkz.

BIT- L'OIT et la Jeunesse. Danemark. Auot. 1969

ILO- The ILO in the Service of Social Progress. Geneva 1969

BIT- Convensions İnternationales du Travail-Tabledu des Ratifications 1. er Juin 1974 (tarih yok)

(17) UNESCO'dan Görüş. 1973 s. 5 sh. 6

DSF'nin 1972 yılında yapılan 8. Kongre Raporu'na göre ise, kapitalist dünyadaki çocuk işçilerin sayısı 50 milyondan fazladır. a.g.e. sh. 137

(18) İLO-The ilo in the service of social progress. Geneva 1969 sh. 103

(19) UNESCO'dan görüş. 1973 s. 5 sh. 6'da bulunan yazıda, bu ülkelerin geri kalma nedenleri olarak, sömürgeeclik baskısında kalmış olmaları gösterilmektedir.

(20) UNESCO'dan Görüş. 1973 s. 5. s. 3 s.2

UNESCO'dan Görüş 1975 s. 2

DSF. 30 yıl y.a.g.e. sh. 130

(21) Bkz. UNESCO'dan Görüş. 1973 s. 3 sh. 21,24

DÜNYA'DA GENÇLİK EYLEMLERİ VE ÖRGÜTLENMESİ

(1) Pavel Antokolski: «Oğul» şiiri. Milliyet Sanat Dergisi. s. 261 ocak 1978

(2) Victor. Privalov: Dünya Komünist Gençlik Örgütleri Kısa Tarihi. Kızılırmak yay. Ankara 1976 sh. 15

Bu bölümdeki bilgiler için özellikle bu eserden yararlandık.

(3) İlerici Yurtsever Gençlik Dergisi s. 1 sh. 6

(4) İlerici Yurtsever Gençlik Dergisi s. 1 sh. 6

(5) İlerici Yurtsever Gençlik Dergisi s. 1 sh. 6

(6) Sovyet delegelerinin konferansa sunduğu bildirilerin bir kısmının çevirisi için bakınız. Lenin, Gençlik ve Günümüz Dünyası. Konuk yay.

(7) Vitezslav Nezval, Barış Türküsü başlıklı şiirinden. A. Kadir. Dünya Halk ve Demokrasi şirleri Cilt. 2. sh. 89. İst. 1975

(8) Bakınız bir sonraki bölüm

(9) Dünya Sendikalar Federasyonunun 30. yılı.

Dünya Sendikalar Konferansı: Toplumda ve çalışma hayatında gençliğin yeri ve rolü. İlerici Yurtsever Gençlik yayınları. 1977. İst.

Dünya Emekçi Gençlik Toplantısı (10-15) Kasım 1972 Moskova) ilerici Yurtsever Gençlik yayınları. 1977. İst.

V.N. Stoletov ve diğerleri: Toplum ve gençlik. Konuk. y. 1977

(10) Avrupa Topluluğu Dergisi. Sayı:3, 12, 14, 15, 20, 25, 26

(11) UNESCO'dan Görüş. Eğitim özel sayısı. Temmuz 1973

(12) UNESCO'dan görüş Ağustos 1974. sh. 51

(13) UNESCO'dan görüş Tmmuz 1973. sh. 34

(14) Bkz. Monique Roland Weyl. Gerçekte ve Eylemde Hukuk'un payı. Konuk. y. 1975

(15) Osman Ulagay-Gelir dağılımı ve siyasal rejimler arasında ilginç bir bağlantı var. Cumhuriyet. 18.1.1977

(16) Düşünce özgürlüğü konusuna bakınız.

J. Bury: Düşünce Özgürlüğünün Tarihi. Çev.D. Bartu. kendi yay. 1978 İst.

Dr. Bülent Tanör: siyasi Düşünce Hürriyeti ve 1961 Türk Anayasası. Öncü. y. 969

M. Kapani: Kamu Hürriyetleri 3. baskı 1970 A.Ü. Huk. Fak. yay.

(17) Cumhuriyet 11.1 1978

(18) UNESCO'dan Görüş «Irkçılık Sorunu» özel sayısı. Mayıs 1973 BİT-L'OIT et L'Apartheid. Geneve. 1968

(19) UNESCO' dan Görüş Mayıs 1973 ve kasım 1973

(20) Selim İlkin- Gürel Tüzün: Yeni Uuslararası Ekonomik Düzen Tartışmalarının Gelişmesi.Yeni Uluslararası Ekonomik Düzen, ODTÜ Gelişme Dergisi. 1976 özel sayısı. içinde. Sahife. 7

(21) S. İlkin-G. Tüzün: y.a.g.e. makale. Sh. 9

(22) Samir Amin. Dünya Çapında Yeni bir ekonomik düzen özlemi. UNESCO'dan Görüş. ekim. 1976. sahife: 9-12

(23) İlerici Yurtsever Gençlik: Yeni Uluslararası Ekonomik Düzen s. 40. sh. 16

(24) Bulletin du Vietnam. No: 22 ekim, 1977. «Résolution de L'ONU. Aide A a Reconstruction du Vietnam»

(25) Dünya Emekçi Gençlik Toplantısı y.a.g.e. sh. 17-18. Mesajın tam metni bu eserin (10-19) sahifelerindedir.

(26) UNESCO'dan Görüş. İnsan hakları özel sayısı, mayıs 1973 ve ekim 1973

(27) UNESCO Türkiye Milli Komisyonu Y.K. Raporu 1972-73 sh. 173. Ank. 1973

UNESCO'dan Görüş. Eğitim sayısı. temmuz 1973

(28) UNESCO Tür. Milli, K.Y.K. Raporu. 1972-1973 sh. 185

(29) Kitap Yasa Metni için bak. y.a.e. sh. (303-308)

(30) Dünya Emekçi Gençlik Toplantısı sh. (20-28)

(31) Bkz. UNESCO T.M.K.Y.K. Raporu. 1974-1975 sahife: 67, 68

UNESCO'dan Görüş Şubat 1975. P. Kalfon: Amadou Mahtar M'Bow: Bir Saheil köyünden Uluslararası bir örgütün yöneticiliğine.

A. M. M.'Bow: Dayanışma çağı mı? Barbarlık çağı mı ? U. Görüş. Şubat 1975.

A.M.M'Bow: 2. inci Dünya Savaşından otuz yıl sonra. U. Görüş. Kasım 1975

(32) UNESCO'dan Görüş. mart 1976. sahife 28

(33) UNESCO'dan Görüş. Ekim 1976. «Dünya Çapında Yeni Bir Ekonomik Düzen Özemi»

(34) UNESCO'dan Görüş: ekim 1973
(35) Dünya Emekçi Gençlik... y.a.g.e. sh. 14
(36) BİT: L'OİT et le Travail Féminin. Geneve. 1968
(37) BİT.L'OIT et L'Apartheid. Geneve. 1968
(38) Le Nouvel Observateur-Faits et Chıfres 1973. sh. 116
(39) Dünya Emekçi Gençlik... y.a.g.e. sh. 98
(40) Dünya Emekçi Gençlik... y.a.g.e. sh. 101
(41) DSF: Toplumda ve çalışma hayatında gençliğin...y.a.g.e.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GELİŞMİŞ KAPİTALİST ÜLKELERDE GENÇLİK

Kapitalist Ülkeler ve Gençlik Politikaları
Kapitalizm, Gençlik ve Eğitim.
Devlet,Tekeller ve Demokrasi
Kapitalizmin İstihdam Politikası ve Gençlik
Gençliğin İşsizlik Politikasına Karşı Mücadelesi
Gençliğin Bunalımı Değil, Kapitalizmin Bunalımı
Kapitalizmin Kütür Politikası ve Gençlik
Kapitalist Ülkelerde Öğrenci Gençlik Eylemleri
Öğrenci Gençlik Eylemlerinin Ortak Özellikleri
Kapitalist Ükelerde Gençlik ve Siyaset

KAPİTALİST ÜLKELER VE GENÇLİK POLİTİKALARI

«O gün benim elim,
sıkacak senin elini,
sıkacak birbirini
elleri bütün işçilerin.
onbinlerce el,
milyonlarca el,
milyarlarca el,
sıkacak birbirini.
Tek inancım bu benim» (1.*)

«Ve insan yaşamı
bir yükseliş olacak
bitimsiz, sonsuz,
yücelerden yücelere dek!
y e r y ü z ü c e n n e t e d ö n ü ş e c e k
Dönüşecek cennete
yeryüzü!» (1-)**

İnsan toplumlarının tarihsel gelişmesinin, belirli bir aşamasını karakterize eden «kapitalizm» ve bu toplumsal biçimlenmenin egemen sınıfı «burjuvazi», 15-16. yüzyıllarda feodal toplumun içinde oluşmuş ve daha sonraları bir dizi «burjuva devrimleri» ile toplumsal sistem olarak ortaya çıkmıştır. Bu burjuva devrimlerinin oluşma biçimleri ülkelere göre farklılıklar göstermektedir. 1789 Fransız devrimi örneğinde olduğu gibi, «aşağıdan yukarı» ya da «devrimci» denilen biçimi ile, Prusya modeli denilen «yukarıdan aşağıya» ya da «evrimci» modelleri ile, bu iki model arasında, farklı özellikler gösteren ve farklı Dünya koşulları içinde olmanın özlerini taşıyan biçimleri oluşmuştur (2). Bir toplumun «burjuva devrimi»nin oluşum biçimi, o ülkedeki burjuva toplumunun gelişim sürecine de damgasını vurmuştur.Toplumun alt yapısının ve üst yapı kurumlarının oluşması bu sürecin özelliklerini taşımıştır.

Burjuva toplumu olan «kapitalizm» ve «burjuva devrim»leri ilk önce Avrupa'da ortaya çıkmış ve 1917 Sovyet sosyalist devrimine kadar, egemen Dünya sistemi durumunda kalmıştır. Avrupa ülkelerinde oluşan kapitalizm, 19. yüzyıldan sonra «emperyalizm» aşaması sürecine girmiştir. Böylece, temel karakteri «emeğin sömürüsü» olan kapitalizme, «ulusların sömürü ve yağması» olan «sömürgecilik» olgusu eklenmiştir. Böylece kapitalizmin gelişme tarihi insan emeğinin acımasızca sömürüsü ile, «halkların, ulusların zenginliklerinin» kan ve ateş içinde yağmalanması tarihi olmuştur. Toplumların ve ulusların gençliğinin de, kapitalizmin bu «sömürü, kan ve ateş»ini başlıca kurbanı olduğunu ve olmakta devam ettiğini belirtmek, tarihsel bir gerçeğin anlatımı olacaktır. Ancak, kapitalizmin bu sömürüsüne karşı, sömürülen emekçiler ve uluslar da kayıtsız kalmamış, kapitalizme karşı ulusal ve sınıfsal kurtuluş savaşımları vermişlerdir. Bu açıdan da, kapitalizmin tarihi, emekçilerin ve ulusların, «kapitalizme, emperyalizme karşı savaşımları»nın tarihidir denebilir (3).

Kapitalizm, doğuşu ile birlikte, çocuk ve gençlerin emeğini, düşük ücretler, elverişsiz çalışma koşulları içinde sömürmeye başladı. Yine kapitalizmin kadını iş yaşamına çekmesi ile «Ana» olarak çocuklarını yetiştirememesi işçi aileleri için olumsuz sonuçlara neden olmuştur. Kadınların çalışması bir anda işçi ailelerini parçalamış, «kadın her gün fabrikada on iki on üç sat çalıştığı ve erkek de bu kadar süreyi çalışarak geçirdiğinden (4).» emekçi ailelerin çocukları gerekli ilgi ve bakımdan yoksun kalmıştır. O yıllarda bugünkü sosyal olanakların olmadığını (kreşler, doğum izni vb.) düşünürsek, konunun korkunç boyutları daha iyi anlaşılabilir, O yıllarda işçilelerin her türlü sağlık koşullarından yoksun, pislik içindeki teneke barakalardan oluşan «işçi mahalleleri»nde yaşadıklarını da ekleyelim. Bu olumsuz koşullarda yetişen işçi çocukları rasında ölüm oranı da çok yüksekti ve yaşıyabilen işçi çocuklarını da bekliyen, «Ücretli kölelik»ti.

İşçi çocukları eğitime devam edemeden, tozlu, pis fabrikalarda, atölyelerde çalışmaya başlıyorlardı. Kapitalizmin ilk gelişmeye başladığı ülkelerden olan İngiltere'de, çocuk emeği ile ilgili ilk yasa 1802 yılında mensucat sanayiinde çalıştıran çocukların, çalışma koşullarını düzenlemek üzere «Çırakların Bedeni ve Manevi Sağlıkları Hakkında Kanun» (Health and Morals of Apprentices Act) adıyla çıkarıldı (5). Bu yasa sadece dokuma sanayini kapsıyor ve «Bu konuda hiç bir kont-

rol olmadığı için fabrika sahipleri tarafından önemsenmiyor» ve uygulanmıyordu (6). 1833 tarihli bir fabrika araştırma komisyonu raporunda «imalâtçıların çok seyrek olarak beş, çoğu kez altı, sık sık yedi ve genellikle sekiz-dokuz yaşındaki çocukları çalıştırdıklarını, yemekler ve aralar hariç, çalışma süresinin çoğunlukla on dört-on altı saat sürdüğünü (7)» yazıyor.

Aynı yıllardaki durumu uluslararası Çalışma Örgütü'nün bir araştırması da şöyle anlatıyor. «Birçok yıllar, mensucat sanayiinde çalıştırılmakta olan çocukların çalışma şartları acınacak bir durumda kalmıştı. 1831 de, çocuklar arasında bitkinlik, fena sıhhat ve sakatlıkla sonuçlanan ve insanı isyana sevkeden bir had çalıştırma durumunun mevcudiyeti ortaya konmakta idi. Çocuklar, çalışmaya yedi, sekiz, dokuz yaşlarında başlamakta ve günlük çalışmaları yalnız yemeklerdeki kısa fasılalarla inkitaya uğrayarak 15 veya 16 saat devam eylemekte idi (8).»

İngiltere'de çalışmaya kabul yaşı 1819 ve 1833 yılı kanunlarında 9 olarak tespit edilmişken. 1844 yılında 8'e indirildi. Sekize indirilmesini «iş müfettişleri» tavsiye etmişlerdi. İşte kabul yaşı 1874 yılına kadar 8 olarak kaldı ve bu yıl 10 yaşına çıkarıldı. Daha sonra, 1891'de on bire, 1901'de on ikiye 1919 yılında da on dörte çıkarıldı (9). 1835 yılında İngiltere dokuma sanayiinde 120 bin civarında, 13 yaşın altında çocuk bulunduğu resmî istatistiklerle belirtilmekte idi (10).

Bu çocukların çoğu, maden ocaklarında çalışmaktaydılar. «Beş-on yaş arasındaki çocuklar sabahın alaca karanlığında maden ocaklarına sokulmakta ve güneş battıktan sonra madenlerden çıkmakta idiler. 1842 yılında yapılan bir parlamento anketi bu çocukların haftalarca gün ve güneş yüzü görmediklerini ve insani olmayan şartlar içersinde çalıştırılmakta oldukların bütün açıklığı ile gösterınekte idi..» «1841 yılında yapılan nüfus sayımına göre, İNGİLTERE'de kömür madenlerinde çalışan işçilerin sayısı 90.000 olup, bunların 18.000'i küçük çocuklardı.Bu çocukların madenlerdeki çalışma süresi genel olarak 12 saati geçmekte idi (11).»

Uluslararası Çalışma Örgütü'nün araştırmasında, bu durumla ilgili olarak şunlar yazılıyor: «1842 senesi başında, bir Parlamento Tahkikat Komisyonu'nun, yaptığı tetkikler sonucu verdiği rapor, bir çok maden kömürü ocaklarındaki müthiş ve korkunç vaziyeti gizleyen örtüyü yırtmış bulunuyordu. Altı, sekiz, on yaşlarındaki ve hatta bazı hallerde daha küçük yaşlardaki çocuklar maden ocaklarının karanlık galerilerinde

çalışıyorlar . Gençler ve kızlar elleri ve ayakları ile sürünerek kömür yüklü vagonetleri gayet dar dehlizlerden sürüklüyorlar, kadınlar yarı çıplak vaziyette erkeklerin yanında iş görüyorlardı. Kazalardan korunma tedbirlerinden, toz ve infilâklara karşı başvurulması lâzım genel mücadele vasıtalarından, ekseri hallerde hiçbir eser görülmüyordu (12).»

Yine 1861 yılında, İngiltere'de ortlama yaşları altı-yedi olan 40.000'den fazla çocuk tarım işlerinde çalışıyordu. İşçi ücretleri çok düşük olduğundan, aileler çocuklarını daha bu yaşlarda çalıştırmak zorunda kalıyorlardı (13).

Çocuk işçilerin yaşama ve çalışma koşulları dayanılır gibi değildi. «Bu çocuklar çoğunlukla bir deri bir kemikti. Ama kamçı olanları çalıştırmayı başarıyordu. İmalâtçıların kârları korkunçtu. Bu da, tamahkârlıklarını arttırmaktan başka bir işe yaramıyordu. Gece işi usulünü ortaya çıkardılar. Yani, gündüz çalışması sırasında bir ekibin pestilini çıkardıktan sonra, gece çalışması için, bu ekibin yerine bir başkasını işe sokuyorlardı. Gündüz ekibi gece ekibinin, az önce terkettiği yataklarda uyuduktan sonra, sabah olunca yerini işten dönenlere bırakıyordu. Yatakların hiç bir zaman soğumaması Lancashire'da bir halk alışkanlığıydı (14).»

«Bu şehirde birçok ailenin tek bir oda içinde yaşadığı öyle pek ender gürülen bir olay değildi. Yandaki odada, yani sağdaki odada, soldaki odada, yukarıda, aşağıda ve en alt katın mahzenlerinde yaşıyanların durumu da hep aynıydı. Çoluk çocuk, küçüklü büyüklü ve erkekli kadınlı, hep birlikte saman üstünde yatılırdı. Temiz hava alabilmek için bir delik bile yoktu çünkü bir pencere açılır açılmaz fabrika bacalarının dumanları avluların ve pis sokakların çirkef kokularına karışarak içeri doluverirdi (15).»

«Her büyük kentin, işçi sınıfını doldurduğu bir, ya da daha fazla teneke mahallesi vardır... Sokaklar genellikle kaldırımsız, pis, kaba, sebze ve hayvan pislikleriyle, kanalizasyon tesisatından yoksun ve pis su gölcükleriyle doludur.» «Bu sokaklarda evler mahzenden tavan arasına dek yoksul aileler tarafından doldurulmuşlardır... 5.366 işçi ailesi, yaş ya da cinsiyet ayırımı olmadan tam 26.830 erkek, kadın ve çocuk bir arada yaşıyorlardı.Bu ailelerin dörtte üçünün sadece tek bir odası vardı. (16).»

Bu elverişsiz koşullarda yaşıyan işçi ailelerinin çocukları ve gençle-

ri yetersiz beslenme ve çalışma koşullarının kötülüğü dolayısıyla daha küçük yaşlarda hastalanıyor, sakatlanıyorlardı. «Büyüme çağındaki çocuklara empoze edilen had çalışma, uykusuzluk hatta yalnız verilen işlerin mahiyeti sıhhatleri yıkmaya, vücutlarını şekilsiz ve deforme bir hale getirmeye kâfi gelirdi... Litton Mill'de çocuklar, fabrikanın avlusunda beslenen domuzların kovalarındaki yiyecekleri ele geçirmek için domuzlarla mücadele ediyorlardı (17).» İngiliz burjuva iktisatçısı William Petty sızlanıp duran İngiliz sanayicilerine, «Çocukları alınız» demişti. Ve İngiliz sanayicileri çocukları işe aldılar, yukarıda kısaca özetlediğimiz koşullarda, kârlarına kâr katma uğruna milyonlarca çocuğun ve gencin emeğini ve birlikte hayatlarını da sümürdüler (18).

Bu korkunç yaşam ve çalışma koşulları karşısında, o zaman işçi sınıfının isyan bayraklarında yazılı olan şu pek anlamlı sözleri anlamak kolaylaşıyor. «Çalışarak insanca yaşamak, ya da vuruşarak şereflice ölmek.»

Aynı yıllarda Fransa'daki durumun da farklı olmadığını görüyoruz. Bu konuda yapılmış bir araştırmada şöyle deniyor: «Her sabah şehre gelişlerini ve akşamları gidişlerini görmek gerekir. Aralarında birçok solgun, zayıf, çamurun içinde çıplak ayak yürüyen kadın var... Ve onlardan da daha çok sayıda, hiç de daha az pis, daha az soluk benizli olmayan, çalıştıkları sırada üstlerine tezgâhlardan akan yağlarla vıcık vıcık olmuş paçavraların içinde gencecik çocuklar (19).» Bu çocukları V. Hügo, «O bir teki bile gülmeyen çocuklar» olarak niteliyordu (20).

Fransız Ticaret Bakanlığı 1837 yılında, imalâthanelerde 6 yaşında çocuklar bulunduğunu bildiriyordu (21). «Dr. Villerme, Fransa'da mensucat fabrikalarındaki mekikçi ve bobin taşıyan çocukların günde 16-17 saat ayakta kaldıklarını ve bunun bir çalışma değil, işkence olduğunu» yazıyor. «Bu çalışma altı-sekiz yaşında iyi gıda alamıyan, doğru dürüst giyemiyen çocuklara empoze edilmektedir. Bu çocukların bir kısmı fabrikalardan uzak oturmaktadırlar. Her sabah saat 5'te işyerlerine gitmek için uzun yollar yürümek zorundadırlar. Buna akşam dönüşünü deilâve ediniz. Bu durum had nisbette bir çocuk ölümü doğurmuştu (22).»

Fransa'da 1841 tarihli kanun, işe alma yaşını sekiz ve çalışma süresini 12 saat olarak tespit etmişti (23). 1841 tarihli bir meclis oturumunda, o zamanki Ticaret Bakanı çocuk emeğinin sömürüsünü haklı ve yararlı gördüğünü şöyle açıklıyordu: «Çocukların sekiz yaşından itibaren

fabrikalara alınmalarının, analar -babalar için bir gözetim aracı, o çocuklar için çıraklık başlangıcı, aile için bir gelir kaynağı olduğunu da hiçbir zaman gözden ırak tutmamak gerekir. Düzen, disiplin ve çalışma alışkanlığı erken kazanılması gereken bir şeydir (24).»

1841 tarihli yasa işe alma yaşını sekiz olarak belirlemesine karşın işverenlerin bu kurala uymadıkları görülüyordu. Altı-yedi yaşlarındaki çocukların çalıştırılmaları da sürdü gitti. Hatta, «1840'larda dört-beş yaşlarında iplik çilesi yapan ve yorgunluktan tezgâhın üzerine yığılan çocuklar vardı (25).» «Çocukların ortalama çalışma süresi de on iki değil, on dört saatti. Hatta Rouen bölgesindeki pamuk dokuma işçileri günde on altı, on yedi saate kadar çalıştıkları için bu ortalama süre de çoğunca aşılmaktaydı. Kısacası, çocuklar da erkekler kadar uzun süre çalışıyorlardı(26).»

İşçilerin oturdukları barınaklar da sonderece elverişsizdi. Lille şehrindeki işçi barınakları için yazar V. Hügo, «Lille'nin mahzenleri, sizin taş duvarlarınız altında ölünür.» demiştir(27).

Bu barınakları görmüş olan bir yazar buradaki yaşamı şöyle anlatıyor. «Bunlar, adına avlucuk denen bükük avlulara açılan daracık ve loş sokaklarla birbirinden ayrılmış bir bina adacıkları silsilesi. Avucuklar aynı zamanda hem lağım hem de çirkef sularının gittiği yerler olarak kullanılıyor... Bu avlucukların girişine yaklaştıkça çevrenize sıkka, kambur, ecif, bücüş, solgun, kurşuni yüzlü bir çocuk kalabalığın toplandığını ve sizden sadaka istediğini görüyorsunuz. Bu zavallıların pek çoğu hemen hemen çırılçıplak. Üstüne giyecek birşey olanlar ise paçavralarla örtülü.. İş sırasında bin güçlükle toplıyabildikleri çöplerin üstünde yatıyorlar...Lille şehrinin mahzenlerinde işte bu korkunç hayat yaşanmaktadır. (28).»

O tarihlerde Fransa'da ortalama ömür 36 yıl olduğu halde fabrika işçilerinin ortalama yaşam süresi 25 yıldı. (29) 1868 yılı resmi istatistiklerine göre Fransa'da 225.000 çocuk işçi bulunuyordu. Gerçek rakkam ise daha fazla olmalıydı (30).

Aynı yıllarda Amerika'da da durum farklı değildi. 1832 yılında yapılan bir anket, bütün endüstri personelinin altıda birinin 18 yaşından küçük olduğunu ortaya koyuyordu (31). Fabrikalara işçi alınacağı zaman çok çocuklu aile reisleri tercih ediliyor, gazetelerde bir pamuk fabrikası için beş ilâ sekiz çocuklu " Aile" arandığına dair ilanlar çıkıyordu (32). O zaman ABD devlet adamları ve iktisatçılar, çocuk eme-

ğinin yararlarına ve çocukların çalıştırılmasındaki faydalarına ilişkin teoriler oluşturuyorlardı. Onlara göre " Çok küçük ya da çok narin" on ilâ onaltı yaşları arasında 600.000 çocuğun kullanılmasından "İşçi aileleri" nin sağlıyacağı "Ek kazanç" çok önemli idi. Ve böylece işçi aileleri çocuklarının "Tembellik alışkanlığına" yakalanmalarını da önliyeceklerdi (33).

1834 yılında yapılan National Trade Union Kongresi'nde bir delege şöyle konuşuyordu: «Son yıllarda köylülerimizin erkek çocukları elverişli yaşa gelir gelmez, evde kazanacakları paradan birçok sent fazlası için gittikleri ve buna karşılık da onlara, işverenin uysal uşağı, onları eze eze suyunu çıkaran bu kimsenin adeta kölesiymiş gibi bir el uşağı olmanın telkin edildiği fabrikalara sürüklenmeye başladılar. (34).»

Kızlar için de durum aynıydı. «New England'ın ve Kanada'nın dört köşesinden akın akın genç kız grupları geliyor, bunları adam başına belli bir fiyatla toplıyarak fabrikalara teslim etmek için özel olarak tutulmuş adamlar kullanılıyordu (35).»

İngiltere, Fransa ve A.B.D'de, kapitalizmin doğuş yıllarındaki çocuk emeği sömürüsünü kısaca özetledik. Bu gelişme diğer kapitalist ülkelerde de benzer süreçten geçmiştir. Bu kısa anlattıklarımızdan, kapitalizmin insanlık dışı yüzü açıkça ortaya çıkmaktadır. Kapitalist sermaye doğduğundan bugüne insan emeğini, çocuk demeden genç demeden insafsızca tüketmiş ve onların etleri, kanları karşılığı bugünkü aşamasına ulaşmıştır. Kapitalizmin bu karakteri bugün için de, özünü aynen korumaktadır. Çağımız dünyasında da milyonlarca çocuk kapitalizmin acımasız sömürüsü altındadır. İLO'nun çalışmasında, çocuk emeği sömürüsü için «Çağımızın yüz karası» denmektedir. Biz de, bu yüz karasının, kapitalizmle yaşıt olduğunu kapitalizmin karakterinden ayrılamayacak bir «Yüz karası» olduğunu söyliyelim. Zira kapitalizmin istihdam politikasının ilk sloganı «Çocukları çalıştırınak» idi. Burjuvazinin siyasal iktidarları ve iktisatçıları, işverenlerin işgücü gereksinmelerine karşı «Çocukları alınız» demişlerdi (36).

Kapitalizmin yüzyıllardır süren bu emek sömürüsüne karşı, emeğin sahibi olan emekçiler ve emekten yana tavır alınış olan «Sosyalist» aydınlar, bilim adamları yıllaca sürdüren bir mücadele içersindedirler. Bugünkü kazanımlar, «Emek en yüce değerdir» diyenlerin mücadelesinin bir sonucudur. Bunlar kan ve ateş içinde elde edilen kazanımlardır.

Kapitalizm Gençlik ve Eğitim:

Kapitalizmin, insanın kişiliğinin ve bilincinin oluşmasına en önemli etken olan «Eğitim» konusuna yaklaşımı da, «Emeğe» yaklaşımından farklı olmamıştı. Kapitalizm koşullarında, emekçi kitleler bugünkü eğitim kazanımlarını da savaşım vere vere kazanmışlardır. İnsan haklarının en temel ve evrensellerinden olan «Eğitim hakkı»nı, kapitalizmin gelişme sürecinde kısaca inceliyelim.

Kapitalizmin gelişme düneminde, çocukların 5-6 yaşından itibaren günde 17 saate çıkan sürelerle çalıştırıldıklarını belirlemiştik. Emekçi çocuklarının, eğitim görme çağlarını fabrikaların, pis atölyelerin, maden ocaklarının içinde geçirmeleri eğitim olanaklarını yok etmiştir.

Bu acı gerçek, emekçilerin ve çocuklarının «Öğrenme»lerinden ürken kapitalizmin, bilinçli olan uyguladığı yöntemlerin sonucudur. Bunu bizzat kendi sözcüleri de açıkça belirtmekten kaçınmıyordu. İşçilerin, parasız ilköğretim hakkını talep ederek mücadele ettiği yıllarda, buna karşı bıkan bir burjuva politikacısı gerekçelerini şöyle açıklıyordu. İşçi çocuklarının eğitimi konusunda uzağı gören usta propagandacı Mr. GIDDY, Parlamentoda; «işçilere ve çocuklarına eğitim vermekle, onların kendi dünyalarındaki saadetlerini ve ahlâklarını bozacaksınız. Eğitim gören işçi çocuğu, kendi alıştığı yaşantısını beğenmiyecektir. Onları iyi hizmetçiler yapalım, sanayi ve tarımda itaatli ve becerikli işçiler haline getirelim diye çalışırken, unutmayınız ki, kendi başımıza yeni efendiler yetiştirmiş olacağız. Bunlar okuyunca ellerine geçecek fesatçı dergi ve kitapları da karıştırma hevesine kapılacaklardır. Böylece, hem bizim hem hristiyan dininin aleyhine pek çok cereyanlara karışacaklardır» diyerek devam ediyor «Hatta dahasını söyliyeyim size, bunlar biraz daha okurlarsa, bizi ve fabrikalarımızla birlikte devletimizide ele geçirmeye kalkışabilirler, o takdirde üzerlerine yürümek zorunda kalacağız. Ama iş işten geçmiş olacaktır (37).»

Kilise çevreleri de aynı görüşleri paylaşmakta idi. Bu görüşler Hannah More'nin ağzından şöyle dile getirilmekteydi: «Fakirlere, işçilere, köylülere eğitim hakkı vermezden önce, onlarca kendimiz tarafından hazırlanmış din ve ahlâk kurallarımızla, itaatli, toplum düzenimizi koruyacak nitelikte kitaplar hazırlamalıyız. Bunu yapmadan onları serbestçe eğitmeye çalışırsak. İstediğimizin tam tersine sonuçlar alır, ba-

şımıza belâ açarız (38).» Bu söylenenler, burjuvazinin emekçilere bakış açısının «Sınıfsallığı»nı tüm açıklığı ve iğrençliğiyle sergilemektedir. Bunların ışığında, işçilerin, emekçilerin eğitim hakkını kazanmak için nasıl zorlu savaşımlar verdikleri daha iyi anlaşılmaktadır. Tarihin akışı burjuvazinin gerçekten «İleri görüşlü» olduğunu, tesbitlerinin doğrulandığını göstermiştir. Burjuvazinin korktuğu başına gelmiştir. Burjuvazinin sınıf baskısından kurtuluşunun yollarını arayan işçi sınıfı kendi dünya görüşünü yaratmış, bu dünya görüşünün ışığında kurtuluşa yönelmiştir. İşçi sınıfı, burjuvazinin tüm engellemelerine, karşın her geçen gün daha da bilinçlenerek, «Öğrenerek», insanlık için evrensel kurtuluşun kavgasını bilimin ışığında sürdürdü, sürdürmekte devam ediyor, edecek.

İşçi sınıfının kurtuluş yoluna ışık tutan ilk yapıtlarından biri olan «Komünist Manitesto»nun yazılmasından yüz yıl sonra «1948'da tirajının-aralarında hemen hemen Avrupa'da matbaanın başlangıcından beri yüzyıllar boyunca tirajı bütün yayınların başında gelen Kutsal Kitap'ta dahil olmak üzere -o yıl basılmış olan kitapların her birinin sayısını geçmesi (39).» nin şaşırtıcı bir yanı yok. 1970 yıllarında UNESCO tarafından, Lenin'in kitaplarının, Dünya'da en çok okunan, çevrilen, basılan kitaplar olduğu gerçeğinin açıklanmasının da anlaşılmayacak bir yanı olmasa gerek.

18. Yüzyılın «Devrimci burjuvazisi»nin korktukları, bir çok ülkede başına gelmiş bulunuyor. Dünyayı ve toplumsal yaşamı bilimin ışığında kavrıyan emekçiler, «Dünyayı» değiştirmenin somut örneklerini verdiler, veriyorlar. Emekçilerin bu savaşımında en büyük etkenin, «Fesat yayınları» okuyarak, bilinçlenerek, bilgilenerek «Eğitim»lerini gerçekleştirmeleri olduğu görülmektedir. Emekçilerin, dünyayı değiştirme savaşımında en büyük, en güçlü silahları yıllardan beri «bilim» ve «Eğitim» olmuştur, olmakta devam etmektedir.

Daha 1845 yıllarında Engels; «İşçi sınıfının eğitilmesiden, burjuvazinin beklediği çok az, ama korktuğu çok şey vardır» diyordu. (40) 1861 yıllarında bir Fransız öğretmen, anılarında; «On yaşındaki, hatta kimi zaman sekiz, dokuz yaşındaki cılız çocuklar, günde bir kaç metelik uğruna bizden koparılarak fabrikaların tozlu ve düzensiz havasında bedenleri ve ruhları yitirilecek biçimde çalıştırılmaktadır... Bir iplik çekme makinasında çalıştırılan, on beş, küçük oğlan çocuk görmüştüm. Aşağı inememeleri ve dikkatlerini daha diri tutabilmeleri için

yüksek taburelere oturtulmuşlardı. Her birinin önünde üç dört bobin vardı ve onlardan aralıksız olarak yumaklar çekiyorlardı. İçlerinden daha az küçük olan biri çarkı çeviriyordu. Cılız vücudunun yana kaykıldığı ve karanmış ifadeli yüzünde ter birikmiş olduğu görülüyordu (41).» diyerek, burjuvazinin işçi çocuklarını okuldan koparıp nasıl iş yaşamına sürüklediğini anlatıyordu. Bugün için de, kapitalizmin, bu konudaki uygulaması değişmemiştir.

UNESCO'nun kapitalist ve kapitalist gelişme yolunu tutmuş üçüncü dünya ülkelerindeki saptamalarına göre; «1970 yılında, bütün dünyada 14 ya da daha küçük yaşlarda çalışan 40 milyon çocuk var.» «Bunların 3.343.000'i gelişmiş ülkelerde, 39.975.000'i ise gelişme halindeki bölgelerdedir.» «Bu çocuklar, havasız, ışıksız ve pis yerlerde, haftada yedi gün olmak üzere sekiz ile on dört saat arsında çalıştırılıyorlar ve buna karşılık önemsiz bir ücret alıyorlar (42).»

«1960 yılında yaşları 6-11 arasındaki 118 milyon çocuk okuldan yoksundur 543).» «Sayıları 1970 yılında 130 milyona çıkan bu çocukların (44).» «1985 yılında 165 milyonu ilkokul eğitiminden yoksun kalacaktır (45).» Yine UNESCO'nun yayınlarında; «Bir çocuğun okulda başarılı olma fırsatı doğrudan doğruya toplumsal çevresine bağlıdır (46).» denilerek, eğitim görme ve devam ettirme ile sosyal statünün ve gelir durumunun birbirine bağıntılı olduğu belirtilmektedir.

Emekçilerin kapitalist toplumdaki ekonomik koşulları sistem tarafından belirlenmiştir. Bu da ancak yaşamlarını ölmiyecek ölçüde sürdürecek düzeyde bir ücrettir. Ve bunun da sürekli fiyat artışları karşısında korunması gerekmektedir. Emekçi çocukları ekonomik koşullarının yetersizliği nedeniyle eğitimlerini devam ettirememek, küçük yaşlarda çalışmaya başlayarak «İşçi» olmak kaderiyle karşı karşıya olmak durumundadırlar. Bu durum gelişmiş kapitalist toplumlarda da fazla değişmemiş bir olgudur. UNESCO'nun araştırmalarına, göre yüksek öğrenime kadar eğitimlerini devam ettirebilen emekçi çocuklarının yüzdesi çok düşüktür. Bu ülkelerde aşağı sınıflardan yüksek öğrenime devam eden ortalama olarak % 10 civarındadır. Bu sınıfların, ülke nüfuslarının büyük çoğunluğunu oluşturmaları karşısında, bu oranın çok düşük olduğu görülmektedir. Yine UNESCO araştırmaları, üst sınıf gençlerinin yüksek öğrenime devam edebilme olasılığının, alt sınıf gençlerine göre daha yüksek olduğunu göstermektedir. Alt sınıf gençlerinin, yüksek öğrenime devam etme olasılığı yüz kişide ortalama 4-

5'i iken , üst sınıf gençlerinde 70-80 olarak tespit edilmektedir (47). Kapitalist ülkelerde, eğitimde fırsat eşitiği» açısından, yapısal nitelikte bir olumsuzluk görülmektedir. Sınıflı toplumlarda eğitim görmek ve devam ettirebilmek sınıf kökenlerine bağlı bir özelliktedir.

Eğitimde fırsat eşitliğine olumsuz damga vurmuş olan kapitalist ülkeler, aynı olumsuzluğu eğitimin içeriğine de vurmuşlardır. Bilimsel toplumbilim toplumsal yapıyı alt ve üst yapıların oluşturduğu bir bütünlük olarak kabul eder. Eğitim de, toplumun alt yapısının belirlediği, ve içeriğini, toplumun egemen sınıfının oluşturduğu bir üst yapı kurumudur. Eğitim, egemen sınıfın, toplumu kendi ideolojisi doğrultusunda biçimlendirdiği en önemli edeolojik aygıttır (48). Topluma egemen olan sınıf, eğitime ve eğitim kurumları ile eğitimin içeriğine kendi damgasını vurur, biçimlendirir (49). Bu gerçeği A.B.D'li iki eğitimci kitaplarında şöyle diyorlar: «Açık bir şekide ifade edilmiş veya edilmemiş de olsa eğitim sistemleri, genellikle, ait oldukları memleketlerin sosyal ve siyasi felsefelerini yansıtırlar. Eğitim sistemleri sosyal ve siyasi güçlerin etkisi altındadır. Bir eğitim sistemini çevreleyen siyasi atmosferin, o eğitim sisteminin gelişmesinde rol oynayan en güçlü, etkenleden biri olması gerektiğine şüphe yoktur (50).» Böylece, her toplumsal sistemin egemen sınıfının eğitim politikasının farklı olacağı belirtiliyor. Gerçekten de eğitimde de, iki temel sınıffa göre «Kapitalist» ve «Sosyalist» eğitim olarak çağımızın gerçeği yansıtır. Bu iki sistemin eğitim politikaları içerik ve uygulama açısından taban tabana zıt bir niteliktedir. (51).

Eğitim en genel tanımlamasıyla. «Bireyin toplumsallaştırılması» amacına yöneliktir. Toplumsal değerler, istenilen davranış biçimlerinin kazandırılması için bireye «Eğitim yolu» ile aktarılır. Bireye toplumsal değerlerin aktarılması, ya da istenilen davranış biçimlerinin kazandırılması aslında bir «İdeoloji» taşıyıcılığıdır (52). Kapitalist toplumların egemen sınıfı olan burjuvazi, eğitim kurumları ve araçları ile tüm toplumu kendi ideolojisi çerçevesinde biçimlendirmek için çalışır. Egemen ideoloji olarak yerleştirir (53).

Batı toplumları bugün. «Tekelci Devlet kapitalizmi» aşamasındadırlar. Bu toplumlardaki tekelci sermaye tarihsel birikim ve yoğunlaşma süreci içinde büyük bir ekonomik güce ulaşmış olarak, tüm toplumsal kurumları denetiminde tutmaktadır. Çağdaş dünyamızın gelişen koşullarında kapitalizmin genel krizinin giderek derinleşmesi ve kapitalist

toplumların bunalımının artmasına koşut olarak gittikçe «Gerici» ve «Tutucu» karaktere bürünmektedir. Batıdaki ilerici güçler ve gençlik, kapitalizmin «Çağdışı» kalmış eğitim sistemine karşı savaşıyor. Klâsik eğitimin yerini "Çağdaş eğitim"e bırakması ve eğitimin içeriğinin demokratikleştirilmesi isteniyor. İlerici gençlik, «işçinin verimini artırmak için» yapılan eğitimin yerini «Kişisel ve toplumsal açıdan gelişmesini» amaç edinen eğitimin almasını talep ediyor.

UNESCO'nun 1973 yılında Cenevre'de düzenlediği, «Okulun demokratlaşması üzerine gençlerle bir forum»da yüzü geçkin ülkenin gençleri eğitim sorunu üzerine tartıştılar. Yapılan forumda, eğitimin amacının ve içeriğinin değişmesinin, «Sosyo-politik koşullar»ın değişmesinden ayrı düşünülemiyeceğine dikkati çektiler (54).

1968 öğrenci eylemlerinin en belirgin istemlerinden biri «Çağdaş eğitim» ve «Eğitimde demokratikleşme» olmuştur. FİSE (Uluslararası Öğretmenler Federasyonu) de, «Eğitimin demokratikleşmesi»ni evrensel bir amaç olarak belirlemiş ve toplumun demokratikleşmesinin ön koşulu olarak değerlendirimiştir (55).

Devlet, Tekeller ve Demokrasi:

Kapitalist ülkeler gençliğinin ve evrensel boyutları nedeniyle tüm ilerici dünya gençliğinin sorunlarından birisi de bu ülkelerin «Emperyalist» politikalarıdır. Kapitalizm, sömürücü ve saldırgan karakterinden emperyalizm aşamasına ulaştığından beri vazgeçmemiştir ve varoldukça da vazgeçmiyecektir. Sömürü ve saldırganlık kapitalizmin yapısal, özüne ilişkin bir niteliğidir. Kapitalist ülkelerdeki tekelci sermaye ve çokuluslu şirketler tüm dünya için en büyük tehlike ve düşman olmakta devam etmektedirler. Bu şirketlerin içinde öylesine ekonomik güçleri olanlar vardır ki, birçok ülkenin önünde gelmektedir. Bu şirketler artık dünya politikasına da açıktan karışmaya, eylemde bulunmaya başlamışlardır. Şili'deki faşist darbede İTT isimli şirketin başrolü oynadığı bilinmektedir. Bunun yanısıra bu şirketler dünyanın birçok ülkesinde rüşvet vb. yollarla devlet adamlarını satın almaktadırlar. Geçtiğimiz 1977 yılı, çokuluslu şirketlerin rüşvet skandalları dünya kamuoyunun dikkatlerini üzerine çekmiştir. Bu çokuluslu şirketlerin bir kısmının silah sanayiinin tekelleri olması ayrıca özellik göstermektedir (56).

Devletle bütünleşmiş olan bu tekellere karşı, batı ülkelerinde ilerici güçler «Anti-tekel» bir hak cephesi oluşturarak ileri toplumsal düzene geçmenin yollarını arıyor (57). Genç işçiler, köylüler, öğrenciler, memurlar, mimar ve teknisyenler de bu savaşıma aktif olarak katılıyorlar (58) Emperyalist tekellerin, kendi ülkelerindeki toplumsal yaşam üzerine ve Dünya üzerindeki olumsuz etkilerine karşı eylemleri düzenlemek, güçbirliği ve dayanışma oluşturmak amacıyla DDGF 1976 yılında «Gençlik Emperyalizmi Suçluyor» sloganı atında bir kampanya başlattı (59). Daha sonra 19-24 temmuz 1976 tarihlerinde DDGF ve UOB'nin birlikte düzenledikleri«Avrupa Gençlik ve Öğrenci Toplantısı»nda kalıcı barış, uluslararası güvenlik ve toplumsal işbirliğinin önündeki engeller ve sorunlar üzerine görüş tartışması yapıldı. Toplantı, dünya gençliğinin, emyeryalizmin silahlanlanma politikasına karşı savaşım için güç ve eylem birliği çağrısını yineledi (60). İlerici Dünya gençliğinin örgütleri emperyalizme karşı savaşımın canalıcı önemine sürekli olarak dikkatleri çekmektedir.

Kapitalist ülkelerdeki tekellerin, devlete bütünleşerek «Tekelci Devlet Kapitalizmi»ni oluşturmaları, demokratik hakları da tehlike ve tehdit altında bırakıyor. Tanınmış bir toplumbilimci ve ekomoni-politik uzmanı olan Oskar Lange bu soruna dikkati çekiyor: «Serbest rekabetçi kapitalizmin tekelci devlet kapitalizmine dönüşümü, üretim ve sermayenin yoğunlaşmasıyla başlar.. Tekelci kapitalizm çağı, devletin gittikçe artan bir biçime müdahalesiyle karakterize edilir. 19. Yüzyıl sonlarıyla, 20. Yüzyıl başlarında kapitalist devlet artık kendini kapitalist ekonominin genel şartlarının sürdürülmesiyle sınırlamaz. Ekonomik hayata etkin biçimde karışır... Kapitalist gruplar tekelci konumlarını, yalnız ekonomik güçlerinden değil, aynı zamanda politik güçleriyle kazanırlar.. Böylece kapitalist devletin temel işlevinde bir değişme meydana gelir. Basit bir bekçi olmaktan, özel mülkiyetin güvenliğinin ve kapitalist sistemin diğer temel şartlarının bekçiliğini yapmaktan çıkan devlet, ekonomik hayatın etkin bir düzenleyicisi olur. Liberazizm... Müdahalecilik ile yer değiştirir... Tekelci kapitalizm, ekonomik hayata devletin merkez olduğu bir karışma politikası içerir. Müdahale faaliyetleri ile devlet bazıları için tekel kârları yaratırken, diğerlerinin kârını düşürür ve tüm sosyal gelirin yeniden dağılımını denetler. Bu, sınıf karakteri gittikçe daha çok açıklık kazanan kapitalist devlette temelden bir değişikliğe yol açar... Devletin ekonomik hayata doğrudan

müdahalesi, büyük sermayeye sağlanan tekel kârlarının kaynağıdır... Tekelci birleşmelerin başında bulunan oligarşi, tüm devlet aygıtını doğrudan, tek başına kendi denetimine almaya uğraşır ve bu sonuca varmak için devlete hakim olmak üzere tüm gücünü seferber eder. O zaman kapitalizmin niteliği politikleşir.. (Kapitalist tekeller) artık devlet yönetimini meslekten politikacılara bırakmaz, tersine devleti doğrudan denetimine almayı amaçlar. Parlamentoda kendileri oturur, devlet kurumlarında mevkiler ele geçirir ya da oralara temsilci yollar, politikada faal olurlar. Çağdaş devlet gitgide toplumun tüm burjuva tabakalarının ortak temsilcisi olmaktan çıkar, gittikçe daha çok kapitalist tekellerin seçkin bir aracı olur.. Tekelci oligarşi ve sermayenin organı haline gelir. Kapitalist oligarşi, devlet aygıtının doğrudan denetimini tek başına elde etmeye çalışırken gitgide böyle bir denetimi daha zor kılar bir engelle karşılaşır. Bu engel siyasal demokrasidir... Gerçekten, gelişmesinin başlangıcında tekelci kapitalizm siyasi demokrasiye uygun düşer ve hatta onu kendi amaçları için kullanmayı çok iyi becerir. Tekelin gücü büyüdükçe bu ölçüde, yarattığı yük nüfusun büyük kesimleri tarafından gittikçe daha şiddetli hissedilir. Bunu hisseden, yalnız işçi sınıfı değildir; aynı zamanda köylülük, aşağı ve orta burjuvazi ve aydınlar da hisseder bu yükü. Kapitalist oligarşi ile işçi sınıfı arasındaki çelişki keskinleşir. Ama halkın diğer tabakaları-köylüler, küçük burjuvazi hatta aydınlar da hisseder bu yükü. Kapitalist oligarşi ile işçi sınıfı arasındaki çelişki keskinleşir. Ama halkın diğer tabakaları, köylüler, küçük burjuvazi hatta aydınların bir bölümü de - Tekelci kapitalist oligarşi ile olan çelişkilerinin farkına varırlar. Kapitalist tekeller tarafından, omuzlarına zorla yüklenen tekel fiyatlarının yüküne karşı başkaldırırlar ve işçi sınıfı hareketine yakınlaşırlar.

İşçi sınıfının, köylülüğün, küçük burjuvazinin, aydınların bir bölümünün dahil olduğu büyük bir anti-tekelci blok oluşur. Tekelci kapitalist oligarşi ise mücadele eden herkesten oluşan bir blok. Doğal olarak bu blokta önderlik, kapitalist ekonominin işleyişini en iyi kavrayan ve hedefleri en açık saptıyan hareket olduğundan, işçi sınıfı hareketine düşer.

Köylülük, küçük burjuvazi ve aydınlar arasındaki muhalefetin, esas olarak, tekeli yıkmak, serbest rekabete dönmek gibi olumsuz bir amacı vardır. Bununla birlikte hızlı ilerliyen yoğunlaşma ve sürekli devam eden teknolojik devrim bu amacı daha (da) ütopik kılar. Ve kapi-

talist sistemi yıkmadan kapitalist tekelleri yıkmanın, gitgide olanaksız olduğunu gösterir. Köylülük, küçük burjuvazi ve aydınlar gittikçe açık biçimde, tekelci oligarşi boyunduruğu ile sosyalizm arasında bir seçim yapma zorunluluğuyla yüzyüze gelir. Sonuçta, onları işçi sınıfı hareketinin ideolojik önderliği yörüngesine sokması gereken bir seçimdir bu.

Toplumsal çelişkiler artarak kutuplaşır, bir yanda kapitalistlerin, tekelci oligarşisi, öte yanda köylülüğün, küçük burjuvazinin ve aydınların bir kesiminin desteklediği işçi sınıfı hareketi vardır... Bu iki düşman kamp, kesin savaş için hazırlanarak karşı karşıya geliler. Bu konuşullara siyasal demokrasi tekelci oligarşinin devlet aygıtını denetlemesinde önemli bir engel oluşturur. Tekelci konumunu sürdürmek için devlet aygıtını tümüyle denetimi altına almak için zorlanan bu oligarşi, siyasal demokrasi ye artan bir güvensizlikle bakar. Siyasal demokrasi, tekelci kapitalizmin ileri doğru geliştiği yol üzerinde durmaktadır. Kitlelerin, kapitalist oligarşi egemenliğine karşı olan direnişi büyüdüğü ölçüde, bu oligarşi devlet aygıtı üzerindeki etkisini ancak demokrasiye karşı gelerek sürdürebileceğini daha net olarak görür.

Böylece, tekelci oligarşi siyasal demokrasiye karşı genel bir saldırıya geçer. Tekelci kapitalizm artık siyasal demokrasinin varlığıyla uzlaşmaz ve tekelci oligarşi ile siyasal demokrasi arasında kesin bir çatışma kaçınılmaz olur. Kapitalizm tarihinin son bölümünü açan çatışma budur.

Kapitalist oligarşi ile siyasal demokrasi arasında yaklaşan kavga, kaçınılmaz olarak iki düşman kampı birbirleriye çatışmaya götürür. Tekelci kapitalizm siyasal demokrasiyi yok etmeye çalışır, ama demokrasi, toplumun kapitalist tekellerce sömürülen tüm kesimlerini önderliğinde toplayan işçi sınıfı hareketi tarafından kurtarılır. Bununla birlikte siyasal demokrasiyi kurtarırken, onun toplumsal karakterini de değiştirir... Siyasal demokrasi de günümüzde burjuva devletinin bir yaşama biçimi olmaktan, proleter devrimin bir aracı olmaya işçi sınıfı egemenliğinin ve kapitalizmin yıkılışının bir aracı olmaya dönüşür. Siyasal demokrasi iki muhtemel seçimle karşı karşıyadır: Ya tekelci kapitalizmin altında ezilip yok olmak, ya da proleterya diktatörlüğünün aracı olmak (61) (62).»

Alıntıyı uzunca yaptığımız dikati çekebilir, bunun nedeni alıntıda açıklanan teorik sürecin gelişmiş kapitalist toplumların bugünkü yap-

ısını ve işleyişini açık ve net olarak gözler önüne sermesidir. Olgunun, yalnızca gelişmiş batı toplumlarını ilgilendirmeyip, uluslararası boyutlara uzandığını da ekleyelim. Bugün, kapitalist ülklerdeki ve Dünya'daki tüm toplumsal ve ekonomik sorunlar ve bunlara çözüm yolları, yukarıda anlatılan süreçle çok yakından ilgili ve bağıntılıdır.

Aynı konuda araştırmalar ve konunun pratikteki oluşumu ile ilgili ilginç yorumlar yapmış olan tanınmış toplumbilimci M. Duverger'in konudaki görüşlerini, konuyu daha da somutlaması için kısaca aktaralım. Duverger'in bu konuda son yıllarda yapmış olduğu iki araştırma dilimize de çevrilmiştir. Bunlardan birincisi, Avrupa'daki parlamento seçimlerini yorumlayan ve batı demokrasisi üzerine yani değerlendirmelerin oluşturduğu «Seçimle gelen Krallar» adını taşımaktadır. Adından da anlaşılacağı gibi, eser feodal toplumun yöneticisi olup, Kan bağı ile kazanılan ve babadan oğula geçen «Krallık»la, çağımızın burjuva demokrasisinde seçimle gelen yöneticiler arasında benzerlik kurmaktadır. Krallığın sürekli bir soy silsilesi takip ederek aynı sülâlede kalmasını, burjuva demokrasilerinde seçimleri sürekli olarak «Kapitalistlerin temsilcileri»nin kazanmasına benzer bir olay olarak değerlendirmektedir. Bu değerlendirmelerini, daha sonra yazdığı «Batının iki yüzü» isimli eserinde daha da geliştirmiş olduğunu görüyoruz. Bu eserinde Batının demokrasi sisteminin tarihsel gelişmesi içinde inceleyen Duverger, günümüzdeki batı demokrasisini «Oligarşik bir azınlığın «Teknodemokrasi»si olarak isimlendiriyor. Duverger'in bu kitabında anlattığı ve yaptığı yorumlar, yukarıda O. Lange dan yaptığımız uzun teorik alıntının pratikte (toplumsal yaşamda) oluşumunu gösteriyor. Ve O. Lange'nin teorik görüşüyle uyuşuyor.

«Batı sistemi geleneksel Marksist şemaya uygun olarak gelişmiştir... Üretim araçları (emlak ve toprak, âletler, fabriklar, ticarethaneler vb.) bir küme insanın özel mülkiyetindedir. Diğerleri ise sadece bir işgücüne sahip olup, bunu da üretim araçları sahiplerinin hizmetine sunmak zorunda kalırlar... Batı sistemi bugün... Birbirine zıt, ama yine de birbirini tamamlayan iki ayrı yüze sahiptir... Batılı ulusların iktisadi gelişimi... Bir ölçüde az gelişmiş ülkelerle olan, sömürgeci ya da yeni sömürgeci yöntemlerde ifadesini bulan eşitsiz ilişkilerinin sonucudur... İktisadi oligarşi nitelik değiştiriyor... Yeni oligarşi eskisine nazaran idare ve devlet ile daha sıkı bağlar içinde. İktisadi oligarşi çok uluslu olmaya yöneliyor ve böylece, siyasal iktidarla ilişki meselesi değişik

bir biçimde ortaya çıkıyor. Eskisine göre yeni oligarşi devlete daha çok bağımlıdır. Emperyalizm gelişmiş devletlerin nispeten önemsiz bir faaliyeti değil, ama hayat seviyelerinin korunması ve gelişmesi için zorunlu temel bir faaliyettir. Klâsik sömürgeleri bağımsız devlet haline getiren üçüncü dünyadaki milliyetçi akım yüzünden, bu emperyalizm yeni biçimler almaktadır. Bu devletler, sanayileşmiş ülkeler ile azgelişmiş ülkeler arasındaki mübadelelerin eşitsizliğine dayanan bir iktisadi yeni sömürgeciliğe tabi tutulmaktadırlar. Bazı hallerde bu yeni sömürgecilik, kendi kamu güçlerinin müdahalesi olmadan, doğrudan doğruya sanayileşmiş ülkelerin özel firmaları tarafından uygulanır. Diğer bazı hallerde, hükümetler ülkelerinin sanayicilerinin dışta kök salmalarına yardım ederler ve bunları millileştirmelere karşı korurlar. Devletin müdahalesi, ister silah kullanma, ister yeni tertipler tezgâhlama, ister ticari müzakerlere girişme biçimine bürünsün, daima kesin sonuçludur. Üçüncü şıkta kamu kredilerinin oynadığı rolü, birinci şıkta ordu, ikinci şıkta da istihbarat teşkilâtları oynar.

İktisadi oligarşi devlete daha fazla ihtiyaç duyduğundan, bunu daha sıkı denetim altına almak daha da gerekli hale gelmiştir. Teknodemokraside, devletin iş evreninden bir bağımsızlığı hayal dahil edilmez, çünkü bu evren geniş ölçüde onun kararlarına bağlıdır (63).»

M. Duverger'in bu görüşleri ve daha önce O. Lange'dan yaptığımız alıntı gelişmiş kapitalist ülkelerin içinde bulundukları sosyo-ekonomik ve politik koşulların genel çizgilerini anlamamızı kolaylaştırır. Bu ülkelerdeki gençliğin de bu gerçeklik içinde ele alınması ve incelenmesi gerekiyor.

Çağmızda, gözlemlediğimiz en belirgin olgulardan biri, gelişmiş batı toplumlarının genel bir kriz içinde olduğudur. 1917 ekim sosyalist devrimi ile başlayan kapitalizmin genel krizi (bunalımı) daha sonraki yıllarda derinleşerek devam etmiş ve günümüzde en yüksek boyutlarına ulaşmış bulunmaktadır. Kapitalizm sistem olarak, ikinci dünya savaşından sonra iki oluşum sürecinde tarihinin en büyük darbesini yemiş ve bunalımının artmasına neden olmuştur. Bu iki oluşumdan birisi dünya çapında bir «Sosyalist sistem»in kurulması diğeri de sömürge sisteminin çözülüşüdür. Bu iki oluşum sonucu kapitalizmin etkinlik alanı daralmıştır. Bu oluşumlarla ortaya çıkmış olan gerçekte, kapitalizmin «Kanlı» insanlık dışı sömürücü karakterinin Dünya kamuoyunda iyice ortaya çıkması. Deşifre olmasıdır. Kapitalist-emperyalizmin

bu oluşumlardan sonra bu çirkin konumunu maskelemeye çalışıp, güleryüz takınmasına rağmen, karakteri gereği insanlık dışı yüzü sık sık göstermek zorunda kalmıştır.

Dünyamızın kapitalist ve sosyalist olmak üzere iki sistemli bir görünüme büründüğü çağımızı, bu iki sistemin savaşımı, yarışması ve varlığı karakterize ediyor. Yıllarca tek egemen sistem olarak varolmuş olan kapitalizm artık «Tek» değildir, alternatifsiz değildir. Üstelik de bu alternatif somutlaşmış gerçekleşmiş olarak, her geçen gün giderek gelişmekte, yetkinleşmektedir. Dünyanın geleceği ile doğal olarak yakından ilgilenmek durumunda olan Dünya gençliği, toplum sorunlarına, Dünya sorunlarına çağımızın bu gerçekliği içinde bakıyor, izliyor, aktif olarak gelecek için savaşıma katılıyor.

Kapitalizm tüm sistem olarak genel bir bunalım içindedir. Bu bunalım ekonomik, toplumsal, kütürel yaşamda ve ahlâki toplumsal ülkülerde tüm çıplaklığı ile ortaya çıkmaktadır. Kapitalizmin bunalımının sonuçlarından en fazla etkilenenler ise gençler. Bunalımın arayışa ittiği gençler, kaçınılmaz olarak her geçen gün sorunlarının çözümünün kapitalizmin çerçevesinde olanaksız olduğunu, sorunlarının yüzeysel değil yapısal nedenlere bağlı olduğunu kavrıyorlar. Kapitalizmin bunalımını köklü bir şekilde çözebilecek güçlerin eylemlerine gençliğin katılımı bu nedenle her geçen gün daha da artmaktadır.

KAPİTALİZMİN İSTİHDAM POLİTİKASI VE GENÇLİK

«O gün bir gelsin bak, bize artık aç kalmak yok.
Geçeceğiz vitrinlerin, sergilerin önünden, küçülmeden.
Sevgili işçi kadın, şapka yapan makine
Artık bu elbiseler kaça diye sorma.
Kumaşı dokudun, elbiseyi diktin ya, giymek de hakkın.
Artık kunduracı da yürümeyecek yalnayak karda.
Bir kurtulalım hele tüm asalaklardan,
Nasıl seveceğiz birbirimizi, şiirler okuya okuya!
Çekip gidince soyguncular, bir başka dünya kuracağız.
Yaşamak neymiş, yaşamak, sen o zaman gör bak!» (7)

Kapitalizmin bunalımının, toplumsal yaşamda ortaya çıkan ve gençliği yakından etkileyen bir görünümü sürekli olarak artan «İşsizlik» oluyor. Kapitalizmin bu yapısal olgusunun ilk kurbanı gençler olmaktadır. İşsizlik bu toplumların tümünde görülen ve sürekliliğini koruyan bir olgudur. Bu olgunun ilk kurbanının gençlik olduğunu bizzat bu sistemin resmi kurumları belgelemektedir. AET'nin yayın organında; «İşsizliğin Avrupa'da yeni bir olay olmadığı bilinen bir gerçektir. Varoluşundan bu yana topluluk nüfusunun % 2 ilâ % 2.5 kesimi sürekli olarak işsiz kalmıştır (64).» denilerek, gençlerin bundan en çok etkilenen kesim olduğu şöyle belirtiliyor: «Atlantik Okyanusu'nun Avrupa yakasında yaşıyanlar ilişkilerine kadar ürperseler bile, büyük işsiz ordusunun üçte birinin 25 yaşın altında olduğu ve gençler arasında işsizlik olgusunun giderek daha çoğaldığını hatırlatmakta yarar var. Bu işsiz insanların 600 bini İngiltere'de, 400 bini İtalya'da, 350 bini Fransa'da, 250 bini Federal Almanya'da yaşıyor. Avrupa topluluğu üyesi öteki beş ülkelerdeki işsiz toplamı ise 200 bin kişi. Üstelik bu rakkamların resmen saptananlar olduğu düşünülünce, gerçeğin daha acı olabileceğini hesaplamak kuşkusuz doğal olacak (65).» Böylece AET içinde genç işsizlerin sayısının 2 milyona yaklaştığı belirtilmiş olmaktadır. Bunların

arasında «Elektronik beyin programcısı, mühendis, tekstil mühendisi, makinistler» bullunmaktadır (66). Bu durumun kapitalizmin ekonomik bunalımının bir sonucu olduğunu tespit eden Köln Sosyal Araştırma Yönetmeni Dr. Welbers; «Ekonomilerinin sağlıklı geliştiği dönemlerde gözden ırak olan bu sorunlar, gerçeklerin acı ışığında bugün iyice belirginleşiyor (67).»

AET ülkelerinde işsizliğin ulaştığı boyutlar ve gelişme eğilimi karşısında endişeli yorumlar yapılmaktadır. Bu yorumlardan birisinde; «Gerçekten de işsizlik karanlık bir nokta olarak görünmektedir. Topluluk ülkelerin de bugün gözlenen işsizlik oranı, şunu açıkça göstermektedir ki, dokuzlar 1930 yıllarındaki büyük bunalım sırasında karşılaşılan rekorlara yaklaşmakta, hatta bu rekorları yenilenmektedir. (68)». Aynı yorumda, 1974 yılındaki işsizlik oranının 1973 yılına göre % 640 olduğu belirtilerek, bunun için, «Bu şaşılacak olay (69)» denmektedir. Ancak, kapitalizmin tarihi boyunca işsizliğin öneminden birşey kaybetmeden sürekli devam ettiğini bilenler için bu durum pek şaşırtıcı değil, Söz konusu ettiğimiz AET kaynaklı yorum; «İş piyasasının bozulmasının ayrıcalıklı kurbanlarının» gençler ve kadınlar olduğunu (70) belirterek, ülkelere göre şu bilgileri veriyor. «Federal Almanya'da 25 yaşından küçük gençler arasında işsizlik oranı 1974 yılında 1973'e oranla % 210 artmıştır. Fransa'da % 40, Hollanda'da % 61 artış göstermektedir. «Üniversite mezunları arasındada işsizliğin yüksek olduğuna dikkati çekerek» Federal Almanya'da % 70, Belçika'da % 195 olduğu belirtiliyor (71).»

Kapitalist ülkelerde gençler arasında işsizlik sorunu 1976 ve 1977 yıllarında da öneminden ve hızından hiç bir şey kaybetmeden sürüp gitti. Bu yıllardaki durumu, OECD ve AET verileriyle kısaca gözden geçirelim.

FRANSA:

1976 yılında bir milyondan fazla olan işsizlerin % 38'i 25 yaşın altındaydı. 1977 yılında ise 15-24 yaşındaki işsiz gençlerin sayısı OECD rakkamlarına göre 390 bindi. 19 yaşındaki Fransız genci Sylvain; «Bahçıvanlık diplomam var, her gün yeni bir iş aramak zorunayım. İş bulamazsam yaşayamam. Geceleri apartımanların eşiklerinde yatıyorum, sefil bir şey» diyordu. Elektronik teknisyeni olan Gerard ise «Bir

iki ay işsiz kalınca artık kendinizden utanmaya başlıyorunuz» demekteydi. Bir Fransız psikologu Jean Rousselet ise bu nitelikte olgular için «Gençliğin temel hayat görüşünü etkilediği» görüşündedir.

İNGİLTERE:

1976 yılında 1 milyon 400 bin işsiz % 44'ten fazlasının yaşı 25'in altındaydı. Gençler için işizlik sürekli olarak yaşanan, sefil günlük hayatlarının bir parçası oluyordu. Üniversite öğrencisi olan Sarah Glieş, mezun olduğunda iş bulabileceğinden ümitsiz olduğunu belirtiyordu.

BATI ALMANYA

1976 yılında 1 milyona yakın işsizin % 30'unu gençler oluşturuyor. 1977 yılında ise işsiz gençlerin sayısı 260 bin olarak resmi istatistiklerde belirtilmişti. Bu olgu karşısıda bir Alman Prof. «İşsizlik gençleri, bugün bir problem grubu, yarın ise toplumun dışında kalan bir kesim haline getirmekte» diyerek işsizliğin gençlerde umutsuzluk yarattığını belirtiyordu.

İTALYA

1976 yılında 1 milyon 200 bin işsizin üçte birinin 25 yaşın altındaki gençlerden oluştuğunu belirtiyor. 1977 yılında da bu oranın artacağı öngörümekteydi. Mühendislik öğrencilerinin, mezun olduklarında sadece % 5'inin tam gün iş bulabileceği, % 30'unun ise en azından iki yıl boyunca tam gün iş bulmaktan yoksun kalacağı tespit edilmişti. (72).

OECD (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü)nün yaptığı bir araştırmanın sonuçlarına göre; «15-24 yaşları arasındaki genç işsizlerin sayısı 1977 yılında Avusturya'da 190.000, Kanada'da 410.000 A.B.D'de 3.500.000, Fransa'da 390.000, Federal Almanya'da ise 260.000 dir (73).»

OECD araştırmalarına göre AET'de toplam işsiz sayısı 1978 yılında 17 milyona ulaşacaktır (74). Nürenberg Federal Çalışma Bürosu'nun yaptığı araştırma ise 1978 yılında tüm Dünya'daki işsiz sayısının 73 milyon olduğu belirtilerek, bu rakkamın 1990 yılında 105 mil-

yona ulaşacağı öngörülmekteydi. Bu sayıya geçici işlerde çalışanlar dahil değildi (75).

Kapitalist ülkelerin bünyesel hastalığı olan işsizliğin, gençler için doğurduğu korkunç sonuçları, yaptığı tahribatı öngörebilmek güç değil. Yaşamın henüz başında olan, hayata yeni atılan bu genç insanlar işsiz kalınca nasıl beslenebilecekler, nasıl yuva kurabilecekler. «Gelişmiş» kapitalist ülkelerin gençliğe daha yaşamlarının başında tattırdığı acı gerçek ve vadettiği gelecek bundan ibaret.

Bu ülkelerde, iş bulabilmek şansına kavuşan gençler ise bu kez emeklerinin değerini koruma, sürkli artan enflasyon karşısında düşen ücretlerini korumak için savaşım vermek zorundadır. Bunun da ötesinde, bilimsel teknolojik devrimin sonuçlarının bu ülkelerde «İnsanî» olmayan yönde kullanılması sonucu- gelişen otomasyonun insanı makinenin bir parçası haline getirmesinin yarattığı ve sürekli olarak işsiz kalma korkusunun da buna eklendiği ağır bir psikolojik bunalım ortamı, «İş bulabilen» gençleri derinden etkileyen bir olgu durumundadır.

Kapitalist ülkelerdeki çalışma yaşamının önemli bir sorunu da göçmen işçiler sorunudur. Son AET istatistiklerine göre AET ülkelerinde çalışan göçmen işçilerin sayıları 7 milyona yaklaşmaktadır. Çeşitli üçüncü Dünya ülkelerinden gelmiş bulunan bu işçilerin büyük bir bölümünü genç işçiler oluşturmaktadır. Bu işçilerin çeşitli sorunlarının başında, topluma uyumsuzluk, yabancı dil bilmemenin yarattığı güçlükler, yerleşme vb. sorunlar gelmektedir. Bunların arasında en önemli sorun, toplumsal yaşamda ve aldığı ücret farklılığında kendini gösteren ırk ayrımı olgusudur. Yerli işçilerle aynı işi gören yabancı işçilerin ücretleri onlardan düşüktür. Bu işçilerin bir çoğu ailelerini geldikleri ülkelerde bırakmış, bir kısmı da beraberinde getirmiştir. Çocuklarını getiren işçiler, bu konuda bir yığın sorunla karşlaşmaktadırlar. Toplumsal yaşamdaki ırksal ayrımın korkunç ağırlığını yaşıyan bu çocuklar, eğitim olanakları ve kültür açısından büyük bir yabancılaşmanın içersine itilmişlerdir. Bunun da ötesinde hiçbir iş güvenliği olmayan ve oluşan ilk ekonomik krizde ilkönce işten atılan bu işçilerin ve çocuklarının nasıl koşullarda yaşam savaşımı verdikleri açıkça öngörülebilir.

Kendi ülkelerinde milyonlarca işsizin bulunduğu bu «Gelişmiş» kapitalist ülkelerin tekelci kapitalistlerinin, yabancı işçi göçünü sürekli olarak teşvik etmelerinin nedeni, «Ucuz ve korunmasız emek» sömürüsünün sağladığı tatlı olanaklar ve işçi güçü sonucunda daha da büyü-

yen «Yedek işçi ordusu»nun, kendi yasaları açısından vazgeçilmez nitelikte oluşudur. Kapitalistlerin, işçi ücretlerini düşük tutmak için böyle bir «yedek işçi ordusu» tehditine gereksinmeleri vardır.

Gençliğin İşsizlik Politikasına Karşı Mücadelesi:

10-15 Kasım 1972 tarihlerinde Moskova'da yapılan ve özellikle çalışan gençlerin sorunlarının görüşüldüğü «Dünya Emekçi Gençlik Toplantısı» asıl olarak DDGF ile DSF (Dünya Sendikalar Federasyonu)nun girişimi ve düzenlenmesi ile yapılmıştır. DDGF'nin o tarihteki başkanı olan R. Viezzi toplantıya bir rapor sunarak, DDGF'nin gençliğin çalışma yaşamı ile ilgili görüşlerini belirtmiştir. DSF'da, bu konudaki durum ve savaşın hedeflerini, «Kapitalist ülkeler emekçi gençliğinin ekonomik ve toplumsal hakları için savaşım» başlıklı raporunda açıklamıştır. Sonuçları ve kararları, Dünya kamuoyuna, «Sonuç bildirimi» ile açıklanan bu toplantıya, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri ve UNESCO Gnel Yönetmeni özlü ve uzun bir kutlama mesajı» ve bir «Bildiri» sunmuşlardır.

Toplantıya sunulan DSF raporunda, kapitalist ülkelerde, çalışan gençlik ile ilgili özet olarak şu bilgiler yer olmaktadır. «Genç emekçiler iki yanlı sömürüye hedef olmaktadırlar; Emekçi olarak ve genç insan olarak. Bu durum tüm kapitalist ülkeler için geçerli bir özelliktir. Avrupa topluluğunun kayıtlarına göre, kapitalist, küçük Avrupa ülkelerinde işsizlerin % 20'si 20 yaşın altında, 20 -24 yaş grupları arısındakiler ise % 25. Bu, işsizlerin % 45'inin genç insanlar olduğunu göstermektedir. Bu istatistiklerin, yeni iş aramaya başlayan ve daha önce her hangi bir işte çalışmamış olan binlerce genci hesaba katmamış olması pek mümkündür... Bütün sonuçlarıyla işsizlik, kapitalizmin sürekli bir ülseri ve genç insanların bir değişiklik zorlamalarının başlıca etkenlerindendir... Genç işçiler, fazla genç oldukları gerekçesiyle ücret ayrımına uğratılıyorlar, böylelikle de işverenlere ucuz emek sağlıyorlar.

«Eşit işe eşit ücret», genç işçilerin başlıca istemlerinden biri olmayı sürdüren eski bir sendika belgesidir... Düşük ücretlerin yanı sıra genç işçiler, genellikle en kötü çalışma koşullarına sahiptirler. Fabrika yönetimi onların yetenek, güç ve enerjilerinden, onları daha çok sömürebilmek için yararlanır. (Genç işçilerin bant sistemindeki dramlarının) bu çalışma sürecinin insanlık dışı hız monotonluğunun işçi üzerinde apta-

laştırıcı bir etkisi vardır. Ustalığın ilerlemesini güçleştirir ve çoğu zaman yitirilmesine yol açar. Genç işçiler günde yüzlerce kez tek ve aynı monoton işi yapmak zorundadırlar... Genç işçiler iş koşullarının gerçekten düzeltilmesi için savaşıyorlar.

Bügün tüm gençliğin, özellikle de emekçi gençliğin politik, ekonomik ve toplumsal savaşımın ön cephesinde yer aldığı bir gerçektir. Ve kapitalist ülkelerde hem işçi hem de genç olarak sömürüye uğradıklarından, sendikal hareketin tüm dikkatini haklı olarak üzerlerinde topluyorlar. Genç emekçililerin yukarıdaki görüntülemesi tüm olarak gençliğin neden böyle hoşnutsuz olduğuna oldukça güzel bir açıklama getirir (76).»

DDGF raporunda da «Gençlik, kapitalist toplumun başlıca çelişkilerinin ağırlığını sırtında duymaktadır... Ya geçici kazançlara razı olmak yada işsizler ordusuna katılmak zorunda kalıyorlar..» denilerek, iş bulma şansına ulaşan gençlere, «İnsan gücü olarak en az ödeme» yapıldığı belirtiliyor (77).

Toplantının komisyon raporunda da şu görüşlere yer verilmiştir: «Emekçi gençlik... tüm Dünya insan gücünün yaklaşık üçte birini oluşturmaktadır. Gençliğin durumu ülkeden ülkeye değişmektedir. Genç insanların çalıştığı ve yaşadığı koşullar, sözkonusu ülkenin sosyo-ekonomik sistemine ve o devletin gelişkinlik düzeyine bağlıdır... Kapitalist ülkelerin gençliği şiddetli sosyo-ekonomik sorunlarla yüzyüzedir. Bunların çözümü ise, büyük tekelci gruplaşmaların politikası tarafından, engellenmektedir. Bu ülkelerde gençliğin en büyük dertlerinden biri, iş bulma sorunu olmaktadır... Birçok okul mezunu daha bir işyerine adımını atmadan işsizlerin safına katılmaktadır. Gençlik arasında işsizlik, ortalama düzeyin hayli yukarısındadır.

Ücretler konusunda genç emekçilere ayrım yapılmaktadır. Birçok kapitalist ülkede genç işçiler eşit işe düşük ücret almaktadırlar. Bu ülkelerdeki gençliğin sıkıntıları daha az değildir. Bir yandan düşük ücret alırken, kültürel çalışmalara, spor, yararlı eğlenti zamanı etkinliklerine katılma olanaklarından yoksunluk çekmektedirler. (78).»

Yine komisyon raporlarında, emekçi gençliğin sorunlarının çözümü için toplantıya katılan delegelerin büyük çoğunluğunun «Emekçi gençliğin ancak kapitalizme karşı, temelden sosyo-ekonomik değişim ve halk yaşamının tüm yönlerinin demokratik yenilenmesi için savaşım yaptığı sürece sağlanabileceğini» vurguladığı belirtiliyor. Burada belir-

tilmiş olan «Temelden sosyo-ekonomik değişim ve halk yaşamının tüm yönlerinin demokratik yenilenmesi için savaşım»ın, yukarıda O. Lange'dan yaptığımız uzun alıntıda belirlenen «Anti-tekelci blok»un «Tekellere» karşı savaşımı olduğunu belirtelim.

Böylece, kapitalist ülkelerde çalışan gençliğin sorunlarının, çözümü de ülkedeki genel devrimci mücadele ile kaynaşmaktadır. Bu ülkelerdeki devrimci savaşımla bütünleşen emekçi gençlik, enflasyona, fiyat artışlarına artan vergilere ve yaşam koşullarının giderek kötüleşmesine karşı mücadele etmektedir. (79).

1972 yılında yapılan DSF 8. Dünya Kongresi'nde de emekçi gençliğin sorunları genişçe yer almıştır. Bu kongrede kabul edilen, «Günümüzde kapitalist ülkeler işçilerinin ekonomik ve sosyal talepleri ve sendika haklar bildirgesi» isimli belgenin «Genç işçiler» başlıklı 11. bölümünde, konu üzerine şunlar belirtiliyor: Geçtiğimiz yılların özgün yanı tüm toplumsal eylemlere ve işçilerin mücadelelerine gençlerin dinamik katılışı idi. Dünya sendikalar Federasyonu gençliğin özlemlerine daima gereken dikkati göstermiştir. DSF, işçilerin bu kesimini (genç işçiler), özellikle kapitalizmin sömürüsüne maruz kalanları ilgilendiren istekleri kapsıyan, genç işçilerin bildirgesini yayınladı. Bu bildirgedeki istemler şöyle özetlenebilir:

- Çalışma hakkı
  Yaygın genel ve teknik öğrenim
- Eşit işe eşit ücret ilkesinin kabulü
- Sendikal haklardan yararlanabilme hakkı
- Çocuk işçi çalıştırılmasının yasaklanması (80).»

DSF, aynı bölümde kapitalist ülkelerde 50 milyondan fazla çocuğun çalıştırıldığına ve her yıl 28 milyon gencin iş edinme çağına girdiğine işaret ediyor (81).

Yine DSF'nin düzenlemiş olduğu «Toplumda ve çalışma hayatında gençliğin yeri ve rolü» konulu, 1977 yılında yapılan konferans, kapitalist ülkelerde genç işçilerin sorunlarının artarak süregeldiğini belgeliyordu.«Kapitalist ülkeleri sarsan bunalım, sadece tekrarlayıcı tabiatı nedeniyle değil, fakat aynı zamanda daimi ve derin köklü özellikleri nedeniyle işçilerin, özellikle genç işçilerin durumunda ciddi yansımalara yol açmaktadır.»

«Artışı gençleri diğerlerinden daha fazla etkileyen bir işsizlik vardır. İşsizlerin yarısı 25 yaşın altındadır. Ve çoğunluk genç kadınlardır. Bu-

nun için kapitalist ülkelerde ..milyonlarca genç kadın işsizdir. Büyük bir kısmı şimdiye dek hiç bir iş tutmamıştır. Ve her yıl işçi pazarına çok gencin girmesi nedeniyle gelecek yıllarda işsizliğin daha da artması gibi büyük bir tehlike vardır. Bu, bütün bu genç insanların maddi ve moral durumlarını etkileyen dramatik bir durumdur... Aynı zamanda, bu işsizlik genç işçilerin korkunç bir şekilde harcanmasını ifade eder... Kapitalizmin bunalımının derinleşmesi, genelde yaşam standartlarına yansır... Böylece kapitalist ülkelerde gençliğin gereksinimleri ile şimdiki durumu arasındaki uçurum derinleşmektedir.

Bu durumda genç işçiler ve sendikal örgütler çalışma ve yaşam haklarını kısıtlayan, kendileri için çok insafsız olan, kapitalist bunalımın etkilerine karşı savaşmaktadırlar. Bu savaşım, tekellerin ve onların hükümetlerinin, genelde gençlikle ilgili politikalarına karşı çırakların ve öğrencilerin yürüttükleri savaşım ile kaynaşmıştır...Genç işçiler, şiddetli sömürünün ızdırabını en çok çektiklerinden ve insanlığı özgür kılacak ve çoğunluğun mutlu azınlığa köleliğini yıkacak, daha adil, daha insanca bir toplum yaratma arzusunu, güçlü bir şekilde duyduklarından, politik karışıklıkların gitgide belirgin hale geldiği kapitalist ülkelerde, sendikal faaliyet alanını genişletmek sürecinde özellikle yer almışlardı (82).»

DDGF ve UÖB (Uluslararası Öğrenci Birliği) daha önceki yıllarda çalışan gençlik konusunda yaptıkları çalışmalarını 1977 yılında da sürdürdüler. 1977 yılı boyunca, kapitalizmin gençliğe verdiği zararları ve gençlerin işsizlik sorununu toplantılarda belgelerle belirttiler. Genç işsizlerin sayısının 7 milyona yaklaştığını belirttikleri toplantılarda, kapitalizmin gençliğe geleceği konusunda güvensizlik ve korkunç bir umutsuzluktan başka bir şey vadetmediğini açıkladılar. Bu iki uluslararası örgütün, temmuz 1977'de Dusseldorf, eylül 1977 de Budapeşte'de düzenledikleri toplantılarda işsizliğin temel nedenleri ortaya konarak, işsizliğin ortadan kaldırılmasının tek yolunun kapitalizme ve çokuluslu tekellere karşı savaşım verilmesiyle olası olduğu belirtildi. (83).

1977 yılı sonlarında DDGF üyesi 12 gençlik örgütü yayınladıkları ortak bildiride, gençliğin işsizlik sorunları ve buna karşı savaşım gerekliliğini tekrar vurguladılar. Gençliği kıvrandıran ve giderek artan işsizlik için: «Bu, büyük iş çevrelerinin politik, ekonomik ve toplumsal yaşam üzerindeki egemenliğinin neden olduğu derin ve genel bir buna-

lımın ürünüdür» denilerek, sorunun çözümü için «Tekeller, çokuluslu şirketler ve onların egemen olduğu araçlar tarafından yürütülen politikaya karşı güçlü bir muhalefet ve zenginlikleri emekçi halkın, gençliğin ve ulusların çıkarlarına kullanmak için yeni bir büyüme politikası çizme yolunda savaşım gereklidir.. Çabalarımızı, iş kıtlığını ortadan kaldırmak için ortak eylemlerle birleştirmeli, bunların sorumlularına karşı savaşmalı» deniliyordu. Bu bildiriyi yayınlayan gençlik örgütleri; «Biz, her genç ve erkek kadının güvence altında alınmış bir iş, bilgi ve meslek sahibi olması için savaşıyoruz. Biz, gençliğin barış, demokrasi ve ulusal bağımsızlık dünyasında yaşıyabilmesi için savaşıyoruz» diyorlardı (84).

Gençler arasında işsizliğin çok yoğun olduğu A.B.D.'de, gençliğin işsizliğe karşı savaşımını ilerici gençliğin örgütü «Genç işçilerin Kurtuluş Birliği» (YWLL-Young Workers Liberation Leagaue) sürdürüyor. A.B.D'deki tekelci kapitalizmin bunalımının yarattığı «İşsiz kuşaklar»'ın geleceği sorunu ve buna eşlik eden gençliğin artan yığınsal radikalleşmesi Genç İşçilerin Kurtuluş Birliği'ne öncülük görevini yüklüyor ve etkinliğini giderek arttırıyor. Genç İşçilerin Kurtuluş Birliği, A.B.D.'nin 14 kentinde geniş gençlik kesimlerini «İş isteyen gençlik grupları»nda örgütlemiş bulunuyor. Bu grupların bünyesinde genç işçiler. Irkçı baskı altındaki siyah gençler, lise ve yüksek öğrenim gençleri var. YWLL işsizlik ve enflasyonla savaş için bir çok yürüyüş ve protesto gösterileri düzenlemiştir. Genç işçilerin Kurtuluş Birliği, genç kuşağın, «kazanma, öğrenme, yaşama hakkı» konusundaki özlemlerinin gerçekleşmesi için gençliğe önderlik etmektedir (85).

Bu özetlenmiş bilgilerden de anlaşılacağı gibi, gelişmiş kapitalist ülkelerdeki «Kapitalizmin bunalımı», çalışma yaşamında işsizlik olarak, kötü çalışma koşulları olarak, düşük ücret politikası olarak ortaya çıkıyor ve süreklilik gösteriyor. Gençliğin bu sorununa karşı savaşımı ilerici, demokrat gençliğin uluslararası örgütleri olan DDGF, UÖB ve bunlara bağlı ulusal örgütler sürdürmektedirler. Sendikal örgüt olarak da, genç işçileri bünyesinde toplayan Dünya Sendikalar Federasyonu ve ona bağlı ulusal sendikalar savaşım sürdürüyorlar.

GENÇLİĞİN BUNALIMI DEĞİL-KAPİTALİZMİN BUNALIMI

«Hiç bir vakit tam karanlık değil gece.
Kendimde denemişim ben,
kulak ver dinle.
Her acının sonunda açık bir pencere vardır,
aydınlık bir pencere (8).»

Kapitalist ülkelerin genel krizi, toplumsal yaşamın tüm alanlarında kendini gösteriyor. Çözülen ve bozulan burjuva ahlâk anlayışı tüm yozluğu ile sırıtıyor (86). Karakteri gereği tüm insani değerleri «meta»laştıran kapitalizm, iyi ve güzel ne varsa, sürekli olarak çıkar ve kazançlarının sömürüsüne gaspederek toplumsal yaşamdan yok ediyor.

Kendi dünya görüşünü «meşru»laştırmak ve kendi «İdeoloji»sini özellikle toplumun geleceği olan gençliğe benimsetmek amacıyla kapitalizm, gençler arasında bir aşırı tüketim özlemi, topluma karşı kayıtsızlık, bireysel kurtulma ve bunalım felsefesi aşılamaya çabalıyor. Toplumda tüm kitle haberleşme araçlarını ve basın yayınının büyük bir bölümünü denetimi altında tutan tekelci sermaye, cinayet, seks, keyif verici maddeler, bireysel zevk vb. konulardaki propagandasını bu araçlar yoluyla gençliğe aktarıyor.

Kapitalizmin bilinçli olarak yarattığı bu koşullarda, türlü toplumsal sorunlar içinde çıkış yolu bulamıyan gençlerin, insanlık ideallerinden uzaklaştıkları, suç işleme oranının arttığı, LSD, alkol vb. keyif verici maddeler kullanmaya yöneldikleri, hippilik, ekzistansializm vb. toplum dışı felsefeleri benimsedikleri görülüyor. Kapitalist Dünya'nın bu «bunalan» ve uyuşturucu maddelerin hayal dünyalarında «Mutluluk» arıyan gençliğinin «Bunalımlarının» başlıca sorumlusu kapitalistlerdir ve kapitalist toplumsal yapı biçimi sürdükçe bu «Bunalımı» yeşerteceklerdir. Bu gerçeği, UNESCO'nun eski Genel Yönetmeni Rene Maheu'da açıkça belirtmektedir; «Gençliğin sorunu ya da bunalımı de-

ğildir, burada söylenmesi gereken, toplumun bunalımı sorunudur (87).» Bu toplum da burjuvazinin «kapitalist toplum»u dur. Sorunun kökeni, hastalığın yeşerdiği zemin kapitalist toplumdur. Onun global krizidir (88).

Bu bunalımın ortaya çıkışı yabancılaşma, kültürsüzleşme (entellektüel sefalet) kişilerin sosyal bilincinin ve sorumluluğunun bozulması, ahlâki çöküntü şeklinde görülüyor. Bu durum aynı zamanda burjuva ideolojisinin iflasını, kokuşmuşluğunu, tükenmişliğini gösteriyor. Batı ülkelerinin gençliği, özlemleri olan «İyi, güzel ve insancıl» değerlerle, kötü, iğrenç ve insanlık dışı olan «Gerçekler»in çelişmesinde yaşıyor. Özlemle, gerçeğin böylesine çelişmesi durumunun, «Geleceğe» dönük olan gençliğin üzerinde yarattığı yıkımı anlamak güç değil. Kapitalist toplumun bu çöküşünün olgularını konuyla ilgili araştırmalardan alıntılarla belgeleyelim.

Kapitalist ülkelerdeki bunalım gençliğin bir kısmını suç işlemeye sevk ediyor (89). İstatistikler kadın ve kızlar arasında suç işleme oranının 1960'lardan itibaren büyük ölçüde arttığını göstermektedir (90).

Toplumda her türlü olguyu sömürü ve kâr amacı olarak değerendiren ve «meta»laştıran kapitalizm, sapıklık edebiyatı, sapık seks filmleri, seks dergileri, seks tiyatroları, vb. yollarla cinselliği de metalaştırmış durumda. Batılı bir kapitalist, seksin kâr getirecek birşey olduğunu keşfettikten sonra, seks sanayisine milyonlarca dolar yatırmaktan çekinmediğini belirtiyor.

Bu istismarın baş kurbanı çocuklar ve gençler. Tekelci fiyat dalgalanmaları, enflasyon, işsizlik vb. sorunlar karşısında yaşam kavgası veren insanlar, bir lokma ekmek uğruna tüm değerlerini yitirmeye ve yoz ve iğrenç değerlerin benimsetilmeye,«Meşru»laştırılmaya çalışıldığı bu ortamda insancıl yönlerini kaybetmeye itiliyorlar. 1974 yılında Amerika'nın ünlü «Esquire» Dergisi «Amerikalılar çocuklarından nefret mi ediyor» konulu bir anket düzenledi. Görevlendirilen 11 muhabir aldıkları yanıtların sonucunda «Amerika»lı anne ve babaların çocuklarını bir yük olarak gördüklerini» ortaya koydu. ABD'li ruhbilimcilerin açıklamalarına göre; «Her yıl Amerika'da 600.000 çocuk, işkence ya da ana babaları tarafından öldürülüyor. Ülkede sık sık ateşle dağlayan, aç bırakarak, beynine kurşun sıkarak çoğunu öldüren katil ana babaların hikâyelerine tanık olunuyor. Kimse çocuğunu yetiştirmek için vakit bulamıyor. Para biriktirme peşinde koşuyorlar.» kapitalizmin

«Çağdaş ve gelişmiş» toplumunda yaşıyan bu insanların «Vahşi»liği bununla da kalmıyor, yapılan gözlemler ana babaların çok küçük çocuklarını (3-12 yaş) seks «Sanayii»ne «Meta» olarak sattıklarını gösteriyor. «ABD'de 300.000 çocuk porno film çevirip, çırılçıplak poz vererek ya da satılarak, yetişkinlere yılda 1.5 milyar dolar kâr sağlıyor. 240 porno dergide, on binlerce seks filminde yaşları 9-11 arasındaki çocuklar birbirleriyle seviştiriliyor. Yılda 1.5 milyarı bulmuş olan bu kazanç kaynağı ise artık ABD'de «Ekonomik sektör»e dönüşmüş bulunuyor. Çocuk yaştaki fahişelerin sayısı gün geçtikçe artıyor. Çocuk fahişeler dramını başta California olmak üzere bütün Amerikan şehirlerinde görmek mümkün. Çocuklar arasında fahişelik önce ailenin teşviki ile başlıyor.» «Teksas'ta Houston katliamında 27 çocuğun porno tacirleri tarafından öldürüldüğü ortaya çıktı. Çocukların porno filmlerini çekmişler, sonunda öldürüp, plâstik torbalara gömmüşlerdi...» Los Angeles bu konuda Avrupa'yı bile geride bırakmıştı. Artık orada çocuk fahişeler sokaklardaydı. 14 yaşındaki Joe, gazetecinin tanıştığı bir erkek fahişe idi. Esrar kullanıyor ve vücudunu oğlancılara satıyordu. Bu işe başladığından bu yana en az 2500 kişiyle yatmıştı. Polis şefi kentte yılda 30.000 erkek ya da kız çocuk fahişenin mesleğe girdiğini açıkladı. Porno dergilerinde 3 yaşında kızların cinsel birleşme resimleri vardı ve bu dergiler yaklaşık 150 liraya satılıyordu. Büyükleri küçüklerle sevişirken gösteren filmlerin fiatı ise bin liradan başlıyordu. Polis şefi, «12 yaşındaki bir oğlan günde 20 bin lira kazanabilir diyordu.» Çocukların büyük bir kısmını evde anne babaları satıyordu (91).

«Gelişmiş» kapitalist ülkelerden biri olan İngiltere'de de aynı «Vahşet»in yaygınlaştığını öğreniyoruz. «Londra'nın göbeğinde okul önlükleri ile çalışan genç fahişeler İngiliz kamuoyunu şok ediyor. Yaşları 14 ilâ 18 arasında değişen bu küçük kızlara hele ilk kez yapan bakire küçüklere adeta bir servet ödendiği tespit edildi... Genç fahişeler genellikle Londra'nın «Banliyölerinden» geliyorlar. Okuldan çıktıktan sonra bir müşteri ile buluşup, babasının bir haftada kazandığı paranın yarısını cebine koyup evine gidiyor. Genç fahişelerin sayısının hızla artması bir yandan, paranın kolay kazanılmasına, öte yandan, toplumun seks konusunda günden güne müsamahakâr olmasına bağlanıyor (92).» «Çocuklarla seks Yapma Derneği'nin açıklamaları geçen sonbaharda büyük yankılar uyandırmıştı. Daily Mirror gazetesinin yaptığı araştırma çocuk pornografisi ile ilgili film ve küçük çocukların karıştığı can-

lı seks gösterilerinin, diğer tüm pornografiden daha fazla para kazandırdığını ortaya koydu. Çocuk pornosuna para ödiyenler, gene araştırmaya göre. İyi giyinmiş orta yaşlılar. genç zenginlerdi (93).»

Yukarıda çok kısa özetlenmiş olan bu «Gerçeklik» ler tekelci kapitalistlerin, topluma da benimsetmeye çalıştıkları ve zorunluluktan ötürü bunda bir ölçüde de başarılı oldukları «İnsanlık» ve «ahlâk» anlayışlarını korkunç bir biçimde gözler önüne sermektedir. Bu koşullar altında yaşıyan gençlerin büyük bir bölümünün hippilik, ekzistansializm vb. bunalım felsefelerinin etkisi altına girmeleri ve uyuşturucu maddeler kullanarak mutluluk aramaları, kapitalist topluma karşı tepkilerini bu şekilde göstermeleridir. Bu açıdan bir ABD'li hippi gencin söyledikleri bizi şaşırtmamalı; «Allah belâsını versin sizin ve nükleer bombalarınızın, sonu gelmez savaşlarınızın, sekizden-beşe işlerinizin, sadece beyazların oturduğu düzenli mahallerinizin, ırk ayırımınızın (94).»

Kapitalizmin Kültür Politikası ve Gençlik:

Kapitalist ülkelerde tekelci burjuvazi toplumun tüm kültür yaşamını da ideolojik baskısı altında tutuyor. Toplumsal bunalımın yansıdığı bir olgu da toplumun tümüne benimsetilmeye çalışılan bu «Kültür» ya da «Kültürsüzleşme» olgusu. Ulaşmış olduğu büyük ekonomik güç tekelci sermayeye tolumun basın, yayın radyo, TV vb. kitle haberleşme araçlarını doğrudan etkileme ve kontrolu altında bulundurma olanağı veriyor. Bu alanda oluşan dev tekeller bu gerçeğin bir göstergesi durumunda. Bu durumun kapitalist toplumun kültürel gelişmesini giderek daha da olumsuz yönde etkilemekte olduğu gözlenmektedir. TV'na batıda «Aptal kutusu» demesi oldukça anlamlı bir gerçeğin anlatımıdır. «Batının iki yüzü» isimli yapıtında M. Duverger batıyı «Kültürsüzleşmekte olan bir toplum» olarak nitelemektedir. (95). Gene bu yapıtında «Halk Üzerindeki Denetim» ana başlığı «Yeni Denetim Araçları»nı inceleyen M. Duverger bu konuda şunları söylemektedir:

«Artık büyük basın, radyo, sinema ve özellikle televizyon, sanayi toplumlarının üzerinde muazzam bir etki yaratıyor. Kanaatler, davranışlar töreler, her alanda-siyasi, iktisadi, toplumsal, edebi, dinsel, sanatsal, duygusal, cinsel, vb. alanlarda-onların derinlemesine etkisine tabi. Böylece sanayileşmiş toplumlarda, kitle haberleşme araçlarının denetim altında bulundurulması iktidarın dayandığı başlıca temeller-

den bir haline geliyor. Teknodemokrasilerde bu denetim en çok iktisadi oligarşi tarafından, ya doğrudan doğruya, ya da egemen olduğu devlet aracılığıyla gerçekleştiriliyor. BBC gibi bağımsız görülen kurumlar dahi, çok dar bir hareket serbestisine sahiptirler. Teknodemokrasilerin iktisadi yapısı, kitle haberleşme araçları üzerinde oligarşinin bu denetimini zorunlu hale getirmiştir. Moda, çağdaş yeni kapitalizmin başlıca motorlarından biridir. Kendisi de, ancak kitle haberleşme araçlarının mümkün kıldığı kapsayıcı, yapışkan, zorlayıcı bir reklâmcılıktan ayrılamaz.. İktisadi oligarşi, diktatoryaların propaganda yoluyla elde etmeyi denediklerini, reklâmcılık yoluyla başarmıştır. Kültürsüzleşmekte olan bir topluma zerkedilmesi, bu mesajın etki gücünü daha da arttırmaktadır. Haberleşme aracı olarak sözün ve görüntünün, yazıya üstün gelmesi, edinilen bilginin daha da yüzeyde kalmasına ve kesinlikten uzaklaşmasına yol açmaktadır... Ortalama Sovyet yurttaşı, Polonyalı, Macar, ortalama Amerikalı, Alman, Fransız veya İngiliz'e nazaran daha az olaydan haberdar oluyor, ama bunları daha iyi anlıyor ve daha çok kültüre sahip bulunuyor. Batılıların üzerine her gün, en çarpıcıları başta, diğerleri arkada olmak üzere yığınla haber dökülüyor. Bunların yüzde birini akılda tutamadıkları gibi, bir sürü şey biliyorlar, ama kültürden yoksunlar (96).»

Tekelci kapitalizm bu «Kültür» adına «Kültürsüzleştirme» politikasını bilinçli ve amaçlı olarak uyguluyor. Bu arada kapitalist sistem egemenlerinin, sanat türlerinin en evrenseli olan «Müzik» türünü, özellikle gençliğe yönelik olarak nasıl ustalıkla biçimlendirdiği de gözden kaçırılmaması gereken bir olgu. Tekelci kapitalistlerin biçimlendirdiği bu «Yoz», «Amaçsız» ve «Başıbozuk» müzik türü, kitle haberleşme araçlarının ve bu alanda harcanan milyonlarca doların gücüyle dünya gençliğine benimsetilmeye çalışıyor. Dünya'nın üçte ikisinde, emperyalist çarkın pençeleri altında «Yaşam kavgası» veren, «Hür Dünya»nın toplumsal yapısının yarattığı türlü sorunlar içersinde bunalan milyonlarca genç, «Narkotik müzik» ve «Boyun eğmiş müzik» çeşidinin tempolarında sorunlarını unutmaya ve başkaldırıyı yadsımaya çağrılıyor. Dünya gençliğine bu müzik çeşidiyle seslenen şarkıcı ve topluluklar etkin koruyucularının parasal desteği sayesinde kısa zamanda «Ün ve hayranlık» kazanıyor, büyük «Servet» lerin sahibi oluyorlar. «Öz»ün değil «Biçim ve görüntünün» egemen olduğu müzik çalışmaları yapan bu topluluklardan ABBA, uluslararası müzik yarışması olan Eurovizyon

yarışmasından kazandığı birinciliken sonra sesini Dünya'ya duyurmuş ve bugün kazandığı milyonlarca parayla ABBA şirketini kurmuş bulunuyor. Şirketin yöneticisi Stikkan Anderson; «Şu anda en önemli şey paramızı nereye yatıracağımıza karar vermek, bunun için her alandaki yatırım şirketleriyle beraber çalışıyoruz.. Ayrıca binalara para yatırıyoruz. Elbette hisse senetleri de var. Borsada hisse senetlerimiz satılıyor... ABBA şu anda dünyanın en çok tuttulan topluluklarından biri, belki de birincisi. Fakat sürekli bu işle uğraşmayı düşünmüyoruz. Şirket yatırımları daha önemli bir gelecek sağlıyor bize (97).» diyor. ABBA topluluğuna yılda dört milyon lira tutarında elbise diken terzilerinden Hans'ın ise topluluk konusunda görüşleri şöyle; «ABBA topluluğunun dünya pazarına çıkışında bütün öğeler birbirini tamamladı. Dünya narkotik müzikten uyuşturucu madde modasından, bunun salkım saçak protesto gösterilerinden bıkmıştı. Biz bunun tam tersini, sağlıklı, neşe dolu, saf, iyimser genç melekleri ortaya çıkardık. Giysileri de bu görüntüyü tamamladı. Yani Abba'nın temelinde protesto değil, olumlu bir boyun eğiş yatıyor (98).»

11 ülkede liste başı olan, Beatles'te sonra o satış ve ün düzeyine erişen, plâkları ortalama 15 milyon satan, konserlerine devlet başkanlarının kutlama mesajları gönderdiği, ülkesi İsveç'te kralın girişimiyle fuarda en büyük otomobil şirketlerinde de büyük propaganda bölümü ayrılan bu topluluğun, Dünya pazarına seslenmek amacıyla İngilizce söyledikleri şu şarkıyı belirterek konuyu okuyucunun değerlendirmesine bırkalım:

«Para, para, para
Para güzel olmalı
Zenginler dünyasında
Para, para, para (99)»

Burjuva dünyasının her alanda beliren yozluğu ve çürümüşlüğü sadece gelişmiş batı ülkelerinde etkisini sürdürmüyor. Tüm dünya toplumlarına ve insanlığa uzanan boyutları, özellikle emperyalizmle bağımlılık ilişkileri içersinde bulunan üçüncü dünya ülkelerinde tüm yıkıcılığı ile hüküm sürüyor. Kapitalizmin, egemenliği altındaki bölgeleri elden kaybetme korkusu ile giriştiği insanlık dışı vahşet yöntemleri

tüm dünya insanlarının nefretini kazanıyor. Kitle halinde katliamlar, bağımsızlık savaşımına gören ülkelerin insanlarına karşı napalım ve benzeri kimyasal-biyolojik silahların kullanılması, etkinliğinden çıkma sürecine giren ülkelerde tertiplediği faşist darbeler, tüm canlılığıyla yaşanan dünya gerçekleri durumunda.

Kapitalist ülkelerdeki bir avuç tekelci sermaye ve bankalar tüm toplumu ve emperyalist ilişkiler içersinde bulunduğu ülkeleri baskı altında tutuyor. Yatırılan sermayeler, askerî üsler, gizli haber alma entrika ve cinayet örgütleriyle (CIA) bu tekeller demokrasiyi, barışı bağımsızlığı ve toplumsal ilerlemeyi tüm dünyada sürekli bir tehdit altında bulunduruyor.

Batının kapitalist toplumları «tümüyle iktisadi büyümeye ve kâra yönelmiş bir toplum, mutluluğa yer tanımayan, insanlık dışı bir toplum... Paranın egemen olduğu bir dünya»dır. Duverger bu toplumlar için; «Batı sistemi 60 yıllarının sonundan beri bir bunalıma girmiştir... Daha çok bir manevi bunalım söz konusudur.» diyor (100).

Kapitalist toplumların bunalımı geniş araştırmalara konu olabilecek bir kapsamdadır. Biz bu olguyu yukarıdaki kısa belirlemelerle vermekle yetinelim. Bu toplumlardaki gençlik olgusu bu gerçeklik içide anlaşılabilir bir toplumsal olgudur. Kapitalizmin ve bu toplumun egemen sınıfı olarak burjuvazinin gençliğe yaklaşımı, gençlik politikası ve gençliğe verdiği ve vadettiği yaşam sanırız bu bölümde verilen tarihsel olgusal özetle belirlenmektedir. Kapitalist toplumların gençliği bu toplumların ilerici güçlerinin yanında bu toplumsal düzene karşı yıllardır savaşım vermektedir. Bu konuya yukarıdaki bölümlerde ve «Dünya'da Gençlik Eylemleri ve Örgütlenmesi» bölümünde değindik.

Şimdi de bu toplumlarda 1968 yıllarında ani bir patlama şeklinde ortaya çıkan «Öğrenci» eylemlerine başlıca ülkelere göre, niteliği, amaçları, nedenleri vb. açılardan değinelim.

KAPİTALİST ÜLKELERDE ÖĞRENCİ GENÇLİK EYLEMLERİ

«Bizi dinlemenizi istedik, reddettiniz.
Adalet istedik, bunun, anarşi olduğunu söylediniz
Özgürlük istedik. Buna başıbozukluk dediniz.
Yarattığınız koku ve umutsuzluğa eğilecek yerde
Buna da komünizm adını taktınız
Bizi yasal yollara başvurmamakla suçluyorsunuz
Ama bu yolları kapayan sizsiniz.
Güvensizlik ve ikiyüzlülük, üzerine temellenen
Bir üniversiteyi biz değil siz kurdunuz (101).»

1968 yıllarında ortaya çıkan öğrenci eylemlerinin, kapitalist ülkelerin tümünde yakın benzerlikleri bulunmaktadır. Bu benzerliklerin başlıcaları, zaman olarak (asıl patlama 1968 yıllarında oluşarak bir dalgalanma gösteriyor (102). eylem biçimleri olarak, ortaya çıkış nedenleri ve amaçları olarak belirtilebilir. Ve bu öğrenci eylemleri, ancak yukarıda çizdiğimiz «Kapitalizmin bunalımı» tablosu içinde gerçek kökleri ve nedenleri ile kavranabilir.

Amerika Birleşik Devletleri:

«Üniversite öğrencilerinin yer aldığı hareketler, ilk önce «en gelişmiş» ülke olan Amerika birleşik Devletleri'nde başladı (103). »

ABD'de öğrenci eylemleri belirgin olarak 1960 yılından sonra ortaya çıkmıştır. 1962 yılında kurulan ve (yarı politik) olan, «Demokratik bir toplum için öğrenciler» isimli örgüt, daha sonraki yıllarda ortaya çıkacak olan öğrenci eylemlerinde önemli rol oynamıştır. Üyeleri daha çok ortasınıftan ve orta sınıfın üst tabakalarından gelen ve ilk kurucuları «ılımlı sosyalist»ler olan bu örgüt, özellikle 1968 yılında ortaya çıkan «Colombiya Üniversitesi» eylemlerinde rol oynamıştır. Örgütün

amacı, «Herkesin katıldığı aktif, demokratik bir toplum» kurmak ve bu işe «Kendi hayatlarından» başlamaktır.

1960 yılından sonra ABD'de ilk büyük öğrenci eylemi Berkeley Üniversitesi'nde başlatılan «Söz hürriyeti hareketi ve Vietnam savaşı aleyhtarlığı» eylemidir. Vietnam Savaşı'nın durdurulması ve bu savaş için gençlerin askere alınması konusu, öğrencileri bu konuda eyleme geçirmiştir. Daha sonraki öğrenci eylemlerinde de öğrencilerin bu sorunu ön plânda tuttukları görülmektedir.

ABD'de öğrenci eylemleri 1968 yılında bir patlama ve dalgalanma halinde ortaya çıkmış ve yoğunluk kazanmıştır. ABD'deki 2300 den fazla yüksek öğrenim kurumunun 1000 kadarında, sessiz yürüyüşlerden işgâl hareketlerine kadar uzayan biçimlerde bir dizi öğrenci eylemleri olmuştur. Bu durumu bir ABD burjuva sosyologu konuyla ilgili olarak yazdığı kitabında şöyle belirtiyor: «son beş yıl içinde Amerikan Üniversiteleri ilim ve fen araştırma merkezleri olarak değil de savaş alanı olarak haberlerde yer almışlardır. Normal hayat ve çalışma düzenini altüst eden öğrenci ayaklanmaları tarihimizde eşi görülmemiş bir şiddette ve yaygınlıktadır. Bu öğrenci eylemlerinin en şiddetlilerinden biri «Colombia Üniversitesi» olaylarıdır. Bu üniversitenin öğrencilerinin çoğunun orta tabakanın üst kesimlerinden geldikleri ve ailelerin yıllık kazançlarının oldukça yüksek olduğu belirtilmektedir. Bu üniversitedeki olaylar 28 nisan 1968 günü Üniversite Başkanı'nın makamında 24 saat hapsedilmesiyle başlamış 25 nisanda da üniversite fiilen işgal edilmiştir. Eylemlerin öncülüğünü yukarıda belirttiğimiz «Demokratik Bir Toplum İçin Öğrenciler» isimli örgüt yürütmüştür. Daha sonraki günlerde üniversite başkanının polis çağırmasıyla polislerle öğrenciler arasında çatışma meydana gelmiştir.

Öğrenci eylemlerinin odak noktası «Dev korporasyonların söz sahibi olduğu, devamlı olarak kamçılanan bir tüketim ekonomisine sahip» Amerikan toplumunun eleştirisidir (105). Eleştirilerin yapıldığı başlıca konular da şunlardır. «Irkçılık, Vietnam savaşı, silahlanma harcamaları, üniversite yönetimi, yoksulluk ve eşitsizlik vb.» Öğrencilerin bir kısmı toplumu eleştirmek için » Toplumun değiştirilebileceğine inançlı» olması dolayısıyla aktif eylemlere katılırken, bir bölümünün de pasif davranışlara geçtiği görülmektedir. Amerikan toplumunun değiştirilmesini olanaksız gören «Hippi»lerin yaptığı budur.

Yapılan araştırmalar, eyleme katılan ve öncülük eden öğrencilerin

genellikle orta sınıfın üst tabakalarından ve hatta «Burjuva» sınıfından geldiklerini ve özellikle sosyal bilim dallarında okuyan öğrenciler olduklarını ortaya koymuştur. (106). Bu da gelişmiş kapitalist ülkelerde yüksek öğrenime devam edebilenlerin büyük oranda toplumun üst tabakalarından olduğunu tespit eden araştırmalarla çakışıyor (107).

Öğrenci eylemlerinde pasif protesto hareketinden, işgal ve şiddete dayanan çatışma biçimlerine dek uzanan eylem biçimleri kullanıldığı görülüyor. Kitabında bu konu üzerinde özellikle duran S. Hook: «Şiddete başvurma metodunun ne derece radikal ve yaygın» olduğunu belirtmek için, eylemler sırasında San Francisco Üniversitesi'nde dağıtıldığını belirttiği «El kitabınız cilt: 1 sayı:1» in geniş bir özetini veriyor. Yazarın iddiasına göre «Taş ve şişelerin atılışı kurşun borular, zincir ve bombalar kullanmak» vb. bir sürü yöntemin anlatıldığı kitabın sonunda öğrencilerin uzun bir «Ölüm listesi» hazırladıklarını ve yazdıklarını belirtiyor (108). Ve bay yazar: «Akademik münasebetler ve demokratik kurallar» çerçevesini aşan bu öğrenci hareketleri için bir öğrenci liderinin söylediklerini aktarıyor. «Meşru isteklerimiz olduğu zaman demokratik kurallara riayet etmemizi istiyorsunuz. Sonuç hayal kırıklığı olacak olduktan sonra bu kuralların faydası ne. Ülkenin iyiliği için isteklerde bulunuyoruz. Konuşuyoruz, dinleyici de buluyoruz. Fakat , savaş, askere alma veya askeri harcamalar mevzuundaki tekliflerimiz kabul edilmiyor. Biraz daha konuşmaya davet ediliyoruz. Münakaşa yoluyla elde edemiyeceğimizi, isyanla elde etmeyi öğrendik (109).» Bu aktarmadan biraz ilerde de; «Bu, demokratik kuralların gerçekten çok acayip bir tefsiri» diyerek «En ölçüsüz bir fanatiğin dahi Amerikan'ın Vietnam harbine katılmasından, ırk ve sefalet problemlerini halledecek kanunların çıkarılmamış olmasından üniversitelerin mesul tutulamıyacağını kabul etmesi» gerektiğini belirtiyor. Ancak bay yazar, türlü yargılarla dolu olan kitabı boyunca, üniversitelerin toplumla ilişkisi ve toplumsal sorumluluğu hakkında hiç bir şey söylemiyor.

Yazarımız, CİA ve FBI gibi polis örgütlerinin tüm halkı korku ve izleme, fişleme korkusunda yaşattığı, her 26 dakikada bir kişinin öldürüldüğü, her 10 dakikada bir gaspetme olayının gerçekleştiği, her 71 saniyede adam soyma, her 70 saniyede şiddet ve tecavüz olayının meydana geldiği ABD toplumu (110) için hiçbir şey söylemiyor. Yüzbinlerce Amerikan gencinin ölümüne ve insanlığını yitirerek yozlaşmasına neden olan, jenosit olaylarıyla binlerce kişinin katledildiği Vietnam

savaşı ve bununla ilgili harcamaların kaynağına eğilmiyor. ABD üniversitelerinin tekeller, çokuluslu şirketler ve Pentogon'la ilişkilerini bilmez görünüyor.

ABD'de 1968 yılında görülen «Öğrenci eylemleri» diğer ülkelerde olduğu gibi bir süre sonra durulmuştur. Ama ABD gençliği toplumun ilerici güçleriyle birlikte tüm toplumsal sisteme karşı eylemlerini «Genç İşçilerin Kurtuluş Birliği» ve diğer ilerici gençlik örgütlerinde birleşerek sürdürmektedir. (111) (112).

JAPONYA:

Japonya'daki öğrenci eylemleri ilkönce 1960'larda görülmeye başlamıştır (113). Özellikle ABD-Japon güvenlik anlaşmasının protesto edildiği öğrenci eylemlerinin tümü esas itibariyle ABD emperyalizmini hedef almıştır. Bu eylemleri çok güçlü, çok disiplinli bir öğrenci örgütü olan «Zengakuren» (Öğrenci Sendikaları Ulusal Federasyonu) yönetmekteydi (114).

Başlık, kalkan, uzun mızraklar, cop, molotof kokteyli kullanılan eylemler çok defa polisle kıyasıya mücadeleye dönüştü. Daha sonraları «zengakuren»in eylem biçimlerinin Avrupa'daki eylemleri etkilediği görüldü (115). Üniversite öğrencilerinin Japonya'da sağ ve sol olmak üzere iki ana gruba ayrıldığı ve birbirleri ile kıyasıya çatıştıkları görülmektedir. Bunların en şiddetlisi eylül 1968 başında Keio Üniversitesi'nin işgali sırasında meydana gelmiş, iki grup taş, demir çubuk ve sopalarla dövüşmüştür. (116).

Japonya'daki öğrenci eylemleri de özünde toplumu eleştiriye ve giderek değiştirmeye yönelik eylemler olarak görülmektedir. Bir Japon üniversitesinde yapılan anket, öğrencilerin % 69'unun olumsuz duygular içinde imparatorluk kurumuna karşı olduklarını ortaya çıkarmıştır. Japon üniversite gençliği imparatorun büyük manevi nüfuza sahip olduğu geleneksel bir ülkede rejimi meşru saymamaktadır. (117).

FRANSA:

1963 yılında Paris'te meydana gelen öğrenci eylemleri, bu tarihe kadar görülmemiş bir düzeye ve etkinliğe ulaştı. Tüm Fransız toplumunu tepeden tırnağa sarstı ve etkileri diğer ülkelere kadar yayıldı. Bu-

nun en önemli nedeni, öğrenci olaylarının, toplumsal gerginliğin en fazla yoğunlaşmış olduğu bir sırada meydana gelerek, diğer kitlelerin toplumsal muhalefeti ile çakışmış, bu eylemler ile ilişki kurabilmiş olmasıdır. Fransa'da öğrenci eylemleri 1968 yılının ocak ayında başladı, nisan ayında yoğunlaştı ve mayıs ayında en ileri boyutlara ulaştı. Eylemlerin merkezleri Nanter ve Sorbon Üniversiteleriydi. Nanter Üniversitesi 22 martta öğrenciler tarafından işgâl edildi. Bu eylem daha sonra Fransa'nın diğer şehirlerinde yayılarak devam etti (118). 3 Mayıs 1968 de Sorbon Üniversitesinin işgali ile olaylar hızla gelişmeye başladı. Daha sonra tüm mayıs ayı boyunca Fransa'nın birçok şehrinde sürekli yürüyüş, toplantı, gösteri eylemleri sürdü. 12 Mayısta 9 milyon işçinin genel greve gitmesi ve işyerlerinde bazılarını işgal etmesi (119) ile işçi ve öğrenci eylemlerinin toplumu büyük bir güçle sarstığı görülüyordu. 24 mayıs günü yapılan ve büyük bir çatışmaya dönüşen yürüyüşün sonunda, siyasal iktidarın başkanı televizyondan referandum kararını açıkladı.

Fransa'daki öğrenci eylemlerinin içeriği de, eylem biçimi de diğer ülkelerden daha radikaldi. Öğrencilerin hem toplumu hem de üniversite ve eğitim sistemini eleştirdikleri görülüyordu. Öğrenci eylemlerinin en yoğun olduğu ve yüksek düzeye çıktığı mayıs ayında yayınlanan bir «Beyanname» de öğrenciler «sınıfsız bir toplum» istemlerini dile getiriyorlardı. Ancak, kendine özgü olan bu «sınıfsız toplum» anlayışı şöyle açıklanıyordu. «Burjuva ihtilâli hukuki oldu, proleter ihtilâli iktisadi oldu. Bizimki ise insanın insan olması için sosyalist ve kütürel olacak» (120) (121). Bu durumu yorumlayan bir araştırmacı, öğrencilerin, «kapitalizmi olduğu kadar, sosyalizmi de reddettikleri» değerlendirmesini yaparak, «Belki gerçek öğrencilerin kendilerinin de ne istediklerini bilmedikleridir» diyordu (122).

Öğrenci eylemlerinin, ülkelerinde «Sınıfsız toplum» un savaşımını veren partilerden bağımsız olarak eylemde bulunmaları bu durumu doğruluyordu. Fransa'daki öğrenci eylemlerinin liderlerinden Daniel Cohn Bendit'in «Önce bir kımıldayalım, hareketin teorisini sonra yazarız» demesi, öğrenci eylemlerinin ana özelliğini belirten ilginç bir açıklama idi. (123). Yine aynı öğrenci lideri, mayıs ayında olaylar sırasında düzenlenen bir televizyon programında, FKP ile aynı çizgide bulunan CGT Genel Sekreteri George Seguy'a şöyle diyor; «Komünistler bana tahrikçi diyorlar, kuduz köpek diyorlar. Haklıdırlar ve bugün-

den başlıyarak komünist Partisi'ni tahrik edeceğim. Fabrika kapılarına gideceğim, Stalin'ci domuzlar hakkında ne düşündüğünü söyleyeceğim» ve FKP ile aralarında en ufak bir beraberliğin olamıyacağını belirtiyordu (124).

BATI ALMANYA:

1966 yılında başlayan öğrenci eylemleri Almanya'da 1968 yılı içinde yayıldı. 1966 yılından başlayarak öğrenci dernekleri «sağcı» öğrencilerden, «solcu» öğrencilerin denetimine geçmeye başladı. Almanya'daki öğrenci eylemleri ilk önce Berlin Üniversite'sinde başladı ve daha sonraları Münih, Frankfurt, Bonn, Tübingen, Hannover şehirlerindeki üniversitelere yayılarak devam etti. Almanya'daki öğrenci eylemleri siyasal otoriteye ve eylemlerine karşı çıkarak, üniversite eğitimi ve yönetimi, üniversite-toplum, üniversite-politika ilişkilerini eleştirmiştir. Alman üniversitelerinin Hitler döneminden kalma, içine kapanık niteliğini eleştiren öğrenciler, üniversitenin topluma karşı sorumlulukları olduğunu belirtmişler, öğrencilerin üniversite yönetimine katılma ve söz sahibi olma istemlerini dile getirmişlerdir. Uygulanan üniversite eğitimini de, «Uzmanlık aptalı» yetiştirmeye yönelik olduğu, bunun yerine «Eleştirici» üniversite anlayışının geliştirilmesi gerektiğini belirterek eleştiriyorlardı. Bunun için toplumun tümünün demokratlaştırılması gerektiğini savunan öğrenciler, bunların gerçekleştirilmesi için, «Mevcut düzenin değiştirilmesi» gerektiği görüşünde idiler (125).

Uluslararası sorunlar, Alman öğrencilerinin ikinci önemli eylem nedenleriydi. Öğrenciler bu konuyla ilgili olarak; Vietnam savaşının protesto edilmesi, ABD ırkçılığına karşı savaşım, İran Şahının baskı rejimini protesto, Yunanistan'daki faşist darbenin kınanması eylemlerini yürütmüşlerdi. Batı Berlin'deki öğrenci eylemlerinin en şiddetlisi, Hür Berlin Üniversitesi öğrencilerinin, 1968'de basın tröstü «Springer»e karşı giriştikleri protesto gösterileriydi. Bu gösterilerde tröstün binası taşlanmış, araçları yakılmıştır. Bu olayların olduğu günlerde Batı Almanya'ya gelerek bir konferans veren, «Öğrenci eylemleri ideologu» Herbert Marcuse bu eylemleri, «Cemiyetin zalimliğine, zenginliğine, aptallığına ve ahlâkına karşı» yapılmış eylemler olarak nitelemekteydi. (126).

Almanya'da öğrenci eylemlerine katılanlar, orta sınıf ve burjuva çocukları idi. Bu konudaki araştırma, eylemlere katılan öğrencilerin «Çoğunluğunu yüksek burjuva ailelerin çocuklarının» oluşturduğunu belirtiyor (127). Öğrenci eylemleri burada da, siyasal partilerden ve parlementer mücadeleden bağımsız olarak meydana gelmişti. Ve öğrenci liderlerinde kendine özgü bir «devrimcilik» anlayışı görülmekteydi. Bu anlayış yer yer Marksizmden, yer yer anarşizmden ve ekzistansializmden esinlenmiş karmaşık bir özellik gösteriyordu. Yayın organlarında, eylemlerinin «solcu» politik karakterli olduğunu belirtiyorlardı (128). Ancak eylem biçimleri kırmızı bayrak çekmekten aşk yapmaya kadar uzanan çeşitlilik göstermekteydi. Benimsedikleri ve üniversite duvarlarına yazdıkları sloganlar ise şöyleydi. «Alah öldü, Che yaşasın», «Yüksek eğitim Afyondur», «Bir dahaki sefere bu binayı yakacağız», «Burada ihtilâl komitesi toplanıyor» (129).

Almanya'daki öğrenci eylemleri de bir süre sonra durulmuş ve geriye liderliklerini bu eylemler sırasında oluşturmuş kişilerin ve taraftarlarının faşist, anarşist teröist örgütleri kalmıştı. Bu örgütler büyük ölçüde öğrenci gençlik arasında taraftar buluyordu. Bundan birisi olan R.A.F. (Rouge Armée Fraction) -Kızıl Ordu Fraksiyonu- Batı Avrupa ülkelerinin en belirgin terörist- anarşist örgütü olarak eylemlerini sürdürmektedir. Bu nitelikte bir örgütün Almanya'da ortaya çıkmasının nedeni olarak, Avrupa'da en anti-demokratik rejimin bu ülkede olması gösterilmektedir (130).

İNGİLTERE:

İngiltre'deki öğrenci eylemlerinin diğer ülkelerdeki boyutlarına ulaşmamış olması dikkati çekmektedir. Bir diğer dikkati çeken olgu bu ülkedeki öğrenci liderlerinin üçüncü dünya ülkelerinden öğrenim yapmak üzere gelen öğrenciler arasından çıkmasıdır. Bunlardan biri olan ve 1963 yılı öğrenci eylemlerinde adı sık sık geçen Tarık Ali Pakistan'lıdır. Yine o yılların öğrenci lideri David Adelstein Güney Afrika'dan gelmiştir. Bu nedenlerle bu ülkedeki öğrenci eylemlerinin ağırlık noktası uluslararası sorunlara kaymıştır. 1968 yıllarında oluşturulan ve öncülüğünü Tarık Ali'nin yaptığı «Vietnamla dayanışma kampanyası» bu eylemlerin en önemlisi olmaktadır (131).

Günümüzde İngiliz öğrencilerinin yeni eylemleri gürülmektedir.

Solcu öğrencilerin, sağcı öğrenci örgütleriyle ve polisle çatışmaya girdiği, birçok gencin yarlandığı ve gözaltına alındığı, sağcı milli cephe partisinin kapatılmasını amaçlayan eylemler bunlardan biridir (132).

İTALYA:

Daha önceki yıllardada görülmekle beraber, İtalya'da da öğrenci eylemleri en yoğun olarak 1968 yılında meydana gelmiş ve büyük yankılar uyandırmıştır. İtalya'daki öğrenci eylemlerinin de odak noktası toplumsal bunalım olmakta ve öğrenciler özlemleriyle çelişen toplumsal gerçekliklere karşı eyleme geçmektedirler. Bunun için de öğrencilerin amaçlarının, «Üniversiteye köklü bir reform getirmek değil, üniversite ile birlikte bugünkü toplumu yıkarak halk üniversitesinin kurulacağı yeni bir toplum yaratmak» olduğunu belirtmektedirler (133). Ancak buna rağmen öğrenci hareketi toplumda destek bulamamış, toplumun aynı amacı taşıyan kesiminden kopmuştur. Mart 1968'deki kanlı öğrenci-polis çatışması bile toplumda ve kamuoyunda tam bir kayıtsızlık ile karşılanmıştır (134). Bunun nedeni, öğrenci hareketinin kendine özgü görüşleri ve eylem anlayışıdır.

İtalya'daki öğrenciler siyasal partilerden bağımsız bir eylem oluşturmuşlar, işgal ettikleri Roma üniversitesinin duvarlarını Marx, Mao ve Marcuse'ün resimleriyle donatan öğrenciler, işgâl sırasında komünist partisinden gelen yardım tekliflerini reddetmişlerdir. Siyasal partilerle ilişki kurmayan öğrencilerin, birçok «Aşırı solcu» grup ve örgütleri oluşturmaları bu eylemlerin başta gelen özelliklerinden biridir (135).

Bu ülkedeki öğrenci eylemleri, diğer ülkelerdeki özellikleri taşımakla birlikte, kendine özgü bazı nitelikler göstermektedir. Bu özelliklerin en başta geleni, diğer ülkelerdeki gibi birden parlayıp sona ermemiş olmasıdır. Önceki yıllarda başlayıp 1968 yılında ve sonraki yıllarda süren öğrenci eylemleri günümüze kadar sürmekte devam etmiştir. Bu durum İtalya'nın politik yapısının nitelikleriyle açıklanabilir.

İtalya'nın uzun bir süredir sosyal ve politik bir krizde olduğu gözlenmektedir. Sürekli, hükümet değişmeleri içinde yaşıyan İtalya, Komünist partisinin güçlü olduğu ve siyasal yaşamda etkinliğinin görüldüğü bir ülke olarak görülmekte, dikkati çekmektedir. İtalya'nın sık sık girdiği ekonomik krizler nedeniyle üniversite mezunlarının büyük çoğunluğu iş bulamamaktadır (136). Günümüzde bu olgu öğrenci eylem-

lerinin gittikçe artmasının temel nedeni durumunda. İtalya'yı yeni bir öğrenci başkaldırısı sarıyor. Özellikle 1977 yılı sonbarında yoğunlaşan öğrenci eylemleri sık sık şidetli çatışmalarla sonuçlanmaktadır (137). Olaylar nedeniyle üniversite öğrenimi kesintiye uğruyor. Dünya'nın en kalabalık üniversitesi olan 160 bin öğrencili Roma üniversitesi 1977 yılında iki kere tatil edildi (138).

Tüm İtalya'yı yakından etkileyen ve sürekli gündemde kalan «İşsizlik sorunu» nedeniyle öğrenci eylemlerinin niteliği. «Diplomalı işsizliğe karşı savaş» amacı taşımaktadır. (139).

Öğrenci Gençlik Eylemlerinin Ortak Özellikleri:

Kapitalist ülkelerdeki öğrenci eylemlerinin ortak özelliği, bu eylelerin bu ülkelerdeki tolumsal bunalımdan kaynaklanmasıdır. Öğrenci eylemlerinin tümünün, mevcut toplumsal yapıyı reddetmeleri ve köklü bir şekilde değiştirmeyi amaçlamaları bu yargıyı somutlamaktadır. Dikkati çeken bir diğer özellik, bu ülkelerdeki öğrenci eylemlerinin ülkelerindeki «Sol» partilerden bağımsız ve hatta bu partilere ters düşen bir netilikte olduğudur. Parlementer mücadele biçimlerinin reddi, demokratik olmayan eylem biçimlerini ve «Şiddet»i benimsemeleri bu ülkelerdeki öğrenci eylemlerinin tümünde görülen ortak özelliklerden biridiğeridir (140).

Öğrenci eylemlerine temel olan ideolojik görüşler eklektik bir özellik göstermektedir. Siyasal öğreti olarak bilimsel sosyalizmden, anarşizmden, troçkizmden, ekzistansializmden vb. görüşlerden etkilenerek kendine özgü bir dünya görüşü oluşturan bu öğrencilerin eylemlerinin ana niteliği «otorite düşmanlığı», «Yıkıcılık» şeklindeki, anarşizmin ana temel niteliğini taşımasıdır. Bunun içindir ki öğrenci eylemleri, hem sağ hem de sol görüş çevrelerince «Anarşist, terörist, solcu (goşist)» gibi kelimelerle nitelenmişlerdir. Ancak, öğrenci eylemlerinin komünist partileriyle olan çelişmeli durumlarına ve öğrenci liderlerinin sık sık konünizme ve konünist partilere karşı olduklarını belirtmelerine rağmen batılı burjuva basınının bu eylemleri, «komünist eylem, komünist ihtilâl, isyan» olarak kamuoyuna lanse etmeye çalışmaları da ayrıca dikkati çeken bir olgudur (141).

Öğrenci eylemlerinin yukarıda belirttiğimiz eklektik görüşleri önce H. Marcuse ve «Yeni sol» denilen görüşün ideologları tarafından oluş-

turulmuştur. Bu görüş, öğrenci gençliğe ve aydınlara özel bir önem ve devrimci güç konumu vermektedir. Öğrenciler için «Yeni işçi sınıfı» diyenlerde çıkmıştır. Konünist partiler ve bilimsel soyalist dünya görüşünü benimseyen toplumbilimciler, öğrenci eylemlerini, küçük buruva sınıfının, kendi sınıfsal özelliklerinden ve kapitalizmin genel bunalımından kaynaklanan «Bunalım» ve «İsyan»ı olarak değerlendirmektedirler. Gene bu görüş sahipleri öğrenci eylemlerinin goşist (süper solculuk) karakterli ve parlayıp geçici özellikte oluşuna dikati çekmişlerdir (142).

Önceleri H. Marcuse ve «Yeni sol» ideologlardan etkilenen öğrenci eylemleri, daha sonraları birçok ülkede bunları da reddeden bir oluşuma girmiştir. «Öğrencilerin eğitimlerine uygun ideolojik görüşler geliştiren önderler bizzat öğrencilerin arasından çıkmış» ve öğrenci «Gençler kendi doktrinlerini kendileri» oluşturmaya başlamışlardır. (143).

Batı ülkelerindeki öğrenci eylemleri 1968 yılındaki parlayıştan sonra durgunluk göstermiş, geriye küçük goşist grupçuklar bırakmışlardır. Bu gruplar kendilerine «Marksist-Leninist», «İhtilâlci» sıfatlarını yakıştırmakta ve isimlerinin baş ya da sonunda bunu özellikle belirtmektedirler. Bu grupların bazı ülkelerde terörist eylemlere girmekte oldukları gözlenmektedir. Avrupa'da Almanya'da bir dizi terörist eylemler düzenleyen RAF (Rouge Armee Fraction) ve Japonya'da öğrenci eylemlerinin sonucunda oluşan «kızıl ordu» isimli örgüt bunların başlıcalarıdır.

Öğrenci eylemlerinin ortak ve belirgin özelliği yukarıda da belirlediğimiz gibi, hepsinin, içinde yaşadıkları burjuva toplumunu yadsımaları ve değiştirmeyi amaçlamalarıdır. Bu olgu «Kapitalist toplumun genel krizi» şeklindeki toplumbilimsel olguyu destekler niteliktedir. Bu eylemlere çoğunlukla ve özellikle orta ve burjuva sınıfından gençerin katılması ortak özellikler gösteren «Kapitalist toplumun genel krizi» görüşünü değişik açıdan yineleyen bir olgudur.

Öğrenci eylemlerinin temel nedenlerini oluşturan sorunlardan, eğitimle ilgili olanları olsun, toplumun iç politikası ile uluslararası politikası ve sorunları ile ilgili olanları olsun, niteliklerinin «Politik» olması nedeniyle çözümleri de «Politik» olan sorunlardır. Bu da öğrenci gençliğin, ülkelerindeki politik partilerle ilişki kurmanların zorunluluğunu gösteren bir özellik ve gerçekliktir. Mevcut toplumsal yapıyı de-

ğiştirmeyi amaçlıyan, bu yapıyı ve içinde yaşadığı eğitim sistemini yadsıyan öğrenci gençliğin sorunları ve istemleri o toplumu değiştirmeyi amaçlayan politik partilerle çelişmez, aksine çakışır. Öğrenci eylemlerinin boş sloganlar durumuna dönüşerek parlayıp geçiciliğine, öğrenci liderlerinin ve örgütlerinin tutarsızlığına ve «Görüşsüzlüğü» ne karşı tek tutarlı ve geçerli çözüm, öğrenci gençliğin, eylemlerini, ülkelerindeki ilerici partilerin eylemleriyle uyumlaşmış olarak sürekli beraberliği ve paralelliği sağlıyacak yönde yürütmesidir.

Kapitalist Ülkelerde Gençlik ve Siyaset:

Araştırmamızın bir çok bölümünde, kapitalist toplumlarda iki temel sınıf ve iki temel ideoloji olduğu gerçeği ile bu toplumların egemen sınıfının «Burjuva» sınıfı olduğunu belirttik. Egemen sınıf olan burjuvazi siyasal iktidar (devlet) aracının verdiği olanaklarla kendi ideolojisini topluma «Egemen ideoloji» olarak onaylatmaya çalışır ve onaylatır. Egemen sınıf olarak burjuvazi, ekonomik gücü, politik gücü ve ideolojisi ile kendi toplumsal düzeni olan «Kapitalizm»i geliştirir ve daha sonra onu «Korumaya» çalışır. İşte bu süreç içinde oluşan, kapitalist toplumun diğer temel sınıfı « İşçi sınıfı» da kendi ideolojisi ile alternatif sınıf olarak «Burjuva» sınıfının egemenliğine ve toplumsal düzenine karşı savaşıma girişir. İşçi sınıfının amacı siyasal ikitidarı ele geçirerek kendi toplum düzeni olan «Sosyalist» toplumu kurmaktır. İşte buna, iki temel sınıf arasındaki «Sınıf mücadelesi» denmektedir. Sınıf savaşımının özü politik savaşımdır ve her iki sınıf da bu savaşımı kendi politik partisi ile sürdürür. Batının kapitalist toplumları 100 yılı aşkın bir süredir bu sınıf savaşımının içinde yaşamaktırlar.

Gençlik de, bu sınıf savaşımının canlılığını ve güncelliğini yaşar. Ait olduğu sınıfa göre saf tutar. Yukarıdaki bölümde açıklamaya çalıştığımız gibi, kapitalist toplum genel bir bunalım içersindedir. Bu bunalıma eşlik eden diğer bir krizde «Burjuva ideolojisinin» geçirmekte olduğu kriz olarak ortaya çıkmaktadır. Burjuva ideolojisinin her geçen gün, insanlık düşmanı ve insana yabancı gerçeğe ve gelişmeye aykırı olduğu ortaya çıkmaktadır. Yüzyılımız burjuva ideolojisinin bu evrensel bunalımına tanıklık ediyor. Burjuvazi 18. Yüzyılda bayrağına yazdığı; «Özgürlük, eşitlik, kardeşlik» hümanist sloganını gerçekleştirememiş olmanın bozgununu yaşıyor. Çağımızda bu sloganı bayrağına

yazmış olarak, gerçek sahibi işçi sınıfı ve gerçek hümanizma olan sosyalizm, gerçekleşmesinin savaşımını veriyor (144).

Gençlik, özlemlerini burjuva toplumunda bulamamanın acısını ve düş kırıklığını yaşıyor. Burjuva toplumunun bunalımı gençliği isyana sürüklüyor. Öğrenci eylemlerinde görüldüğü gibi, «Burjuva sınıfının gençleri» dahi, burjuvazinin iflâsını onaylamış olarak bu baş kaldırıya katılıyor (145). Toplum düzeninin değiştirilmesinin gerekliliğini görüyor.

Siyasal görüşleri belirtmenin yollarından biri olan «Oy verme hakkı»nı burjuvazi uzun süre halk kitlelerinden esirgedi. Halka oy hakkı vermekten korktu. Ancak, emekçi halk kitlelerinin bu «Oy verme hakkı»nı uzun süren savaşımlar sonucu kazandıkları biliniyor. Aynı şekilde, gençliğin ileriyle, geleceğe dönük olması, insanca ideallere bağlılığı ve özlemi nedeniyle «Seçme ve seçilme hakkı» uzun yıllar burjuvazi tarafından engellendi. Geleceğe dönük olan gençliğin, ilerlemeyi ve geleceği savunan siyasal partilere bağlılığı, özlemlerinin bu partilerin amaçlarında anlatımını bulduğunu görmesi, bu büyük toplumsal gücün siyasal haklarının uzun yıllar gasbedilmesinin temel nedeni oldu. Gelişmiş kapitalist ülkeler gençliğinin bazıları 18 yaş oy hakkını uzun savaşımlar sonucu kazandılar (145*). Diğerleri de bu hakkı kazanmak için savaşıyor.

Gençliğin oy hakkını kazandığı ülkelerde, ilerici partilerin oy oranlarının artması, onların ilerici partilere yöneldiklerini gösteriyor (146). İçinde yaşadığı sosyal, ekonomik ve politik çevreyi etkilemek, değiştirmek isteyen kapitalist ülkeler gençliği, siyasal ilgisini giderek arttırmaktadır (147).

Kapitalist ülkelerdeki gençliğin siyasal partilerle ve ideolojilerle ilişkilerinden söz ederken, burjuva ideolojisinin kanlı biçimli olan faşizmden söz etmemek mümkün değil. Çünkü gençlik faşizmin insanlığa yaptığı zulümlerin acısını en çok çeken, savaş alanlarında en çok harcanan kurbanı olmuştur. Burjuva ideolojisinin ve kapitalizmin kanlı, baskıcı biçimi olan faşizm, doğuşundan başlıyarak gençliğe göz dikmiştir. Gençliğin enerjisini, dinamizmini, heyecanlarını sömürerek onu kendi amaçlarına âlet etmek için çeşitli yöntemler denemiştir. İtalya'da Mussoli'ni Almanya'da Hitler'in, daha iktidara gelmeden önce gençliği kendilerine çekebilmek için birçok özel gençlik örgütleri oluşturdukları, gençliği tekelci kapitalizmin koruyucu köpeği yapmak amacıyla sa-

pık görüşlerle eğittikleri bilinmektedir. Faşist rejimler bu ülkelerde yerleştikten sonrada gençliği kendi amaçları doğrultusunda kullanmak için birçok örgüt kurmuşlar, propaganda çalışmaları sürdürmüşlerdir. Gençlik, faşist ideolojilerin aktarıldığı eğitim kurumlarında kitleler halinde şartlandırılmıştır (148).

Hitler iktidara gelmeden önce faşist gençlik örgütünün üye sayısı 110 bin iken, diğer gençlik örgütlerinin üye sayıları 10 milyona yakındı. 1933'de iktidara geldikten sonra çıkardığı bir kararname ile gençliğin faşist gençlik örgütüne kaydolmasını zorunlu hale getirdi. Çıkarılan kararnamede 6 yaşından on sekiz yaşma kadar olan Alman gençlerin, «Hitler gençlik örgütü»ne alındığı ve orada, «Nasyonal sosyalist ruhuyla beden, fikir ve ahlâk bakımından eğitim» görecekleri belirtiliyordu. 1939 yılında bu örgütteki genç sayısı 8 milyona yükselmişti. 1939 yılında çıkarılan bir kanunla bütün gençlerin bu örgüte yazılmaları zorunlu kılındı (149). Faşizmin amacı Alman gençliğini tek tip «Nazi gençler» olarak, ırkçı bir düşünceyle ve askeri eğitimle yetiştirerek savaş için hazırlamaktı. Zira Führer'in karanlık kafasına yerleşmiş bulunan «Alman ırkının üstünlüğü»nü dünyaya zorla kabul ettirmek, savaşla, dünyayı nizama sokmakla mümkündü.

İtalya'da Mussolini'nin kurduğu «Karagömlekliler» örgütü de faşizmin iktidara gelişinden önce oluşturulmuştu. 1921 yılında kurulan bu örgüt, bünyesindeki gençleri «Tam bir askeri disiplin içinde şekillendirmiş» faşist hareketin, kendi amaçları doğrultusunda kullandığı «Fanatik bir topluluk» haline getirmişti (150). Mussolini ünlü Roma yürüyüşünü bu faşist kadrolarla gerçekleştirecek ve iktidara geldikten sonra da tüm İtalyan gençliğini tek örgüt ve tek ideolojiyle biçimlendirecekti. İtalyan faşizmi de binlerce genci savaş alanlarında yok etti.

Uluslararası ilerici güçler, faşizmin saldırısına karşı destansı bir savaşım verdiler. Hitler ve Mussolini'nin faşist rejimleri tarihin çöplüğüne atıldı. Ancak insanlık, kapitalizm varoldukça faşizmin ortadan kalkmıyacağını, yok olmayacağını yaşıyarak öğreniyor. Bunun için faşizme karşı savaşımın kapitalizme karşı savaşımdan ayrılmayacağını, somut örnekleriyle görüyor (151).

Faşizm, ortaya çıktığı toplumlarda ve neden olduğu İkinci Dünya Savaşı'na milyonlarca insanın ölümünün aç, işsiz, evsiz, barksız kalmasının sorumlusu oldu. Bunun için insanlık faşizmi lanetle anıyor. Aynı acıları yaşamamak için güçlerini faşizme karşı birleştiriyor. Bu

iğrenç dönemi yaşamıyan ancak, benzerlerini bugün de görebildiği örneklerinden ve o dönemi işleyen yapıtlardan faşizm hakkında bilgilenen günümüz gençliği, faşizmin, yaşam ülküsüne karşı, ölüm demek olduğunun bilincine varıyor. Bunun içindir ki günümüz gençliğinin savaşımının birincil hedefi faşizme karşı savaş olmakta süregelmektedir. Almanya'daki öğrenci eylemlerinin de ana konularından birinin «Nazizmin hortlamasına karşı mücadele» olması bunu somutlamaktadır.

Günümüz gençliği faşizme karşı mücadele konusundaki savaşım hedeflerini ilerici örgüt ve partilerin görüşlerinde, programlarında buluyor. Kapitalist ülkeler uluslal gençlik örgütlerinin programında en temel mücadele olarak «Anti-faşist mücadele»yi belirleyen uluslararası gençlik örgütleri olan DDGF ve UOB'ne üye olması bunun göstergesidir. Kapitalist ülkeler gençliğinin ülkelerindeki ilerici siyasal partilere aktif olarak katılımı giderek artıyor.

Kapitalist ülkelerin gençliği, değişik ideolojik eğilimler taşımakta, ancak temel olarak ileriye yönelik oldukları gözlenmektedir. Ekzistansializm, hippicilik, anarşizm, terörizm vb. tutarsız görüşler ve bunalım ideolojileri özellikle öğrenci gençlik arasında yandaş bulabiliyor. Ancak etkisini yaygınlaştıramıyor. Öğrenci gençlik ve işçi gençlik artan sayılarla işçi sınıfının «Sosyalizm» dünya görüşünü benimsiyor ve bu dünya görüşü açısından tutarlı, kalıcı kazanımlar sağlayan eylemlere girişiyor. Bu ülkelerin işi sınıfı partileri kapitalist toplum krizinin aşılması için toplumsal yapının değiştirilmesi, yaşanası bir dünya kurulması için savaşım veriyorlar. Bu süreç, uluslararası tekelci sermayenin tehdit ve oyunlarına karşın gelişiyor. Komünistler, sosyalistler, sosyal demokratlar ve ilerici demokratlar giderek artan bir güçbirliği içersinde «Anti-tekel blok» oluşturmaya yöneliyorlar. Bunun ilginç örnekleri İtalya ve Fransa'da görülmektedir. Fransız K.P. ile S.P.'nin oluturduğu güçbirliği, «Ortak hükümet programı» oluşturulmasına kadar gelişmiş durumda. 27 haziran 1972 tarihinde onaylanan bu programda toplumun ilerlemesi için getirilen tüm konular gençliği yakından ilgilendirmekte, ayrıca programda gençlik sorunları ve özlemlerine geniş bir yer verilmektedir. Özellikle eğitim, çalışma yaşamı, kurumların demokratikleştirilmesi, özgürlüklerin güvence altına alınması konuları, gençliğin ve kadınların çalışma koşulları, sorunları bölümleri gençliğin özlemlerini yansıtıyor. Programda yer alan silâhsızlanma, barış ve Avrupa güvenliği konusundaki öneriler gençliğin evrensel amaçlarıyla ça-

kışmaktadır. Ortak hükümet programında iktidara gelindiği zaman uygulanacak olan gençlik politikasının ona ilkeleri, «Gençlik» ana başlığını taşıyan bölümde şöyle özetlenmektedir:

- «Gençlerin toplum içinde sorumluluk taşımalarını kolaylaştırmak, sosyal eşitsizlikleri kaldırmaya, eğitimde, meslekte, çalışmada, tatil zamanlarında, sporda ve kültürde tüm gençlere fırsat eşitliği tanımaya çalışmak.»

Ve bunları gerçekleştirmek için yapılacak çalışmalar şöyle özetleniyor.

- «Seçme yaşı 18 (halen 21'dir) seçilme şayı 21 olarak saptanacaktır.

- İşyerinde ise seçme yaşı 16 seçilme yaşı 18 olacaktır.

Üniversite ve okullarda, üniversite öğrencileri ve ileri sınıfların öğrencileri ortak sevk ve idare kurumuna katılacaklardır.

Bekâr kız ve erkekler için lojmanlar, öğrenciler için yurtlar inşa edilecektir. Ev açan genç evlilere ev ve döşeme yerleşme kredileri verilecektir.

- Gençlerin askerlik hizmeti 6 aya indirilecektir. Bu hizmet 18 yaşından itibaren yükümlünün ikâmetgâhının olduğunu bölgedeki birliklerde yapılabilecektir.

İnsani görüşlerine aykırı düştüğü için askerlik hizmeti yapmak istemiyenler, kamuya yararlı işlerde görevlendirilecek (152).»

1974 seçimlerinde oyların % 49.33'ünü almış olan ve bu oy oranının günümüzde de görüldüğü Ortak Hükümet Programını oluşturan partilerin, oy verme yaşının 18'e indirilmesi durumunda oy oranlarını önemli ölçüde arttıracakları öngörülmektedir. (153).

Notlar:

(1*) Aldo Severini. Toprak İşçileri'ne Şiirinden. A. Kadir. Dünya Halk ve Demokrasi Şiirleri. Cilt. 2. Sh. 204, 205

(1**) Geo Milef. Eylül -Destan - Sh, 61. Öncü Kitabevi yay. Çev. Ö. Ufuk. 191. İst.

(2). V. İ. Lenin: Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi. Sol. Y. 1975. Ank. G. Hoell. Tarımda kapitalizmin gelişmesi ve toprak rantı. Bilim y. 1975. İst.

(3). Kapitalizmin emeği sömürmesi ve buna karşı emekçilerin direnişleri konusunda bkz.

F. Engels: İngiltere'de emekçi sınıfların durumu.

J. Kuczynsky: İşçi sınıfı tarihi. E. yayınları. 1968. istanbul.

P. Brizon. Emeğin ve emekçilerin tarihi. Sol. y. 1977. Ankara

M. Beer: Sosyalizmin ve Sosyal Mücadelelerin tarihi. Kitaş y. 1969. İst.

Kapitalizmin emperyalizm çağı, ulusları sömürmesi ve ulusal kurtuluş savaşları konusunda bakınız.

V. İ. Lenin: Emperyalizm, kapitalizmin en yüksek aşaması. Sol. y. 196. Ank.

H. Magdof: Emperyalizm Çağı. Odak Y. 1974. Ank.

T. Ataöv: Afrikada ulusal kurtuluş mücadeleleri. SBF Y. 1975

B. Oran: Azgelişmiş ülke milliyetçiliği- Kara Afrika modeli. SBF Y. 1977.

E. Jukov- A. İskenderov: Çağımızda Ulusal Kurtuluş Savaşları ve Üçüncü Dünya. Konuk Yayınları. 1975

(4) F. Engels: İngiltere'de emekçi sınıfların durumu. Gözlem yayın. 1974.

(5). Cahit Talas: Sosyal Politika. 1. Kitap. Ankara 1967. Üçüncü baskı. Sh. 118. 119.

F. Engels: y.a.g.e. Sh. 245

(6) F. Engels: y.a.g.e. Sh. 245

(7) Adıgeçen rapordan aktaran, F. Engels. y.a.g.e. Sh. 246-247.

(8) BIT: L'evolution de Législation Concernant Les Jeunes Travailleurs au Royaume Uni. Genéve. 1953. Sh. 5. Aktaran: C. Talas, y.a.g.e. Sh. 120.

(9) C. Talas. y.a.g.e. Sh. 121-122.

(10) Kuczynski y.a.g.e. Sh. 49.

(11) C. Talas: a.g.e. Sh. 123-124. (BİT: y.a.g.e. Sh. 18 den aktaran)

(12) C. Talas y.a.g.e. Sh. 125-126

(13) C. Talas y.a.g.e. Sh. 124

(14)E. Mıchel: Sozialgeschichte der İndustriellen Arbeits Welt. Frankfurt. 1960. Sh. 80 ve devamı. Aktaran: J. Kuczynski. y.a.g.e. Sh.59

(15) J. Kuczynski: y.a.g.e. Sh. 73-74

(16) F. Engels. y.a.g.e. Sh. 92-94

(17) Paul Mantoux: La Révolotion İndustrielle au. 18. éme Siécle. Paris. 1905. Sh. 432. Aktaran: C. Talas: y.a.g.e. Sh. 21

(18) P. Brizon: y.a.g.e. Sh. 470

(19) J. Kuczynski. y.a.g.e. Sh. 45

(20) J. Kuczynski. y.a.g.e. Sh. 45

(21) P Brizon: y.a.g.e. Sh. 472

(22). Eduard Dolleans: Histoire du Mouvement Ouvrier. 1830-71. Paris. 1947. Aktaran: C. Talas. y.a.g.e. Sh. 21

(23) C. Talas: y.a.g.e. Sh. 137

(24) P. Brizon: y.a.g.e. Sh. 472

(25) P. Brizon: y.a.g.e. Sh. 473

(26) P. Brizon: y.a.g.e. Sh. 473

(27) J. Kuczyinski: y.a.g.e. Sh. 75

(28) J. Kuczyinski: y.a.g.e. Sh. 75-76

(29) P. Brizon: y.a.g.e. Sh. 473

(30) P. Brizon: y.a.g.e. Sh. 476

(31) J. Kuczynski: y.a.g.e. Sh. 48

(32) J. Kuczynski: y.a.g.e. Sh. 48

(33) J. Kuczynski: y.a.g.e. Sh. 47

(34) J. Kuczynski: y.a.g.e. Sh. 56

(35) J. Kuczynski: y.a.g.e. Sh. 56

(36) Çağımızdaki çocuk emeğinin sömürüsü için bakınız. UNESCO' dan görüş. Dünyada 40 milyon çocuk işçi var. Ekim. 1973

(37) Aktaran. GES-İŞ. 8. Genel Kurul çalışma raporu. Sahife. 23.24 Mart 1974

(38) Aktaran: GES-İŞ. y.a.g.e. Sh. 24

(39) J. Kuczynski: y.a.g.e. Sh. 113

(40) F. Engels: y.a.g.e. Sh. 16

(41) P. Brizon: y.a.g.e. Sh. 474 - 475

(42) UNESCO'dan görüş Ekim 1973. Sh. 6. 7

(43) UNESCO'dan görüş Ağustos 1974. Sh. 51

(44) UNESCO'dan görüş Mart 1977 Sh. 26

(45) UNESCO'dan görüş Ağustos 1974. Sh. 51

(46) UNESCO'dan görüşTemmuz 1973. Sh. 15- 24, Mart 1977. Sh. 26

(47) UNESCO'dan görüş Temmuz 1973. Sh. 23, 24

(48) R. Miliband v. diğerleri: Kapitalist devlet sorunu. Birikim y. 1977. Sh. 48 ve Sh. 83

(49) Eğitim toplumsal biçimlenme ve sınıflarla ilişkisi için bkz.

V. İ. Lenin: Eğitim politikası ve pedagoji üzerine. Konuk y. 1977

M. İ. Kalinin: Devrimci eğitim, devrimci ahlâk. ser. y. 1976

V. N. Stoletov v. diğerleri. Toplum ve gençlik. Konuk y. 1977

E. A. Rauter: Düzene uygun kafalar nasıl oluşturulur. Gözlem y. 1976

D. Richter (derleyen). Politik çocuk kitabı. Gözlem y. 1978

F. Pekin: Kapitalizm Öncesi Toplumlarda Eğitim. Demokratik Eğitim Kurultayı bildirgesi. Ankara. 1977.

(50) J.F. Cramer - G. S. Browne: Çağdaş Eğitim. MEB. y. İst. 1977. sh. 1,2, 16

(51) D. ERDOĞAN v. diğerleri: Dünyada eğitim akımları, TÖS. 2. Dev. Eğ. Şurası. İçin hazırlanmış bildiri. Ank. 1971.

(52) E. Kongar: Türkiye'de Eğitim ve Öğretim Sorunu. Milliyet Sanat Dergisi Sayı. 255. 12 aralık 1977

(53) D. Erdoğan. y.a.g.e. Sh. 14

Andre Gorz: Eğitimin sınıfsal karakteri. TÖB-DER Bülteni. S. 102. Ağus. 1973

(54) UNESCO'dan Görüş. Temmuz 1973. Sh. 25

(55) FİSE 11. Olağan Konferansı. 27 haziran - 1 temmuz 1977 Moskova. Aktaran: Yeni Toplum. Sayı: 20. Temmuz 1977 Sh. 26, 27, 28

(56) Bkz. a. Sampson: La Foire aux Armes. 1978. Rabert Laffont. yay. Paris. Hiztoires Secretes Des Marchands de Mort. Historia Hors Série. no: 37. Paris. 1974

(57) R. Reiissing-D. Weigert. Ant-tekelci mücadelenin strateji ve taktikleri. Bilim. y. 1977. İst.

Fransız Solunun Ortak Hükümet Programı Konuk. y. 1975

G. Chernikov: Devrimin anti-monopolist aşaması. İLKE der. s. 35 kasım 1976

H.Krasvcki: Sendikalar ve Sınıf Savaşımı. Sorun y. 1977

H. Krasucki: Sendikalar ve Sosyalizm. Sorun. y. 1976

(58) Dünya Emekçi Gençik Toplantısı y.a.g.e.

Dünya Sendikalar Federasyonu'nun yüzyılı ya.g.e

Mühendiler, idari personel ve teknisyenlerin uluslararası sendikal konferansı. 1975. İtalya. Çev: Kaya Güvenç v.d. Tüted y. 1976 Ank.

ILO: Kamu hizmetleri teknik konferansı. Cenevre. 1975. TÜMDER y. 1976. Ank.

(59) İlerici Yurtsever Gençlik. Şubat 1976 Sayı: 6

(60) İlerici Yurtsever Gençlik. Kasım 1976. Sayı: 25

(61) Oscar Lange: Papers in Economics And Sociology. den yapılan aşağıdaki iki çeviriden özetledik.

O. Lange. Tekelci Kapitalizm ve Devlet. Yol. y. 1976

O. Lange. Tekelci Kapitalizmde devletin rolü. Çev. Kurtuluş Sosyalist Dergi Kasım 1977 Sayı: 18 sahife (59-73)

(62) Tekelci Devlet Kapitalizmi için bkz.

V.İ. Lenin: Emperyalizm. Kapitalizmin en yüksek aşaması Sol. y 1969

P. A. Baran -P. Sweezy. Tekelci Kapitalizm Doğan y. 1970

J. P. Dellez: Tekeller: Öncü k.y. 1976

E. Varga: 20. y.y. Kapitalizmi. Köprü. y. t. yok.

M. Ryndia-G. Ghernikov: Kapitalizmin Ekonomi Politiği. Bilim. Y. 1974

Ekonomi Politiğin Temelleri (Ortak yapıt). May. y. 1976

(63) M. Duvarger: Batı'nın iki yüzü doğan Yayınevi. 1977. sh. 3, 5, 9, 125, 131, 135

(64) Avrupa Topluluğu Dergisi sayı. 3. sh: 21

(65) Avrupa Topluluğu Dergisi sayı. 20. sh:5

(66) Avrupa Topluluğu Dergisi sayı. 20. sh: 6

(67) Avrupa Topluluğu Dergisi sayı. 20. sh: 6

(68) Avrupa Topluluğu Dergisi sayı. 3. sh: 21

(69) Avrupa Topluluğu Dergisi sayı. 3. sh: 22

(70) AET'deki işsiz kalanların oranı için ek tablolara bakınız.

(71) Avrupa topluluğu dergisi. S. 3. sh. 23

(72) Yankı dergisi, 26 aralık 1976

(73) Cumhuriyet 11.2.1978

(74) Cumhuriyet 11.2.1978

(75) Cumhuriyet 20.1.1978

(76) Dünya Emekçi Gençlik Toplantısı sh. 89-115

(77) Dünya Emekçi Gençlik Toplantısı sh. 73, 74

(78) Dünya Emekçi Gençlik Toplantısı sh. 116, 117, 118, 119

(79) Bkz. Fransız Solunun Ortak Hükümet Programı. Konuk y.

(80) Dünya Sendikalar Federasyonu'nun 30 yılı. Sahife: 37-138

(81) Dünya Sendikalar Federasyonu'nun 30 yılı sh. 137

(82) DSF. Toplumda ve çalışma hayatında gençliğin yeri ve rolü sh. 22, 23,24

(83) İlerici Yurtsever Gençlik. Aralık. 1977. sayı:48

(84) Ürün sosyalist Dergi. Sayı. 43. ocak 1978 sh. 95-96

(85) Gua Hali: ABD Kapitalizminin Bunalımı ve Direniş. Ürün. y. 1977 sh. 116-117

(86) N.M. Fabri: Cahiers du Communisme. aralık. 1975. sayı 12

(87) Dünya Emekçi Gençlik Toplantısı. sh. 98

(88) N. M. Fabri a.g.e.

DSF. Toplumda ve çalışma hayatında gençliğin yeri ve rolü. sh. 25

(90) Yankı 17 temmuz. 1977. sh.39

(91) Hürriyet Gazetesi 8.12.1977, Yankı sayı 359.7 şubat 1978

(92) Yankı sayı 350. 4 aralık 1977

(93) Yankı sayı: 359 7 şubat 1978

(94) İ.Cem: Türkiye Üzerine. Cem y. 1970. sh.173

(95) M. Duverger. Batı'mn İki Yüzü sh. 147, 221

(96) M. Duverger. Batı'mn İki Yüzü sh. 145, 147, 148

(97) Zülfü Livanelioğlu: Yalan ve Gerçek. 23.2.1978-26.2.1978 Cumhuriyet.

(98) Zülfü Livanelioğlu: Yalan ve Gerçek. 23.2.1978-26.2.1978 Cumhuriyet.

(99) Zülfü Livanelioğlu: Yalan ve Gerçek. 23.2.1978-26.2.1978 Cumhuriyet.

(100) M. Duverger. ya.g.e. sh. 188

(101) UNESCO'dan Görüş Haziran 1973

(102) Ankara Ü. Eğitim Fak. 1968 yılı öğrenci hareketleri. (Symposium) Ank. 1969 sh. 144

(103) M. Duverger. Batının İki Yüzü sh. 191, 192

(104) S. Hook. Akademik Hürriyet ve Akademik Anarşi. MEB. y. Ank. 1973. sh.83

(105) A.Ü.Eğ. Fak. a.g.e. sh. 142, 144

Prof. Dr. İsmet Giritli. Gençlik Hareketleri ve Ötesi. İst. 1970. sh. 21

(106) A.Ü. Eğ. F. y.a.g.e. sh. 142, 151, 156, 161, 5, 6, 125

M. Duverger: y.a.g.e. sh. 203

(107) UNESCO'dan Görüş Temmuz 1973 sh. 23, 24

(108) S. Hook. y.a.g.e. sh. 15.16

(109) S. Hook y.a.g.e. sh. 65

(110) Günaydın Gazetesi Avrupa Baskısı 29.10.1977

(111) G. Hall. y.a.g.e. sh. 116, 117

(112) ABD'deki öğrenci hareketleri için diğer kaynakların yanında, A . İ. Sandıkçıoğlu ve As. M. Göğüş'ün A.Ü. Eğ.F. y.a.g.e. deki tebliğleriden yararandık.

(113) M. Duverger. y.a.g.e. sh. 192

A.T. Kışlalı. Öğrenci Ayaklanmaları, Bilgi ya. 1974. sh. 57

(114) M. Duverger. y.a.g.e. sh. 192

(115) M. Duverger. y.a.g.e. sh. 192

(116) A.Ü.Eğ. Fak. y.a.g.e. s. 137

(117) A. T. Kışlalı y.a.g.e. sh. 57, 58

(118) Dr. Mehmet Saka: Gençlik ve Barış. 1974 Ankara. sh. 228, 229

(119) A.Ü. Eğ. F. y.a.g.e. sh. 117

(120) «Bizimki» ile belirtilenin «Öğrencilerinki» olduğunu belirtelim. Bu konuda H. Marcuse'nin görüşüne değineceğiz.

(121) A.Ü.Eğ. F. y.a.g.e. sh. 130

(122) A.Ü.Eğ.F. y.a.g.e. sh. 130

(123) Paris-Match, no: 997. 18. mai. 1968. sh. 6, Aktaran. A.Ü. Eğ. Fak. y.a.g.e. sh. 130

(124) Aktaran, N. Onur. Gençliğin İsyanı. Ant. 3 aralık 1968 sh. 8

(125) A.Ü.Eğ. Fak. y.a.g.e. sh. 25, 27

(126) A.Ü. Eğ. Fak. y.a.g.e. Sh. 5

(127) A.Ü. Eğ. Fak. y.a.g.e. Sh. 55

(128) A.Ü. Eğ. Fak. y.a.g.e. Sh. 60, 61, 69

(130) Bak RAF Kollektifi: Batı Almanya'da Silâhlı Mücadele, Yar, y. 1977

(131) Ant. 3. aralık 1968 sh.9

(132) Cumhuriyet 12.2.1978

(133) Panorama 13 giugno. 1968. sh. 25. Aktaran. A.Ü. Eğ. Fak, y.a.g.e. Sh. 110

(134) A.T. Kışlalı. y.a.g.e. Sh. 69

(135) A.Ü. Eğ. Fak. ya.g.e. Sh. 107, 109, 110

(136) Yankı. 18 aralık 1977 Sh. 33

(137) Yankı -17, nisan 1977 ve 16 ekim 1977

Cumhuriyet 10, 11 ocak 1978 ve 3, 16 şubat 1978

(138) Yankı 17 nisan 1977 sh. 31

(139) Yankı. y.a.g.e. tarihli ve Cumhuriyet 3.2.1978

(140) A.T. Kışlalı öğrenci eylemlerinin şiddete başvurması ile ilgili olarak «barışçı yollardan etkin olunmıyacağının anlaşılmasının yarattığı bir umutsuzluk» ifadesini kullanıyor. Yankı. sayı. 308. sh. 12

(141) Bkz. J. Woddis: Yeni Devrim Teorilerinin Eleştirisi. Marcuse ve batı dünyası, bilim yay. 1977

M. Başmanov: Troçkistler Gençliği nereye götürüyor. Ürün y. 1975

(142) Yankı. şubat 1977 sayı:308. sah. 11'de 1968 yılı Fransız öğrenci eylemlerinin liderlerinden D.C. Bendit ve A. Gesmair'in bugünkü görüşleri, yer alıyor.

(143) A.T. Kışlalı. Öğrenci ay... a.g.e sh. 69

(144) Fransız Prof. Jean Denis Bredin Beyrutta yapılan Gençliğin Siyasi Hayattaki Yeri Konulu Uluslararası Siyasal Bilimler Kongresinde Fransa'daki 1968 gençlik eylemlerinin bir «burjuva hareketi» olduğu görüşünü savunuyor. Pof. Bredin, Fransız Üniversitelerindeki öğrencilerin işçi % 5, köylü % 6 olarak belirtiyor. Ve en ihtilâlci öğrencilerin buruva öğrenciler olduğu söylüyor. Aktaran: A.T. Kışlalı, Hacettepe Ün. Sosyal Beşeri Bilimler Dergisi. Cilt. 2 sayı 1. sh. 31

M. Duverger de «Öğrencilerin başkaldırısı özellikle yüksek burjuvazi içinde güçlü» diyor. bkz. y.a.g.e. sh. 203

(145) Fransız solunun ortak hükümet programı Sh. 14-15

(145*) M.Ş. Koc. Özgür İnsan. Nisan 1973. sayı: 11. sahife. 10

(146) M.Ş. Koç. Özgür insan. Nisan 1973. sayı:11. sahife. 10

(147) T. Karamustafaoğlu. Seçme Hakkının Demokratik İlkeleri A.Ü. Huk. Fak. yayını. Ank. 1970. Sh. 178

(148) W. Shirer. Nazi İmparatorluğu Cilt. . Sah. 394. Ağaoğlu y. 1968.

J.F. Cramer vd: Çağdaş Eğitim y.a.g.e. Sh. 17

(149) W. Shirer. y.a.g.e. Sh. 400-406

H. Toğan: Almanya'da Faşizm. Haziran y. 1977. sh. 156-158

M A. Macciochı: Faşizmin Analizi. Şh. 243. Payel y. 1977

(150) Ç. Özek: Direnen Faşizm. İzlem. y.t. yok. Sh. 38, 39

(151) B. Brecht: Sosyalizm için yazılar. Günebakan y. 1977. Sh. 208

(152) Fransız Solunun Ortak y.a.g.e. 101-104

(153) Hürriyet 12.3.1978

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ÜÇÜNCÜ DÜNYA ÜLKELERİNDE - AZGELİŞMİŞ ÜLKELERDE -GENÇLİK

Giriş: Klâsik Sömürgecilikten, Yeni Sömürgeciliğe.
Toplumsal Özellikler ve Başlıca Sorunlar.
Nüfus
Yerleşme ve Konut.
Beslenme ve Sağlık.
Eğitim
İşgücü
Emek Göcü
Beyin Göçü
Kadın
Gelir Dağılımı
Enflasyon
Kitle Haberleşme Araçları
İnsan Hakları - Demokratik Haklar
Ekonomik Durum
Üçüncü Dünya Ülkelerinde Yeni Oluşumlar ve Gençlik.
Filistin'de Gençlik: Direnme Hareketinin Zaferi İçin.
İran'da Gençlik: Monarşist Şah Diktatörlüğüne Karşı Mücadele.
Vietnam'da Gençlik: Ulusal Kurtuluş Savaşı ve Sosyalist Kuruluş.
Güney Afrika'da Gençlik: Irk Ayrımı ve Sömürüye Karşı Savaş
Portekiz Sömürgelerinde Gençlik: Bağımsızlığın Zaferi İçin

GİRİŞ: KLÂSİK SÖMÜRGECİLİKTEN YENİ SÖMÜRGECİLİĞE

«Bana acı veriyor anne,
Gözyaşlarına boğulman
Dostlar beni sorduğunda.
Ama ben inanıyorum ki anne,
Yaşamın görkemi
Hapishanemde doğdu
Ve inanıyorum ki
Benim son ziyaretçim
Kör bir yarasa olmayacak
O, gün ışığı olmalı
O, gün ışığı olmalı»

«Adamışım ben kendimi
yeşil sessizliğine yurdumun
sabahlarına adamışım,
mutlaka doğacak olan
efendisiz sabahlarına»

«Kıracak tüfeğim
bütün zincirleri
açacak kapılarını hapisanelerin,
yok edecek bütün zalimleri,
verecek toprağı hakımıza.
Ne güzel şey, ana,
savaşmak özgürlük için (1)»

Toplumbilimciler çağımız dünya ülkelerini genellikle üç bölümde gruplandırmaktadırlar. Kapitalist ülkeler - Sosyalist ülkeler - Üçüncü

dünya ülkeleri. Kapitalist ülkeler olarak gruplandırılanlar, batının gelişmiş kapitalist ülkeleri oluyor. Kapitalist kalkınma yolunu seçmiş olan üçüncü dünya ülkeleri ile, sosyalizme yönelmiş bulunan üçüncü dünya ülkeleri tümü birden «üçüncü Dünya Ülkeleri» olarak gruplandırılmaktadır. Bunun yanında, dünya ülkelerini 4 gruba ayıran görüşler (2) ile farklı bakış açılarından kaynaklanan çeşitli gruplandırmaların yapıldığı gözleniyor. (3).

Bu bölümde konumuz olan, üçüncü dünya ülkelerini tanımlamak için bazı araştırmalarda ve gruplandırmada birçok niteleme ve belirtme kavramı kullanılmaktadır. Bu kavramların başlıcaları şöyle: «Azgelişmiş», «Geri kalmış» «Geri bıraktırılmış», «İttifaksızlar», «Gelişen», «Gelişmekte olan», «Kalkınan», «Yarı gelişmiş» vb.

Çağımız dünyasının önemli bir gerçekliği ve olgusu olarak, üçüncü dünya ülkeleri ve bu ülkelerin sorunları sayısız araştırmaya konu olmakta devam ediyor. Bu konuda özgün teoriler, görüşler oluşturuluyor. Bizzat üçüncü dünya ülkeleri de yoğun ve sürekli oluşumlar, eylemler içinde bulunuyor. Dünyamızın nüfus ve toprak olarak, büyük çoğunluğunu oluşturan bu ülkelerin, dünyamızın bugünü ve geleceği için önemli bir yerleri var. Bu ülkelerdeki oluşumlardan kaynaklanan bazı tanımlamalar, çağımızın bir özelliğini de «bağımsızlık ve ulusal kurtuluş» çağı olarak belirtiyor. Bu ülkelerin büyük çoğunluğu aynı nitelikte bir tarihsel süreçten geçmiş olarak benzer özellikler gösteriyorlar. Bu ülkelerin gençliğinin içinde bulunduğu koşullar, siyasal iktidarların gençlik politikaları, gençliğin sorunları da benzer özellikler taşıyor. Bunun için de öncelikle bu ülkelerin ana toplumsal özelliklerini gözden geçirmek gerekiyor. (4).

Üçüncü dünya ülkeleri denilen ülkeler, yıllar boyu gelişmiş kapitalist ülkeler tarafından sömürü, talan ve yağmaya konu olmuş ve ekonomileri çarpıtılarak geri bıraktırılmışlardır. Kapitalizmin en yüksek aşaması olaran nitelenen «Emperyalizm» tarafından, önceki klâsik sömürgeciliğin işgâl yağma gibi direkt sömürü yöntemlerinin yerine daha sonraları «Yeni sömürgecilik» denilen ve günümüzde halen sürüp gitmekte olan emperyalist ilişkiler almıştır. Üçüncü dünya ülkelerinin tümü bu emperyalist ilişkilerin içinde tutularak «Sömürülmüş, baskı altında tutumuş, zenginlikleri yağma edilmiş, ekonomileri bozulmuş»tur (5).

Emperyalist ülkeler Birinci Dünya Savaşı'na kadar olan sürede özel-

likle klâsik sömürgecilik yöntemlerini kullanarak, Asya'nın Afrika'nın ve Lâtin Amerika'nın ülkelerini aralarında paylaşmışlar, bu ülkelerin zenginliklerini kan ve gözyaşı içinde zor kullanarak yağma etmişler, bu ülkelerin tüm kaynaklarını kendi gelişmeleri için kullanmışlardır. Batının emperyalist ülkelerinin «Gelişmişliği»nin temelinde bu yağmanın ve sömürünün büyük payı olduğu bizzat batılı bilim adamlarınca da onaylanan tarihsel bir olgudur. Bu ülkelerin gelişmelerine katkısı olan bu ilişkilerin, üçüncü dünya ülkelerinin «Geri bıraktırılması»nın başlıca nedeni olduğu belirtiliyor (6). Emperyalist ülkeler, bu ülkelerin verdikleri savaşım ve değişen dünya koşulları sonucu, yıllarca uyguladıkları «Klâsik sömürgecilik» yöntemlerini terk etmek zorunda kaldılar. Sömürüleri altındaki ülkelere yavaş yavaş nisbi bir siyasî bağımsızlık tanımak zorunda kalan emperyalist devletler, sömürülerinin biçiminde değişiklik yaptılar. Eski sömürü ilişkilerinin yerini, emperyalizmin yeni sömürgecilik ilişki ve yöntemleri aldı. Ama ilişkilerin «sömürücü» niteliği değişmedi. Bu ilişkilerin yerini, daha ince, gizlenmiş, direkt olmayan yöntemler, karmaşık sömürü ve bağımsızlık ilişkileri aldı (7).

Sömürüye konu olan üçüncü dünya ülkeleri, bu ilişkileri gönüllü olarak onaylamış ve oluşturmuş değil. Aksine başlangıcından itibaren emperyalizmin sömürü ve yağmasına karşı çıktılar. Emperyalizm bu ülkeleri sömürebilmek ve bu sömürüyü devam ettirebilmek için zor kullandı, kan döktü, katliamlar kaptı. Klâsik sömürgecilik dönemi, emperyalizmin Asya, Afrika, Lâtin Amerika ülkelerinde uyguladığı bu yöntemin zengin ve sürekli örnekleriyle dolu. Emperyalizmin bu dönemi, bu ülke haklarının sömürü ve işgale karşı sayısız ayaklanmalarıyla, bu başkaldırıların emperyalist güçlerin askerlerince kanlı ve hunnarca bastırma girişimleriyle geçmiştir. Emperyalist ülkeler bu yöntemlerden bugün de vazgeçmiş değiller. Çağımız buna tanıklık ediyor. Çezayir'in, Vietnam'ın, Portekiz sömürgelerinin kurtuluş savaşları buna tanıklık ediyor. Bu kurtuluş savaşları, emperyalist ilişkilere başkaldırışın çağımızdaki örnekleri oluyor. Üçüncü dünya halkları uzun yıllar boyunca süregelen başkaldırıları sonucu bugünlere geldiler. Özgürlüklerini kanlarıyla kazandılar. Günümüzde klâsik sömürgecilik tarih sayfalarına tümüyle gömülmek üzere can çekişiyor (8).

Emperyalizmin, yeni dünya koşullarında oluşturduğu, sömürü ilişkilerini belirleyen, sömürünün daha ince, karmaşık ve gizli yöntemlerle sürdürülmesi anlamına gelen «Yeni sömürgecilik» ten kurtuluş için

üçüncü dünya ülkelerinin verdikleri savaşım, çağımızın en büyük ve hayati gerçekliklerinden birisi olmakta devam ediyor. Çağımızın bir adının da «Ulusal Kurtuluş Savaşları çağı» olarak belirtilmesi, bu gerçeği, emperyalizme karşı köklü ve gerçek bir bağımsızlık savaşının verildiğini belirtiyor.

Daha önce siyasal bağımsızlığını bazanmış olan ülkelerin, yeniden emperyalizmin sömürü ilişkileri ağına düştüğünü gören ülkeler, gerçek bağımsızlığın «Siyasi ve ekonomik» anlamda olması gerektiği gerçeğini her geçen gün daha açık olarak kavrıyorlar (9). Bu gerçeğin ışığında, üçüncü dünya ülkelerinin bağımsızlık ve kurtuluş sorunu bir «İdeoloji», bir «Toplum sistemi» sorunu olarak ortaya çıkıyor. Çağımızda, emperyalizmden köklü ve sürekli bir kopuşun ancak sosyalizme yönelmekle olanaklı olduğu gerçeği, batılı toplumbilimcilerin de onayladığı bir gerçek durumunda. Bu konularda araştırma yapmış bir batılı toplumbilimci bu gerçeği şöyle dile getirmektedir: «Üçüncü dünya ülkelerinin önünde sadece iki yol vardır. Biri onun azgelişmişliğini doğurup güçlendiren emperyalizm aşamasına varmış kapitalizm, öteki, ona gelişme yolunu açan tek yol olan sosyalizm. Üçüncü bir yol yoktur (10).» Bu ülkelerin sosyalizme yönelmesi sadece emperyalizmden gerçek kurtuluş sağlamakla kalmıyor, toplumsal adalete ve gelişmeye olanak veriyor. Zira önemli olan bir toplumun sadece «Gelişmesi» değil, bu gelişmenin nimetlerinden tüm toplumun yararlanması. Kapitalizm, bir toplumsal sistem olarak buna olanak vermiyor. Birçok dünya bilim adamlarının imzasını taşıyan bir rapor bu konuyu şöyle belirtmiş: «Bazı Avrupa ya da Kuzey Amerika merkezlerinde uygulanan modelden esinlenen sanayi büyümesinin, insanların koşullarındada genel bir düzelmeye yol açacağını ileri sürerek, her ülke bu örneği dilediğince kendi koşullarına uygulayabilir diyenler var. Bunun yanlış olduğunu bilmeliyiz (11).»

Yeni sömürgecilik konusunu özetlerken, son yılların önemli bir olgusu olan «Çok uluslu şirketler»den de kısaca söz edelim. Kapitalist ülkeler bölümünde, ülkelerin devletle bütünleşmesinden söz ettik, bu oluşumu açıklamaya çalıştık. Gelişmiş kapitalist ülkelerde devletle bütünleşmiş bulunan bu tekeller, çok büyük bir ekonomik güce erişmiş ve devletin de olanaklarını kullanarak yeni sömürgeciliği üçüncü dünya ülkelerinde uygulayan dev şirketler olmuşlardır. Çok uluslu şirketler olarak da adlandırılan bu tekeller, üçüncü dünya ülkelerinin bir ço-

ğundan daha büyük ekonomik güce erişmiş durumdalar. Her birinin hemen hemen tüm üçüncü dünya ülkelerinde yatırımlar yoluyla sömürü ilişkileri var. Ülke içi egemen güçlerle de anlaşan bu tekeller, sömürü ilişkilerini korumak amacıyla bu ülkelerdeki tüm gerici eylemleri desteklemek, hükümet darbeleri hazırlamak, ülke halkının başkaldırı eylemini bastırmak işlevini üstlenmiş durumdalar. Gerektiğinde bu ülkelerde entrikalar düzenlemekten, kan dökmekten çikinmiyorlar. Bunun son örneği, (ITT diye bilinen çok uluslu şirketin) Şili'deki faşist darbenin hazırlayıcısı ve destekçisi olarak ortaya çıkmasıdır. Bu çok uluslu şirketlerin, üçüncü dünya ülkelerinde birçok imtiyazlar elde etmek vb. amaçlarla, bu ülkelerin devlet adamlarını parayla satın aldıkları, son yılların dünya basınında sık sık yer alıyor, skandallara neden oluyor. İçlerinde büyük silâh tekellerinin de bulunduğu bu şirketler, dünya barışının da bir numaralı düşmanı ve tehditçisi olarak görülüyor. (12).

Üçüncü Dünya Ülkelerinin ekonomik bağımsızlık savaşımları da en çok bu tekelleri karşısında buluyor. Ekonomik bağımsızlığın, bu tekellerin yatırımlarının millileştirilmesini getirmesi bunun başlıca nedeni. Üçüncü Dünya ülkelerinin son yıllarda oluşturmaya başladıkları «Yeni Uluslararası Ekonomik Düzen» bu ülkelerin emperyalizme ve özellikle bu çok uluslu tekellere karşı dayanışmasını amaçlıyor (13).

Bugün, üçüncü dünya ülkelerinin toplumsal yapılarının özellikleri, yukarıda kısaca özetlediğimiz, emperyalist uluslararası ilişkiler ve bu tarihsel sürecin olumsuz izlerini taşımaktadır. Bu ülkelerin gençliği bu toplumsal yapıların sorunlarının sıkıntısını yaşıyor. Sorunları buradan kaynaklanıyor. Çözümü de toplumsal sorunların çözümü ile çakışarak, gençliğin aktif ve bilinçli katılımını gerektiriyor. Bu ülkelerin toplumsal yapılarını ve başlıca sorunlarını kısaca gözden geçirelim.

«Bir kere özsu yürümüştür dallara
Patlayacaktır ağır sancılarla karanlıklar
Varmak için o güzel yarınlara
Bizim de dağlarımız vardır Che Guevara (9).»

NUFUS: Bu ülkelerin nüfus yapısının ana özelliği, yüksek bir doğum artış hızının ortaya çıkardığı genç nüfus oranının yüksek olmasıdır. Gençlik yaşı için alt sınır olarak kabul edilen 15 yaşın altındaki nüfusun genel nüfus içinde % 50'ye yaklaştığı ülkeler vardır. İktisaden faal olmayan nüfus kabul edilen 0-15 yaş nüfusunun bu derece yüksek olması, toplumsal gelişme ve üretimi olumsuz yönde etkiliyen bir durum olarak değerlendiriliyor (14). Bu ülkelerdeki yüksek doğurganlığa, yüksek ölüm oranı ve ortalama yaşam süresinin kısalığı eşlik ediyor. Bebek ölümleri oranıda yüksek. Bu durum, nüfusun dağurgan özeliğine karşın, doğanların yaşama şansının düşük ve yaşıyanların ömrünün kısa olması çelişkisini somutluyor.

YERLEŞME VE KONUT: Bu ülkelerde yerleşmenin özelliğini, kırsal nüfusun çoğunlukta olması belirlemektedir. Kırsal kesimde yaşıyan nüfusun bazı ülkelerde % 85 oranında olduğu görülmektedir. (1970 yılı rakamlarına göre) Ortalama olarak % 60 oranında nüfusun bu ülkelerin kırsal kesiminde yaşadığı anlaşılıyor. Bu durum, bu ülkelerin ekonomilerinde tarım sektörünün büyüklüğüne ve şehirleşme oranının düşüklüğüne denk düşmektedir. Ancak yine de kırsal kesimden kentlere göç giderek artıyor. Kırsal kesimde toprağını kaybeden geçim zorluğuna düşen ve bu anlamda iş bulamıyan köylüler kentlere «işgüçü» olarak gitmekte ancak ekonominin çarpık yaşamı nedeniyle kentlerde büyük bir işsizler ordusu oluşturmaktadırlar. Kentlere göçmüş bulunan bu insanlar kentlerin dış semtlerinde oluşturulan «Gecekondu» denilen konutlarda yaşıyor. UNESCO' uzmanlarının yaptıkları araştırmaya göre, dünya nüfusunun üçte biri «Gecekondu» denilen yaşma elverişsiz konutlarda yaşamaktadır. Üçüncü dünya ülkelerini

kapsıyan Asya, Afrika, Lâtin Amerika'nın büyük kentlerinde «Elektriği, suyu ve kanalizasyonu olmayan» utanç verici kenar mahallelerdeki gecekondularda bu kentlerin halklarının üçte biri, çoğu ülkelerde de yarısı yaşamaktadır (15).

BESLENME ve SAĞLIK: Bu ülkelerde halkın beslenmesi yanlış ve yetersizdir.Yanlış ve yetersizliğin nedeni bu ülke halklarının beslenmelerinin temelini, tahıl ve diğer bitkisel gıdaların oluşturmasıdır. Büyüme ve gelişme için asıl önemli olan hayvansal besinler, bu ülke halklarının beslenmesinde çok düşük bir oranda kalmaktadır. Gelişmiş kapitalist ve sosyalist ülkelerde beslenme maddelerinin yarıdan çoğunu hayvansal besinler, bir kısmını da tahıl ve bitkisel besinlerin oluşturmasına karşın, üçüncü dünya ülkelerinde bu konumun tam tersi görülmektedir.

Bu ülkelerde yetersiz beslenmenin ilk kurbanı çocuklar ve gençler olmaktadır. Yetersiz beslenme çocuk ölümlerinin başlıca nedenidir. Sağ kalanlar ise sağlıksız bir büyüme ortamında birçok hastalıklara kurban olmaktadırlar. Yapılan araştırmalar beslenme ile, beynin gelişmesi oranında yakın ilişki bulunduğunu göstermektedir. Bu konuda yapılan bir araştırmada, annedeki yetersiz beslenmenin doğacak bebeğin beyninde, sonradan düzeltilmesi olanaksız zararlara yol açtığı belirtilmekte ve konuyla ilgili şu bilgiler verilmektedir. «İnsan beyninin ana rahmindeki gelişmesi, organizmanın tümüne oranla çok erken, hızlı ve yaygın bir biçimde olur... Zeka, bilinç, bellek, biyolojik denetim ve tamamlama gibi görevleri yerine getiren... Sinir hücrelerinin üremesi, insan dünyaya gelirken tamamlanmıştır. Doğumdan sonra hiçbir sinir hücresi yenilenmez.. Beynin gelişme hızı doğumdan önce en yüksek düzeydedir.» Aynı araştırmada, insan beyninin ilk üç yılda esas gelişmesini yaptığı belirtilerek «Bu devredeki beslenme, insanın tüm yaşam süresine yön verebilir» deniliyor. Araştırmada ayrıca, dünyada yetersiz beslenme koşullarında bulunan 350 milyondan fazla çocuk olduğu belirtilmekte (16). Bir diğer araştırma ise, bu ülkelerdeki 20-40 yaşlarındaki annelerin «tekrarlanan gebelikler ve emzirmenin doğurduğu bir beslenme yetersizliği» içinde bulunduğunu belirtiyor. Zaten yetersiz beslenme koşullarında bulunan üçüncü dünya ülkelerindeki anaların, bu durum karşısında sağlıkların daha da bozulduğu görülmektedir.

Yapılan araştırmalar, çocuktaki vitamın yetersizliğinin körlüğe neden olduğunu göstermiştir. Dünya Sağlık Örgütü'ne göre 1 -5 yaşları

arasındaki 100 milyon çocuk, bu vitamin yetersizliğinin yol açtığı göz hastalıkları ile karşı karşıya bulunuyor. Birleşmiş Milletler'in 1974 yılında düzenlediği «Dünya Gıda Konferansı» belgelerinde bu durumun önlenmesine ilişkin olarak şu bilgiler yer alıyor. «UNICEF stoklarına göre 200.000 i.ü. lük her 1.000 vitamin kapsulü 10.50 dolardır. Her çocuğa iki kapsül verildiği takdirde, fiyat artışlarını, stok ve ulaşım masraflarını da dikkate olmak kaydıyla 1-5 yaş arası 100 milyon çocuğun göz hastalıklarında korunmasının maliyeti üç milyon dolar civarında olacaktır» Bir bilim adamı da şunları ekliyor: «Vitaminsizlikten ötürü kör olacak yüz çocuğu kurtarmak için üç dolar yettiği halde, silâhlanma için 300 milyar harcanıyor (17).»

Üçüncü dünya ülkelerinin çocuklarının yetersiz beslenmesi ile ilgili olarak (FAO) Dünya Gıda Örgütü'nün bir uzmanının şu bilgilerine de yer verelim. «Gelişme halindeki ülkelerin çoğunda, protein ve kalori eksikliği, ya da eksik beslenme okul çağındaki çocukların çoğunda kendini gösteriyor. Aşırı protein ve aşırı kalori eksiklikleri, yüksek bir ölüm oranının ortaya çıkmasına yol açıyor. En iyi koşullar altında, hastaneye kaldırılsalar, tedave edilseler bile, tam anlamıyla cılızlaşmış olan çocukların % 10 -15 'i ölüyor... Yaşasalar bile, milyanlarca çocuğun beyin ve vücutları, bir daha düzelmiyecek zararlar görmekte... Gelişme halindeki ülkelerin çoğunda, beş yaşına ulaşmadan ölen çocukların tüm ölüm sayısı içindeki oranı % 30 ilâ % 40'tır. Yoksul çocukların % 60'ı ilâ % 70'i gelişme bozukluğu göstermektedir... Besin eksikliğinden doğan hasalıklar gelişme halindeki ülkelerde yaygınlığını koruyor (18).»

Yukarıda da belirttiğimiz gibi, bu yetersiz beslenme üçüncü dünya ülkelerinin yalnızca çocuklarını değil, gençlerin ve yetişkinlerin de çoğunluğunu kapsıyan temel bir sorun durumunda. Milyonlarca insan yetersiz beslenme sonucunda çeşitli hastalıklara yakalanıyor, gencecik yaşlarda yaşama veda ediyor. Üçüncü dünya ülkelerde yaşam süresinin kısa olması en başta bu yetersiz beslenmenin ve diğer olumsuz toplumsal koşulların sorunu (19). Çocukluktaki beslenme yetersizliğin yol açtığı bozuklukların hayatta kalabilip, gençlik yaşına ulaşan insanlarda da etkilerini sürdüreceği ortada. Zira çocukluktaki yetersiz beslenme, kişide tüm yaşam boyuna kalıcı, silinmez izler bırakır.

Yetersiz beslenme ve olumsuz toplumsal koşullar nedeniyle sağlıkları bozulan. Üçüncü dünya ülkeleri insanları, aynı zamanda bu ülke-

lerdeki olumsuz ve yetersiz sağlık hizmetleriyle karşı karşıya. Bu ülkeler kişi başına düşen doktor sayısı, hastane ve yatak sayısı bakımından oldukça yetersiz bir durumdadır. Çağdaş görüşler, gerçek sağlık hizmetlerinin hastalanmadan önce yapılması gerektiğini, koruyucu hizmetlerin, tedavi edici hizmetlerden önce gelmesi gerektiğini belirtiyor. Bu koruyucu hizmetlerin başında da elverişli yaşam koşulları, yeterli bir beslenme geliyor.

Bu olanaklı koşulların bulunmadığı üçüncü dünya ülkelerinde bu nedenle, gelişmiş ülkelerde tarihe karışmış olan bir çok hastalık yaygın olarak etkisini sürdürüyor. Artık bu hastalıklar «Üçüncü dünya hastalıkları» olarak adlandırılıyor (20). Bu hastalıklardan biri olan sıtma, bu ülkelerde en büyük ölüm nedenlerinden biri olmakta devam ediyor (21). Gene bu ülkelerde sıtmaya eşlik eden ve sık sık görülen bir hastalık da koleradır. Bu hastalıkların gittikçe artmakta olduğu da Dünya Sağlık Örgütünce belirtiliyor (22).

EĞİTİM: Üçüncü dünya ülkeleri eğitim yapısı açısından da olumsuz ve yetersiz bir görünüm arzediyor. Bu ülkelerde yaşıyan milyonlarca insan okuma-yazma bilmemekte ve ilkokul çağında milyolarca çocuk okula gitme hakkında yoksun bulunmaktadır. Bu ülkelerin bazılarında okuma-yazma bilmeyenlerin oranı nüfusun % 80'ine kadar çıkmaktadır. Birleşmiş Milletler'in yayınladığı: «Birleşmiş Milletler ve insan kişiliği - insan hakları konusunda soru ve cevaplar» başlıklı eserde belirtilen «Okulsuzluk nedeniyle çocukların yarısının eğitimden yoksun kaldığı, yetişkin her on insandan dördünün okuma-yazma bilmediği» gerçeğinin asıl olarak üçüncü dünya ülkelerine ait olduğu açıklanmaktadır. (23). Bir UNESCO yayınında ise şu bilgilere yer veriliyor: «1960'ta yaşları 6-11 arasıdaki 118 milyon çocuk okuldan yoksundur. 1970'te aynı yaş topluluğundaki 113 milyon çocuk okulsuzdur. 1985 yılında nüfus artışı öyle olacaktır ki, gelişmekte olan bölgelerdeki 165 milyon çocuk ilkokul eğitiminden yoksun kalacaktır (24).» Bu ülkelerde ilk okul çağı için okullaşma oranı % 40 - % 75 arasında gerçekleşiyor. Bu oran orta öğrenimde ve yüksek öğrenimde ise çok küçük yüzdelerle ifade edilebilecek durumda (25). Bu ülkelerin eğitim açısından bir diğer özelliği de fırsat eşitliğinin olmayışı. Orta ve üst öğrenime devam edenlerin çoğunluğu üst sınıfların (hâkim sınıfın vb.) çocukları olmaktadır (26).

İŞGÜCÜ: Bu ülkelerdeki işgücünün büyük çoğunluğunu, kırsal ke-

simde tarımla uğraşanlar oluşturur. Ücretli işçilik yaygınlaşmamış olup, nüfusun büyük çoğunluğunu kendi hesabına çalışan ve geleneksel söktörlerde işgören kişiler oluşturmaktadır. Kırsal kesimde çalışan «Köylülerin büyük bir kısmı büyük bir yıl boyunca yaralı işlerde bulunamaz. Üçüncü dünya ülkeleri köylüleri, iş kapasiteleri altında çalışırlar (27).» Gizli işsizlik denilen bu durum, kentlere göç edenler arasında işportacılık, seyyar satıcılık çeşitli hizmet işleri vb. şeklinde kendini gösterir. Gizli iş kapasiteleri altında çalışırlar (27).» Gizli işsizlik denilen bu durum, kentlere göçedenler arasında işportacılık, seyyar satıcılık çeşitli hizmet işleri vb. şeklinde kendini gösterir. Gizli işsizlere yoğun bir açık işsizliğin eşlik ettiği görülür. Bu ülkelerde gerçek işsizlik oranı her iki işsiz türününde göz önüne alınmasıyla, yüksek oranlara ulaştığı, var olan emek gücünün tam kapasite ile kullanılmadığı görülmektedir. Bol bir yedek işgücünün varlığı, bu ülkelerde iş gücüne çok düşük ücretler ödenmesinin en başta gelen sebebidir. Bu durum, çalışan işçilerin ücret arttırımı için savaşımlarına engel olduğu gibi, yabancı sermayenin bu ülkelere yatırım yapmasının da nedenlerinden biri olarak değerlendirilmektedir. Tarım kesimindeki makinalaşma ve mülksüzleşme ile geçim zorluklarının neden olduğu, kente göç sonucu, şehirlerdeki açık işsizlerin sayısının durmadan arttığı belirtilmektedir.

İşsizliğin yüksek olması, işgücünün tam kapasite ile kullanılmaması gerçekliği, bu ülkelerde çağımızın «Yüz karası» olan çocuk emeğinin sömürüsünü engelliyemiyor. Tam aksine çocuk emeğinin sömürüsünün en yaygın olduğu ülkeler üçüncü dünya ülkeleri. Kapitalizmin gelişme yıllarında görülen aşırı bir çocuk emeği sömürüsü, şimdi aynı acımasızlığı ile kapitalist gelişme yolunu tutmuş olan üçüncü dünya ülkelerinde görülüyor. UNESCO'nun verdiği rakamlara göre 1961 yılında 41 milyonu geçkin 14 yaşından küçük çocuk, 1970 yılında ise 40 milyon 14 yaşından küçük çocuk üçüncü dünya ülkelerinde tarlalarda, fabrikalarda ve atölyelerde uzun iş saatleri ve düşük ücret koşullarında çalıştırılıyor. (28). Asıl yerleri okul sıraları olan 0-14 yaş arasındaki çocuklar, bu ülkelerde yetiştirilmeye çalışılan kapitalistlerin sermayelerine sömürü kaynağı olmaktadır. Ne insan haklarının evrensel maddeleri, ne Uluslararası Çalışma Örgütü'nün sözleşmeleri, ne de UNESCO"dan çabaları ve Uluslararası Çocuk Hakları Bildirgesi bu korkunç gerçeği önlemek için geçerli olamıyor.

EMEK GÖÇÜ: Bu ülkelerin önemli bir özelliği de, büyük bir bölü-

münün, gelişmiş kapitalist ülkelere yetişkin emek gücü göndermeleri. Üçüncü dünya ülkelerinden bu ülkelere emek gücü akımı yeni bir olgu değil. Klasik sömürgecilik döneminde bu ülke insanlarının «Uygar» kapitalist batı ülkelerinin esir tüccarlarınca zincirlere vurularak ülkelerinden zorla götürüldükleri ve esir pazarlarında «Köle» olarak satıldıklarını tarih sayfaları yazıyor. Kapitalizmin insanlık düşmanı tarihi, bu gerçeğin kanlı sayfalarıyla dolu... Bugünkü emek göçünün de bu olgulardan farklı bir yanı, daha «Uygar» bir niteliği yok. O zaman zorla yapılan bu iş, bugün «Zorunlu» olarak gerçekleşmektedir. Eski yılların «zor» unun yerini bugün farklı nitelikte «Zor»lar aldığından, özünde ve sonuçlarında hep aynı. O yıllarda evi barkı zorla yıkılan, ailelerinden koparılan insanların, bugün de çocuğudan, eşinden koparılarak batılı kapitalistlere artık-değer yaratmak, sömürülmek için «Gurbet» ellerine gitmeye Zor»landığını görülüyoruz. Emeklerinin, gençliklerinin, üretici çağlarının, batı sermayesi tarafından tüketilmesini görüyoruz. Bugün için yalnızca Ortak Pazar ülkelerinde resmi rakamara göre 7 milyon göçmen işçi çalışmaktadır. Gerçek sayının ise bundan çok daha fazla olduğu tahmin ediliyor. Yine A.B.D. de milyonlarca Lâtin Amerikalı emekçinin çalıştığı bilinmektedir. Gelişmiş kapitalist ülkelere giden bu işçiler batılı işçilerden daha düşük bir ücretle ve emek yoğun iş kollarında, tehlikeli işlerde (maden çıkartma, inşaat, çöpçülük vb.) çalıştırılmaktadır. Bu nedenle, herkesin kendi yurdunda iş bulma hakkı, artık dünya emekçi hareketinin insan hakları arasına katmak istediği, bunun savaşımını verdiği bir konu oluyor. (29).

Gelişmiş kapitalist ülkelerin tekelci kapitalistleri, yabancı işçilere aşırı bir çalışma temposu ve ağır çalışma koşullarını kolaylıkla kabul ettirebiliyorlar. Ülkelerindeki ailelerine birkaç kuruş göndermek, geleceği için birkaç kuruş biriktirmek uğruna bu insanlar, «Yaban eller» de bu koşullara «Katlanmak zorunda» kalıyorlar.

Emek göçü gönderen ülkeler açısından çok önemli sosyal sorunlara yol açan bu olguya (ülkede kalan, emekçinin aile ve çocuklarının sorunları, işçinin gittiği ülkede yabancılaşması, ailesini de yanına aldıysa bunun doğurduğu sorunlar vb.) bu ülkelerin egemen sınıflarının bakış açıları tektir. «Döviz, daha fazla döviz, daha... döviz...» Gerisi onları ilgilendirmiyor. Emek göçü ile, batılı kapitalistler tüm diğer avantajların yanında şöyle bir avantaja da sahip oluyorlar. Birinci olarak, bu emekçilerin yetişkin oluncaya değin, maliyetlerini kendi ülkeleri karşı-

lamış oluyor. Bu kişiler tam üretici çağa gelinceya de üretici çağda iken, yetişme sürelerine hiçbir katkıları olmayan bu gelişmiş kapitalist ülkelerin işgücüne katılmış oluyorlar. İkinci olarak, bu işçiler bu ülkelerde belirli bir süre çalıştıktan sonra tekrar ülkelerine dönerek kendi ülkelerinin toplumsal olanaklarından yararlanmıya başlıyorlar. Daha açık bir deyişle, kapitalist ülkeler bu insanların tüm veriminden yararlanıp işgöremez hale geldikten sonra başlarından atmış oluyorlar. Diğer bir gerçeklik de en ufak bir ekonomik krizin ilk kurbanların bu göçmen işçiler olması. Böyle durumlarda işten ilk önce çıkarılan bu işçiler, ülkelerine geri gönderiliyorlar. Bunların tümünün yanısıra, üçüncü dünya ülkelerinden yurt dışına giden işçilerin, genellikle kendi ülkelerinin işgücü içindeki en vasıflı işçileri oluşturduğu bir gerçek (30).

BEYİN GÖÇÜ: Üçüncü dünya ülkelerinin bir özelliğide, bu ülkelerden gelişmiş kapitalist ülkelere olan yüksek orandaki «Beyin göçü»dür. Kapitalist batı ülkelerinin, özellikle belirli mesleklerdeki kişileri kendi ülkelerine çekebilmek için özel çaba ve yöntemler uyguladıkları görülmektedir. Bunun sonucu olarak, bugün bu ülkelerde (özellikle **A**.B.D'de) binlerce, azgelişmiş ülke kökenli, nitelikli işgücü bulunmakta ve bu ülkelere hizmet etmektedirler. Üçüncü dünya ülkelerinin, en fazla gereksinim duydukları meslek dallarında yetişmiş bu nitelikli işgücünün (doktor, mühendis, Fizikçi vb.) gelişmiş ülkelere göçünden ötürü büyük kayıplara uğradıkları belirtilmektedir. Kendi fakir ülkelerinin olanaksızlıkları içinde, ülkeleri için binlerle ifade edilen bir maliyete malolarak, yüksek düzeyde bir eğitim olanağını bulan bu kişiler, (ülkelerine doğumlarından itibaren ki maliyetleri hesaplandığında rakamların çok büyük olacağını belirtelim.) «Hür» bir dünyada «özgür»lüklerini kullanarak, kendi ülkelerini terketmekte, batılı ülkelerce «Özgürce» çekilmektedirler. Batılı ülkelerin bu yöntemle sağladıkları kazançların, Üçüncü Dünya ülkelerine yaptıkları «Yardım»ların çok üstünde olduğu hesaplanmaktadır. Konunun endişe verici boyutlara ulaştığını gören birçok üçüncü dünya ülkesi, bu konuda önlemler almaya çalışmaktadır. (31).

KADIN: Üçüncü dünya ülkelerinde kadınlar toplumsal yaşama yeterince katılamıyorlar. Bu ülkelerde ekonomik faliyete, eğitime, siyasete, vb. konularına kadınların katılımı son derece düşük bir oranı kapsıyor. Birçok ülkede kadınlar küçük yaşlarda babaları (ya da aileleri) tarafından evlendiriliyor ve bu işlem için onların görüşleri ve kararla-

rının alınması söz konusu değil (32). UNESCO Ulusal Komisyonların, UNESCO ve ILO adına 1974 yılında yaptığı beş ülkeyi kapsayan bir araştırmanın sonuçları «Coğrafya ve kütür açısından çok farklı olan bu ülkelerin tümünde, kadınların hâlâ erkeklerle, kanunun hak tanıdığı şekilde eşit olmadığını ortaya koydu.» Bu araştırmanın sonuçlarının belirttiğine göre, bu ülkelerde; ücretlerde eşitlik sağlanamamış, kadınlar erkeklerden düşük üçret alıyor ve önemli işlerde pek az kadın çalışıyor (33).» Kadınların ekonomik faaliyetlere katılması ve ücretli işçi durumuna dönüşmesi yavaş da olsa durmadan artıyor. Kadın «İşçi»lerin oranı işgücü içinde, gelişmiş kapitalist ülkelerde yüksek bir oranda olmasına karşın, üçüncü dünya ülkelerinde düşük bir oranda görünüyor, Yapılan araştırmalar bu ülkelerde kadınların daha çok, tarım sektöründe, geleneksel aile işletmeleri içinde çalışmakta olduklarını göstermektedir. Gelişmiş kapitalist ülkelerde ise kadınların sanayi ve hizmet sektörlerinde çalıştıkları anlaşılıyor. Ülkelerin gelişmiş kapitalist ve azgelişmiş ülkeler) ekonomik yapısı bu durumun temel nedeni (34).

ILO'nun verdiği bilgilere göre «1970'de Afrika'da ekonomik faaliyetlere aktif bir şekilde katılan 41 milyon kadın varken, 1975'de bu sayının 46 milyona ulaşması bekleniyordu; bu sayılar Doğu Asya için 1970'te 168 milyon ve 1975'de 180 milyon; Güney Asya içinse 129 milyon ve 142 milyondu (35).» Gene ILO 'nun araştırmalarına göre aynı çalıma ve süreler için kadınlara erkeklere göre % 50 ilâ % 80 arasında değişen oranlarda düşük ücret ödeniyor (36).

Tüm dünyada kadınlar arasında okuma-yazma bilenlerin oranı da erkeklere göre düşük olarak tespit edilmiş durumda. Bu durum üçüncü dünya ülkelerinde daha da kötü bir görünüm arzediyor. 1960 yılında Afrika ve Arap ülkelerinde kadınlar arasında okuma-yazma bilmiyenlerin oranı % 90.7 iken bu oranın 1970 yılında ancak % 85.7'ye düştüğü görülüyor (37). Aynı yıl (1970) için başka bir araştırmanın verdiği bilgiler ise şöyle: «Asya'da 15 yaşından daha büyük 100 kadından, 57'si okuma- yazma bilmiyor. Bu oran Afraka'da yüzde 84'tür. «Araştırma bu oranın Kuzey Amerika'da % 2, Avrupa'da % 5 olduğunu belirtmektedir (38). Aynı araştırmanın sonuçlarına göre kadınların eğitime devam edebilme sorunu da üçüncü dünya ülkeleri açısından son derece olumsuz. 6 11 yaşlarındaki her yüz kadından, ilkokula devam edenlerin sayısı Lâtin Amerika'da 73, Asya'da 54 ve Afrika'da ise 37 kişi olarak gerçekleşiyor. Aynı sayılar orta öğrenime devam edenler

için sırasıyla (12 - 17) yaş arasındaki kızlar için) 47, 24 ve 20, yüksek öğrenim yaşındakiler için ise (18-29 yaş) 7, 2 ve 1 olarak gerçekleşmektedir. (39). Sonuç olarak, üçüncü dünya ülkelerinin olumsuz toplumsal koşullarının içinde, kadının durumuda ayrıca dikkati çekmektedir.

GELİR DAĞILIMI: Üçüncü dünya ülkelerin temel özelliklerinden birisi de, kişi başına gelirin düşüklüğü ve gelir dağılımının eşitlikten çok uzak olarak gerçekleşmesidir. Yapılan araştırmaların ortaya koyduğu gibi, gelişmiş ülkelerdeki kişi başına düşen gelir ile, azgelişmiş ülkelerde kişi başına düşen gelir arasında 100 kadına yaklaşan farklılık bulunmaktadır. (40). Araştırmalara göre, kişi başına düşen gelir farklılığına, bu ülkelerde gelir dağılımına aşırı bir adaletsizliğin eşit ettiği görüşmektedir. (41). Gene bu konuda yapılmış araştırmaların sonuçlarına göre, bu ülkelerde nüfusun en çok gelirli üst % 20 si milli gelirin % 50'sinin çok üstünde bir kısmına el koymaktadır. Bazı ülkelerde bu rakamın % 78'i dahi geçtiği gözlenmiştir (42). Yapılan araştırmaların ortaya koyduğu önemli bir bulguda, gelir dağılımının eşitlikten uzak olması ile siyasal rejimler arasında yakın bir ilişki bulunduğu. Gelir dağılımı eşitsizliğinin yüksek olduğu ülkelerde genellikle askeri diktatörlüklerin siyasal yaşamı yönettiği görülmektedir (43). Milli gelirin yarıdan çok fazlasını en üst nüfusun grubunun aldığı bu ülkelerde, geriye kalan nüfusun (% 80) nasıl bir yaşam koşullarında olduğu açıkça görülmektedir.

Bu açıdan, yukarıda sözkonusu etiğimiz sorunların (konut, beslenme, sağlık) yalnızca belirli bir kesim için geçerli olduğunu ve siyasal iktidarların bu olumsuz yaşam koşullarını ve bu derece adaletsiz gelir dağılımını bu kitlelere ancak dikta yönetimi ile kabul ettirmeye ve sürdürmeye çalıştığı anlaşılmaktadır.

ENFLASYON: Bu ülkelerin toplum yaşamını karakterize eden ve halk kitlelerini olumsuz açıdan etkileyen bir olgu da, sürekli ve yüksek bir enflasyon içinde bulunmalarıdır. Bu ülkelerde yıllık enflasyon oranının % 4000'ü geçtiği ve bazı yıllarda bu rakamın daha da yükseldiği görülmektedir. (44). Enflasyon, büyük bir işsiz kitlesinin bulunduğu bu ülkelerde, zaten geliri çok düşük seviyede olan halkın alım gücünün her geçen gün daha da azalmasına ve yaşamın çekilmez hale gelmesine neden olmaktadır. Bazı ülkelerde fiyat artışları karşısında halkın kit-

lesel gösterilere giriştiği, bu gösterilerin siyasal iktidarlarca kanlı bir şekilde bastırıldığı görülüyor.

KİTLE HABERLEŞME ARAÇLARI: Bu ülkelerde kitle haberleşme araçları (basın ve TV) ile yayın çalışmalarının, siyasal iktidarlarca sıkı bir denetim, sansür ve baskı altında bulundurulduğu örülüyor. Egemen ideolojinin dışında görüşleri savunan kişi ve kuruluşlar sürekli bir baskının hedefi oluyorlar. Birçok üçüncü dünya ülkelerinin hapishaneleri gazeteci, yazar ve sanatçılarla dolup taşıyor. Siyasal iktidarlar, aydınlık, ilerici düşünceden ürktüklerini bu eylemleriyle gösteriyorlar. Bir üçüncü dünya ülkesinin diktatörünün, aydınlar için söylediği şu sözler, bu gerçeğin anlatımıdır: «Bunlar bir bir ordudur, bu aydın denilen çılgınlar, bizim başımıza, Sovyetler Birliği veya Çin'in neden olabileceğinden çok daha büyük dertler açabilirler (45).»

Bu ülkelerde kişi başına düşen gazete ve kitap yayınının çok düşük olmasının nedenleri, eğitim yetersizliğinden çok, yayın faaliyetlerinin baskıcı iktidarlarca sürekli engelenmesidir. Bunun da ötesinde sınırlı orandaki basın ve yayın alanı emperyalist kültürün kozmopolitleştirdiği bir görünün ve içerikte. Kitleleri etkilemede önemli bir yeri olan iletişim araçı televizyonlarda ise batı ülkelerinden ithâl edilen düzeysiz ve belirgin amaçlı pragramlar yer alıyor. UNESCO'nun bulgularına göre, gelişmiş kapitalist ülkelerden ithâl edilen programlar, bazı üçüncü dünya ülkelerinin yayın saatlerinin yarıdan fazlasını oluşturmaktadır. (46). Bu programların ithâl edildiği ülkelerin başında **ABD** geliyor, onu sırasıyla İngiltere, Fransa ve Batı Almanya izliyor (47). Bu ülkelerin günlük basın organları da aynı konum içersinde. Bu ülkelerde yayınlanmakta olan günlük gazetelerin haber kaynaklarını Uluslararası Haber Ajansı tekelleri oluşturuyor. Son yıllarda, özellikle ilerici yönetimlere sahip ülkelerin öncülüğü ile, UNESCO bünyesinde, batı ülkelerinin kitle haberleşme konusundaki tekelci konumuna karşı çıkılmakta ve üçüncü dünya ülkelerinin, birleşerek yeni haber ajansları ve TV programı üretecek kuruluşlar kurması görüşleri savunulmaktadır. Bu çabalar UNESCO tarafından da desteklemektedir (48).

İNSAN HAKLARI-DEMOKRATİK HAKLAR: İnsan haklarının ve demokratik hakların gerçekleştirilmediği ve kazanılmış bazı hakların da, siyasal iktidarlarca çiğnenmesi ve ortadan kaldırılması, bu ülke-

lerde sık sık yaşanan bir toplumsal gerçek durumunda. Bu ülkelerin çoğu askeri diktatörlüklerce yönetiliyor ve çoğu da sık sık askeri darbelere sahne oluyor. Bu ülkelerin birçoğunda siyasal partilere yer verilmiyor ya da tek parti veya tek görüşü savunan partilere izin veriliyor. Farklı görüşte bulunan kişi ve örgütler, bu ülkelerde sürekli baskı ve tehdit altında tutulmakta, insanlar hapishanelerde, işkence tezghahlarında çürütülmektedir. Siyasal demokrasinin ve siyasal özgürlüklerin oluşmadığı bu ülkelerde, halkın siyasal katılımı da gerçekleşemiyor. Siyasal demokrasinin nisbi ve koşulandırılmış olarak görüldüğü bazı ülkelerde gençlere 21 yaşından önce seçme hakkı tanınmamakta (49). Sendikal özgürlükler gaspedilmekte veya kısıtlanmaktadır.

EKONOMİK DURUM: Bu ülkelerin ekonomik yapılarını karakterize eden önemli bir özellik tarım söktörünün geniş bir yer tutması ve sanayileşmenin düşük bir düzeyi oluşturmasıdır. Dış ticaretlerini de tarımsal ürünler ve hammaddeler oluşturuyor. Birçokları bir veya iki tarımsal ürün ya da hammaddeye bağlamış durumdalar. Bu durum da, uluslararası ekonomik kriz ya da kötü hasat yılları ile fiyat dalgalanmalarından bu ülkelerin derinden etkilenmesine yol açıyor. İthal ettiklerini ise sanayi malları oluşturuyor ve dış ticaret maddeleri her yıl bu ülkeler aleyhine bozulmakta devam ediyor.

Bu ülkelerin, batı kredi kurumlarından aldıkları borçlar sürekli olarak artmakta ve bağımlıklarının pekişmesine neden olmaktadır. Ekonomilerinde geniş bir yer tutan yabancı yatırımlar vemontaj tipi sanayileşmeler sonucu her yıl milyarlarca dolar, batılı tekellerce bu ülkelerden, gelişmiş ülkelerdeki merkezlerine aktarılmaktadır. Sermaye yatırımları, dış ticaret ve kredi yöntemleri ile bu ülkeler, emperyalist metropollerin sürekli bir egemenliği ve kontrolü altında bulunmaktadır. Bu ülkelerin ekonomileri yıllardır süren emperyalist yağma ve sömürünün, çarpıtılmışlığın tüm olumsuz etkilerini taşımaktadır (50) (51).

ÜÇÜNCÜ DÜNYA ÜLKELERİNDE YENİ OLUŞUMLAR VE GENÇLİK

"Bunca yere düşmüşlerden
Yenilmez bir hayat doğar
Bir tek beden olur
Analar, bayraklar, çocuklar (52). "

Çağımız dünyası, son yarım asır süresince üçüncü dünya ülkelerinde yoğun, karmaşık ve sürekli oluşumlara tanıklık ediyor. Bu ülkelerin çok yönlü bir değişim ve gelişim sürecini yaşamakta oldukları görülüyor. Bu gelişmelerin odak noktasını bu ülkelerde uluşçuluk bilincinin gelişmesiyle, «bağımsızlık» özleminin duyulması ve bu uğurda savaşıma girişilmesi belirliyor. Klâsik sömürgeciliğin başlamasıyla birlikte emperyalizme, sömürgeciliğe karşı başlatılan ulusal direniş eylemleri, elverişli dünya, koşullarında başarı olanakları buldu. Bu elverişli dünya koşullarını Birinci Dünya Savaşı'ndan emperyalizmin zayıflayarak çıkmış olması ve sosyalist ülke ve giderek sosyalist ülkeler topluluğunun oluşması karakterize ediyor. Bilimsel sosyalist dünya görüşünün ve sosyalistlerin, başından beri sömürgeciliğe karşı çıktığı, ulusların bağımsızlığını savunduğu biliniyor. Bunun içindir ki, sosyalist ülkelerin kurulmasıyla, sömürgeciliğe karşı savaş veren ülkeler, gerçek bir dost ve güçlü, sürekli bir destek kazandılar. Sosyalist ülkelerin kurulması, emperyalist kampın zayıflamasına yol açtığı gibi, bu ülkeler, kurtuluş savaşı veren ülkelere çeşitli maddi ve manevi destek sağlayarakta yardımcı oldular. Üçüncü dünya ülkelerinin kurtuluş savaşları, sadece sosyalist ülkelerin değil, temel amaçlarından biri de «Bir ulusun diğer bir ulusu sömürmesini ortadan kaldırmak» olan sosyalist dünya görüşünü paylaşan tüm insanların desteğini kazandı. Sosyalistler, emperyalist sümürü ve baskı altındaki ülke halklarının verdikleri bağımsız savaşlarının başlıca destekçisi ve ısrarlı takipçisi oldular.

Emperyalizm, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra yoğunlaşan ulusal kurtuluş savaşları ve değişen dünya koşulları karşısında sömürü altın-

da tuttuğu birçok ülkeye şekli bir «Siyasal bağımsızlık» vermek «Zorunda» kaldı. Birçok ülke de, bağımızlığını emperyalistlerden «Zorla» elde etti. Şekli bir siyasal bağımsızlık vermenin, empeyalizmin yeni bir taktiği olduğu sonradan ortaya çıktı. Şekli bir bağmsızlık kazanan ülkelerin, «Ekonomik» olarak yine sıkı sıkıya emperyalizme bağlı kalması, emperyalizmin, önüne geçemiyeceğini anladığı bağımsızlık özlemini bilinçlice saptırdığını gösterdi. Bu şekilde bağımlılık ve sömürü ilişikileri Yeni sömürgecilik» olarak adlandırılmaktadır. (53).

Bu olguyu karakterize eden diğer bir özellik de, emperyalizmin, bu ülkelerin yerli egemen sınıfları ile kurduğu «işbirlikçi» ilişkiler oluyor. Ekonomik bağımsızlık gerçekleşmediğinden, ülkenin kaynakları emperyalizmin sömürüsüne konu olmakta devam ediyor, buna bir de yerli egemen sınıfların «Sınıfsal sömürü» sü ekleniyor. Bu ilişkiler içersinde olan ülkeler «Kapitalist kalkınma yolu»na giriyor, ama ülke bir türlü kalkınmıyarak bir avuç yerli egemen sınıfın zenginleşmesi sonucunu doğuruyor. Halk kitleleri ise yukarıda özetlediğimiz, olumsuz toplumsal koşulların içinde yaşıyor, bu koşuların değişmesi yönündeki eylemleri yerli egemen güçlerce kanla bastırılıyor. Üçüncü dünya ülkelerinin bir çoğunda demokratik olmıyan siyasal rejimlerin varlığı bu temel nedenlerle açıklanabilir.

Tam bir ekonomik ve siyasal bağımsızlığı amaçlayan bağımsızlık savaşlarının, emperyalizmin şiddetli karşı koyuşu ile karşılaştığına son yarım asırlık dünya tarihi tanıklık etmektedir. Emparyalizmden gerçek bir kopuşu ve ulusal kurtuluşla toplumsal kurtuluşun birlikteliğini amaçlayan bu bağımsızlık savaşlarını, uzun savaşlar sonucu kazanan ülkelerin, sosyalist gelişmeye yöneldikleri görülüyor. Sosyalizme yönelen bu ülkelerin, az gelişmişlik koşullarını değiştirmede ve toplumsal gelişme yolunda kısa sürede önemli başarılar kazandıkları gözleniyor. Sosyalizme yönelen üçüncü dünya ülkeleri tüm halkın toplumsal kalkınma eylemine katılması ve kalkınmanın nimetlerinden yararlanması politikasını başarıyla uyguluyor. Ulusal kurtuluş savaşlarının gösterdiği deneyler ve çağdaş dünya gerçekleri karşısında, bağımsızlık ve toplumsal gelişme ile sosyalizm, tüm üçüncü dünya halkları için özdeşlenen kavramlar oluyorlar. Üçüncü dünya ülkelerinde sosyalizmi amaçlıyan politik hareketler giderek güçleniyor. Gerçek bağımsızlığın ve toplumsal gelişmenin ancak «Sosyalizm» ile olasılık kazandığı her geçen gün daha iyi anlaşılmaktadır. Bu gelişmenin büyük düşmanının

emperyalizm olduğunu olaylar göstermekte. Yerli hâkim sınıfların egemen olduğu bir çok ülkedeki «Millileştirme» hareketlerine «Göz yuman» emperyalizmin, sosyalizme yönelen halk iktidarlarının yaptığı benzeri eylemleri önlemek için türlü tertiplere başvurduğu, şiddet kullanmaktan çekinmediği görülmektedir. (Şili'de) (54).

Üçüncü dünya ülkeleri ve bağımsızlık savaşları için, emperyalizmin sömürüsüne son vermek ve azgelişmişliğin kısır döngüsünden çıkmak, «Sosyalizm»e yönelmekte olanaklı görünüyor (55). Henüz sosyalist gelişme yoluna yönelmemiş bulunan üçüncü dünya ülkeleri, işte bu oluşum ve arayışın eylemlerini yaşıyorlar. Gerçek ulusal bağımsızlık ve toplumsal kurtuluşu amaçlayan bu eylemlerin karşısına bu ülkelerin gerici siyasal rejimleri ve emperyalizm çıkıyor.

Burada kısaca özetlediğimiz olumsuz toplumsal koşullar içinde, üçüncü dünya ülkelerinin gençliği bu yeni «Oluşum ve arayış» eylemlerinin içinde yaşıyor. Bu toplumsal koşulları ortaya çıkaran toplumsal düzenin değiştirilmesi için, bunu engellemek isteyen gerici iktidarlara ve emperyalizme karşı verilen savaşıma katılıyorlar (56). Bu savaşıma katılan gençlerin sayısı her geçen gün artıyor. Gençlerin, bu ülkelerde verilen savaşımın ön saflarında yer aldığı, devrimci hareketin kadro ve liderlerinin, çoğunlukla gençler arasından çıktığı görülüyor. Dünyanın ayrı çoğrafi bölgelerinde bulunan, değişik gelişme düzeyleri ve özellikleri gösteren bazı üçüncü dünya ülkelerinin bu yeni oluşumlarını kısaca gözden geçirelim.

FİLİSTİN'DE GENÇLİK: DİRENME HAREKETİNİN ZAFERİ İÇİN

Hangi halkı parçalamıştır tarih
Parçaladığı kadar benim halkımı?
Halkım benim, oldu toprağından
saçıldı dört bir yana halkım benim.
Siz orda barıştan dem vurun hâla.
ben burda durayım köksüz.
ben burda boşluğa asılmış bir tavan
Çadırlarda büyüyen bir kuşağım ben,
ben, çadırlarda çoğalan,
Bir daha kulak verin,
bir daha dinleyin beni
Büyüyen ve çoğalan bir kuşağım,
ben kara çadırlarda.
Kalsın sizin ekmeğiniz sofranızda
uyuyayım ben burda aç ve susuz.
Ama tarih dört açsın gözünü
bizim çadır kuşağına (57).»

1948 yılında İsrail devletinin kurulması ile Filistin halkının kötü kaderi başlamış oldu. Filistin toprakları üzerinde bir İsrail devletinin kurulması emperyalist batı ülkelerinin desteği ve baskısı ile gerçekleştirildi. Kurulduktan sonra da İsrail'in ırkçı siyonist politikası sürekli olarak bu emperyalist ülkeler tarafından desteklendi. İsrail bu ülkelerce emperyalizmin ileri bir karakolu olarak kullanıldı, kullanılıyor.

1948 yılından önce Filistin topraklarında yaşıyan Yahudilerin nüfusu yerli Arap halka göre çok azdı. Uzun yıllar, sürdürülen bilinçli bir göç politikası ve İsrail devletinin kuruluşundan sonra uygulanan, Arap halkını topraklarından kovma politikası sonuçu, Filistin topraklarında yaşıyan Yahudi nüfusun oranı arttı. Yahudiler yerli Arap halkına karşı

koyu ırkçı bir politika uyguladılar. Bu politikanın ana unsurları şiddet, baskı ve terördü. Yahudilerin Arap işçi çalıştırmasını yasakladılar ve Arap halkının elindeki toprakları, terörden yılmış bu insanların elinden zorla satın aldılar (58). Bu baskılar sonucunda Arap halkın büyük çoğunluğu topraklarını terk ederek komşu ülkelere göç etti. Kalanlar, Yahudilerin şidet ve terör hareketleri altında yaşamaya devam ettiler. Göç edenler ise çadırlara yerleştiler, yıllardır çadırlarda yaşıyorlar.

İsrail devletinin kuruluşundan sonra Filistin'e dünyanın dört bir yanından Yahudi göçü başladı ve artarak devam etti. Madalyonun diğer yüzü de, Filistin topraklarından göç eden yerli Arap halkın sayısının artışıydı. Birleşmiş miletler bünyesinde kurulan «Filistin Mültecileri Yardım Orgütü»nün verdiği rakamlara göre, göç eden çadırlara yerleşen Arapların sayısı şöyle bir gelişme gösterdi. 1953 yılında 916, 761, 1957'de 1.019.201 1970 yılında 1.425.219 ve 1971 yılında ise 1.468.000 den fazla (59). Filistin halkı yıllardır çadırlarda yaşıyor. Bugünkü Filistin gençliği çadırlarda büyüdü, bundan dolayı «Çadır kuşağı» olarak adlandırılıyor. Bir halk ve o halkın gençliği için yıllardır çadırlarda vatansız yaşamanın ne demek olduğunu anlatmak güç...

Filistin halkı 1948, 1956. 1967 yıllarında meydana gelen savaşların korkunçluğunu yaşadı. Gerici Arap rejimlerinin ihanetini yaşadı. Yaşadığı acı deneylerin ışığında kurtuluşun kendi ellerinde olması gerektiğini anladı. Filistin direnme hareketi ve bu hareketin örgütleri bu bilinçlenmenin ürünüdür. 1967 yılında başlayan Filistin direnme hareketi, çadırlarda yaşayan Filistinli halkı, «Teslimiyet ilgisizlik ve zorla kabul ettirilmiş savunma durumundan çıkarmayı, onlara cesareti, savaş hazırlığı ve dayanışmayı öğretmeyi başardı (60).» Filistin Kurtuluş Hareketi, başta en büyük örgüt El-Fetih olarak üzere birçok örgütün birleşmesinden oluşuyor. Bu örgütlerin çatısı altında örgütlenmiş bulunan binlerce Filistinli genç, direniş hareketine aktif olarak katılıyor. Filistinli çocuklar daha küçük yaşlarda bu örgütlerin bünyesindeki politik ve askeri eğitim kamplarında yetişiyorlar.

Filistinli gençler üzerine yapılmış bir araştırmada bugünkü kuşak «Kurtuluş kuşağı» olarak adlandırılıyor ve şu sonuçlara varılıyor.

«1-Filistinli çocuklar yüksek seviyede bir ulusal bilince sahiptirler. Kim olduklarını, düşmanlarının kim olduğunu, nereden geldiklerini ve onları, şimdiki duruma neyin getirdiğini biliyorlar.

2-Filistinli çocuklar kendilerini sadece Filistinli olarak görüyorlar.

3-Filistinli çocuklar ne yeniden yerleştirme ne de tazminat kabul ediyorlar.

4- Filistin. Filistinli çocukların, vatanları olarak gördükleri tek yerdir.

5-Dağıtma, sürgür ve mülteci hayatı, Filistin halkının ulusal birliğini yoketmemiştir. Gelenekler, değerler ve ulusal bağlar korunmuştur.

6-Bütün Filistinli çocuklar, Filistin'in bir Arap ülkesi olduğuna inanıyorlar.

7-Filistinli çocuklar, vatanlarını kurtarmaya tamamen kararlıdırlar (61).» Genç Filistin kuşağının bu özellikleri uluslararası kuruluşların bulgularında da yer almaktadır. (62). Filistin gençliğin, sefil ve yoksul bir çadır yaşamından başka kaybedeceği bir şeylerinin olmaması, onların direniş eylemine, kanları, canları pahasına tüm güçleriyle katılmasının temel nedeni olduğunu anlaşılıyor.

Filistin direniş hareketinin savaşım sürecide kazandığı deneyler ve gerçekler sonucu giderek radikal bir çizgiye oturmuş olduğunu görüyoruz. Direniş hareketinin şu üç temel ilkesi bunu kanıtlıyor.

«A-Dünyanın karşı devrimci güçlerinin, tarihin akışını durdurma stratejisinin bir parçasını temsil eden ırkçı bir işgale karşı savaş.

B- Halkımızın haklarını gasbetmiş ve ümitlerini yıkmış olan siyonist işgalin koruyucusu ABD'nin liderliği altındaki dünya emperyalizmine karşı savaş.

C- İçinde, demokrasi, barış, adalet ve özgürlüğün ve eşitliğin egemen olacağı, bütün düşünce ve inançlara saygı gösterileceği, bütün halkların ve özgürlüklerin korunacağı, feodal sömürünün ırkçı ve dinsel aşağılamanın bütün şekillerinin ortadan kalkacağı bir Filistinli Arap toplumu kurma amacı (63).»

Filistin direniş hareketi birçok cephede birden savaşım vermek zorunda kalıyor. Bir yandan İsrail ve onun baş destekçisi emperyalist güçlere karşı mücadele ederken, bir yandan da gerici Arap rejimlerine karşı savaşım veriyor. Emperyalist ülkelerle sıkı ilişkiler içinde bulunan bu gerici Arap rejimleri, direniş hareketini sık sık arkadan kahpece vuruyor. 1970 yılı eylül ayında, binlerce Filistinli gerilanın ölümü ile sonuçlanan Ürdün'ün katliamı 1976 yılında Suriye'nin binlerce Filistinliyi öldürdüğü «Tel-Zaatar» katliamı bu ihanetlerin en kanlıları olarak hatırlanacak. Mısır başkanı Enver Sedat'ın 1977 sonlarında İsrail ile giriştiği tavizkâr ilişkiler ise tam bir ihanet olarak değerlendiriyor.

Milyonlarca insanın, yıllardır uğradığı haksızlık, gerici Arap rejimlerinin emperyalist ülkelerle yaptığı çıkar ilişkilerinde «Pazarlık» konusu olarak ele alınıyor. Bugün için Filistin direniş hareketi özellikle bu Arap «Kardeşlerin»in indirdiği bir dizi darbe sonucu güç koşullar içinde savaşını sürdürmeye çalışmaktadır.

Filistin direniş hareketinin doğurduğu bazı gerilla örgütlerinin uçak kaçırma, rehin alma vb. eylemlerini, kapitalist ülkelerin basın ve yöneticileri «Barbarlık» «Vahşet» vb. şeklinde suçluyorlar. Ama Filistin halkının yıllardır çadırlarda süren çileli yaşamı, Filistin çocuklarının okulsuz, gıdasız yaşamı karşısında aynı duyarlığı göstermiyorlar. Elbette ki bazı eylemleri onaylanacak eylemler değildir. Ama bir halkın yıllardır çadırlarda insanlık dışı bir yaşama mahkûm edilmesi de onaylanacak bir durum olmasa gerek. Bu soruna kayıtsız kalmak barbarlık ve vahşetin ta kendisidir. Yıllardır vatansız yaşamın acısını tüm benliğinde hisseden, kardeş Arap ülkelerinin sayısız ihanetlerini yaşamış bulunan Filistin gençliği bu durumu protesto etmek ve dünya kamuoyunun sağır vicdanını sarsabilmek için böyle olağanüstü yöntemler kullanmak «Zorunda» kalmış ise, bu onların suçu olmasa gerek. Filistin halkı, bu bir avuç insan, emperyalist ülkelerin desteklediği İsrail'e ve gerici Arap rejimlerine karşı insanca yaşamanın soylu kavgasını veriyorlar ve varoldukça verecekler. Filistin gençliği de, geleceğinin, bu kavagasının zaferine bağlı olduğunun bilincinde olarak bu savaşıma katılıyor.

İRAN'DA GENÇLİK: MONARŞİST ŞAH DİKTATÖRLÜĞÜNE KARŞI MÜCADELE

«Halkım ben, parmakla sayılmayan
sesimde pırıl pırıl bir güç var.
karanlıkta boy atmaya
Sessizliği aşmaya yarayan
ölü, yiğit, gölge ve buz, ne varsa
Tohuma dururlar yeniden
Ve halk, toprağa gömülü
Tohuma dururlar yeniden
Buğday nasıl filizini sürer de
Çıkarsa toprağın üstüne
Güzelim kırmızı elleriyle
Sessizliği burgu gibi deler de
Biz halkız, yeniden doğarız ölümlerde (64).»

İran halkı yıllardır, Şah sülâlesinin monarşist diktatörlüğü altında yaşıyor. Bugün İran'ın başında bulunan Şah Rıza Pehlievi, tahta 1941 yılında geçti ve Ortadoğu'nun, ortaçağ kalıntısı birçok taçlı diktatöründen birisi olarak iktidarını sürdürüyor. Şah, İran halkı üzerine koyu bir baskı ve terör rejimi kurmuş durumda. En küçük bir muhalefet hareketini kanla bastırıyor. Şah rejiminin, dikkati çeken bir özelliği de güçlü ve geniş bir gizli polis örgütü (SAVAK) ile aşırı silahlandırılmış olan ordusu. Aynı zamanda bunlar, Şah rejimini ayakta tutan temel dayanaklar oluyor (65). Şah rejiminin ve Savak'ın uyguladığı işkence ve katliamlar tüm dünyada nefret uyandırıyor.

İran'da 1950 yıllarında Musaddık'ın öncülüğü ile girişilen millileştirme hareketi kısa sürede emperyalist devletlerin tepkisinin çekti. 1953 yılında ise, CIA'nın eylemleri ve tertibi sonucu Musaadık düşürüldü. Yerine ABD'ye ve Şah a bağlılığı ile tanınan ikbar getirildi. Musaddık'ın amacı sadece petrol şirketlerinin millileştirilmesi değil, aynı zamanda rejimin demoratiklaştirimesi ve Şah'ın yetkilerinin kısaltılma-

sı idi (68). Musaddık, komünist ya da sosyalist olmadığı gibi, ülke içindeki komünist güçlerle de işbirliğine yanaşmıyordu. Ama emperyalist ülkeler, milliyetçi bir burjuva demokratına bile tahammül edememişlerdi. Musaddık'ın devrilmesinden sonra, yurt dışında bulunan Şah ülkeye döndü ve sıkı bir diktatörlük rejimi uygulamaya başladı. Halkın, kötü yaşam koşullarına karşı giriştiği en küçük bir başkaldırıyı bile kanla bastırdı. Son 25 yıllık İran tarihi, Şah'ın bu kanlı katliamları ile doludur.

1959 yılında grev yapan tuğla işçilerine, ordu ve Savak'ın saldırısı sonucu 50 işçi öldürüldü.

Aynı yıl, lise öğrencilerinin demokratik istekleri, 250 öğrencinin hapse atılmasına neden oldu.

2 mayıs 1961'de aylıklarının yükseltilmesi için gösteri yapan öğretmenlere ateş açıldı, bir öğretmen öldürüldü.

1963 yılının haziran ayında bütün ülkede Şah aleyhine gösterilen yapıldı. Ordu birliklerinin halka ateş açması sonucunda 4000 kişi öldürüldü.

Tahran ve Tebriz'de, öğrencilerin, sahte seçimleri protesto boykotu. öğrencilerin, öğrencilerin uzun süre aç bırakılmalarıyla bastırıldı.

TUDEH Partisi'nin yüzlerce üyesi Savak tarafından tutuklanarak işkence edildi, öldürüldü.

193-74 yıllarında Savak tarafından 110'dan fazla siyasi mahkûm öldürüldü. Aynı yıllarda hapishanelerde 40 bini geçkin siyasi mahkûm bulunuyordu (67).

Son yıllarda siyasi tutuklular ve onlara uygulanan işkenceler konusunda da şu bilgiler verilmektedir:

«İran'da siyasal tutukluların gerçek sayısı bilinmiyor. Tahminler bu sayının 100 bin dolayında olduğu yolunda. Uluslararası af örgütü (Amnesty International), son yıllık raporunda İran'da 25 bin ilâ 100 bin arasında siyasal tutuklu bulunduğunu açıklamış, siyasal tutkluların idamından ve bunlara yapılan işkecelerden geniş biçimde sözedilmiştir. 1972 yılında 13 kişilik bir grubun idam edildiği, yine aynı yıl içinde 23 kişilik bir grubun ateş açılarak öldürüldüğü bilinmektedir. Bunlardan kısa bir süre önce «kaçma girişiminde bulundukları» gerekçesi ile 9 tutuklu idam edilmiştir. Bu son olayların ayrıntısı üzerine bilinen bir şey yoktur; hiç kimseye sorgularda bulunmak ve ölüleri görmek izini verilmediği gibi, ölüm ilmubaheri de çıkarılmamıştır. Son üç yıl içinde 250-

300 kişinin öldürüldüğü sanılmaktadır.

Son yıllarda İran'a gelen uluslararası komisyonlardan hiç biri konu ile ilgili ayrıntılı bilgi elde edilmemiş, ancak çeşitli biçimlerde işkencelerin yapıldığını saptamışlardır. İşkence yöntemleri arasında elektrik akımı ile kızdırılmış demir çubuklarla dayak, sigara ile yakma, kırık şişelerle yaralama gibi fiziksel işkencelerin yanısıra, kocalarının önünde kadınların ırzına geçilmesi, annelerin önünde çocukların kırbaçlanması gibi manevi işkencelerde yer almaktadır.

İşkencelerin yalnızca sorgu sırasında yapılmadığı, hükümden sonra, daha fazla bilgi edinmek için işkenceye başvurulduğu da görülmektedir.

Siyasal tutuklamalar Savak tarafından yapılmakta, dâvalar askeri mahkemelerce yürütülmektedir. Savak sorgudan sonra ispat belgesini «Savak raporu» biçiminde mahkemeye vermektedir. Sanık, duruşmanın başlamasına yalnız 10 gün kala avukata (muvazzaf vaya emekli subay) başvurabilir. Bugün, dâvalar genellikle kamuya kapalı olarak yürütülmektedir. Sanık, tanıkları dinlemek ya da tanığa soru sormak hakkına sahip değildir. Tek sözlü ifade sanığın ifadesidir. Askeri Yargıtay, mahkemenin verdiği kararı denetleyebilir ve gerektiğinde cezaları yükseltebilir.

Mahkeme kararından sonra, siyasal tukukluların televizyona çıkarak fikirlerini değiştirdiklerini ve rejime bağlı olduklarını açıkladıkları sık sık görülmektedir. Tutukluların buna, işkence yoluyla razı edildikleri söylentisi yaygındır.

Yerel basın sıkı bir sansür altındadır. Muhalefetin her biçimi «Yasa dışı»dır. Uluslararası komisyon ve ajanslar yönetimle ilgili tatmin gözlem edici bir bilgi alamazlar. Bu yüzden güvenilir bilgi edinilmesine olanak yoktur. Yabancı gazetecilerin ve hukukçuların duruşmalara gözlemci olarak katılmalarına izin verilmemektedir. Tutuklamalar bazen aylarca açıklanmamakta, tutuklular arkadaşları ve aileleri ile görüştürülmemektedir. (68).»

Uluslararası Af Örgütü'nün 1978 yılında yayınladığı bir raporda «İran'da yapılan siyasi yargılamalarda sanıklara hiçbir şekilde savunma hakkı tanınmadığı» belirtilmektedir. (69)

1977 yılının sonunda Tahran üniversitesi ve diğer yüksek okul öğrencileri ile polis arasında sert çatışmalar oldu. Kasım ayında başlayan öğrenci hareketleri yaygınlaşarak gelişmiş ve bir süre sonunda Tahran

Üniversitesi kapatılmıştır. Olaylar sırasında tutuklanan öğrenci sayısı 250'yi aşmıştır (70).

İran Şahı'nın dikta rejimine karşı halkın ve gençliğin direnişi 1978 yılı başlarında da yoğun olarak sürmektedir. Şubat ayı içinde, Şah aleyhine Tebrız'de düzenlenen gösterilerde halk ile güvenlik kuvvetleri arasında çıkan çalışmalarda 6 kişi ölmüş, 125 kişi yaralanmıştır. Günlerce devam eden gösteriler sırasında birçok banka ve işyeri tahrip edilmiş, özel arabalar ateşe verilmiştir. Bir ayaklanma manzarası gösteren olaylarda ölü sayısı 9'a çıkmıştır (71).

Bu olaylar, Şah'ın terör rejiminin, halkın direnişini engellemekte başarılı olamadığını ve olamıyacağını gösteriyor. İran halkı tüm baskı tedbirlerine ragmen muhalefetini belirtmekten geri durmuyor. Açık diktatörlüğün uygulandığı İran'da devrimci savaşım da yeraltı faaliyeti sürdürmek zorunda kalıyor. İran'da devrimci savaşımın öncülüğünü yürüten TUDEH partisi yıllardır gizlilik koşullarında çalışmaktadır. En büyük baskının da bu partinin üyelerine uygulandığı anlaşılıyor. Yeraltı mücadelesine katılan birçok başka örgüt daha var. Yurt dışındaki İran öğrenci örgütleri de, bulundukları ülkelerde Şah rejimini protesto eylemleri düzenliyorlar. Bunlardan birisi 7 aralık İran öğrenci ve gençlik günü dolayısıyla yayınladığı bildiride; «Cellât Şah rejiminin tüm çabalarına ve baskılarına rağmen İran gençliği gerek yurt içinde gerekse yurt dışında bugünü değişik şekillerde kutlamakta ve mücadelesini sürdürmektedir. Bu mücadele, İran işçi sınıfı ile birlikte, işçi sınıfı mücadelesi zafere ulaşıncaya kadar devam edecektir (72).» demektedir. TUDEH Partisi ise 35. Kuruluş yıldönümünde yayınladığı bildiride Şah diktatörlüğüne karşı savaşım azmini dile getiriyor; «Partimiz her zaman olduğu gibi şimdi de ağır koşullar altında, halkın istek ve arzularının yerine getirilmesi için mücadelesini büyük bir azim, inanç ve kararlıkla sürdürüyor. Biz işçi sınıfının yolunda ve vefakârlık andımızı yeniliyerek kutsal devrimci yolumuzda devrimci kararlıkla nihai zafere kadar yürüyeceğimizi bildiririz (73).»

İran halkının ve gençliğinin savaşı er geç, ortaçağ kalıntısı taçlı diktatörlüğün tahtını ve saltanatını yıkacak. İran halkının yıllardır süren karanlığına ve sefaletine son verecektir.

VİETNAM'DA GENÇLİK: ULUSAL KURTULUŞ SAVAŞI VE SOSYALİST KURULUŞ

«Haşlanmış pirincimi yerim
yemek diye
urbam yamalıdır.
defterim saman kâğıdı
papucu ayağıma
yalnız kışın giyerim
Ninem bahçe beller
anam kanal kazmakta
babam dövüşüyor cephede
yankee'ye karşı.
mektup aldım geçende
soruyor «derslerin nasıl»
Benden yana
için rahat olsun babacığım
öğrendim biliyorum.
dövüşmeyi düşmanla (74).»

Çağımız; Vietnam halkının 100 yıla yaklaşan bir kurtuluş savaşı vererek bağımsızlığını kazanmasının destansı mücadelesine tanık oldu.

1800 yıllarının ikinci yarısıdan başlayan kurtuluş savaşı 1945 yılında Kuzey Vietnamın, 1975 yılında da Güney Vietnam'ın kurtuluşu ve daha sonrada ikisinin birleşerek, sosyalist ülkeler topluluğuna katılması ile sonuçlandı. Birleşmiş Vietnam'ı sosyalist ülkeler topluluğunun en genç ve en yeni üyesi olarak kabul edebiliriz.

Vietnam Kurtuluş Savaşının önemli bir özelliği, genç Vietnamlı erkek ve kızların bu savaşa özverlili katılımlarıdır. Vietnamın Kurtuluş savaşımının lideri «Ho Amca»nın kendisi de çok genç yaşlarda başladığı, Vietnam'ın kurtuluşu için savaşımı, tüm yaşamı boyunca sürdürdü. Ho amca'nın çocuklara ve gençlere karşı özel bir ilgisi, sevgi ve güveni vardı. Onun ve önderlik ettiği partinin doğru ve gerçekçi politika-

sı ve haklı amaçları, gençiğin bu savaşa katılımının başlıca nedeniydi.

Fransızlar'ın Hindiçini'yi sömürgeleştirmeleri 1800'lü yılların ikinci yarısında oldu. Bu tarihten sonra Hindiçini sık sık Fransızlara karşı girişilen ayaklanmalara sahne olmuştur. Bu ayaklanmaları Fransızlar kanlı bir şekilde bastırdılar. Ulusal çapta ve örgütlü olmayan, yerel karakterde olan bu ayaklanmalar başarı gösteremiyor ve süreklilik kazanamıyordu. 1914 yılında birinci Dünya Savaşında Fransızlar Vietnam gençliğini, kendi emperyalist amaçları için kitleler halinde savaşlara sürdüler. (75).

1917 Sovyet sosyalist devrimi, gençlik çağındaki Ho Şi Minh üzerinde büyük etki yarattı. Bu yıllardan sonra sosyalist olan Ho Şi Minh, ölünceye kadar vatanı Vietnam'ın ulusal ve sosyal kurtuluşu için savaşım verdi. Ho Şi Minh, bir yurtseverin, bir sosyalistin, bir hümanistin, ömür boyu süren efsanevi yaşamının abidesidir. Bunun için de, sadece Vietman halkının değil, tüm dünya halklarının sevgisini ve saygısını kazanmıştır. 19 mayıs 1969 tarihli vasiyetnamesinde şöyle yazıyor: «Tüm yaşamım boyunca, tüm yüreğimle tüm gücümle, yurda, devrime ve halka hizmet ettim. Şimdi bu dünyadan ayrılmam gerekirse, vicdanım rahat olarak ayrılacağım. Yalnız, daha uzun süre ve daha çok hizmet edemediğime üzüleceğim (76).»

1917 yılından sonra Vietnam kurtuluş Savaşı 1930 yılına kadar sürecek olan «Hazırlık», örgütlenme, olgunlaşma aşamasına girdi. Bu süreçte Ho Şi Minh'in özgür ve önemli bir yeri vardır. 1924 yılında «Vietnam Devrimci Gençlik Birliği»ni kuran Ho Şi Minh'in 1925 yılında yazdığı «Devrim yolu», genç devrimcilerin el kitabı olarak Vietnam gençliğinin ellerinde dolaşıyordu. Ho Şi Minh aynı zamanda Gençlik Birliği'nin yayın organı «Gençlik» gazetesini de yayınlamakta idi. Daha sonraki yıllarda Vietnam devriminin biricik örgütü olan partinin ilk çekirdeği Vietnam Devrimci Gençlik Birliği'nin içinde oluştu. 1929 yılında Hindiçini Komünist Parti'sini bu çekirdek kurmuştur (77). Bu parti 3 şubat 1930 yılında daha önce kurulmuş bulunan diğer devrimci partilerle birleşerek, tek parti halinde Vietnam Kurtuluş Savaşını örgütlemeye başladı.

«Hiç bir şey, bağımsızlık ve özgürlükten daha değerli olamaz!» diyen (78) Ho şi Minh, bu temel ilkenin etrafında tüm Vietnam halkını ve gençliğini özgür ve yaşanası bir Vietnam için savaşıma çağırdı. 7'den 70'e tüm Vietnam halkı bu savaşıma katıldı. 1945'te Demokratik

Vietnam Cumhuriyeti'nin «Bağımsızlık Beyannamesi» Ho Şi Minh tarafından okundu. Beyannamenin girişinde yıllardır süren Fransız sömürgecilerin yaptıkları özetlenmekte idi.

«...1789 Fransız Devrimi beyannamesi de, insan ve vatandaş hakları üzerinde şunları söyler: «Bütün insanlar özgür ve eşit haklarla doğarlar ve daima özgür ve eşit haklarla kalmaları gerekir.»

Bunlar inkâr edimez doğrulardır.

Ne var ki, seksen yıldan fazla Fransız emperyalistleri her yerde geçerli olan özgürlük, eşitlik ve kardeşliği ayaklar altına almışlar, anayurdumuzu çiğnemişler, yurttaşlarımızı ezmişlerdir. Bunlar, insanlık ve adalet ideallerinin aksine hareket etmişlerdir.

Politik alanda halkımızı, bütün demokratik özgürlüklerden yoksun bırakmışlardır. İnsana yakışmaz yasalar yürürlüğe koymuşlar, ulusal birliğimizi bozmak, halkımızın beraber olmasına engel olmak için Kuzey Orta ve Güney Vietnam'da üç ayrı politik rejim kurmuşlardır. Okuldan çok hapishane yapmışlardır. Yurtseverlerimizi insafsızca öldürmüşler, ayaklanmalarımızı kan nehri içinde boğmuşlardır.

Halk oyunu zincire vurmuşlar, halkımıza karşı karanlıkta bırakma usulünü uygulamışlardır. Soyumuzu zayıflatmak için bizi afyona alkole, alıştırmışlardır. Ekonomik alanda derimizi yüzmüşler, halkımızı sefalete itmişler, ülkemizi viraneye çevirmişlerdir.

Sayısız haksız vergiler icad etmişler, halkımızı ve özellikle köylümüzü iyice yoksullaştırmışlardır. Ulusal burjuvazimizin gelişmesini engellemişler, işçilerimizi insafsızca sömürmüşlerdir.

1940 güzünde Japonlar, Hindiçini topraklarına girip de, müttefiklerle savaşmak için yeni üstler kurmak isteyince Fransız emperyalistleri diz çökerek ülkemizi onlara teslim etmişlerdir.

Böylece o tarihten beri halkımız Fransız ve Japonların çifte boyunduruğuna koşulmuştur. Acıları, safeletleri artmıştır. Bunların sonucu geçen yılın sonundan bu yılın başına kadar, Quang Tri eyaletinden Kuzey Vietnam'a kadar olan bölgede iki milyondan fazla yurddaşımız açlıktan ölmüştür. (79). » Beyannamede; kazanılmış olan bağımsızlık savaşı için de şu görüşler belirtilmekte idi. «...Fransız hâkimiyetine karşı seksen yıldan fazla bir süre cesaretle karşı koyan bu halk, bu son yıllarda faşistlere karşı müttefiklerle yanyana dövüşen bu halk, özgürlüğü de, bağımsızlığı da fazlasıyla haketmiştir.

Bu nedenlerle bizler, Demokrat Vietnam Cumhuriyeti Geçici Hükü-

meti üyeleri, bütün dünyaya, Vietnam'ın özgür ve bağımsız bir ülke olmaya hak kazandığını ve gerçekten halen özgür ve bağımsız olduğunu ilân ediyoruz. Bağımsızlıklarını ve özgürlüklerini korumak için bütün Vietnam halkı bütün maddi ve manevi güçlerini harekete getirmeye, canını ve mallarını feda etmeye kararlıdır (80).»

1946 yılında Fransız sömürgecilerinin Kuzey Vietnam'a saldırmaları üzerine Ho Şi Minh Vietnam halkına; «Ülkemizi kaybetmekten ve tekrar köleliğe düşmektense her şeyimizi feda ederiz. Yurttaşlar, ayaklanınız (81).» çağrısını yaptı. Fransız sömürgecileri 1954 yılı baharında Glap'ın yönettiği Halk Kurtuluş ordusuna, Dien Bien Phu da, sekiz hafta süren bir savaştan sonra teslim oldular.

Kuzey Vietnam bağımsızlığını kazandıktan sonra toprak refermu yapıldı ve ülke sosyalizme yöneldi (82). Aynı zamanda Güney Vietnam kurtuluş savaşçıları için bir üs ve destek oldu. Güney Vietnam da sürdürülen kurtuluş savaşı, bir yandan Fransızlara ve daha sonraları savaşa bizzat katılan A.B.D.'ye ve onların kuklası yerli işbirlikçi hükümete karşı veriliyordu. Güney Vietnam'ın halkının mücadelesi 1975 yılında zafere ulaştı. Bir süre sonra iki Vietnam birleştiler.

100 yıla yaklaşan kurtuluş Savaşı, Vietnam gençliğinin omuzlarında sürdürüldü. Savaşıma tüm özverisiyle katılan gençler, açlığa, dünyanın en modern ve güçlü silahlarına işkencelere karşı kahramanca karşı koydular, destanlar yarattılar. Savaş süresince birkaç kuşak yetişti. Yeni doğan bebekler, ağabeyleri, babaları dağlarda, cangıllarda savaşırlarken beşiklerden yarının savaşçıları olarak büyütüldü, büyüyenler savaşa katıldı, onların beşiklerin de de yenileri büyütüldü. Vietnamlı analar kurtuluş savaşına çocuk yetiştirmekten bıkıp usanmadılar.Vietnam gençliğinin kurtuluş savaşındaki kahramanlığını bir iki sahife de anlatmak olanaksız. Birkaç kuşak boyunca çocukluklarını dahi yaşıyamadan, küçücük yaşlarda kurtuluş savaşına katılan Vietnam gençlerinin destansı özverileri, aydınlık yarınlarda hızla yol açan özgür, sosyalist, Birleşik Vietnam ülkesinde somutlanıyor (83). Önceleri Kuzey Vietnam'da şimdi ise birleşmiş Vietnam Sosyalist Cumhuriyeti'nde gençler sosyalizmin kuruluşuna aynı özveri ile katılıyorlar (84).

Vietnam kurtuluş savaşına başından beri «Sosyalist» dünya görüşü klavuzluk etti, ışık tuttu. Vietnam'ın gençlik politikası da sosyalist dünya görüşünden kaynaklanıyor. Bu politika özet olarak, gençliğe sonsuz güven ve verilen büyük önem olarak belirtilebilir.

Vietnam gençliği bu güveni ve önemi haketmiştir. 1959 yılında yapılan «Kuzey Vietnam Genç Emekçiler Birliği»nin konferansında parti yöneticilerinden Le Duan; «Direniş sırasında çok sayıda genç, her şeylerini feda etmişler, ne yiyecek, ne giyecek bulamamaktan şikâyet etmişler, ne de herhangi bir istekte bulunmuşlardı. İçlerinden bazıları irtibat ajanı olarak bütün bir yılı ormanda geçirmekte, sadece kızarmış mısırla karınlarını doyurmaktaydılar. Fakat görevlerini tüm zorluğa rağmen bütün kalpleriyle yerine getirmekteydiler (85).» diyerek bu gerçeği anlatmakta idi.

«1930'da bölgesel komiteler, taşra komiteleri ve parti hücreleri sorumlularının hepsi de çok genç (18-21 yaş arası) idiler. Devrim için şevkle çalışan bu genç kuşak, ülkemizde ilk devrimin temellerini atmıştır. Devrimin her aşamasıda (1930-31 hareketi, 1936-40 hareketi, 1940-45 hareketi, Ağustos devrimi, 9 yıllık direniş, 6 yıllık ekonominin geliştirilmesi, değişim ve restorasyon, kültürel hamle devri) en ağır, zor ve şerefli görevleri yüklenenler ve başaranlar genelikle gençler olmuştur.» Vietnam'ın gençliğinin amacının sosyalizmi kurmak olduğunu belirten Le Duan, bu konuda gençliğin rolüne şöyle değiniyordu. «Yenilikleri şevkle kavrayıp uygulayacak bir gençlik olmadan, devrimi ilerletmek olanaksızdır. Devrim zor ve sürekli eylem isteyen bir eserdir. Böylece, gençlik sadece vurucu güç olarak kalmayıp, devrimin çalışan ipek böceği de olmak durumundadır... Genç Emekçiler Birliği üyeleri ve bütün gençler, geleceğin toplumun yöneticileri olarak, fedakârlık ve mücadeleciliklerini, üretimin geliştirilmesinde kanıtlamalıdırlar (86).» Vietnam gençliği, birleşmiş Vietnamda «Vietnam Sosyalist Cumhuriyeti»nde sosyalizmin kuruculuğuna canla başla katılıyor.

Vietnam, çağımızda gerçek bağımsızlığın ancak, sosyalizme yönelmek yoluyla sağlanabileceğini kanıtlıyor. Aynı şekilde bu ülke, azgelişmişlik çemberinden çıkabilmenin, toplumsal gelişmeyi olanaklı kılabilmenin de örneği durumunda. Vietnam Emekçi Partisi'nin lideri Le Duan, kendi ülkesinin deneylerinin ışığında bu gerçeği şöyle tanımlıyor:

«Sosyalizm, Vietnam devriminin, tarihsel bir gereklilik olarak yöneldiği yoldur. Bu aynı zamanda, tüm dünyada kapitalizmden sosyalizme geçiş dönemi olan çağımızda, insanlık toplumunun gelişme yasalarına da uyan yoldur. İnsanlığın ileriye doğru hareketinde, tüm sorunla-

rının tek çözüm yolunun sosyalizm olduğu çağımızda, ulusal bağımsızlık ve sosyalizm birbirinden, ayrılmaz sıkı bağlarla bağlı bir bütünlük oluştururlar, Vietnam'ın emekçi halkı, ancak sosyalizmle ülkesinin efendisi olabilecektir. Vietnam ancak sosyalist düzende çağdaş ekonomi, kültür, ilerici bilim ve güçlü bir savunmaya sahip olma olanağını elde edecek, sonsuz bağımsızlığa ve mutlu bir yaşama ancak kavuşabilecektir (87).»

Not: Vietnam'ı sosyalist sistem içinde bir ülke olmasına rağmen bu bölüme aldık. Bunun nedeni; sömürge bir azgelişmiş ülke iken, başarılı bir ulusal kurtuluş savaşı vererek sosyalizme geçen bir ülkenin bu tarihsel sürecinde gençliğin yerini ve rolünü vurgulamaktır

GÜNEY AFRİKADA GENÇLİK: IRK AYRIMI VE SÖMÜRÜYE KARŞI SAVAŞ

«Sabah işte, kardeşim. Sabah! Yüzümüze bak.
Yeni sabahlar başlıyor eski Afrika'da
Yalnız bizim olacak bu ülke, bu su, bu kutsal ırmaklar
Binlerce yıl anası ağlayan zavallı Afrika
Tüm gücüyle güneş bizim için parlayacak (88).»

Güney Afrika'da yıllardır, yönetimi eline geçirmiş olan ırkçı beyaz azınlığın faşist diktatörlüğü hüküm sürüyor. Nüfusun büyük çoğunluğunu oluşturan yerli halk, kendilerine en ufak insan olma hakkının tanınmadığı bu ülkede sürekli bir baskı ve eşitsizlik uygulamaları ile karşı karşıya. Irkçı hükümet yerlilere seçme ve seçilme hakkını tanımıyor. Devlet memuru olmak yerlilere yasak, eğitim olanakları kısıtlanmış durumda. Yerli halk tam bir köle statüsüne tabi tutuluyor (89). Uluslararası Çalışma Örgütü'nün yapmış olduğu bir araştırma, işçi ücretlerinde de aşırı bir ırk ayrımının bulunduğunu gösteriyor. (90). Yerli halk, çok düşük ücretlerle en ağır işlerde (maden çıkarımı, inşaat, tarım işçiliği vb.) çalıştığırılıyor. Yerli halkın emeği «Sudan ucuz» olarak niteleniyor. Bu durum uluslararası tekelci sermayenin buradaki yatırımlarının nedenlerinden biri (91).

Son yıllarda, yerli hakın ırkçı rejime karşı yıllardır sürdürdüğü kurtuluş mücadelesinin ileri boyutlara ulaştığı görülmektedir. Afrika Ulusal Kongresi Başkan Yardımcısı O.R. Tambo bu durumu, yayınladığı «Devrim çağrısı»nda şöyle belirtiyor. «Ülkemizdeki beyaz zalimler, yüzyıllardır elde kılıç yaşadılar ve yine kılıçla silinecekler. Bayaz egemenlik bugüne değin silahla sürdürüldü. Ve özgürlük yine silahla elde olunacak... Ülkemizdeki uzun özgürlük mücadelesi bugün, önemli bir safhaya girmiştir. Sorumluluklarının tamamen bilincinde olan ulusal örgütümüz Afrika Ulusal Kongresi, tüm Afrikalı halkı ve diğer ırkçılardan müttefiklerinin kendilerini ezen ve sömüren aşağılık ırk ayrımı

rejimine karşı silaha sarılmaya çağırmaktadır. Mücadelemiz ırk ayrımı ve baskı yok edilene dek, tüm Güney Afrika halkı özgürlüğü kavuşuncaya dek sürecektir... Tek bir sonuç söz konusudur. Faşist zalimler karşısında kazanılacak zafer ve Güney Afrika'da demokratik bir devlet kurulması (92).» Güney Afrika'nın kurtuluş savaşımında yer alan tüm örgütler «Silahlı mücadele»nin zorunluluğu konusunda görüş birliğindeler (93).

Afrika ulusal kongresi'nin «Devrim Programı» olarak nitelenen Özgürlük Bildirge'sinde ise Güney Afrika devriminin başlıca amaçları olarak şunlar belirtiliyor.

«-Halk yönetecek.
-Tüm ulusal gruplar eşit haklara sahip olacak.
-Halk ülke zenginliklerinden pay olacak.
-Toprak onu işleyenler arasında pay edilecek.
-Yasalar önünde herkes eşit olacak.
-İnsan haklarından herkes eşit yararlanacak.
-Herkese iş ve güvenlik sağlanacak.
-Eğitim ve kültür kapıları halka açılacak.
-Herkese ev, güvenlik ve refah sağlanacak.
-Barış ve dostluk gelişecek (94).

Yerli halkın gençliği de, bu savaşıma aktif olarak katılmaktadır. Güney Afrika'da siyah gençlik lideri Steve Biko 1977 yılı sonlarında tutuklandı ve işkence edilerek öldürüldü. 1977 yılında ise tutuklanarak cezaevlerine atılan gençlerden 259'unun 18 yaşın altında olduğu bizzat ırkçı hükümetin Adalet Bakanı tarafından açıklandı (95). Siyah öğrencilerin 1977 yılı ağustosunda başlattıkları boykot 1978 yılının şubat ayında sona erdi. Güney Afrika'nın Soweto kentinde 27 bin öğrencinin katılmasıyla başlayan boykot daha sonra diğer kentlerede yayılarak 230.000 siyah öğrencinin katıldığı geniş bir protesto ve direniş eylemine dönüştü. Sürdürülen bu boykotun başlıca nedeni ırkçı beyaz azınlık hükümetinin, siyahların eğitimine gerekli ilgiyi göstermemesi ve siyahların kötü ve yetersiz sisteminde beyazlarla siyahlara eşit öğrenim olanakları sağlanmasını ve iki toplumun eğitim sistemleri birleştirilerek ırkçı uygulamaya son verilmesini istiyorlardı ırkçı hükümet bu istekleri kabul etmedi. Buna rağmen siyah öğrenci liderlerinin çağrısına uyan öğrenciler şubat 1978 de boykotu sona erdirdiler (96). Öğrenci boykotunun ortaya çıkarttığı önemli bir gerçek, ırkçı olmayan bir eği-

tim sisteminin, ırkçı bir iktidar tarafından kabul edilmiyeceği olmuştu. Siyah öğrenciler, gerçek eğitim eşitliğinin, ancak kurtuluş savaşının zaferiyle kurulacak olan Demokratik Güney Afrika'da olanaklı olabileceğini giderek daha açık, görmekteler. Yaşıyarak vardıkları bu sonuç gençlerin her geçen gün kurtuluş savaşımına artan sayıda katılmalarının da başlıca nedeni. Tüm Afrika Öğrenciler Birliği Sekreteri, bu olguyu şöyle dile getiriyor.

«Ülkemizdeki genç insanlar, diğer ülkelerin genç insanları gibi savaşıma katılıyorlar. Irkçı eğitim sistemine karşı, eğitim sistemini değiştirmek için savaşıyorlar. Bu savaşımlarını ulusal bağımsızlık savaşımı ile birleştiriyorlar (97).»

PORTEKİZ SÖMÜRGELERİNDE GENÇLİK: BAĞIMSIZLIĞIN ZAFERİ İÇİN

«Bütün dirilerini yeryüzünün
suçluyor sanki
bir anda dünyadan göçen
elli bin ölünün
elli bin ağzı.

Elli bin ölü.
Yeryüzünde
hiç kimsenin ağlamadığı
hiç kimsenin.

Serilmiş kalmış yerlerde
çocuklarıyla koyun koyuna,
yerlerde,
Angola anaları.»

«Havasız, susuz ölüler
kalkarlar ayağa
çukurların içinden
çığırırlar adaletin türküsünü
çığırırlar ayakta:
Alacağız öcümüzü!
Alacağız öcümüzü!

Çığırırlar bir başka adalet türküsü:
Alacağız öcümüzü!
Alacağız öcümüzü! (98)»

Portekiz, sömürge imparatorlukları içinde «Klâsik sömürgecilik» yönetimlerini 1970'li yıllara dek uygulayan son ülke oldu. Portekiz'in

Afrika'sındaki sömürgeleri Mozambik, Angola ve Gine 1960 yıllarında başlattıkları silahlı bağımsızlık savaşları sonucu 1970 yıllarında peşpeşe bağımsızlıklarını kazandılar. Bu üç ülkedeki bağımsızlık savaşımının bir çok benzer yanları bulunuyor. Her üç ülkede de kurtuluş savaşı «Genç aydın»ların öncülüğünde başlatılıp örgütlendi. Her üç ülkede 100 yılı aşkın bir süre Portekiz tarafından yağma edilip sömürüldüler. Portekiz Anyasası her üç ülkeyi egemenlik altındaki toprakları olarak niteliyor ve sömürge halkı «Yerli halklar statüsü» denilen yasa ile ikinci sınıf vatandaş olarak yönetiliyordu (99).

Angola, Mozambik ve Gine halkları yıllarca bu zulüm yönetimi altında köle statüsünde yaşadı. Sömürge yönetimine karşı yapılan ayaklanmalar kanlı bir şekilde bastırıldı. Sömürge yönetimi tarafından, bilinçli bir amaçla, eğitilmeyip cahil bırakıldı. Sömürge yönetimi altındaki bu ülkelerde okuma-yazma bilmeyenlerin oranı son derece yüksekti (100). Sömürge halkı zorunlu çalışmaya tabi tutuluyor, karşılığında çok düşük bir ücret alıyor ve sık sık işten kovuluyorlardı (101). Halkın sağlık ve beslenme koşulları çok kötü olup, bebeklerin çoğu bir yaşına gelmeden ölmekte idi. (102).

Sömürge halkı, bu kötü koşullardan kurtulmak, vatanının haysiyet ve bağımsızlığını kazanmak için silaha sarıldı. Binlerce evlâdını bu uğurda kurban vererek bağımsızlığını kazandı. Kurtuluş savaşlarının örgütlenmesi, Angola'da Agostinho Neto, Mozambik'te Eduardo Mondlane, Gine'de ise Amilcar Cabral tarafından başlatıldı. Her üç lider de, genç öğrencilik yıllarından başlayarak ülkelerin kurtuluşu yolunda bıkıp usanmadan çalıştılar (102). Ülkelerinin gençliğini, kurdukları örgütlerde eğitip bilinçlendirerek kurtuluş savaşına katılımını sağladılar. MPLA'nın olsun (Angola) FRELİMO'nun olsun (Mozambik) ve PAICC'nın olsun (Gine), kadrolarının büyük bir kısmını gençler oluşturuyordu.

Gine ve Yeşil burun adalarının kurtuluşunu yöneten politik örgüt PAIGC (Partido Africano de İndependencia Da Guine et Cabo Verde) Amilcar Cabral tarafından 1956 yılında kuruldu (103). 1968 yılında da halkın silahlı savaşımını başlattı. A. Cabral «Portekiz sömürge egemenliğini anayurdumuzun topraklarından atmak için silaha sarılmak zorunda bırakıldık» diyordu. PAIGC daha 1972 'de ülkenin dörtte üçünü bağımsızlığına kavuşturmuştu. Amilcar Cabral Gine kurtuluş savaşının kesin zaferini görmeden 1973 yıllı ocağında Konakri'de öldürül-

dü. Ama kurduğu örgüt, başlattığı savaşı zafere kadar sürdürdü. Bugün Gine ve Yeşil Burun adaları bağımsızlıklarını kazanmış olarak sömürgeciliğin kötü miraslarını temizliyor, toplumsal gelişmeyi sürdürüyorlar.

Barışçı yollardan bağımsızlığını kazanamıyacağını deneylerinden anlayan Mozambik halkı, özellikle, 1960 yıllarında Portekiz sömürgecilerinin 500 kişiyi öldürdükleri «Mueda» katliamı sonrasında barışçı yollardan tümüyle umudunu kesti. Mozambik kurtuluş savşımını yöneten FRELİMO 1962 yılında üç örgütün birleşmesiyle kuruldu. 1963 yılında FRELİMO'ya bağlı olarak Mozambik Öğrenci Birliği kuruldu. FRELİMO silahlı kurtuluş savaşını hazırlamak üzere kurulmuştu. 25 eylül 1964 yılında silahlı savaş başlatıldı.

FRELİMO bir yandan kurtuluş savaşını sürdürürken, diğer yandan Mozambik insanını bilinçlendiriyor ona kişilik kazandırıyordu. Kurtarılmış bölgelerdeki ormanlarda açılan okullarda halka okuma-yazma öğretiliyor, ulusal bilinç veriliyordu. FRELİMO saflarına katılan bir militanın şu sözleri bu olguyu tanımlıyor.«Eskiden köleydik, fakat bunun farkında değildim. Dünyanın böyle olduğunu düşünüyordum. Mozambik'in bizim ülkemiz olduğunu bilmiyordum. Çünkü kitaplar bize Portekiz'li olduğumuzu öğretirdi (104).» FRELİMO'nun birinci kongre amaçlarından birisi de, «Mozambik halkının okur yazar oranını mümkün olan her yerde okular açarak arttırmak» olarak belirlenmişti. FRELİMO kurucularından E. Mondlane bunun nedenini şöyle açıklıyor «Biz daima eğitimin önemine bağlı kaldık. Çünkü, birinci olarak halkın durumu kavrama derecesi arttıkça, mücadelenin içine girmeleri ve destekleri de artar. İkinci olarak da gelecekteki bağımsız Mozambikin kalkınmaya giden yolda, eğitilmiş yoldaşlara ihtiyacı olacaktır (105).»

Kurtarılmış bölgelerde en çok dikkati çeken bir olgu da, bu amacın gerçekleştirilmesi için yapılan çalışmalardı. Bir yandan silahlı kurtuluş savaşı sürdürülürken, bir yandan da kurtarılmış bölgelerde yeni bir yaşam oluşturuluyordu. Güç koşullara karşın, FRELİMO, bağımsızlık kavgasını uzun bir savaşım sonucu zaferle sonuçlandırdı. Mozambik halkına özgürlük ve bağımsızlık kazandırdı. Bugün bağımsız Mozambik, sosyalizme yönelmeyi kararlaştırmış bir ülke olarak biliniyor.

Angola kurtuluş savaşını sürdüren MPLA (Angola Halk Kurtuluş Hareketi) de, uzun bir savaşım sonucunda Angola halkını bağımsızlı-

ğına kavuşturdu. 11 kasım 1975 yılında ilan edilen Angola Halk Cumhuriyeti de, sosyalizme yönelmiş durumda. Bugün uygulanmakta bulunan MPLA programı, sosyalizme geçişin koşullarını oluşturmayı amaçlıyor (106). Angola gençliği, bağımsızlık savaşında ve daha sonra sürdürülen toplumsal gelişmede aktif olarak yer aldı. Angola Gençliğinin örgütü olan Gençlik birliği 1966-1967 yıllarında, kurtuluş savaşı ormanlarda sürdürülürken, MPLA'ya bağlı olarak kuruldu. Kuruluş amacı Angola gençliğini kurtuluş savaşı için örgütlemek ve eğitmekti. Diğer bir amacı da, Angola halkına okuma-yazma öğretmek için çalışmak olarak belirlenmişti.

Gençlik birliğinin bir yöneticisi. Şimdiki çalışmalarını şöyle belirtiyor. «Bugün gençlik MPLA'nın çizdiği yolda ilerlemektedir. Doğrudan doğruya MPLA'ya bağlı olmamasına rağmen, politik olarak MPLA doğrultusundadır. Gençlik bilgisizliğe karşı savaşmaktadır. Sömürgeci yönetim, halkımızı % 92'sinin okuma-yazma bilmediği bir ortama getirmiştir. Bunun için «Öğren, öğret» kampanyasını başlattık (107).»

Notlar :

(1) Birinci şiir: Semih El Kasım. Çev. C. ÇANDAR - Filistin şiiri halkın bağrında filizleniyor. Güney dergisi. Sayı 2, sh. 12 şubat 1978

İkinci şiir: Gabriel Mariano «Adanın Yakılışı» şiirinden. A. Kadir A. Timuçin Portekiz sömürgeleri şiiri sh. 40. İst. 1975

Üçüncü şiir: Jorge Rabelo. «Bir militanın şiiri»nden. A. Kadir y.a.g.e. 88

(2) Dünya ülkelerinin «1'inci, 2'inci, 3'üncü, 4'üncü Dünya» şeklinde tashifi ve listesi için bak. Görüş. TÜSİAD organı ocak 1978 sh. 17

Bu tasnife göre kapitalist ülkeler 1'inci, Sosyalist ülkeler 2'inci dünya ülkeleri olmaktadır. Üçüncü dünya ülkeleri ise ikiye ayrılmakta, gelişme bakımından diğerlerinden daha yüksek seviyede olanlar 3'üncü daha geri durumda olanlar 4'üncü dünya ülkeleri olarak adlandırılıyor.

(3) Burjuva toplumbilimcilerinin dünya toplumlarını sınıflandırılmaları «Gelişmiş, geleneksel -geçiş - toplumları» şeklindedir. Bu tasnife göre üçüncü dünya ülkeleri geçiş halindeki toplumlardır.

(4) Prof. Dr. Cavit Orhan Tütengil. Az gelişmenin sosyolojisi, Toplum yay. 1970

P. Jalee. Üçüncü dünyanın yağması. Sosyal yay. 1975

J. Lacoste: Sınıf açısından azgelişmişlik. Yön. y. 1966

J. Gunther: Azgelişmişliğin yapısı. Güney Amerika gerçeği. Geçiş y. 1972

J.M. Albertini: Azgelişmişliğin mekanizması. Geçiş y. 1972

(5) C. Bettelheim: Sosyalist Planlama. Evren y. 1965. sh. 32 ve devamı.

P. Jalee. y.a.g.e.

(6). M. Duverger: Batının iki yüzü. Doğan Yayınevi 1977 sh. 5

J P. Sartre. Dünyanın lanetlilerine önsöz. F. Fanon. Dünyanın lanetlileri, İzlem yay. t. yok sh. 17-29

«Batılı ulusların iktisadi gelişimi ve bunun sonucu olarak içinde bulundukları toplumsal denge, yaşama düzeyi, kültürel ve insani gelişme bir ölçüde az gelişmiş ülkelerle olan eşitsiz ilişkilerin bir sonucudur. «M. Duverger a.g.e. sh. 5

«Siz anavatanda oturup insandışı baskılara karşıyız diye böbürleniyorsu-

nuz. Doğru, siz sömürgeci ağa değilsiniz. Ama ondan daha iyi olduğunuzu sanmayın. Onlar sizin öncüleriniz. Deniz aşırı kıtalara yolladıklarınız sayesinde zenginleşip bolluğa kavuştunuz. Bir de onlar kan döktüklerinde kalkıp dudak bükerek uygun bulmadığınızı haber veriyorsunuz. Yabancı ülkelerde bir avuç bozguncu, kışkırtıcı, cesus besleyen ve yakalandıklarında tanımamazlıktan gelen devletler gibisiniz. O kadar hürriyet düşkünü, insancı, külür sevgisini hastalıklı duygululuğa vardıran sizler, sömürgelerimiz olduğunu, oralarda sizin adınıza cinayetler işlendiğini unutur gibi oluyorsunuz. Bizde her insan sömürgecilerle işbirliği yapmış sayılır. Çünkü onun getirdiği nimetlerden hepimiz yararlandık» J.P. Sartre y.a.g. esere önsöz. sh. 17-29

(7) T. Hayter: Emperyalizmin yardımı Yöntem yay. 1972

(8) E. Jukov: A. İskenderov. Bir önceki bölümde adı geçen eser .

(9) Üçüncü dünya ülkelerinin siyasi ve ekonomik bağımlılığı konusunda bkz. E. Jukov - A. İskenderov a.g.e.

P. Jalee. 3. dünyanın yağması.

(10) P. Jalee a.g.e. sh. 161

(11) UNESCO'dan Görüş, mart 1976 sh. 28. Bilim adamlarının, «Artan bir dünya bunalımının kökleri» başlıklı raporu.

(12) A. Sampson: Egemen devlet. ITT. Koza yay. 1974

(13) Doç. Dr. Cem Alpar: Çok uluslu şirketler ve ekonomik kalkınma. Ankara İ.T. İ.A. yay. 1977 Ankara.

K. Boratav: 3. dünya, gözlemler, sorular, düşünceler. Toplum ve Bilim s. 1 Bahar 1977

UNESCO'dan Görüş. Dünya çapında yeni bir ekonomik düzen özlemi. Ekim 1976

ODTÜ. Gelişme Dergisi. 1976 özel sayısı. Yeni Uluslararası Ekonomik Düzen.

(14) Prof. Dr. C.O. Tütengil: Azgelişmenin sosyolojisi.

(15) UNESCO'dan Görüş. Haziran 1976 sh. 6, 10

(16) ÜNESCO'dan Görüş. Mayıs 1975 sh. 7 ve ocak 1976 s.20, 21

(17) Bu paragraftaki bilgi ve alıntılar.

UNESCO'dan Görüş. mayıs 1975 sh. 16, 17

B.M. Dünya Gıda konferansı. Roma. 5-16 Haziran 1974 Dünya Gıda Durumu (mevcut ve gelecek) Tek-Gıda-İş yay. No.47 1975 Ankara. sh. 265-271

(18) C. Gopalan: Kötü beslenmenin korkunç sonuçları. UNESCO'dan Görüş. mayıs 1975 sh. 24, 25

Brezilyalı bir bilim adamı kendi ülkesindeki «Beş yaşından ufak çocukların

% 50'sinin az beslenmeden öldüğünü» yazıyor. UNESCO' dan görüş. mayıs 1975 sh. 30

(19) Cahit Talas: (Prof. Dr.) Sosyal Ekonomi. 2. Kitap SBF yay 1972 Ankara sh. 134

(20) Gelişim Genel Kültür ansiklopedisi. Fasikül 4. sh. 106

(21) Gelişim Genel Kültür ansiklopedisi. Fasikül 4. sh. 106

(22) Dr. Erdal ATABEK: Yeniden dirilen sıtma. Cumhuriyet 13.2.1978

(23) UNESCO'dan Görüş. Mayıs 1973 sh.16

(24) UNESCO'dan Görüş. Ağustos 1974 sh.51

(25) J.M. Albertını: Azgelişmişliğin Mekanizması. Geçiş yay. 1972 sh.28

(26) UNECSO'dan görüş. temmuz 1973

(27) J M. Albertini: y.a.g.e. sh. 29, 30

Albertını, köylülerin bir yıl boyunca Hindistan'da 118 gün, Mısır'da ise 160-180 gün etkin olarak çalıştıklarını belirtiyor a.g.e. sh. 30

Prof. Dr. Cahit Talas: Sosyal ekonomi. sh. 134, 135, 136

(28) UNESCO'dan görüş. Ekim 1973

(29) Dünya Sendikalar Federasyonu'nun 30 yılı. Ürün yay. 1976 İstanbul sh. 140

(30) Üçüncü Dünya ülkelerinden emek göçü konusunda bkz.

Doç. Dr. Alpaslan Işıklı. Milletlerarası işgücü hareketleri. SBF Dergisi. C. 28 No: 1 mart 1963 sh.75

G. Abraham: Beşeri sermaye ve milletlerarası göçler. SBF Dergisi. C. 28 No: 1 mart 1965 sh. 77

Ortak Pazar işgücü hareketleri. Türk-İş yay. No: 66 Ankara 1970

Necla Pur. Uluslararası işgücü hareketleri ve Türkiye (doktora tezi ist. 1974)

Federal Almanya Çalışma Kurumu. Almanya'da çalışan yabancı işçilerin istihdam, aile, ikâmet sorunları. (1972) Örnekleme araştırması. Çeviren ve yayınlayan. İş ve İşçi Bulma Kurumu Ankara 1974.

CGT- III'e Conférence Nationale sur le Problemes de Lımmıgratıon.

Montreuıl 24-25 novembre 1972. Supplément á «La Tribune du Travailleur Algerien» (no 47) de mars. 1973

CGT-Fransız ve yabancı işçilerin çıkarına bir yabancı işçiler politikası için, «Hak Talebi belgesi» (CGT'nin yabancı işçi sorunları konusundaki 3. Büyük kurultayınca yayınlanmıştır.) Montreuil 24-25 Kasım 1972 (Türkçe)

(31) Prof. Dr. Turhan OĞUZKAN: Yüksek Düzeyde elemanların ülkeler Arası Göçü. İst. Üniversitesi Bülteni. s. 6 kasım 1977

(32) Örneğin, yukarı Volta'da yaptığı bir araştırmada Brezilyalı sosyolog Claudia Fonsela'ya verilen şu cevap genellikle tüm üçüncü dünya ülkeleri için, özellikle kırsal kesimdeki gerçeği ifade ediyor. «Kocamı ben seçmedim beni babam ona verdi.» UNESCO'dan Görüş. eylül 1975 sh. 5

(33) Araştırmanın yapıldığı 5 ülke şunlar. «Arjantin, Fildişi sahili Lübnan, Sierra Leone ve Sri Lanka «UNESCO'dan Görüş. eylül 1975 sh.39

(34) BIT-L'OIT et le Travail Feminin. Genéve. Septembre. 1968. Bu araştırmadaki sonuçlar için ek tablolara bakınız.

(35) N.A. Kovalski. Y.P. Blinova. Günümüzde kadınların durumu. Konuk yay. İstanbul 1975 sh. 196

(36) UNESCO'dan görüş. mart 1975 sh.6

(37) » » »

(38) UNESCO'dan Görüş: mart 1975. sh. 19

(39) UNESCO'dan Görüş: mart 1975. sh. 18

(40) Prof. Dr. Cavit Orhan Tütenil. Azgelişmenin Sosyolojisi. Toplum yay. 1970 sh. 73 DPT. Gelir Dağılımı. 1973 sh. 30 eylül 1976 Ankara.

(41) Prof. Dr. Cahit Talas: Sosyal Ekonomi sh. 134

T. Bulutay ve diğerleri. Gelir Dağılımı. 1968 sh. 19 SBF yay. Ankara 1971

DPT: Gelir dağılımı. 1973. sh. 30

(42) Montek. S. Ahluwalia. «İncome İneguelity: Some dimensions of the problem» Finance and Developpement September. 1974. Number. 3. Aktaran. DPT. Gelir dağılımı. 1973 sh. 30

Aynı sonular için bkz. H.B. Chenery. vd. Dedistribut. on with growt. Londra 1974 sh. 8 Aktaran: Osman ULAGAY. «Gelir dağılımı ve siyasal rejimler arasında ilginç bir bağlatı var» Cumhuriyet 18.1.1977

(43) O. Ulagay: a.g. yazı

(44) TİB Bülteni. ekim 1977 sh.23

(45) İran Şahı Rıza Pehlevi. Aktaran. T. Alkan. Gelişen ülkelerde aydınlar ve siyaset ODTÜ yay. 1977 sh. (geliş bölümünden önceki no.suz sayfada)

(46) Örneğin: Televizyon programlarının yayın saatlerinde ithal edilmiş bu programların oranı Şili'de % 55, Uruguay'da % 62, Nilejerya'da % 63, Zambiya'da % 64, Singapur'da % 78, Guatemala'da ise % 84 tür.

UNESCO: Etudes e documantes L'ınformation. No:70 sh. 13 Paris. 1974

Ayrıca bkz. Hıfzı Topuz. Uluslararası televizyon programları pazarı. UNESCO'dan Görüş. nisan 1977 sh. 17

(47) UNESCO: ETUDES... y.a.g.e. sh. 34

Hıfzı Topuz: y.a.g.e.

(48) Bkz. UNESCO'dan Görüş. nisan 1977 (kitle haberleşme araçları ve iletişim özel sayısı.)

(49) UNESCO'dan Görüş: ekim 1973 ve mayıs 1973

(50) N. Serin: Azgelişmiş ülkeler ve Türkiye yönünden kalkınma ve dış ticaret. SBF yay. 2. baskı., Ankara 1972

(51) Üçüncü dünya ülkelerinin sosyal ve ekonomik özellikleri ile ilgili sayısal veriler için ek tablolara bakınız.

(52) P. NERUDA: Gerçeklere Gözlem. s. 7 mayıs 1977

(53) Bir üçüncü dünya ülkesinin devlet adamının bu konu ile ilgili görüşleri ve anlatımı için bkz. K. Nkrumah. Yeni sömürgecilik. (emperyalizmin son aşaması) Gerçek yay. İstanbul 1966

(54) P. Jalee: Üçüncü dünyanın yağması. Sosyal yay. 1975 sh. 180

(55) P. Jalee: a.g.e. sh.161

(56) Bir avuç egemen sınıf gençliğinin bunun dışında kaldığını belirtelim.

(57) Salim Jabran: Çadır Kuşağı şiirinden Filistin şiiri. A. Kadir A. Timuçin. İst. 1976

(58) Doç. Dr. Türkaya Ataöv: Filistin sorununun ardındaki gerçek, İsrail'in kuruluşuna kadar. SBF Dergisi. C. 25 s. 3 eylül 1970

(59) Walter Hollestein: Filistin Sorunu. Filistin Çatışmasının sosyal tarihi. Yücel yay. 1975. sh. 279, 280

(60) W. Hollstein: a.g.e. sh. 353, 354

(61) Bassem Sirhan: Palestinian childeren. The Generation of Liberation, Beyrut 1970 sh. 49 v.d.

Ataran: W. Hollstein: sh. 369, 370

(62) W. Hollstein: a.g.e. sh. 370 ve 376 daki dipnot. 552 no.lu)

(63) Direniş hareketi belgelerinden aktaran. W. Hollstein sh. 353

(64) Pablo NERUDA: Şiiri TİP Takvimi 1977'den.

(65) ÜRÜN Dergisi. Faşist diktatörlükten, bölgesel alt emperyalizme. II. İran Ocak 1975 sh. 46

Bahman Nirumand: Hür Dünyanın diktatörlüğü. (İran) Anadolu yay. 1968 sh. 108

(66) Ahmet Hasan Abadani: İran Raporu: Üçüncü dünya yay. 1977 sh. 52, 53, 54

(69) Cumhuriyet: 2.3.1978

(70) Cumhuriyet: 29.11.1977 13.12.1977

(71) Cumhuriyet: 21.2.1078 2.3.1978

(72) KİTLE dergisi. 14 aralık 1976 sh. 7

(73) KİTLE dergisi. 14 aralık 1976 sh. 7

(74) Hoang Hyö Nhan. (10 yaşında) Vietnam çocukları. Uçurtmam savaştan korkmaz Babür Kuzucu. Meral Korkmaz. Gözlem yay. İstanbul 1977

(75) Ho Şi Minh: Milli Kurtuluş Savaşımız. Toplum yay. 1968 sh.6

(76) L. Figuéres, C. Fourniau: Yoldaşımız Ho Chi Minh. Bilim ve Sosyalizm yay. 1976 sh.11

Ho Chi Minh'in yaşamı ve mücadelesi için ayrıca bkz.

Jean Lacouture. Ho Şi Minh. Payel yay. 1968

Ho Amca. Habora yay. 1969

(77) Ho Şi Minh: Milli Kurtluş Savaşımız sh. 8. 9

(78) V. Nyugen Giap: Vietnam Ulusal Kurtuluş Savaşı, Aşama yay. 1974 sh.116

(79) Ho Şi Minh: Demokratik Vietnam Cumhuriyeti Bağımsızlık Beyannamesi. 2 eylüm 1945. y.a.g.e. içinde sh. 74, 75

(80) Ho Şi Minh: a.g.e. sh. 77

(81) L. Figuéres, C. Fourniai: y.a.g.e. sh. 81

(82) Vietnam İşçi Partisi Tarihi. Yöntem yay. 1975 İstanbul sh.68

(83) Bkz. M. Rifaud: Vietkong Çetecileri Arasında. May yay. 1966

Felix Greene. Vietnam. Vietnam Sander Kitabevi 1969

Afrique-Asie: «Güney Vietnam'da Amerikan İşkencesi» Çev. Yeni Ortam Gazetesi 8.8.1973

Bertrand Rusell, Vietnam'da Savaş Suçları. Bilgi yay. 1967

(84) Vietnam Ulusal Öğrenciler Birliği'nin Açıklaması. İlerici Yurtsever Gençlik 9 kasım 1977

(85) Le Duan: Vietnam Sosyalist Devrimi, Ser yay. 1970 sh. 100, 112

(86) Le Duan: a.g.e. sh. 112, 118

(87) Le Duan'ın Birleşik Vietnam Ulusal Meclisi'nde Yaptığı konuşmadan; Konuşmanın bir bölümünü Pravda'dan çeviren. Cumhuriyet Gazetesi Dış Haberler Servisi. (elimizdeki küpürde tarih unutulmuş)

(88) Bu kölelik statüsünü anlatan B M. Irk Ayrımı Komisyonu'na verilmiş bir raporun özeti için bakınız. «Güney Afrika'da Yasal Eşitsizlik» UNESCO'dan Görüş. mayıs 1973 (sh. 20-23)

(90) BİT-L'OIT et L'apertheid. Geneve. novembre. 1968

(91) A.L. Guma: Güney Afrika Kurtuluş Mücadelesi. Yöntem yay. 1977 sh. 9

(92) A.L. Guma: y.a.g.e. sh. 15, 21

O R. Tambo aynı zamanda Afrika Ulusal Kongresi Gençlik Birliği'nin de

kurucusudur. (1944'de) a.g.e. sh. 13

(93) a g.e. sh. 95

(94) A.L. Guma. a.g.e. sh. 97-116

(95) Cumhuriyet 4.12.1977 ve 12.2.1978

(96) Cumhuriyet 16.2.1978

(97) İlerici Yurtsever Gençlik Dergisi. 9 kasım 1977

(98) Aldo Do Espirito Santo: Bu çılgın rüzgarla savrulan insanlar neredeler. Sao Tome'de Halkın Portekiz sömürgeci ordusu tarafından 1953 yılındaki katliamını anlatıyor. A. Kadir - A. Timuçin Portekiz Sömürgeleri Şiiri sh. 58 İstanbul 1975

Fernando Costa Andrade: Dördüncü suçlama Şiiri'nden. «Angola halkının 4 şubat -15 mart 1961 arasında başkaldırması, Portekizli askerlerin şiddet hareketlerine yol açtı. Bir kaç ay içinde katliamla ve napalm bombalarıyla elli bin kişi öldürüldü. Şiir bu olayı konu etmektedir.»

A. Kadir-A. Timuçin: Portekiz sömürgeleri şiiri. sh. 71, 72 İstanbul. 1975

(99) UNESCO'dan Görüş. kasım 1973 sh. 9

G. Chalianl: Gine Ulusal Kurtuluş Savaşı. Aşama yay. 1974 sh.8

(100) Okuma-yazma bilmeyenlerin oranı bir yayında % 99 dan fazla olarak belirtiliyor. Eduardo Mondlane: Mozambik Kurtuluş Mücadelesi. Yöntem yay. 1975 sh. 82

(101) Basil Davidson: Angola Kurtuluş Mücadelesi. 1975 Yöntem yay. 1975 sh. 46

(102) A. Cabral : Son konuşmalar. sh. 10

Portekiz sömürgelerindeki halkın sosyal ve ekonomik durumu ile ilgili olarak dipnotlarında geçen eserlerde geniş bilgi bulunmaktadır.

A. Cabral: Son konuşmalar. sh. 11

(103) UNESCO'dan Görüş: kasım 1973 sh. 11

(104) E. Mondlane: Y.a.g.e. sh. 163

(105) E. Mondlane a.g.e. sh. 228

(106) MPLA Halktır. (Program-Tüzük) ÜRÜN yay. 1976 bkz.

(107) İlerici Yurtsever Gençlik Dergisi 9 kasım 1977

BEŞİNCİ BÖLÜM

SOSYALİST ÜLKELERDE GENÇLİK

Sosyalist Toplumların Genel Özellikleri.

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nde Gençlik.

Bulgaristan Halk Cumhuriyeti'nde Gençlik

Demokratik Alman Cumhuriyeti'nde Gençlik

Küba Sosyalist Cumhuriyeti'nde Gençlik.

Diğer Sosyalist Ülkelerde Gençlik.

SOSYALİST TOPLUMLARIN GENEL ÖZELLİKLERİ

«Doğurmadı anamız bizi
Hep acı çekelim diye.
Bir olalım, ant içelim, haydi,
Yeryüzünde mutlu yaşamaya»

«İnsanın ayak sesi, alanları döv!
Yukarı gururlu başlar dizisi!
Biz, ikinci Nuh tufanıyla
Yeniden yıkayacağız dünyanın tüm
kentlerini»

«Proletarya ordusu, işte dimdik ayaktasın!
Bu tez sevinçli devrim, bin yaşasın!
Tarihin kaydettiği savaşlar, yüzleri aştı
Fakat bu, tek haklı ve tek doğru savaştı (1).»

Kapitalizmin doğuşu ile, onun doğal bir ürünü olarak, kapitalist toplumlarda bir sınıf olarak oluşan ve sayıca giderek artan «İşçi sınıfı»nın dünya görüşü olan «Bilimsel sosyalizm», 1800 yılından sonraki dönemlerde ortaya çıkmıştır. İşçi sınıfının dünya görüşü olarak «Bilimsel sosyalizm» ve bu dünya görüşünü benimseyen bilim adamları politikacılar, ortaya çıkışından, bugüne değin emeğin ve gençliğin biricik savunucusu olmuşlardır. Teorik ve politik belgelerinde ve bunların pratiğe yansıtılmasında gençliğe büyük değer vermişler, gençliğin, toplumun geleceği için önemini ve rolünü özenle belirtmişlerdir. Kapitalizmin, çocuk ve gençliğe sömürülecek bir nesne olarak bakmasına ve genç kuşağın yaşamını bu amaç doğrultusunda biçimlendirmesine karşın, sosyalistler sürekli olarak çocuk emeğinin ve genç emekçilerin korunmasının savaşımını vermişlerdir. 1944 yılında yazdığı, «İngiltere'de

emekçi sınıfların durumu» isimli yapıtında F. Engels, emekçi çocuklarının çalışma koşullarını ve eğitim konumlarını tüm çıplaklığıyla yansıtmıştır. Gene, K. MARX'ın, 1. Enternasyonal'in 3-8 eylül 1966 tarihindeki 1. kongresi için düzenlediği, «Cenevre kongresi delegelerine Talimat» başlıklı belge ise örgütlü sosyalist hareketin, çocuk emeği ve gençlerin çalışma koşulları konusunda ilk belgelerinden birisi durumundadır. K. Karx'ın, kongre delegeleri için yazdığı bu talimatın, «Gençlerin ve çocukların çalışması -her iki cinsten-» başlıklı bölümünde. gençlerin ve çocukların, çalışma yaşamında korunması, çalışma ile eğitimin birleştirilmesi gerekliliği belirtilerek, «Çocukların ve gençlerin hakları fiilen korunmalıdır. Onlar kendi adlarına hareket etmeye yetkin değildir, dolayısıyla onlar adına hareket etmek toplumun görevidir.» deniliyordu (1*). Aynı dönemlerde F. Engels, «Partimizde, devrimci partide, gençlerin çoğunlukla olması doğal değilmidir?» diye yazmıştı (2).

Sosyalistler, bu konudaki savaşımlarını daha sonraki yıllarda da sürdürmeye devam ettiler. Kapitalizmin sömürüsüne ve savaşa karşı gençliği uyardılar, örgütlenmesine yardımcı oldular (3). Savaşımlarında gençliğe büyük bir önem veren, çeşitli ülkelerdeki sosyalist liderler, gençliğin sorunlarına ilgi göstererek, uğrunda savaştıkları amaçlara gençliğin katılımının artması için çalıştılar. Bu konuda bir çok yazılar yazdılar (4). Uluslararası sosyalist hareketin ve Sovyet devriminin teorisyeni ve savaşçısı olan Lenin, gençliği «İnsanlığın geleceği» ve devrim savaşımı için «Tayin edici» bir unsur olarak görüyordu. Gençliğin sosyalist savaşım ile ilişkisini, «Geleceğin partisiyiz biz. Gelecekse gençliğindir. Biz bir yenilikçiler partisiyiz, yenilikçileri büyük bir hevesle izleyenler de gençlerdir her zaman. Bir parti olarak, eski çürümüşlüklere karşı özveri isteyen bir savaşı yürütmekteyiz. Özveri isteyen bir savaşımı ilk yüklenecek olanlar ise, gençlerdir her zaman (5).» diyerek belirten Lenin, devrimden sonra ise. gençliğe sosyalizmin kuruculuğu görevini vermiştir (6).

Uzun yıllar kapitalist Avrupa'nın üzerinde dolaşan «Hayalet» (7) ilk olarak 1917 yılında Rusya'da gerçeklik kazandı. Daha sonraki yıllarda bir çok Avrupa ve Asya ülkesinde gerçekleşerek bir «Sistem» şeklini aldı. «Sosyalist sistem» olarak tanımlanan, işçi sınıfının egemen sınıf olarak iktidarda olduğu, sosyalist ülkelerdeki gençlik politikasını ve gençliğin toplumdaki yerini kısaca gözden geçirelim.

İktidara gelmeden önce, devrimci savaşım sürecinde gençliğin sorunlarına ve gençliğe büyük önem vermiş olan sosyalist partiler, iktidara geldiklerinde bu konudaki görüşlerini yaşama geçirmişler ve uygulamışlardır. Hümanist özünü «İnsana duyulan sevgi ve güven»in oluşturduğu sosyalist dünya görüşü, «Her şey insan için» ana belgesinde anlatımını bulur (8). Sosyalist toplumun temel ilkelerinden biri, çalışabilecek yetenekteki tüm bireylerin toplumsal üretime yetenekleri ölçüsünde katılması ve katkıda bulunduğu toplumsal üretimden emeğinin karşılığını almasıdır. Bu ilke bilimsel sosyalizmin kurucuları tarafından çok önceleri açıklanmış ve belirlenmişti (9).

Bugün bu ilke birçok ülkede toplumsal yaşama geçirilmiş bir gerçeklik olmuştur. Sosyalist ülkeler, toplumun geleceğini oluşturacak olan gençliğin yetiştirilmesine ve eğitilmesine büyük önem veriyorlar. Gençliği ne kadar iyi yetiştirirlerse, topluma katkısının ve toplumsal gelişmeye katılımın o kadar büyük ve etkin olacağı gerçeği, bu politikaların gerekçesini oluşturuyor. Sosyalist ülkelerin gençlikle ilgili politikası, bireyin daha çocukluğundan başlayarak, toplumun tüm olanaklarıyla topluma en yararlı olacak biçimde yetiştirilmesi ilkesinde somutlanıyor. Burada, sosyalist ülkelerin çocuk ve gençlik konusundaki uygulamalarını izlemek amacıyla 1974 yılında bu ülkelere gitmiş olan, ülkemizin bir eğitimci-pedogog'-unun gözlemlerini, tüm sosyalist ülkelerin gençlik politikalarının ana noktalarını somutlayan ilginç ve öğretici bir belge niteliğini taşıması nedeniyle aktaralım. «...Özellikle okul öncesi eğitim kurumlarını incelemek üzere gittiğim bazı sosyalist ülkelerde: SSCB, Polonya, Bulgaristan ve Romanya'da gördüğüm ortak özelliklerden bir tanesi bu ülkelerdeki çocuk yuvaları, hatta kreşlerin, çocuklar için bir zaman geçirme, oyalanma yeri olmaktan çok köklü bir eğitim niteliği taşımalarıdır. Bu eğitim, çocukların yeteneklerini çok küçükken meydana çıkarıp geliştirmekte, fakat kişisel ihtirasların ötesinde, ekip çalışmasına yöneltmektedir.

Nadia Comaneci (10), antrenörünün anılarından anlaşılacağı gibi, her şeyden önce, bir çocuk yuvasının ortaya çıkardığı bir yapıt, okul öncesi eğitim olanaklarının yetiştirdiği bir çiçektir. Kendi halinde bir ailenin çocuğu olan bu küçük kız, Karpatlar'ın eteğindeki ilçede ana okulları bulunmasaydı ne jimnastik araçlarını ne de böyle bir gelişme olanağını bulabilecek, dünyada kaybolup giden on binlerce yetenekli insandan bir tanesi olacaktı...

...Sosyalist ülkelerde kreş ve çocuk yuvalarına verilen önemin ve bunlar için bütçeden ayrılan çok büyük tahsisatların nedeni ne olursa olsun hedef, bugün kendi kendini aşmış, çocuğu aileden kopartmak yerine, aileyi baş köşeye oturmuştur. Tüm sosyalist ülkelerde kesin olarak gördüğüm şey çocuğun aileden kopartılmadığı, kopartılamıyacağıdır. Kreş ve yuvalarda ana-baba-çocuk sevgisini bütünleştiren ortak bir politika güdülmekte ve çocuğu yetiştiren pedagog ve psikologlar bu işi ana ve babalar ile beraber yapmakta... Ana baba aile sevgisi her konuda insanlık ve barış sevgisi ile beraber işlenmektedir.

Denebilir ki, gezdiğim çocuk yuvalarında geleneksel ihtiraslar gitmiş, yerine yenileri gelmiştir. Şöyle ki, çocuklar tüketime değil üretime yöneliktirler. Tasarruf ve mal edinme, yerini çalışma yarışına, harçlıkları ile kitap ve eğitici oyuncaklar almaya bırakmıştır.

Bu kreş ve yuvalarda kimse birbirinden oyuncak kapmaz, herkes oyuncağı top paylaşır gibi birbirine geçirir. Bebek Nataşa'nın. top Andrea'nın değildir. Bebekler de lokomotiflerde tüm o yuvadaki çocuklarındır. Bunu da yalnızca rejim sorununa bağlamak yanlış olur. Kreş ve yuvada, arkadaş içinde yetişen çocuk, paylaşmayı doğal olarak öğrenmektedir. Makarenko, çocuğa 5 yaşına kadar verilebilecek şeylerin, ilerdeki eğitimle alabileceği şeylerin yüzde doksanını meydana getirdiğini söylemiş! Biz de - ağaç yaşken eğilir - deriz...

Suç işleyen problem çocukların sosyalist ülkelerde nispeten az oluşu belki de disipline yer veren sevgiye dayanıyordu.

...Kreş ve yuvalarda kâğıdın en incesi, eşyanın en güzel ve zevklisi dikkatimizi çekti... Hele kitaplar, baskı ve kâğıt açısından eşsizdi. Kira Agofonova: «Çocuk bir ülkenin en değerli hazinesidir» diyordu. İşte bu ülkede (SSCB'de) ve blokta (sosyalist sistemde) bulunan ülkelerde okul öncesi eğitimini sanıyorum, her şeyden önce bu temel görüş içinde değerlendirmek gerekir.

Okul öncesi eğitim için SSCB'de ekim kreasyonu deyimi kullanılır, yani ihtilâlin bir yapıtıdır. Lenin bu eğitimi kadınların toplum işlerine katılmaları ve çocukların daha iyi yetişmeleri için öngörmüştü. Bu bakımdan, Sovyetler'de 50 yılını kutlayan kreş ve çocuk yuvaları vardır.

Büyük finansman isteyen bu politika iç ve dış savaşlarla yakılmış, yıkılmış bir ülke (de) nasıl başlatılmıştı? Ekonominin, bugün dar boğazlarda bulunan ama okul öncesi eğitimin gerekliliğine inananlar, bu bakımdan da sosyalist ülkelerin deneylerinden yararlanmaktadırlar.

Bugün SSCB'de değişik tipte kreş ve çocuk yuvaları vardır. Bazılarında çocuklar günde 10 veya 12 saat, bazılarında ise tüm hafta kalırlar. Bu sonunculara ne devlet ne de aileler taraftardır. Gece çalışan anneler ve bazı özel vâkalar için düşünülmüştür... SSCB'de konuştuğum yetkililer, çocukların yüzde seksen oranında kreş ve yuvalarda yetiştiklerini söylediler. Resmi istatistikler de bunu doğrulamaktadır.

...Okul öncesi eğitim kırsal bölgelerde de aynı önemi taşır. tüm Kolhozlarda kreş ve çocuk yuvaları olduğu gibi, mevsimlik işler için gezici çocuk yuvaları da az görülen bir şey değildir.

Bütün sosyalist ülkelerde okul öncesi eğitim, tıpkı okul eğitimi gibi, devletin yükümlülüğü altındadır. Fabrika ve işyerlerinde kreş ve çocuk yuvaları zorunludur. Ancak ailelerin, çocuklarını kreş ve yuvalara göndermesi gibi bir zorunluluk söz konusu değildir... Kreş ve yuvaların mali yönünü devlet karşılar, bazen işyerleri kendi bütçelerinden katkıda bulunurlar ama ana ve baba ancak simgesel bir para öder. Örneğin SSCB'ne gittiğim 1974 yılında, yuvaya giden bir çocuk 36 Rubleye mal olmakta. bunun 3 veya 15 Rublesini aile, gelirine orantılı olarak ödemekte idi. Çok çocuklu aileler ile yalnız anneler ise bu paranın (3 veya 15 rublenin) yarısını ödemektediler. Çocuğun öğle yemeği, sütü, okuldaki tüm masrafları bunun içindedir.

Görüldüğü gibi, sosyalist ülkelerdeki kreş ve çocuk yuvalarını model olarak ele almış olmasına karşın daha çok SSCB'ndeki uygulamadan söz ettim. Çünkü temel politika en eski deneye sahip olan bu ülkece saptanmış, başka sosyalist ülkeler kendi özelliklerine göre ufak tefek değişikliklerle aynı felsefe ve yöntemleri uygulama yoluna gitmişlerdir. Sofya'da 180 çocuğun barındığı modern bir yuvanın müdiresi İvanke Vazileva bu iş için yetiştirilmiş bir pedagogtur ve tıpkı eğitimci Makarenko gibi düşünmektedir. Yuvada göze çarpan tatlı bir disiplin, büyük bir çocuk sevgi ve ilgisi, çalışma yarışını yaratacak bir tutumdur. Başkentte gördüğüm bu yuva ile yetinmediğimi ve Bulgaristan'da kaldığım 12 gün içinde gittiğim birçok il ve ilçelerde köylerde, kreş ve yuvaları gezdiğimi söylemek isterim. O zaman, komşu ülkenin yurdu kreş ve yuva ağı ile ördüğüne inandım.

...Polonya'da yetkililer 1990'da her çocuğa kreş ve yuva sağlıyacak bir geniş kapsamlı politika içinde bulunduklarını söylediler. Varşova'da gezdiğim modern bir çocuk yuvasında gördüğüm resimler ise beni şaşırttı. Modern sanatın bu ülkede bu kadar ileri olmasında, okul öncesi

eğitimin büyük rolü olduğuna böylece tanık oldum.

Bükreş'te her mahallede bir çocuk cenneti yaratılmış dersem, sanıyorum konuyu abartmış olmam. Bu kreş ve yuvaları ancak beyaz gömlek giyerek gezebildik. Yüzme havuzları orman taklidi bahçelerde piknik yerleri, oyuncakların en güzelleri burada idi. Bazı kreş ve yuvalar beyaz gömleğin yerine pembeyi koymuşlar, çocuklara daha sıcak geliyormuş. Romanya'daki kreş ve yuvalarda yaptığım inceleme, bir Nadia Comaneci'nin nasıl yetiştiğini bana kolaylıkla anlattı. Romenler okul öncesi eğitim kurumlarında spor ve sağlığa çok önem vermektedirler. Okul müdiresi muhakkak çocuk doktorudur . Çalışan personel, 12 sınıflık lise eğitiminden sonra 3 yıl süreli yarı yüksek pediyatriye dayalı bir özel eğitim görmek zorundadır. Kreş ve yuvalarda ayrıca 8 yıl öğrenim görmüş hemşire stajyerleri görev yapmaktadır. Bu kreş ve yuvalarda göze çarpan başlıca şey çocuğa verilen önem ve sevgidir. Titen II kreşinin müdiresi Dr. Dumitru Stela da özellikle bu sevgi üzerinde duruyordu: «Bizim ülkenin en şanslı yurttaşları çocuklardır» dedi... (11) »

Yukarıdaki satırlar, bir eğitimcimizin yerinde yaptığı gözlemler olarak sosyalist ülkelerin gençlik politikasının özünü özlü bir şekilde anlatmaktadır. Bu ülkelerde gençlik ve gençlikle ilgili politikaların nasıl bir bütünsellik içinde, daha çocukluktan başlatıldığını ve «Devlet politikası» olarak uygulandığını gözler önüne seriyor. İnsanın yaşamı boyunca geçirdiği yaş çağları (çocukluk, gençlik, yetişkinlik) birbirine sıkı sıkıya bağlıdır. Bir önceki dönem, bir sonraki dönemin oluşmasını biçimlendirir. Bunun için de gençlik politikası olsun, çocuklar konusundaki politika olsun toplumun ve devletin genel politikasının (insan ve toplum politikasının) bir bölümünü yansıtırlar. Bunun içindir ki bu konudaki olumlu politika, ancak insanın doğuşundan başlayarak uygulanmak koşuluyla başarılı sonuçlar verebilir. İnsan hakları, demokrasi ve fırsat eşitliği ancak bu çerçevede gerçek anlamına kavuşabilir.

Bir çocuğun dünyaya gelmesi, karı-koca sorumluluğunun ötesinde değerlendirilmesi, yarının genci ve yetişkin insanının sorumluluğu toplum politikası olarak saptanmalı (12) ve çocuğun doğumundan başlayarak uygulanmalıdır. Tutarlı ve geçerli bir çocuk politikası da «Ne çocuğun doğması ile başlar, ne de 7 yaşına gelince biter.» Çocuk daha evlilik kurumu kurulurken, ana rahmine düşmeden ve ana rahmine düştükten sonra, aile, ana-babayı da kapsıyan (13) genel bir «İnsan» poli-

tikası içinde anlamlı olur. Sosyalist ülkeler böyle bir toplum politikası uygulama çabası ve anlayışı içindedir. Sosyalizm, öncelikle bir «İnsani gelişme toplumu»dur (14). Bu ülkelerin bu konulardaki ortak özellikleri ve uygulamaları bu konuda önemli bulgular ortaya sermektedir.

Bu ülkelerdeki toplumsal politika daha insanın doğumundan önce başlatılmakta ve çocuğun yetişmesi ve kişiliğini geliştirmesi için devlet tarafından üstlenilmekte ve yaşama geçirilmektedir (15). Sosyalist toplum ve bu toplumun egemen sınıfı olan işçi sınıfı «kendi geleceğine karşı duyduğu yüksek sorumluluk» gereği olarak «Çocukların özellikle okul öncesi yaştakileri - sorumluluğunu yalnızca ana - babalara ve özellikle çalışan analara» bırakmamakta, çocukların beslenmesi, eğitilmesi vb. konuları toplum politikası olarak saptamaktadır (16). Daha sosyalist devrimin ilk günlerinde Lenin'in şu ilkeyi parti programına olması bu politikanın ilk uygulama girişimi sayılabilir: «Toplumsal eğitimin düzeltilmesi ve kadının kurtuluşu için, kreşlerden ve çocuk yuvalarından oluşan geniş bir okul öncesi kurumlar ağının yaratılması (17)» Bu ilkenin ilk önce SSCB'nde ve onun deneylerinden yararlanan diğer sosyalist ülkelerde uygulandığını ve gerçekleştirildiğini ise yukarıya aktardığımız gözlemlerden anlamaktayız.

Sosyalist ülkelerin çok önem verdiği konulardan biri de «Eğitim» konusudur (18). Bu ülkelerdeki eğitimin içeriği ve amacı ile, eğitime katılmanın kapsamı da kapitalist ülkelerin eğitim uygulamalarından tümüyle farklıdır. Sosyalist eğitimin amacı «Yeni insan» ı yaratmaktır. Bu yeni insanı belirleyen özeliklerin başlıcaları şunlar olmaktadır. Kollektif davranış, topluma karşı sorumluluk, emeğe ve çalışmaya saygı ve bağlılık, köklü bir yaşam sevgisi ve yarınlara inanç. Bu yeni insanı oluşturmak için uygulanan eğitimin kapsamı ve içeriği de buna göre düzenlenmektedir. Kapsam olarak, amaç, tüm toplum bireylerinin eğitim olanağına kavuşturulmasıdır. Devletin fırsat eşitliğini tam olarak sağlamak amacıyla ilk, orta, yüksek eğitimi ücretsiz yaptığını ve eğitim için çeşitli kolaylıklar, destekler sağladığını görüyoruz. Eğitimin kapsamı için belirlenmesi gereken bir nokta da insanın tüm yaşamı boyunca eğitilmesidir. Bunun için devlet, oluşturduğu okul dışı eğitim kurumları ve araçlarından herkesin yararlanmasının elverişli koşullarını yaratmak çabasındadır. Eğitim içerik olarak da, genel bir dünya görüşü ve bilinci kazandırmayı, insana tüm insanlık tarihinin evrensel kültürünü vermeyi ve genel olarak bireyi yetkinleştirmeyi amaçlar ni-

teliktedir. Eğitimin diğer bir özelliği de üretime dönük olması, «Eğitim ile üretimin bütünleştirilmesi» dir. Özet olarak, sosyalist eğitimin yeni insanı oluşturma ve yetkinleştirmeyi amaçlıyan yoğun içerikli ve sürekli bir eğitim olduğunu söyliyebiliriz (19).

Sosyalist toplumun eğitim politikasına yön veren temel ilke «Beşeri kaynak olarak insana ne kadar nitelik kazandırırsa» topluma o kadar yararlı olur anlayışıdır. Bunun için eğitim hakkı, yalnızca bu ülkelerin anayasalarına temel bir hak olarak yazılmakla kalmamış, bizzat yaşama geçirilmiştir. M. Duverger bu konuyu şöyle belirtiyor: «Ortalama Sovyet yurttaşı, Polonyalı, Macar, ortalama Amerikalı, Alman, Fransız'a ve İngiliz'e nazaran daha az olaylardan haberdar oluyor. ama bunları daha iyi anlıyor ve daha çok kültüre sahip bulunuyor (20).»

Sosyalist ülkeler, eğitim kurumlarının dışında da yaygın eğitim araçlarına büyük önem veriyorlar. Bü ülkeler, dünyanın en çok kitap, dergi ve gazetesinin basıldığı ülkeler arasında başta geliyor. Bu konuda yapılmış bir araştırmanın sonuçları şöyle. «13 sosyalist ve kapitalist ülkenin kentlerinde yaşıyanların boş vakitlerini nasıl geçirdikleri araştırılmış. Sovyet yurttaşlarının kitap okumaya günde 31 dakika, Amerika'da ise 6 dakikadan az harcadıkları öğrenilmişti. Fransız dairelerinin dörtte birinde bir kitap bile yok, Fransızların üçte biri yıllarca hiçbir şey okumuyor. Bu sorunla uğraşan Fransız araştırıcılarından Eskarpi bu konuda şunu belirtmiştir. Batı Avrupa'da pek çok kitap çıkaran ülkelerde (ayda hiç olmazsa birer kitap okuyanlar) her zaman kitap okuyanlar tüm okurların yüzde üçünü ancak buluyor. Sovyet sosyoloji uzmanları ise okurlar kategorisine, ayda en az iki kitap okuyanları dahil ederler. Halkın % 75,3'ü muntazaman kitap okur, % 72,34 ü dergi, % 89',5'u gazete okur. Kitap okuma işi SSCB de halkın maddi durumuna bağlı değildir. Ülkede bir milyar altıyüzmilyon kitabı olan 132 bin kütüphane vardır (21).» Bu araştırmanın sonuları M. Duverger'in tesptini doğrulamakta ve batıdaki kültürsüzleşmenin nedenleri konusunda ipuçları vermektedir.

Gençlerin toplumun yönetimine ve siyasete atılması sosyalist ülkelerin tümünde teşvik ediliyor ve bunun için elverişli koşullar oluşturuluyor. Bu toplumlarda, gençlerin yetiştirilmenin başlıca amacı toplumun yönetimine katılımlarını kolaylaştırmak ve toplumsal gelişme sürecinde etkin, sorumlu rol almalarını sağlamaktır. UNESCO'nun yapmış olduğu bir araştırmada «Sosyalist ülkelerde siyasi reşit olma yaşı,

epey zamandan beri 18 yaş olarak belirlenmiştir» deniyor. (22). Gelişmiş kapitalist ülkelerin bir çoğunda ise gençlere halen, 18 yaşında oy hakkı tanınmamış, bazılarında ise son birçok yıl içinde tanınmıştır. Bu konuda da iki sistemin farklı anlayış ve uygulama içinde oldukları görülmektedir. Sosyalist ülkelerde gençlerin siyasete katılması sürekli olarak teşvik edilmekte, bu ülkelerin partilerinde gençlerin oranı sürekli olarak artmaktadır.

Sosyalist ülkelerin, büyük ölçüde gençleri ilgilendiren önemli özelliklerinden birisi de, bu ülkelerde işsizlik diye bir olgunun bulunmamasıdır. Bu ülkelerin gençleri iş bulamama korkusunu ve işsizlik sefaletini yaşamıyorlar (23). Bu ülkelerde işsizliğin yerini işgücü yetersizliği almış görülüyor. Bunun içindir ki doğum kontrolüne karşı, nüfus artışım teşvik eden politikalar uygulanıyor. (24). Sosyalist ülkelerin hiç birinin (sistem dışındaki Yogoslavya hariç) yurt dışına işçi göndermedikleri de bilinen bir gerçek.

Sosyalist ülkelerde uygulanan politikalardan biri de «Konut» politikasıdır. Bu ülkeler, çağdaş bir şehirciliğin eşlik ettiği, yaygın bir sosyal konut politikası uygulamaları ile dikkati çekmektedirler. Bu ülkelerde «Her türlü arazi üzerinde özel mülkiyet hakkının kaldırılmış olması ve toprak rantının kamu yararına kullanılması» konut politikasının uygulanmasına temel olmaktadır. «Bir şehrin çeşitli semtleri arasında keskin ve açık çelişkilerinin bulunmaması, oturma alanlarının kalitesi ile sosyal yapısının her yerde aynı olması» sosyalist şehirciliğin ana ilkesi olmaktadır. Bir yönetici merkezden, radyal olarak çevreye uzanan caddeler, işçi aileleri için yapılmış 2-3 odalı ve 5-9 katlı apartımanlarla, bekâr işçiler için inşa edilmiş yatakhane tipi misafirhaneler» Başlıca konut tipleri olmaktadır. Sosyalist toplumların şehirlerinde «lüks mahallelerde zengin ve varlıklı ailelerin, fakir ve gösterişsiz semtlerde ise emeği ile geçirenlerin yığılmasından doğan tezatlara» rastlanmaz. Yine, elverişsiz barınma tipi olan gecekondulara bu ülkelerde rastlanmamaktadır. Sosyalist ülkelerde plânlı bir şehirleşme ve konut politikası uygulanmaktadır (25). Sosyalist ülkeler, tüm halkı konut sahibi yapabilmek için bu konuya gittikçe artan bir önem vermekte ve her yıl binlerce yeni konut yapılmakta, ilerisi için yatırım plânları oluşturmaktadırlar (26).

Sosyalist ülkelerin uygulamakta olduğu, plânlı ekonominin sonucu olarak, bu ülkelerde fiyat artışlarının olmadığı görülmektedir. Hatta,

üretim maliyetinin azalması nedeniyle fiyatlarda düşme gözlenmektedir. Kapitalist ülkelerin sürekli bir enflasyon içinde olduğu ve paranın alım gücünün düşmesinin, en çok ücretlileri güç durumda bıraktığı bilinmektedir. Bu konuda yapılmış bir karşılaştırmanın sonucu şöyledir: «1970 yılı 100 olarak alındığında, parakende fiyat indeksi 1976 yılı için SSCB'nde 99,8 ABD'de 146,6 Japonya'da 188,4 İngiltere'de 214,9 ve Fransa'da 166,9 olduğu görülmektedir (27).» Sosyalist ülkelerde fiyatlar «Ne o yıl toplanan ürün düzeyine ne de dünya pazarındaki fiyat değişimine» bağlı değildir. «Kötü durumların tüm sorumluluğunu devlet üzerine alır (28)» Sosyalist ülkelerde, kapitalist ülkelerde görülen, gelir dağılımındaki «Uçurum»lar da görülmemektedir. Bu ülkelerde gelirin temel unsuru olarak «Emek» kullanılmakta, yaratılan gelirden kişinin aldığı pay, kattığı emekle orantılı olmaktadır. «Herhangi bir ülkede sosyalizmin kurulması kapitalist (ve kapitalizm öncesi) sömürünün tasfiyesi; üretim araçları üzerindeki mülkiyetten veya servetten doğan büyük gelirlerin ortadan kalkması demektir. Böylece sosyalist üretim ilişkilerinin kurulmasıyla tolumdaki büyük gelir eşitsizlikleri yok olur» Sosyalist ülkelerdeki gelişme, gelir dağılımını «Sürekli olarak kol işçileri lehine değiştirmiştir.» Bu eğilim, sosyalist ülkelerdeki gelişmenin «Genel bir özelliği, âdeta bir kanunu denilecek kadar» belirgindir (29).

Sosyalist ülkelerin ortak özelliklerinden biri de toplum sağlığına verdikleri büyük önemde görülmektedir. Bu toplumlarda sağlık hizmetlerini üstlenen devlet, başarılı çalışmalar yürütmektedir. Sosyalist ülkelerdeki sağlık ilkeleri, Dünya Sağlık Örgütünce tüm dünya ülkelerine önerilmiştir. (30). Bu ülkelerdeki ana ve çocuk sağlığı ise en çok önem verilen sağlık konularından biridir. İlk sosyalist devlet olan SSCB'de daha Lenin zamanında, onun tarafından önerilip, çıkarılan bir kanunla ana çocuk sağlığı ülke çapında herkesin yararlanacağı bir kurum olarak oluşturulmuş bulunmaktadır. Sıkı bir kontrol, bakım ve tedaviye, çocuklar için oluşturulmuş binlerce kreş ve yuva hizmetleri eşlik etmektedir. (31). Sosyalist ülkelerde halk sağlığının ön koşulu olarak, halkın beslenmesine ve yaşam düzeyine önem verildiği görülmektedir. Bu ülkelerdeki sisayal iktidarlar, kendilerine temel olarak halkın yaşama düzeyini yükseltmeyi seçtiklerini belirtmektedirler (32). Halk sağlığına eşlik eden bir konu da, beden eğitimi ve spora verilen önemdir. Bu konuda da devlet, tüm kolaylıkları hazırlamak, gerekli desteği

oluşturmakla görevlidir. Beden sağlığı ve sporun halk sağlığı ile yakın ilişkisine dikkati çeken çalışmaları teşvik eden politikalar uygulanmaktadır. (33).

Sosyalist ülkelerin genel özelliklerini özetlerken, son olarak da bu ülkelerde «Batıdakine benzer gençlik hareketlerinin bulunmadığını (34)» belirtelim. Bunun nedeni, bu ülkelerin uyguladıkları bilinçli ve sorumlu «Gençlik plitikası»nda yatmaktadır. Toplumsal gelişmede, gençliğin enerjisinden ve aktif katılımından yararlanmanın, ancak gençliğe sosyal olanaklar sağlamakla, gençliğin yetişkinleşme sürecine, bilinçli olarak nitelik kazandırmakla oluşabileceğini temel alan bir politika izleniyor.

Bazı yazarlar olguları zorlayarak, sosyalist ülkelerde de batıdaki gibi gençlik olayları, ayaklanmaları, başkaldırmaları olduğu izlenimini yaratmak istiyorlar. Örneğin. 1956 Macaristan olayları ve 1968 yılında Çekoslovakyada meydana gelmiş olan olayları «Gençlik olayları-ayaklanmaları» olarak niteleme zorlamaları görülüyor (35). Bilindiği gibi bu olaylar gençlik olayları kapsamına sokulamayacak büyüklükle toplumsal - tarihsel olaylardır. Ortaya çıkışları da gençlik sorunlarından çok daha geniş ve çok boyutlu nedenlere dayanmaktadır. Bu nedenle bu olayların gençlik olayı olarak nitelenemeyeceği kanısındayız. Birkaç ülkede (Yugoslavya ve Polonya) meydana gelmiş tek tük ve süreksiz olayları da göz önüne alarak (36) Sosyalist ülkelerde, gelişmiş kapitalist ülkelerde görülen niteliklerde gençlik olayları olmadığını söyliyebiliriz. Bu belirlemenin, olayların nedenleri, amaçları, biçimi ve sonuçları açısından da geçerli olduğu kanısındayız. Elden geçirdiğimiz kaynaklarda da aksini gösterebilecek somut olgu ve tutarlı kesin ve geçerli yorumlara da rastlayamadık. Bu nedenle sosyalist ülkelerin sisayet bilimcilerinin, «Sosyalist ülkelerde batıdakine benzer gençlik hareketleri bulunmamaktadır» şeklindeki görüşlerine katılıyoruz. Sosyalist ülkelerde elbetteki gençliğin sorunları vardır. Ama bunlar batıdaki ülkelerin gençliğinin sorunları ile aynı nitelikte ve boyutta değidir. Gençlik sosyalist ülkeler için hiç bir zaman «Sorun» olmamıştır. Sosyalist liderler ve sosyalist devlet, toplumun geleceği olarak kabul ettikleri gençliğe en büyük değeri vermiş, gençlikle yakından ilgilenmişlerdir. Şimdi, sosyalist ülkelerde gençliğin toplum içindeki yerini, durumunu ve sosyalist devletin gençlik politikasının yaşama geçirilmesini kısaca, ülkelere göre gözden geçirelim.

SOVYET SOSYALİST CUMHURİYETLER BİRLİĞİ'NDE GENÇLİK

Sosyalizm uğruna
Haydi kalk!
Ayağa kalktı bütün halk
Çarlığa karşı
El ele
Hem köylü hem amele»

«Uzun bir yol. Ve çok kan içti.
Oh nasıl da doluyduk yaşam sevgisiyle
Darağaçlarında can verirken
Ve kurşunlanırken bir duvar dibinde
.....
Barış çocukları, hiç bir ücret istenmiyor sizden
Ödendi çünkü bütün bu gördükleriniz kanla (37)»

1917 ekim devrimi ve sonuçları, yalnızca Sovyetler Birliği için değil, dünya için de yeni bir çağın başlangıcıdır. Ekim devrimi Rus Çar'lığını devirip, yerine işçilerin ve köylülerin sosyalist iktidarını kurmakla kalmamış, dünyada kapitalizmin tek toplumsal sistem olmasına son vererek sosyalist devrimler çağını başlatmıştır. Bunun içindir ki son yarım yüzyılın tüm devrimci eylemlerinde ekim devriminin etkileri görüldü. Artık insanlığın önünde sosyalizm, tüm tartışılan noktalarına ve uluslararası gerici güçlerin tüm saptırma çabalarına karşın, bir gerçeklik, gittikçe yaygınlaşan ve etkisi artan canlı bir gerçeklik olarak duruyor. Bugün, sosyalist ülkelerin, uyguladıkları sosyalist gelişme modeli ile çok kısa bir sürede büyük aşamalar kaydettikleri, evrensel «Sosyal adalet» ütopisini gerçeğe dönüştürdükleri ve bunun içinen uygun toplumsal sistem oldukları, artık karşıtlarınca dahi onaylanan bir gerçeklik halini aldı.

Dünyadaki ilk sosyalist devrim olan «Ekim Devrimi» nin başarılması ve Sovyetler Birliği'nde sosyalizmin kuruluşu kolay olmadı. Ülke, uzun bir süre «Tek sosyalist devlet» olarak düşmanlarının kuşatması ve ablukası altında, ekonomik koşulların gelişmemiş olmasının güçlükleri ile savaşarak sosyalizmi kurma savaşımı verdi. Sosyalist savaşım sürecinde olsun, sosyalizmin kuruluşu sürecinde olsun Sovyet gençliğinin özverisinin büyük payı oldu. Bu özverinin arttırılmasına büyük katkıları olan, sovyet devriminin lideri Lenin, büyük önem verdiği gençliğe güvenmeyi, gençliğin girişkenliğinden ve ülkücülüğünden sosyalizmin kuruluşu için yararlanmayı kendisinden sonraki kuşaklara miras bıraktı.

Daha sosyalist savaşım sürecinde iken Lenin, gençlerin parti savaşımına çekilmesini ve Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi'nde gençlere aktif görevler verilmesini savunuyordu. 1905 yılında yazdığı bir yazıda Lenin: «Bize genç güçler gerek... Bütün yapmanız gereken, gençleri, onlardan korkmadan daha çok ve cesurca, daha cesurca ve çok ve gene daha çok ve gene daha cesurca kaydetmektir. Bu bir savaş zamanıdır. Bütün mücadelenin sonucunu gençler, öğrenciler ve daha da çok genç işçiler belirleyecektir.» «Bütün ve her tür örgütlerimizin saflarına genç savaşçılar daha cesurca, çok ve hızla kaydedilmelidir.» «Gençliğe gidin. Tek çare budur. Gençliğe gidin. Her yerde, öğrenciler arasında ve özellikle işçiler arasında derhal savaş mangaları kurun (38).» diyordu. 1906 yılında yazdığı bir yazıda ise çarlık Rusya'sının o günkü koşullarında, gençliğin devrimci hareketle olan yakın ilişkisini «Biz geleceğin partisiyiz ve gelecek ise gençliğindir» biz bir yenilikçiler partisiyiz, yenilikleri büyük bir istekle izleyen de her zaman gençliktir. Biz parti olarak, eski çürümüşlüğe karşı özveri isteyen bir mücadeleyi yürütüyoruz. Özveri isteyen bir mücadeleyi yüklenmede ise, gençlik her zaman önde gelir (39).» diyerek belirtmekteydi.

Uzun bir savaşımın sonucunda, zafer kazanıldığı akşam; «İşçi, asker, köylü yoldaşlar! Bütün iktidarı elinize alın ve onu sovyetlerinize emanet edin. Toprağı, buğdayı, fabrikaları, âletleri, gıda maddelerini, taşıt araçlarını göz bebekleriniz gibi koruyun, bütün bunlar bundan böyle sizin malınız, bütün halkın malıdır. Köylülerin çoğunluğuyla anlaşma içinde, işçi ve köylünün pratik deneyiminin belirttiği yolları izleyerek, onların onayı ile, en uygar ülkelerin işçi öncülerinin destekliyeceği, halklara sürekli barış getirecek ve onları her türlü baskı ve sö-

mürüden kurtaracak olan sosyalizmin zaferine doğru adım adım ama kararlıkla yürüyeceğiz (40).» Ünlü duyurusu ile sosyalistlerin siyasal iktidarı ele geçirdiğini ve sosyalizmin kuruluşuna geçildiğini ilân eden Lenin, sosyalizmin kuruluşu sürecinde gençliğe şöyle sesleniyordu. «Siz, kuruluş göreviyle karşı karşıyasınız (41).»

Lenin, genel olarak ve ideolojik olarak eğitilme, gelişme, olgunlaşma sürecinde olan gençliğin, sosyalizmin kuruluşu görevini başarabilmesinin önkoşullarını da şöyle belirtiyordu. «Genel olarak gençliğin görevi, tek bir kelimede özetlenebilir: Öğrenmek (42).» Öğrenmenin, sosyalizmin kuruculuğu için önemini ve niteliğini de bir gençlik kongresinde şu sözlerle belirtmişti.«Çalışma olmaksızın, mücadele olmaksızın, sosyalist kitap ve broşürlerden elde edilmiş «Rutin» bir sosyalizm bilgisi değersiz olacaktır... Eski okul, her şeyi tıkabasa dolduran, öğrencileri, beyni tıkayıp köstekleyen yararsız, gereksiz ve yavan bir bilgi yığınını yutarcasına öğrenmeye zorlayan ve genç kuşağı tornadan çıkmış memurlar durumuna getiren bir okuldu. Ama bundan, insanlığın bilgi birikimini elde etmeden sosyalist olunabileceği, sonucunu çıkarırsanız büyük bir yanılgıya düşersiniz. Sosyalizmin kendisinin bir sonucu olduğu bilgi toplamını ele geçirmeden, sosyalist bilimin sonuçları olan sosyalist sloganları ezbere öğrenmenin yeteceğini düşünmek yanlıştır.

Biz, insan toplumlarınca yaratılmış olan her şeyi, bir tek ayrıntısını bile ihmâl etmeden, eleştirici bir gözle inceledik, eleştirdik. İşçi sınıfı hareketinde denemeden geçirdik ve burjuva sınırlarıyla çevrilmiş ya da burjuva önyargılarıyla bağlanmış kişilerin çıkaramıyacağı sonuçları çıkardık. Ancak kafanızı insanlığın yarattığı bütün bilgi hazineleriyle zenginleştirerek sosyalist olabilirsiniz. Bu bilgiyi yalnız özümlemek değil, eleştirerek özümlemek zorundasınız; öyle ki, yararsız süprüntülerle tıka basa doldurmayın kafanızı, ama eğitim gören çağdaş insandan ayrılamayacak olan bütün olgularla zenginleştirin.

Bir sosyalist, bu bilgiyi, geniş çapta ciddi ve sıkı bir çalışmaya girmeden, eleştirici bir gözle incelemesi gereken olguları anlamadan, kaptığı hazır sonuçlara bakarak sosyalizmiyle kurumlanmak için alırsa, çok kötü bir sosyalist olacaktır. Böylesi yüzeysellikler kesinlikle ve son derece zararlıdır. Az şey bildiğimi biliyorsam eğer, daha çoğunu öğrenmek için uğraşacağım; Ama bir insan sosyalist olduğunu ve hiç bir şeyi adamakıllı bilmek gereğini duymadığını söylüyorsa, asla sos-

yalist falan olamıyacak demektir (43).»

Yukarıda yaptığımız bu alıntılar, Lenin'in genç kuşağın sosyalizmin kuruculuğu görevini başarması için «Öğrenme»sinin önemini ve yararlı bir «Öğrenme»nin kapsamı ve niteliğinin nasıl olması gerektiği konusundaki görüşlerini vurgulamaktadır. Bu görüşler, aynı zamanda genç kuşağın eğitimi konusunda izlenecek ana ilkelerin özlü bir anlatımıdır.

Devrimden sonraki kuşağın sosyalizmin kuruculuğu ile görevli olduğunu ve daha sonraki genç kuşakların bu görevi sürdüreceğini belirten Lenin, kitle önünde yaptığı konuşmalarda bunu şöyle açıklıyordu. «Kendisi için uğraştığımız gelecek toplumun, içinde, herkesin çalışması gereken toplumun, içinde sınıf ayrımı bulunmayacağı toplumun inşaası uzun bir zaman olacaktır. Şimdi biz bu gelecek toplumun yalnızca temellerini atıyoruz, ama siz büyüdüğünüzde onu inşa etmek zorunda kalacaksınız. Şimdilik gücünüzün elverdiğince çalışın, sizin için çok fazla olan görevlere girişmeyin, büyükleriniz size yol göstersin (44)» «Torunlarınız, kapitalist düzen çağının belge ve anıtlarını acayip şeyler olarak inceleyecektir. Onlar, günlük gereksinim maddeleri ticaretinin özel ellerde bulunuşunu, fabrikaların kişilere alt oluşunu, bir insanın diğerini sömürüşünü, hiç bir işle uğraşmayan insanların varoluşunu havsala(la)rına sığdıramıyacaklardır. Çocuklarımız görecekleri şeyler, şimdiye dek masal gibi anlatılıyordu. Fakat yoldaşlar, şimdi açıkça görüyorsunuz ki, tarafımızdan kurulmasına başlanan sosyalist toplum yapısı artık bir ütopya değildir. Çocuklarımız bu yapıyı kurmaya daha büyük bir azimle devam edeceklerdir (45).»

Lenin'in bu görüşleri yalnızca onun yaşamında uygulanan bir politika olarak kalmadı. Ölümünden sonra Sovyet Sosyalist toplumunun ve diğer sosyalist toplumların temel gençlik politikası olmakta devam etti.

Giriş bölümünde, sosyalist ülklerin gençlikle ilgili politikasının genel insan politikasının bir bölümü olarak, daha çocuk doğarken başladığını belirtmiştik. Sovyetler Birliği bu konuda önemli ilerlemeler kaydetmiş görülüyor. Lenin'in devrimin o güç yıllarında uygulamaya başlayarak erişilmesi gereken amaç olarak saptadığı; «Kreşlerden ve çocuk yuvalarından oluşan geniş bir okul öncesi kurumlar ağı (46)» niceliksel olarak büyük oranda gerçekleştirilmiş bulunuyor. Bu gelişmenin sayısal verileri ise şöyle (47).

SSCB'de çocuk yuvaları ve kreşler (1913 - 1976)
(bin olarak)

	1913	1940	1960	1970	1976
Yuva ve kreş sayısı	0,1	46	70	103	118
Buralardaki çocuk sayısı	5,4	1.953	4.428	9.281	11.850

Bu yuva ve kreşlerde tüm modern olanaklar ve çağdaş bir eğitim anlayışı ile çocuklara daha küçük yaşlardan başlayarak «Toplumcu» bir anlayış ve kavrayış kazandırılarak, ana-baba-toplum-insanlık ve barış sevgisi ile dolu olarak yetiştiriliyor. Bu olanaklar fırsat eşitliğine olanak verdiği gibi, annelerin toplumsal üretime ve toplumsal yaşama katılmaları için gerçek olanaklar yaratmaktadır. Bu yuva ve kreşleri «Yeni insan»ın egitim ve diğer yöntemlerle toplumsallaştırılmasının ilk kurumları olarak görmek gerekiyor. (48). Yuva ve kreşler «Halk eğitim sistemi» denilen genel eğitim sisteminin, okul öncesi eğitim kuruluşları olarak ilk birimini oluşturmakta ve mali yükü esas olarak devlet tarafından karşılanmaktadır. Öneğin, 1976 yılında çocuk yuvasındaki bir çocuğun bakımı için yapılan masraflar 500 rubleden fazla, kreşteki bir çocuğun bakımı için yapılan masraflar ise 450 rubleden fazla idi. Tüm bu masralların yaklaşık olarak % 80'i devlet tarafından ödeniyor. 1976-80 yılları için hazırlanan planda 3 milyona yakın çocuk için kreş ve çocuk yuvası kurulması öngörülüyor (49). Gençlik çağının bir önceki dönemi olan ve gençlik çağının oluşmasında doğal olarak belirleyici bir önemi bulunan çocukluk dönemi için, SSCB'de uygulanan politikanın özeti olarak; «Çocuklar toplumun en değerli hazinesidir» ilkesinin geçerli olduğu görülmektedir. Gençlik dönemi için de, ağacın yaşken eğileceğini, ne ekersen onun biçileceğini söyliyebiliriz.

SSCB'de gençliğin eğitimi, devletin en büyük önemi verdiği ve çaba gösterdiği bir konudur. Toplumun geleceğini belirleyecek, «Yarının yetişkin insanları» konusundaki gençliğin tümünün yeterli bir eğitim görmesi ve toplumsal yaşama nitelikli işgücü olarak katılmaları amaçlanmaktadır. Genel olarak «Halk eğitimi» adıyla tanımlanan eğitim sis-

temi, okul öncesi eğitimi, genel orta eğitim, okuldışı eğitim, meseki teknik eğitim ve yüksek eğitimi kapsıyan bütünsel bir eğitim sistemi oluşturmaktadır. (50) Bu eğitim sistemi içinde eğitim görenlerin, yıllara göre sayısal gelişmesi şöyle: (51)

Öğrenimlerine göre öğrenci sayısı (milyon kişi)

	1914-15	1940-41	1965-66	1970-71	1976-77
Öğrenim yapanların toplamı	10,6	47,6	71,9	79,6	93,1
Genel öğrenim yapan okullarda	9,7	35,6	48,3	49,2	46,5
Orta dereceli mesleki öğretim kuruluşlarında	0,05	1,0	3,7	4,4	4,6
Yüksek öğrenim kuruluşlarında	0,13	0,8	3,9	4,6	5,0
Mesleki teknik okullarda	0,11	0,7	1,7	2,6	3,5
Üretim ihtisasını artturanlar	0,6	9,5	14,3	18,8	33,5

SSCB'deki eğitimin özelliği, batı ülkelerindeki gibi, «Konu değil, kişilik eğitimi» dir (52). Yapılması amaçlanan, öğrenciye bilimsel bir dünya görüşü kazandırmak, toplumsal bilinç vermek, toplumal yaşam ve sorumluluk duygularını güçlendirmek ve kişiliğini, düşünen, yaratıcı olarak oluşturmaktır. Maksim Gorki, eğitim ile ilgili olarak 1933 yılında şunları yazıyor. «Bizim ülkemizde, eğitmek devrim yapmak demektir; yani, çocuğun düşünmesini büyük babalarının ve babalarının geçmişince modeli çizilen, mekanik düşünme biçimlerinden ve bu düşünme biçimlerinin yanlışlıklarından arındırmaktır (53).» Devrimden sonraki ilk kuşakların eğitiminde, eğitimin ana özelliği bu şekilde oluşmuştu. Eğitimin yapısı yıllarca süren gelişmelerle zenginleşmiş olmakla birlikte, özü değişmemiştir.

Bugün, SSCB'de eğitimin temel ilkeleri şöyle özetlenebir: «Ortak amaç, görev ve bilinç isteğinin geliştirilmesi, sosyalist insancılık, (hümanizm) iş ve kamu malını korumak (54).» Devlet, öğrenim gören öğrencilere tüm olanakları sağlamakla yükümlüdür. Burs vermek, ücretsiz yemek, giyecek ve barınacak yer temini bunların başında gelir. Sağ-

lanan diğer bir olanak da çalışan gençler için oluşturulan ve onların, eğitimlerini yüksek öğrenim de dahil olmak üzere tamamlamalarına olanak veren gece okullarıdır. Bu şekilde gece okullarına giden öğrencilere öğrenim izni ve ulaşım kolaylığı sağlanmıştır. Öğrencilere sağlanan bu olanaklar, Sovyet gençliğinin egitim düzeyinin temel nedenini oluşturmaktadır.

Sovyet gençliğinin iş bulamama diye bir sorunu yoktur. Devlet, eğitimini tamamlayan öğrencilere iş bulmakta yükümlüdür. İşsizlik denen sorun sosyalist ülkelerde yokedilmiştir. SSCB'de bu sorun, devrimden kısa bir süre sonra tümüyle çözümlenmiş ve iş bulma kurumları 1930 yılından sonra ortadan kalkmak zorunda kalmışlardır. SSCB'de sosyal ve ekonomik olanaklarla bezenmiş nitelikli ve kapsamlı eğitim sistemi, bilinçli ve düzenli bir istihdam politikasıyla bütünleştirilmiştir (55).

Sovyetler Birliği'nde 5 milyonu geçkin sayıda insan üniversitelere devam etmektedir. Sosyalist toplumda üniversitelerin toplumsal işlevi batı toplumlarındakilerden tümüyle değişik bir özelliktedir. Sosyalist toplumlar da üniversite başlıbaşına bir «Üretim etkeni» olarak nitelendirilmektedir. (56).

SSCB'de üniversitenin amacı ve topluma karşı sorumluluğu, 1961 Sovyet Üniversite Yasası'nda üniversitenin görevinin «Bilimsel ve siyasal bilgileri halk arasında yaymak» maddesiyle belirlenmiştir. Sosyalist toplumlardaki üniversitelerle ilgili olarak bir UNESCO raporunda şunlar yazılıyor. «Üniversite, insanın insan tarafından sömürülmesi, millet ve ırk ayırımı, üretim araçlarının özel mülkiyeti ortadan kaldırılmış bulunan toplum içinde özel surette rol oynamaktadır. Sosyalist toplum içinde üniversite halk kitleleri ile sık ilişki içindedir. Etkisini, toplumun ekonomik, kültürel, politik ve sosyal bütün yaşantı cephelerinde hissettirmektedir. Bundan dolayı da, üniversite gerçekten toplumun tümüne girmiş durumdadır (57).»

Bügün insanlığın karşılaştığı en önemli sorunlardan birisi, bilimsel - teknolojik devrimin sonuçlarını topluma ve toplumsal üretimi arttırıp, çalışmayı kolaylaştırmak için ekonomiye uygulamaktadır. Bilimsel ve teknolojik devrim insan toplumunun geleceği için önemli ufuklar açmakta ve olanaklar sunmaktadır. Bu oluşum sürecinde ise, üniversiteler ilk çıkış noktalarıdır. Bilimsel ve teknolojik devrimin ilk deneyleri ve araştırmaları bu kurumlarda yapılmaktadır. Daha sonradır ki topluma ve ekonomiye uygulanabilir konuma gelmektedirler. Sonuç olarak,

sosyalist toplumda üniversitelerin toplumun gelişmesindeki öneminin, toplumla etkileşiminin ve üniversite öğrenimine katılımının belirgin bir nitelikte olduğunu söyleyebiliriz. Batı ülkelerinde bulunmayan fırsat eşitliğinin (58) sosyalist ülkelerde oluştuğunu ve üniversite eğitimine katılan öğrencilerin, batıdaki konumunun tersine, yüksek oranda işçi ve emekçi ailelerden geldiğini de belirtelim (59).

SSCB"de çalışmak, tüm Sovyet yurttaşları için bir hak ve görev olarak Anayasa'da belirlenmiş ve güvence altına alınmıştır. Sovyet gençliği çalışma yaşamı içinde de büyük bir oran oluşturmakta ve toplumsal üretime katılmaktadır. Gençlerin, çalışma yaşamındaki hakları özel yasalarla korunmaktadır. 16-17 yaşındaki gençler «Günde 4-6 saatten fazla çalıştırılmazlar» ve onların ücretleri de «Tam iş gününe» göre ödenir.

SSCB'de 16 yaşın altındaki gençlerin çalıştırılması yasaktır. 16-18 yaşları arasındaki gençler, genel bir sağlık kontrolünden sonra işe başlatılırlar. Bu yaştakilerin gece çalışmaları, mesai yapmaları ile zararlı ve tehlikeli koşullardaki işlerde çalıştırılmaları yasaktır. Çalışan bu genç işçiler için eğitimlerini sürdürebilmeleri ve geliştirebilmeleri amacıyla «Akşam ve mektupla öğretim okulları, uzmanlık orta okulları ve yüksekokullar» açılmıştır. Çalışma ile eğitimlerini birlikte sürdürenlere özel olanaklar sağlanmaktadır. Bu gençlerin iş haftası azaltılır. Ek izin ödeneği verilir ve derslere devamlarına engel olan işlerde çalıştırılmazlar (60).

Bugün, sovyet gençliğinin tüm çalışma alanlarında yer aldığı görülmektedir. Sovyetler Birliği «Sanayi işgücünün % 50 sinden çoğunu 30 yaşın altında gençler oluşturur, inşaat sanayiinde bu oran % 60, bilim ve bilimle ilgili diğer alanlarda da hemen hemen buna eşittir (61).» Bir Sovyet toplum bilimcisi bugünkü sovyet işçi gençliği için şöyle bir değerlendirmede bulunuyor: «Günümüz genç işçilerini daha önceki kuşağın genç işçilerinden ayıran ölçüt, daha yüksek bir öğrenim düzeyidir» ve şu bulguları ekliyor. «1960'larda ve 70'lerde meydana gelen değişiklik çarpıcıydı. Ortaokul öğrenimlerini tamamlamış genç işçilerin sayısı, Sovyet sanayiindeki her bir gençlik topluluğunda gerçekten ağır basıyordu. Bir örnek verirsek, Leningrat'ta mühendislik fabrikalarında çalışan genç işçilerin aranı, 1965 - 70 yılları arasında % 50 den, % 60'a çıktı. Aynı zamanda orta öğrenimi 7 ilâ 9 yılda yarıda bırakmış genç işçilerin oranı % 45'den % 39'a düştü. 7 yıla kadar orta öğrenim görmüş

işçi hemen hiç kalmadı. (1968'te % 4.5, 1970'de % 1,3). Aynı dönemde Tiflis, Taşkent, Volgograd ve Minsk'te de hemen hemen aynı durumun olduğu ortaya çıktı. (62).» Bu durum genç işçiler arasında nitelikli işgücünün fazlalığını göstermektedir.

Çağımızda bilimsel - teknolojik devrimin sonuçları olarak, bilim ve teknolojinin bulguları giderek artan ölçüde üretime yansımaktadır. Bu ülkelerinde bir «Sorun» olarak tartışılan, «Bilimsel - teknolojik devrim sonucu, insanın kendisini gerek teknolojide gerek toplumda bir dişli çarktan farklı görememesi» olgusu sosyalist ülkelerde görülmemektedir. Bunun temel nedeni sosyalist ülkelerde bilim ve teknolojinin tümüyle insani amaçlar yönünde kullanılmasıdır. Sosyalist ülkelerde bilim ve teknoloji, üretimin arttırılması ve çalışma süresinin kısaltılması olanaklarını yaratmış, gençler için yeni ilgi alanları yaratmıştır. Eğitim de uzmanlaşma ile «Üniversalizm»in bir arada vürütülmesi, gençlere bilginin sindirilmesi ile yaratıcı düşünmeyi ve yeni bilgi yaratabilme yeteneğini kazandırmaktadır. Bunun sonucu olarak Sovyet gençlerinin büyük çoğunluğu radyo - ekektronik araç yapımı, mühendislik, petrokimya ve kimya gibi yeni yeni filizlenen çağdaş sanayi dallarına geçebilmektedir. 1970 yılında otuz yaşın altındaki gençler bu sanayi dallarında toplam işgücünün % 40 - 50 sini oluşturuyordu. Yeni sanayi projelerinde bu oranın % 80'e çıktığı görülmekte idi (63).

SSCB'de enflasyon ve fiyat artışları görülmediğinden, toplumsal gelişmenin ürünleri doğrudan doğruya, kişilerin yaşam düzeylerinin artması şeklinde sonuçlar doğuruyor. SSCB'de ücretler her geçen yıl artar, bu arada temel besin maddeleri ve yığınsal tüketim mallarının parakende fiyatları, kira ücretleri ve belediye hizmetleri için ödenen paraların miktarları «Hiç değişmez (64)» Tam tersine, fiyatların düştüğüne şahit olunmaktadır. Örn. 1970 yılı 100 kabul edildiğinde, parakende fiyat endeksi 1976 için 99,8 olarak görülüyor. Aynı rakamlar aynı yıllarda ABD için 146,6'ya, Japonya için 188.8'e, İngiltere için 214,9'a ve Fransa için ise 166,9'a yükselmiştir (65).

Birleşmiş Milletlerin 1974 istatistik yıllığındaki rakamlar da bu durumu doğrulmaktadır. Bu yıllığa göre SSCB'de 1967 yılında 100 olan fiyat indeksi 1968, 1969 ve 1970 yıllarında değişmemiş, 1971 yılında ise 98'e düşmüş ve 1972 yılında da bu düşüşü muhafaza etmiştir (66). Tüm Sovyet halkı gibi Sovyet gençliğinin de batı ülkelerindeki ücretlileri bunaltan enflasyon gibi olumsuz bir olgunun etkilerinden uzak ol-

dukları anlaşılıyor. Burada, SSCB devletinin kamu hizmetlerine ilişkin olarak oluşturduğu «Toplumsal tüketim fonları» 1940 yılında 4,6 milyar ruble iken, 1970 yılında 63.9 milyara, 1976 yılında ise 94,5 milyar rubleye çıkmış bulunuyor. Bu fondan yapılan harcamalar doğal olarak ailenin gerçek gelirini % 25-30 dolaylarında artırıyor (67).

SSCB'de devlet tüm halkın, özellikle de gençlerin boş zamanlarını çok yönlü bir kişilik oluşturabilecekleri şekilde artistik, sportif, politik, çılışmalarla değerlendirmesine olanak verecek yönde çabalarda bulunmaktadır. Gençler için oluşturulmuş olan yaygın spor tesisleri, tatil ve dinlenme siteleri, kültür ve sağlık hizmetleri devletin büyük önem verdiği çalışmalar arasındadır.

Sovyet gençleri tüm toplumsal örgütlerde aktif olarak görev alıyor. Bu örgütlerin başlıcaları, SBK Partisi, Komünist Gençlik Birliği ve sendikalar. Bu örgütler aracılığı ile gençler toplumsal politikada aktif bir rol oynamakta ve fonksiyon görmektedirler. Lenin'in RSDİP'ne gençlerin alınması konusundaki görüşleri ilke alınarak Lenin'den sonrada önem verilen bir konu olarak uygulanmaktadır. SBKP'ne giriş yaşı tabanı 18 olarak saptanmıştır. Bugün, parti üyelerinin % 6 'ya yakın bir kısmı 25 yaşın altındaki gençlerden oluşuyor. (68). Partiye yeni üye olmuş olanların arasında da 23 yaşından küçük olanların sayısı 3'te 2 oranını aşıyor (69). Bu gençlerin «Genç Komünistler Birliği»nden geldikleri belirtiliyor (70). Bu gençlik örgütünün, partinin başlıca üye kaynağı olduğu anlaşılıyor. 1966 ve 1974 yılları arasında bu gençlik örgütünden partiye gelenlerin oranının giderek artmış olduğu görülüyor. Bu olguyla ilgili oransal rakamlar şöyle: (71).

Partiye kabul edilen üyeler içinde Genç Komünistler Birliği (Konsomol) dan gelenlerin oranı

1966 yılında % 40,1
1969 yılında % 48,9
1974 yılında % 68,8

Sovyetler Birliği'nde oy verme yaşı uzun yıllardan beri 18 olarak uygulanmaktadır. Gençlerin politik çalışmaya ve bu yolla toplumun yönetimine katılması teşvik ediliyor. Sovyet gençliği bu rolü için «Komsomol Komünist Gençlik Birliği» örgütünde yetişiyor ve daha sonra parti saflarına katılıyor. Sovyet gençliğinin kitlesel örgütü olan

«Komsomol»un kuruluşu Lenin'in öncülüğü ile 1918 yılının 29 ekiminde yapılan, «Tüm Rusya işçi ve Köylü Gençlik Birlikleri»nin birinci kongresinde ilân edildi (72). Lenin'in «Büyük, özgür emek ordusunun bir parçası» olarak nitelediği bu örgüt 1969 yılında 24 milyonluk bir gençlik ordusuna ulaştı. Geniş tabanlı ve çalışma yöntemlerinde örgütsel olarak bağımsız olan «Komsomol» SBKP'nin sadık bir yardımcısı, güvenilir bir yedeği olarak nitelenmektedir. Bu örgüt, gençler için militan bir eğitim okulu, politik bilinçlenme ve yönetime hazırlık okulu oluyor (73).

Genç Komünistler Birliği, uluslararası ilerici, yurtsever, demokrat gençlik örgütleriyle dayanışma içinde bulunmaktadır. Bu konudaki örgüt politikası için şunlar belirtilmektedir: «Dünyanın tüm ilerici güçleriyle birlikte biz, ortak bir güvenlik örgütü kurulmasını, nükleer, kimyasal ve biyolojik silahların yasaklanmasını, genel ve kesin bir silahsızlanmanın gerçekleştirilmesini savunuyoruz.

Dünya Demokratik Gençlik Federasyonu ve Uluslararası Öğrenci Birliği'ne etkin biçimde katılmayı, enternasyonalciliğin uygulamadaki belirleyicisi olarak görüyoruz. Leninci GKB bu uluslararası gençlik örgütlerinde, emperyalizme karşı tüm demokratik ve anti-emperyalist gençliğin birlik ve dayanışma içinde mücadele vermesini istiyor, barış ve daha iyi bir gelecek için çalışıyor (74).» «Sovyet gençliği, kapitalist ülkelerde ve gelişmekte olan ülkelerde toplumsal ve ekonomik haklar için, çok uluslu şirketlere karşı savaşan gençliğin yanında ve onlarla dayanışma içindedir. Bu savaşımın, barış, demokrasi ve ilerlemeye büyük katkılarda bulunacağına inanıyoruz (75).»

SSCB'de toplumsal gelişmeyle ve siyasal iktidarla, gençliğin uyumlu ilişkiler içinde olduğu anlaşılmaktadır. Sosyalist toplumun gelişmesinin çıkarları ile, gençliğin çıkarları çakışıyor. Siyasal iktidar ve devlet toplumsal gelişme için gençlikten, gençliğin enerji ve dinamizminden en büyük oranda yararlanmak politikası gütmektedir. Bunun için de bu ülkelerde gençliğin yaşam koşullarını olabildiğince geliştirmeye özen göstermektedir. SSCB'de, batı ülkelerindeki nitelikte gençlik eylemleri görülmemektedir. Elbette SSCB gençliğinin de sorunları vardır, ama bunların, batı ülkelerindeki gençlerin yüzyüze ve sürekli olarak içinde yaşadıkları sorunlarla aynı nitelikte ve aynı kaynaktan oluşan sorunlar olmadığı onlaşılıyor. Gençlik, SSCB'de hiç bir zaman bir «Sorun» olmamıştır, tam tersine toplumsal gelişmenin en önemli dina-

mik gücü olarak ortaya çıkmaktadır. Ve böyle ele alınmaktadır. Bu nedenle Dünya Sendikalar Federasyonu'nun (DSF) konuyla ilgili bir raporundaki şu değerlendirmeye katılmamak mümkün değil. DSF raporunda tüm sosyalist ülkelerde olduğu gibi S.S.C.B. de de «Gençliğin çıkarları, genel olarak toplumun çıkarlarıyla uyum içindedir» meydana gelen toplumsal gelişmenin muazzam nimetleri her alanda «Gençliğin maddi ve moral refaha kavuşmasına yardım eder.» deniyor (76).

«Dinleyin beni küçücüklerim,
yavrularım kulak verin,
bugün, böyle gördüğünüz gibi,
eskiden de böyleydi belki de.
Ama madem ki elim boş
madem ki size verecek bir şeyim yok,
eh, bakın, ben de sizi
inançla beslerim
Yıllar gelecek
ama geçip gidemeyecekler bizi
beton kollarla saracağız suları.
Salmayacağız
Tutsak edeceğiz suları.
Ve diyeceğiz.
«Böyle akacaksınız?»
Ve nasıl dediysek öyle akacaklar.
O zaman ambarlar dolacak,
O zaman ekmeğimiz olacak.
Kıvançla dolacak gözleriniz
Varsa benim ekmeğim
senin de olacak
senin ekmeğin varsa
herkesin ekmeği olacak.
Ve o zaman hayat
çok, çok güzel olacak
bugünün küfü pası
uzak bir anı olacak.

korkmayın, çocuklar,
güzel yarınlar sizin! (77)»

İkinci Dünya Savaşı'nda verilen anti-faşist savaşımların sonucunda, Doğu Avrupa'da bir dizi devrim sonucu oluşan yeni rejimlere «Halk Demokrasileri» adı verilmektedir. Bu devrimler, sosyalist devrimin özgür koşullarda oluşmuş (ulusal, uluslararası, tarihsel koşullar) bir biçimidirler. Bulgaristan Halk Cumhuriyeti'de bu ülkelerden biridir (78). Sosyalist bir ülke olan Bulgaristan'da da gençlik devletin ve toplumun birincil önemi verdiği toplumsal bir kesim olarak görünmektedir. Bulgar sosyalistlerinin gençliğe eğilmeleri daha iktidara gelmeden, savaşıma başlamaları ile olmuştur demek doğru olacaktır. Bulgar sosyalistleri de gençliğin enerjisinden ve dinamizminden, sosyalist ülküleri gerçekleştirmek için yararlanmışlardır. Sosyalist savaşım döneminde, Alman faşizmine karşı verilen anti-faşist yurtsever savaşta, sosyalizmin kuruluş döneminde, gençlik, savaşıma canlı başla katılan ve sürekli ilgi, teşvik gören bir kesim olmuştur. Bu süreci kısaca gözden geçirelim.

Devrimden önceki yıllarda Bulgar gençliği despot krallığın baskısı ve yeni gelişen kapitalizmin sömürüsü altındaydı. 1906 yılında Bulgar sosyalistlerinden Vasil Kolarov, fabrikalarda çalışmakta olan işçilerin «Yüzde 78 kadarı kadın ve çocuktur» diye yazıyordu. Bu çocuk işçilerin çalışma koşullarını da, yine bir Bulgar sosyalisti olan Dimitrır Blogoev şöyle anlatıyordu. «Çocuk ve kadın emeği sömürüsünün ne demek olduğunu anlamak isteyenler, fabrikalara gidip hiç olmazsa bir saat üretim sürecini görmelidirler. Adı geçen işletmelerde kız ve çocuk farkı yapılmadan, işgününün 16 saate, yortular öncesinde de 20 saate çıktığını söylersek, belki okuyucular inanmazlar (79).» Yapılmış olan, konuyla ilgili bir araştırma da da şunlar belirtiliyor. «Çocuklar ve gençler, fabrikalarda, işliklerde, güneşe hasret, günlerce ömür geçiriyorlardı. Onların köylü kardeşleri ise 15-16 saat güneşte yanıyorlardı. Bu ağır emeklerine karşılık pek az gündelik alıyorlardı. Çocuk ve gençlerin hayatı açlık, yoksuluk, sefaet içinde geçiyordu. Çalışma koşulları da hiç dayanılır gibi değildi.» 1902 yılında bir Bulgar gazetesi de bu konuda şunları yazıyordu. «Fabrikada çalışan çocuklardan çoğu köylerdendir. Evlerine gidip gelmeye zamanları olmadığından, fabrikada yatarlar. Onlara yatakhane olarak Fabrika yönetimi, tahtadan anbarı andıran ilkel bir odacık kurmuştur. İşçiler buna, fakirler kışlası demektedirler. Burada yani domuz ahırlarını andıran odada örtüsüz döşeksiz ve lâmbasız her akşam 150 kadar işçi çocuk gecelemektedir (80).»

Bu genç emekçiler elverişsiz koşullar nedeniyle sık sık hastalanmakta ve iş kazasına uğramaktaydılar. Küçük yaşta çalışmaya başlamalarından dolayı eğitim görmeleri de engellenmiş oluyordu. O yıllarda (1900'ler) «Çalışmaya giden binlerce çocuk okula yazılamıyordu. Yazılanlar da, hastalık fakirlik veya ölümden dolayı okulu terk edip gidiyorlardı. Burjuvazi, emekçi çocuk ve gençleri öğrenimden yoksun bırakıyor, kapitalist üretimle onların yaşam gücünü sömürüyorlardı. (81).»

Ancak, Bulgar gençliği «Kapitalizmin sömürüsü altında koruyucusuz ve savunucusuz kalmadı. Gençlik, işçi sınıfının ideolojisi ve partisinin kişiliğinde güvenilir, sürekli bir savunucusunu ve koruyucusunu buldu (82).»

Gençliğin bu olumsuz koşullarına eğilen ve bu uğurda savaşım veren Bulgar sosyalist hareketi oldu. 1891 yılında mücadeleye başlayan Bulgaristan İşçi ve Sosyal Demokrat Partisi (BRSDP) «Kuruluşu ve çalışmalarının daha ilk günlerinde, emekçi Bulgar gençliğinin çıkarlarını korumayı üstlendi (83).»

Bulgaristan İşçi ve Sosyal Demokrat Partisi bir yandan «Gençliğin ekonomik çıkarlarını koruma» için çalışma koşullarının düzeltilmesini savunurken, bir yandan da gençliği eğitiyor, sorunlarına köklü çözümler getirebilmeleri için onlara ışık tutuyordu. Asıl önemli olan da partinin, gençliği de bu savaşıma çekebilmesiydi. Bunun için de, gençliğin sendikalarda, gençlik kitle örgütlerinde ve partide örgütlenmesine girişti, Bulgar gençliği arasında sosyalist görüşlerin yayılmasına ve bir «Gençlik hareketi» nin doğmasına öncülük etti (84).

Aynı yıllarda öğrenci gençlik «Öğretimin demokratikleştirilmesi» savaşım veriyordu (85). Parti, öğrenci sorunları ve savaşımı ile de yakından ilgilenerek, ekonomik hakları doğrultusunda emekçi gençliğin, eğitim hakları konusunda öğrenci gençliğin, iktidara karşı ortak eylemlere gitmesine öncülük etmekteydi. Gençler aktif olarak savaşım veriyorlar ve «Farkında olmadan gerici burjuva rejimine karşı siyasi» ve örgütlü olarak muhalefet ediyorlardı. İlk gençlik örgütleri 1907 yıllarında kurulmaya başlandı. Aynı yıl yapılan uluslararası gençlik enternasyonali kongresine Bulgar gençliği de katıldı. Daha sonraki yıllarda birçok gençlik örgütü kuruldu, ve gençliğin savaşımı işçi sınıfının partisiyle uyumlu olarak zafer gününe değin gelişerek sürdü. Bu süreç içersinde gençlik, 1923 anti-faşist ayaklanmasına faşizme ve gericiliğe

karşı yeraltı savaşına ve İkinci Dünya Savaşı'nda Vatan Cephesi örgütüyle verilen anti-faşist yurtsever savaşa katıldı (86).

Bulgar gençliğinin sorunları, devrimci savaşıma katılması ve bu savaşımdaki görevlerinin önemi üzerine Bulgar devriminin lideri Georgi Dimitrov'un sayısız yazıları vardır (87). Dimitrov'un kendisi de devrimci savaşıma hünüz 14 yaşında bir «Genç işçi» olarak başladı ve ölünceye kadar bu savaşımın içinde yer aldı. 1934 yılında yapılan faşist askeri darbeden sonra yazdığı bir yazıda, gençliğin en büyük düşmanının faşizm olduğunu belirten Dimitrov gençliğe şöyle sesleniyordu. «Gençliğinizin, mutluluğunuzun ve geleceğinizin azgın düşmanı olan faşizme karşı sapına dek cesur savaşçılar olunuz (88).» Dimitrov yalnızca «mücadele ediniz» demekle yetinmiyor gençliğin devrimci savaşıma, faşizme karşı savaşa nasıl kazanılacağını da belirtiyordu. Dimitrov bir yazısında «Gençlik kime aitse gelecek onundur, sözü doğrudur. Bu basit bir sözcük değil, tarih tarafından onaylanmış bir gerçektir. Bunu asla unutmayınız. Gençliği, onun maddi ve kültürel çıkarlarının savunulması uğrunda yürütülen, günlük pratik mücadele yoluyla devrimci kavga için kazanıp çekmek gerekir. Bu kavga gençliğin devrimci eğitimi ile birleştirilmelidir (89).» «Tembellik genellikle tehlikelidir. fakat dimağ tembelliği en tehlikelisidir.» «Genç insanlar, çevik dimağlı kimseler, bilgiye susamış kimselerdir» diyordu (90).

Mücadele yıllarında yazdığı bir yazıda Dimitrov, «Gençliği, faşizme ve burjuvaziye vermiyeceğiz. Gençlik bizim yanımızda olmalıdır (91).» diyordu ve yaşamı boyunca da bu amaç uğrunda yılmadan çalıştı. 1934 yılında yaptığı bir «Öğrenci kongresi» konuşmasında öğrenci gençliğe şöyle seslenmekte idi. «Savaşa ve faşizme karşı en etkili çarpışma yöntemlerini öğrenin ve şimdiden başlamış olan kitle kavgasına siz de katılın. Emek güçlerini insanlık yararına ve onun gelişmesi için kullanmak isteyen barbarlık ve yıkım yoluna gitmek istemiyen öğrenciler ve tüm entellektüeller için tek bir yol vardır. Proletarya saflarında yer alıp, faşizme ve savaşa karşı verilecek mücadelede birleşik cephenin saflarında bulunmak ve kapitalizme karşı savaş açmak. Halktan çıkan her öğrenci bu şekilde hareket ettiği ölçüde, insanlığın ilerlemesine ve aynı zamanda kendi için en yararlı şeyi yapmış olur (92).» Tüm gençliğin bu savaşıma en geniş katılımını sağlamak için de Dimitrov, bir «Birleşik Gençlik Cephesi» nin kurulması öneriyordu. Bulgar gençliği önderliğini Dimitrov'un yaptığı BKP'nin yol göstericiliğinde işçi

sınıfının ve bulgar halkının kurtuluş dâvasına fedakârca katıldı ve bağlı kaldı. Sosyalist savaşım sürecinde gençliğe büyük önem veren BKP devrimden sonra da bu politikasını sürdürdü ve gençliğin enerjisinden sosyalizmin kuruluşunda yararlandı.

Sosyalist devrimin zaferinden sonra Bulgar gençliğine seslenen Dmitrov şöyle diyordu. «Sizin, bağımsız ve hür vatanınıza ruhen ve bedenen sağlam, güçlü ve yararlı vatandaşlar olmak için büyümenizi, kendinizi yetiştirmenizi, öğrenmenizi ve çalışmanızı dilerim. Sizler, Vatan Cephe'sinin kalkınmasını omuzlarında taşınan, yeni Bulgaristan'ın kurucularısınız. İş, bilim ve kültür dallarında sizden evvelkilerden devir aldığınız nöbetin onlarınkinden kötü değil, tersine çok daha üstün olarak yerine getirilmesine çalışınız. Aklınızda her zaman bulunması gereken kelime şu olmalıdır. Öğrenmek ve çalışmak, daima halkımızı memleketinizi seviniz, faşistleri, karşı devrimcileri halk düşmanlarını, namussuz, satılık, adi olanların hepsini hor görünüz, yakınlarınıza, anne ve babanıza sıkıntılı anlarında elinizden geldiğince yardım ediniz. Size mutlu ve özgür bir yaşama ortamı sağlayan Vatan Cephesi yolunda çarpışanların baş yardımcıları olunuz (93).»

Sosyalist toplumda her bireyin vatana ve topluma vereceğinin ölçüsünün «emek» olduğunu belirten Dimitrov'un gençliğin, sosyalizmin kuruluşu üzerine görüşleri de şöyle idi. «Gençlik emeği, Bulgaristan Halk Cumhuriyeti'nin kurulmasında ve ulusal bağımsızlığımızın savunulmasında güçlü bir etkendir... Gençliğimizin emek alanındaki kahramanlıkları, bütün Bulgaristan halkı için güzel bir örnektir. Ve bu halk, gençliği ile övünmekte, onu candan sevgi ve şükran duyguları ile kucaklamaktadır (94).» «Yalnız geleceğin gençliğe ait oluşu yeteri değildir. Bana göre, demokratik, yurtsever, emeksever gençliğimize bugün de ait olmalıdır. (95).»

Bulgar devriminin önderlerinden olan Vasili Kolarov ise, 1949 yılında «Dimitrov Halk Gençlik Birliği»ne gönderdiği mesajda şunları yazıyordu. «Gençlik, kendini bütünüyle halka, emeğe, yurdumuzun ekonomik gelişmesine, halkımıza kalıcı güvenç sağlayacak olan sosyalizmin kuruculuğuna vermiştir (96).» Anlaşılacağı gibi Bulgar sosyalist hareketi gençliğe büyük değer vermiş, onun sosyalist savaşıma ve sosyalizmin kuruculuğuna şevkle katılmasını gerçekleştirimiştir.

Bugünkü Bulgaristan toplumu ve devleti de, gençliğe en büyük önemi vermekte ve onun en iyi şeklinde yetişerek sosyalizmin kuruculu-

ğuna aktif olarak katılması için çalışmaktadır. Bulgaristan'da gençlik politikası da, sosyalist toplumun çocukluk döneminden başlayan genel «insan» politikasının bir parçası, bir bölümü olmaktadır. Giriş bölümünde çocuk politikası konusunda bir Türk eğitimcisinin gözlemlerini genişçe aktardığımızdan, burada onları tekrarlamıyoruz. Bulgaristandaki eğitim sistemi de okul öncesi eğitimden başlayarak tüm bir yaşamı kapsıyan bütünsel bir eğitim sistemi oluşturmaktadır. Siyasal iktidarın eğitime büyük önem verdiğini anlaşılmaktadır. (97). Halkın eğitimi, örgün eğitim kurumlarının yanında, geniş ve sürekli bir yaygın eğitim araçları ile destekleniyor. Bulgaristan'da da, eğitim amacı sosyalist toplumun «Yeni insan»ını yaratmaktır. Eğitim konusundaki haklar ve görevler 1947 Anayasası'nda yer almış, 1971 yılında onaylanan yeni Anayasa ile bu haklar daha da kökleştirilmişitir. Bulgaristan Halk Cumhuriyeti devleti ana politika olarak «Halkın yaşam düzeyini daha fazla yükseltmek» politikasını izlemektedir (98). BKP Genel Sekreteri Todor Jivkov bunu şöyle anlatıyor. «İnsana özen göstermek, parti politikamızın temel içeriği olagelmiştir. Böyle olmaya devam edecektir. İnsana özen, partinin çok yönlü çalışmalarının anlamı ve yüksek amacıdır... Biz insanı, daima karmaşık maddi ve manevi gereksinmeler birliği olarak kabul etmişizdir. Aynı zamanda biz, yalnız maddi refahın insan mutluluğu için tek ölçek olmadığını da göz önünde bulunduruyoruz. Sosyalist olarak bizler, insanın manevi yaşamına, kültürel çıkarlarına yaratıcı girişimlerine ve ideallerine büyük önem verdik ve veriyoruz (99).» Bulgar gençliği, bu ana insan politikası içersinde yetişmesine ve toplumdaki yerini almasına özen gösterilen başlıca kesimi oluşturuyor (100).

Bulgar gençliği daha çocukluktan başlayarak tüm ülkeyi kaplayan «Kreş ve yuva ağı»nın oluşturduğu okul öncesi eğitim kurumlarında topluma sevgi ve sorumluluk ile, emeğe ve kollektif çalışmaya saygı anlayışı ile eğitilmeye başlanıyor. Okul öncesi eğitim olanaklarını devlet hazırlıyor ve herkese eşit olarak uyguluyor. Bu durum fırsat eşitliğinin gerçekleşmesinin koşullarını yaratıyor (101). Devlet bu olanakları, okul öncesi eğitim sonrası için, ilk, orta, yüksek eğitim için de oluşturmuş ve gençlerin eğitimlerini gerçekleştirebilmeleri için kolaylıklar sağlanmıştır. Yeni hazırlanan ve 1976-1980 yıllarını kapsıyan 7. Beş Yıllık Plân herkes için, «Genel orta öğrenime geçilmesini» öngörmekte ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın rolünü ve sorumluluklarını arttır-

maktadır. (102). Bu öğrenim sistemi içinde gençlerin, genel politeknik öğrenimden sonra toplumsal üretime katılmaları ve sağlanacak uygun koşullarla yüksek öğenime devam etmeleri ve kendilerini çok yönlü geliştirmeleri öngörülüyor. Böylece öğrenimle üretimin birlikteliği gerçekleştirilmiş ve ileri boyutla ulaştırılmış olacak (103).

Tüm sosyalist ülkelerde olduğu gibi, Bulgaristan'da da planlı bir yüksek öğrenim sisteminin olumlu sonuçları görülüyor. Yüksek öğrenimin parasız olması ve gencin «Yeteneğine ve isteğine bağlı» olması yanında üretime ve topluma yönelik oluşu sosyalist toplumun yüksek öğrenim politikasının ana nitelikleri olmaktadır. (104). Diğer önemli bir özellik de, bu konuda araştırma yapanlarca şöyle belirleniyor. «Giriş kayıtlarını yapanlar, devlet kredilerinin verilmesi ile yurt odalarının dağıtılmasını denetliyenler öğrencilerin kendileridir. Öğrenciler ayrıca, derslerin örgütlenmesinde ve üniversitenin özyönetiminde de bilfiil yer alıyorlar. Bulgaristan'daki yönetmeliklere göre, öğrenciler Üniversite Genel Meclisi Konseyi, ve bölüm konseylerinden oluşan, tümü seçimle gelmiş organlardaki üyelerin % 20'sini oluşturuyorlar. Bu öğrenciler (organlarda görev alan öğrenciler), öğretim kadrosundaki eksikliklerin tamamlaması ile bilimsel kariyer ve derecelerin verilmesi dışında, tüm sorunlar üzerinde eşit söz sahibidirler (105).»

Bulgar gençliği, gelir dağılımının emekten kaynaklandığı sosyalist toplumun, geniş kapsamlı ve toplumsal üretimin artışına paralel olarak süreli arttırılan «Toplumsal tüketim fonları»nın kullanılmasının sonuçlarından da yararlanıyor. Bu fonların yedinci beş yıllık (1976-80) plan döneminde de «Öğrenimin, sağlığın korunması, kültür ve sosyal güvenliğin gelimesinde önemli rol oynamaya» devam edeceği belirtiliyor. Bu fonlardan oluşturulan genel yemekhaneler, öğrenci yurtları ve pansiyon şebekesi, parasız kitap sağlanması vb. hizmetlerden yüksek öğrenim gençliği geniş olarak yararlanıyor. Bulgaristan öğrenci gençliği devletin özel koruyuculuğu altında yetişiyor ve «Sosyalist mülkiyet kutsaldır yaşam biçimininin özü, insan etkinliğinin en önemli biçimi olan sosyalist emektir (106).» anlayışının egemen olduğu toplumsal düzende, sosyalizmin kuruculuğuna «Nitelikli emek gücü» olarak katılıyor.

Bulgaristan'ın tarım ve sanayi sektörü ile diğer çalışma alanlarındaki işçilerin büyük bir bölümü genç işçilerden oluşmaktadır. Kapitalizmin egemen olduğu yıllarda onun korkunç sömürüsüne maruz kalan

genç emeçiler, devrimden sonra Halk Cumhuriyet iktidarının aldığı önlemlerle çalışma yaşamında korunan bir kesim oldular. Devrimden hemen sonra, 18 yaşından küçükleri geceleri ve sağlığa zararlı işlerde çalışmalarına son verildi. Çalışma süreleri kısaltıldı. Genç emekçiler, iktidarın; tüm emekçiler için oluşturduğu «iş saatlerinin kısaltılması» politikasından en başta yararlanan kesim olmuştur. Kapitalizmin koşullarında genç emekçilerin biricik savunucusu ve koruyucusu olarak ortaya çıkan sosyalist görüş ve parti iktidara geldikten sonra görüşlerini uygulama sürecine girmiştir. Yaşama geçirme çabalarını sürdürmektedir (107).

Bulgaristan gençliği «Dimitrov'cu Komünist Gençik Birliği»nin çatısı altında örgütlenmiş olarak toplumsal gelişmeye aktif biçimde katılmaktadır. Yarının yetişkinleri ve yöneticileri olan gençler bu gençlik örgütünün saflarında yetişiyor. Temel ilkelerini Dimitrov'un oluşturduğu bu örgütte gençler, onun öğütlerine uygun olarak «Öğrenmek. çalışmak ve sosyalizmin kurulmasına canla başla katılmak» için sosyalist görüşle eğitilip biçimlendiriliyor. Bulgar Komünist Partisi bu gençllk örgütünün baş yardımcısı ve yönlendiricisi olarak gençliğin gelecekteki görevleri için hazırlanmasına katılıyor. Dimitrovcu Komünist Gençlik Birliği saflarında yetişenler daha sonra Bulgar Komünist Partisi'nde bu görev ve çalışmalarını sürdürüyorlar. BKP Genel Sekreterinin son parti kongresinde belirttiği; «Yeni kabul edilen üyelerin dörtte üçü gençtir» olgusu bu gerçeğin anlatımı olmaktadır (103). Bulgar Komünist Partisi ile Bulgar Çiftçi Partisi'nin daha savaşım döneminde oluşturdukları ve devrimden sonra da sürdürdükleri «Birleşik cephe» (diğer adıyla Vatan Cephesi) şeklindeki siyasal iktidarın (109) oluşmasına gençlikte oylarıyla katılıyor. Oy verme yaşının 18 olarak tespit edilmiş olması buna olanak veriyor.

Todor Jivkov'un son parti kongresinde söylediği «Bulgaristan'da komünizmin geleceğini ellerine güvenle verebileceğimiz genç kuşaklarımız vardır.» Sözü, gençlik ve siyasal iktidar arasındaki ilişkilerin özlü bir anlatımı olmaktadır. Gençlik, işçi sınıfı partisinin başını çektiği ve yönlendirdiği sosyalizmin kuruculuğuna yıllardır süren ve gittikçe artan bir şevk ve özveri ile katılıyor. Bu konuda yapılan araştırmada şunları okuyoruz. «Dimitrov'cu Komünist Gençler Birliği'nin tarihi, tek sözle özetlenebilir: BKP'nin yöneticiliğinde yarım yüzyıllık savaş. Parti'nin yüce dâvasına sonsuz bağlılık... Bulgaristan gençleri bugün sahip

oldukları özgürlüğü, ışıklı yolu, kısaca her şeyi Bulgaristan Komünist Partisi'ne borçlu olduklarını iyi bilirler. Bunun için Dimitrov'cu gençliğin sloganı şudur: Partiye sonsuz bağlılık; Emekte ve savaşta her zaman onun şanlı bayrağı altındayız (110).»

19'uncu Yüzyılın başlarında Osmanlı yönetiminden ayrılarak bağımsızlığını kazanmış, uzun yıllar krallığın karanlık dönemlerini yaşamış bulunan Bulgaristan'ın 9 eylül 1944'te gerçekleştirdiği «Sosyalist devrim» den sonra gösterdiği hızlı ve köklü gelişme dikkati çeker bir olgu ve gerçekliktir. Bu gelişmede, siyasal iktidarın uyguladığı tutarlı gençlik politikasının ürünü olarak, Bulgar gençliğinin oynadığı rol önemli bir yer tutmaktadır kanısındayız. Yarım yüzyıldan bile az bir süre önce uyuşuk ve karanlıklar içindeki bir toplumun yerini, bugün yeterli bir enerji üretiminin aydınlattığı bir ülke, dünya pazarlarına makinalar ihraç eden bir ülke, yaşam düzeyi gittikçe artan insanların bulunduğu bir ülke almışsa, bunda başrol gençliğindir ve uygulanan olumlu gençlik politikasındandır.

«Gençlik toplumun geleceğidir» özdeyişi ve gerçeği, ancak yaşama geçirildiğinde, gençlik, bilinçli bir politikayla yarınları kuracak şekilde hazırlandığında geçerli olabilmektedir. Görüldüğü gibi Bulgaristan'daki gençlik politikası da SSCB'de uygulanan politika ve anlayış ile benzerlik göstermektedir. Bunun nedeni de her iki toplumda aynı sınıfın dünya görüşü ve toplum anlayışının gençlik politikasına yansıtılması olduğu açıkça ortadadır. Bir araştırmacının söylediği şu sözler bunu ifade ediyor: «Sosyalizmi kurmaya başlamış olanlar, yeni tepeleri ele geçirmeye gidecek olan yeni kuşağı silâhlandırıyorlar (111).»

DEMOKRATİK ALMAN CUMHURİYETİNDE GENÇLİK

«Evler yakılmasın bir daha,
bombardıman uçaklarını kimse bilmesin.
Dolsun geceler uykuyla
Cezasız olsun yaşamak.
Analar ağlamasın.
Öldürmesin insanlar insanları.
Versin kendini herkes bir işe.
Onur duysun herkes yaptığından.
Elde etsin gençler istediğini,
yaşlılar da hoş görsün (112).»

Doğu Almanya Cumhuriyeti de, İkinci Dünya Savaşı sonunda kurulan «Halk Demokrasi»lerinden biri. Diğerlerinden ayrılan bir özelliği, bizzat faşist toplumun «Korku ve sefaleti»ni yaşamış bir toplumun bir bölüm toprakları üzerinde kurulmuş olması. Hitler faşizmi sırasında bu topraklarda yaşıyan genç kuşak, faşizmin insanlık düşmanı yüzünü yakından gördü. Gençler, faşizmin kanlı rejiminin ve yol açtığı savaşın kurbanı oldular. Bu genç kuşak Hitler faşizmine karşı verilen yeraltı savaşına ve İkinci Dünya Savaşı sonunda verilen uluslararası anti-faşist savaşıma katılarak, «Sosyalist» Doğu Almanya Cumhuriyeti'nin kurulmasında yer aldılar. Bu genç kuşaklar yarının yetişkinleri olunca faşizme karşı savaşım geleneğini yeni genç kuşaklara aktardılar. Sosyalist bir iktidarın kurulması savaşımına katılmış olan Doğu Alman gençliği, daha sonraki yıllarda ülkede sosyalizmin kuruluşuna aktif olarak katıldılar, katılmaya devam ediliyorlar.

Doğu Alman devleti de diğer sosyalist toplumlarda olduğu gibi, gençliğe en büyük önemi veriyor. Doğu Almanya'da siyasal iktidara «Ulusal cephe» olarak katılan partilerin başında gelen Almanya Sosyalist Birlik Partisi'nin son kongre belgelerinde bu olgu şöyle belirtiliyor. «Partimizin gençlik politikası, genç kuşaklara tam olarak güvenilme-

si ve sorumluluk yüklenmesi ilkesine dayanmıştır ve dayanmaktadır. Bu politikanın sonuçları, gençliğin bu güvene lâyık olduğunu, üzerine aldığı sorumluluğu coşkuyla taşıdığını ispatlıyor (113).» Bu politikanın özü, gençliğin elverişli toplumsal koşullar ve olanaklar içinde maddi ve manevi olarak yetişmesini sağlayıp, sosyalist kuruluşa katılmasını ve sosyalist toplumun gelişmesinden yararlanmasını amaçlıyor. Bu amacı gerçekleştirmek için devlet, insana doğumuyla başlayan ve yetişkinleşme sürecini kapsıyan örgütlü ve süreklilik gösteren elverişli olanaklar hazırlamaktadır. Çocukluk döneminden başlayan bu olumlu olanaklar, gencin yeterli bir eğitim görmesini, sağlıklı bir yapıda yetişmesini sağlıyor.

Yukarıda söz konusu ettiğimiz parti belgesinde bu konuda şunlar belirtiliyor. «Annelerin sağlığına, çocuk ve gençlerin sağlam büyümelerine gösterilen özen... Herkesçe takdir edilen sonuçlar vermiştir... 1970-75 yılları arasında yeni doğan 1000 çocukta ölüm oranı 18,5'tan 15.7 ye düşmüştür. Yine 1000 çocuk hesabıyla, doğum sırasında ölüm oranı da 4,3 ten 2,3'e düşmüştür. Bu olumlu sonuçlar nedeniyle Demokratik alman Cumhuriyeti dünyanın en başta gelen ülkeleri arasında yer almaktadır. (114) (115).» «Ana okullarında eğitim alanında da önemli başarılara ulaşılmıştır. Bugün 3 ilâ 6 yaş arasında tüm çocukların % 80'i çocuk bahçesine gitmektedir. Bu, devletimizin elde ettiği büyük bir politik ve pedagojik kazanımdır. Bununla, okul çağındaki tüm çocukların bedence sağlam gelişmesi, aynı zamanda dil ve düşünmeyi geliştirme, ilkel ahlâk kurallarını ve alışkanlıkları yaratmak suretiyle okula hazırlanması sağlanmaktadır.. Okul öncesi eğitim için yeni kurumlar meydana getirilerek çalışan analara büyük yardımlarda bulunuldu. Planda 53 bin yataklı yeni kreşler kurulması öngörülürken, 63 bin yatak sağlanmış oldu. Yeniden, 111 bin yataklı çocuk bahçeleri kurulması planlaştırılmıştı. Bunların sayısı 133 bini aştı (116).»

Çocukların yetiştirilmesi ve eğitilmesine eşlik eden bir konu da, eğitici ve kişilik kazandırıcı çocuk kitaplarının yayınlanmasıdır. Diğer sosyalist ülkelerde olduğu gibi Demokratik Alman Cumhuriyeti'nde de batıda yayınlanan, çocuğu şiddete ve başıbozukluğa yönelten bomboş ve zararlı çocuk kitapları görülmüyor. Bu konuda 1970 yılında yapılan bir araştırmada, «Batı Almanya'da macera kitapları başta geldiği halde, Doğu Almanya'da düşük bir oranda olduğu için sıralamaya bile girmediği» belirtiliyor. Aynı araştırma iki ülkede yapılan çocuk yayınlarının

içerik olarak da birbirinden farklı olduğunu gösteriyor (117). D.A.C.de yayınlanan çocuk kitapları daha küçük yaşlardan çocuğa toplum, ama, baba, insan sevgisi aşılamayı ve dünya ve ülke üzerine ilk bilgileri vermeyi amaçlıyor.

Sağlıklı bedensel ve kişilik gelişmesinde belirleyici önemi bulunan çocukluk dönemi beslenmesi, devletin üzerinde önemle durduğu konulardan biridir. «Okullarda ve çocuk kreşlerinde beslenme işlerinin iyileştirilmesine büyük önem veriyoruz. Sözkonusu olan çalışma, eğitim ve yaşama koşullarının sürekli iyileştirilmesinin en önemli etkenlerinden biridir. Devletimiz 1971-1975 yılları döneminde okullarda ve çocuk bahçelerinde hazırlanan yemekler için 1,7 milyar ödenek ayırdı. Buralarda yemek yiyenlerin sayısı 1970'te % 47 iken, 1975'te % 68'e ulaşmıştır. Böylece birçok ailenin çalışma ve yaşama koşulları iyileşmekte, çalışan anneler ek ev işlerinden kurtulmaktadır (118).»

D.A.C.'de çocuk eğitiminde ailenin payı büyüktür. «Aile, çocuğun terbiyesinde büyük sorumluluk taşır. Çocuğun gelişmesine en küçük yaştan itibaren sürekli etki gösterir. Ana babalar çocuklarına, daha küçük yasta insana, hayata, emeğe sevgi ve saygı aşılar. Ödevlerini yerine getirmeyi öğretir. Onlarda adalet ve alçak gönüllülük, karşılıklı saygı ve yurttaşlık görevi duygusunu geliştirir.» (119).

Çoçukluk döneminde uygulanan politikayı gençliğin eğitimine verilen önem izliyor. Doğu Almanya'da «yüksek düzeyde eğitim, bilim ve bilgi» insan yaratıcılığı için zorunlu bir koşul sayılıyor. Bunun için de devlet, gençlerin eğitimleri için uygun olanaklar hazırlamakla görevli. Uygulanmakta olan eğitimin başlıca özellikleri de şunlar: Mesleksel öğrenimle, sosyalist eğitim arasında birlik, tüm gençlere fırsat eşitliği sağlayan olanaklar adı geçen belge bu konuda şunları belirtiyor. «Eğitimcilerimiz genç kuşakları eğitime ödevlerini, ana-babalarla, sosyalist çocuk ve gençlik örgütleriyle, işletmeler ve diğer toplumsal güçlerle işbirliği yaparak yerine getiriyorlar. Okularda ana-baba komiteleri, aktif birer eğitim yardımcısı olarak yüksek bir övgüye hak kazanmışlardır. Okul ile aile arasında, toplumumuza özgü karşılıklı güvene dayalı sıkı ilişkilerin oluşmasında ana-babaların büyük yararlılığı vardır.

Okulumuzun çözümleyici üstünlüklerinden biri de, sosyalist işletmelerle, işçi sınıfıyla sıkı bağlar kurmasıdır.

Üretim planlarının fazlasıyla yerine getirilmesi savaşımında, sosyalist yarışmalarda, yeni buluşları uygulama ve yenilikçiler hareketinde,

işçilerin yönetime ve üretimi planlama işlerine katılmasında, çalışma ekipleri arasındaki ilişkilerde eğitici bir etken olarak okulun, işletmelerle, üretim ve okul kollektifleriyle olan bağlardan daha geniş ölçüde yararlanması zorunludur.» «Öğretim sistemimiz, emekçi halkı gerçek özgürlüğe ancak sosyalizmin kavuşturduğunu, kişinin bütün hüner ve yeteneklerinin gelişip serpilmesi için gerekli koşulları yarattığını kanıtlayan büyük kazanımlardan biridir.» (120)

Eğitimin temel unsuru olan öğretmenler için de, şöyle deniyor: «İnsanın kişiliğinin en iyi bir biçimde geliştiği sosyalist düzenimizin insancıl içeriği, topluma genç kuşakların eğitimi için büyük sorumluluk yükler. Öğretmen, işçi köylü devletinin güvenilir dayanağı olarak, halkımızın bugün ve geleceğini doğrudan doğruya etkileyen gençliğin dinsel, politik ve moral çehresinin oluşmasına çok büyük katkıda bulunuyor. İşte bu nedenle toplumumuzun öğretmene duyduğu saygı, parti ve devletin eğitimcilere gösterdiği sürekli ilgi, kendilerini genç kuşakların eğitimine adayanların emeğine verilen yüksek değeri kanıtlıyor.» (121)

Almanya Sosyalist Birlik Partisi'nin 9. kongre raporunda, eğitim konusunda 1976-1980 yılları kapsıyan plânda ulaşılacak yeni hedeflerin belirlendiği açıklanarak, 1971-75 dönemindeki gelişmelerle ilgili şu bilgiler verilmektedir. «Geçen beş yıl içinde (1971-1975) maddi ve kültürel yaşam düzeyinin yükseltilmesi için devletin toplumsal fonlardan ayırdığı ödenekler 161 milyar markı bulmuştur. Böylece 8. kongrenin kabul ettiği program fazlasıyla yerine getirilmiştir. 1966-1970 yıllarında toplumsal fonlar hacmi 110 milyar marktı. Oysa tek başına 1975 yılında bu fon 37,1 milyar markı buldu. Bu büyük ödevler ulusal eğitimin geliştirilmesi, sağlığı koruma sisteminin yetkinleştirilmesi ve kültürün geliştirilmesi işlerine ayrılmıştır. Bu ödenekler sosyalist yaşam tarzımızın zenginleştirilmesi dâvasına büyük katkılarda bulunmaktadır.

Partimizin 8. kongresi, ulusal eğitim alanlarında gelişmiş sosyalist toplumun istemlerine ve koşullarına uygun olarak, sekizinci sınıfı bitirenlerin % 90'ının dokuzuncu ve onuncu sınıflara devam etmelerini sağlayacak orta öğrenimimize gerekli içeriği kazandıracak ve ulusal eğitimin tüm diğer alanlarını etkileyecek 10 yıllık genel ve teknik eğitim sistemine geçişin tamamlanması ödevini vermişti. Bu ödev yerine getirilmiştir. Elde edilen başarılar halkımızın bugünü ve yarını, çok

yönlü gelişmiş kişilikler yaratılması bakımından büyük önem taşımaktadır.

Okul yapımında beş yıllık plan fazlasıyla yerine getirilmiştir. 16-17 bin dershanelik okul yapımı öngörülüyor.17,2 bin dershane yapıldı. 500 okul spor salonu yapımı öngörülürken, 538 salon inşa edildi.

On binlerce öğretmen ve bilim işçisinin etkin çalışmaları ve yaratıcı girişimleri sayesinde sosyalist okulumuz bilimsel, genel eğitim içeriği ile zenginleşti. Tüm öğrencilere matematik, doğa bilimleri, teknik ve ekonomi, sosyal bilimler, ana dili, Rusça ve diğer yabancı diller, edebiyat, sanat beden eğitimi alanlarında temel bilgiler verilmektedir. Bunların hayata çalışmaya ve mesleğe iyi hazırlanmaları için bedence iyi gelişmeleri sağlamaktadır.

8. Kongrenin belirlediği eğitim dâvası programının gerçekleştirilmesi için yeniden 54 bin öğretmen yetiştirildi. Bunlar okullarda ve diğer ulusal eğitim kurumlarında çalışmaya başladılar (123).»

«Partinin 8. Kongresinden sonraki dönemde «Gençlik Yasası» gereğince genç nesle yardım etmek üzere çok sayıda tebdir alındı. Bu cümleden olarak teknik ve meslek okullarında, yüksek ve orta öğrenim sisteminde öğrencilerin çalışma, eğitim ve yaşam koşulları önemli ölçüde iyileştirildi. Öğrenci bursları arttırıldı. Meslek okullarındaki 110 bin gencin yurtlarda, yüksek ve orta öğrenim okullarında beslenme koşulları geliştirildi.

1971-1975 döneminde yüksek ve orta öğrenim okullarına 282, 500 kişi devam ederek öğrenim gördü. Halkın sosyal yapısına uygun olarak işçi ve köylü ailelerinden çıkan öğrencilerin oranı % 50-60'tı, orta dereceli özel okullarda ise bu oran % 60-65'i buluyordu. Yine bu dönemde 220 binden fazla kişi üniversiteleri ve teknik okulları bitirmiş ve halk ekonomisinde, diğer alanlarda çalışmaya başlamışlardır. (Bu dönemde) ders ve araştırmalar için yeni binalar, yurtlar, kentler ve spor salonları kurularak.. Öğrencilerin yaşam ve çalışma koşulları önemli ölçüde iyileştirildi (124).»

Doğu Almanya'da uygulanan gençlik politikasının önemli bir unsurunu da gençliğinin beden eğitimi konusundaki çalışmalar oluşturmaktadır. Devlet tüm halkın beden sağlığına ve gelişmesine, özel olarak da gençliğin bu konuda olanaklı koşullar içinde yetişmesine büyük önem veriyor. Sosyalist devlet, eğitim yoluyla kafaca yetiştirilen gençliğin, beden eğitimi ve spor yoluyla bedence de sağlıklı gelişmesini amaçlı-

yor. Bu amaç için binlerce tesis yapılmış, adeta tüm ülke beden eğitimi ve spor tesislerinden oluşan bir ağla örülmüş durumda. Sosyalist devlet bu politikasının sonuçlarının meyvalarını topluyor. Kafaca ve bedence sağlıklı insanların, toplumsal kalkınmaya olan katkısı yanında dünya çapında kazandığı başarılar dikkati çekiyor. 1977 yılında 37 spor dalında düzenlenen dünya şampiyonasında SSCB'den sonra ikinci sırayı Doğu Almanya Cumhuriyeti'nin alması hiç de şaşırtıcı değil. Artık Doğu Almanya ülkeler açısından, dünyanın ikinci «Dev»i olmuş durumda. Bu olguyu yorumlayan bir gazete haberinde şu görüşlere ve bilgilere yer veriliyor.«Spor dünyasının üç dev ülkesi olarak, Sovyetler Birliği, ABD ve Demokratik Alman Cumhuriyeti bilinir. Oysa çok değil, daha 10-15 yıl öncesine dek doruk mücadelesi yapanlar Sovyetler Birliği ve A.B.D.'den oluşuyordu. Ne var ki, Demokratik Almanya Cumhuriyeti'nin sporda kaydettiği büyük aşamayla, nüfus bakımından kendisinden çok üstün olan bu iki dev ülkeye yetişti. 1976'da Kanada'nın Montreal kentinde düzenlenen yaz ve Avusturya'nın İnsburk kentinde yapılan Kış Olimpiyat Oyunları, Demokratik Almanya'nın, bu 19 milyon nüfuslu ülkenin başarısının tanığı oldular. Demokratik Almanya Montreal'de topladığı 40'ı altın 90 ve İnnscburck'ta elde ettiği 19 madalyayla, patlama yapmış, genel sıralamada ABD'ni geride bırakmayı başarmıştır. 1977 yılında çeşitli 37 spor dalında düzenlenen Dünya şampiyonası ve Avrupa Kupasında Sovyetler Birliği'nin, onur kürsülerine 58 Dünya ve 49 Avrupa Şampiyonu çıkarmasına karşın, aynı kürsülerin 1 nolu basamağında Dünya Şampiyonlarında 48, Avrupa Şampiyonasında da 41 Demokratik Alman sporcusu yer aldı. 1977 yılının bayanlar sıralamasında da Demokratik Almanya, kazandığı 22 Dünya ve 17 Avrapa Şampiyonluğuyla birinci oldu. Bayanlar sıralamasında bu 19 milyonluk ülkeyi. 22 Dünya ve 9 Avrupa Şampiyonluğuyla SSCB ve 11 Dünya Şampiyonluğu ile ABD izliyor (125).»

1977 yılının dünya sıralamasında ikinci sırasında Demokratik Alman Cumhuriyeti'nin ve bu listenin baş sıralarında diğer sosyalist ülkelerin bulunması (126) bir rastlantı değil. Sosyalist toplumun bilinçli olarak uyguladığı, toplumsal spor politikasının doğal sonuçları olarak kabul edilmelidir.

D.A.C.'de uygulanmakta bulunan spor politikasını devlet yetkilileri şöyle açıklıyor: «Gelişmiş bir kişiliğin oluşması yalnızca zihin gelişmesi ile değil, aynı zamanda vücudun gelişmesi ile olanaklıdır. Ülke-

miz sadece spordaki gücü ile değil, aynı zamanda kültür-fizik ve spora verdiği önemle ve onları her bireyin yaşamsal gereksinimi haline getirme çabaları ile de dünya düzeyinde bir üne sahiptir. Bu nedenle, hem yarışma ve kitle sporuna hem de gençlerle çocukların spor faaliyetine aynı dikkati göstereceğiz.»

D.A.C.'de spor alanında gelecek yıllar için büyük hedefler saptanmıştır. «Bizim için şimdi önemli olan sorun, Alman Sosyalist Birlik Partisi'nin 8. Kongresi'nde almış olduğu kararları uygulamak ve spor ile kültür fiziği daha yüksek bir düzeye çıkarmaktır. Bu ise, tüm halkı kültür-fizik ve spor yapmaya ikna etmek, spor yeteneklerini desteklemek, beden eğitimi faaliyetleri yoluyla, aktif dinlenme, bireylerin uyumlu gelişimini sağlamak demektir. Bu şekilde sosyalizmin tipik özelliklerinden birini yerine getirmiş olacağız: İnsanın refah içinde olması için, halkın mutluluğu için, işçi sınıfı ve diğer tüm çalışanlar ile gençliğin yararı için herşeyi yapmak (127).»

D.A.C.'de, herkesin aynı koşullarda bedensel yapılarını geliştirebilmeleri için gerekli olanaklar, tesisler ve örgütler oluşturulmuştur. 1957 yılında kurulmuş bulunan, «Alman Beden Eğitimi ve Spor Birliği»nin amacı, okullarda ve okul dışında tüm halka spor yapma olanağını hazırlamak ve organize etmektir. Bu örgüt, özellikle gençlerin spora yöneltilmesi ve gençlere spor tesisleri ve olanakları hazırlanması ve genişletilmesi konularına çaba göstermektedir. Bu konulardaki çalışmaları genişletmek ve kapsamını yaygınlaştırmak amacıyla 1970 yılında Alman Beden Eğitimi ve Spor Birliği ile, Alman Sendikaları Konfederasyonu arasında ortak bir program oluşturuldu. Bu programa göre düzenlenen çalışmalar bugün 5 milyondan fazla insanı kapsıyor. Bu sayı, oran olarak nüfusun % 25'ine yaklaşıyor. Tüm ülkede sporcu sayısı 1971 yılında 2.155.812'den, 1973 yılında 2.422.581'e çıkmıştır. (nüfusun % 14,2si) Gençler ve çocuklar arasında her yıl düzenlenmekte olan turnuva (spartakiad)lara çağ nüfusunun 3'te ikisi, şehir ve köylerde düzenlenen yarışmalara ise 1971 yılında 3, 1974 yılında ise 4 milyondan fazla insan katılmıştır (128).

Çocuklar, gençler ve halkın, spor çalışmalarına katılmasını gösteren sayısal verilerin gelişmesi ise şöyle (129):

Spor çalışmalarına katılan çocuk ve gençlerin sayıları

Yıl	0-6 yaş	6-14 yaş	14-18 yaş	0-18 yaş toplamı
1950				221.178
1960		282.061	220.078	502.139
1970	66.130	459.039	311.542	836.711
1973	85.573	566.837	390.973	1.043.383

Spor klüplerinde, devlet kuruluşlarında ve mahalle gruplarında spor çalışmalarına katılan işçiler ve diğer çalışanlarla ilgili sayısal gelişme.

Yıl	18 yaşından büyük üye sayısı	Spor kulüpleri üye sayısı	Devlet Kur. üye sayısı	Mahalle grupları üye sayısı
1950	470.002			
1960	936.565	297.589	909.761	87.828
1970	1.233.869	2.813.614	2.099.169	714.445
1973	1.379.198	4.207.731	3.061.102	1.146.629

Alman Beden Eğitimi ve Spor Birliği ile Alman sendikaları arasında ortak program uyarınca düzenlenen yarışmalara ve sağlık tesislerine katılanların sayısal gelişmesi.

Yıl	Çocuklar	Gençler	Yetişkinler	Toplam
1970	415.990	227.362	392.267	1.035.619
1971	430.328	237.960	410.591	1.078.679
1972	447.532	263.193	418.817	1.129.542
1973	483.560	285.747	471.623	2.240.930

Alman Sosyalist Birlik Partisi'nin 9. Kongresine sunulan raporun, «Beden Terbiyesiyle sporun geliştirilmesi» başlıklı bölümde bu gelişmelerle ilgili olarak şu görüşlere ve perspektiflere yer verilerek, bu konudaki olumlu politikanın sürdürüleceği belirtiliyor.

«Beden terbiyesi ve sporun toplumumuzdaki önemi gittikçe artıyor. Beden terbiyesi ve spor insanların sağlığının korunmasında, dinlenmelerinde önemli rol oynuyor. Çalışma olanaklarını arttırıyor, kişilerin gelişmesine olumlu etki yapıyor.

Memnuniyetle belirtebiliriz ki spor, çocuklar ve gençler arasında, halk arasında iyi bir yönde gelişiyor. Yüzbinlerce insan spor örgütlerinde işletmelerde, semtlerinde, dinlenme evlerinde, çocuk ve gençlik olimpiyatlarında, spor bayramlarında, çeşitli amatör spor yarışmalarında spor yapma olanağını bulmaktadır. Spor yapmak emekçilerin ve gençlerin yaşam tarzı, biçim ve şeklini gittikçe daha fazla etkiliyor. Sosyalist spor hareketimizin genişliği ve çeşitliliği, gayretli antremanlar, üstün gelme iradesi, sporcularımızın uluslararası yarışmalarda elde ettikleri büyük başarıların temelinde yatmaktadır. Bu bizi gururlandırıyor ve sevindiriyor.

Sosyalist düzendeki beden terbiyesinin gelişmesinde erişilen bu yüksek düzeye, işçi köylü devletimizin koşulları durmaksızın geliştirmesi, spor çalışmalarında toplumsal güçler arasında sıkı bir işbirliği yapılması, vatandaşların kendi istek, ilgi ve yatkınlıkları çerçevesinde spor, yaşamının örgütlenmesine aktif bir biçimde katılmasıyla anlaşılmıştır.

Şu halde ileride de yenilikler getirilerek bu denenmiş yoldan yürümek, gerekiyor. Sporda yığınsallığı sürdürmek, bu arada çocuk ve gençlik sporunu ve yığınsal spor hareketlerini geliştirmek. DAC Spor ve Jimnastik Birliği'nin bu alandaki sorumluluğunu şerefle yerine getireceğinden eminiz (130).»

Doğu Almanya gençliği kafaca ve bedence eğitimin bu olumlu koşulları yanında, devletin uygulamakta olduğu genel toplum politikasının olumlu sonuçlar doğuran koşullarından da yararlanıyor. Devletin uygulamakta olduğu toplum politikasının ana ilkeleri ise resmi belgelerde şöyle açıklanmaktadır: «İnsanların ihtiyaçları, halkın refahı ve sosyalist yurdumuz, D.A.C'nin güçlenmesine gösterilen temel ilgi, eylemlerimizde en önde gelen ve en yüksek yasadır... Sosyalist üretimin yüksek gelişme tempoları, etkinliğin arttırılması, bilimsel ve teknik gelişme ve emek verimliliğinin arttırılması temeline dayanarak, halkın maddî ve kültürel yaşam düzeyinin yükseltilmesi olan temel ödevin, ileride de ardıcıl olarak gerçekleştirilmesi. ASBP'nin politikasının dikkat merkezinde yer alacaktır. Toplumun yararına sağlanan büyük başarılar ilerde daha büyük sosyal-politik istemleri gerçekleştirmemizin ön koşulu olacaktır. Bu gelişmenin iki yönü birbirine sıkı sıkıya bağlıdır. Çünkü sosyalizmin anlamının, sosyalizmin amacının, insanların genel düzeyini yükseltmek olduğu söz götürmez bir gerçektir...

Alman Sosyalist Birlik Partisi ile tüm halk arasında karşılıklı güven her zamankinden daha fazla arttı. Bu güveni hiç kimse, hiç bir zaman sarsamayacaktır. Parti ve halk bir bütündür ve sonuna dek bir bütün olarak kalacaktır. Biz, ana niteliği dünya çapında, kapitalizmden sosyalizme geçiş olan çağımızın gelişme yasalarına uygun hareket ediyoruz. Bizler emeğimiz ve savaşımızla dünyayı insanların yararına değiştirme sürecine katıldığımızdan dolayı kıvanç duyuyoruz (131).»

Uygulanan bu toplum politikasının ortaya çıkardığı gelişmelere ilişkin olarak da şunlar belirtiliyor. «1970 yılında 108,3 milyar mark olan ulusal gelir, 1975'te % 30,1 oranında artış göstererek, 141 milyar marka ulaşmıştır. Planda öngörülen % 4,5 orandaki ortalama yıllık artış aşılarak ve % 5,4 oranında bir artış sağlanarak... Beş yıllık plan 10,2 milyar mark fazlasıyla yerine getirilmiştir. (Sanayi malları ünetimindeki) artışın % 86'si emek verimliliğinin arttırılması sonucu elde edilmiştir. Geçen beş yıl içinde sosyalizmin üstünlüklerinin açıkça ortaya çıktığını kesinlikle belirtebiliriz.

Gelişmiş kapitalist ülkelerden hiç biri ekonomide bizim gibi kararlı bir gelişme, hızı gelişme temposu sağlayabilmiş değildir. D.A.C. dünyada sanayice gelişmiş on ülke arasında yer almaktadır.

Halk ekonomisinin tüm alanlarında ulaşılan büyük başarılar, halkın maddi ve kültürel yaşam düzeyinin önemli ölçüde yükseltilmesinin ön koşulu olmuştur. Ekonomik alanda ulaştığımız başarılardan, geniş bir sosyal politik programın gerçekleştirilmesinde önemli ölçüde yararlandık. Bu program, emekçilerin yaşam koşullarının sürekli olarak iyileştirilmesine, emekçilerin istidat ve yeteneklerini, genellikle kişiliklerini geliştirmelerine yönelmiştir.

Sosyal-politik programımızın temelini konut yapımı oluşturmaktadır. 8. kongrenin, 500,000 yeni konut kurulmasını veya modernleştirilmesini öngören plan hedefi fazlasıyla yerine getiilmiştir. Geçen beş yıl içinde halka, 400,000'i yeni olmak üzere 609.000 konut teslim edilmiştir. Ev kiraları düşüktür ve değişmemektedir. Halka temel gıda maddeleri sağlanması sorunu tamamen çözülmüştür. Nüfus başına yıllık tüketimi 1970'te 66,1 kg. iken, 1975'te 77,8 kg.a yükselmiştir. Süt tüketimi 98,5 litreden, 102.1 litreye, yumurda tüketimi ise 239'dan 268'e yükselmiştir

1975 yılında ailelerin edindikleri çamaşır makinelerinin sayısı 4 milyon 670 bindi. Bu sayı 1970'ten 1 milyon 220 bin daha fazladır.

1970'e kıyasla televizyon aygıtı olan ailelere 830 bin, buzdolabı kullananlara 2 milyon aile daha katıldı...

1975 yılında 1,5 milyon emekçi ve onların aileleri, sendikaların dinlenme evlerinde dinlendi. Buna fabrikaların dinlenme evlerinde 1,5 milyon işçiyi ve ailelerini de katmalıyız... Sosyalist devletimiz, öğrencilerin yaz tatillerini iyi geçirmeleri için geniş olanaklar sağlamıştır. 1975 yılında iki milyondan fazla çocuk, yaz tatillerini örgütlü olarak geçirdiler... (Devletimizin) sosyal politikasının karakteristik yönlerinden biri de sosyalizmin kuruculuğuna büyük emeği geçerek emekliye ayrılanlara gösterilen özen oluşturmaktadır.(132).» Doğu Alman gençliği bu sosyal politika anlayışının oluşturduğu bir toplumun içinde yaşıyor. Emeği ve kafasıyla toplumsal gelişmeye katılıyor bu gelişmeden yararlanıyor.

D.A.C. öncülüğünü Almanya Sosyalist Birlik Partisi'nin yaptığı geniş bir sosyalist halk hareketini temsil eden «Ulusal Cephe» tarafından yönetiliyor. Bu cepheye katılan diğer partiler şunlar: Alman Demokratik Partisi, Hristiyan Demokratik Birliği, Alman Demokratik Liberal Partisi, Alman Ulusal Demokratik Partisi. Gençler için oy verme yaşı olarak 18 yaş taban olarak kabul edilmiş. Gençler başta Almanya Sosyalist Birlik Partisi olmak üzere tüm partilerin saflarında siyasal yaşama aktif olarak katılıyorlar. ASBP'nin 2.043.697 olan üye ve aday üyelerinin % 12,2 si 25 yaşın altındaki gençler (133).

Gençler, ilk politik eğitimlerini asıl örgütleri olan «Hür Alman Gençlik Birliği» ve «Ernest Thelmann Piyoniyer Örgütü» saflarında geçiriyorlar. Bu örgütlere, ASBP özel bir ilgi gösteriyor, yardımcı oluyor. Gençler daha sonra buradan parti saflarına geçiyorlar. ASBP'si Hür Alman Gençlik Birliği'ni kendisinin «Etkili yardımcısı ve savaşkan yedek gücü» olarak değerlendiriyor. ASBP'nin gençlik politikasının, «Genç kuşaklara tam olarak güvenilmesi ve sorumluluk yüklenmesi» ilkesine dayandığı belirtilerek, son Parti Kongresinde gençlere şöyle sesleniyor: «Bugün ülkemizin genç devrimcileri, halkın özgürlük ve hakları uğrunda savaşan her genç, gelişmiş sosyalist toplumu kurmanın dâvâsında sınavdan geçmektedir. Tarihte genç kuşağa emanet edilmiş olan en asil ve en yüce görevi yükümlemiş olan sizleri, bu dâvaya tüm gücünüz, yiğitliğiniz, bilgi ve yeteneklerinizle, neşe ve dayanıklığınızla hizmete çağırıyoruz.. Genç kuşağın saptanan ödevleri, kendi öz dâvası sayarak, şerefle yerine getireceğine kuşkumuz yoktur (134).»

KÜBA SOSYALİST CUMHURİYETİNDE GENÇLİK

«İyi bak! Seç birini! İlki boyunduruktur
Uysal, yumuşak bir öküz yapar taşıyanı
Böylesi uşağıdır zenginin, boldur yulafı
Ve sıcaktır altındaki saman.
Ötekiyse, canımın içi, gizim benim,
Ötekiyse bir yıldızdır parlar ve öldürür.
Saçar aydınlığını, kaçırır suçluları
Onu tutan, savuran ve
Bu kıyımlarla dolu dünyada ışık saçan el, yalnızdır.
Öküze özenen tembel, uyuşan insan
Yozlaşır, öküzleşir, yitirir erdemini
Yeniden koyulur tırmanmaya evrim merdivenlerini!
Alnında yıldızı korkusunca taşıyan sa
Yaratan ve büyüyen olacaktır (135)!»

Küba, Sosyalist Dünya Sistemine en son katılan ülkelerden, sosyalizmin en genç toplumlarından biri. Küba, yıllarca emperyalist ülkelerin sömürgesi olarak yaşamış, kurtuluş için yıllarca savaşım vermiş bir ülke. Küba'nın bağımsızlığı ve özgürlüğü için önce İspanyollara, sonra A.B.D.'ne karşı girişilen savaşımda «Küba ulusunun çeşitli kuşaklardaki sayısız oğulları ve kızları, yaşamlarını fedakârca gözden çıkarmak» zorunda kaldılar. 1895 yıllarında Jose Marti'nin açtığı özgürlük ve bağımsızlık bayrağı, sayısız devrim şehidinin kanlarıyla sulanmış olarak. 1 ocak 1959 tarihinden itibaren Küba topraklarında dalgalanmaya başladı. Küba halkı bu bayrağı «Ya özgür vatan ya ölüm» diyerek, özgürlüğün ve bağımsızlığın en büyük düşmanı olarak insanlık tarihine geçmiş bulunan A.B.D. emperyalizminin yanıbaşında şerefle yükseltiyor. Sosyalizmin kuruluşunda giderek daha büyük ilerlemeler sağlayarak «Özgürlük ve bağımsızlığını» pekiştiriyor.

Küba devrimi, gerilla eylemlerine girişen küçük burjuva aydınları-

nın savaşıyla ülkedeki işçi sınıfı savaşımının, kendine özgü koşullarda kaynaştığı ve sosyalizme yöneldiği, giderek sosyalizm çizgisine tam olarak oturduğu bir devrimdir (136). Küba gençliği hem devrim savaşımına hem de devrimden sonraki kuruluş çabasına tüm özverisiyle katılmıştır. Devrimden bu yana kısa bir süre geçmiş olmasına karşın, ülkede toplumsal gelişme alanında önemli ilerlemelerin olduğu görülmektedir. A.B.D. emperyalizminin tüm ambargolarına, engellemelerine, gizli ve açık saldırılarına karşın Küba halkı özgür yaşamak ve sosyalizmi kırmak için tüm gücüyle çalışıyor. Küba devletinin başlıca amacını, «Küba halkına ve gençliğine elverişli yaşam koşulları hazırlamak, geliştirmek, tüm halka yeni bir kişilik kazandırmak» Küba devriminin bu konudaki gelişmelerini ana hatlarıyla gözden geçirelim.

Devrimden önce Havana ve diğer şehirlerin sokaklarında evsiz-barksız binlerce çocuk vardı. Gencecik kızlar ABD'li turistlerin kaldıkları otellerin önünde hayasızca satılıyorlardı. Devrim hükümeti bu duruma son verdi. 1958 yılında tüm ülkede 1-6 yaşındaki çocuklar için 1600 çocuklu 38 kreş vardı. Devrimci hükümet kuruluşundan başlayarak bu soruna eğildi ve çözümü için yoğun çalışmalar yaptı. Bu çalışmalarla ilgili olarak parti raporunda şu bilgiler yer alıyor. «1960'da devrimci hükümet, işçi çocuklarının eğitimi ile ilgili kurumlar oluşturma görevini, Küba Kadınlar Federasyonu'na verdi. 1961 nisanında, esasen ilkokul çağının altındaki çocukların eğitim ve öğretimi ile ilgili kurumlar olarak düşünülen, ilk gündüz bakım evleri açıldı... 1965'te 13.861 çocuk için 165 kreş merkezi vardı. 1969'da dört yıllık düzenli araştırma programına sahip, gündüz bakım merkezleri için personeli eğitecek okul kuruldu. Şimdi 1975'de 49.805 çalışan annenin yararlandığı 4.382 çocuklu 652 gündüz bakım evleri var (137).»

Devrimci hükümet eğitim konusuna büyük önem vermekte ve bu konudaki politikasını şöyle belirlemektedir. «Sosyalizm yalnızca maddi zenginleşme değil, aynı zamanda beşeri dayanışmanın derin duygularına sahip, kapitalizmde bireyi alçatan ve ezen bencillik duygularından kurtulmuş bir insanı biçimlendirmek, halk için büyük ölçüde kültürel ve manevi zenginlik yaratmak anlamına gelir (138).»

Bu anlayışın, diğer sosyalist ülkelerdeki «Yeni insan»ı oluşturma ile aynı nitelikte olduğu anlaşılıyor. Devrimden önce 1958 yılında eğitimle ilgili rakamların gösterdiği gerçekler şöyle idi. «Bir milyon okumayazma bilmeyen, 600,000 okulsuz çocuk, 10,000 işsiz öğretmen.» eği-

tim devrimci hükümetin ilk eğildiği konulardan birisi oldu. Bu konudaki gelişmeleri yine parti raporundan aktaralım: «1959 eylül'ünde 561 sayılı yasa ile ülkede 10.000 yeni dershane açıldı. Ve devrimin utkusundan bir kaç ay sonra, bütün köy öğretmenlerinin sayısı, kapitalizmde asla sahip olunmadığı bir düzeye, iki katına çıktı. Diktatörlüğün 69 garnizon binası, toplam 40.000 öğrenci kapasiteli okullar haline getirildi. 26 Aralık 1959'da, ilk bütünsel eğitim reformu yürürlüğe sokuldu.

Ülkenin en uzak kesimlerine eğitimi götürmek amacıyla öğretmen yetiştirme okullarından diplomalı, 3000 gönüllü öğretmen ve orta dereceli eğitim görmüş bazı gençler dağlara gittiler ve daha sonra da Frank Pais öncü öğretmen tugayı olarak kendilerini örgütlediler.

Aynı hedefi izleyen köylü kadınlarla ilgili Ana Betancourt Eğitim planı 1961'in başlarında başlatıldı ve bu plan aracılığıyla esasen dağlık bölgelerden gelmiş 150.000'den fazla genç kadın eğitim gördü.

1961'de okuma-yazma kampanyası başlatıldı (halkımızın, özellikle öğretmen ve öğrencilerimizin büyük başarısı) ve 707.000 yetişkin kişi okuma yazma öğrendi. Hemen sonra okuma-yazma kampanyasının çoşkunluğunun etkisi altında, ülkenin ekonomik kalkınma planlarına yardım eden halkın öğrenim düzeyini yükseltmek için büyük ve sürekli bir çabayla yetişkin kimselerin eğitimi başlatıldı. Aynı şekilde işçi ve köylülerin üniversiteye girmelerini sağlamak amacıyla işçi-köylü yetişkin eğitim kursları açıldı.

6 haziran 1961'de Eğitimin Genel millileştirilmesi Yasası yürürlüğe girdi ve eğitim ücretsiz hale getirildi.

Okuma - yazma kampanyasının bitişiyle 22 aralık 1961'de kitlesel bir burs planı ilan edildi. Sonra, okuma-yazma kampanyasının 40.000 üyesi, işçi ve köylülerin evlâtları, ilk burslu öğrenci grubu olarak yol aldılar.

İşçilerimizin, köylülerimizin ve ev kadınlarımızın kültürel düzeylerini yükseltmek için yaygın ve ileri bir eğitim kursları düzenlendi.

Devrimci iktidarın kurulmasından sonraki yıl olan 1960'da tüm eğitim sisteminde toplam 811'345 kayıtlı öğrenci vardı, bu öğretim yılında toplam 3.051.000 öğrenciye sahibiz. Gerçekten, her üç kişiden biri öğrenci olarak kayıtlıdır. İlköğrenim halen (1958'dekinden) 2.7 misli daha fazlasına kapsıyor. Üniversiteye kayıtlı olanlar, 67.000'in üzerinde bir öğrenci artışıyla 5,5 misline ulaştı. Bugün 6-12 yaşları arasında-

ki çocukların % 100'ü okula gidiyor ve bu ancak, dünyanın en gelişmiş ülkeleriyle karşılaştırılabilir. Halen, çocuklarımız, geçmişteki okullarımızı bilenleri imrendiren kitap ve yöntemlerle okuyorlar. Her öğretim türünde ve düzeyindeki burslu öğrencilerin sayısı, yatılı ve yarı-yatılılar da dahil 620,000'e ulaşmıştır. Devrim utkuya ulaştığında 15,000 civarında öğrencisi olan yüksek öğrenimde, içinde bulunduğumuz ders yılında 83.000 öğrencimiz var. Bu ders yılında üniversiteye kayıt olanların % 50'sini işçiler oluşturdu (139).»

Bu bilgilerin ışığında Devrimci hükümetin eğitim konusunda önemli başarılar kazandığı ve ilerleme kaydettiğini söyliyebiliriz. Bugün, devrimci hukümetin başında bulunan Fidel Castro 1953 yılında yaptığı, ünlü «Tarih beni suçsuz bulacaktır» isimli savunmasında, «Derhal çözülmesi gereken» altı sorundan bahsediyordu. «Bu sorunlardan birisi de eğitim sorunu idi. Bugün, devrimci hükümetin, eğitim konusundaki şu temel sloganları yaşama geçirilmiş bulunuyor. «Her Kübalı bir öğretmendir, her ev bir okul», «Biliyorsan öğret, bilmiyorsan öğren (140)» Devrimci hükümetin bu sorunu çözdüğünü yukarıdaki bilgiler gösteriyor.

Kuba'da sosyalist kuruluşun gelişmesi üzerine ilginç bir araştırma yapmış bulunan L. Huberman ve P. Swezy. 1965 tarihli bir UNESCO raporunda Küba'daki okuma- yazma kampanyası ile ilgili olarak, «Kampanya bir mücize değil, çalışma. teknik ve örgütleme yoluyla ulaşılan güç bir başarıydı» denildiğini kaydederek, kendileri de, «Dünyanın hiçbir yerinde eğitim tarihi böylesine büyük bir başarı kaydetmemiştir» yorumunu getirmişlerdi (141).

Eğitim ile üretimin birleştirilmesi, öğrencilerin askerliklerini eğitimleri sırasında yapmaları, kafa işiyle kol işinin kaynaştırılması Küba eğitimin özellikleri arasında yer alıyor (142).

Yeni Küba Anayasa'sı, sosyalist devleti. «Hiçbir gencin okuma olanağından yoksun bırakılmaması» ile görevlendiriyor. Yeni Anayasa'nın «Eğitim ve kültür» başlıklı bölümünde, «Devletin eğitsel ve kültürel politikası»nın ana ilkeleri şöyle belirlenmiştir:

«Eğitim devletin fonksiyonudur. Bu nedenle eğitim kurumları devlete aittir. Eğitim fonksiyonunun yerine getirilmesi büyük toplumun katıldığı bir görevi oluşturur ve bilimin yaptığı katkılar ve sonuçlar üzerine, inceleme ve yaşam, çalışma ve üretim arasındaki en sıkı ilişki üzerine temellenmiştir.» Eğitim ücretsizdir. Devlet öğrenciler için ge-

niş bir burs sistemi sağlar ve işçilere eğitimin genelleştirilmesi amacıyla çok yönlü okuma olanağını verir. Yasa, ulusal eğitim sisteminin bütünleşmesini ve yapımını ve zorunlu eğitim alanını kapsar ve her vatandaşın yapması gereken genel eğitimin aşgari düzeyini belirler.

Devlet eğitimin ve yurttaşların gerekli gelişmesine katkıda bulunmanın bir aracı olarak her türlü beden eğitimi ve spor biçimini sağlar, teşvik eder ve geliştirir. Devlet ülkenin toplumsal ve kitle örgütleri aracılığıyla vatandaşların eğitim ve kültürel politikasının gelişmesine katılımını sağlar. Devlet ve toplum çocuklara ve gençlere özel özen gösterir. Çocukların ve gençliğin gerekli yetişmesine özellikle dikkat etmek, aile, okullar, devlet kuruluşları ve toplumsal kitle örgütlerinin görevidir(143).»

Küba'nın öğrenci gençliği kendi kitle örgütlerinde örgütlenmiş bulunuyor. Yüksek öğrenim gençliğinin örgütlendiği «Üniversite Öğrencileri Federasyonu» saflarında 40.000'den fazla genç bulunuyor. Orta öğrenim gençliği ise «Orta Eğitim Öğrencileri Federasyonu» bünyesinde örgütlenmiş durumda. Örgüt halen, yarım milyondan fazla lise öğrencilerini kapsıyor. İlkokul çağındaki öğrenciler de «Küba Piyonerler Birliği»nin saflarında örgütlenmiş durumda. 4 nisan 1961 tarihinde kurulmuş bulunan piyonerler örgütü okul çağındaki çocukların % 98,7'sini kapsıyor. Sayı olarak bu çocuklar 2 milyona yaklaşıyor. Böylece toplam olarak 2,5 milyon civarında genç öğrenci örgütlerinde örgütlenmiş olmaktadır. (144).

Küba gençliğinin kitle örgütü ise bünyesinde öğrenci, işçi ve köylü gençliğin en seçkinlerini barındıran «Genç Komünistler Birliği»dir. Bu örgüt, 21 ekim 1961 yılında çeşitli gençlik örgütlerinin birleşerek oluşturduğu «Genç İsyancılar birliği»nin yerine nisan 1962 yılında kurulmuştur. Genç komünistler Birliği Devrimci hükümetin ve Küba komünist Partisi'nin en büyük yardımcısı ve destekçisidir. Bu örgütün saflarında yetişen gençler daha sonra parti üyesi olmaktadırlar. Genç Komünistler Birliği'nden partiye katılanlar 1972 yılından, 1975 yılına kadar 18.589 kişidir. 1975 yılında partiye başvurmuş üyelerin % 40'ı bu örgütün saflarında yetişmiş gençlerdir (145).

Genç Komünistler Birliği'nin başlıca görevi, gelecekteki parti üyelerini biçimlendirmek ve sosyalizmin bilinçli kurucuları olarak yetişen kuşakların eğitimine katkıda bulunmak. Hem doğrudan doğruya, hem de kitle örgütleri yoluyla bütün gençler ve piyoner örgütündeki çocuk-

larla ilgilenmek olarak belirlenmiştir. Birliğin üye sayısı 1975 yılı için % 30 kız olmak üzere 312.000 dir.

Genç Komünistler Birliği'nin çalışmalarına ilişkin olarak şu bilgiler veriliyor. «Devrimin utkusunun ilk anından bu yana, gençlerimiz, devrimci iktidarı güçlendirme mücadelesine katıldılar, Milislerin saflarında yer aldılar, Alarmlara ve sefer birliklerine katıldılar. Karmaşık modern savunma silâhlarını öğrenerek, müteakip askeri hizmet çağrılarına disiplinle katıldılar.

Gençlerimiz bu zaman süresince birçok önemli görevlere giriştiler 100.000'den fazla gencin katıldığı okuma yazma kampanyası, karşı-devrimci gruplara, emperyalizmin saldırgan eylemlerine ve tehditlerine karşı mücadele; hasat sütçülük, ormancılık seferberlikleri; Pines Adasını kalkındırma çabası; Camillo ve Che'nin izleyicileri ve Far çalışma üniteleriyle birlikte emekçi gençlik ordusunun kurulmasına yol açan, etkili 100. yıldönümü. Gençlik Kolu'nun öncelleri olan Tarım Gençlik Kolu ve Yapı Gençlik Kolu gibi görev güçlerinin kurulması, 10. sınıfta gelen 12.000'den fazla genci kapsayan Manuel Ascunce Domenech Pedagoji Müfrezesi'nin geliştirilmesi ve devrimin gençliğe emanet ettiği daha bir çok sorumluluklar (146).»

Genç Komünistler Birliği, 1978 yılı yazında Küba'da yapılacak olan «11. Dünya Gençlik ve Öğrenci Festivali»nin görkemli bir şekilde olması için, ev sahibi olarak yoğun hazırlık çalışmaları yapıyor. Genç Komünistler Birliği, yıllardır ilerici dünya gençliği ile dayanışma içinde bulunan bir örgüt olarak, bu festivalin Dünya gençliğinin ortak taleplerinin gür bir şekilde yükseldiği bir politik gösteri olması için çoşkulu bir çaba sürdürüyor. (147).

Küba'nın devrimci hükümeti, devrimden bu yana çok kısa bir süre geçmiş olmasına karşın, toplumsal gelişme alanlarında önemli başarılar kazanmış durumda. Ekonomi alanında olduğu gibi, özellikle toplumsal yaşamla yakından ilgili konularda da çarpıcı bir başarılar dizisi görülüyor. Bunların başlıcalarını, eğitim, sağlık, kültür, sosyal güvenlik, istihdam alanında görülen olumlu ilerlemeler oluşturuyor (148).

Bu gelişmeler halkın yaşam düzeyini, maddi ve manevi yaşamını yükselmiş ve yükselmekte. Küba gençliği bu gelişmelerden yararlanıyor ve toplumsal gelişmeye kafasıyla, emeğiyle tüm çoşkusuyla katılıyor. Küba toplumunun geleceği için gençliğe büyük önem veriyor. Bu güven parti belgelerinde yansıtılıyor.

«Dünya, onların tükenmez enerjileriyle canlandırılabilir. Onlar, yüksek bir politik bilinçle oluşturulmuştur. Şimdiki devrimci kuşağın mirasçıları olacaklardır. Onlar, gelecekte vatanımıza yol göstermek ve yönetmek durumundadırlar. Gençlerimize, kalıcı bir iyimserlikte bakıyoruz ve onlarda yansıyan devrimin mükemmel çalışmasını gururla görüyoruz, bizden daha iyi olacaklarına eminiz (149).»

DİĞER SOSYALİST ÜLKELERDE GENÇLİK

«İnsanlarda tek sıcak kanun,
üzümden şarap yapmaları,
kömürden ateş yapmaları,
öpücüklerden insan yapmalarıdır.
İnsanlarda tek zorlu kanun,
savaşlara, yoksulluğa karşı
kendilerini ayakta tutmaları,
ölüme karşı yaşamalarıdır.
İnsanlarda tek güzel kanun,
suyu ışık yapmaları,
düşü gerçek yapmaları,
düşmanı kardeş yapmalarıdır.
Hep var olan kanunlardır bunlar
bir çocukçağızın ta yüreğinden başlar,
yayılır, genişler uzak gider
ta akla kadar (150).»

Yukarıda, dört sosyalist ülkenin gençlik politikasını gözden geçirdik ve ana çizgilerini, özelliklerini vurgulamaya çalıştık. Bu ülkelerden, Sovyetler Birliği. ilk sosyalist toplumun kurulduğu ve sosyalizmin kuruculuğu konusunda en uzun deneyime sahip bir ülke durumunda. Dolayısı ile gençlik politikası ve gençliğin yetiştirilmesi konularında da en uzun deneyime sahip olan sosyalist ülke durumunda. Bu özelliğinden dolayı Sovyetler Birliği diğer ülkelere esin kaynağı olmuş ve etkilemiştir. Gençlik politikalarını gözden geçirdiğimiz; (Bulgaristan Halk Cumhuriyeti ve Demokratik Alman Cumhuriyeti) ise, İkinci Dünya Savaşında oluşmuş bulunan ve «Halk Demokrasileri» olarak tanınan bir dizi ülkeden ikisi. Son olarak gözden geçirdiğimiz Küba Cumhuriyeti ise sosyalist sistemin en «Genç» ülkesi olmak özelliğini taşıyor.

Diğer sosyalist ülkelerde de gençliğin toplumsal konumunun, ben-

zer bir özellikte ve gençlik politikalarının da aynı nitelikte olduğunu söyleyebiliriz. Zira tüm sosyalist ülkelerin toplumsal politikaları, aynı siyasal güç ve sınıfın dünya görüşünden kaynaklanarak oluşturulmaktadır. Bu toplumların, genel insan ve toplum politikalarının bir parçası olarak gençlik politikaları da aynı temel özellikleri taşımak durumundadır. Gençliğin toplumsal genişlemeye katılması ve rolü, gençliğe bakış açısı, gençliğin eğitilmesi ve yetiştirilmesi vb. konularda uygulanan politikaların tüm sosyalist ülkelerde «Ortak özellikler» taşımakta olduğunu söyliyebiliriz.

Bu ortak özellikleri şöylece özetleyebiliriz. Birinci olarak, bu ülkelerde bugün iktidarda bulunan işçi sınıfı ve sosyalist partiler, henüz iktidara gelmeden önce gençliğe ilgi göstermiş, gençliğin koruyucusu ve savunucusu olmuş, gençliği devrimci savaşıma çekebilmek için çalışmışlardır. Bu çalışmalar sonucu, partilerinde ve onların çizgisindeki gençlik örgütlerinde örgütlenen gençler, yeni bir dünya görüşü ve ideallerin ışığında eğitilip, devrimci savaşıma aktif olarak katılmışlardır. Bu savaşımda gençlerin enerji ve dinamizmlerinin katkısı büyüktür. İkinci olarak; bu partiler iktidara geldikten sonra da gençliğe en büyük ilgiyi göstermişler, yeni toplum düzeninin (sosyalizmin) kuruluşunda, genç güçlere olan gereksinim üzerinde önemle durarak, gençliği ideolojik eğitim ve örgütleme yolu ile sosyalizmin kuruluşu davasına ortak etmişlerdir.

Sosyalist ülkelerde siyasal iktidarlar, yarınların sahibi olacak olan gençliğe, kendi geleceklerinin kurulması için, yarınlar için, özveriyle çalışmanın bilincini ve olanaklarını yaratmakla kendilerini görevli kılmışlardır. Üçüncü olarak; gençiğin örgütlenmesine ve toplumsal gelişmede, rolünü yerine getirebilmesi için siyasal eyleme katılmasına olanak verecek koşulları oluşturmuşlardır. Dördüncü olarak da; uyguladıkları toplum politikası ile gençliğin çıkarlarını uyumlaştırarak, toplumsal gelişmenin, sonuçlarından gençliğin yararlanmasını sağlamışlardır. Son olarak, tüm sosyalist ülkelerde gençliğe duyulan sonsuz ve sürekli güveni özellikle belirtelim.

Yaşama geçerilen bu gençlik politikasının sonucunda sosyalist toplumların gençliği, toplumun kendilerine gösterdiği özen ve güvenin bilincinde olarak, topluma karşı sorumluluğunun gereği, toplumsal gelişmeye tüm gücü ve özverisi ile katılıyor. Sosyalist toplumun yarınki yetişkinleri ve yöneticileri olarak, kendi geleceklerinin oluşturulması için

aktif olarak çalışıyorlar.

Sosyalist ülkelerin gençleri, yalnızca kendi ülkelerinin gelişmesiyle değil, tüm insanlığın sorunlarına ve gelişmesine de yakın ilgi duymaktadır. Bu yakın ilgi, bu ülkelerin gençliğinin , dünya gençliğinin, barış, demokrasi insan hakları, bağımsızlık v.b. konularda sürdürdüğü savaşıma en ön saflarda katılmakla, eyleme dönüşüyor. Sosyalist ülkelerin gençliği, Şilide faşizmin baskılarına karşı olsun, emperyalizmin Vietnam'daki katliamına karşı olsun, yıllardır çadırlarda yaşıyan Filistin halkının kurtuluş mücadelesine olsun, yapılan uluslararası eylem ve dayanışmaların en başında yer alıyorlar.

Okuyucunun aklına şöyle bir soru takılabilir, «Sosyalist ülkelerin ve bu ülkelerin gençliğinin sorunları yok mu?» Açıklayalım. «Bizim böyle bir iddiamız yok» elbetteki sosyalist toplumların ve bu toplumlardaki gençliğin de «Sorun»ları var. Ama bu sorunlar hiç bir şekilde batının kapitalist toplumlarının ve bu toplumların gençliğinin sorunlarıyla aynı nitelikte ve boyutlarda değil. Batı toplumlarının ve gençliğinin içinde bulunduğu durumları analiz ederken nasıl «Olumsuz» nitelikler, «ana özellik» olarak ortaya çıkıyorsa, sosyalist ülkelerin toplumsal koşulları ve gençliğinin toplum içindeki yerini analiz ederken «Olumlu» özellikler «Ana özellik» olarak karşımıza çıkıyor.

Genel anlamda sosyalist toplum düzeninin, toplumsal gelişme ve toplumsal adalet için kapitalizmden daha elverişli bir toplumsal düzen olduğu, çağımızda, genel bir kabul görüyor. Sosyalizm, tüm toplumsal sorunları «Sihirli bir değnek gibi» bir anda çözemez. Ama Duverger'in de belirttiği gibi bu sorunların çözülmesine «Olanak» verir (151). Sosyalizmin ilk başta hemen çözemediği sorunların ve ortaya çıkan yeni sorunların, yeni sosyalizmin gelişmesi sürecinde, daha ileri aşamalara geçiş sürecinde çözüleceği, dünyadaki sosyalist toplumların deneyimleri ışığında söylenebilir. Sosyalizm kuruculuğunu sürdüren ülkelerde bazı sorunların, özgül toplumsal ve tarihsel gerçeklerin zorunluluğu olarak ortaya çıktığını, yapılan araştırmalar belirtiyor. (152). Bazı sosyalist ülkelerde, bu zorunlulukların sonucu oluştuğu, ortaya çıktığı belirtilen bir takım olgular eleştiriliyor (153). Sosyalist toplumlar zorunlulukların ortaya çıkardığı bu sorunları da çözerek ilerliyor. Ve halen dünyada, sosyalizmin, kapitalizmden daha ileri, toplumsal ilerlemeye olanaklı, toplumsal adalete uygun bir toplum düzeni olduğunu yaşıyacak bir bulgu, bir görüş ve kanıt yok. Tam tersine sosyalist toplumlar,

her geçen gün sosyalizmin kapitalizme göre daha ileri bir toplum düzeni olduğunu ispatlıyarak gelişmelerini sürdürüyorlar. Artık çağdaş «Uygarlık», «Sosyalizm» olarak tanımlanıyor. Sosyalistler ve sosyalist görüş tarafından savunuluyor.

Giderek artan bir oranda dünya gençliği, kendi çıkarlarının ve tüm insanlığın evrensel çıkarlarının sosyalistler tarafından savunulduğunu, bu uğurda sosyalistlerin savaşım verdiğini, sorunlarının ve tüm insanlığın sorunlarının ancak sosyalist bir toplum düzeninde çözümlenebileceğini kavrıyor. İşte bunun içindir ki dünya gençliğinin sosyalizm idealine yönelmesi her geçen gün artmakta, güçlenmektedir.

NOTLAR:

(1) (Şiir): Bertolt Brecht: Mutluluk Türküsü. Halkın Ekmeği, A. Kadir - A. Bezirci sh. 56 İstanbul 1972

Mayakovski: Lenin Destanı. Hür yay. sh. 126 İstanbul 1970

(1*) K. Marx-F. Engels: Birinci Enternasyonalde Örgütlenme Meselesi. Ser yay. Ankara 1975 sh. 38

Lenin Gençlik ve Günümüz Dünyası. sh. 149 Konuk. 1975 İstanbul

(2) Lenin Gençlik ve Günümüz Dünyası İçinde sh. 106

(3) Bkz. V. Privalov: Dünya Komünist Gençlik Örgütleri Kısa Tarihi. Kızılırmak yay. 1976

(4) Lenin: Gençlik Üzerine Hasat yay. 1975 İst.

Dimitrov: Gençlik için notlar. Maya yay. İst. 1974

(5) Aktaran: S. Titeranko: Günümüz Dünyası ve Gençlik sh. 106

(6) N. Landa: Leninist Gençlik Eğitimi. Kızılırmak yay. Ankara 1976 sh. 16

(7) Marx Engels ünlü eserleri «Komünist Partisi Manifestosu»na (1848) «Avrupa'da bir hayalet kol geziyor. Komünizm hayaleti» cümlesiyle başlıyorlardı. Bilim ve Sosyalizm yay. Ekim 1970 sh. 41

(8) «Sosyalizmde toplumsal üretimin en yüce amacı, insanların artan maddi ve manevi gereksinmelerini daha iyi bir şekilde karşılanmasıdır.» SSCB Anayasa'sı (yeni Md. 14 La Vie İnternational. 1977 S. 7

(9) K. Marx - Engels: Gotha ve Ertfurd programlarının eleştirisi Sol yay. 1969

(10) Nadia Comaneci. Montreal'deki 21. Olimpiyat oyunlarının 14 yaşındaki harika Romen kızı.

(11) Jale Candan: «Başka ülkelerdeki okul öncesi eğitimi üzerine karşılaştırmalı bakış.» UNESCO TMK'nun 1977 yılında düzenlediği «Okul öncesi eğitimi semineri»ne sunulmuş bildiri. Oku öncesi eğitimi UNESCO TMK yay. Ankara 1977 sh. (159 - 167)

(12) M. Vincent: Toplum ve kadının kurtuluşu sh. 97 Konuk yay. 1977

(13) J. Candan: a.g.e. sh. 167

(14) M. Vincent: y.a.g.e.sh. 131

(15) Bkz. Jale Candan: y.a.g.e

U. Bronfenbrenner: Sovyetler Birliği'nde Çocuk. Yansıma çocuk eğitimi ve edebiyatı özel sayısı. Eylül 1975. sh.29

D. Richter: (derleyen) Politik çocuk kitabı. Gözlem yay. şubat 1978

(16) G. Uhlig-R. Tobies. «Lenin, eğitim politikası ve pedagoji üzerine» başlıklı derlemeye yazılmış giriş bölümü. sh. 78 Konuk yay ocak 1977

(17) a.g.e.sh. 78

(18) Bkz.

Kalinin: Devrimci eğitim devrimci ahlâk. Ser yay. Ankara 1976

V.İ.Lenin: Eğitim Politikası ve Pedagoji üzerine. Konuk yay. ocak 1977

İ.Moiev. v. diğerleri: Sosyalizm koşullarında yüksek öğrenim. Barış ve Sosyalizm sorunları dergisi. Aralık 1977 sh. 69

(19) Afanasiev: Bilimsel komünizm. Kızılırmak yay. Ankara 1976

(20) M. Duverger: Batının iki yüzü. sh. 148 Doğan yay. 1977

(21) Araştırma sonuçlarını aktaran. A.P. Novostni. İki Değişik Hayat Tarzı. İlke dergisi. ocak 1978 sh.59

(22) ÜNESCO'dan Görüş: Ekim 1973 sh. 30

(23) M. Davidov: İki toplumsal yaşam niteliğindeki karşıtlık.Yurt ve Dünya S. 6 kasım 1977

(24) UNESCO'dan Görüş: Ağustos 1974 sh. 26

(25) Ruşen Keleş: Türkiye'de şehirleşme konut ve gecekondu. Gerçek yay. 1972 sh. 14-18

N.P.A. Ekim Devriminin altmış yılı. Ser yay. 1977 sh. 167

(26) Bkz.

SBKP 25. Kongresi. Bilim yay. 1976

T. Jivkov: Bulgaristan'da bugünkü durum. (BKP 11. Kongre raporu) Ürün yay. 1976

E. Hannocker: ASBP Merkez Komitesi'nin 9. Kongre raporu. Ürün yay. 1977

Küba Komünist Partisi 1. Kongresi. Sorun yay. İstanbul 1977

(27) Ekim devriminin 60 yılı. sh. 150

(28) » » »

(29) K. Boratav: Gelir Dağılımı. Gerçek yay. 1969 sh. (254-57)

(30) Ekim devriminin 60 yılı. sh. 152, 153

E. Honnocker: y.a.g.e.sh. 162

Küba Kom. Partisi 1 kongresi, sh. 124

(31) «SSCB'de Ana Çocuk Sağlığı» World Health Organization, Public Health Papers no: 11.1962» den çev. Ankara Tabip Odası. Toplum ve Hekim der. S. 1. Ocak 1978 sh. 33

(32) Bkz. Ekim devriminin 60 yılı

Afanasiev: Bilimsel komünizm

Küba Cumhuriyeti Anayasası y.a.g.e. İçinde.

SSCB Anayasası La vie İnternationale 1977 S.7

(33) E. Honnocker y.a.g.e. sh. 164

Küba K.P. a.g.e. sh. 130

Ekim devriminin 60 yılı y.a.g.e. sh. 208

Ali Erdilek: Dünya'da ve Türkiye'de spor. Yurt ve Dünya dergisi. S.7. sh. 101, 103

(34) Beyrut'ta yapılan (31 mart- 4 nisan 1970) «Gençlik ve siyaset» konulu Uluslararası Siyasal Bilimler Kongresine katılan Sosyalist ülkelerin toplumbilimcileri bu durumu nedenlerini de açıklayarak belirtmişlerdir. Bu kongreye ülkemizden katılan Dr. A.T. Kışlalı; Konferans izlenimlerini ve sunulan tebliğlerin kendince yorumlarını yayınlamıştır. Bu yorumlarında her nedense, Kışlalı sosyalist delegelerin tebliğlerindeki belirlemeler için «İddia ettiler» demektedir. Konferansa katılan batılı birçok bilim adamının görüşlerinin de hiçbir noktasını «İddia» olarak yorumlamıyan - değerlendirmeyen- Kışlalının sosyalist ülkelerin bilim adamlarının görüşlerini »İddia» olarak nitelemesinin nedenini anlıyamadığımızı belirtelim. Bkz. H.Ü. Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi C: 2 S. 1 sh. 32

(Bu konferansın farklı bir değerlendirmesi için bkz. Merih Kutsal. Lübnan Konferansı: Gençliğin Siyasal Etkinliği. Gençlik Dergisi nisan 1970 s. 6-1 sh. 5, 6

(35) Bkz. M. Saka: Gençlik ve Barış. sh. 202 ve 240

Prof. Dr. İsmet Giritli: Gençlik hareketleri ve ötesi sh. 31

(36) A.T. Kışlalı: Öğrenci Ayaklanmaları. sh. 45, 58, 70, 83. Yugoslavya'nın Sosyalist sisteme dahil olarak kabul edilmediğini belirtelim.

(37) 1. Şiir. Sergey Yesenin: Yirmialtılar Baladı'ndan. Milliyet Sanat der. S. 260 16 ocak 1978 Dünya Şairleri eki.

2. Şiir. Nitolay Tihonov: Uzun bir yol başıklı şiirinden. Milliyet Sanat Dergisi. S. 261 Dünya şairleri eki. 23 ocak 1978

(38) Lenin: Gençlik Üzerine. sh. 140, 147, 151, 152

(39) Lenin günümüz dünyası ve gençlik sh. 15

Lenin: Gençlik Üzerine sh. 171

(40) Lenin: Petrograt. 5 kasım 1917 Pravda no: 4 (akşam baskısı)
6 kasım 1917 alıntuyı TİP takvimi 1977 den yaptık.
(41) Lenin: Seçme eserler C. 3 sh. 509 Aktaran: N. Landa: y.a.g.e. sh. 16
(42) Lenin: Seçme Eserler. C: 3 sh. 503 Aktaran. N. Landa a.g.e. sh. 25
(43) Lenin. «Rus Genç Komünistler Birliği Kongresinde Konuşma» (1920) K. Marx, F. Engels. V.İ. Lenin: Marksist felsefe yazıları sh. 45 46 Bilim yay. 1976
(44) Lenin: Komünist öğrencilerin 1. Tüm Rusya kurultayında konuşma. 17 nisan 1919. Gençlik üzerine. sh. 258
(45) Lenin 1 mayıs 1919 da Kızıl Meydan'da yaptığı konuşmadan, Düşünceler Aforizmalar. Yeni Dünya yay. 1975 İstanbul. sh. 79, 80
(46) Lenin: Eğitim Politikası ve Pedagoji Üzerine sh. 78
(47) Ekim Devriminin 60 yılı sh. 177
(48) Jale Candan: y.a.g.e.
(49) Ekim devriminin 60 yıl sh. 177, 178
(50) Ekim devriminin 60 yılı sh. 177.
Stoletov: v. diğerleri. Toplum ve Gençlik. sh. 24
(51) Ekim Devriminin 60 yılı sh. 177
(52) U. Bronfenbrenner: y.a.g.e.sh. 32
(53) Aktaran: D. Richter: y.a.g.e.sh. 245
(54) U. Brenfenbrenner: y.a.g.e. sh.32
(55) Ekim Devriminin 60 yılı sh. 177, 178, 145
(56) Uluslararası Üniversiteler Birliği: Üniversite ve çağdaş toplumun ihtiyaçları İ.T.Ü. Türk Teknik Haberleşme Merkezi yay. 1973 İst. sh. 13
(57) Aktaran: U. Üniversiteler Birliği: y.a.g.e.sh. 48
(58) Bkz. U.Ü. Birliği y.a.g.e. sh. 70
UNESCO'dan Görüş: Temmuz 1973
(59) İ. Moviev v. diğerleri: Sosyalizm koşullarında yüksek öğrenim. Barış ve Sosyalizm sorunları der. Aralık 1977
(60) Dünya Emekçi Gençlik Toplantısı. sh. 63
Ekim Devriminin 60 yılı sh. 145
(61) Stoletov v. diğerleri: Toplum ve Gençlik sh. 102
(62) Stoletov v. diğerleri: Toplum ve Gençlik sh. 113, 114
(63) Stoletov v. diğerleri: Toplum ve Gençlik sh. 108, 109
(64) Ekim Devriminin 60 yılı sh. 145
(65) Ekim Devriminin 60 yılı sh. 150
(66) DİE: Türkiye İstatistik Yıllığı 1975 sh. 430

(67) Ekim Devriminin 60 yılı sh. 148, 149

(68) The CPSU, Stages of History, Moscow 1975, Aktaran İLKE dergisi, kasım 1977 sh. 44

(69) Ekim Devriminin 60 yılı. sh. 79

(70) SBKP 25 kongre raporu. sh. 93

(71) The CPSU... Aktaran: İLKE dergisi y.a.g. sayı. sh. 43

(72) Lenin günümüz dünyası ve Gençlik. sh. 16

V. Privalov: y.a.g.e. sh. 77

(73) Lenin günümüz dünyası ve gençlik sh. 16, 17, 32, 162

(74) Lenin günümüz dünyası ve gençlik sh. 47

(75) İlerici Yurtsever Gençlik S. 46 kasım 1977 sh. 8

(76) DSF toplumda ve çalışma hayatında gençliğin yeri ve rolü sh. 27

(77) N.Y. Vaptsarof: Korkmayın çocuklar şirinden. Bulgar şiiri antolojsi sh. 71 dost yay. 1971

(78) P. Paraf: Halk Demokrasileri. Payel yay. 1968

(79) Aktaran: Bulgarstan Devrimci Gençlik Hareketleri Tarihi sh. 6 Çağrı yay. 1975

(80) B. Devrimci Gençlik Hareketleri Tarihi y.a.g.e. sh. 7

(81) B. Devrimci Gençlik Hareketleri Tarihi y.a.g.e. sh. 7.8

(82) B. Devrimci Gençlik Hareketleri Tarihi y.a.g.e. sh. 8

(83) Bulgaristan Komünist Partisi Tarihi Kızılırmak yay. 1975 Ankara sh. 13

(84) Bulgar Devrimci Gençlik H. Tarihi y.a.g.e. sh. 9,10

(85) Bulgar Devrimci Gençlik H. Tarihi y.a.g.e. sh. 14

(86) Bulgar Devrimci Gençlik H. Tarihi y.a.g.e. sh. 16, 26, 27

(87) Bkz. G. Dimitrov: Gençlik için Notlar: Maya yay. 1974

(88) G. Dimitrov: a.g.e. sh. 74

(89) G. Dimitrov: a.g.e. sh. 77

90) G. Dimitrov: Gençlik üzerine. Ser yay. 1970 Ankara sh. 42, 43

(91) G. Dimitrov, a.g.e. sh. 78

(92) G. Dimitrov, a.g.e. sh. 82

(93) G. Dimitrov: Gençlik İçin Notlar, y.a.g.e. sh. 111, 112

(94) G. Dimitrov: Düşünceler Aforizmalar sh. 58, 59 Yeni Dünya yay. 1976 İst.

(95) G. Dimitrov: Gençlik için notlar. y.a.g.e. sh. 177, 178

(96) V. Kolarov: Seçilmiş Yapıtlar. Sorun yay. 1977 sh. 262

(97) Bkz. Anılan kaynağa ek olarak. J. Candan: y.a.g.e.

İ. Moiev: v. diğerleri: y.a.g. Makale.

(98) T. Jivkov: Seçmeler, Habora yay. 1975 sh. 65

T. Jivkov: Bugünkü Bulgaristan'ın durumu y.a.g.e. sh. 55-81

(99) T. Jivkov: Bugünkü y.a.g.e. sh. 41

(101) J. Candan: y.a.g.e. sh. 165 ve devamı

(102) T. Jivkov: Bugünkü Bulgaristan'ın.. y.a.g.e. sh. 31, 42

(103) İ. Moviev: y.a.g.e. sh. 78

(104) İ. Moviev: y.a.g.e. sh. 71, 74

(105) İ. Moviev: y.a.g.e. sh. 86

(106) T. Jivkov: Seçmeler sh. 91, 93

T. Jivkov: Bugünkü Bulgaristan'ın... y.a.g.e. sh, 58, 60, 63, 106

(107) T. Jivkov: Seçmeler sh. 107

(108) T. Jivkov: Bugünkü Bul... y.a.g.e. sh. 85

(109) Bkz. V. Bonev: Birleşik Cephe Halk Cephesi Vatan Cephesi Bilim ve Sosyalizm yay. 1977 Ankara

(110) Bulgar Devrimci Gençlik Hareketi Tarihi sh. 320, 325

(111) İ. Moviev: y.a.g. makale sh. 88

(112) B. Brecht: Çocukların Yakarışı şiiri. A. Kadir - A. Bezikci Halkın Ekmeği sh. 132 İstanbul 1972

(113) Erich Honnecker: Alman Sosyalist Birlik Partis Merkez Komite sinin 9. Kongre Raporu. Ürün yay. 1977 İstanbul sh. 200

(114) E. Honnocker: a.g.e. sh. 57, 58

(115) Diğer ülkelerdeki bebek ölüm oranları için ek tabloya bkz.

(116) E. Honnocker: a.g.e. sh. 55, 56

(117) Çocuk Edebiyatı Çocuk kitapları (derleme) Cem yay, İstanbul 1975 sh. 78

(118) E. Honnocker: a.g.e. sh. 56

(119) E. Honnocker: a.g.e. sh. 151

(120) E. Honnocker: a.g.e. sh. 150, 153

(121) E. Honnocker: a.g.e. sh. 151, 152

(123) (124) a.g.e. sh. 53 - 56

(125) Cumhuriyet 23.1.1978

(126) Dünya sıralaması için bkz. Ek tablo

(127) E. Honnocker'in sözleri. Aktaran. A. Erdilek - B. Erdem «Dünyada ve Türkiye'de spor» Yurt ve Dünya s. 7 ocak 1978 sh. 103, 105

(128) A. Erdilek: a.g.e.

(129) A. Erdilek a.g.e. sh. 104

(130) E. Honnocker: y.a.g.e. sh. 164, 165

(131) E. Honnocker: y.a.g.e. sh. 64, 9, 10
(132) E. Honnocker: y.a.g.e. sh. 42 - 52
(133) E. Honnocker: y.a.g.e. sh. 176 - 185
(134) E. Honnocker: y.a.g.e. sh. 149- 200, 202
(135) Jose Marti. Şiiri Tip takvimi 1977 den aldık.
(136) Küba Komünist Partisi 1. Kongresi. Sorun yay. 1977
(137) a.g.e. sh. 129, 130
(138) a.g.e. sh. 88
(139) a.g.e. sh. 109, 110, 111, 112
(140) L. Huberman; P. Swezzy: Sosyalist Küba. Ekim yay. 1969 sh. 25, 28
(141) a.g.e. sh. 31 Not: Bu araştırmanın 1968 de yapıldığını belirtelim.
(142) a.g.e. sh. 53
(143) Küba Komünist Partisi 1. Kongre sh. 327, 328
(144) Küba Komünist Partisi 1. Kongre sh. 163, 164
(145) Küba Komünist Partisi 1. Kongre sh. 187
(146) Küba Komünist Partisi 1. Kongre sh. 186, 187
(147) Küba Komünist Partisi 1. Kongre sh. 188
(148) L. Huberman: a.g.e.
(149) K.K.P. Raporu. 1. Kongre sh. 188, 189
(150) Poul Eluard: Asıl Adalet şiiri. A. Kadir Dilden Dile. sh. 31 İstanbul 170
(151) M. Duverger: Batının İki Yüzü. sh. 227 Doğan yay. 1977
(152) K. Boratav: Sosyalist Plânlamada Gelişmeler, SBF yay. Ankara 1973
(153) Bu eleşirilerin bizzat sosyalist ülkelerde de yapıldığını belirtelim.

ALTINCI BÖLÜM

TÜRKİYE'DE GENÇLİK

Türkiye'de Toplumsal Gelişmenin Ana Özellikleri.
Nüfus Yapısı
Nüfusun Yerleşim Özellikleri ve Konut
Nüfusun Eğitim Yapısı
Nüfusun Beslenme Durumu ve Özellikleri
Nüfusun Sağlık Özellikleri
Gelir Dağılımı
İşgücü ve Özellikleri
Toplumsal Sınıflar ve Gençlik
İşçi Gençlik
Köylü Gençlik
Gençlik, Hukuk ve Suç
Öğrenci Gençlik / Gençlik ve Eğitim
Yüksek Öğrenim Gençliği ve Sınıfsal Kökenleri
Yüksek Öğrenim Gençliğinin Sorunları
Öğrenci Gençliğin Siyasal Eğilimleri
Siyasal İktidarlar ve Gençlik
Günümüz Türkiye'si: Yeni Oluşumlar ve Gelecek
Tolumsal Sorunlar ve Çözüm Yolu
Biricik Umut ve En Büyük Tehlike
Sondeyiş Yerine

«Annem beni yetiştirdi
Halkı uyandır dedi
Halk olmadan bir şey olmaz
Halkı uyandır dedi.

Bu kavga halkın kavgası
Halkı uyandır dedi
Yoksul halkı emekçiyi
Kaldır uyandır dedi.

Uyandır ki uymasınlar
Halnin iğvasına
Sahip olsun hem kendine
Hem kendi dâvasına

Bu kavga halkın kavgası
Halkı uyandır dedi
Yoksul halkı emekçiyi
Kaldır uyandır dedi (10)»

TÜRKİYE'DE TOPLUMSAL GELİŞMENİN ANA ÖZELLİKLERİ

«Bu Anadolu var ya bu Anadolu
Bu misli menendi görülmemiş mübarek ana
Bu her yanı meme bu her yanı dudak bu her yanı gül
Bu zırnık almadan hablre veren yediveren gül
Bu Anadolu var ya bu Anadolu
Bu üç yosma denizde üç defa ıslanan
Gürbüz ırmaklar ortasında susuzluktan çatlayan
Bu Anadolu var ya bu Anadolu
Bu sapsarı sıtma bu masmavi gurur
Ne tosunlar doğurmuş ne tosunlar
Bak daha neler doğurur (11)»

Türkiye toplumunun gençliğinin içinde bulunduğu toplumsal koşulları ve sorunları araştırmak, aynı zamanda Türkiye toplumunun içinde bulunduğu toplumsal, ekonomik, politik yapısının ve sorunlarının araştırılması anlamındadır. Toplum nüfusunun bir parçası olarak, ülkemizin toplumsal koşullarının ve sorunlarının içinde yaşamakta olan gençliğimizin sorunları toplumsal yapımızdan kaynaklanmakta ve çözümü de toplumsal sorunlarımızın çözümü ile çakışmaktadır. Gençlik sorunlarının çözümünde asıl olan ön yaklaşım da budur. Bu nedenle gençlik sorunlarının köklü ve asıl kaynağı olan toplumsal yapımızin koşullarını, sorunlarını gözden geçirmek, nedenlerini araştırmak, çözüm yollarını belirtmek gerekmektedir.

Diğer önemli bir konu da, ülkemizdeki toplumsal sınıfların ve bu sınıfların gençliklerinin toplumsal yapı ve gelişme sürecindeki yerinin ve rollerinin belirlenmesi, sorunların oluşum ve çözümünde bu sınıfların rolünün açıklanmasıdır. Çünkü, toplumsal biçimlenmeleri oluşturanlar toplumların egemen sınıflarıdır ve toplumsal biçimlenmelerin ortaya çıkardığı sorunların kaynağı da, bu egemen sınıfların toplum politikasıdır. Bu nedenle içinde bulunulan toplumsal koşullar ve so-

runlar o toplumun egemen sınıfının uyguladığı politikanın sonuçları olarak kabul edilmelidir. (1)

Türkiye 100 yıla yaklaşan bir süredir, belirli nitelikteki bir toplumsal gelime sürecinin içinde bulunmaktadır. Başlangıcı Osmanlı toplumu içinde oluşan bu süreç, Ulusal Kurtuluş Savaşı sonunda kurulan Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile temellerini sağlamlaştırarak, günümüze kadar çeşitli aşamalardan geçerek gelmiştir. Özünde bir burjuva toplumunun kurulması ve kapitalistleşme olan bu gelişme «Çağdaşlaşma», «Batılılaşma», «Modernleşme» vb. Kavramlarla tanımlanmaktadır. Bugünkü toplumsal yapı ve sorunlar ise bu sürecin doğal ve zorunlu sonuçları olmaktadırlar.

Siyasal iktidarların gençlik politikaları da bu gelişme sürecinin niteliğine uygun olarak belirlenmiş ve bu sürecin değişik aşamalarında değişik yaklaşımlara konu olmuştur. Oluşan bu süreç sonucunda Cumhuriyet'in geleceğinin genç kuşaklara emanet edildiği kuruluş yıllarındaki politika bugün gençliği Cumhuriyet için başlıca «Tehlike» ve «Sorun» olarak gören bir anlayışa dünüşmüştür.

Bu oluşumun başlıca nedeni, izlenen gelişme politikasının yeterli bir toplumsal gelişmeyi sağlıyamadığının ve sağlıyamayacağının, tüm toplumsal kesimler ve gençlik tarafından anlaşılması ve sonucunda gençlik tarafından alınan tepkisel tavırdır.

Türkiye'nin toplumsal yapısı 50 yılı aşkın bir «Cumhuriyet dönemi» ne karşın hâlâ azgelişmiş bir ülke görünümündedir. Az gelişmiş üçüncü dünya ülkeleri arasında sayılan Türkiye bu ülkelerin toplumsal yapısını oluşturan toplumsal, politik, ekonomik özellikleri ve sorunları ile benzerlik göstermektedir. (2)

Ülkemizde bugüne değin uygulanan toplumsal gelişme politikasının oluşturduğu toplumsal yapıyı ve özelliklerini başlıca ana konulara göre gözden geçirelim.

NÜFUS YAPISI: Türkiye nüfus yapısı ve nüfusun sosyo-ekonomik özellikleri açısından, üçüncü dünya ülkelerinin özelliklerini taşımaktadır. Bu açıdan başlıca özellik, nüfus artış hızı ve bunun sonucu olarak geniş nüfus içinde genç nüfusun yüksek bir oranı kapsamasıdır. Yaş bileşimi özelliğinden ötürü ülkemiz nufusu «Genç nüfus» olarak nitelenmektedir (3). Sayım yıllarına göre ülkemizin nüfus artış hızı 1927-35 döneminde 21.1 (binde) iken, 1950-55 döneminde 27,74'ye ve 1960-65 döneminde ise en yüksek oran olan 28,5 çıkmıştır. Daha

sonraki yıllarda ortalama binde 25 olarak gerçekleşmektedir (4)

Yaş bileşimi açısından nüfusun yapısı ise, genç nüfusun oranının yükselmesi şeklinde kendini göstermektedir. Ekonomik açıdan faal olmayan nüfus olarak kabul edilen 0-14 yaş nüfusunun oranı 1955 yılında % 39,4 iken, 1965 yılında % 42' ye çıkmış, 1970 yılında ise % 41,1 olarak gerçekleşmiştir (5). 1935 yılında 2 milyon 400 bin olan 14 ve 25 yaşlar arasındaki (14 ve 25 hariç) nüfus 1970 yılında 6 milyon 700 bine çıkmıştır. Aynı yaş grubundaki nüfus 1975 yılı sayımına göre ise 8 milyona yaklaşmaktadır. Böylece gençlik yaşı olarak kabul ettiğimiz 12-25 yaşlarının tümü göz önüne alındığında 10 milyonu geçen bir sayı elde ederiz ki bu da toplam nüfusun, oran olarak % 25'inin üzerindedir. Bu konumu, gençlik konusunun toplum için büyük önem taşıdığı gerçeğinin sayısal açıdan belirlenmesi olarak niteleyebiliriz (6). Yaş grubu olarak 0-25 yaşlarını ele alırsak % 60'ın üzerinde bir rakkam elde ederiz (7). Bu sayısal verilerin ışığında, gençlik yaşı olarak kabul ettiğimiz kesimin nüfus yapımız içinde önemli bir yer tuttuğunu, gençlik olgusunun bu açıdan da önemini vurgulayabiliriz. 1975 yılı nüfus sayımında % 1 örnekleme sonuçlarına göre, 12-25 yaş arasındaki nüfusun sayısal görünümü aşağıda verilmiştir (8).

Yaş grubu	Kadın	Erkek
12-14	1.449.279	1.563.683
15-19	2.155.116	2.307.425
20-24	1.709.892	1.827.699

Aynı nüfus sayımı sonuçlarına göre,

Bu gençlik grubunun evli olanlarının cinsiyete göre sayısal görünümü;

Yaş gurubu	Kadın	Erkek
12-14	16.702	14.101
15-19	457.525	191.410
20-24	1.276.269	743.740

Aynı yaş grubundaki kadınların evlenme oranlarının erkeklerden daha yüksek olduğu görülmektedir. Evli genç kadınlar genç yaşlarda «Ana» olmakta, bunlar arasında 10'dan fazla doğum yapanlara dahi rastlanmaktadır. (9). Küçük yaşlarda evlenen ve çok doğum yapan ka-

dınlar özellikle kırsal yerleşim bölgelerinde görülmektedir. Bu konuda yapılmış araştırmaların sonuçları bu durumu doğrulamaktadır. Bu araştırmalardan birisi 1966-67 yıllarını kapsıyan Türkiye Nüfus araştırmasıdır. Bu araştırmanın bulgularına göre erkekler çoğunlukla 20 yaşından sonra, kadınlar ise 20 yaşından önce evlenmektedirler (10). Aynı araştırmanın bulgularına göre bu durum kırsal ve kentsel yerleşim bölgelerine göre de farklılıklar göstermektedir. (11).

20 yaşından önce evlenenlerin oranı (%)

Yerleşim yeri	Kadın	Erkek
Kırsal Türkiye	73	49
Kentsel Türkiye	69	27
Türkiye toplamı	72	41

Bu konuda yapılmış olan diğer bir araştırmanın sonuçları da benzer bulguları vermektedir. Bu araştırmanın sonuçlarına göre kadınların % 90,5'i 20 yaşından önce evlenmekte, kırsal kesimde ise bu oran % 94.6 ya kadar çıkmaktadır. 17 yaşından önce evlenen kadınların oranı ise % 59.1 olup, kırsal kesimde ise % 64'tür (12)

Aynı araştırmanın erkeklerle ilgili bulguları ise şöyledir. Erkeklerin % 17,5'i 17 yaşından önce evlenmekte, kırsal kesimde ise bu oran % 23.3'e çıkmaktadır. 20 yaşından önce evlenen erkeklerin oranı ise Türkiye için %46.1 iken kırsal kesimde % 57.7'dır (13)

1965 nüfus sayımı sonuçlarını analiz eden bir çalışmada ise bulunan sonuçlar şöyledir. 20-24 yaş arası kadınlarda bekarların oranı % 16 erkeklerde ise %56'dır (14).

Sonuç olarak, gençlerin büyük çoğunluğunun, 25 yaşından önce evlenerek «Aile» kurduklarını ve genç anne-babalar olarak aile sorumlulukları içine girdiklerini söyliyebiliriz. Yukarıda aktarmış olduğumuz 1975 yılı nufus sayımının % 1 örnekleme sonuçlarına göre 12-24 yaş arası kadın nüfusu içinde evli olan kadınların sayrsı 1.750.496, evli olan erkeklerin sayısı ise 949.2514' dir. Bu sonuca göre de kadınların evlenme oranı yukarıdaki araştırmanın bulgularını doğrulamaktadır. Örneğin, 20-24 yaşlarındaki 1.709.892 kadından evli olanların sayısı 1.276.269'dur. Aynı yaş grubundaki 1.827.699 erkekten, evli olanların sayısı ise 743.740 olarak görülmektedir. Evlenme istatistiklerine

göre 1975 yılında evlenen 24 yaşın altındaki gençlerin yaş grupları ve cinsiyete göre dağılımı şöyledir. (15).

Yaş grubu	Kadın	Erkek
0-15 yaş	890	57
15-19 yaş	72.014	11.767
20-24 yaş	46.661	57.728

Evlenme istatistikleri de kadınların erkeklere göre daha küçük yaşta evlendiklerini gösteriyor. 1975 yılında yapılmış olan toplam 138.151 evlilik içinde 24 yaşın altındaki kadınların sayısı 118.565 iken, erkeklerde 69.552 olarak görünmektedir (16). Araştırmalara göre erkeklerde evlenme oranının düşüklüğünün başlıca nedeni, zorunlu askerlik hizmeti, iş bulma olanaklarının azlığı ve başlık parası gibi toplumsal kaynaklıdır. (17)

Halen yürürlükte bulunan medeni kanuna göre evlenme yaşı kızlar için 15 erkekler için ise 17 olarak belirlenmştir. Yeni hazırlanan medeni kanun ön taslağında ise bu yaşlar düşürülmekte ve erkekler için 15 kızlar için ise 14 olarak kabulü amaçlanmaktadır. İlgili kuruluşlar bu duruma karşı çıkarak, Adalet Bakanlığına başvurmuş ve evlenme yaşının eskisi gibi kalmasını, «Erken evlenmenin ana ve çocuk sağlığı açısıdan sakıncalı olduğu ve nüfus plânlanmasına da ters düştüğü»nü belirtmişlerdir (18). Oysa bilindiği gibi, toplumsal yaşamda yazılı hukuk kurallarından çok toplumsal gerçekliğin kendi yasaları işlemektedir. Örneğin yasak olmasına karşın 1975 yılında evli bulunan 12-14 yaşları arasındaki kadınların sayısı 16.702'dir. Bu kadınların arasında ikişer defa doğum yapan kadınların sayısı ise 1.400 ilâ 5.516 arasında olduğu öngörülmektedir (19).

Evli genç nüfustaki boşanma ile ilgili sayısal veriler ise şöyle: 1975 yılı boşanma istatistiklerine göre 1975 yılında yapılan boşanma sayısı 12.926'dır. Boşanan kadınlar içinde 4.725 tanesi 24 yaşın altındadır. Bu sayı gençler arasında boşanma oranının yüksek olduğunu göstermekte ve dikkati çekmektedir. Nedenleri ve sonuçları ise ayrıca araştırılması gereken bir olgu olarak önümüze çıkmaktadır. Genç erkekler için ise aynı toplam evlilik sayısı içinde 24 yaşın altında boşananların sayısı 2.108'dir. (20) Genç yaştaki boşanmaların sayısal durumu yıllara göre şöyle (21):

Yıl	Toplam boşanma sayısı	B.Erkek (25 yaş altı)	B. Kadın (25 yaş altı)
1964	11.423	1690	3917
1965	12.235	1763	4065
1966	11.130	1652	3813
1967	11.244	1681	3992
1968	11.255	1697	4007
1969	10.807	1715	3895
1970	9.568	1466	3418
1971	11.026	1927	4206
1972	10.066	1773	3792
1973	10.737	2020	4153
1974	11.547	2104	4478
1975	12.926.	2108	4725

Türkiye'deki ailelerin yapısı le ilgili araştırmaların sonuçları «Geleneksel ile» yapısının çözülmekte olduğunu gösteriyor. Bu konudaki bulguları belirleyelim. Dr. Selim Timur'un bu konudaki yaptığı araştırmanın sonuçlarına göre «Türkiye'de ailelerin % 60'ı karı-koca ve evlenmemiş çocuklardan oluşan çekirdek ailedir.» Ataerkil geniş aileler tüm ailelerin % 19'u. geici geniş aileler % 13'ü. parçalanmış ve eksik ailelerde % 8'idir. Bu oranlar kırsal ve kentsel ayrımına göre farklılıklar göstermekte olup kentlerde çekirdek ailelerin sayısı daha yüksek orandadır. Aile biçimindeki oranlar bölgesel ayrımlara göre de farklılıklar göstermektedir. (22).» Türkiye'de de ailelerin çekirdek aileye evrimi konusundaki bu bulgular DPT'ce yapılan bir araştırmanın bulguları ile de uyuşmaktadır. Bu araştırmanın sonuçların göre gelişmiş bölgelerdeki çekirdek ailelerin oranı % 71.6 orta derecede gelişmiş bölgelerde % 63.9 ve Türkiye ortalaması olarak da % 65.7'dir. (23).

Dr. Selim Timur'un yaptığı aratırma sonuçlarına göre aile biçimlerine göre ailelerdeki ortalama kişi sayısı ise yerleşme bölgelerine göre şöyledir (24).

Yerleşim yeri	Çekirdek	Aile biçimi ve ortlama kişi sayısı geçici geniş	Ataerkil	Parçalanan	Toplam
Üç büyük kent	4.0	5.1	6.9	2.5	4.1
Kent	4.6	6.1	7.5	2.6	4.9
Kasaba	4.8	6.6	8.1	2.4	5.6
Köy	5.3	6.7	8.4	2.6	6.1
Türkiye	4.9	6.4	8.3	2.6	5.5

Tablodan görüldüğü gibi ailelerdeki oralama kişi sayısı genel olarak tüm aile biçimleri için kentten köye doğru gidildikçe bir artış göstermektedir.

Nüfus sayım yıllarına göre hane halkının buyüklüğü ile ilgili sayısal veriler ise aşağıdaki gibidir.

Sayım yıl	Toplamı hane sayısı	Hane halkı büyüklüğü 1	2	3	4	5	6	7 ve dahafazla
1965	5.536	141	473	591	821	891	794	1.825
1970	6.262	183	547	643	894	970	872	2.154
1975	7.123	272	660	793	1.127	1.094	958	2.219

Not: Hane halkı sayıları bin olarak yuvarlatılarak, DİE 1975 Türkiye istatistik yıllığından ve 1975 nüfus sayımı % 1 örnekleme sonuçlarından tarafımızdan düzenlendi.

Özellikle genç evliliklerin genellikle çekirdek aile olarak kuruldukları ve bu eğilimin giderek arttığı gözlenmektedir.

NÜFUSUN YERLEŞME ÖZELLİKLERİ VE KONUT:

Türkiye'nin toplumsal gelişme süreci içinde şehirleşme orannın da giderek artmakta olduğunu bu konudaki bulgular göstermekte. Ancak yine de şehirleşme oranı gelişmiş ülkelere göre düşük olup, azgelişmiş ülkelerin oranları ile benzerlik göstermektedir. (25).

Cumhuriret dönemlerinden başlayarak şehirleşme oranları aşağıdaki şekilde görüldüğü gibi bir gelişme göstermiştir.

Yıl	Kentleşme oranı (% olarak)	Yıl	Kentleşme oranı (% olarak)
1927	16.4	1960	25.2
1935	16.6	1965	29.9
1940	18.0	1970	35.7
1945	18.5		
1955	22.1		

Kaynak: DİE Aktaran: İmar ve iskân bak. 50. yılda imar ve yerleşme (1923-73) sh.6 (26).

Kentsel nüfusun artış oranı genel nüfusun artış oranından daha yüksek bir gelişme göstermektedir. Aşağıdaki oranlar bunun göstergesidir (27).

Kentsel nüfusun ve genel nüfusun artış oranları 1940-1970

Yıllar	Toplam nüfusun on yıllık artış oranı	Kentsel nüfusun on yıllık artış oranı
1940-50	17.5	20.1
1950-60	32.8	80.2
1960-70	28.3	70.5

Kentsel nüfusun artış olgusu gençlik nüfusunda da kendini göstermektedir. Kentlerde yaşıyan 12-24 yaş grubundaki gençlerin oranı sürekli olarak artmaktadır. Bu konudaki gelişmeleri gösteren sayısal veriler aşağıdadır.

12-24 yaş grubundaki nüfusun Köy-Kent ayrımına göre sayısal durumu ve oranı. (Sayılar bin olarak)

Yıllar	Toplam çağ nüf.	Köyde yaş, çağ nüf.	oranı (%)	Kentte y.ç.n.	oranı (%)
1950	5.755	4.424	76.9	1.331	23.1
1955	6.944	4.509	74.6	1.435	25.4
1960	6.450	4.471	69.4	1.979	20. 6
1965	7.550	4.953	65.6	2.697	34.4
1970	9.099	5.382	59.0	3.717	41.9
1975	11.013				

Kaynak: 1950-65 yılları için, DPT: Sosyal Planlama sektörleri ön raporu. Cilt. II sh.7

1970 yılı için DİE genel nüfus sayımı. Nüfusun sosyal ve ekonomik özellikleri. sh. 61'den tarafımızdan hesaplandı.

1975 yılı için çağ nüfusu DİE 1975 nüfus sayımı % 1 örnekleme sonuçları sh. 18, 19'dan tarafımızdan hesaplandı.

Tablonun incelenmesinden anlaşılacağı gibi kentlerde yaşıyan genç nüfus oranı genel kentleşme oranından daha yüksek bir gelişme hızı gösteriyor. 1975 yılı nüfus sayımının ayrıntılı sonuçlarının incelenmesi de 1975 yılı için şehirlerde yaşayan 12-24 yaş grubunun aynı yaş grubundaki genel nüfus oranının % 50'ye yaklaşacağı öngörülebilir.

Nüfus artışı ve kentleşmenin birlikte getirdiği bir sorun da konut sorunu olmaktadır. Bu artışlar konut gereksinmesini artırmakta ve yapılan konutlar bu gereksinmeyi karşılamakta yetersiz kalmaktadır. Yetersiz konut ihtiyacının diğer bir sonucu olarak da ortaya çıkan bir olgu yaşam kolaylığı açısından çoğunluğu yetersiz olan mevcut konutlarda kalabalık bir nüfusun barınmakta oluşudur. Bu konuyla ilgili olarak İmar ve İskân Bakanlığı'nın Cumhuryetin 50. yıldönümü nedeniyle yayınladığı yapıttan şu bilgileri aktaralım. «1955 yılında Türkiye nüfusunun % 61.44'ü bir ve iki odada, % 91.63'ü bir ilâ dört odada oturmaktadır. Beş, sekiz ve daha fazla odada oturanların yüzdesi 8.36 gibi düşük bir oran göstermektedir...Öte yandan 1965 yılında ise, şehirleşmenin hızlı bir şekilde gelişmesi ve ölüm oranlarının azalması nedeniyle «hane» başına düşen nüfus 5.29'a yükselirken, bir odada oturanlar, 4.40' a, iki odada oturanlar da 5.23'e yükselmiştir. Yukarıdaki oranlar 1955'ten 1965'e kadar olan süre içinde şehirlerde yaşıyan hanelerin 1955 yılına oranla gittikçe daha yoğun bir şekilde yaşamakta olduğunu açıkça göstermektedir. (27).» Türkiye'deki toplam hanelerin konutlarındaki kolaylıklarla ilgili olarak aşağıdaki bilgileri aktaralım.

Kolaylık cinsi	Toplam hane sayısına oranı
Mutfağı olmayan	% 61.1
Banyosu olmayan	80.0
Gusulhanesi olmayan	57.3
Evin içinde helâsı olmayan	61.4
Musluk suyu olmayan	74.1
Elektriği olmayan	63.4
Havagazı olmayan	66.9

Kaynak: DPT. Konut Özel İhtisas Komisyonu Raporu Ankara 1971
Aktaran, İmar ve İskân Bakanlığı Mesken Genel Müdürlüğü. Türkiye'de konuta ilişkin istatistik veriler. Haziran 1974. Ankara. Tablo:9

Tablodaki rakamlar Türkiye'deki toplam hane sayılarına ilişkin olarak verilen ortalama oranlardır. Bu oranlar köylerde daha yüksek olarak oluşmakta, kasabalara ve büyük kentlere doğru gidildikçe ise göreli olarak azalmaktadır.

Şehirleşmenin hızlı bir şeklilde gelişmesi ve ölüm oranlarının azalmasının bu olguya neden olarak gösterilmesi yeterli değildir kanısındayız. Konut sorununu oluşturan asıl neden kent topraklarında uygulanan özel mülkiyet ve uygulanan plânsız şehirleşmedir. Kent topraklarının özel mülkiyete konu olması nedeniyle oluşan arsa spekülasyonu ve konut yapımının özel girişimin eline bırakılmış olması nedeniyle plânlı bir konut politikasının izlenmesi olanaksız olmaktadır. Sağlıklı bir kentleşmenin koşullarından birisi de «Sanayileşme» olgusudur. Şehirleşme oranı sanayileşme ile orantılı olarak gelişmediğinden, çarpık bir kentleşme biçimi oluşmaktadır. (28).

Sağlıksız şehirleşmenin ve uygulanan konut politikasının sonucu olarak özellikle büyük kentlerde oluşan gecekondular elverişsiz yaşam koşulları ile dikkati çekmektedirler. Gecekonduların toplam sayısı ve genel konut sayılarına oranı giderek artan bir görünüm yansıtmaktadır. Bu konudaki sayısal verilerin bazılarını aktaralım.

Gecekondu sayıları ve kent konutlarına oranı (1955-72) (29)

Yıllar	Gecekondu sayısı (bin)	Kent konutlarına oranı (%)
1955	50	3.5
1960	240	13.7
1966	400	18.7
1967	450	20.7
1968	470	19.9
1969	500	19.8
1970	600	22.2
1971	650	22.3
1972	700	22.4

Toplam gecekonduların büyük bir kısmı üç büyük kentin kenar semtlerinde kurulmuştur. Ankara, İstanbul ve İzmir'in belirli semtleri

gecekondu bölgeleri olarak bilinmektedir. İstanbul'da Gültepe, Zeytinburnu, Gaziosmanpaşa, Ankara'da Gülveren, Altındağ, Çınçınbağları, İzmir'de Gürçeşme bunların başlıcalarıdır. 1970 yılı için üç büyük kentteki gecekondu sayısı ve Türkiye'deki toplam gecekondular içindeki payı şöyledir (30).

İstanbul	195 bin	% 32.5
Ankara	150 bin	% 25.0
İzmir	60 bin	% 10.0
Üç şehir top.	402 bin	% 67.5

Toplam gecekondu sayısının geriye kalan % 32.5'nin 5.8 Adana, 4.2'si Bursa, geriye kalan % 22.5 ise diğer 62 il'e dağılmıştır (31). Prof. Dr. Ruşen Keleş'in konuyla ilgili bir araştırmasında gecekondu nüfuslarının bazı şehirlerin genel nüfusu içindeki yerini ve gecekondu oranını gösteren bulgular ise şöyle (32).

Şehir	Şehir nüfusunun gecekonduda yaşıyan nüfus yüzdesi	Konut stoku içinde gecekondu yüzdesi
Ankara	65	65
İstanbul	45	40
İzmir	35	25
Adana	45	49
Bursa	25	22
Samsun	36	41
Erzurum	35	40
Diyarbakır	20	13

Yukarıda belirtilen araştırma mevcut gecekonduların % 71.2'sinin akarsuyu, % 41.1'inde elektrik olmadığını belirtiyor (33). Gecekonduların önemli bir özelliği de yeterli alt yapı hizmetlerinin (yol, kanalizasyon vb.) yokluğudur.

Araştırmaların ortaya çıkardığı önemli bir gerçek de gecekonduda yaşıyan halkın meslek ve çalışma yaşamındaki statülerinin yapısı ile ilgilidir. Bu konuda yapılan tüm araştırmaların ortak bulguları şu noktalarda birleşmektedir. Gecekondularda yaşayan nüfusun çoğunluğu ücretli işçidir. Bazı bölgelerde bu oran gecekondu nüfusunun yapısını geçmektedir. İşçiliği takip eden meslekler ise sırasıyla, memur, müs-

tahdem, küçük esnaf olmaktadır (34). Bu sonuçlara bakarak gecekondularda yaşayan halkın «Emekçi halk» olarak nitelenmesi olanaklıdır. Üçüncü dünya ülkelerinin çoğunun tipik bir özelliği ve «Azgelişmişlik» koşullarının bir sonucu olan «Gecekondu» denilen konutların (35) ülkemizin kentlerinde giderek yaygınlaşmakta oldukları görüyoruz.

Ülkemizin gençlik çağındaki nüfusu yukarıda kısaca değindiğimiz yetersiz konutların elverişsiz koşullarında yaşamaktadır. Büyük kentlerin emekçi halk kesimlerinin yoğun olarak yaşadıkları gecekondu bölgelerinde ise kent gençliğinin büyük bir kısımının yaşadığını verilerin ışığında söylemek olanaklı. Öyle ki bugün için gençlik konusunda «Gecekondu gençliği» kavramı türemiş ve bu gençlik üzerine özgün araştırmalar yayılmaya başlanmıştır (36).

Konut konusunda belirtmemiz gereken önemli bir olgu da, kirada oturan ailelerin sayısının ve kira ödemelerinin giderek artmasıdır. Kirada oturan ailelerin oranları özellikle kentsel aileler içinde önemli bir oran tutmaktadır. Bu konudaki sayısal bulgular şöyle: 1970 yılında tüm hane halklarının içinde kiracı olanların sayıları % 19.6'dır. Üç büyük şehir için sonuçlar şöyle: İstanbul'da yaşayan hanelerin % 53.7'si. Ankara'da yaşayan hanelerin % 47.5' i, İzmir' de yaşıyan hanelerin ise % 41.3'ü kiracı olarak yaşamaktadır (37).

Bu rakkamlar da uygulanan konut politikasının başarısızlığını göstermektedir. Kira fiyatlarının artışının, fiyat artışları içinde en yüksek bölümü kapsadığı ve özellikle ücretlilerin (işçi, memur vb.) gelirinin büyük bir bölümünün kira ödemelerine harcandığını bu konuda yapılan araştırmalar somutlamaktadır. Kira artışı konusunda tüm Türkiye illerini kapsıyan bir araştırmanın bulgularına göre, 1976 yılındaki kira fiyatları 1974 yılına oranla birçok ilde % 110 ve ortalama olarak da % 100 civarında artış göstermiştir. (38).

NÜFUSUN EĞİTİM YAPISI:

Eğitim konusunu daha sonraki bölümde ayrıntılı olarak inceliyeceğiz. Bu bölümde nüfusun eğitim durumunun genel özelliklerini ve gençlik nüfusunun bu özelliklerle ilişkisini belirtelim.

Nüfusun eğitim durumu ile ilgili gelişmeler ve sayısal veriler Türki-

ye'nin azgelişmiş ülkelerle benzer özellikler taşıdığını ortaya koymaktadır. Bu durumu sayısal verilerle belirlemeye çalışalım.

Sayım yılların göre genel nüfus içinde okur-yazar olmayanların oranı (% olarak) (6 ve daha yukarı yaşlar) (39)

Yıl	Kadın	Erkek	Toplam (kadın ve erkek)
1935	89.5	68.9	79.6
1945	83.2	56.3	69.8
1950	80.6	54.7	67.6
1955	74.5	44.2	59.1
1960	75.2	46.4	60.5
1965	67.2	35.9	51.3
1970	59.9	31.0	43.3

Okur yazar olmayanların oranı cinsyete göre farklılık gösterdiği gibi yerleşme yerine göre de farklılık göstermektedir. 1966-67 yılı nüfus araştırmasının bu konudaki bulgularını aktaralım.

Okur yazar olmayan nüfusun yerleşme yeri ve cinsiyete göre yüzde oranı

Yerleşme bölgesi	Kadın	Erkek	Toplam
Köysel	72.1	36.6	54.9
Kentsel	45.8	17.8	32.1
Türkiye (ortalama)	62.7	29.8	46.8

Üç büyük kentte okur yazar olmayan nüfusun cinsiyete göre yüzde oranları

Şehir	Kadın	Erkek	Toplam
Ankara	32.5	8.6	20.6
İstanbul	26.0	9.7	18.0
İzmir	35.6	15.7	26.0

Kaynak: Türkiye nüfus araştırmalarından elde edilen hayati istatistikler, 1966-67 Ankara. 1970. sahife 28'den tarafımızdan hesaplandı.

Birleşmiş Milletlerin, bazı ülkelerde okur yazar olmayan nüfusun oranları ile ilgili bulguları ise şöyle (40):

Ülke	Okur yazar olmayan nüfusun yüzde oranı (1970)
Türkiye	54.0
Brezilya	38.9
Tayland	32.3
Meksika	23.8
Yunanistan	19.6

Okuma yazma bilmeyenlerin oranının gençlik yaşı kabul edilen 12-24 yaş arasında halen yüksek bir oran oluşturduğu görülmektedir. Bu şaşırtıcı ve dikkati çekici durum konumuzu yakından ilgilendirdiğinden bu konudaki sayısal verileri aşağıya aktarıyoruz.

Okuma yazma bilmeyen 12-24 yaş grubundaki nüfusunun sayısal ve oransal durumu

Yıl	Okuma yazma bilmeyen 12-24 yaş nüfusu (bin)	12-24 yaş nüfusun çağ nüfusuna oranı (%)
1950	3.211	55.8
1955	2.862	47.4
1960	2.955	45.8
1965	2.554	33.8
1970	2.416	26.1

Kaynak: DPT Sosyal Planlama sektörleri ön raporu. Cilt: II sahife 10

Tablonun gösterdiği gibi 1970 yılı sayılarına göre okuma yazma bilmeyen gençlerin sayıları 2 milyon 416 bindir. Oran olarak da 12-24 yaşındaki çağ nüfusunun % 26.1'ini oluşturmaktadır. Bizce bu sayıların gösterdiği en önemli gerçek, bu toplum politikasının iflası ve gençlik açısından olumsuzluğudur. Elli yıllık toplum politikasının genç nüfus açısından bile istenen düzeye erişemediğinin belgesidir. Kalkınma süreçlerine başladığında çok daha olumsuz koşullar içinde bulunan ve bu sürece Türkiye'den daha sonra başlamış bulunan birçok ülke sadece genç nüfus için değil, tüm nüfus açısından da okuma yazma bilenlerin oranını % 98'in üzerine çıkarabilmiştir. (41).

Eğitim konusunu daha sonra inceleyeceğimiz için burada ayrıntılarına girmiyoruz. Ayrıca nüfusun bitirilen eğitim kurumlarına göre sayısal dağılımı ek tablolarda verilmiştir. Son olarak 1970 ve 1975 yılı nü-

fus sayımlarından okuma yazma bilmeyenlerle ilgili sayısal veriler aktaralım. (42).

Yıl	Okuma yazma bilmeyenlerin sayısı (6 ve daha yukarı yaşlar)
1970	12.818.000
1975	12.831.000

Görüldüğü gibi doğal gelişme yasaları gereği, düşmesi gereken okuma yazma bilmeyenlerin sayısı, aksine artış göstermektedir.

NÜFUSUN BESLENME DURUMU VE ÖZELLİKLERİ

«Biliriz nedir bizi hasta eden!
zor değil hastalığımızın nedenini anlamak,
şöyle bir bak üstümüze başımıza,
o saat öğrenirsin her şeyi.
Çünkü elbiselerimizi yırpatan neyse,
odur vücutlarmızı da yıpratan.
Ezdi bitirdi bizi,
çok çalışmak, az yemek.
Sense öğüt verirsin,
dersin, olun kanlı canlı!» (12)

Beslenme durumu açısından da Türkiye'nin üçüncü dünya ülkeleri ile benzer özellikler gösterdiği ve bu ülkeler grubunda yer aldığı görülmektedir (43). Bu konudaki sayısal bilgileri ek tablolarda verdik. Ulusararası kuruluşların yayınlarından alınmış bulunan bu tablolardaki veriler, ülkemizin beslenme açısından birçok dünya ülkesinden ve bazı komşu ülkelerden de daha geri bir durumda olduğunu göstermektedir. OECD'nin 1963 yılında yayınladığı bilgilere göre, günde insan başına düşen protein miktarının niteliği şöyle (44).

Ülke	Beslenme içinde hayvansal protein (gr)	Bitkisel protein (gr)
Yunanistan	29	66
Portekiz	27	46
İspanya	22	53
Türkiye	16	82

Bu durumu yorumlayan bir beslenme uzmanı «Hayvansal protein bakımından en geride bulunmaktayız» dedikten sonra hayvansal protein miktarının asgari 25-30 grama çıkarılmasını öneriyor (45). Beslenme ile ilgili araştırmalar, sağlıklı bir beslenmenin, beslenme içinde-

ki hayvansal besin ve proteinlerin artışıyla doğru orantılı olduğunu göstermektedir. Gelişmiş ülkelerin beslenmesinde hayvansal protein miktarı yüksek olup, bitkisel protein ve tahıl miktarı düşük olarak tüketilmektedir. Üçüncü dünya ülkelerinde ise durum tam tersinedir. Bu ülkelerde halk çok küçük oranda hayvansal protein almakta, buna karşın yüksek bir oranda tahıl ve bitkisel besin tüketmektedir. Biz burada sağlıklı bir beslenmenin nasıl olması gerektiği ve bunun nedenleri üzerinde durmayacağız (46). Amacımız beslenme konusundaki mevcut durumu kısaca sergilemektir.

Gelişmiş ve azgelişmiş ülkelerde beslenmenin niteliği (47)

Ülkeler	Adam başına yıllık tahıl (kg.)		Adam başına günlük protin (gr.)	
	Üretilen	Yenen	Hayvansal	bitkisel
ABD	646	67	66	28
İngiltere	413	85	51	36
Hindistan	144	124	6	41
İtalya	304	142	25	51
Japonya	218	147	16	50
Mısır	235	188	13	66
Pakistan	173	151	8	37
Türkiye	?	248	16	75

Tabloda görüldüğü gibi ülkemiz tahılla beslenen ülkelerin başında yer almaktadır. Hayvansal gıdaların türlerine göre ayrımlanmış tüketim miktarları ise aşağıdaki gibidir.

Nüfus başına tahıl ve net hayvansal besin tüketimi (günlük ve gr. olarak)

Ülke	Tahıl	Et	Yumurta	Balık	Süt
ABD	176	310	50	18	689
B. Almanya	189	220	42	11	567
İtalya	353	136	27	17	394
İspanya	305	112	30	37	297
Yunanistan	331	111	29	29	448
Türkiye	474	39	5	5	219

Kaynak: FAO. Production Yearbook. Vol. 25 yıl. 1971 (48)

Türkiye'nin uluslararası durumunu belirten aşağıdaki sayıları da vererek, beslenme araştırmalarının Türkiye'deki beslenme durumuna ilişkin bulgularına geçelim.

Nüfus başına bazı gıda maddelerinin yıllık tüketimi (kilogram olarak)

Ülkeler	Tahıl	Et	Yumurta	Balık
ABD	66.0	95.5	18.8	4.8
B.Almanya	79.2	60.5	13.1	6.7
İtalya	134.2	30.7	9.3	5.1
Brezilya	103.9	27.5	3.4	2.6
Meksika	127.5	22.7	5.4	2.5
Yunanistan	157.1	26.3	6.8	9.2
Türkiye	223.0	13.5	1.8	2.5

Kaynak: Union Nations. Compendium of Social Statistics 1967. New York 1968 (49).

Yukarıda verdiğimiz ve azgelişmiş ülkelerle ilgili olarak ekte bu konuda vermiş olduğumuz sayısal bilgilerin sonucu olarak Türkiye'nin beslenme yapısının elverişsiz bir nitelikte bulunduğunu ve genel hatları ile azgelişmiş ülkelerin özelliklerini taşıdığını görmüş bulunuyoruz.

Bu, sorunun yalnızca bir yanıdır. Diğer yanı ise ülke içinde toplumsal sınıflar arasında besin tüketimi açısından büyük farklılıkların bulunmasıdır. Beslenmenin asıl olarak gelir durumuna bağlı olması ve kapitalist ülkelerde görülen gelir dağılımı eşitsizliği bu sorunun temel nedeni olmaktadır. Ulusal gelirden, paylarına yetersiz bir gelir miktarı düşen emekçi kitleler, bu gelirden gıda tüketimi için yeterli pay ayıramamaktadırlar. Bunun önemli bir nedeni de diğer metalarda olduğu gibi gıda mallarında görülen sürekli ve yüksek fiyat artışlarıdır.

Devlet İstatistik Enstitüsü'nün bir yayınında bu konuda şu görüşlere yer verilerek, gıda harcamalarının genel harcamalar içindeki payını saptamak amacıyla bazı kentlerde yapılan anket sonuçları belirtiliyor. «Gelir düzeylerine göre ailelerin tüketim bileşimleri de farklıdır. Yüksek gelirli ailelerde otomobil tamiri vb. gibi harcamalar görülürken, bu nitelikteki harcamaların fakir aile bütçeleri içinde yeri yoktur. Fakir aileler gelirlerinin önemli bir bölümünü gıda, yiyecek için ayırırlar

(50).» Gıda harcamalarının, başlıca şehirlerimizde gelir gruplarına göre aile bütçesi içerisindeki oranları aşağıdaki tabloda gösterildiği gibidir.

Gıda harcamalarının genel harcama içerisindeki payı (%)

Gelir grubu (TL)	İstanb.	Ank.	İzmir	Bursa	Sams.	Erz.
0-500	60	60	60	58	66	64
501-1000	53	47	50	44	51	47
1001-1500	41	42	43	37	40	44
1501-2000	36	33	33	32	32	32
2001ve yukarısı	25	25	26	28	20	25

Kaynak: DİE: Türkiye'de toplumsal ve ekonomik gelişmenin 50. yılı sh. 483

Not: Oranların artıkları tarafımızdan yuvarlatılmıştır.

Tablodan da görüldüğü gibi düşük gelirli ailelerde gıda harcamalarının aile bütçesindeki yeri ortalama % 50 civarında olup, çok düşük gelirlerde ise % 60'ın üzerine çıkabilmektedir. Her bir gelir grubunun, gıda harcamaları oranı 6 şehirde de yaklaşık oranlarda oluşmaktadır. Belirtilen şehirlerdeki tüketici harcamaları anketlerinin 1960 yılından bir iki yıl sonra yapılmış olması nedeniyle gelir gruplarının gelirlerini belirten sayılar o günkü gelirlerin sayısal yapısı göz önüne alınarak belirlenmiştir. Bugün, gelir gruplarını belirlemek için kullanılacak sayılar daha büyük olabilir. Ancak fiyat artışlarının da aynı oranlarda, hatta daha yüksek bir oranda gerçekleştiği göz önüne alındığında, bugün için de sonuçların pek fazla değişmemiş olduğunu belirtebiliriz.

Yüksek gelir gruplarının beslenme yetersizliği diye bir sorunu olamıyacağı açıktır. Ama toplumumuzda yüksek gelir grubunda bulunanların küçük bir azınlık olduğunu, yapılan araştırmalar göstermektedir. Dolayısıyla halkımızın büyük çoğunluğu düşük gelirli olarak yetersiz bir beslenme ile karşı karşıyadır. Emekçi halkın oturduğu bölgelerde ve işçiler arasında yapılmış bazı araştırmaların sonuçlarını inceleyelim.

Ankara şehrinin bazı mahallelerinde ve Etimesgut sağlık ocakları lokalitelerinden altısında örnekleme ile seçilmiş 667 ailede Hıfzıssıha Okulu tarafından yapılan gıda tüketimi araştırmasının bulgularından bazıları şöyledir:

«1-Ailelerin % 20'sinde kalori yetersizliği vardır.

2-Total protein yetersizliği % 18, hayvansal protein yetersizliği % 37 ailede görülmektedir.

3-A vitamini ve karoten tüketimi % 24 ailede yetersiz seviyededir.

4-V vitamini % 6 ailede yetersizdir.

5- Minimum riboflavin ihtiyacından az riboflavin tüketen aile oranı % 39'dur.

6-Kalsiyum tüketimi % 6 ailede yetersizdir (51).»

Belirtilen araştırmanın sonuçlarına göre Ankara şehrinin mahallelerinde tüketilen yiyecek cinsleri ve miktarları ile bunların sağladıkları kalori miktarları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Tablonun incelenmesinden ilk bakışta anlaşılan bir gerçek, gecekondu mahallelerindeki beslenme maddelerinin diğer mahallelere göre farklı oluşudur. Adeta gelişmiş ükelerle, azgelişmiş ülklerdeki durumun ters orantılılığı görülmektedir. Yani gecekondu mahallelerinde tüketilen tahıl miktarı diğer mahallelere göre daha yüksek iken, tüketilen et, balık, yumurta gibi «hayvansal besinler çok düşüktür. Gelişmiş kapıtalist ülkelerle, üçüncü dünya ülkeleri arasındaki bu ters orantılılık, burada toplumsal yapı içinde oluşmaktadır. Benzetmemizde, üçüncü dünya ülkelerinin karşılığı emekçi halk kiteleri olmaktadır. Bu olgunun daha başka araştırmalarca da doğrulandığını görüyoruz. Aşağıda onlardan söz edeceğiz.

Ankara mahallelerinde günde tüketilen bazı yiyeceklerin miktarı ve sağladıkları kalori yüzdesi (eylül - ekim 1966) (52)

	Şahıs/gram		Kalori %	
Gıda cinsi	**gecek.**	**diğer mah.**	**gecek.**	**diğer mah.**
Ekmek	475	334	52.95	33.63
Diğer buğday mamulleri	26	53	4.20	7.47
Bulgur	12	10	1.85	1.40
Pirinç	15	35	2.55	5.00
Tarhana	1.5	2.3	0.25	0.35
Patates	35	29	1.00	1.18
K. Baklagiller	16	19	2.60	2.70
Etler	34	104	3.60	9.85
Balık	0.8	10	0.05	0.60

Yumurta	3.5	12	0.25	0.74
Süt ve mamulleri			2.25	4.09
Yağlar			10.20	15.90
Tahıllar (toplam)			66.80	47.85
Alınan günlük kalori	2172	2484		

Aynı araştırmanın Ankara şehrinin köylük bölgelerine ait araştırma sonuçları da benzer bulguları vermektedir. Köylülük bölgelerdeki beslenmenin niteliği, gecekondu mahallelerindeki durumdan çok az bir oranda yüksek görülmektedir. Gecekondu bölgelerinde günde et 34 gr. , yumurta 3.5 gr. tüketilirken, köysel bölgeler için aynı rakamlar 35 ve 6 olarak bulunmuştur. Gecekondu mahallelerindeki günlük ekmek tüketimi 475 gr. olarak bulunurken, köylülük bölgelerinde 497 olarak saptanmıştır. (53) Aynı araştırmanın araştırma kapsamına giren bölgeler için bulduğu günlük kalori tüketimleri bulguları aşağıda gösterilmiştir. (54).

Ailelerin günlük kalori tüketimleri (Ankara ve civarı)

	Ailede kalori tüketimi (şahıs/ günde)			
	2310 +	**2310-1925**	**1925-1540**	**1540+**
ALAN	**Aile %**	**Aile%**	**Aile %**	**Aile %**
Genel ortalama	57	23	14	6
Köyler ortalaması	54	21	18	7
Gecekondu ortalaması	43	26	18	13

Bu konudaki bir uzmanın, bu araştırmanın sonuçları konusundaki yorumunu biraz yukarıda vermiştik. Bu değerlendirmelerden birisi de bu ailelerin % 20'sinin kalori yetersizliği gösterdiğini belirtmekte idi. Oysa tablodan da görüleceği gibi genel ortalama olarak ailelerin % 43'ü 2310 kalorinin altında kalori tüketiminde bulunmaktadır.

Bir beslenme uzmanının konuyla ilgili araştırmasında uluslararası kuruluşlarca Türkiye için «tavsiye» edilen «asgari» kalori miktarları şöyle belirtilmektedir. (55).

Yaş grupları için tavsiye edilen günlük kalori miktarları

Yaş grubu	Kalori miktarı
13-15	3100
16-19	3600
20-30	3000
30-50	2700
50-70	2500

Verdiğimiz kalori miktarları erkekler için tespit edilmiş olanlardır. Kadınlar için tespit edilen miktarlar daha düşük olup, gebelik ve emziklik dönemi için ayrı kalori miktarı verilmiştir. Yukarıda verdiğimiz rakamlardan anlaşılacağı gibi 13-70 yaşları arasındaki bir erkek için günlük kalori miktarı ortalama olarak 3000'dir. (Kalori: Gıda maddelerinin taşıdığı enerjiyi ya da bir kişinin iş yapma sırasında harcadığı enerjiyi ölçmek için kullanılan bir ölçü birimidir. İnsanın yaptığı fiziksel işin aldığı kalori ile çok yakından ilişkisi bulunmaktadır.)

Bu nedenle, araştırma sonuçlarına göre kalori bakımından yetersiz olan ailelerin oranının % 20'den çok daha yüksek olduğunu kabul etmek gereklidir. DPT'nin üçüncü beş yıllık plân hazırlık çalışmaları için kurulmuş olan beslenme sorunları özel İhtisas Komisyonu raporunda da kabul edilen kalori miktarı erkekler için 3200 kadınlar için ise 2300 kaloridir (56).

Yine Hıfsızsıhha okullunun, Ankaranın çeşitli semtlerindeki 107 işçi ailesinin üzerinde yaptığı gıda tüketimi araştırmasının sonuçlarından, işçi ailelerin tüketici ünite (yetişkin) başına düşen kalori ve hayvansal protein miktarları ve ailelerin oranlarını gösteren sayısal veriler şöyle (57).

Kalori	
Yetersiz-1999 kaloriden az alanlar	% 12
Düşük-2000-2499 kalori alanlar	% 17
Ortanın atında-2500-2999 kalori	% 28
Orta-3000-3500 kalori alanlar	% 29
İyi-3500+ kalori alanlar	% 15

Toplam protein	
Yetersiz- 50 gr. az alanlar	% 7
Düşük - 51- 65 gr. alanlar	% 13
Orta - 66- 80 gr. alanlar	% 30
İyi - 80+ alanlar	% 50
Hayvansal protein	
Yetersiz- 9 gr. dan az alalar	% 47
Düşük-10-15 gr. alanlar	% 22
Orta - 16-24 gr. alanlar	% 15
İyi- 25 gr.dan fazla alanlar	% 15

Yapılan çeşitli araştırmalar ve incelemeler, toplumumuzda işçilerin yeterli olarak beslenemediklerini göstermektedir. Karayolu yol işçilerinin beslenme koşullarını belirlemek için yapılan bir araştırmanın sonucu, bu işçilerin yetersiz beslenme koşullarında olduklarını göstermiştir. Bu işçilerin beslenmesinde bazlama, bulgur ve ekmek önemli yer tutmaktadır. Bu da hastalığa yakalanma oranlarını arttırmaktadır (58)

Beslenme koşullarının yetersizliği en büyük etkisini özellikle çocuklar üzerinde göstermektedir. Çocukluk dönemi, insanın fiziksel ve düşünsel gelişmesinin şekillenmesinde belirleyici bir önemi olan dönemdir. Yarının genci olacak insanların beslenme koşullarının yetersizliği, etkisini gençlik yıllarında ve tüm yaşamı sürecince gösterecektir. Beslenme yetersizliği en önemli ve kalıcı etkisini büyüme ve gelişme çağı olan çocuklukta gösteriyor. Yapılan araştırmalar, sağlıklı bir bünyenin oluşmasının daha çocuk doğmadan ana karnında başladığını ve çocuğun biyolojik gelişmesinin, beyin gelişmesinin «Doğumdan önce «en yüksek düzeyde» gerçekleştiğini belirtiyor. Beynin oluşması ve gelişmesinin ise asıl olarak 6 yaşına gelinceye kadar geçen dönemde önemini koruduğunu bu araştırmalar ortaya koymuş bulunuyor (59). Bu nedenle beslenmenin en önemli olduğu dönemlerin, çocuğun ana karnından ve doğumundan sanraki 1-6 yaşlar arasında olduğunu söyleyebiliriz. Bu dönemdeki yetersiz beslenme, «İnsanın tüm yaşam süresine» etki edip yön verecek bir niteliktedir. Bu bilgilerden anlaşılacağı gibi, çocuğun sağlıklı bir gelişme göstermesinin ön koşulu annenin yeterli bir beslenme içinde olmasıdır. Beslenmesi yetersiz olan annelerin çocukları, daha ana karnında iken şekillenen gelişme bozukluğu, ye-

tersizliği ile karşı karşıyadırlar. Bu olumsuz etkilerin sonradan düzeltilmesi ise olanaksızdır. Ülkemizde özellikle emekçi ailelerin çocuklarında görülen yüksek ölüm oranı ve hastalığın nedenleri bu kaynakta aranmalıdır. Bu açıdan koşulların ve mevcut durumun özellikle düşük gelirli aileler açısından yetersiz olduğunu belirledikten sonra, çocuklardaki beslenme yetersizliğinin sonuçları konusuyla ilgili bazı araştırmaların sonuçlarına bakalım.

Doç. Dr. Sevinç Oral tarafından Ankara'nın Etimesgut bölgesinde yapılmış bir araştırmanın sonuçlarının ortaya çıkardığı bulgular şöyle, araştırma 163 aile seçilerek yapılmıştır.

«Son iki gün içinde, yemek yeme çağında bulunan;
37 çocuk hiç hayvansal protein,
86 çocuk et (konserve şekilleri dahil) veya yumurta
14 çocuk peynir, süt, yoğurt vs.
95 çocuk bitkisel protein (fasulye, nohut, mercimek vs.)
96 çocuk yeşil sebze
93 çocuk meyva almamıştır.
Bunlar içinden bir ay zarfında;
31 çocuk et veya yumurta,
3 çocuk peynir, süt, yoğurt
29 çocuk bitkisel protein
65 çocuk yeşil sebze
54 çocuk meyva, yememiştir (60).»

Araştırmanın sonuçlarını değerlendiren araştırmacı, durumun diğer gelişmekte olan (üçüncü dünya ülkeleri)ne benzediğini belirtmektedir (61). Araştırmanın sonuçlarına göre çocuklardan 55 tanesinde «Malnütrisyon» tespit edilmiş olup, bunlardan 37 tanesi birinci dereceden, diğerleri ise iki ve üçüncü derecelerdedir. (62). Aynı araştırma çocukların ailelerinin beslenme durumu üzerine de şu bilgileri vermektedir.

«Sabah kahvaltılarında, bazlama (% 91.7) ile şekerli çayın (% 73.3) başlıca gıdayı teşkil ettiği görülmüştür... Öğleyin % 82.6 ailenin başlıca gıdasını bazlama ile % 35.5 oranında turşu, % 34.4 oranında ise pekmez reçel gibi yiyecekler teşkil etmektedir. (63).» Araştırmada bu sonuçların «163 aileden 326 defa sabaha ait, 276 defa öğle yemeklerine ve 256 defa akşam yemeklerine ait malümat» sanucu hesaplandığı belirtilmektedir (64)

Hıfsısıhha Okulu'nun araştırma sonuçları (1965-66)

Hıfsısıhha Okulu'nun Ankara Etimesgut bölgesinde yaptığı araştırmalar da yan bulgu olarak çocuklarda beşlenme yetersizliğine ilişkin şu sonuçlar bulunmuştur.

«0-6 ay arasındaki çocukların normal seviyede büyüme ve gelişme gösterdikleri, 6-12 ay arasında % 15-25 oranında büyüme geriliği görüldüğü, 12 aydan sonra çocuklar arasındaki büyüme ve gelişme geriliğinin giderek artarak 2-4 yaş arasında % 30-40'a ulaştığı» tespit edilmiştir (65).

Yine Hıfsısıhha Okulu'nun Diyarbakır, Urfa ve Mardin'de yaptığı araştırmalara göre, 5 yaşına kadar olan çocuklar arasında ilk iki şehirde % 38, Mardin'de ise %43 oranında gelişme geriliği vardır (66). Böylece büyüme çağındaki çocuklar arasındaki beslenme yetersizliğinin ülkemizin diğer bölgelerinde de aynı oranı koruduğu araştırma sonuçlarından anlaşılmaktadır.

Dr. Cahit Atıf Kansu'nun araştırma sonuçları (1959)

Dr. Cahit Atif Kansu'nun Amasya, Tokat, Zile ve Turhal'ın kasaba ve köylerinde yaptığı araştırmanın sonuçlarını aşağıda veriyoruz (67).

Beslenmenin yetersizliği sonucu ortaya çıkan «Malnütrisyon» çok yönlü bir gıda eksikliğinin belirtisi olararak aşağıdaki oranlarda bulunmuştur.

Köy ve kasabalarda	% 18.5
Köylerde	% 21
Kasabalarda	% 16.9

Kansu'nun araştırmasına göre, yetersiz beslenme sonucu oluşan «Raşitizm» hastalığının oranları ise şöyle,

Köy çocuklarında	% 24.3 oranında
Kasaba çocuklarında	% 17.6 oranında

Thomson ve arkadaşlarının yaptığı araştırmanın sonuçları (1956)

Thomson ve arkadaşları tarafından beş bölgede yapılan 3289 ilkokul çocuğu üzerinde araştırma yapılarak, çocukların beslenme durumları incelenmiş, büyüme ve gelişmeleri ölçülmüş ve büyüme geriliği ile yetersiz beslenme gösteren çocukların oranın yüksek olduğu görülmüştür. Aynı araştırma bebek ölümlerinin de bu nedenlerle yüksek olduğunu saptamıştır. Thomson ve arkadaşlarının yaptığı arştırmada beslenme bozukluğunun yol açtığı hastalıklar ve belirtilerle ilgili olarak saptanan bulgular şöyle (68):

Türkiye'de ilkokul çocuklarında görülen yetersiz ve dengesiz besenme belirtilerinden bazıları (Thomson 1956)

Belirtiler	%
Troid büyümesi	5.0
Parotid büyümesi	7.2
Konjonktiva belirtileri	10.1
Keylozis	49.1
Dudak gemi	18.5
Dil papilla atrofisi	5.9
Deride foliküler hiperkeratoz	14.0
Deri kuruluğu	24.0
Kendiliğiden dişeti kanaması	0.6
Raşitizm belirtileri	2.8

Dr. O. Neyzi ve Dr. C. Gürsan'ın araştırma sonuçları:

Araştırmacıların 0-14 yaşları arasında 2500 gecekondu ve 291 köy çocuğunda yaptıkları antropometrik ölçmeler ile, ilk üç aydan sonra ortalama tartı değerlerinin henüz normal ölçülerde kaldığını, takat düşük tartı gösteren çocuk sayısının artmaya başladığını ve 9. aydan sonra ortalama değerin de normalin altına düşüğünü göstermişlerdir. Çocukların boy ortalama değeri ilk 12 ay içinde normal hudutlarda olup, belirgin düşme bundan sanra başlamaktadır (69). Gelişme çağındaki boy ve ortalama ağırlığın bu olumsuz gelişmeleri başka araştırmalar tarafından da ortaya çıkarılmış bulunmaktadır. Sonuçları yayınlanmış bulunan bu antropometrik araştırmaların başlıcaları şunlardır (70).

1- Dr. Enver Bostancı'nın Ankara okullarında yaptığı araştırma

2- Thomson ve arkadaşlarının yaptığı, yukarıda söz konusu edilen araştırma

3- İ. Yıldırım ve M. Çoruh'un Tokat ilindeki ilkokul çocukları üzerinde yaptıkları araştırma

4- İstanbul Çapa Çocuk Kliniği'nin, İstanbul'un değişik bölgelerinde yaptığı bu konudaki araştırmalar

5- S. Neshed - M. Bertan'ın Ankara'nın Etimesgut bölgesi ilkokullarında yaptıkları araştırma.

Dr. Eser ve Dr. Velicangil'in araştırma sonuçları: Karadeniz bölgesinde ve İsparta'daki ilkokul öğrencileri üzerine yapılan bu araştırma-

nın sonuçları öğrencilerde vitamin ve mineral eksikliği olduğunu göstermekte ve genel olarak beslenme bozukluğunun, araştırmaya konu olan öğrencilerin % 20'sinde görüldüğü belirtilmektedir (71).

Çocuklardaki yetersiz beslenmenin gelir durumuna ve sosyal statülere göre (ailenin) farklılık gösterdiği yapılan araştırma sonuçlarından anlaşılmaktadır. Bursa Merinos Fabrikası işçilerinin çocukları üzerine yapılan bir araştırmanın ortaya çıkardığı sonuç, çocukların boy ve kilolarının İstanbul'un Teşvikiye ve Taksim bölgelerinde yaşayan varlıklı aile çocuklarından daha düşük ortalamalar göstermesi olmuştur (72). Yine Rami bölesinde yapılan araştırma bulguları da varlıklı kişilerin oturduğu semtlerdeki (Taksim, Teşvikiye, Şişli vb.) bulgulara oranla daha olumsuz görünümdedir. Araştırmaların ortaya koyduğu sonuç, yeterli beslenme olanaklarına sahip olarak sağlıklı ve dengeli gelişme gösteren varlıklı aile çocuklarına karşın emekçi halkın kendi gibi çocuklarının da büyük oranda içinde bulunduğu olumsuz koşullardan ötürü yetersiz beslenmeleri sonucu sağlıksız ve dengesiz bir gelişme gösterdikleridir.

Çocukların yetersiz beslenmesi çeşitli hastalıklara ve ölüme yol açmaktadır. Ülkemizin çocuklarının % 20' ye yaklaşan oranlarda yeterli miktarda kalsiyumu ve D vitamini alamamaları sonucu raşitizm hastalığına yakalandıkları görülmektedir (73). Ülkemizde beslenme yetersizliğinden ötürü bebek ölümleri de çokça görülmektedir.

Dr. İzzet Berkel'in araştırma sonuçları, 1960 yılında Hacettepe çocuk hastanesinde yatan 3754 hastadan, % 7.2'si ikinci ve üçüncü dereceden malnütrisyonlu, ölen çocukların ise % 11.8'inin malnitrisyonlu olduğunu göstermiştir. Yine aynı hastanede 1961 yılında yatan 2292 hastadan % 15.3'ünde ve 1961 yılında ölenlerin % 19'unda malnütrisyon olduğu saptanmıştır (74).

Yine Hacettepe Hastanesinde yatan çocukların 2 yaşından küçük olanlarının % 43'ünde malnütrisyon olduğu Albert Eckstein tarafından tespit edilen bulgulardan anlaşılmaktadır. Ülkemizde çocuk beslenmesi ve çocuk beslenmesindeki yetersizliğin sonuçları konusundaki araştırmaların bulgularını yorumlayan bir araştırmacı şu görüşleri ve sonuçları belirtmektedir (76).

a-«0-4 yaş grubu çocuklar arasında genel besin yetersizliği, özellikle Marasmus ve Marasmic-Kwashiserkar tipinde protein kalori yetersizliği ciddi sağlık sorunları doğurabilecek seviyede yaygın görül-

mektedir.

b-D vitamini ve muhtelif protein ve kalsiyum yetersizliğine bağlı olark raşitizm ve sekeli belirtileri oldukça yüksek orandadır.

c- Yetersiz riboflavin ve diğer B-Kompleksi vitaminleri ile demir tüketimine bağlı olabilecek belirtiler çok yüksek oranda görülmektedir.

d- Yetersiz A vitamini ve karotein tüketimine bağlanabilecek belirtilere rastlanmaktadır.

e- Demir, protein ve bazı vitaminlerin yetersiz tüketimi ve diğer faktörlerle ilgili olarak anemiler yüksek oranda yaygınlık göstermektedir.

f-Bazı bölgelerde iyod yetersizliğine bağlı olarak basit guvatr oranı oldukça yüksek seviyededir.

g- Yetersiz ve dengesiz beslenme ve kötü bakım sonucu diş çürümeleri yüksek orandadır.»

Doğumdan önce annelerin ve doğumdan sonra da çocukların yetersiz yaşam koşullarının, bebek ölümlerinde yüksek bir orana yol açtığı araştırmaların sonucundan anlaşılmaktadır. Bu durumun toplumsal statü koşullarına göre farklı gerçekleştiği ve çocuk beslenmesinin emekçi halkın çocuklarında yetersiz olduğunu bu nedenle de bebek ölümlerinin en çok bu kesimde görüldüğü gene araştırmalar sonucu ortaya çıkmaktadır. Ülkemizin yerleşim bölgelerine ve yerleşim yerlerine göre bebek ölüm oranlarının farklılığı bu konuyu destekler niteliktedir. Hıfsızsıhha Okulu' nca yapılan Türkiye nüfus araştırmaları bulgularına göre, yurdumuzdaki bebek ve 1- 4 yaş grubundaki çocukların ölüm hızları bölge ve yerleşim yerlerine göre şöyle (77);

Türkiye' de bebek ve 1- 4 yaş grubu ölüm hızları (*)

	Ölüm hızı (%)	
Bölge ve alan	**Bebek**	**1-4 yaş**
Orta Anadolu		
Şehirsel	140	34
Köysel	204	71
Karadeniz		
Şehirsel	98	28
Köysel	152	35
Batı A. ve Trakya		
Şehirsel	149	33
Köysel	141	44

Güney Anadolu		
Şehirsel	83	37
Köysel	172	57
Büyük şehirler		
Ankara	113	18
İstanbul	123	9
İzmir	84	13

(*) Belirtilmemekle beraber, bebek ölümlerinin binde olduğu anlaşılmakta. Tabloda görüldüğü gibi, köysel bölgelerin oranları daha yüksektir.

Aynı konuda, daha sonraki yılların araştırma sonuçlarına dayanan aşağıdaki tabloyu da verelim.

Türkiye'de çocuk ölümleri (78)

Yerleşme bölgesi	**O -4 yaş grubunun ölüm yüzdesi**	**bebek ölümü (bin canlı doğumda)**
Kırsal	54.9	168
Kentsel	38.8	113
Türkiye ortalaması	50.9	153

Beslenme özellikleriyle üçüncü dünya ülkeleri arasında yer alan ülkemiz, bebek ölümleri konusundada bu ülkelerin arasında bulunmaktadır. Bu durumu gösteren sayısal bilgiler aşağıda verilmiştir. (79):

Seçilmiş ülkeler ve Türkiye'de bebek ölümleri (bin canlı doğumda)

Ülke	**Bebek ölümü**
İsveç	13
Fransa	16
Yunanistan	32
Meksika	66
Mısır	118
Hindistan	139
Türkiye	155
Brezilya	170

Kaynak: 1971 World Population, Aktaran: H.Ü. Türkiye'de nüfus s.39

Türkiye'de diğer bazı ülkelerde çocuk ölümleri

Ülke	bebek ölümü (bin canlı doğumda)	0-4 yaş grubunda ölüm yüzdesi (%)
İsveç	12	1.4
Kanada	19	5.5 (*)
Yunanistan	32	7.6
Meksika	68	44.2
Türkiye	153	50.9

Kaynak: Dr. Nusret H. Fişek: Türkiye'de hastalıklara karşısavaşta önceliklerin saptanması üzerine bir inceleme. Toplum ve Hekim. ocak 1978 s. 50

(*) Kanada ile ilgili veri, aktardığımız kaynakta 55.5 olarak basılmış, bunun baskı hatası olduğunu düşünerek düzelttik.

Bebek ölümleri konusundaki gelişmeleri ve verileri, bu konuda yazılmış bir makaleden aktaralım. «Türkiye'de demografik kaynakların hepsi de bebek ölüm hızının yüksekliği üzerinde birleşmektedir. 1963 demografi araştırmasına göre bebek ölümleri binde 247-170 arasındadır. 1966-67 Türkiye Nüfus Araştırmasının sonuçlarına göre bu hız binde 153.1, kırsal bölgeler için binde 168.3 ve şehirler için binde 112.7 dir. 1973 yılında Hacetepe Üniversitesi Nüfus Etüdleri Enstitüsü'nün yapmış olduğu araştırmaya göre, Türkiye'de bebek ölüm hızı 1953-1972 yılları arasında binde 263'ten binde 12'ye düşmüşse de, bu durum gelişmiş ülkelerin bebek ölüm hızlarıyla karşılaştırılırsa hâlâ yüksek bir seviyede olduğu ortaya çıkmaktadır. (80).»

Beslenme konusunun gençlik için çok önemli olduğuna ve çocukluktaki beslenme durumunun, gençlik yaşı için çok önemli belirleyici sonuçlara yol açtığına inandığımız için bu konudaki durumu genişçe vermeye çabaladık. Bizce gençlikle ilgili konuların en önemlilerinin başında beslenme ve eğitim gelmektedir. Beslenme, gençliğin biyolojik gelişmesini belirlerken, aynı zamada entelektüel gelişmesinin ön koşullarında oluşturmaktadır.

NÜFUSUN SAĞLIK ÖZELLİKLERİ :

Sağlıklı bir yaşamın ön koşulu yeterli bir beslenme ve yüksek bir yaşam düzeyidir. Beslenme sorunu çözümlenmedikçe sağlık açısından olumlu bir ortamın yaratılması olanaklı görülmemektedir. Bunun için de sağlık politikasının tedavi edici değil, koruyucu hekimlik esaslarına dayandırılması gerektiğide gene bu konunun ilgili uzmanlarının saptadığı gerçeklerden. Yeterli beslenme şartları içerisinde bulunmayan kişilerin, hastalandığında tedavi edilseler dahi, yeniden aynı elverişsiz sosyal çevre ve yaşam koşullarını sürdüreceklerinden, sağlıklarının yeniden bozulacağı gerçeği, bu saptamanın temel nedenini oluşturuyor. Bu nedenle, elverişli beslenme koşulları ve yaşam düzeyi sağlıklı bir nüfusa sahip olmanın ön koşuludur. Bu koşullar aynı zamanda nüfusun ortalama yaşam süresini de belirleyen sağlıklı bir yaşamın toplumsal koşullarıdır. (81)

Dünya Sağlık Örgütü'nün sağlık tanımına göre sağlık yalnız bir hastalık ve sakatlığın yokluğu değil; kişinin bedeni, ruhi ve sosyal bakımdan tam bir iyilik halidir. Sağlık bu geniş tanım kapsamı ile ele alındığında, beslenme, barınma. çevre sağlığı şartlarının iyileştirilmesi, eğitim ve tüm yaşam kolaylıkları ile ilgili konulardan soyutlanamaz (82).

Bu koşulların elverişliliği insanın sağlığının bozulmasını önleyici, koruyucu bir ortam yaratır. Sağlık konusunun ikinci yönü ise, sağlığı bozulan kişilerin tedavisini amaçlayan hizmetler ve olanaklardır. Bu ise, yeterli sağlık tesisleri ve personelinin olmasını gerektirir. Sağlık politikası bu iki yönü, koruyucu ve tedavi edici yönü ile birlikte ele alındığında çağdaş sağlık anlayışının birinci yöne ağırlık verdiği görülmektedir. Sağlıklı bir nüfus için elverişli bir beslenme, barınma, çevre koşulları, eğitim vb. alanlarda yeterli bir gelişme düzeyi koruyucu ve önleyici tedbirler olarak düşünülmektedir. (83). Yukarıda gözden geçirdiğimiz konut, eğitim ve beslenme konularında ülkemizin yeterli bir düzeyde bulunmadığını görmüş bulunuyoruz. Bunun anlamı ülkemizde kişi sağlığım hastalanmaktan bozulmaktan koruyucu ve önleyici tebdirlerin yeterli olmadığıdır. Bunun sonucu olarak da ülkemiz nüfusu sağlık açısından da yetersiz ve olumsuz bir görünüm içindedir. Bu konuda yapılmış araştırmalar ülkemizin sağlık yapısı açısından da

üçüncü dünya ülkeleri ile benzer nitelikte bulunduğunu göstermektedir. Önce ülkemizin dünya ülkeleri içinde bu durumunu belirleyen sayısal verileri gözden geçirelim.

Sağlık konusundaki uluslararası karşılaştırmalarda kullanılan ölçütlerden birisi sağlık personeli başına düşen nüfus miktarıdır. Birleşmiş Milletlerin 1965 yılı verilerine göre düzenlediği tabloda seçilmiş bazı ülkeler ve Türkiye'nin durumu aşağıda gösterilmiştir. (84).

Seçilmiş ülkelerde ve Türkiye'de bir doktora düşen insan sayısı (1965)

Ülke	Doktor başına düşen nüfus
SSCB	480
ABD	670
Bulgaristan	600
Fransa	900
Küba (1963)	1180
Venezuella	1210
Meksika (1966)	1810
Brezilya (1964)	2290
Yunanistan	2556
Türkiye	2860
İran	3880
Pakistan	6200

Kaynak: U. Nations. Statistical Yearbook 1967.

Aynı konuda 1971 yılı rakamlarına göre de ülkemiz için önemli bir gelişme bulunmadığını aşağıdaki tablodan görmekteyiz.

Seçilmiş bazı ülkelerde sağlık göstergeleri (1968)

Ülkeler	Yatak başına nüfus	Doktor başına nüfus	Bebek ölüm oranı(binde)
Federal Almanya	90	530	23.5
ABD	120	650	21.8
Belçika	130	640	21.7

Fransa	150	770	15.1
İtalya	100	560	29.2
Hollanda	190	840	12.7
Yunanistan	170	640	31.8
Bulgaristan	90	560	30.5
Meksika	510	1810	62.9
SSCB	107	433	26.4
Türkiye (1971)	398	2316	153.0

Kaynak: DPT. 3. Beş Yıllık Kalkınma Plânı 1973-1977 Sh.820

Not: Türkiye ile ilgili sayılar 1971, diğer ülkeler için 1968 yılına ait.

Tablodan açıkça görüldüğü gibi sağlık göstergeleri açısından ülkemiz diğer ülkeler arasında olumsuz bir konumdadır. Uluslararası gösterge olarak kullanılan ana sağlığı ile ile ilgili veriler açısından da ülkemizin durumu aşağıya alınmıştır (85).

Türkiye ve bazı ülkelerde ana sağlığı durumu (1970)
(Sayılar 10.000 canlı doğum için)

Ülke	Ana ölüm oranı	Neonatal ölüm oranı
İsveç	1.0	9.1
Yunanistan	2.8	19.6
İtalya	5.4	20.4
Türkiye	7.5	30.9

Bu konudaki önemli bir ölçüt de doğuştaki (0 yaşındaki) yaşam ümidi (olasılığı) olmaktadır. Bu konuda tespit edilmiş bulunan veriler aşağıda gösterilmiştir.

Seçilmiş ülkelerde ve Türkiye'de cinsiyete göre doğuştaki yaşama ümidi

Ülke	Veri tespit yılı	Erkek (yıl)	Kadın (yıl)
ABD	1963	66.6	73.4
Japonya	1963	67.2	72.3
Arnavutluk	1960-61	63.7	66.0
Bulgaristan	1960-62	67.8	71.4

Romanya	1963	65.4	70.3
SSCB	1962-63	65.0	73.0
Hindistan	1951-60	41.9	40.6
Pakistan	1962	48.9	45.9
Yunanistan	1960-62	67.5	70.7
Türkiye	1966-67	53.0	56.3

Kaynak: (Türkiye verileri için) DİE: Türkiye Hayat tabloları 1966-67 sh. 8 yayın no. 623 Ankara 1971

(Diğer ülkeler için) Aysel Alpay: Türkiye'nin üç büyük şehri ve seçilmiş bölgeleri için cinsiyete göre hayat tabloları. Türkiye demografyası H.Ü. 1971 Ankara sh. 109

Yukarıya aktarmış olduğumuz verilerden anlaşılacağı gibi, ülkemiz sağlık göstergeleri açısından dünya ülkeleri içinde az gelişmiş ülkeler arasında yer almaktadır.Diğer azgelişmiş ülkeler gibi, sağlık açısından elverişsiz bir görünüm içersindedir. Ülkemizin dünya ülkeleri arasındaki sağlık durumunu inceledikten sonra, şimdi de ülkemizde bu konudaki gelişmeleri ve özellikleri inceleyelim.

Ülkemizin sağlık koşulları (birçok diğer toplumsal konularda olduğu gibi) Ülkemiz açısından iki önemli özellik göstermektedir. Bu özelliklerden birincisi, sağlık koşulları ve hizmetlerinin yerlşim bölge ve yerine göre farklılık göstermesidir. Diğer bir deyişle, ülkemizin sağlık hizmetleri ve koşulları kırsal kesimde ve ülkemizin geri kalmış bölgelerinde (örn. Doğu Anadolu'da), kentlere ve gelişmiş bölgelere göre daha yetersiz bir durumdadır.(86). Aynı şekilde düşük gelir grupları içindeki nüfus, yüksek gelirli toplumsal kesimlere göre mevcut sağlık koşullarından ve hizmetlerinden daha düşük bir yararlanma oranı göstermektedir. Bu durumun sonucu olarak geri bölgelerdeki ve düşük gelir grubundaki insanların hastalanma, ölüm vb. durumları daha yüksek düzeyde görülmektedir. Bu konudaki sayısal bulguları gözden geçirelim.

Doktorların üç büyük kent ve diğer kentlere göre dağılımı

İlin adı	Mütahassıs Sayısı	%	Pratisyen Sayısı	%	Toplam Sayısı	%
Ankara	2250	20.2	1071	17.2	3321	19.2
İstanbul	4352	39.1	1647	26.5	5999	34.5
İzmir	1170	10.5	439	7.0	1609	9.2
Toplam (3 il)	7772	69.8	3157	50.7	10929	62.9
Diğer iller	3367	30.2	3069	49.3	6436	37.1
Genel toplam	11139	100.0	6226	100.0	17365	100.0

Kaynak: S.S.Y.B: Sağlık hizmetlerinde 50. yıl Ankara 1973 sh. 318

Not: Sayısal dağılım 1973 yılı başlangıcındaki durumu göstermektedir.

Doktor sayısının dağılımı dengesiz olduğu için, bölgelere göre doktor başına düşen kişi sayısı da çok büyük farklılıklar göstermektedir. 1970 yılı verilerine göre Türkiye ortalaması olarak doktor başına düşen kişi sayısı 2572 iken, bu rakamın Doğu Anadolu bölgesinde 11 bin kişiye yaklaştığı görülmektedir. (87). DPT'nin hazırlamış bulunduğu, illerin sağlık göstergelerine göre sıralamasında, da Doğu Anadolu ve Güney Doğu Anadolu illerinin en son sıralarda yer aldığı görülmektedir (88)

Sağlıkla ilgili bir gösterge olarak, yerleşme bölgelerine göre doğuşta yaşama ümidi oranları aşağıda gösterilmiştir. Tablolarda görüleceği gibi büyük kentteki doğumda yaşama ümidi Türkiye ortalamasından daha yüksektir.

Cinyisete ve yerleşme yerine göre yaşama ümidi (1966-67)
(Yıl olarak)

Cinsiyet	İstanbul	Ankara	İzmir	Türkiye
Erkek	59.21	59.79	59.31	52.51
Kadın	63.51	68.24	63.39	56.27

Kaynak: DİE. Türkiye Hayat tabloları 1966-67 sh. 8

Aynı konuda diğer bir araştırmanın, daha detaylı bilgileri kapsayan bulguları ise şöyle (89).

Seçilmiş bölgelerde Türkiye'de cinsiyete göre doğuştaki hayat ümidi (yıl olarak)

Bölgeler	Süre	Erkek	Kadın
I.Bölge		49.4	51.7
Köysel	1965-66	47.0	49.6
Şehirsel	1965-66	54.6	56.4
II.Bölge		54.9	57.8
Köysel	1965-66	52.8	55.7
Şehirsel	1965-66	60.0	63.0
III.Bölge		54.0	57.4
Köysel	1966-67	52.7	56.3
Şehirsel	1966-67	57.6	58.0
IV. Bölge		55.8	59.4
Köysel	1966-67	54.0	57.1
Şehirsel	1966-67	59.0	59.4
Ankara	1965-66	56.9	59.9
İstanbul	1966	58.9	61.9
İzmir	1966-67	60.9	63.9

Bebek ölümleri oranının, farklı yerleşim bölgelerine ve farklı gelir düzeylerine göre değişik oranlarda gerçekleştiğini, yapılan bir araştırmanın bu konudaki bulgularından öğreniyoruz. Bunlardan anlaşıldığına göre, bebek ölüm oranları kentlere göre köy ve kasabalarda daha yüksektir. Gelir durumları açısından da düşük gelir gruplarında yüksek olmaktadır. (90) Yerleşme bölgeleri açısından çocuk ölümlerindeki farklılığı gösteren Türkiye nüfus araştırmasının sonuçları da şöyle:

100 bin canlı doğumdan, tam bir yaşına, 5 yaşına ve iktisaden faal yaşa (15 yaşa) gelenlerden ölenlerin yüzdesi

	Ölen çocukların yüzdesi		
Bölge	1 yaş	5 yaş	15 yaş
Ankara	11.3	13.0	15.1
İstanbul	12.3	13.6	15.1
İzmir	8.4	10.4	12.2
Türkiye-şehirsel	11.9	14.7	16.1
Türkiye köysel	16.1	20.9	22.6
Türkiye Toplam	14.6	18.7	20.3

Kaynak: Türkiye nüfus araştırmalarından elde edilen hayati istatistikler. 1966-1967 Ankara. 1970 sh. 86

Tablodan da görüldüğü gibi, araştırma sonuçlarına göre Türkiye'de çocuklar 1 yaşına eriştikleri zaman, bunların % 15.i, 5 yaşına eriştikleri zaman % 19'u ve iktisaden faal yaşa geldiklerinde de % 20'si ölmüş bulunmaktadır. Bu oranlar kırsal kesimde daha büyük olup, üç büyük kentte ise Türkiye ortalamasının altındadır. Yerleşme bölgelerine ve cinsiyete göre 25 yaş altındaki genç nüfus için bulunmuş olan ölüm oranları ise şöyledir.

15-24 yaşlar arasında yaşa özel ölüm oranları (1966-1967)

	Köyler		Şehirler	
Yaş grubu	**Erkek**	**Kadın**	**Erkek**	**Kadın**
15-19	1.9	2.3	1.6	1.4
20-24	3.5	3.0	2.9	1.9

Kaynak: Dr. N. Fişek ag.e toplum ve Hekem ocak 1978 sh.52

1974 yılında meydana gelen toplam ölümlerin içinde 25 yaşın altındakilerin sayısal durumu ise şöyledir. Yaş grupları içinde en düşük sayılar 5-14 ve 15-24 yaş grupları için görülmektedir. daha düşük ve yüksek yaş gruplarında ölüm sayıları daha yüksektir.

1974 yılı ilçe merkezlerindeki ölümlerin sayısı (Kadın-erkek)

Yaş grubu	**Ölüm sayısı**
0-1	31.327
1-4	6.458
5-14	2.930
15-24	3.378
Tüm yaşlar için toplam ölüm sayısı	111.004

Kaynak: DİE. Hayati istatistikler 1974 sh. 10

Yukarıda belirtiğimiz gibi, ülkemiz sağlık personeli açısından yeterli bir konumda değildir. Böyle olmasına rağmen, yurt dışına beyin gö-

çü olarak giden doktor sayısı oldukça yüksek bir orandadır. Sağlık Bakanlığının bildirdiğine göre 1972 yılında yurt dışında bulunan hekim sayısı 1868'dir. Aynı yıl içinde ülkemizin doktor sayısının 17.365 olduğu göz önüne alındığında, yurt dışındaki doktor sayısının yüksek sayılabilecek bir oranda olduğu anlaşılabilir (91)

Sağlık hizmetlerinin bir parçası olan tedavi edici hizmetlerin içinde bulunan ilâç konusuna da kısaca değinelim. Bu konuda yapılmış araştırmalarda üllkemizin bir «ilaç enflasyonu» içinde bulunduğu ve piyasaya çıkarılan ilâçların düşük kalitede olduğu belirtilmektedir. İlâç enflasyonunun başlıca nedeni bu konuda uygulanan ruhsatname verme işlemlerinin uygun olmayışı nedeniyle bir ilâcın birçok firma tarafından imâl edilmesidir. Ülkemizin ilâç sanayii yabancı sermayenin ve yabancı patent-lisans egemenliği altında bulunmaktadır. İlâç sanayi halkın sağlığını yakından ilgilendiren bir konu olarak, özel sektörün ilgi ve çalışma alanı olmaktan çıkarılmalıdır (92).

Sağlık hizmetlerinin bir bölümü olarak nitelenen çevre sağlığı konusunda da ülkemizin elverişsiz koşullar içinde bulunduğu görülmektedir. Çevre sağlığı ile ilgili konuların başlıcaları içme suyu, kanalizasyon durumu, sanayi artıkları ve hava kirliliği gibi konulardır. Şehirlerin % 70'inde içmesuyu bulunmakla birlikte, gereksinmeyi karşılamadığı ve kontrolsuz olduğu belirtilmektedir. Köysel bölgelerde ise % 61'inde yeterli, %18'inde yetersiz ve % 21'inde hiç su bulunmamaktadır. Şehirlerin ancak % 15'inde kanalizasyon ve lâğım tesisi bulunmakta ve bunun da yetersiz olduğu belirtilmektedir. Bu durumun sonucunda pis sular tasviye edilmemekte ve zaman zaman kolera, vb. bulaşıcı hastalıklara neden olmaktadır.(93).

İşyerlerindeki bozuk çalışma koşullarının yol açtığı meslek hastalıklarına, işçi gençlik ile ilgili bölümde değineceğiz. Bu nedenle burada yer vermedik. Yukarıda sık sık vurguladığımız gibi, sağlık ve beslenme birbirine sıkı sıkıya bağlı olan bir konudur ve birlikte ele alındıklarında, hatta elverişli beslenmeye ve yaşam koşullarına öncelik verildiğinde nüfusun sağlık durumunun iyileştirilmesi olanaklı olabilir. Beslenme ve yaşam düzeyinin elverişli olmasının en belirgin ön koşulu ise bunu sağlayacak olanaklardır, yani yeterli bir gelir elde edilmesidir. Bu nedenle ülkemizin bozuk beslenme ve sağlık gerçeği, asıl olarak düşük gelirli halk kitlelerini etkisinde bulundurmaktadır. Gelir dağılımının ülkemizde eşitsiz bir biçimde gerçekleştiği ve ülkemizin kişi başına ge-

lir açısındanda üçüncü dünya ülkeleri arasında yer aldığı bilinmektedir. Bu konudaki bulguları ve durumu aşağıda inceliyeceğiz. Sağlık konusunda son olarak, ilgili meslek kuruluşlarının, sağlık hizmetlerinin düzeltilmesi ile ilgili önerilerini verelim. (94).

«Sağlık Hizmetleri:

1-Tüm sağlık hizmetleri devlet kontrolünde olmalı, devletçe sağlanmalıdır. Yani tüm sağlık hizmetleri devletleştirilmelidir.

2-Her çeşit sağlık hizmeti herkese eşit biçimde ve sürekli olarak sağlanmalıdır.

3-Koruyucu, iyileştirici ve esenlendirici (rehabilite edici) sağlık hizmetleri birlikte ele alınmalı, tek örgütte toplanmalıdır.

4-Koruyucu sağlık hizmetlerine öncelik verilmelidir. Çünkü koruyucu hizmetler daha kolay ve ucuz, kişinin ve toplumun sağlığı açısından daha etkilidir. Tedavi hizmetleri, sağlığın korunması ve geliştirilmesinde başarısızlığa uğrandığında uygulanacak bir yöntemdir.»

GELİR DAĞILIMI:

Yapılan araştırma sonuçlarına göre dünyada «Gelir dağılımı eşitlikten en uzak ülkeler» arasında ülkemiz de yer almaktadır. Bu özelliği ve fert başına düşen gelir miktarı ile, üçüncü dünya ülkeleri ile aynı niteliktedir. Önce ülkemizin, kişi başına düşen milli gelir ve gelir dağılımı açısından dünya ülkeleri arasındaki yerini belirleyen sayısal verileri görelim.

OECD ülkelerinde kişi başına gayri safi yurt içi hasıla (yıl 1975)

Ülke	Kişi başına G.S.Y.İ.H
ABD	5105
Kanada	4537
İsviçre	3415
Danimarka	3410
Almanya	3320
Fransa	3205
Belçika	3129
İspanya	1369

Portekiz	824
Yunanistan	1411
Türkiye	464

Kaynak: OCDE. Comtes Nationaux des pays de l'OCDE 1975 Paris 1976

Aktaran: Ticaret Bakanlığı. Konjonktür. Ocak-aralık 1975. Ankara. t.y.sh.8

Not: 1970 fiyatları ve döviz kurlarına göre ABD doları olarak.

Tablodan görüldüğü gibi, ülkemiz Avrupa ülkeleri arasında kişi başına gelir açısından en sonuncu durumdadır. Gelişmiş ülkelerle, üçüncü dünya ülkeleri arasındaki farkın önümüzdeki yıllarda da kapanmayıp, devam edeceği öngörülmektedir. Bu konuda yapılmış öngörülerden birisi aşağıda gösterilmişitir (96).

Kişi başına gelirin ülkelere göre dağılım tahmini
(dolar olarak)

Ülkeler	**1958**	**1978**
Gelişmiş ülkeler	1390	2053
SSCB ve Doğu Avrupa	440	2194
Güney Amerika	210	451
Az gelişmiş ülkeler	108	471

Kaynak: T. Çavdar. İktisat Klavuzu. sh. 134

Ülke içindeki gelir dağılımı açısından da «Eşitlikten en uzak» ülkeler arasında bulunduğumuz, bu konuda yapılmış araştırmalarda tespit edilmiştir. Ülke içindeki gelir dağılımının aşırı derecede eşitsiz olması tüm kapitalist ülkelerde görülen yapısal bir özellik olarak bilinmektedir. Bu konudaki bulguları gözden geçirelim.

En yüksek gelirli yüzde 10 nüfusun gelirden aldığı pay

Ülke	**Yıl**	**Üst % 10 nüfusun payı (% olarak)**
Batı Almanya	1964	41.4
Fransa	1962	36.8
Hindistan	1960	36.0
Arjantin	1961	39.1
Türkiye	1968	45.0

Kaynak: Doç. Dr. Tuncer Bulutay v.d: Türkiye'de gelir dağılımı 1968 Ank. 1971 S.B.F. yayını. sh. 19.

Diğer bir araştırmanın sonuçları ise bu konuda şu tabloyu veriyor.

Gelir dağılımı eşitlikten en uzak olan bazı ülkeler
(oranlar % olarak)

Ülke	Alt% 40'ın payı	Orta % 40'ın payı	Üst % 20'nin payı
Güney Afrika	% 6.2	35.8	58.0
Rodezya ·	8.2	22.8	69.0
Kolombiya	9.0	30.0	61.0
İran	12.5	33.0	54.5
Filipinler	11.6	34.6	53.8
Türkiye	9.3	29.9	60.8

Kaynak: H.B. Chenery v.d.: Redistributı on With Growt. Londra 1974. s. 8

Aktaran: Osman Ulagay. Cumhuriyet 18.1.1977

Tabloların açıkça gösterdiği gibi, gelir dağılımı açısından ülkemiz dünyanın en kötü görünümlü ülkeleri arasındadır. Dikkati çeken bir nokta da ülkemizdeki gelir dağılımının ikinci tabloda görüldüğü gibi, İran, Filipinler ve Güney Afrika gibi diktatörlük rejimlerinden bile daha eşitsiz oluşudur. Tabloyu aktardığımız kaynakta, gelir dağılımı ile siyasal rejim arasında sıkı bir ilişki olduğu belirtilerek, eşitlikten en uzak ülkelerin siyasal rejimlerinin genel olarak diktatörlük rejimleri olduğu verilerle gösterilmekte ve ülkemizin siyasal rejimi içinde, kesintili çoğulcu demokrasi nitelemesi yapılmaktadır. Ülkemizin gelir dağılımındaki eşitsizliğini ve bu konudaki uluslararası durumunun daha sonraki yıllarda da değişmediğini bu konudaki araştırmalar göstermektedir (96). Ülkemizin, gelir dağılımı açısından dünya ülkeleri arasındaki durumunu belirlemiş olduk, şimdi bu konuda ülkemizdeki durumu ayrıntılı olarak inceleyelim.

Üçüncü beş yıllık kalkınma plânı metninden, gelir dağılımı ile ilgili bilgilerin, o zamanki siyasal iktidarca çıkartıldığı hatırlanacaktır. Bu nedenle üçüncü beş yıllık kalkınma plânının metninde gelir dağlımı konusu üç cümle ile geçiştirilmekte ve kısaca «iş ve meslek grupları itibariyle gelir dağılımı da dengesizdir» denmektedir.(97). Bu konuda-

ki bulgular sanırız kasıtlı olarak gözlerden kaçırılmak istenmektedir. Zira plan metninin hazırlanmasından önce ülkemizdeki gelir dağılımı ile ilgili bulgular yayınlanmış idi. (K. Boratav, DPT 1963 ve T. Bulutay'ın bulguları) kalkınma plânlarında ve yıllık programlarda sık sık kişi başına gelirin artışından vb. söz edilir, ama toplumsal sınıflar arasındaki gelir eşitsizliğinden hiç söz edilmez. Kişi başına gelir artışı hiç bir şey ifade etmez. Gelir ve gelir artışı adil olarak dağılmıyorsa kişi başına gelir şu kadar arttı vb. demek neyi ifade eder. Gelir dağılımı konusunda yapılmış araştırmalar gelir dağılımındaki eşitsizliğin ve adaletsizliğin sürdüğünü gösteriyor. Örneğin 1963 yılı gelir dağılımı araştırmasına göre en üst gelirli % 10 nüfus, gelirlerin % 40'ını alırken, 1973 yılında aynı oranda üst nüfus grubu % 40. 61'ini almakta devam ediyor. Yapılmış bulunan gelir dağılımı araştırmalarının bulgularını gözden geçirelim.

Türkiye'de gelir dağılımı (1963-1973)

Aile (hane halkı) yüzdeleri	DPT 1963 gelir %	Boratav 1963 gelir %	Bulutay 1968 gelir %	DPT 1973 gelir %
20	4.5	4.2	3.0	3.5
20	8.5	6.4	7.0	8.0
20	11.5	10.7	10.0	12.5
20	18.5	17.7	20.0	19.5
20	57.0	61.0	60.0	56.5
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Türkiye'de gelir dağılımı (1962-1973)
(Birikimli gelir yüzdeleri)

Aile (hane halkı)	DPT 1963	Boratav 1963	Bulutay 1963	DPT 1973
20	4.5	4.2	3.0	3.5
40	13.0	10.6	10.0	11.5
60	24.5	21.3	20.0	24.0
80	43.0	39.0	40.0	43.5
100	100.0	100.0	100.0	100.0

Kaynaklar: a: K. Boratav: 100 Soruda Gelir Dağılımı. Gerçek yay. İst. 1969 sh. 200

b. T. Bulutay. vd. Türkiye'de gelir dağılımı 1968. SBF. 1971 Ank. sh. 16

c: DPT. Gelir dağılımı 1973. Ankara 1976. sh. 24

Tabloların incelenmesinden anlaşılacağı üzere Türkiye halkının % 80'inin oluşturan aileler, gelirden nüfus içindeki oranlarının yarısına yakın bir pay almaktadırlar. Ailelerin en üst gelirli % 20'si ise gelirden, nüfus içindeki oranlarının 3 katma yaklaşık pay alıyor. bu üst gelirli % 20 aile kendi arasında da bir ayrıma tabi tutulduğunda ortaya şöyle bir sonuç çıkmaktadır. (98).

En yüksek gelirli ailelerin gelir payı 1968

En yüksek gelirli % 20 aile	gelir payı % 60.0
Bu ailelerden % 10'unun	gelir payı % 15
Bu ailelerden % 10'unun	gelir payı % 45.0

Kaynak: Tuncer Bulutay v.d.age. sh. 16, 19

En yüksek gelirli ailelerin gelir payı 1973

En yüksek gelirli % 20 ailenin	gelir payı % 56.5
Bu ailelerden % 10'unun	gelir payı % 15.89
Bu ailelerden % 10'unun	gelir payı % 40.61

En yüksek gelirli ailelerin gelir payı 1973

En yüksek gelirli % 10 aile	gelir payı % 40.61
Bu ailelerden % 5'inin	gelir payı % 11.69
Bu ailelerden % 5'inin	gelir payı % 28.92
Bu ailelerden % 1'inin	gelir payı % 13.0

Kaynak: DPT: gelir dağılımı 1973 sh. 21, 22

Bu bulguların gösterdiği gerçek şudur. Türkiye toplumunda bir avuç

azınlık, toplum gelirin çok yüksek bir kısmını ele geçirmektedir. Gelir dağılımındaki eşitsizliğin asıl görünümü budur. Toplam aile sayısının (1973 yılı için 6.895.134) % 5'ini oluşturan bir avuç aile (344.750) Toplam gelirden, aileler içindeki oranının 6 katına yaklaşan bir gelire el koymaktadır. Bu bir avuç ailenin içinden daha küçük bir azınlık olan, ailelerin % 1'ini (68.950) oluşturan kesim ise toplam gelirden, aileler içindeki oranının 13 katı (% 13) bir pay almaktadır. Bu bir avuç ailenin toplumumuza egemen olan ve «Mutlu azınlık», «Tekelci sermayedar», «Büyük burjuvazi» gibi adlarla nitelenen kesim olduğunu belirtmeye gerek yok sanırız. Aşağıdaki tablonun verileri de bu durumu göstermekte.

Mesleklere göre hane halkı sayıları ve toplam gelirden aldıkları pay 1973

Meslekler	Hane halkı sayısı	Hane halkı yüzdesi	Toplam gelir yüzdesi
Büyük tüccar, sanayici ve serbest meslek	53.506	0.8	5.5
Ticaret erbabı	80.225	1.1	5.2
Düz işçi (*)	853.348	12.4	7.3
Memur	790.875	11.5	12.7
Esnaf ve sanatkâr	1.089.156	15.8	14.9
Diğer (**)	995.772	14.4	13.2
Çiftçiler	3.032.202	44.0	41.2

Kaynak: DPT. Gelir Dağılımı. 1973 sh. 161

(*) Düz işçi terimi niteliksiz (vasıfsız) işçi anlamında kullanılmıştır. (DPT)

(**) Bu grupta, kalifiye işçiler, teknisyenler, tarım işçileri, beyaz yakalılar, rantiyeler, emekliler ve mesleği belli olmayanlar yer almaktadır. (DPT'nin notu)

Tablodan da görüldüğü gibi, hane halkı oranlarına göre gelir payının yüksek olduğu gruplar ilk sırada yer almaktadır. Bu mesleklerle il-

gili bulgular, yukarıda söz konusu ettiğimiz % 1 ve % 5'lik mutlu azınlık yorumuna konu olan bulgulara çakışmaktadır. Tablodan anlaşıldığına göre büyük toprak sahipleri ile ticaret erbabını çıkarıp, büyük toprak burjuvazisini eklersek, ülkemizdeki egemen sınıf olan «Büyük burjuvazi» (ya da tekelci burjuvazi) 'yi tespit etmiş oluruz. Ve yukarıda adı geçen kaynaktan aktardığımız «Hane halkının % 1 oranını oluşturan (68.950) ve toplam gelirin % 13'ünü alan (99)» bulgu bu durumun bir anlatımı olmaktadır. Bu yorumumuzu kanıtlayacak bazı verileri aktaralım. (100).

Çiftçiler grubunda gelir dağılımı

	Toplam çiftçi ailelerin gelirinin
Ailelerin % 90.3'ü	% 56.8'ini
Ailelerin % 9.7'si	% 43.2'sini almaktadır.
Bu % 9.7 aileden 7.2'si	% 20.9'unu
Bu % 9.7 aileden 1.7'si	% 9.4'ünü
Bu % 9.7 aileden 0.8'i	% 12.9'unu almaktadır.

Kaynak: a.g.e.sh. 165

Görülüldüğü gibi çiftçi grubundaki bir avuç aile toplam çiftçi grubu gelirinin büyük bir kısmını almaktadır. Bunlar da kendi aralarında ayrıldığında % 0.8'inin toplam çiftçi gelirinin % 12.9'unu (hane halkı içindeki oranının onaltı katını) almakta olduğunu görüyürüz.

Büyük Ticaret, sanayici, serbest meslek sahipleri gelirinin grup içinde dağılımı

Hane halkı yüzdesi	Grup içinde payı
% 81	51.0
% 19	49.0

Grup içi gelir dağılımı paylarını vermiş olduğumuz bu iki grubun (çiftçiler ve büyük ticaret, sanayici, serbest meslek sahipleri) bu durumu da göstermektedirki, toplam gelirin çok büyük bir kısmı büyük bur-

juvazi (toprak, ticaret, sanayi) olarak adlandırılan egemen sınıf tarafından alınmaktadır.

Toplumsal sınıf ve tabakalardan diğerlerinin durumlarını ele alarak mesleklere göre gelir dağılımı tablosundaki verileri inceliyelim. Tablodan da açıkça görüleceği gibi toplam gelirden en düşük payı alan düz işçilerdir. Bu grubun hane halkı içinde oranı % 12.4 olduğu halde toplam gelirden aldığı pay % 7.3 oranındadır. Mesleklere göre gelir tablosunda hane halkı içindeki oranına göre fazla pay alan gruplardan birisi de memurlar olarak görülmektedir. Bu fazlalık çok az olarak görülüyor. Memurların hane halkı içinde oranı % 11.5 olup, toplam gelirden aldığı pay % 12.7'dir. Fazlalık % 1.2 oranında olup önemli görülmemektedir. Fakat belirtmemiz gereken bir konuda memurların grup içindeki gelir paylarının farklılık göstermesidir. Bu grup içine memur hanelerinin % 1.9'unu oluşturanlar bu gruptaki gelirin % 9.9'unu almaktadırlar (101).

Yukarıdaki tüm verilerin gösterdiği gerçek, toplam gelirin büyük bir bölümünün egemen sınıf olan burjuvazi tarafından alındığıdır. Aşağıdaki tabloda bu konuda yukarıdakilere benzer sonuçlar vermektedir.

Sosyal kesimler ve toplam gelirin dağılımı (1973)

Sosyal kesim	Hane halkı sayısı	Hane halkı yüzdesi	Toplam gelir %
Sermaye ve serbest meslek sahipleri	730.625	10.7	35.2
Ücretliler	2.532.919	37.0	31.0
Küçük üreticiler	3.577.284	52.3	32.9
Toplam (*)	6.840.828	100.0	100.0

(*) Mesleği belli olmayanlar toplam içinde yer almamışlardır onları da dahil ettiğimizde toplam aile sayısı 6.895.034 olmaktadır.

Kaynak: DPT: Gelir Dağılımı 1973 sh. 195

Toplumsal sınıflar konusuna daha sonra değineceğiz, burada bazı bulguları yorumlayalım. Yukarıdaki veriler aynı zamanda ülkemizde toplumsal sınıflaşmanın anlatımı olmaktadır. Birinci grup egemen sınıf

olan, burjuvaziyi, (toprak, ticaret, sanayii) karşılamakta, ikinci kesim ise işçi sınıfını (sanayii, tarım, hizmet sek.) ve diğer ücretli emekçileri göstermektedir. (memur, teknisyen, vb.) Üçüncü grupta yer alan küçük üreticiler ise kırsal kesimde (köylü) ve kentlerdeki (esnaf,sanatkar vb.) küçük burjuva tabakaları kapsamaktadır (102). Araştırmanın giriş bölümünde belirttiğimiz gibi her toplumsal sınıf ve tabakanın kendine ait gençliği, gençlik yaşındaki kesimi vardır. Bu gençlik kesimleri toplumsal statü olarak, ait oldukları sınıfların sosyo-ekonomik özelliklerini ve toplumsal koşullarını taşırlar.

Kişi doğarken de bir toplumsal sınıfa ait olarak doğar ve o sınıfın toplumsal koşulları tarafından belirlenen bir yaşam ve olanaklar içinde büyür. Sorunları, olanakları bu çerçeve içinde oluşur. Bu nedenle gelir dağılımı konusu gençliği çok yakından ilgilendirmektedir. Sayıları milyonları bulan gençlik çağındaki nüfusun orantılı olarak yukarıda söz konusu ettiğimiz toplumsal sınıf ve tabakalara ait olduğu, onların içinde biçimlendiği ortadadır. Egemen sınıf toplumsal nüfus içinde küçük bir oranı oluşturmaktadır. Bu sınıftan gençlik çağındaki nüfus da genel gençlik çağı nüfusunun küçük bir oranını kapsar ve ait olduğu sınıf gibi, toplumsal gelirden yüksek bir oranda pay almanın olanaklarını yaşar. Gençlik çağındaki nüfusun büyük çoğunluğu ise emekçi sınıf ve tabakalara ait olan gençliktir. Onlar da ait oldukları sınıf ve tabakaların olanakları ile koşullanırlar.

Bu nedenlerle gençliğin sınıflar ve tabakalar açısından ele alınması zorunludur ve gelir dağılımı konusu da gençlik için en önemli konulardan biridir.

Gelir dağılımı üzerinde daha birçok yaklaşım açısından durulabilir. Yerleşim yerine, üretim sektörlerine, coğrafi bölgelere göre durumu incelenebilir. Ancak asıl önemli ve geçerli olan yaklaşım toplumsal sınıflar açısından yapılan yaklaşımdır. Yukarıda bu konuda yeterli yaklaşım yapıldığını düşünerek, son bir noktanın belirtilmesinde yarar görüyoruz. Belirtmek istediğimiz nokta şudur. Yukarıda, sosyal kesimlere göre gelir dağılımı tablosunda sermaye ve serbest meslek kesiminin, hane halkı oranlarından 3.5 kat fazla gelir payı olduğunu gördük. Aynı tablodan anladığımıza göre, ücretliler ve küçük üreticiler için bu durum tersine oluşmaktadır. Yani ücretliler ve küçük üreticiler hane halkı oranlarından daha düşük bir gelir payı almaktadırlar. Sermaye sahiplerinin bu 3.5 kat gelirleri nereden gelmektedir. Gelir bir «Değer» in

ifadesidir. Toplumsal bilimlerden ekonomik-politik daha 18. yüzyılda Adam Smith ve David Ricardo tarafından, tüm değerlerin yaratıcısının «Emek» olduğunu, Karl Marx tarafındanda sermayenin kaynağının «Artık değer» olduğunu ve bu artık değere sermaye sahibi «Burjuvazi» tarafından kapitalist ekonomi düzeninin koşullarında el konduğunu ortaya çıkardı. Sermayenin emeği sömürerek, emeğin yarattığı artık değeri biriktirmesi olarak bilinen bu olgu ekonomik yasaları gereği tüm kapitalist toplumlarda işleyen bir yasadır (103).

İşte yukarıdaki tabloda görülen, sermaye sahiplerinin 3.5 kat gelir elde etmesinin asıl kaynağı ve açıklanması bu olgunun yani kapitalist gelişme yasalarının toplumumuzda da süregelmesidir. Küçük üreticiler ise, genellikle kendi hesabına çalışanlar olarak nitelenir ve onlar da çeşitli yöntem ve oluşumlarla sermayenin, emeklerinin yarattığı değerlerin bir bölümüne el koymasıyla karşı karşıyadırlar.

İŞGÜCÜ VE ÖZELLİKLERİ

«Dolaşacaktır elini kolunu sallaya sallaya,
dolaşacaktır en şanlı elbisesiyle: işçi tulumuyla
bu güzelim memlekette hürriyet...» (13)

Nüfusun işgücü özellikleri deyince ilk anlaşılması gereken, iktisaden faal nüfusun artışı ve bu nüfusun üretim sektörlerinde istihdam edilme durumudur. «İşgücünün» sektörler arasındaki dağılımı ve sektörlere göre istihdam edilmemesi (işsizlik)nin de bu çerçeve içinde değerlendirilmesi gereklidir. Ülkemizin çalışan nüfusunun yıllara göre gelişmesi şöyledir.

Çalışan nüfusun sayısal gelişimi

Yıl	Toplam çalışan nüfus sayısı (bin kişi)
1927	5.298
1935	7.921
1955	12.205
1960	12.333
1965	12.016
1970	12.869
1972	14.110

Kaynak: DPT: Türkiye Cumhuriyeti'nin ekonomik, sosyal ve költürel gelişmesinin 50. yılı. Ankara. 1973 sh. 67

Toplam çalışan nüfusun 1927 yılında 4.368 bini tarım kesiminde çalışırken, bu sayı 1972 yılında 8760 bin olmuştur. Tarımda çalışan

nüfus toplam çalışan nüfusa oranla sürekli olarak azalmaktadır. Bu durumu aşağıdaki tabloda görmek olasıdır.

İstihdamın sektörel dağılımı (1973-77) (% olarak)
(15-64 yaş kadın ve erkekler)

Söktörler	1973	1974	1975	1976	1977
Tarım	63.4	62.2	60.9	59.4	57.7
Sanayi	11.7	12.0	12.3	12.6	13.1
İnşaat	3.5	3.6	3.8	4.0	4.4
Ticaret	4.8	5.0	5.1	5.3	5.4
Ulaştırma	3.5	3.8	4.2	4.5	4.8
Hizmetler (*)	13.0	13.4	13.7	14.1	14.6
Toplam	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Kaynak: DPT 1977 yılı programı sh. 322

(*) : İktisadi faaliyet kolu bilinmeyenler hizmetler sektörüne katılmıştır. (DPT'in notu)

1977 sayıları program tahminidir.

Tablodan görüldüğü gibi tarım sektöründe çalışanlar, sürekli olarak azalma gösterirken, tarım dışı sektörler sürekli olarak artış göstemektedir. Ancak tarım dışı sektörler işgücü arzını yeterli olarak istihdam edememekte ve her yıl sürekli olarak artan sayıda bir işgücü fazlası (işsizlik) görülmektedir. Son yıllardaki istihdam durumunu ve işgücü fazlasını gösteren sayılar aşağıdadır.

İstihdam genel durumu ve işgücü fazlası
(15-64 yaş arası faal nüfus. bin kişi olarak)

	1973	1974	1975	1976	1977 (*)
Tarım dışı işgücü fazlası	724	1.062	1.281	1.369	1.483
Tarımda işgücü fazlası	840	800	750	710	700
Toplam işgücü fazlası	1.564	1.862	2.031	2.070	1.483
İşgücü fazlası oranı	10.66	12.29	13.02	13.0	13.33

Kaynak: DPT.1977 yılı programı sh. 320

(*) 1977 yılı rakamları program tahminidir.

Not: Toplam işgücü arzından ordu ve jandarma sayıları ile yurt dışına giden işçiler düşülmüştür.

Tablodan da görüldüğü gibi toplam işgücü fazlası 2 milyon 183 bin'e çıkmıştır. Bu sayının 1 milyon 482 bini tarım dışı işgücü fazlası olup, 700 bini tarımdaki işgücü fazlasıdır. Yurt dışına gönderilmiş olan işçiler bu sayının dışındadır. İşsizlik oranının da 13.33'e yükseldiği görülmektedir. Yurt dışına gönderilen işçi sayısı ve işgücü fazlasına oranları aşağıda gösterilmiştir.

Yurt dışına işçi göcü ve toplam işsizlere oranı (1973-77)

Yıllar	Toplam işgücü fazlası	Toplam göndermeler	İşgücü fazlasına oranı (yüzde)
1973	1.564.000	790.387	50.53
1974	1.862.000	810.498	43.53
1975	2.031.000	814.937	40.12
1976	2.066.000	819.937	39.69
1977	2.186.000	830.676	38.00

Kaynak: T.O. Birliği İktisadi rapor. 1977 sh. 71

Yurt dışına giden işçilerin büyük oranda vasıflı işçilerden meydana geldiğini araştırmalar göstermektedir.(104). Bu durumu gösteren sayısal veriler aşağıda gösterilmiştir.

Yurt dışına giden işçilerin arasında vasıflı işçi oranı (1967-76) (% olarak)

Yıllar	Vasıflı işçi oranı (yüzde)
1967	31.2
1968	28.1
1969	31.2
1970	27.0
1971	35.7
1972	33.7
1973	41.7
1974	35.9
1975	51.2
1976	73.0

Kaynak: T.O. Birliği. İktisadi rapor 1977. sh. 71

Nüfusun sosyo-ekonomik statüsünde meydana gelmiş bulunan değişmeler de aşağıda gösterilmiştir.Tablodan görüleceği gibi diğer gruplarda azalma olmasına karşın ücretliler grubu sürekli olarak artmaktadır. Ücretliler grubunun artması ve diğer gruplardaki düşmenin anlamı, ülkemizin toplumsal gelişmesinde oluşan «Sınıflaşma» olgusudur. Ücretliler grubunun oranlarını ve sayılarını gösteren verileri de aşağıda vermekteyiz (105).

Türkiye'de işgücünün çalışanların statüsüne göre dağılımı

	1965		1970		Yıllık
	1000 kişi	%	1000 kişi	%	değişme oranı
İşveren	133	1.0	101	0.7	-7.1
Kendi hesabına	3886	28.7	4164	28.6	-0.1
Ücretsiz aile işçisi	6419	47.3	6438	44.3	-1.3
Maaşlı-ücretli	3638	22.4	3757	25.9	2.9
Bilinmeyen	82	0.6	73	0.5	-3.6
Toplam	13.558	100.0	14.533	100.5	

Kaynak: Üner, Sunday: THe Populatıon in Turkey sh. 120.
H.Ü. Nüfus Etüdleri Ensttüsü. Ankara 1974
Not: Yıllık değişme oranları Kongar, Emre: Tür. Top. yapısı. sh. 356

Çalışan nüfus içinde ücretliler (1963-1975) (bin kişi olarak)

Yıl	Aktif nüfus	Ücretliler	Ücretlilerin çalışan nüfusa oranı (%)
1963	12.714	2.745	21.5
1965	13.008	2.989	22.9
1967	13.268	3.310	24.9
1969	13.537	3.665	27.0
1971	13.875	4.055	29.2
1973	13.946	4.300 (b)	30.83
1974	14.088	4.600 (b)	32.65
1975	14.319	5.000 (b)	32.05
1976	14.634	6.330 (b)	

Kaynaklar: 1963-71 sayıları. TZOB Zirai ve iktisadi durum raporu 1972-73 sh. 80

1973-76 yılları sayıları T.O. Birliği. İktisadi rapor. 1977 sh. 74
(b) : sayılar yuvarlatılmıştır.

Toplam ücretlilerin dağılımı (1975 yılında) (bin olarak)

Sigortalı işçiler	1.823
Tarım işçileri	0.500
Küçük üreticilerin yanında çalışmakta olan işçiler	1.900
Memurlar	0.900
Toplam ücretliler	5.163

Kaynak: DPT. 1977 yılı programı. sh. 323
Not: Toplamdaki 40 binlik fazlalık 2, 3, 4 sütunlardaki sayıların yuvarlatılmasından dolayıdır.

Yukarıda verilmiş olduğumuz gelişmeler, birçok araştırmanın bulgularıyla da doğrulanmaktadır. Toplumsal gelişmemizin son yıllardaki en önemli özelliği «Sınıflaşma» olgusunun giderek netleşmesi ve bu oluşumun hızlanmasıdır. Bu durum, kendisini çalışan nüfusun sosyo-ekonomik statüsündeki ücretliler grubunun giderek artması şeklinde göstermektedir. Bu konuya bir sonraki bölümde tekrar değineceğiz. Burada son olarak 1975 nüfus sayımının bu konudaki bilgilerini verelim.

Çalışan nüfusun sosyo-ekonomik statüye göre sayıları 1975 yılı (12 ve daha yukarı yaşlar faal nüfusu)

İşveren	129.307
Ücretli	4.529.545
Kendi hesabına	4.188.626
Ücretsiz aile işçisi	7.388.799
Bilinmeyen	113.103
Toplam faal nüfus	16.349.380

Kaynak: DİE. 1975 genel nüfus sayımı % 1 örnekleme sonuçları sh. 36

Şimdi de gençlik yaşı olarak kabul ettiğimiz (12-24) yaş grubunun işgücü açısından özelliklerini gösteren sayısal verileri gözden geçirelim (106).

Gençlik nüfus (12-24) ve çalışan genç nüfus

	1970		1975	
Yaş grubu	Toplam nüfus	Faal nüfus	Toplam nüfus	Faal nüfus
12-14	2.553.127	1.067.678	3.012.692	1.146.762
15-19	3.694.500	2.187.544	4.462.541	2.377.428
20-24	2.851.471	1.996.378	3.537.591	2.253.422
Toplam(12-24)	9.109.098	5.251.600	11.013.094	5.977.612

Kaynak: DİE: 1970 genel nüfus sayımı. Nüfusun sosyal ve ekonomik özellikleri sh. 70, 88, 194, 195'ten.

1975 genel nüfus sayımı % 1 örnekleme sonuçları, sh. 18, 19'dan tarafımızdan hesaplanarak düzenlendi.

Genç çalışanların toplam çağ nüfusuna oranı (1975)

Yaş grubu	Toplam nüfus	Faal nüfus	Yüzde
12-14	3.012.962	1.146.762	% 38.1
15-19	4.462.541	2.377.428	% 53.3
20-24	3.537.591	2.253.422	% 63.5

Kaynak: DİE. 1975 genel nüfus sayımı % 1 örnekleme sonuçları. sh. 18, 19'dan tarafımızdan hesaplandı.

Çalışan genç nüfusun sektörlere göre dağılımı

	1970		
Yaş grubu	Toplam faal nüfus	Tarımsal işler	Tarım dışı işler
12-24	5.251.600	3.584.503	1.667.097
	1975		
12-24	5.977.612	3.828.708	2.148.904

Kaynak: DİE. y.a.g.e.dan tarafımızdan hesaplandı
Not: Tarım dışı işler, sanayi, ticaret ve diğer hizmet sektörlerini kapsamaktadır.

Yukarıdaki tablolarında gösterdiği gibi, 1975 yılında ülkemizde çalışan (faal olan) 6 milyona yakın genç vardır. Aynı yaş grubunda bulunan 11 milyon gencin % 55'ine yaklaşan bu genç çalışanların aynı yıl için 3 milyon 828 binden fazlasının tarımsal işlerde çalıştığı görümektedir. Bu da genel olarak işgücünün bu konuda geçirmekte olduğu olgu ile çakışmaktadır.Toplam işgücünün tarım kesiminde çalışanlarının her yıl göreli olarak azaldığını daha önce belirtmiştir.

Şimdi de gençlik yaşındaki çalışan nüfusun sosyo-ekonomik shatü durumlarını gözden geçirelim. 1970 yılı genel nüfus sayımı sonuçları bu konuda aşağıdaki bilgileri veriyor.

Çalışan genç nüfusun çalışma yaşamındaki statüsü (1970)

Yaş grubu	İşverenler	Ücretliler	Kendi hesabına çalışanlar	Ücretsiz aile işçisi
12-14	1.164	454.471	26.550	585.493
15-19	7.421	781.368	168.902	1.229.853
20-24	7.882	482.551	213.365	1.292.580
Toplam (12-24)	16.467	1.718.390	408.817	3.107.926

Kaynak: DİE 1970 genel nüfus sayımı. Nüfusun sosyal ve ekonomik nitelikleri sh. 194, 195'ten tarafımızdan hesaplanıp düzenlendi.

Tablodan görüleceği gibi genel olarak toplumsal faal nüfus arasında görülen sınıflaşma olgusu gençlik yaşındaki faal nüfus içinde aynı nitelikte ve benzer oranlarda gerçekleşmektedir. Bu durum her toplumsal sınıf ve tabakanın gençliği vardır şeklindeki görüşümüzü doğrulayan bir olgudur. Ücretliler statülü genç nüfusun sayısal ve oransal olarak günümüzde daha da fazla olduğunu öngörebiliyoruz. Bu konuda veri eksikliği nedeniyle durumu tam olarak saptıyamadık.

Ücretliler grubunda yer alan genç nüfusun büyük çoğunluğunun tarımsal işler dışındaki sektörlerde çalıştığını söyliyebiliriz. Biraz yuka-

rıda verdiğimiz tabloda tarımsal işler dışında çalışan 12-24 yaş grubu faal genç nüfusunun 1.667.097 olduğunu görmüştük. Bunlardan çok az bir bölümü ücretliler grubunun dışındadır. Tarımsal kesimdeki genç çalışanlardan, ücretlileri de hesaba kattığımızda yukarıdaki tablodaki ücretli sayısının bulunabileceğini belirtelim. Ücretli genç çalışanların şehirsel kesimde daha yüksek oranda bulunduğunu aşağıdaki sayılardan da çıkarabiliriz

Genç çalışanların kentsel bölgelerde çalışma Yaşamındaki statüsü 1970

Yaş grubu	İşverenler	Ücretliler	Kendi Hasabına	Ücretsiz aile işçisi
12-14	461	74.782	8.354	10.262
15-19	3.641	373.175	59.048	27.083
20-24	4.869	627.489	76.219	21.829
Toplam (12-24)	8.971	1.075.446	143.621	59.174

Kaynak: DİE y.a.g.e. sh. 194, 195'ten tarafımızdan hesaplanıp düzünlendi. Kent olarak 10.000 ve daha fazla nüfuslu yerler kabul edilmiştir.

Kentsel bölgelerde ücretli genç çalışanların sayılarının, tüm diğer gruplardan fazla olduğunu görüyoruz. Kendi hesabına ve ücretsiz aile işçisi olarak çalışan gençlerin sayıları ise kentsel bölgelerde çok düşüktür. Toplam olarak 403.817 kendi hesabına çalışan gencin 143.621'inin kentsel bölgelerde geri kalanının ise kırsal bölgelerde (köylerde) olduğu anlaşılıyor. Aynı şekilde ücretsiz aile işçisi olarak çalışan 3.107.926 gencin sadece 59.174'ü kentsel bölgelerdedir. Geriye kalan kısmı köylerde çalışan ve genellikle tarımsal işlerle uğraşan gençler olması gerekir. Tabloların genel bir yorumuna geçmeden önce genç çalışanların toplam faal nüfusun çalışma yaşamındaki statüsü içindeki yerini gösteren aşağıdaki tabloyu verelim.

Genç çalışanların ve taplam çalışanların çalışma yaşamındaki statüsü (1970 yılı için)

Yaş grupları	Toplam faal nüfus	Ücretliler	İşverenler	Kendi hesabına	Ücretsiz aile işçileri
12-24	5.251.600	1.718.390	16.467	408.817	3.107.926
12-65	15.118.887	4.172.699	105.487	4.036.372	6.804.329

Kaynak: DİE. 1970 genel nüfus sayımı. Nüfusun sosyal ve ekonomik nitelikleri sh. 194, 195'den tarafımızdan düzenlendi.

Tablodan da görüleceği gibi genç çalışanlar toplam faal nüfusun üçte birinde fazlasını oluşturmaktadır. Dikati çeken bir özellikde, ücretliler içinde genç çalışanların ücretli statüde olanlarının oldukça yüksek bir yer tutmasıdır. Genç çalışan nüfusun yüksek oranda olduğu gruplardan diğeri de ücretiz aile işçileri adı altında toplananlardır. Bu gruptaki toplam çalışan nüfusun % 50'ye yakın bir kısmını 12-24 yaşlar arasındaki genç çalışanlar oluşturmaktadır.

Tablolardan özet olarak genç çalışanlarla ilgili çıkarabileceğimiz sonuları özetliyelim. 1970 yılında ülkemizde toplam olarak çalışan gençlerin sayıları 5 milyon 251 bin 600'dür. 1975 yılında ise bu sayı 5 milyon 977 bin 612'ye çıkmıştır. Çalışan genç nüfusun, 1970 yılı için 1 milyon 667 bin 097 olan tarım dışı işlerde çalışanların sayıları 1975 yılında 2 milyon 148 bin 904'e çıkmıştır.

Çocuk işçi olarak kabul edilebilecek olan, 12-14 yaş grubundaki çalışan gençlerin sayısı 1970 yılında 454 bin 471'dir. Bunların büyük çoğunluğunun «Çırak» olarak çalıştığını söyliyebiliriz. 18 yaşın altındaki ücretli çalışanları da bu sayıya dahil ettiğimizde bu statüde (çırak) bulunanların sayısının 1 milyonu geçeceği anlaşılmaktadır.)

1970 yılında ücretliler grubunda bulunan 1.718.390 gencin, tamama yakın bir kısmını «işçi» olarak kabul etmek (çıraklık da içinde olmak üzere) olanaklıdır diye düşünmekteyiz. 1970 yılında yapılan memur sayımı verileri, memurlar arasında 24 yaş altındakilerin çok küçük bir oranda olduğunu göstermektedir. (107). Bunun nedenlerinden başlıcasını, memuriyet için askerlik yapmış olmak (erkekler için) ve eğitim görmüş olmak gibi koşulların aranması olarak niteliyebiliriz. Bu ne-

denle ücretliler statüsündeki gençlerin «İşçi» statülü ücretliler olduğunu kabul ediyoruz.

Tablolardan da görüldüğü gibi, işveren statüsündeki gençlik çalışan gençlerin içinde çok küçük bir azınlık oluşturmaktadır. 1970 yılında işveren statüsündeki gençlerin sayısı 16.467'dir. Toplam faal gençlik içinde % 2'den biraz fazla bir oran oluşturmaktadır. Bu gruptaki gençlerin miras ve benzeri durumlarla babalarının mesleğini sürdüklerini ve bu nedenle yasal ve toplumsal olarak işveren stütüsünde olduklarını söyleyebiliriz.

İşveren stütüsündeki 12-24 yaş gençlerin «Burjuva» sınıfına dahil olduğu ve o sınıfın gençliği olduğunu söyleyebiliriz. Ancak gözlemlerimize va bazı araştırmaların sonuçlarına göre, «Burjuva» gençliğinin faal iktisadi faliyete başlaması, diğer sınıfların gençliğine göre daha ileri yaşlarda olmaktadır. Sosyal koşulları gereği, çalışma zorunluluğu içinde bulunmayan bu gençler, genellikle uzun süreli bir eğitim yaşamı geçirirler. Oysa işçi sınıfı ve emekçilerin çocukları çok küçük yaşlarda çalışma yaşamına girmek zorundadırlar. Eğitimlerini uzun süreli devam ettirebilmeleri ise, sosyal koşulları gereği, genellikle olanaksızdır. Örneğin yüksek öğrenim öğrencilerinin sınıfsal kökenleri bu konuda, yorumlanan yönde bulgular vermektedir. Bu konuya ilerde değineceğiz.

Tabloların incelenmesinin gösterdiği bir özellik de, ücretli çalışan gençlerin asıl olarak tarım dışı işlerde çalışmakta olmalarıdır. Bu durumu, ücretli gençlerin sayılarının kentsel bölgelerde daha yüksek olması da doğrulamaktadır. Toplam ücretli gençlerin % 60'ı kentlerde bulunmaktadır.

Köylü gençlerle ilgili olarak da tablolardan bazı bilgiler çıkarmak olanaklıdır. Tarımsal işlerle uğraşanların sayıları 1970 yılında 3.5 milyon kadardır. Bu sayı tablolarda görülen ücretsiz aile işçileri grubunun sayısına yaklaşıktır. 1970 yılı için ücretsiz aile işçileri çalışan genç nüfus için 3.1 milyondur. Bunların büyük çoğunluğunun tarımda çalışan köylü gençler olduğunu söyleyebiliriz. Bu sayıya (3.1'e) kırsal kesime ait olan kendi hesabına çalışan gençlerin bir kısmını da dahil ettiğimizde, yukarıda verdiğimiz, tarımsal işlerle uğraşan gençlerin sayılarını bulmuş oluruz. Elbetteki bu yorumlarımız bir yaklaşım ve öngörüdür. Kesin sayılarla tesbit edilmesi gereken bu bulgular için elverişli veriler gereklidir.

Kendi hesabına çalışanlar grubunda bulunan gençlerin se daha çok esnaf ve sanatkâr çocukları olduğunu sanıyoruz. Bunlar kırsal ve kentsel kesimde de bulunmakla birlikte çoğu kırsal kesimdedir. 1970 yılında kendi hesabına çalışan genç nüfusun kentlerde olanlarının sayısı 143.621 dir. Aile içinde ücretsiz çalışanlarla, kendi hesabına çalışanların «Küçük burjuva tabakalar»a ait gençlerin bir bölümü olduğunu düşünebiliriz.

Yukarıda vermiş olduğumuz bilgilerin, gençlik çağındaki nüfusun işgücü açısıdan sayısal durumu ve bazı özelliklerini anlamamızı sağlayacak yeterlilikte olduğunu sanıyoruz. Gördüğümüz gibi genç nüfus işgücü içinde önemli bir yer tutmakta ve çalışma yaşamına katılmaktadır.

İşgücü konusunu işsizlik ile ilgili bazı bilgileri özetliyerek bitirelim. Ülkemizde kabarık sayıda bir işsizler ordusu bulunduğu, yıllardan beri söylenip, yazılıp duruluyor. Bu öylesine çıplak ve çarpıcı bir toplumsal gerçeklik ki, resmi belgelerde dahi bu konunun tehlikeli boyutlara vardığı gizlenemiyor. İşsizlik deyince akla daha çok «Açık işsizl·k» gelmektedir. Oysa ki işsizlik konusunun daha geniş bir kapsamı olan konu «Gizli işsizlik» ile ilgilidir. Gizli işsizlik, işgücünün verimli ve tam kapasite ile kullanılmamasını nitelemektedir. Bu anlamda işsiz sayısı çok büyük sayılarla ifade edilebilir. Tarım kesiminde işgücünün, yılın tüm günlerinde çalışmadığı biliniyor. Bunun yanı sıra şehirlerde simitçilik, boyacılık, seyyar satıcılık vb. işlerde de çok sayıda insanın çalışmakta olduğu ve bunların tümünün gizli işsiz kapsamına girdiği bilinmektedir. Bu alamda ele alındığında, ülkemizdeki gerçek işsiz sayısının resmi yayınlarda belirtilmiş olan 2.2 milyondan çok daha fazla olduğu bulunabilir.

İşsizlikle ilgili (ya da resmi adıyla işgücü fazlası) bazı bulguları görelim.

İşgücü fazlası (15-64 yaş 1000 kişi)

	1973	1974	1975	1976	1977 (*)
Tarım dışı işgücü fazlası	724	1.062	1.281	1.369	1.483
Tarımda işgücü faz.	840	800	750	710	700
Toplam işgücü faz.	1.564	1.862	2.031	2.070	2.183

İşgücü fazlası oranı	10.66	12.29	13.02	13.0	13.33

Kaynak: DPT. 1977 yılı programı sh. 320
(*) Geçici tahmin-program hedefi

Not: Yurtdışına gönderilen işçiler sayılara dahil değildir.

Tablodan görüleceği gibi, işsiz sayısı giderek artıyor. 2 milyonu geçen işsiz sayısının yarısından fazlasının genç olduğu belirtilmektedir. (105). Bu, 1 milyondan fazla gencin daha yaşamının başında, sefalete ve umutsuzluğa itilmesi demektir. Bu konuda bir gazete haberinde, resmi belgelere atfen şöyle denmektedir. «iş bulma umutları kırılmış işsizler grubunun büyüklüğü ise 1962 de 33 bin iken 1977 de 1 milyon 250 bine ulaşmıştır. Grubun yarısı 15-24 yaş grubunda bulunmaktadır. (109).» Evet «iş bulma ümidi kırılmış» 600.000 den fazla «Genç». Tüm kapitalist toplumlarda yapısal bir özellik olarak görülen işsizliğin ilk kurbanı ve üzerinde en yıkıcı etkiyi yaptığı kesim gençler oluyor. Kapitalist ülkeler bölümünde ve üçüncü dünya ülkeleri ile ilgili bölümde bu konudaki görünümü vermiş idik. Ülkemizin de değişik bir konumda olmadığı anlaşılıyor. Aynı nitelikteki ne denler aynı sonuçları doğuruyor ve bu nedenler aynı sonuçlarda varolmaya devam edecektir.

Bu durumda, Anayasa'da yer alan «Çalışma hakkı» nın çiğnendiği ya da devletin yasalardaki bu görevi yerine getirmediğini söylemek yanlış olabilir mi (110). Çalışma hakkı gerçekleşmediğine göre, bu hakkın Anayasa'da yazılmış olmasının anlamı ve önemi nedir. İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'nin de temel maddelerden birisi olan bu hakkı gerçekleştirecek toplumsal koşulları yıllarca oluşturmayan, oluşturamayan devlet için ne denebilir. Bir resmi kuruluşun yayınında yer almış olan bir yazıdaki şu görüşlere katılmamak olası değildir sanıyoruz. «Devletin başlıca görevi her vatandaşa iş ve ekmek temin etmektir. Eğer bu yapılmıyorsa, hiç şüphesiz ne devletten söz etmek kabildir, nede her hangi bir yönetimden (111)» Ve ekliyoruz. Böyle bir devletten söz etmek bir yönetimden söz etmek kabildir. Ama başına bir sıfat ekliyerek. Kapitalist devlet ve kapitalist toplum yönetiminden.

TOPLUMSAL SINIFLAR VE GENÇLİK

«En güzel yemeğimizi onlar yedi.
En güzel toprağımızı onlar aldı.
En güzel buğdaylarımızı onlar.
Bize yeryüzünü, denizleri onlar yasak etti.
Bize yaşamayı, bize hürriyeti, bize sevgiyi onlar.
İneklerimizin sıcak sütünü onlar içti
Çocuklarımızın sıcak kanını onlar.
Bundan sonra yalnız onlar korksun (14).»

Ülkemizde Cumhuriyet dönemi boyunca izlenen toplumsal politika ve tutulan topumsal gelişme yolunun doğal sonucu olarak «Sınıflaşma» olgusu artık kimsenin reddedemediği bir toplumsal gerçeklik ve netlik kazanmıştır. Toplumsal sınıfların tam olarak belirginleşip kristalize olmadıkları yıllarda «Sınıfsız» olarak nitelenen toplumsal yapımız, bugün için kapitalist toplumların genel sınıfsal niteliklerini göstermekte ve bu doğrultuda gelişmektedir. Çeşitli resmi yayınlarda ve burjuva toplumbilimcilerin de toplumsal sınıflar, batının burjuva toplumbiliminin kavramlarının etkisi ve kabulu sonucu değişik kavramlarla adlandırılmaktadır. «Baskı grubu», «Sosyal kesim», «Meslekteki mevki» «Sosyal grup», vb. (112).

Türkiye, kurtuluş savaşı sonlarında, kurtuluş savaşına öncülük eden sınıf ve tabakalarının kendi sınıfsal niteliklerinin doğal gereği olarak kapitalist toplumun oluşturulmasına yöneldi. Tüm Cumhuriyet dönemi boyunca da bu yolda (kapitalist toplumsal gelişme) ilerlendi. Bu oluşum ve gelişim bir resmi yayında şöyle özetleniyor ve anlatılıyor. «Cumhuriyetin ilânı, yeni devletin biçimlenmesinden başka bir şey değildir. Cumhuriyetin ilânından bugüne kadar elli yıl geçmiş bulunmakta, yani yeni devlet bugün elli yıllını doldurmak üzeredir. Bu elli yıllık süre içersinde Türk toplumu iktisadi ve toplumsal açıdan nasıl bir

gelişimi gerçekleştirmiştir. Bugünkü düzeye gelinceye kadar geçirilen aşamaları özet olarak gözden geçirmede yarar vardır. Bu aşamalar şu sıralama içersinde açıklanabilir:

a- İzmir iktisat Kongresinin kararlarının da etkisiyle kentsoylu düzeninin özgür bir biçimde gelişimi için zorunlu tebdirlerin alındığı dönem (1923-1930). Bu dönemde milli bir banka oluşturulmuş, iş adamlarının tam anlamıyla özgür bir ortamda iş hayatını oluşturmaları istenmiş ve beklenmiştir.

b- Devletin iktisadi hayat üzerindeki etkisinin artması: Bu dönem 1930-1950 yılları arasında kalan yılları kapsar. Büyük iktisadi bunalım batı örneği bir kentsoylu düzeninin kurulmasını destekliyenlerin umutlarını sarstı. Savaş yıllarında Türkiye'nin taraf tutmaması, savaşın tüm gruplarıyla ticari ilişkilerini sürdürmesi Türk kent soylusunun biraz olsun gelişmesi sonucunu verdi. Böylece ilk defa olarak Türkiye'de, kentsoylu düzeninin gelişimini sağlıyacak bir ortamı öngören gruplar güçlendi ve halkın desteğiyle 1950'de iktidara ortak oldular.

c- İktisadi ve toplumsal hayatta yapısal bazı değişikliklerin meydana geldiği dönem (1950 - 1970).Bu dönemde bir yandan kent soylu grubun tam anlamıyla oluşumu için devletin arkalayıcı politikası devam ederken, diğer yandan da geniş halk kitlelerinin özlemini ifade eden iktisadi kalkınmanın bir plâna bağlanması çabaları gerçekleştirilmiştir (113).» Yorumda katılmadığımız değerlendirmeler olmakla birlikte, genel olarak yukarda yaptığımız değerlendirmeyi ifade ediyor. Bu dönemin toplumsal sürecini karakterize eden resmi politikanın özü burjuva sınıfının oluşturulması ve güçlenmesi için devletin tüm toplumsal olanakları bu amaçla kullanmasıdır. Ve bilindiği gibi sonuçta burjuvazi gelişmiş, güçlenmiş, buyümüştür. Ama sadece burjuvazi değil, doğal toplumsal yasalar gereği onun karşıtı olan işçi sınıfı da gelişmiş, güçlenmiş büyümüştür. Burjuvazinin gelişmesi milyar liralarla ifade edilirken, işçi sınıfının gelişmesi milyon kişiler olarak belirtilmeye başlanmıştır.

Türkiye halkının 50 yılı geçkin bir süre boyunca yarattığı değerler (sermaye birikimi) kapitalist toplumun ekonomik işleyişi içinde bir avuç burjuvazinin kişisel mülküne dönüştü. Türkiye'nin Cumhuriyet döneminin tarihi gerçek anlamıyla sermaye birikiminin ve emeğin özgürleşmesinin tarihidir (114). Sermaye birikimi burjuvazinin elinde tekelci şirketlere ve holdinglere dönüşürken, özgürleşen emek «İşçi sını-

fı» olarak tarih sahnemizde yerini alıyor.

Toplumsal gelişme sürecinin ortaya çıkardığı sınıflaşma olgusunun en önemli özelliği budur. Bir yandan burjuvazi gelişirken, diğer yandan da işçi sınıfı sürekli olarak artmakta ve nüfus içinde oranı yükselmektedir. Küçük burjuvazinin kapitalist gelişme tarafından tasfiyesi sürerken, modern küçük burjuva diye nitelenen kesimler ise sayıca artan bir oluşum gösteriyor. Bunların başlıcaları memurlar. Teknokratlar (teknisyen, mimar, mühendis) ve kapitalizmin doğurduğu büyük fabrikaların yan sanayileri olarak oluşan küçük sanayiciler olmaktadır.

Gençlik de bu sınıflaşma olgusunun içinde yaşıyor. Toplumsal gelişme süreci içinde işçi gençliğin sayısının giderek arttığını görüyoruz. Bu konudaki verileri daha önce işgücü ve gelir dağılımı bölümlerinde vererek yorumlamıştık. Gençliğin sınıfsal kökeni için başlangıç noktası olabilecek veriler 1970 yılı nüfus sayımı sonuçlarına göre şöyledir. (115).

Çalışan genç nüfusun çalışma yaşamındaki statüsü 1970 (12-24 yaşlardaki faal nüfus)

Statü	Sayı
İşveren	16.467
Ücretli	1.718.390
Kendi hesabına	408.817
Ücretsiz aile işçisi	3.107.926
Toplam	5.251.600

Birinci grubu burjuva sınıfının gençliği olarak kabul edebiliriz. Elbetteki bu sayı bu sınıfın genç yaştaki nüfusunun tümü değildir. Gençlik yaşında bulunup da iktisaden faal olanları göstermektedir. Bu sınıfın gençliğinin büyük bir bölümü çalışma yaşamına daha çok gençlik yaşlarından sonra katılmakta ve eğitim sürecinde bulunmaktadır.

Ücretli statüsüdeki gençlerin tümünü «İşçi» olarak kabul etmenin olanaklı olduğunu ve gerekçesini daha önceki, işgücü bölümünde belirtmiştik. 1970 yılında 2 milyona yakın genç işçinin bulunduğunu görüyoruz. Bu sayının daha sonraki yıllarda meydana gelen artışla şu anda 2.5 milyon civarında olduğunu öngörmekteyiz. Ücretli statüsünde çalışan faal nüfusun kendi arasındaki dağılımına baktığımız zaman 12-

14 yaşında bulunan ücretli sayısının 454.471 olduğunu görüyoruz. Bunların çoğunun «Çırak» statüsünde çalışan genç işçiler (daha doğrusu çocuk işçiler) olduğu söylenebilir. (Bkz. sh. 412'deki tablo)

Küçük burjuva tabakalara ait olarak kabul edebileceğimiz son iki grupta da 3.5 milyondan fazla gencin bulunduğunu görüyoruz. Kırsal ve kentsel kesimdeki küçük burjuva tabakalara mensup olan bu gençlerin büyük çoğunluğunun kırsal bölgelerdeki «Köylü» gençlik olduğunu görüyoruz. Sayılarla belirtirsek şöyle bir tablo elde ederiz.

Kendi hesabına çalışanlar ve ücretsiz aile işçilerinin dağılımı (12-24 yaş faal nüfus)

Statü	Kırsal	Kentsel	Toplam
Kendi hesabına	265.096	143.621	408.817
Ücretsiz aile işçisi	3.048.752	59.174	3.107.926

Gençlik yaşındaki faal nüfusun sektörlere göre dağılımı da yukarıdaki verilere yaklaşıktır. Tarımsal işlerde çalışan genç sayısının 3.5 milyon civarında bulunduğu görülmektedir. Bu sayıdan tarımsal kesimde işveren statülü ve ücretli statülü gençleri çıkardığımızda yukarıdaki sayıya yakın bir sayı elde ederiz. Bu durum bize ücretsiz aile işçilerinin ve kendi hesabına çalışan gençlerin çoğunun kırsal kesimde bulunan «Köylü» gençlik olduğu gösteriyor.

Genç çalışanların çalışma sektörlerine göre durumu (12-24 yaş faal nüfus)

Çalışma söktörü	Faal nüfus sayısı
Tarımsal işler	3.584.503
Tarım dışı işler	1.667.097

Bu sayısal verilerin sonucu olarak köylü gençliğin yaklaşık olarak 3.2 milyon civarında olduğunu söyleyebiliriz. Esnaf ve sanatkâr tabakalara ait olduğunu kabul edebileceğimiz genç faal nüfus sayısının da 200 bin civarında olduğunu verilerden öngörmekteyiz.

Bu konuda son olarak belirtmemiz gereken bir nokta da şudur. Yukarıda vermiş olduğumuz sayısal veriler ve tahmini sayılar 12-24 yaş-

lardaki gençlerin iktisaden faal olanlarına aittir. Dolayısıyla verilen sayılar belirtilen toplumsal sınıflara ait olan tüm genç nüfusu göstermemektedir. 12-24 yaşlardaki tüm nüfus göz önüne alındığında sayıların değişeceğini belirtelim. Ancak, oransal dağılımın büyük bir değişmeye uğramıyacağı da belirtilebilir. Faal olmayan genç nüfus toplumsal sınıflar açısından yukarıdakilere benzer bir dağlım gösterecektir. (116).

«Giyiyoruz. Leş gibi elbiseleri sırtımıza
Hazırız artık vücudumuzu
yirmisekizbuçuk liraya satmaya.
Cehennemin alt katındayız.
Ayağımızda yırtık çizmeler
Suyun içinde yarı beline kadar
18 yaşında romantizmalı işçiler (15)»

Cumhuriyet dönemindeki toplumsal gelişme sürecimiz. «Sanayileşme ve kalkınması geri bırakılmış bir toplumun kapitalist üretim tarzı altında gelişme (117)» tarihi olarak niteleniyor. Bu gelişme sürecinde oluşan işçi sınıfımız kapitalist gelişmenin diğer ülkelerde de görülen aşırı sömürüsüne konu olmuştur.Kapitalizmin ilk geliştiği ülkelerdeki başlangıç yıllarını incelerken çocuk emeği konusunda belirttiğimiz olgular ülkemizde de görülmüştür. Çocuk emeğinin, uzun çalışma saatleri ve düşük ücretlerle sömürülmesi daha Osmanlı döneminde görülmeye başlamış ve daha sonraki yıllarda da sürüp gitmiştir. Çocuk emeğinin kapitalistlerce, ücretli çalışmaya çekilmesinin başlıca nedeni, çocuk emeğine yetişkin işçilere göre çok daha düşük ücret ödenmesidir.

Çocuk emeği üzerine yapılmış bir araştırmada, 1915 ve 1927 yılları için şu bilgiler veriliyor. «1913-1915'te 15 bin endüstri işçisinin 1.500'ü (onda biri) kadın ve çocuktu. 1927 de 4 ve daha ziyade kişinin çalıştığı endüstride, tekmil amelelerin yekünü 147 bin 128 iken, kadın ve çocuk işçilerin yekünü 52 bin 617'dir. Nispet yüzde 35. Demek, 7-8 yıl içinde endüstriye doğru kadın ve çocuk işçi akını üç katından fazla artmıştır (118).» 1913-1915 sanayi sayımlarına göre çocuk işçilere ödenen ücret yetişkinlere ödenen ücretin 6-7 misli düşüktür. Yine bu istatistiklerden anlaşıldığına göre çocuk işçiler o zamanlar yabancılar tarafından «Reji» adı altında işletilen sigara fabrikalarında çalışmaktadırlar (119).

Osmanlı dönemindeki genç işçilere ilişkin olarak Zonguldak madenlerindeki durumdan da kısaca söz edelim. Bu dönemde Zonguldak maden işçileri «Angarya» statüsü ile ve zorla çalıştırılmaktaydı. 1865

yılında hazırlanmış bulunan «Dilâver Paşa Nizamnamesi» ne göre Zonguldak bölgesindeki köylüler bir ayda onbeş gün tarlada, on beş günde maden ocaklarında çalışmakla yükümlü idiler. Bu zorunluluk 13 yaşından 50 yaşına kadar olan köylüleri kapsıyordu (120). Binlerce genç, yıllar boyu angarya koşullarında yabancı sermayenin emrinde bu maden ocaklarında çalıştırıldılar. Maden ocaklarında çalışma koşulları hakkında şu bilgiler veriliyor. «İş saatleri gün doğumu, gün batımı diye hesap ediliyordu. Amele kulübelerinin yanı başındaki ahırlar, sıhhı şeraite daha uygun tarzda yapılmıştı. Ameleye mahsus hastahane hatta doktor bile yoktu. Hastalanan amele bir ata bindirilerek köyüne gönderilirdi. (121).»

1927 sanayi sayımına göre ise 4 kişiden fazla işçi çalıştıran işyerlerinde çalışmakta bulunan 14 yaşından küçük çocuk işçilerin sayısı toplam olarak 22.684'tür. Bunlardan 14.577'si erkek, 8.107'si ise kızdır. Aynı yıl içinde 4 kişiden fazla işçi çalıştıran işyerlerinde çalışanların yaklaşık olarak 6 da biri çocuk işçi olmaktadır. (122). Bu çocuk işçilerin 1927 yılındaki ücretleri ve çalışma süreleri ile ilgili olarak şu bilgiler veriliyor. «Hem Türk hem de yabancı burjuvazisi, kadın ve çocukların emeğini insafsızca sömürüyor. Erkek dokumacılar günde 1.5 lira alıyorsa kadınlar 75 kuruş, çocuklar 10-15 kuruş gündelik alıyor. Bir çok işletmede 10 yaşından ufak olan çocuklar günde 13 saat çalışırlar. Kadın ve çocuklar erkekler kadar çalışırken, emekleri ucuz olduğu için, kapitalistler yetişkin erkek almaktansa, kadın ve çocuk almayı tercih ederler (123).»

Yukarıda, 1927 yılında 4 kişiden fazla işçi çalıştıran işyerlerindeki çocuk işçilerin sayılarını verdik. Aynı yıl içinde çalışmakta olan çocuk işçilerin toplam sayıları ise şöyledir.

1927 sanayi ve işyerleri sayımına göre çocuk işçiler (1 ve daha fazla işçi çalıştıran işyerleri)

	Sayı (bin olarak)	oranı (%)
14 yaşından büyük işçiler	124.5	48.5
14 yaşından küçük işçiler	132.4	51.5
Toplam işçi sayısı	256.9	100.0

Kaynak: DİE 1927 sanayi sayımı
Aktaran: Tüm İktisatçılar Birliği: Türkiye işçi sınıfı ve mücadeleleri tarihi Ankara 1976 sh. 62

Tablodan görüldüğü gibi 1927 sanayi sayımlarına göre sanayide çalışan işçilerin yarıdan fazlası 14 yaşından küçük çocuklardır. Bu çocuk işçilerin iş kollarına göre dağılımı ise şöyle.

Çocuk işçilerin sektörlerdeki işgücüne oranı (1927)
(1 ve daha fazla işçi çalıştıran işyerleri)

Sektör	İşkolundaki tüm işçi sayısına oranı (%)
Tarım ürünleri	54.2
Dokuma	44.9
Tahta	95.9
Maden işletme	73.9
Taş toprak	44.1
Maden çıkarma	0.7
Diğer	94.2

Kaynak: a.g.e.

Tabloda görüldüğü gibi çocuk işçilerin oranının toplam işçi sayısına oranı en yüksek tahta işleri işkolundadır. Bunu sırasıyla diğer adı altında toplanan işkolları, maden işletme işkolu izlemektedir. Maden çıkarma işinde çalışan çocuk işçi sayısı 1.800'dür.

Çocuk işçiler ve genç işçilerin çalışma yaşamına yoğun olarak çekilmesinin diğer bir nedeni, o yıllarda yayınlanmış bulunan bir dergide açıklanıyor. Birinci Dünya Savaşının yetişkin erkek nüfusu savaş meydanlarında yok ettiği belirtildikten sonra şöyle deniyor. «Birçok yerlerde fabrikalar, çalışacak adam bulamadılar. Diğer taraftan erkeksiz kalan aileler aç kalmamak için hünüz çocuk denilecek yaştaki küçük yavrularını, fabrikaya çalışmaya gönderdiler. Çocukların olmadığı ailelerde kadınlar hayata atıldılar... Bu böyle omakla bilikte hayat pahalılığının da mütemadiyen artması orta halli aile babalarını da fana vaziyete sokuyor, bunlar da çocuklarını mekteplerden alarak kazanç sahasına atmaya mecbur oluyorlardı. İşte harbin «Doğurduğu bu netice» sanayie geniş bir çocuk ordusu, geniş bir gençlik kitlesi hediye etti (124).»

Aynı dergide genç işçilerin çalışma koşulları ve ücret durumlarına ilişkin olarak şu bilgiler yer alıyor. «Bizdeki işçi gençliğinin vaziyeti, hiç şüphe yok ki her yerden daha fenadır... Çünkü bizdeki işçi gençliği hiçbir yerde görülmeyen bir şekilde istismar ediliyor. Miktarı mühim bir yer tutan (çıraklar) bunların en iyi bir numunesidir...Bugün, hiç bir teşkilâta mensup olmayan bu gençlik, mukadderatını burjuvazinin, patronların insafına terk etmiştir.... Eczanelerde, yazıhanelerde istihdam edilen münevver çıraklardan tutunuz da gazinolarda, berber dükkânlarında bakkal dükkânlarında, kahvehanelerde, lokantalarda, mağazalarda, hamamlarda, hanlarda bulunan bu gençlik sabah karanlığından, gece yarılarına kadar çalışır. Aldığı gündelik, bugün, bir adamın geçinmesi imkânı olmayan ve ayda 10-30 lirayı geçmiyen bir paradır... Bu gençlerin ekserisi 16 saatten aşağı çalışmamaktadırlar. Bunun için bir kaç misal zikredelim. Eczacı çırakları sabah 7'den akşam 9'a kadar çalışır...Gece çalışanlar müstesnadır. Aylıkları 25-30 lira arasındadır.

Bakkal çırakları sabah 6'dan akşam 10'a kadardır. Aldıkları aylık 10-20 lira arasındadır.

Çıraklar böyle olduğu gibi, fabrikalarda, darüsına'lerdeki gençlik de aşağı yukarı bu vaziyettedir. Bunlar da müdafaasız ve teşkilâtsız bir haldedir...

Bilhassa mensucat fabrikalarında, mensucat imalâthalerinde, rejide, tütün işlerinde çalışan genç kızların vaziyeti âdeta tahammül fersadır. Mensucat işlerinde çalışan 15-16 yaşlarında bir genç kız ilk zamanlarda -mübtediliği bahane edilerek- haftada ancak (25) kuruş gibi cüz'i bir para alabilir. Bu para, azami miktarına üçüncü sene nihayetinde bulabilirler ki, o da haftada (3) lirayı tecavüz etmez... Esasen bu müddet nihayetinde bu genç işçi kız, oradan atılmış ve yerine diğer bir mübtedî alınmıştır. Tütün işlerinde çalışan genç kızlar da, günde miktarı nihayet (80) kuruşu geçmeyen bir miktar alabilirler.

Alât-ı istihsaliyenin tekâmülü, genç işçi kuvvetinin revacını arttırıyor. Ve bu nev'i işler, patronlar için daha müfid oluyor. Meselâ geçenlerde«Orak-çekiç» gazetesinde okuduğum bir vak'a bu meseleyi iyice te'yid etmiş oluyor... İzmir'deki fabrikalardan birinde bir usta ile muavininin çalışması lâzım gelen bir yerde 2 çırak kullanmakla daha az para vermiş oluyor. Fakat gençlerin tecrübesizliği, onlardan birinin hayatına mal oluyor...» (Aydınlık fevkalâde gençlik nüshası Odak y. 1976 sahife: 118-119.)

Daha sonraki yıllarda çocuk işçilerin tüm çalışanlara oranı aşağıda görüldüğü şekilde bir gelişme göstermiştir. Tabloda görüleceği gibi çocuk işçi oranları 1927 yılı için yukarıdaki verdiğimiz tablodan daha düşüktür. Bunun nedeni, aşağıdaki tablonun hazırlanmasında 4 kişiden az işçi çalıştıran işyerlerinin kapsama alınmamış olmasıdır (125).

Sanayide çocuk işçiler 1927-1934
(Tüm işçi sayısına oranı %)

Sanayi kolu	1927	1932	1933	1934
Madencilik	3.59	0.18		0.14
Tarım sanayi	20.59	2.01	2.19	1.39
Dokuma	14.94	5.75	8.65	5.06
Kereste, Ağaç	13.00	2.72	2.08	2.12
Kağıt	8.22	4.11	0.64	0.68
Maden İşletme	15.04	3.97	5.19	2.21
İnşaat 11.77	3.94	5.66	3.60	
Kimya	10.13	1.94	1.60	1.40
Karma	5.44	2.14	9.16	8.18
Çeşitli	4.42	0.75	0.34	2.52
Ortalama	15.42	3.05	4.15	2.75

1936 yılında kabul edilen iş kanunu ile çocuk işçi çalıştırmak yasaklanmış olduğundan bu yıldan sonra istatistiklerde çocuk işçilere rastlanmıyor. Bu konuda tespit edebildiğimiz tek veri işsiz çocuk sayılarını gösteren aşağıdaki verilerdir. Bu sayılar iş ve işçi bulma kurumuna iş istemek için müracaat etmiş çocuk işçileri göstermektedir.

Çocuk işsizlerin sayısı (126)

Yıl	Sayı	Yıl	Sayı
1946	4.062	1948	8.881
1947	9.027	1949	7.581
		1951	12.722

Yukarıda verdiğimiz sayılar Türkiye burjuvazisinin çocuk emeğini sömürmesi konusunda bir bilgi edinmemize yeterlidir. Görüldüğü gibi kapitalizmin gelişme sürecinde ülkemizde de çocuk emeği yoğun ola-

rak kullanılmış ve sermayenin sömürüsüne konu olmuştur. 1970 yılında ise ülkemizde çocuk işçi ve genç işçilerin sayıları aşağıda verilmiştir.

Çocuk işçiler ve genç işçiler (1970)

Yaş grubu	Sayı
12-14	454.471
15-19	781.368
20-24	432.551
Toplam	1.718.390

Çocuk işçiler ve genç işçiler ülkemizin toplam işçi sınıfının bir parçası olarak sermaye tarafından emeklerinin yüksek bir oranda kapitalist ekonomi yasaları gereği sömürülmesine uğramaktadırlar. Bu konuda 1941 için bulunmuş olan sömürü oranı % 370'dir. (128). Daha sonraki yıllarda bu konuda hesaplanmış bulunan sömürme oranları aşağıda gösterilmiştir.

Yıllara göre artı-değer oranı

Yıllık	Artı-değer oranı
1950	% 178
1959	% 216
1963	% 263
1973	% 341

Kaynak: DİE. ilgili yıllar yapım sanayi ve yıllık anket sonuçları:

Hesaplayan Ö. Özgür: Sanayileşme ve Türkiye.sh. 210

Hesaplamayı yapan araştırmacı tablonun yorumunu şöyle yapmaktadır «Yapım sanayinde ortalama bir işçi, sekiz saatlik iş gününde, 1950 yılında 2 saat 53 dakika kendisi için, 5 saat 27'dakika da egemen sınıflar için çalışmak zorundaydı. Ortalama bir işçi 1959 yılında iki saat 33 dakika kendisi 5 saat 37 dakika işveren için, 1963 yılında iki saat 12 dakika kendisi ve arda kalan 5 saat 48 dakika da egemen sınıflar

için üretimde bulunmaktaydı. 1973 yılına gelindiğinde bu durum daha da kötüleşmiş, işçiler 8 saatlik bir iş gününü 1 saat 48 dakikasında kendileri ve arda kalan 6 saat 12 dakikalık bölümde de işverenler için çalışmak zorunluluğunda bırakılmışlardır.

Bir başka değişle 1950 yılında sınai üretim sonucunda yaratılan 100 liralık bir değerin 37 lirası işçiler ve arda kalan 63 lirası da üretken olmayan (Egemen sınıflar) sınıfların eline geçmekteydi. 1973 yılında ise yaratılan 100 liralık bir değerden emekçilerin aldığı pay 22.5 liraya düşerken, egemen güçlerin bu bölüşümden aldığı pay 77.5 TL yükselmiştir. (129). »

1970 yılı nüfus sayımı sonuçlarından anlaşıldığına göre 12-14 yaşındaki çocuk işçilerin çoğu kırsal kesimde çalışmaktadırlar. Bunların ücretli tarım işçileri ve kırsal kesimde küçük iş yerlerinde çalışan çıraklar olduğunu öngörüyoruz.12-14 yaşındaki faal nüfusun içinde bulunan toplam 454.471 ücretlinin 74.782'sinin kentsel kesimde, geriye kalanının kırsal kesimde olduğu görülüyor (130) Bu sayılar sürekli çalışan çocuk işçilerle ilgilidir. Çocuk işçi sayısının mevsimlik bazı işlerde çok daha büyük sayıda kullanıldığını bildiren ve bu durumu yorumlayan bir yazar şöyle diyor. «Büyük üreticinin, pamuk ağalarının ürünleri toplanabilsin diye okullar tatil ediliyor. İşte bugün uğruna okulların tatil edildiği, ordudan, askerden yardım umulduğu ve bu yardımın zorlandığı üretici, gerçekte yüzyıllık geleneği olan büyük tarım işletmecisi, büyük pamuk ağasıdır.

Pamuğun çok büyük bir miktarının, Çukurova ve Ege'nin yüzbinlerce dönüm toprağa sahip işletmecilerinin işletmelerinden elde edildiği, bilinen bir gerçektir. Yine, küçücük toprağında pamuk eken küçük üreticinin zaten işçi sıkıntısı çekmediği, daha olmazsa çoluğunu çocuğunu, karısını, kızım seferber ederek ürününü kaldırdığı da bilinen bir gerçektir. Şu halde pamuk üreticisi için yanılıp yakınılırken söz konusu olan üretici, büyük pamuk işletmecisi, pamuk ağalarıdır. Okullar bu büyük işletmelerdeki ürünler toplanabilsin hem de ucuz çocuk emeğiyle toplanabilsin diye tatil edilmiştir (131).»

Tarım işçileri konusunda yapılmış olan bir araştırmada, tarımda çalışan çocuk işçilerle ilgili olarak verilen bilgi ise şöyledir. «Tarım kesiminin bir özelliği olarak da çalışma sabahleyin erken başlamaktadır. Bu saat çoğu zaman 6.00'dir... Tarımda çalışanların yaşları oldukça düşüktür. Özel kesimdeki işletmelerde kadın işçiler çoğunlukta bulun-

maktadır. Özelikle de yabancı işçiler arasında kadınlar ve çocuklar çoğunluğu teşkil etmektedirler... İzmir'de bir çiftlikte 100 kişilik bir grup içinde 50 tanesinin yaşının 10'un altında 30-40 'ının da kadın olduğu görülmüştür (132).

Tüm işçilerin sermaye tarafından sağlığa ve işgüvenliğine elverişli olmayan koşullarda çalıştırıldıklarını ve bunun sonucu olarak da işçilerin yüksek bir oranda iş kazasına ve meslek hastalığına kurban gittiğini bu konuyla ilgili sayısal veriler gösteriyor. Verilen sayılar sadece SSK kapsamındaki işçileri kapsadığı, ancak sigortasız işçi sayısının da çok büyük sayıda olduğu göz önüne alındığında bu sayıların çok yüksek olacağını öngörebiliriz. SSK istatistik yıllıklarında sigortalı işçilerin sayıları yaş gruplarına göre tasnif edilmediğinden sigortalı işçilerin 12-24 yaş grubunu tam olarak bilmiyoruz. Fakat bu yıllıklarda meslek hastalıkları ve iş kazaları yaş gruplarına göre verilmektedir. Genç işçilerle ilgili olanlarını aşağıda veriyoruz (133)

Genç işçiler arasında iş kazası ve meslek hastalığı sonucu ölümlerin sayısı

Yaş grupları	1971	1972	1973	1974	1975
-14	2	3	2	5	3
15-19	45	48	71	75	74
20-24	79	87	119	142	119
Toplam (14-60)	758	807	1.101	1.117	1.038

Kaynak: SSK. İstatistik yıllığı 1976 sh. 69

Tablodan görüleceği gibi iş kazası ve meslek hastalığı sonucu meydana gelen ölümlerin sayısı genç işçiler arasında çok yüksektir. Meydana gelen tüm ölümlerin yaklaşık % 23 kadarı genç işçilere aittir.

Genç işçiler arasında meydana gelen daimi işgöremezlik sayıları

Yaş grupları	1972	1973	1974	1975	1976
-14	28		30	24	18
15-19	284	401	399	322	350
20-24	266	369	373	356	460

Kaynak: a.g.e. sh. 66

Tablodan görüldüğü gibi, daimi işgöremezlik niteliğindeki iş kazalarının sayıları genç işçiler arasında yine çok yüksektir. Oran olarak yukarıdakinden de fazladır. Toplam olarak 1976 yılında meydana gelen 3.187 daimi işgöremezlik olayının 828 tanesi 24 yaşın altındaki genç işçilere aittir.

Genç işçiler arasında iş kazaları ve meslek hastalığı sayıları

Yaş grupları	1971	1972	1973	1974	1975	1976
-14	561	1.082	472	1.382	692	1.395
15-19	15.169	22.947	17.999	26.660	14.102	26.688
20-24	22.087	30.979	31.801	34.994	31.104	40.621
Toplam (14-60)	149.149	160.800	177.201	180.525	182.906	197.018

Kaynak: age. sh.58

Genç işçiler arasında işgöremezliği gerektiren hastalık sayıları

Yaş grupları	1972	1973	1974	1975	1976
-14	2.469	7.060	10.605	1.488	2.924
15-19	52.415	60.130	57.724	32.976	56.918
20-24	82.594	88.681	96.727	91.525	122.562
Toplam (14-60)	762.848	790.539	828.523	884.211	1.010.920

Kaynak: age. sh. 81

Not: Toplamlar 14 yaş altı ve 60 yaş üstünü de kapsamaktadır.

Gençlik sorunlarıyla ilgili olarak hazırlanmış bulunan bir raporda, çalışan genç işçilerle ilgili olarak şu görüşlere yer veriliyor. «Gençler, çoğu defa karanlık, rutubetli, kirli, güneş almayan işyerlerinde çalışmakta, iyi beslenmemekte ve bu yetersiz koşullar sağlık durumlarını etkilemektedir. Genç işçilerin % 3.5'unun tüberkülozlu olması bu görüşü doğrulamaktadır (134).»

Belirtilmesi gereken önemli bir nokta da, yukarıdaki, genç işçilerin çalışma yaşamında uğradıkları iş kazaları ve meslek hastalıkları konusunda belirtilen sayıların, sadece SSK kapsamındaki genç işçileri kapsamasıdır. tüm genç işçiler göz önüne alındığında bu sayıların çok da-

ha fazla olacağı açıktır. Sigortasız çalıştırılma olayının genç işçiler arasında daha yaygın olduğunu, özellikle küçük işyerlerinde çalıştırılan genç işçilerin sayısının çok yüksek olduğunu öngörmekteyiz.

Şimdi de genç işçilerin «Çırak» statüsünde çalışma koşullarını ve geçen yıl çıkarılan çıraklık kanununa değinelim. Önce çırakların çalışma koşullarını inceleyelim. DPT tarafından dört il ve bir ilçede yapılmış bulunan «Esnaf ve sanatkarların sosyal ve ekonomik sorunları araştırması»nın sonuçları, çırakların yaş durumları, çalışma koşulları ve ücret durumları ile ilgili olarak şu bulguları vermektedir. Bunları kısaca gözden geçirelim.

Çırakların yaş durumları ile ilgili bulgular. «Esnaf ve sanatkâr yanında çalışanların çoğunluğu işverenlerine nazaran daha da genç bir kuşak tarafından temsil edilmektedir. Gaziantep'te sanatkâr yanında alışanların % 51'i, esnaf yanında çalışanların % 46'sı, Karabük'te (her iki grup için bir tek yüzde verilmiştir) % 44'ü , Konya'da sanatkâr yanında çalışanların % 62'si, Van'da sanatkâr yanında çalışanların % 52'si, esnaf yanında çalışanların % 55'i 18 yaşına kadar olan kimselerden meydana gelmektedir. Çoğunluğunun çok genç yaş gruplarını teşkil ettiği bu ücretli gruplarının, günlük çalışma saatlerinin ileride görüleceği gibi çok fazla olduğuna dikkati çekmekte yarar mülâhaza edilmiştir (135).»

Çırakların ilk işe başlama yaşları ile ilgili bulgular «Gaziantep'te sanatkâr ve küçük sanayici yanında çalışanların % 50'sinin 12 ve daha küçük yaşlarda, % 36'sının 13-15 yaşları arasında, Karabük'te sanatkârlar yanında çalışanların % 28'inin 12 ve daha küçük yaşlarda.% 67'sinin 13-15 yaşları arasında, Konya'da ücretlilerin % 19'u 12 ve daha küçük yaşlarda. % 58'i 13-15 yaşları arasında. Van'da ücretlilerin % 39'u 12 ve daha küçük yaşlarda, % 42'si 13-15 yaşları arasında işe başlamaktadırlar. Bu duruma göre işe başlama yaşları 13-15 arasında ağırlık kazanmakta, 12 ve daha küçük yaşlar Gaziantep hariç, ikinci sırayı işgâl etmektedir. 12 ve daha küçük yaşlarda işe başlamış olan çırakların bazılarının ilkokul öğrenimini tamamlamadan bir iş koluna girdiklerini yansıtmaktadır (136).»

Çırakların çalışma saatleri ile ilgili bulgular.

«Gaziantep'te sanatkâr yanında çalışanların % 22'si 10 saate kadar. % 55'i 10 saatten fazla, Karabük'te çırakların % 56' sı 10 saate kadar ve % 45' i 10 saatten fazla, Konya'da çırakların % 54'ü 10 saate kadar,

% 22'si 10 saatten fazla, Van'da % 26'sı 10 saate kadar, % 68'i 10 saatten fazla. Bursa'da % 31'i 10 saate kadar, % 54'ü 10 saatten fazla çalışmaktadır. Büyük bir kımını 12-15 yaşlarında bulunan ücretlilerin teşkil ettiği bu gruba mensup kimselerin yarısından fazlası günde 10 saatten fazla çalışmaktadırlar (137).»

Çırakların ücret durumları ile ilgili bulgular.

«Gaziantep'te sanatkâr yanında çalışanların % 30'u 200 ve daha az, % 36'sı 200-400, % 28'i 400-600 arasında, Karabük'te çıkarların % 78'i 200 liranın altında, % 22'si 200- 400 arasında, Konya'da % 71'i 200, % 10'u 200-400 arasında, Van'da kalfa ve çırakların % 46'sı 0-200, % 33'ü 200-400, % 16'sı 400-600 arasında, Bursa'da % 28'i 0-200, % 29'u 200-400, % 33'ü 400-600, % 8'i 600-800 arasında, kalfa ve çırak olarak) TL ücret olmaktadırlar. Durum sadece çıraklar bakımından, yahut hem çırak, hem usta kalfa bakımından mütalâa edildiği zaman ücretlerin büyük bir ağırlıkla 0-400 lira grubu etrafında kümelendiği, yani çırak, usta kalfa ücretlerinin asgari ücretlerin bir hayli altında seyrettiği görülür. «Gaziantep'te çırakların % 50'sinin, Karabük'te % 33'ünün, Konya'da % 67'sinin, Van'da % 58'inin ücretsiz cep harçlığı ile çalıştıkları tespit edilmiştir. Bu durumun ne kadar süre ile devam ettiği sorusuna verilen cevaplar cep harçlığı alan çırakların büyük çoğunluğunun bir yıl süre ile bu şekilde devam ettiğini göstermektedir (138).»

DPT'nin bu araştırmasının diğer bulguları çıraklar arasında sigortalı çalışma durumunun çok düşük olduğunu, çırakların genellikle yıllık ücretli izin yapmadıklarını göstermektedir.

Çırakların ağır çalışma koşulları ve acımasız sömürülmesi olgusu günümüzde de sürüp gidiyor (139). 1977 yılında çıkan çıraklık kanununun da durumu değiştirmediği, değiştiremiyeceği, yorumlanan gerçekler arasında. Kanunu yorumlayan bir sosyal siyasetçi, çıkarılan kanunla «Eski angarya koşullarının hukukileştirildiğini» belirtiyor. Aynı yorum, kanunun bu haliyle bile uyulanmamakta olduğunu ve «Rafa kaldırıldığı»nı, çalışma yaşamına geçirilmediğini belirtiyor (140).

İşçi gençlik konusunda belirtmemiz gereken bir olgu da toplumumuzda sürekli artan işsiz sayılarıdır. 1977 yılında iki milyonu geçmiş bulunan işsiz sayısı'nın yarısı 15-24 yaşındaki gençlere aittir (141). Genç işçiler aşırı sömürüye eşlik eden işsizlik olgusunun baş kurbanı olmaktadırlar. Ülkmizde yeterli istihdamın sağlanmaması sonucu 1960 yıllarından itibaren başlayan yurt dışına işçi göçü genç işçileri de kap-

samına almaktadır. Binlerce gencimiz ortak pazar ülkelerinin tekelci sermayelerine sömürü kaynağı olmaktadırlar. Bu konuda yapılmış araştırmalardaki genç işçilerle ilgili bulguları aşağıda veriyoruz.

Almanya'da çalışan Türk işçilerinin yaş ve cinsiyete göre sayısal durumu

Yıl	Cinsiyet	21'den aşağı	21-35	35-45	45'ten yukarı
1962	Erkek	462	10.416	1583	274
1963	Erkek	726	18.669	3091	400
1962	Kadın	452	791	169	55
1963	Kadın	428	1.930	398	99

Yaş ve cinsiyete göre oransal durumu (%)

1962	Erkek	3.6	81.8	12.4	2.2
1963	Erkek	3.2	81.6	13.5	1.7
		(% 20.1'i 21-25 yaş arası)			
1962	Kadın	13.0	67.6	14.5	4.7
1963	Kadın	15.0	67.8	13.9	3.5
		(% 20.0'si 21-25 yaş arası)			

Kaynak: N. Abadan Batı Almanya'daki Türk İşçileri ve Sorunları. sh. 27. DPT yayını Ankara 1964

Tablodan görüldüğü gibi daha yurtdışına işçi göçünün başladığı ilk yıllarda, yurtdışında çalışan işçiler arasında genç işçilerin oranı oldukça yüksektir. 1962-1963 yılında Almanya'da çalışmakta olan toplam erkek işçilerin % 24'e yakın bir kısmı 25 yaşın altındaki genç işçilerdir. Kadınlarda oranın yüksekliğinin bir nedeni erkekler için askerlik hizmeti zorunluluğu olsa gerektir. Daha sonraki yıllarda da genç işçilerin oransal durumunun önemini sürdürdüğünü yapılan araştırmalardan öğreniyoruz.

Almanya'daki Türk işçilerinin yaş ve cinsiyete göre oransal dağılımı 1968 (% olarak)

Cinsiyet	25 yaş altı	25-30	30-35	35-40	40-45	45 ve üstü
Erkek	7	29	31	18	11	4
Kadın	32	23	18	17		

	Oransal dağılım 1972 (% olarak)					
Erkek	9	21	33	22	10	4
Kadın	32	24	20	12	7	5

Kaynak: Federal Almanya Çalışma Kurumu: Almanya'da çalışan yabancı işçilerin istihdam, aile ve ikâmet sorunları. Çevirip yayınlayan iş ve İşçi Bulma kurumu. Yayın no: 117 Ank. 1974. sh. 10

İş ve İşçi bulma kurumu istatistiklerine göre 1973 yılında 790.287 kişi yurt dışında işçi olarak çalışmakta olup, 1974 yılında bu sayı 810.270'e çıkmıştır. Bunların yaklaşık olarak % 25 kadarı kadın işçi olup kaçak işçiler bu sayıya dahil değildir. 1978 yılında kaçak işçiler de göz önüne alındığında 1 milyondan fazla işçimizin yurt dışında çalışmakta olduğu tahmin edilebilir. Yukarıda verdiğimiz işçilerin yaşa göre dağılım oranlarını gözönüne alarak 200.000'den fazla işçimizin 25 yaşın altında genç işçiler olduğunu tahmin ediyoruz. Çalışma bakanlığı'nın verilerine göre yurt dışındaki işçi çocuklarının toplam sayısı ise 31.12.1977 tarihi itibariyle 469.486' dır. Bu çocukların 221.314'ü 0-6 yaş, 248.172'si ise okul çağı olan 7-12 yaş grubundadır.

Sonuç olarak, binlerce gencimizin öz vatanlarında karınlarını doyurabilecek bir iş bulamamaları nedeniyle, yabancı ülkelerde ekmek parası peşinde olduklarını görmekteyiz. Bu gençlerin yaşamlarının en enerjik ve verimli, çağı, gelişmiş ülkelerin sermayesince sömürülüyor.

İşsizlik ve yurt dışına emek göçünün kapitalist toplumlara özgü yapısal bir olgu olduğunu, bu nedenle gelişmiş kapitalist ülkelerle, azgelişmiş üçüncü dünya ülkelerinde (gelişmiş kapitalist ülkelerde) görüldüğünü dünya ülkelerini incelerken gördük. Aynı bölümde, bu olgunun sosyalist toplumlarda görülmediğine de değinmiştik.

Ülkemizde işsizlik her yıl artan bir sayıyla sürüp gidiyor. Yurt dışına işçi göçü de 1960'tan bu yana artarak devam ediyor. Dünyadaki toplumsal sistemlerin deneyimlerinin ışığında, ülkemizde de herkes için «Çalışma hakkı»nın emekçilerin iktidarında gerçekleşebileceğini söyliyebiliriz. Ancak, sosyalist bir toplum tüm diğer insan haklarıyla birlikte «Çalışma hakkı» nın da kuru bir yasa maddesi olmaktan çıkıp yaşama geçmesine olanak verebilir.

Yukarıda işçi gençlik için vermiş olduğumuz bilgilerin ışığında özet olarak şunları belirtebiliriz. Cumhuriyet dönemi boyunca çocuk işçiler ve genç işçiler sermayenin aşırı sömürü ve istismarına konu olmuşlar-

dır. Kötü çalışma koşulları ve düşük ücretlerle sermayedar sınıfın sermaye birikimine kurban edilmişler, bu şartlarda bile istihdam edilmeyen büyük bir bölümü çeşitli sorunlar doğuran işsizlik olgusunda kıvrandırılmışlardır. Kapitalist gelişmeye paralel olarak giderek sayısal olarak çoğalan işçi sınıfı ve bunun bir parçası olan genç işçiler yukarıda özetlemeye çalıştığımız koşullarda «Gençlik» çağlarını yaşamaktadırlar. Bu koşullar, egemen sınıfın ve siyasal iktidarlarının yaşamlarının en güzel çağında gençliğin bir bölümüne verdikleri büyük bir «Ödül»dür.

Kapitalist toplumların sınıf savaşımı ile karakterize edildiğini ve savaşımın bu iki temel sınıf arasına süregeldiğini giriş bölümünde belirtmiştik. Ülkemizde de bu savaşımın sürdüğünü, özellikle 1960'lardan sonra, toplumumuzun yoğun ve sürekli işçi eylemlerine konu olduğunu görüyoruz. İşçi gençlik de bir parçası olduğu işçi sınıfının saflarında bu savaşımın içindedir. İşçi gençlik, daha iyi yaşam ve çalışma koşulları, daha iyi bir gelecek için verilen bu savaşımın içinde yer alıyor.

KÖYLÜ GENÇLİK

«O, topraktan öğrenip
kitapsız bilendir.
Hoca Nasreddin gibi ağlayan
Bayburtlu zihni gibi gülendir.

Fakat bir kere bir dert anlayan düşmesin önlerine
ve bir kere vakt erişip
- Gayrık yeter!
demesinler.» (16)

Küçük burjuva tabakaların gençliğinin en büyük grubunu köylü gençlik oluşturmaktadır. Kırsal kesimde köylerde yaşıyan ve genellikle ücretsiz aile işçisi olarak tarımsal işlerde çalışan 12-24 yaş grubundaki nüfusu köylü gençlik olarak kabul edebiliriz. Köylü gençlik, kentsel bölgelere göre daha elverişsiz yaşam koşullarında bulunan kırsal kesimin toplumsal olanakları içinde yaşamaktadır. Daha önceki bölümlerde sağlık, beslenme, eğitim vb. konularda kırsal kesimin kentsel bölgelere göre daha olumsuz bir görünümde olduğunu belirtmiştik. Köylü gençlik arasında okuma-yazma bilmeyenlerin sayısının yüksek olduğunu bir kez daha belirtelim. 1965 yılında kırsal bölgelerde yaşayan 12-24 yaşlarda gençlerin 2 milyon 146 bininin okuma-yazma bilmediğini ve 1970 yılında da bu sayıda fazla bir değişmenin olmadığını görüyoruz. (142). Bu sayının oldukça yüksek olduğunu da ayrıca belirtmek gerekiyor. Toplam çağ nüfusunun (kırsal kesimdeki 12 - 24 yaş grubunun) bu sayı % 43.35'ünü oluşturuyor. Köylü gençlikle ilgili bazı sayısal verileri tespit edelim.

Köylü gençliğin sayısal gelişimi
(12-24 yaş grubu nüfus)

Yıl	Nüfus (bin olarak)
1950	4.424
1955	4.509
1960	4.471
1965	4.953

Kaynak: DPT sosyal plânlama sektörleri ön raporu.
Cilt II. sh. 11

İktisaden faal olan 12-24 yaş grubunun kırsal ve kentsel bölgelere göre dağılımı (1970).

Kırsal	3.964.388
Kentsel	1.287.212
Toplam	5.251.600

Kaynak: DİE: 1970 genel nüfus sayımı. Nüfusun sosyal ve ekonomik nitelikleri. sh. 194, 195'den tarafımızdan hesaplandı.

Köylü gençliğin önemli bir özelliği de, küçük yaşta evlenerek çocuk sahibi olmasıdır. Hem erkekler hemde kızlar için evlenme yaşı kentsel bölgelere göre daha düşüktür. Küçük yaşta evlenen bu gençler genellikle «Hane reisi»nin denetimi altında bulunur ve aynı çatı altında yaşarlar.

Köylü gençlik kırsal kesimdeki tolumsal değişmelerin en çok etkilediği bir gruptur. Kırsal kesideki bu değişmelerin köylülerin mülksüzleşmesi ve nüfus artışının getirdiği toprak bölünmelerinin geçime elvermemesi gibi nedenlerle oluştuğu ve kırsal kesimden kentlere göç şeklinde kendini gösterdiği görülmektedir. Şehirlerdeki sanayi işçisinin ve diğer sektörlerdeki işçi sayısındaki artışın başlıca kaynağı köylülerdir. Yine yurt dışına giden işçilerin de çoğunluğu köyden giden kişilerden oluşmaktadır. Yurt dışına ve kente göç edenlerin genellikle genç köylü nüfus arasından çıktığını öngörmekteyiz.

Köylü gençliğin sorunları kırsal kesimin ve köylü nüfusun sorunlarından ayrı olarak düşünülemez. Köylülerimizin içinde bulunduğu sorunlar, aynı zamanda köylü gençliğin de sorunlarıdır.

Bu sorunlardan bazılarını yukarıdaki bölümlerde belirtmiştik. Burada kısaca kırsal toplumsal yapının doğurduğu bazı sorunlara değinelim. Tüm toplumumuzda görülen kapitalizmin gelişmesi ve sınıflaşma olgusu kırsal keşimde de kendini göstermektedir ve hızla bir oluşum süreci içersindedir. Toplumumuzda kapatilist gelişmenin tarımsal kesimde ortaya çıkardığı görünüm sonucu kırsal kesimde toprak mülkiyeti ve gelir dağılımı aşağıdaki tabloda görüldüğü gibidir.

Türkiye'de tarım kesiminde mülkiyet ve gelir dağılımları karşılaştırması

Aileler	Mülkiyet		Gelir
beşte bir dilimler	1952	1963	1963
Alt	1.00	1.50	8.00
Alt-orta	5.50	5.00	11.50
Orta	10.50	11.50	15.00
Üst-orta	20.00	20.50	24.00
Üst	63.00	61.50	41.50

Kaynak: Güneri Akalın: tarımımızın sosyo-ekonomik yapısı vergileme ve gelişmesi. SBF. yayını. Ank. 1975. s. 56 (aile dilimleri % 20 şerlik)

Görüldüğü gibi tarımsal yapıda da eşitsiz bir görünüm vardır. Ailelerin en alt % 20'si toprakların % 1.5'ine ve gelirin % 8'ine sahip olurken aillerden en üst grupta yer alan % 20'si toprak mülkiyetinin % 61.5'ine ve tarımsal gelirinde % 41.5'ine sahip olmaktadır.

Köylü için en önemli olan konuların başında «toprak» gelir. Ülkemizde köklü bir toprak reformu Cumhuriyet döneminde yapılamamış olup (143) topraksız aile sayısı her yıl artmıştır. (Tarım kesimindeki kapitalistleşme kendini topraksızlaşma (mülksüzleşme) süreci, bunu sonucu kente göçe makinalaşma vb. oluşumlarla gösteriyor. Topraksız ailelerin sayısı her geçen yıl artmaktadır. Bu konudaki sayısal gelişme aşağıda görülmektedir.

Toplam tarım aileleri içinde
Topraksız aile sayısındaki gelişmeler

Topraksız aileler	1950	yılında	336.746	oran olarak % 14.5
»	1968		479.721	» % 17.52
»	1973	»	829.155	» % 21.85

Kaynak: İcen Börtücene: Köylülüğün farklılaşması üzerine. Ülke dergisi. sayı 1 ekim-kasım-aralık 1977 sh. 199

Görüldüğü gibi tapraksız ailelerin sayısı sürekli artmaktadır. 1968'den 1973'e kadarki süre içinde olan artış özellikle dikkati çekmektedir. Bu 5 yıllık sürede topraksız köylü sayısındaki artış % 50'ye yaklaşmaktadır. Toplam tarım aileleri içinde dörtte bire yakın kısmının topraksız olduğu görülmektedir. Toprağı olan ailelerin büyük bir çoğunluğunun da çok küçük toprak parçalarına sahip oldukları (bkz. belirtilen kaynak) göz önüne alındığında köylülerin büyük kısmının yeterli toprağa sahip olmadığını ve topraksız ailelerle birlikte tarımsal nüfusun büyük bir çoğunluğunu oluşturduğunu görüyoruz. Toprağı olmayan ailelerin bölgelere göre dağılımına ilişkin aşağıdaki veriler topraksız aile oranının daha yüksek olduğunu (yukarıda verdiğimizden) ve bölgelere göre farklılıklar gösterdiğini gösteriyor.

Topraksız Aile Yüzdesi

Bölge	Aile yüzdesi 5%)
Ortakuzey	39.9
Ege	26.3
Marmara	25.7
Akdeniz	32.0
Kuzeydoğu	30.3
Güneydoğu	43.1
Karadeniz	32.7
Ortadoğu	34.2
Orta güney	29.1

Kaynak: DPT - Sosyal Planlama Dairesi: Kırsal Refah Politikaları. Özel İhtisas Komisyonu Raporu. Haziran 1977 (144).

Kırsal kesimde gençlerin genç yaşta evlenerek aile reisi oldukları göz önüne alınırsa, köylü gençlik açısından topraksızlığın ne denli önemli olduğu daha iyi anlaşılabilir.

Küçük üreticiler olan köylülerin de işçiler gibi egemen sınıf (sermaye tarafından, sömürülmekte olduğu belirtilmektedir. Bu konuda yapılmış bir araştırmada küçük üreticilerin sömürülmesi üzerine şu bilgiler yer alıyor. Bu araştırmada belirtildiğine göre «Tarımımızdaki küçük üreticiler ile tefeci ve tüccar sermayesi arasındaki bölüşüm ilişkilerini «Artık-değer oranı» ile incelemeye yönelmiş girişimler»in bu konudaki bulguları şöyledir (145).

«İlk girişim Avcıoğlu'nun verilerinden faydalanılarak tütün için yapılmış ve

$$s' = \frac{s}{v} = \% 450$$ bulunmuştur.

İkinci araştırma fındık üretimine ilişkin olup,

$$s' = \frac{s}{v} = \% 170$$'dir.

Üçüncü araştırma ise buğday, arpa, fiğ, kaplıcayı ve bunların toplamını kapsayan en güvenilir araştırmadır:

Buğday (s' % 35.9), fiğ (s' % 36.5), arpa (s' % 77.0) toplam (s' % 20.17 (146)»

Yukarıdaki sayılar sermeye tarafından sömürünün küçük üreticiler için de geçerli, olduğunu göstermektedir. Bu sermaye tarımsal kesimde özellikle ticaret sermayesi niteliğinde olup, genellikle tefeci yöntemlerle küçük üreticilerin ürettikleri ürünleri değerlerinin altında değerlerle almaktadır. Tefeci yöntemler ise çok çeşitli biçimlere bürünebilmektedir.

Yukarıdaki sayıları başka biçimde ifade edersek şöyle diyebiliriz. Köylünün (küçük üreticinin) yarattığı değerin büyük kısmını tefeci-tüccar sermayesi almaktadır. Örneğin tütün için bu durum şöyledir: üreticinin yarattığı her 100 liralık değerin 82.5 liralık kısmı tüccar-tefeciye, geriye kalan 17.5 liralık kısmı da köylüye kalmaktadır. Yukarıda hesaplanmış olan diğer ürünlerden fındık içinde oran daha düşük ol-

makla birlikte üreticinin yarattığı değerin büyük bir bölümüne ticaret sermayesi tarafından el konmaktadır. Sömürü durumunun özellikle emek yoğun ürünlerde ve ihracat konusu olan ürünlerde yüksek olduğu görülmekte ve dikkati çekmektedir.

«Satarsın gözlerinin dikkatini, ellerinin nurunu
bir lokma bile tatmadan yoğurursun
bütün nimetlerin hamurunu
büyük hürriyetinle çalışırsın el kapılarında
ananı ağlatanı zengin etmek hürriyetiyle
hürsün!
Sen doğar doğmaz dikilirler tepene
işler ömrün boyunca durup dinlenmeden
yalan değirmenleri
büyük hürriyetinle parmağın şakağında düşünürsün
vicdan hürriyetiyle
hürsün!
başın ensenden kesik gibi düşük,
kolların iki yanda upuzun,
büyük hürriyetinle dolaşıp durursun
işsiz kalmak hürriyetiyle hürsün
En yakın insanmış gibi seversin memleketini
gönün birinde meselâ, Amerika'ya ciro ederler onu
seni de büyük hürriyetinle beraber,
hava üssü olmak hürriyetiyle
hürsün!
Yapışır yakana kopası elleri Valstritin
günün birinde diyelim ki Kore'ye gönderilebilirsin,
büyük hürriyetinle bir çukuru doldurabilirsin
meçhûl asker olmak hürriyetiyle,
hürsün!
Bir âlet, bir sayı, bir vesile gibi değil
insan gibi yaşamalıyız dersin,
büyük hürriyetinle basarlar kelepçeyi
yakalanmak, hapse girmek, hatta asılmak hürriyetiyle,
hürsün (17)»

Genç yaştaki insanlara ülke yönetimini belirlemekte önemli olan, seçimlere katılma hakkı tanınmamakta, ama aynı yaştaki insanlara ceza verilebilmektedir. Gençliğe, yazılı hukuk tarafından tanınmış olan bir sürü «Hak» yaşama geçirilmediği halde, gençlerin bu haklarının gerçekleşmemesi nedeniyle işledikleri «Suç»lar cezalandırılıyor. Çağdaş hukuk anlayışı «Suç»u toplumsal bir olgu olarak ele almakta ve toplumsal koşullardan ayrı düşünülemiyeceğini belirtmektedir (147).

Yasalar gençliğe «Çalışma hakkı» tanımış ama binlerce genç işsizlikten kıvranıyor, eğitim sürecindeki gençler, öğrenimlerini tamamladıktan sonra iş bulamıyacakları endişesiyle psikolojik bunalımlara giriyorlar. Yasalar gençliğe «Eğitim görme hakkı» tanımış, ama milyonlarca genç bu hakkını kullanmaktan yoksun. Daha bir dizi hak sayılabilir ve bunların gerçekleşmediği söylenebilir. Bozuk toplumsal koşullar gençleri suça itmekte, suç işlemelerine neden olmaktadır. Önlem için toplumsal koşullar düzeltileceği yerde, «Cezalandırma» yoluna gidiliyor. Kapitalist toplumlarda hukuk da sınıfsal bir nitelik taşımaktadır. Bazı haklar titizlikle korunurken, bazılarının kâğıt üzerinde kaldığı görülmektedir. Örneğin «mülkiyet» hakkı, çalışma hakkı insanca yaşama hakkı... Mülkiyeti olmayan bir insan için, işi olmayan bir insan için, eğitimini devam ettiremiyen, yeterli olarak beslenemiyen bir insan için bu hakların yasalarda olması ne anlama gelir. Bir hukukçumuzun; «Namuslu hukukçular şunu iyi bilirlerki, « Hak hukuk» kavramları başka, «yasa» kavramı yine başkadır.» demesi oldukça anlamlıdır (148). Bu konuyu geniş olarak burada ele almamız olanaksızdır. Biz kısaca, gençlik ve suç olgusunu toplumsal ilişkilerini de göz önüne alarak belirtmek amacıyla bu konudaki sayısal verileri gözden geçirelim.

Cezaevlerindeki genç hükümlüler (1940-1955)

	12-15 yaş		16-18 yaş		Toplam	
Yıl	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın
1940	2592	145	6663	383	9255	528
1945	3117	176	8826	537	11943	713
1950	3177	142	11769	506	14946	648
1955	9681	368	18717	886	28398	1254

Kaynak: Hükümlüler istatistiği, 1938-1950, 1943-1959

Aktaran: Dr. Nepnan Saran. İstanbul şehrinde polisle ilgisi olan on-

sekiz yaşından küçük çocukların sosyo-kültürel özellikleri hakkında bir araştırma İ.Ü. Edebiyat fak. yay. İstanbul 1968 sh. 35

Tabloda görüldüğü gibi, genç hükümlü sayısı oldukça fazladır. Ve her geçen yıl artış göstermiştir. Özellikle 1950-1955 yılları arasındaki artış oldukça fazladır. Bu artış 12-15 yaşındakiler için % 20.2, 16-18 yaşındakiler için % 9.1'dir. Genç hükümlüler arasında, işlenen suçun cinsinde en yüksek oran hırsızlık suçu ile ilgilidir. 1955 yılında 12-18 yaş grubunun işlediği suçlar arasında hırsızlık suçunun oranı % 17.36 olarak görülmektedir. (149). Tablodaki sayılar 12-18 yaş arasındaki hükümlüleri vermektedir. Gençlik yaşına girecek olan 19-24 yaşlarını da bu sayıya katınca genç hükümlü sayısının daha yüksek olacağı anlaşılıyor. 1975 yılında ise ceza evlerine girip çıkan genç hükümlü sayıları aşağıda görülmektedir.

Cezaevine giren ve çıkan genç hükümlüler (1975)

Yaş grubu	Cezaevine Girenlerin sayısı	Cezaevinden Çıkanların sayısı
-15	625	275
16-18	1310	786
19-21	5404	3688
22-29	14439	10144
Toplam (-15-29)	21778	14893

Kaynak: DİE. Adalet istatistikleri. 1975 sh.89, 114

Adalet istatistiklerinden anlaşıldığına göre, 1975 yılında cezaevlerine giren 45.247 hükümlünün 21.778'i 29 yaşın altındaki genç hükümlülere aittir. Çocuk hükümlüler bu sayıya dahil değildir. Adalet istatistiklerinde verilen bilgilere göre, işlenen suçların en başında ormanla ilgili suçlar gelmekte, bunu hırsızlık suçu izlemektedir. İstatistiklerin verdiği bilgilere göre, toplam hükümlü sayısının yarıdan çoğu (29.797) ise ilkokul mezunu olmayan kişilerdir. Buradan çıkarabileceğimiz sonuç eğitimle suç arasında yakın bir ilişkinin bulunmasıdır. Eğitim seviyesi yükseldikçe suç işleme sayıları sürekli bir düşüş göstermektedir. İstatistiklerin gösterdiği diğer bir olgu da, suç işleyenlerin çoğunlukla karsal kesimden çıkmasıdır. Bu durumda, kırsal kesimde eğitim oranı-

nın düşük olmasıyla benzerlik göstermektedir. Çocuk hükümlülere ait aynı yıl için hükümlü sayıları ise şöyledir.

Çocuk ceza ve ıslahevlerindeki hükümlü sayısı (1975)

Yaş	Sayı
11	7
12	52
13	71
14	116
15 ve yukarısı	404
Toplam	650

Kaynak: age. sh. 152

DİE'nin 1972 yılında yaptığı bir anket, çocuk hükümlülerle ilgili bazı bilgiler vermektedir. 1972 yılında hükümlü bulunan 1181 çocuk üzerinde yapılan anket sonucunda bu çocuklardan 871'inin annesi, 461'inin babası okuma-yazma bilmemektedir. Baba meslekleri ise şöyle; 567 çifti, 129 sanatkâr, 103'ü işçi. Bu anket sonuçlarına göre de suç işleme oranı eğitim durumu yükseldikçe suç işleme oranının da düştüğünü gösteriyor. (150).

Yapılan araştırmalar suç işleme durumunun sosyal kesimlere göre farklılıklar gösterdiğini, suçlu çocukların daha çok fakir emekçi ailelerden çıktığını gösteriyor. Gene istatistikler içinde en büyük sayıyı köylü çocukları oluştururken, şehirlerde bu oran işçi çocukları için geçerli olmakta. İstanbul şehrindeki suç işlemiş çocuklarla ilgili bir araştırmanın sonuçları bu durumu gösteriyor (151).

Çocuk suçluluğu konusunda yapılmış olan diğer bir araştırma da sosyo-ekonomik koşullar ile çocuk suçluluğu arasında yakın ilişkilerin bulunduğu, örnekleriyle ortaya konmakta ve bu ilişkiler şöyle belirtilmektedir. «Sınıflı toplumlarda «suç»un kökenini suç işleyenin kendisinde aramak boşunadır. Bu tür toplumlarda suçu ortaya çıkaran kaynak, ekonomik ve sosyal yapıda gizlidir. Suçun kökenini oluşturan sosyo-ekonomik sorunlar çözümlendiğinde buna bağlı olarak kişisel sapmalar da kendiliğinden ortadan kalkacaktır (152).»

Görüldüğü gibi yasalarınıza göre 18 yaşından küçük yaşlarda ceza verilebilmektedir. Ama yukarıda da belirttiğimiz gibi yasalarımız genç

yaştaki insanların büyük çoğunluğuna (18, 19, 20 yaşlar) siyasal iktidarların belirlendiği seçimlere girme hakkını tanımıyor. Bugün dünya ülkelerinin büyük bir kısmında 18 yaşındaki gençlere de seçme hakkı verilmiş bulunuyor.

Seçme yaşını 18'e indirmenin ülkemiz için önemli sonuçları olabileceği tahmin edilebilir. Çünkü 18, 19, 20 yaşlar için okuma yazma oranı çok yüksektir. Bu yaşlarda okuma yazma bilmiyenlerin sayısı düşük bir orandadır. 1970 yılı nüfus sayımı sonuçlarına göre bu yaşlardaki okuma yazma oranı ortalama olarak % 75'tir. Bu oran ülke ortalamasının oldukça üstündedir (153). Bu nedenle bu yaştaki insanların siyasal tercihlerini daha bilinçli verecekleri düşünülebilir. Ayrıca gençlik yaşının verdiği özellikler de gözönüne alındığında bu yaşlardaki gençlerin siyasal tercihlerini ilerici doğrultuda yapacakları tahmin edilebilir. Yapılmış olan bazı anketlerle de bu eğilim tespit edilmiştir (154).

Bu yaşlardaki genç sayısının önemi gözönüne alındığında konu daha da somutlaşacaktır. Gençlere oy hakkı tanınmış olsaydı son iki seçimde oy verecek genç sayısı aşağıdaki gibi olacaktır.

1973 ekiminde yapılan seçimlerde oy yaşı 18 olsa idi oy verecek gençlerin sayıları

18'i bitireceklerin sayısı	932
19 yaşını bitireceklerin sayısı	805
20 yaşını bitireceklerin sayısı	640
Toplam	2 milyon 377 bin (155)

Görüldüğü gibi 2,5 milyona yaklaşan genç 1973 seçimlerinde yasalar kabul etmediğinden oy kullanamamıştır. Sayının büyüklüğü göz önüne alındığında seçim sonuçlarına etkisinin önemi anlaşılabilir. 1977 yılı seçimleri için sayı verirsek bu yaşlardaki seçmen sayısının arttığını görüyoruz. Bu konuda bir fikir vermesi ve tahminde bulunmaya olanak vermesi için 1975 nüfus sayımının sonuçlarına göre duruma bakalım.

1975 yılı nüfus sayımına göre 18, 19, 20 yaşındaki gençler

Yaş		Sayı
18	Erkek	473.426
	Kadın	489.126
19	Erkek	394.921
	Kadın	307.616
20	Erkek	552.429
	Kadın	607.433
Toplam		2.824.951

Kaynak: DİE. 1975 genel nüfus sayımı % 1 örnekleme sonuçları S.8

Görüldüğü gibi 1975 yılındaki 18-20 yaşlardaki genç sayısı 3 milyona yaklaşmaktadır. Bu sayının biraz daha artarak 1977 seçimleri sırasında 3 milyona ulaştığı tahmin edilebilir.

Ülkenin siyasal iktidarını tayin etmede söz ve karar sahibi olmak gençlerin en doğal hakkı olsa gerektir. 1978 yılında kurulan CHP ve bağımsızlar koalisyon hükümetinin programında bu konuda şu görüş belirtiliyor: «Oy verme yaşının 18'e indirilmesini öneren bir yasa tasarısı kısa zamanda yüce Meclislere sunulacaktır. Seçilme yaşının ise dünyadaki gelişmelere de uygun olarak indirilmesi, hükümetimizce yararlı görülmektedir. (156).» Bu hükümet programı okunurken bu maddelerin AP'li milletvekillerinin protestosuna neden olması da yukarıda belirttiğimiz yoruma, yani gençlerin genellikle siyasal açıdan ilerici eğilimli olması yorumuna bir açıklık getirmekte olsa gerektir (157).

« Sizi ben yoklama defterinden öğrenmedim
Haylaz çocuklarım
Sınıfın en davamsızını
Bir sinema dönüşü tanıdım.
Koltuğunda satılmamış gazeteler
Dumanlı bir salonda
Kendime göre karşılarken akşamı
Nene şekeri uzattı en tenbeliniz.
Götürmek istedi küfesinde
Elimdeki ıspanak demetini
En dalgını sınıfın
Çoğunuz semtine uğramaz oldu okulun
Palto, ayakkabı yüzünden
Kiminiz limon satar Balıkpazarında
Kiminiz Tahtakalede çaycılık eder (18)»

Gençlik için en önemli konuların başında eğitim gelmektedir. Bunun başlıca nedeni ise gençliğin, yetişkinleşme sürecinde bulunması ve bu sürecin belirleyici etkeninin eğitim olmasıdır. Bu nedenle, eğitim hakkı İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'nin en başında yer almakta ve Anayasamızda da devletin «başta» gelen görevi olarak belirtilmektedir. Eğitimin amacı, insanın niteliğini yükseltmek ve topluma yapacağı katkıyı arttırmaktır. Bu açıdan, toplumsal gelişme ile eğitim arasında çok yakın bir ilişki bulunmaktadır. Ülkemizdeki eğitim çeşitli yönlerinden eleştirilmekte ve yetersiz «çağdışı» olarak nitelenmektedir. Eğitim sistemimizin eleştirisinden önce bu konudaki gelişmeleri görelim. Eğitimdeki gelişmeyi incelerken kullanılan başlıca yaklaşım «Okullaşma oranı» olmaktadır. Bu açıdan, ülkemizde eğitim kademeleri açısından okullaşma oranını belirtelim.

OKUL ÖNCESİ EĞİTİM:

Kisinin toplumsallaşmasının başlıca aracı olarak eğitim insanın doğumuyla birikte başlar. Bu nedenle, eğitimin bazı ülkelerde daha çocukluk döneminden başlıyarak ele alındığını, dünya ülkelerini incelerken görmüştük. İlkokul öncesi yaştaki çocukları kapsıyan «Okul öncesi eğitim» ülkemizde henüz gelişmemiştir. Bunun nedeni olarak da devletin bu konuya gereken önemi vererek eğilmemiş olması gösterilebilir. Kişinin gençlik çağının oluşmasında önemli yeri olan bu konuya önem verilmesi, konuyla ilgili bir yayında şöyle belirtilmektedir. «Büyüklerin bile düşünülmediği bir ülkede küçükleri, çocukları düşünmekten kolay kolay söz edilemez elbette (1).» Ülkemizde okul öncesi eğitim sayılan bazı kuruluşlarla ilgili sayısal veriler şöyle.

Ana okulu öğrencisi sayıları
(1974-1975 öğretim yılı)

Kuruluş adı	Okul sayısı	Öğrenci sayısı
Resmi anaokulu	8	912
Özel Türk ana okulu	110	2990
Özel azınlık anaokulu	26	917
Yabancı anaokulları	3	124
Toplam	147	4943

Kaynak: DİE. Milli eğitim istatistikleri 1974-1975 sh. 127

Tablodan görüldüğü gibi ana okulları ile ilgili sayılar çok düşüktür. Bu sayıdan azınlık ve yabancı ana okullarının sayısı çıkarıldığında konuya gereken değil, hiç önem verilmediği açıkça görülecektir.

Sağlık ve sosyal Yardım Bakanlığına bağlı kreş, bakımevi, çocuk bakım yurtları ve öğrenci sayıları:

	1973-74	1974-75
Okul sayısı	15	16
Öğrenci sayısı	2325	2575

Kaynak:UNESCO.Türkiye Millî Komisyonu.Okul öncesi eğitimi sh. 129

Ülkemizde 6 ve daha küçük yaşlardaki çocuk sayısının 8 milyondan fazla olduğu düşünüldüğünde, yukarıdaki sayıların hiçbir şey ifade etmediğini söyliyebiliriz. Çocuk bakımı ile ilgili bir kuruluşun bu konuda yaptığı açıklamada «Türkiye'de halen 5 milyon 812 bin çalışan kadının, bakıma ve beslenmeye gereksinimi olan 8 milyon çocuğu bulunduğu» ve bu çocuklara devletin hizmet götürmediği belirtilmektedir (2). Çalışan kadınların en önemli, belki de birincil sorunu çocuğunun bakımı sorunudur. Özellikle kentlerde giderek artan oranda sanayi ve hizmetler sektöründe istihdam edilen kadın çalışanlar, çocuklarının bakımı konusunda büyük sorunlar içersinde kıvranmaktadırlar. Devlet kreş ve çocuk bakım yuvalarının yetersiz sayıda olması, aileleri ya ücretlerinin büyük bir bölümünü gözden çıkararak özel yuva ve kreşlere başvurmak zorunda bırakmakta, yada gene yüksek ücretler karşılığında kişilerin bakımına çocuğunu terketmek zorunda bırakmaktadır. Ancak bu yöntemleri uygulayabilen kesimin oldukça sınırlı bir sayıda olduğu da gözden kaçırılmamalıdır. Artan hayat pahalılığı, enflasyon ve düşük ücretler, ailelerin çocuklarının bakımı için belirli harcamalar yapmasını olanaksız kılmaktadır. Bu nedenle bakım gerektiren binlerce çocuk, ya akrabalar elinde büyütülmekte, ya da daha büyük kardeşlerinin bakımına terkedilmektedir. Çocuklarını bu olumsuz koşulların içinde bırakarak işyerine gelen kişilerden sağlıklı ve verimli bir çalışma yaşamı beklemek olanaksızdır.

Yasalar çalışan kadınların bu konuyla ilgili haklarını belirlemiş olmasına karşın yasalarda var olan bu hakların yaşama geçirilmediği görülmektedir. «Gebe ve emzikli kadınların çalıştırılma koşullarıyla emzirme odaları ve çocuk bakım yurtları hakkındaki» tüzük işyerlerinde 100 kadın işçi çalıştıran işverenlerin emzirme odası kurmasını, 300 kadın çalıştırıldığı takdirde bir çocuk yuvası kurmasını zorunlu kılmıştır. Bu emzirme odaları ve kreşlerinde sağlığa uygun olması zorunlu kılınmıştır. Ancak bu yasanın işverenler tarafından türlü yöntemlerle uygulanmadığı görülmektedir. Bunun da ötesinde işverenlerin bu yasayı uygulamak yönünde talaple karşılaşması (toplu sözleşme vb.) yasada belirlenen kadın işçi sayısını düşürmesine yani kadın işçileri işten atmasına yol açmaktadır.

Sağlıklı bir gençlik yaşamının önkoşulu olan çocukluk dönemi yaşamı ülkemiz emekçi kesiminin çocukları için yukarıda bir tek özelliği belirtilen olumsuz koşullarda sürmektedir.

İLKÖĞRENİM:

7-12 yaş dönemini kapsıyan ilk öğrenim «Örgün eğitim» kurumlarının ilk basamağını oluşturur. Millî Eğitim Temel Kanunu'na göre «mecburi» ve «parasız» olarak belirlenmiş bulunan bu eğitim kademesinde okullaşma oranının son yıllardaki gelişmesi aşağıda görülmektedir.

İlk öğrenimdeki okullaşma oranları

Yıllar	Çağ nüfusu (7-12 y.)	Toplam öğrenci	Okullaşma oranı
1955-56	3.253.072	1.962.996	% 60.3
1960-61	4.275.341	2.841.444	% 66.4
1965-66	5.063.565	3.906.424	% 77.1
1970-71	6.024.594	4.992.056	% 82.9

Kaynak: DPT. Sosyal Plânlama sektörleri ön raporu. Eğitim böl. sh. 2 Ankara 1973

İlkokul eğitimi yaş grubunda bulunan bir milyondan fazla çocuğun okula gidemediği tablodan anlaşılmaktadır. Tablonun alındığı kaynakta, 4.289 köyde ilkokul bulunmadığı, bu köylerin doğu illerinde bulunduğu belirtilmektedir.

ORTA ÖGRENİM:

Orta öğrenim 1. ve 2. kademe olarak üçer yıllık eğitime bölünmüştür. Birinci kademe ortaöğrenim kurumlarına «Orta okul» denmekte ve 13 - 15 yaş grubunu karşılamaktadır. İkinci kademe olan «lise» ler ise 16-18 yaş grubu için eğitim kuruluşu sayılmaktadır. Ortaöğrenim isteğe bağlıdır. Zorunlu tutulmamıştır. Ancak bu istek maddi koşullarca belirleneceğinden, düşük gelirli sosyal kesimlere ait gençlerin, orta öğrenime devamı düşük olmaktadır. Bu nedenle ortaöğrenimde okullaşma ve öğrenci oranları düşüktür. Tablonun alındığı kaynakta ortaöğrenimin 1. devresi için üçüncü beş yıllık plân süresince plân hedeflerinin gerisinde kalındığı belirtilmektedir.

Orta öğrenimin 1. kademesinde okullaşma oranları

Yıllar	13-15 yaş	Toplam öğrenci	Okullaşma oranı (%)
1973-1974	2.642.000	893.930	33.8
1974-1975	2.692.000	899.177	33.4
1975-1976	2.743.000	996.020	36.3
1976-1977	2.792.000		

Kaynak: Ü. B. Y. K. P. s. 742 MEB. Orta Öğretim Genel Müd. Aktaran. DPT. ÖİK. Eğitim raporu s. 4 Ankara 1977

Orta öğrenimin ikinci kademesi olan «lise» lerdeki öğrenci sayıları ve okullaşma oranları aşağıda verilmiştir.

Liselerde toplam öğrenci ve okullaşma oranları

Yıllar	16-18 çağ nüfusu	Toplam öğrenci	Okullaşma oranı (%)
1973-1974	2.471.900	277.010	11.2
1974-1975	2.525.700	310.680	12.3
1975-1976	2.579.000	353.345	13.7

Kaynak: Ü.B. Y. K.P. Aktaran. DPT. Eğitim raporu sh. 5 Ankara 1977

YÜKSEK ÖĞRENİM:

Yüksek öğrenim çağı 19-22 yaş grubu olarak kabul edilmektedir. Yüksek öğrenimde okullaşma oranı son yıllarda % 6'ya ulaşmış olmakta birlikte bu oranın çok düşük olduğu belirtilmektedir.

Yüksek öğrenimde öğrenci sayısı ve okullaşma oranı

Yıllar	(19-22 yaş) (bin) Y. Öğrenim çağı nüfusu	Toplam öğrenci (bin)	Okullaşma oranı %
1968-69	2.366	125.9	5.3
1969-70	2.482	125.9	5.3
1970-71	2.606	149.2	5.7
1971-72	2.739	164.5	6.0
1972-73	2.880	182.4	6.3

Kaynak: DPT. Plânlı dönemde yüksek öğretim. Ankara 1976 sh.6

EĞİTİM, GENÇLİK ve TOPLUMSAL SINIFLAR:

Sınıflı toplumlarda tüm toplumsal olguların ve kurumların «sınıf» ilişkisinden ayrı düşünülemiyeceğini daha önceleri belirtmiştik. Eğitim, bir üst yapı kurumudur ve «sınıf» niteliğinin damgasını en belirgin olarak taşımak durumunda olan bir toplumsal olgudur. Topluma egemen olan toplumsal sınıf, eğitim kurumlarını ve eğitimin içeriğini kendi dünya görüşü (ideolojisi) ve çıkarları yönünde biçimlendirir. Bu biçimlendirmenin başlıca aracı ise siyasal iktidar yani devlettir. Eğitimdeki bu sınıfsal tavır özellikle şu üç noktada belirgin olarak göze çarpar ve birbirini tamamlar.

A - Eğitimin içeriği
B - Eğitimin amacı
C - Eğiimde fırsat eşitliği

Eğitimin içeriğinin sınıfsallığı üzerine bir toplumbilimcimizin görüşleri şöyle: «Eğitim en genel tanımıyla «bireyin toplumsallaştırılması» amacına yöneliktir.. Toplumsal değerler eğitim yolu ile bireye aktarılır. Bireye toplumsal değerlerin aktarılması, ya da istenilen davranış biçimlerinin kazandırılması aslmda bir ideoloji taşıyıcılığıdır. Öte yandan bireye, teknolojik bulguların ve bilgilerin de eğitim yolu ile aktarıldığı düşünülürse, bir toplumun eğitim yoluyla kendi teknoloji ve ideolojisini bireye aşıladığı ortaya çıkar (3)» Yapılan tanımda, bizim **A** ve B maddelerinde belirttiğimiz konulara ilişkin yaklaşım noktaları «İdeoloji» ve «teknoloji» belirlemeleri olmaktadır. Eğitim yolu ile bireye aktarılan ideoloji o toplumsal biçimlenmenin egemen sınıfının ideolojisidir.

Kapitalist toplumlarda eğitimin amacını ise, egemen sınıf burjuvaziye «Nitelikli işgücü» yetiştirmek olarak belirtebilir. Bu nitelikli işgücü, meslekî teknik eğitim mezunlarını kapsadığı gibi, yüksek eğitim kurumlarından mezun olan mühendis, mimar , teknisyen işletmeci vb. de kapsar.

Türkiye'de kapitalizmin gelişmesi belirli tarihsel koşullarda oluşmuş, iç ve dış koşulların belirlediği özellikler tüm toplumsal gelişmemize damgasını vurmuştur. Dünya üzerinde emperyalizm aşamasına ulaşmasıyla birlikte, ilişkiye girdikleri tüm ülkelerin gelişmesini etkilemiş olan kapitalist ülkeler, Türkiye'nin kapitalist gelişme sürecine girmesiyle birlikte kurulan ilişkilerle tüm toplumsal yapımızı ve kurumlarımızı etkilemeye hatta yapısını belirlemeye başlamışlardır. Ülkemizin eğitim kurumu da bu etkilenmenin izlerini taşımaktadır. Eğitim sistemimize daha Osmanlı döneminde başlayan «batılılaşma» eğiliminin girmesi dış etkilerin eğitimin yapısını ve içeriğini biçimlendirmesi olarak günümüze değin süregelmiştir.

Batılılaşma sürecinin değerlendirilmesini bir yazarımız şöyle yapıyor. «Tüm olarak batılılaşma eylemimiz, gerekse bunun eğitim kurumları yoluyla ele alınmış biçimi hiç de övünülecek atılımlar değildir (4).»

Eğitimimizde yabancı etkisi Cumhuriyet döneminde de devam etmiş ve özellikle 1950'den sonra yoğunlaşmıştır. Devletin eğitim sistemini düzenleme çalışmalarının tümünde yabancı uzmanların görüşleri alınmış, önerileri yönünde eğitimin biçimi ve içeriği durmaksızın değişikliğe uğratılmıştır. Bu süreci Cumhuriyet öncesine değin uzatmak olasıdır. Özellikle 1950 yılında başlıyarak eğitimimizde görülen önemli bir gelişme de «lâik» içerikten giderek uzaklaşması olgusudur. Bugün varılan noktada eğitim sistemimizin «ulusal», lâik ve rasyonel olarak değerlendirmesini yapmak olası değildir. (5).

Eğitimde fırsat eşitliği.

Eğitim sistemimize bu açıdan bakıldığında toplumumuzun yapısındaki sınıfsallık olgusu tüm çıplaklığı ile kendisini göstermektedir. Fırsat eşitsizliği özellikle yüksek öğrenime katılabilmede kendisini göstermektedir. Ortaöğrenime bir ölçüde devam edebilen emekçi kesimlerin çocuklarının yüksek öğrenime devam etme olanakları yok denecek kadar azdır. Bu kesimin gençlerinin çoğunluğu daha ortaöğrenim, hatta ilkokul çağlarında çalışma yaşamına atılmak zorunluluğu ile karşılaşmaktadır.

Orta öğrenim öğrencilerinin sınıfsal kökenlerini tespit edebilecek araştırmalar yok denebilecek durumdadır. Bu konuda üniversite seçme sınavına katılan gençlerle ilgili olarak yapılmış bir anket çalışmasını bazı ipuçları verebilir düşüncesiyle gözden geçirelim. 1974-75 yılında üniversite seçme sınavına girmiş bulunan öğrenciler üzerinde DPT'nin yaptığı anket çalışmasının sonuçlarına göre, yüksek öğrenim önüne gelebilme yönünden sosyal köken sıralaması şöyledir.

1 - Sanayici çocukları
2 - Tüccar çocukları,
3 - Memur çocukları,
4 - Serbest meslek erbabı çocukları,
5 - Esnaf ve sanatkâr çocukları,
6 - İşçi çocukları,
7 - Çiftçi çocukları.

Kaynak: Yüksek öğrenime başvuran öğrenciler 1974-1975. Sosyal ekonomik çözümleme. sh. 38 Ekim 1976 Ankara.

Çiftçi ve işçi çocuklarının sıralamada en sonda geldikleri görülmektedir. Anılan araştırmada bu konuda yapılan değerlendirme şöyle. Çiftçi çocuğunun sınava girme umudu 2 puan olarak değerlendirildiğinde, diğer meslek sahiplerinin çocukları için sınava girme umudu puanları şöyledir.

Sosyal kökenlere göre sınava girme umudu puanları

1 - Sanayici çocukları	34.5	puan
2 - Tüccar	9.9	»
3 - Memur	8.4	
4 - Serbest meslek	6.9	
5 - Esnaf sanatkâr	4.7	
6 - İşçi	2.8	
7 - Çiftçi	1.0	

Kaynak: DPT. age sh. 39

Bu puanların anlamı şöyle açıklanabilir. Bir çiftçi çocuğu ile bir sanayici çocuğunun sınava girme umudu karşılaştırıldığı takdirde, çiftçi çocuğunun sınava girme umudu 1 iken sanayici çocuğunun bundan

umudu 34.5 kere fazladır. Bu yapı Türkiye'de yüksek eğitim açısından var olan fırsat eşitsizliğini açık olarak vurgulamaktadır. Yukarıdaki bulguların lise eğitimini tamamlıyarak üniversiteye girmek için başvurabilmiş öğrencileri kapsadığını görüyoruz. Ancak bunun ötesinde değil liseyi bitirebilmiş, orta hatta ilk öğrenimini bile tamamlayamamış binlerce gencimizin olduğunu düşünürsek, eğitimde fırsat eşitsizliğinin boyutlarını öngörebiliriz. DPT araştırmasında öğrencilerin sosyal kökenlerine göre liseye gitme durumuna ilişkin şöyle deniyor. «Elimizdeki bulgularda sanayici, tüccar, memur ve serbest meslek sahibi kişilerin çocuklarının genel liseye gitme eğilimlerinin Türkiye ortalamasının üstünde olduğunu göstermektedir. Özellikle tüccar, memur ve serbest meslek erbabının çocukları çok yüksek oranlarda liseye gitmemektedirler (6).» «İşçi çocukları arasında genel liseye gitme eğiliminin düşük oluşu onların eğiliminden daha çok, olanaklarının yetersizliğinden de ileri gelebilir (7).»

Yukarıdaki veriler ve değerlendirmeler, eğitimde fırsat eşitsizliğinin bulunduğunu ve bu eşitsizliğin kaynağının «sınıfsal» olduğunu açıkça gösteriyor. Orta öğrenim kurumlarında son yıllardaki gelişmeler sonucu işçi ve köylü çocuklarının da nisbi olarak yer aldıklarını görüyoruz. Ancak gene de işçi ve köylü çocuklarının eğitimdeki oranları son derece düşük bulunmaktadır. Son yıllarda da bu konumda büyük bir değişikliğin olmadığını araştırmaların sonuçlarından anlamaktayız. Bu konuya yüksek öğrenim gençliğinin sınıfsal durumunu incelerken değineceğiz. Üniversite sınavlarına giren gençlerin yerleşme bölgelerine göre ve kız-erkek katılım oranı açısından da büyük farklılıklar gösterdiğini görüyoruz.

1974-75 Üniversite sınavına girenlerin yerleşim yerleri

Yerleşim yeri	Kız	Erkek	Toplam
Kırsal	4.375	45.836	50.211
Kentsel	33.000	82.414	115.414
Toplam	37.375	128.250	165.656

Kaynak: DPT a.g.e. sh. 17

Görüldüğü gibi kırsal bölgelerden sınava katılanların oranı % 30 civarındadır. Kırsal kesimin genel nüfus yapımızdaki yerinin % 60 ol-

duğu göz önüne alınırsa bu kesimden gelenlerin oransal düşüklüğü daha iyi anlaşılabilir. Bu durum çiftçi çocuklarının sınava girme umudu verilerinde de görülmektedir.

Genel sayı içinde kızların oranlarının da erkeklerden düşük olduğunu görüyoruz. Bu durum bize kızların erkeklere göre eğitimden yararlanma olanaklarının düşük olduğunu göstermektedir. Bu olanaksızlıklar kırsal kesimde daha da belirgindir. Kırsal kesimde kızların evlenme yaşının düşük olduğunu daha önce belirtmiştik. Bu durumun eğitime katılım oranını etkilediğini (diğer birçok nedenlerin yanısıra) söyleyebiliriz.

Orta öğrenim öğrencileri yerleşim bölgelerine göre de yüksek öğrenime katılma olanağından eşitsiz yararlanmaktadırlar. Bu olgu aşağıdaki verilerde açık olarak gözlenmektedir.

1964-65 Üniversitelerarası giriş sınavı sonuçlarına göre çeşitli lise katagorilerinin başarı durumları

Kategori	Başarı gösteren öğrenci sayısı
3 büyük kent	13.133
Diğer iller liseleri (64 il)	15.709
İlçe liseleri	3.395
Belirsiz	1.201
Toplam başarı gösterenler	33.438

Kaynak: Dr. Cemal Mıhçıoğlu. Üniversitelerarası giriş sınavında aldıkları sonuçlara göre Türkiye'deki liselerin başarı durumları. S.B.F. dergisi Cilt. 24 Sayı. 4 sh. 98

Yerleşim bölgelerine göre liselerin durumu için yukarıda belirtilen araştırmada şu görüşler özetleniyor. «Türkiye'de ortaöğretimde çoğrafi böleler arasında açık bir dengesizlik vardır. Üniversiteye girişte en üstün başarıyı gösterenler, Ege, İç Anadolu, Marmara bölgelerindeki liselerden gelen öğrencilerdir.. En sonda Doğu Anadolu bölgesi gelmektedir.» (age. sh. 99) İller açısından yapılan tespitte görüldüğü gibi üç büyük il (İstanbul, Ankara, İzmir) başta gelmetedir. En büyük başarı ilçe liselerinde görülmektedir. Yukarıda belirtilen durumun 1965 1966 yılında da değişmediği aynı araştırmacı tarafından belirtilmekte-

dir. (8). 1974 yılında yapılan üniversite giriş sınavı sonuçları ile ilgili olarak aşağıdaki bilgileri aktaralım.

Üniversite giriş sınavlarında en yüksek puan alan 50 öğrencinin illere göre dağılımı

İl	Öğrenci sayısı
İstanbul	37
İzmir	6
Ankara	4
Bolu	1
Konya	1
Kırşehir	1

Kaynak: İlhan Selçuk. Utanç listeleri. Cumhuriyet 26.9.1974

Bu durumu değerlendiren yazar, en yüksek puanlı öğrencilerin özel liselerden ve yabancı özel liselerden olduklarına dikkati çekerek şöyle diyor. «Bu tablo karşısında. vah zavallı Anadolu vah demekten başka bir laf kalmıyor. Hepimiz için utanç belgesidir üniversiteye giriş listeleri... Yazık Anadolu'muzun milyonlar ve milyonlarca saf çocuğuna ki. onlarda saklı gizli güç. yurdumuzun akarsuları gibi boşuna akıp gidiyor.» (İ. Selçuk. y.a.g. yazı)

Yukarıdaki bulgular orta öğretimde fırsat eşitliği bulunmadığı konusundaki yargımızı doğrulamak için yeterlidir sanıyoruz. Yukarıda bazı bulgularını verdiğimiz DPT anketi sonuçları bu fırsat eşitsizliğinin sosyal sınıflara göre belirgin olarak ortaya çıktığını açıkça gösteriyor. Bu fırsat eşitsizliğinin yüksek öğrenime devam eden öğrenciler arasında da daha belirgince yüksek oranda gerçekleştiğini aşağıda göreceğiz.

YÜKSEK ÖĞRENİM GENÇLİĞİ VE SINIFSAL KÖKENLERİ

« Bütün dünya ezgileri sizlerin olsun!
Ki hiçbirini görmeden girenler var toprağa
Ben daha azını görerek gideceğim.
Ki ağlasam da onlar geri gelmez bir daha.

Tozlu stepler neyse, mavi kıyılara bakarak,
Neyse, yanında Sivrihisar'ın Çukurova,
İnsan yaşamında da ayrıntılar öyle uzak,
Öyle çorak ki... Onlar geri gelmez bir daha.

Onlar ki bir sofrada tadınca yiyememiştiler
Öpüşememiştiler bir kızla belki de doya doya,
Mısır tarlaları gibi fışkırmıştılar, güleçtiler,
Öyle gençti ki onlar... geri gelmez bir daha.

Ateş çevresinde uçuşan pervaneler gibiydiler
Uğradılar ceylânlar gibi yağlı kurşunlara
Sivaslı, Malatyalı anaların bebeleriydiler,
Onlar ki bütün Anadoluydular...
Geri gelmez bir daha (19).»

Araştırmamızın giriş bölümünde gençlik konusu üzerine görüşleri belirlerken «Öğrenci gençlik» için özgün bir yeri olduğunu belirtmiştik. Bu özgün kesim asıl olarak yüksek öğrenim gençliği kabul edilebilir. Toplumsal yaşamımızın gerçekliği bu olguyu doğrulamaktadır. Bu nedenle yüksek öğrenim gençliği üzerinde önemle durmak gerekmektedir. Yüksek öğrenim gençliğinin kendine özgü bazı özellikleri ve toplumsal fonksiyonundan önce sınıfsal bileşimi üzerinde durmak gerek-

mektedir. Daha önceki bölümde eğitimde fırsat eşitsizliğinin, yüksek öğretimde kendini daha da belirginleştirdiğini belirtmiştik, Bu nedenle ve öğrenci gençliğin toplumsal çıkışlarına ilişkin değerlendirmemize ışık tutması açısından yüksek öğrenim gençliğinin sınıfsal bileşimi ile bu bileşimin son yıllardaki gelişmelerini gözden geçirelim.

Yüksek öğrenim gençliğinin sosyal özellikleri, sınıfsal bileşimi ve bu bileşimin değişmeleri üzerine tüm üniversite gençliğini kapsıyan düzenli sayısal verilerden yoksunuz. Ancak bu konuda yapılmış araştırma sonuçları ve bazı üniversitelerin öğrencilerini kapsıyan yayınlanmış veriler bulunmaktadır. Bu verileri yıllara göre inceleyerek değerlendirelim.

Yüksek öğrenim gençliğinin sınıfsal kökenleri.

I- 1946-1953 dönemi ile ilgili bulgular.

Siyasal Bilgiler Fakültesi öğrencilerini baba meslekleri (1946-1953 yılları için yüzde olarak)

Meslekler	1946	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953
Memur ve askerler	58	56	54	49	47	35	40	64
Hususi endüstri ve ticaret	26	20	32	27	22	39	30	21
Ziraat	10	11	6	17	18	18	19	8
Serbest meslekler	2	2	2	3	0	0	0	0
İrad sahibi veya emekli3	7	0	0	5	2	2	3	
Cevapsız	2	4	7	3	7	6	9	5
Yüzdelerin yekünu	101	100	101	99	99	100	100	101

Kaynak: F.W. Frey-A.T. Payaslıoğlu: SBF.D. Eylül 1958 Cilt. 13 sayı.3 sh. 232

Tablodan da görüldüğü gibi en yüksek oran devlet memuru (bürokrat) kesime aittir.

Üniversiteye devam eden 11.180 öğrencinin baba mesleklerine göre sayıları (1953)

Baba mesleği	Sayı
Memur	3301
Esnaf	1122
Tüccar	1068
Serbest meslek	1035
Emekli	1015
Çiftçi	858
İşçi	305
İşsiz	282
Zanaatkâr	258
Rantier	63
Babası olmıyan	1873
Toplam	11.180

Kaynak: Nesrin A. Tanyeli: İçtimai yükselme hadisesine ait bir araştırma denemesi. Sosyoloji dergisi sayı 8.1953

Tablodan anlaşıldığına göre öğrencilerin büyük çoğunluğu memur esnaf ve tüccar çocuğudur. İşçi çocuklarının sayısı ise 305 olup tüm öğrenci sayısının % 3'ünün altındadır. 1953 yılındaki tüm üniversite ve yüksek okul öğrencisi sayısının 23.309 olduğu bilindiğine göre (9) yukarıdaki toplam öğrenci sayısının bu sayının yarısına yaklaşık olduğunu görüyoruz. Bu nedenle tablodaki sonuçlar 1953 yılındaki büyük bir öğrenci kitlesinin sosyal kökenleri üzerine bilgi vermektedir. Aynı araştırmanın belirttiğine göre bu öğrencilerin yerleşim yerlerine göre dağılımı şöyledir.

Üniversiteye devam eden öğrencilerin yerleşim bölgelerine göre sayı ve oranları

Yerleşim yeri	Öğrenci sayısı	oranı (%)
İstanbul	3953	35
Batı Anadolu	2564	23
Güney Anadolu	1345	12
Karadeniz	1141	10
Orta Anadolu	935	9

Doğu Anadolu	617	5,5
Trakya	282	2,5
Muhacir	340	3

Kaynak. Y.a.g.e

Toplam öğrencilerin yerleşim bölgelerine göre dağılımında da eşitsiz bir oran olduğu görülmektedir. Öğrencilerin % 35'i İstanbul, % 23'ü ise Batı Anadolu'dandır. Trakya bölgesini de dahil ettiğimizde bu üç bölgenin oranı % 60,5 olmaktadır. En düşük oranın ise Doğu Anadolu kökenliler olduğunu görmekteyiz. Bu sayıların gösterdiği gerçek, bölgesel açıdan ve sosyal köken açısından 1953 yılında İstanbul Üniversitesinde okumakta olan öğrencilerin eşitsiz bir görünümde olduğudur. Bölge nüfusuna göre bazı bölgeler öğrenciler içinde yüksek oranda temsil edilmekte, bazı bölgeler ise nüfus oranlarının altında temsil edilmektedir. Aynı oran meslekler açısından da eşitsiz görünümdedir.

II-1954 -1961 yıllarına ilişkin bulgular

Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğrencilerinin baba mesleklerine göre oransal dağılımı 1954-61 (% olarak)

Baba meslekleri	**1954**	**1961**
Memur ve asker	58	49
Hususi endüstri ve ticaret	26	26
Ziraat	8	11
Serbest meslekler	3	16
İrat sah. ve emekli	3	1
Cevapsız	3	8
Toplam	101	100

F.W. Frey- A. T. Payaslıoğlu: y.a.g.e. sh. 235

Tablodan görüleceği gibi SBF öğrencilerinin baba mesleklerinde 1946 -53 dönemine göre fazla bir farklılık görülmemektedir. 1954. 1961 yıllarında da 1'inci sırada memur, ikinci sırada hususi endüstri ve ticaret baba meslekli öğrenciler gelmektedir. Veriler bir fakültenin öğrencilerini kapsaması ve baba mesleklerinin net belirtilmemesi açısından daha derin analizler için yetersizdir.

Robert kolej edebiyat fen ve mühendislik bölümleri öğrencilerinin baba mesleklerine göre oransal durumu

Meslekler	Yıl 1959	1961
Memur ve asker	11	10
Hususi endüstri ve ticaret	49	34
Ziraat	7	8
Serbest meslekler	26	38
İrat sah. emekli	2	
Cevapsız	6	10
Toplam	101	100

Kaynak: F. Frey-A. Payaslıoğlu. Babalarının mensup olduğu meslekler bakımından SBF, öğrencileri üzerinde bir inceleme. SBF, cilt: 13, sayı: 3, S. 240

Robert kolejle ilgili sayısal bilgiler diğerlerine oranla bazı farklı özellikler göstermektedir. Bu özelliklerin başında özel sanayi ve ticaret baba meslekli öğrencilerin en birinci sırada yer alması, oran olarak memur mesleğinin üzerine çıkmış bulunmasıdır. Diğer önemli bir özellikte çiftçi çocuklarının oranının 4'üncü sıraya düşerek üçüncülüğü serbest meslek kökenli öğrencilere bırakmasıdır. Tahminimizce Robert Kolejde özel sanayi ve ticaret baba meslekli öğrencilerin birinci sırada yer alması bu okulun en pahalı okullardan birisi olması ile ilgilidir. Burada eğitimi sürdürebilmek için yüksek gelirli ailelere mensup olmak gerektiği anlaşılmaktadır. (10).

Ankara Hukuk Fakültesi Öğrencilerinin baba mesleklerine göre oransal dağılımı 1956 % olarak

Baba mesleği	Toplam öğrenci sayısına oranı (%)
Memur-subay	43
Tüccar sanayici	8
Küçük esnaf sanatkâr	12
Serbest meslek	11
Çiftçi	13
İşçi	3

Siyaset adamı	1
Cevapsız	7

Kaynak: Tuğrul Ansay. Hukuk eğitiminde reform. A.Ü. H.F. Dergisi 1969. Sayı 1-2 sahife 318-9
Aktaran: A.T. Kışlalı. Öğrenci ayaklanmaları. S. 129

Yukarıdaki tablodaki sonuçlara göre memur çocukları en yüksek oranı oluşturmaktadır. İşçi kökenli öğrencilerinin oram % 3 olup yukarıda 1953 yılı için İstanbul Üniversitesi'ndeki öğrenciler için verdiğimiz oranla çakışmaktadır. Çiftçi çocuklarının ise nüfus içindeki yerleri göz önüne alındığında çok düşük olduğu belirtilebilir (11).

Bu dönemde yapılmış olan bu konudaki çalışmalardan biri de Dr. Abadan'ın 1956 veya 1959 yıllarında (12) uyguladığı bir araştırmadır. Bu araştırmanın bulguları ise şöyledir. Araştırma 426 kişilik örnek kitle üzerindeki uygulama sonuçlarını vermektedir. Oranlar % olarak şöyledir.

Baba mesleği grubu	**SBF**	**H.F.**	**O.D.İİF.**
Memur	38	40	20
Serbest meslek	16	11	38
Çiftçi	12	13	5
Asker	9	3	7
Tüccar	9	8	20
Sanat erbabı	5	3	
İşçi	5	3	5
Esnaf	3	9	2
Siyaset adamı		1	
Cevapsız	3	7	3
Toplam	100	100	100

Kaynak: Dr. N. Abadan: Üniversite öğrencilerinin serbest zaman faaliyetleri Ankara 1968 sh. 18 çizelge 4 (13)

Tablodaki memur ve asker gruplarını tek bir memur grubu olarak ele alabiliriz. Bu durumda SBF ve Hukuk Fakülteleri içindememur çocuklarının oranı % 40'ın üzerindedir. Dikkati çeken bir durum da ODTÜ İdari İlimler Fakültesinde serbest meslek sahiplerinin çocuklarının ora-

nının yüksekliğidir. Araştırmanın uygulandığı yıllar, ODTÜ'nin ilk kuruluş yıllarıdır ve ODTÜ, özelliği bulunan bir okul olarak tanınır. Bu özellikte, en başta gelen derslerin çoğunlukla yabancı dilde yapılmasıdır. Dolayısı ile ODTÜ' ne iyi bir yabancı dil eğitimi veren okulda (örneğin kolejde) yetişenlerin girebileceği düşünülebilir. Serbest meslek sahiplerinin çocukları tüccar çocukları ile birlikte ele alındığında tüm öğrencilerin % 58'ini meydana getirmektedir. Bu okuldaki durumun, yukarıda verdiğimiz, aynı yıllara ait Robert Kolej ile ilgili bulgularla benzerliği dikkati çekicidir. İşçi kökenli öğrenciler 3 fakülte için ortalama olarak % 4.5 oranındadır. Çiftçi çocuklarının oranı ise ilk iki fakülte için % 12-13 olurken, ODTÜ İdari İlimler Fakültesi için ise % 5'dir.

III-1965 - 70 dönemi ile ilgili bulgular.

Bu dönemle ilgili bulguları, başlıca araştırmalara göre gözden geçirelim ve değerlendirelim.

Dr. Ö. Ozankaya'nın araştırması: Bu araştırma Ankara Üniversitesine bağlı 10 fakülteden tesadüfi örnekleme yöntemiyle seçilen 317 öğrenci üzerinde 1965 yılında yapılmıştır. Bu araştırmanın sonuçlarına göre öğrencilerin baba mesleklerine göre oransal dağılımı şöyledir.

Baba mesleği	Öğrenci yüzdesi
Esnaf-tüccar	16.1
Memur-subay	53.6
Çiftçi	15.5
Serbest meslek	6.3
Yetişkin ve düz işçi	5.7
Mesleksiz ve başka	2.1
Cevapsız	0.7
Toplam	100.0

Kaynak: Dr. Ö. Ozankaya: Üniversite öğrencilerinin siyasal yönelimleri SBF yayını Ankara. 1966 sh. 21

Bu araştırmayı yapan Dr. Ö. Ozankaya'nın bu bulguları ve araştırmanın diğer bulgularını değerlendirmesini de kendisinden verelim.

«Öğrencilerin yarıdan çoğunun memur (subay dahil) çocuğu, %

16'sının tüccar esnaf çocuğu, % 15.5'inin orta ve büyük çiftçi çocuğu olduğunu göstermiştir. Düz işçi çocuğu olanların ise yalnız yüzde 5 onda 7 oranında olduğu görülüyor. Toplam etkin nüfus içinde 750 bin kişi olan memurların çocukları üniversite öğrencilerinin % 53.6'sı iken 3.5 milyon işçinin çocukları ise % 5.6 oranında üniversite öğrencileri arasında yer alabiliyor. Bu araştırmanın sonuçlarını öbür üniversitelere de genellemek olanaklı görülmektedir (14).»

Doç. Dr. A.T. Kışlalı'nın araştırması: Bu araştırma 1969-1970 öğretim yılında Hacettepe Üniversitesi ve Atatürk Üniversitesi'ndeki toplam 266 öğrenci üzerinde uygulanmış, anket sonuçlarına dayanmaktadır. Araştırmanın bizce önemli bir özelliği Anadolu içinde kurulmuş bir üniversite ile ilgili bulguları da vermesidir. Bunu araştırma bulguları ile değerlendirelim. Araştırma kapsamına giren tüm öğrencilerin baba mesleği ile ilgili oransal dağılımı şöyledir.

Baba mesleği	Yüzde oranı
Memur, subay, öğretmen, emek.	44.1
Tüccar sanayici	4.5
Küçük esnaf, zanaatkâr	12.4
Serbest meslek	7.9
Çiftçi	18.4
İşçi	9.0
İşsiz	0.7
Gelir sahibi	1.5
Diğer	1.1

Kaynak:A.T. Kışlalı. Öğrenci ayaklanmaları. Bilgi y. 1974 s.129

Yukarıdaki oranlar her iki üniversiteye dahil toplam öğrencilerle ilgilidir. Öğrencilerin baba meslekleri açısından iki üniversite arasında önemli farklılıklar olduğunu aşağıdaki tablodan anlamak olanaklıdır. Tablo baba mesleklerine göre öğrencilerin iki üniversite açısından dağılımını göstermektedir. Memur kökenli öğrencilerin % 76.6'sı Hacettepe Üniversitesi'nde görünürken, çiftçi çocukları için bu oranın tersine dönmesi ilginçtir. Çiftçi kökenli çocukların % 81.5'i Atatürk Üniversitesi öğrencisidirler. İşçi kökenlilerde ise bir farklılık görülmemiştir.

Üniversiteye göre öğrenci babalarının meslek durumu

Üniversite	Çiftçi	Memur subay	Tüccar sanayici	Küçük esnaf zanaatkâr	S. mes.	İşçi
Atatürk Ü.	81.5	22.9	74.9	54.4	23.7	50.0
Hacettepe	18.3	76.6	24.9	43.3	76.1	50.0

Kaynak: Kışlalı a.g.e. S. 133 (oranlar % olarak)

İki üniversite açısından ele alındığında öğrencilerin geldikleri yerleşme birimleri de farklı bir görünümdedir. Bu açıdan her iki üniversite ters bir konumdadır. Hacettepe üniversitesinde büyük şehir ve küçük şehir kökenli öğrencilerin çoğunluğu bulunurken, Atatürk Üniversitesi'nde durum tersinedir. Bu üniversitede kasaba ve köy kökenli öğrencilerin çoğunluğu bulunmaktadır. Bu durumu gösteren oransal sayılar aşağıdadır.

Öğrencilerin geldikleri yerleşme birimleri açısandan iki üniversite arasında dağılımı (% olarak)

	Büyük şehir	Küçük şe.	Kasaba	Köy
Atatürk Ü.	11.6	54.5	72.1	75.8
Haettepe Ü.	88.4	45.3	27.7	23.9

Kaynak: y.a.g.. sh. 133

Aynı ters orantılılık öğrencilerin ailelerinin gelirleri bakımından da yukardaki gibi bir durum göstermektedir. Düşük gelirli ailelerin çocukları Atatürk Üniversitesi'nde daha yüksek oranda, Hacettepe Üniversitesi'nde ise yüksek gelirli ailelerin çocuklarının yüksek oranda bulunduğunu görüyoruz (15).

İ.Ü. Mediko-Sosyal Merkezi verileri: İstanbul Üniversitesi öğrencilerinin sosyal ve ekonomik özellikleriyle ilgili verileri mediko-sosyal merkezi tespit etmektedir. Tüm İstanbul Üniversitesi fakültelerini kapsaması açısından veriler oldukça geniş bir öğrenci kitlesi ile ilgilidir. Yayınlanmış bulunan verilere göre İ.Ü. öğrencilerinin baba meslekleri ne göre oransal dağılımı aşağıda görüldüğü gibidir.

Baba mesleği	1965-66	1967-68	1969-70	1970-71
Ordu mensubu	6.08	11.79	9.23	5.71
Memur	26.06	19.10	30.51	26.93
Çeftçi	11.69	8.15	12.65	18.03
İşçi	10.56	6.03	10.88	15.86
Esnaf	8.81	12.03	10.74	9.79
Zanaatkâr	10.35	12.92	1.56	3.02
Serbest meslek	18.43	19.66	16.10	12.13
Emekli	5.86	6.89	5.51	5.45
Cevapsız (işsiz)	2.16	3.43	2.80	3.07

Kaynak: İstanbul Üniversitesi Bülteni. 1967 S. 48.

Prof. Dr. C. O. Tütengil: Üniversite gençliğinin sosyal kökenleri. Olay Dergisi sayı 13 sahife: 21, 29. nisan 1974

Memur çocuklarının toplam olarak (subay-memur) ortalama % 33 civarında gerçekleştiği, % 6 dolaylarındaki emeklilerinde büyük bölümünün de memurlara ait olması nedeniyle de tüm memur kökenlilerin % 37-39 civarında olduğunu tahmin edebiliriz. Memur çocuklarının nısbi olarak azalmış olmasına rağmen üniversite öğrencileri arasında hâlâ en büyük gurubu oluşturduğu görülmektedir. Yukarıdaki tablodan işçi kökenli öğrencilerde de nisbi bir artış görüldüğü izlenmektedir. Daha önceki araştırmalardaki bulgularla karşılaştırdığımızda 1954 yılından itibaren de ortalama % 10 civarında geliştiğini görüyoruz. Bu nisbi gelimeyi işçilerin 1960 yıllarından sonra sürdürdükleri ekonomik mücadelelerinin bir kazanımı ya da sonucu olarak görmek gerekir kanısındayız. Ama işçi sınıfının büyük kentlerde (örneğin İstanbul'da) nüfusun büyük bir oranını oluşturduğunu göz önüne aldığımızda yukarıdaki oranların işçi sınıfının nüfus içindeki oranının çok altında olduğunu görürüz. Memur kökenli öğrencilerin oranları memur kesiminin nüfus içindeki oranlarından bir kaç kat fazla olmakta devam ettiği yine yukarıdaki siyasal verilerden anlaşılmaktadır.

İstanbul Üniversitesi öğrencilerinin yerleşim yerlerine göre oransal dağılımı konusundaki bulgularda bu konuda önceki yıllara göre fazla bir değişiklik olmadığı görülmektedir. Kırsal kesimden gelen gençlerin oranları, kentsel bölgelerden gelenlerden sürekli olarak düşük kalmaktadır. Bu konuda 1967 ve 1975 yılı sayıları şöyledir (16).

İ.Ü. Öğrencilerinin ailelerinin oturdukları yer

1967		1975	
Yer	**Öğrenci % 'desi**	**Yer**	**Öğrenci %'desi**
Köy	16.84	Köy	12.69
Bucak	20.82	Bucak	2.59
İlçe	19.64	İlçe	16.34
İl	42.70	Küçük il	15.98
Toplam:	100.00	3. Büyük kent	41.06
		Yurtdışı	2.13
		Cevapsız	1.27
		Toplam	100.00

Kaynak: a - İstanbul Ün. Bülteni. 1967. S. 48
b- İ.Ü. Bülteni Sayı 3 kasım 1976 S.19

Yukarıdaki verilerin ışığında yüksek öğrenim gençliğinin sosyal kökenleri ile ilgili olarak şu belirlemeleri yapabiliriz. Gençlik çağındaki nüfus için yüksek öğrenim yapabilme umudu sosyal kökenlere göre çok büyük farklılıklar göstermektedir. Eğitimde fırsat eşitsizliğinin en belirgin olduğu eğitim kurumları olarak yüksek öğrenim kurumları görünmektedir. Sosyal sınıf ve tabakaların bir çoğunun yüksek öğrenim içindeki oranları, nüfus içindeki oranlarından çok düşük kalmaktadır. Özellikle işçi ve köylü çocuklarının yüksek öğrenime devam umudu çok düşük olup, uzun yıllardır bu konuda fazla bir değişme olmamıştır. Yüksek öğrenim gençliğinin sosyal kökenlerini toplum bilimin sınıf kriterleriyle değerlendirdiğimizde büyük çoğunluğunun ara tabakalardan (K. Burjuva) geldiklerini görmekteyiz. Bu tabakaların başlıcaları sırayla, memur esnaf, sanaatkâr ve çiftçi (köylü) olduğu görüyoruz. Öğrencilerin toplam olarak % 75'ten fazla bir oranı bu ara tabakalardandır.

YÜKSEK ÖĞRENİM GENÇLİĞİNİN SORUNLARI

«Ülkenin dağlar gibi sorunları önünde
Tutunacak dal sizin dalınız işte
Dağında yol olur, bozkırında yeşerir
Sevindirin bizi çocuklar, sevindirin
o kadar bekliyoruz ki bilincinizin aydınlığını

götürün bizi çocuklar, götürün

kitabınızın ardından, inancınızın ardından
aydın yüzünüzün bilince ulaştığı yerde
bütün kitapların eyleme dönüştüğü yerde
sesleriniz geliyor özgürlük alanlarından
bir bayrak yarışı bu mutlaka geçeceksiniz
güzel başladınız çocuklar, güzel bitireceksiniz (20) »

Türkiye'nin toplumsal yapısını gözden geçirirken, bir çok konuda yetersiz koşullarda ve özelliklerde olduğunu belirtmiş ve azgelişmiş ülkelerle benzerliğine dikkati çekmiştik. Toplumsal yapımızdaki sorunlar ve olumsuz koşullar yüksek öğrenim gençliğine de aynen yansımaktadır. Bunun sonucu olarak da öğrenciler bir çok ekonomik ve sosyal sorunlar içinde bulunmaktadırlar. Yıllardan beri bu sorunlar çözüme kavuşturulmayı bekliyor. Üniversite gençliğinin öğrenim yaşamındaki sorunları temelde ait oldukları toplumsal kesimin koşulları tarafından belirlenir. Koşulların olumsuzluğuna bir de devletin yüksek öğrenim kurumlarına karşı ilgisizliği ve bu kurum üyelerinin sorunlarını ve istemlerini çözümleyici yaklaşımlarından kaçınması eklenirse, yüksek öğrenim gençliğinin hangi koşullarda topluma yararlı insanlar olarak yetişmeye çalıştıkları anlaşılabilir. Yüksek öğrenim gençliğine devlet tarafından hazırlanan olanakların «yetersiz» olduğu ve bu ko-

nuya ilgisizliğin giderek arttığı bilinmektedir (17).

İstanbul Üniversitesi Mediko-Sosyal Merkezi 1962-63 öğrenim yılında toplam 26.500 öğrenci üzerinde yaptığı değerlendirmelerde, öğrencilerin 22 bininin bedeni ve ruhi yönden şikâyette bulunduğunu ve % 2'sinin veremli olduğunu belirtmektedir. (18). 1977 yılında yayınlanan bir makalede öğrencilerin beslenme durumunun yetersizliği belirtildikten sonra «yüksek öğrenim gençliğinin yarı aç yaşadığı» açıklanmaktadır (19).

Yine Mediko-sosyal merkezinin değerlendirmelerine göre 1967 yılında İ.Ü. ne kayıtlı öğrencilerin % 86'sının ailesinin aylık gelirli 400 liranın altında olup, yine öğrencilerden «Ancak % 9.76'sı bursludur.» Burslu öğrenci oranı tüm devlet bursu ve özel burs alan öğrencilerin toplamıdır. Aynı yıl için toplam öğrencilerin % 6.6'sının burslu olduğu belirtilmektedir (20).

ANT dergisinin 1967 yılında öğrenciler arasında yaptığı anket sonuçlarına göre ise, öğrenciler elverişsiz sosyal ve ekonomik koşullar içinde bulunmaktadırlar. Anket sonuçları, öğrencilerin beslenme ve barınma açısından büyük sıkıntılar içinde olduğunu ve «Az yemek yediklerini ve genellikle aç yaşadıklarını» belirtmektedir. Burslu öğrencilerin ise aldıkları burs miktarı ile ancak 13 gün geçinebilmekte olduğu saptanmıştır (21).

Hatırlanan bir raporda ise öğrencilerle ilgili şu bilgiler verilmektedir. Yeterli besin alamamaktan ötürü öğrencilerin % 2.55'inde tüberküloz görülmüştür. Öğrencilerin sadece onda biri Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlarında barınabilmektedir. Ayrıca yurtların bir çoğu fiziki yönden yaşama olanaklarına sahip olmadıkları gibi, gençlerin beslenme, kültürel ve boş zamanlarını değerlendirme gereksinmelerini karşılayacak tesislere sahip değildir. Yurtkur'un yaptığı araştırmada, sorunların genel dizilişinde yurt sorununun % 25 oranla başta gelmesi bu görüşü doğrular niteliktedir. Özel öğrenci yurtlarının şartları ise daha da yetersizdir. Özellikle çalışarak okumak zorunda kalan öğrenciler için gece öğreniminin yaygın olmayışı, bazı gençleri okumaktan, bazılarını da çalışmaktan vazgeçmek zorunda bırakmaktadır. Okumayı tercih eden genç ise, bu kez ekonomik sorunlarla yüzyüze gelmektedir (22).

Öğrencilere sağlanan yurt olanakları konusundaki gelişme aşağıda görülmekte olup, yeterli olmaktan çok uzak olduğu anlaşılmaktadır.

Yurtlarda kalan öğrencilerin tüm öğrencilere oranı

Yıl	Oran (% olarak)
1965-66	10.2
1966-67	10.1
1967-68	10.7
1968-69	12.4
1969-70	13.0
1970-71	9.2
1971-72	10.3

Kaynak: DPT. Sosyal plânlanma söktörleri ön raporu. Cilt. II sh. 21

Kredi alan öğrencilerin toplam öğrencilere oranı

Yıl	oran (%)
1965-66	1.6
1966-67	1.9
1967-68	1.9
1968-69	2.4
1969-70	2.1
1970-71	1.5
1971-72	1.6

Kaynak: age sh. 25

Kredi alan öğrenci oranının çok düşük olduğu yukarıdaki tablodan anlaşılmaktadır. Öğrencilerin büyük bir bölümünün ücretliler grubundan geldiği ve bu grubun ekonomik durumunun giderek bozulduğu göz önüne alınırsa bu sorun daha da net anlaşılabilir.

Öğrenciler açısından önemli bir sorun da, öğrenim sonrası iş bulabilme durumu olmaktadır. Toplumsal gelişme yeterli olanakları yaratamadığından yüksek öğrenim görmüş kesimde işsizlik oranı giderek artmaktadır. Bu duruma eşlik eden bir olgu da genel olarak üniverste mezununun toplumsal «prestij» inin giderek azalması durumudur. Toplumsal prestijin gelir düzeyi ile ölçüldüğü günümüzde, uzun bir eğitim sürecinden sonra iş bulamayan, genellikle üretici olmayan hizmetler kesiminde düşük ücretlerle çalıştırılan gençlerin bu konumda olmaları doğal karşılanmalıdır.

ÖĞRENCİ GENÇLİĞİN SİYASAL EĞİLİMLERİ

« Haydi arkadaşlar, haydi yoldaşlar
Zaferi için tüm çalışanların
Verilecek zorlu bir kavgamız var
Kurulması için o mutlu yarının.»
«Halkımızla, gelecek günler için
Yürüyelim zafer gününe kadar (21).»

Yüksek öğrenim gençliği toplumun «aydın» kesimi olarak sürekli bir siyasal hareketlilik içinde olmuştur. Toplumsal gelişme sürecinin farklı aşamalarında siyasal eğilimlerinde değişmeler olmakla beraber , ülkemiz yüksek öğrenim gençliğinin toplumsal ve siyasal yapı ile yakından ilgilendiği, sorunları konusunda duyarlı olduğu gözlenmektedir. Bu konuda vurgulanması gereken nokta ülkemiz yüksek öğrenim gençliğinin genellikle «ilerici» siyasal eğilimler taşıdığıdır. Türkiye yüksek öğrenim gençliğinin eylemleri 1950 yıllarına kadar genellikle siyasal iktidarlarla çatışmamış, «uyumlaşmış» bir görünümdedir. Bu döneme kadar görülen eylemlerin belirgin özelliği «Ulusçuluk» ve «laiklik» olarak belirtilebilir. Bu dönemde gençlik. «Cumhuriyet devrimlerinin» başlıca koruyucusu ve kendisine emanet edildiği toplumsal grup olmaktadır.

1950 yıllarının sonuna doğru gençlik eylemleri siyasal iktidarla çatışma içine girmiş 27 mayıs 1960'ın oluşmasında önemli bir rol oynamıştır. 27 mayıs sonrasında ise gençlik, siyasal iktidarla uyuşum içinde bulunduğu son dönemi yaşıyarak ve bu durum 1965 yılından sonraki gençlik eylemlerinin en belirgin özelliği eylemlerin siyasal iktidara « karşı» yapılmasıdır. Bu dönemden sonra siyasal iktidarlarla gençlik arasında uyuşma söz konusu olamıyacaktır.

1965 yılı, gençlik eylemleri için, bir bakıma dönüm noktasıdır. Bu yılların, aynı zamanda toplumsal gelişme sürecimiz açısından da bir

dönüm noktası olması, gençlik eylemlerinin dönüm noktasının nedenlerini açıklayan bir oluşumdur.

1965 yıllarının özelliği birkaç açıdan ele alınabilir, Bunların birincisi, Cumhuriyet döneminde tutulmuş olan «Kapitalist gelişme yolu»nun ülke kalkınması açısından geçersizliğinin ortaya çıkmasıdır. Toplumsal bilinçlenmenin yeni etkenleri ve gelinmiş olunan noktadaki toplumsal görünüm bu geçersizliğin açığa çıkmasına neden olmuştur. Toplumsal bilinçlenmenin yeni etkenleri, farklı dünya görüşlerinin politik ve sosyal yaşamda yerlerini almaları ve artan bir oranda kitlelerce benimsenmesidir. Farklı dünya görüşleri için objektif temel olan toplumsal sınıflar, 1965 yıllarında artık iyice belirginleşmeye ve netleşmeye başlamıştır. Doha sonraki yıllarda bu oluşum giderek belirginleşecek ve «Sosyalist» dünya görüşü ve «İşçi sınıfı» toplumsal ve politik yaşamımızı derinden etkileyecektir.

Bu oluşum üniversite öğrencilerinin siyasal görüşlerini ve eylemlerini de etkilemekte gecikmiyecek, 1965 yıllarından sonra öğrencilerin siyasal eylemleri «sol» doğrultuda gelişecektir. Bu yıllarda öğrenci eylemlerinin belirgin niteliklerinden birisi de önceki yıllarda öğrenci eylemlerinin belirgin niteliklerinden birisi de önceki yıllarda olduğu gibi «Ulusçuluk» olmaktadır. Ancak artık ulusçuluk daha tutarlı bir içeriğe bürünmekte ve «Anti-emperyalist» olarak belirginleşmektedir. Belirgin olan bir diğer noktada gençlik eylemlerinin siyasal iktidarla çatışma içine girmiş olmasıdır. 1950-1970 dönemindeki gençlik bildirilerinin içeriğine göre yapılmış bulunan sınıflandırma bu oluşumları göstermektedir.

Öğrenci kuruluşlarının bildirileri i1950-1970

	1950-64	65	66	67	68	69	70
Öğrenci işleri							
Öğrenci kuruluşlarının birleştirilmesi	4	3	4				
İdeolojik konular							
Anti-emperyalist ve ABD aleyhine bildiriler		5	15	15	20	34	229
Gerici dini eylemlerin kınanması	16	25	15	17	32	28	204
İç politika sorunları							
Atatürk							

devrimlerinin korunması	24	3	7	6	11	14	37
Hükümet politikasının kınanması		20	26	38	47	61	282
Ekonomik sorunlar		11	16	23	30	47	94
Halkın diğer kesimi ile işbirliği çağrısı	8						63
Uluslararası sorunlar							
Kıbrıs	24	4	3	7	5	4	

Kaynak: Prof. Dr. N. Abadan: Türk Üniversite öğrencileriyle genç işçilerin siyasal eğilimleri S.B.F. D. Cilt 26. sayı 1 sh. 71 Ankara 1971

Tablodan görüldüğü gibi gençlik kuruluşlarının, siyasal iktidarın politikasını eleştiren bildirileri sürekli olarak artmış ve 1970 yılı için birinci sırada yer almıştır. Aynı gelişme doğrultusu anti-emperyalist ve gerici dini eylemlerin kınanması konulu bildirilerde de görülmektedir.

Bu gelişme doğrultusunun miting, boykot gibi eylem biçimlerinde de oluştuğu görülmektedir. 1970 yılında yapılan mitinglerden en yüksek sayı siyasal iktidarı protesto için yapılmış olanlarıdır. Yine aynı yıl yapılmış olan 53 boykot eyleminden 41 tanesi de aynı içeriklidir. Yapılan sessiz yürüyüşlerde en başta siyasal iktidarı protesto eylemleri gelmektedir (23). Öğrenci gençlik eylemlerinin süreç içersinde değişik nedensellikler taşıyan nitelikte olduğu, ancak özellikle 1965'lerden sonra siyasal iktidarla çatışmaya girdiğini bu veriler göstermektedir.

SİYASAL İKTİDARLAR VE GENÇLİK

«Bir ölü yatıyor
on dokuz yaşında bir delikanlı
gündüzleri güneşle
geceleri yıldızların altında
İstanbul'da Beyazıt meydanında.
Bir ölü yatıyor
ders kitabı bir elinde
bir elinde başlamadan biten rüyası
bin dokuz yüz altmış yılı Nisan'ında
İstanbul'da Beyazıt meydanında.
Bir ölü yatıyor
vurdular
kurşun yarası
kızıl bir karanfil gibi açmış alnında
İstanbul'da Beyazıt meydanında
Bir ölü yatacak
toprağa şıp şıp damlıyacak kanı
silahlı milletim türküleriyle gelip
zaptedene kadar
büyük meydanı (22).»

Gençlik ve siyasal iktidar ilişkileri toplumsal gelişme sürecinin aşamalarına göre farklı özellikler göstermektedir. Bu ilişkileri uyumlu bir durumdan, çatışmalı bir duruma gelişin süreci olarak belirtmek gerekiyor. Süreç içinde bu gelişmeyi ana noktalarıyla belirtmeye çalışalım.

Kurtuluş savaşı yıllarında gençliğin siyasal eğilimi ve amaçları o günkü siyasal liderliğin çizdiği ulusal politika ile çakışıyor. Dünyada

ilk ulusal kurtuluş savaşımını gerçekleştiren Türkiye halkının gençliğine Ulusal savaşımın lideri Mustafa Kemal'in, «Bağımsızlığın ve Cumhuriyetin koruyucusu» görevini vermesi nedensiz değildi. Bu neden, 1919'da bağımsızlık ve «manda» tartışmalarının yapıldığı Sivas kongresine delege olarak gelen bir öğrencinin şu sözlerinden kaynaklanmaktaydı. «Paşam Murahhası bulunduğum tıbbiyeliler beni buraya istiklâl dâvamızı başarmak yolundaki mesaiye katılmak üzere gönderdiler. Mandayı kabul edemem. Eğer kabul edecek olanlar varsa bunlar her kim olursa olsun, şiddetle takbih ederiz. Farzı muhal manda fikrini siz kabul ederseniz sizi de reddeder, Mustafa Kemal'i (vatan kurtarıcısı değil, vatan batırıcısı) olarak adlandırır ve tel'in ederiz (24).» O zamanki gençlerin tümünün ulusal bağımsızlık konusundaki duyarlılık ve kararlılığını dile getiren bu sözlere karşı Kurtuluş Savaşı lideri Mustafa Kemal «Ya istiklâl ya ölüm» parolasını söylemiştir. «Evlât müstarih ol. Gençlikle iftahar ediyorum ve gençliğe güveniyorum. Biz ekaliyette kalsak dahi mandayı kabul etmiyeceğiz. Parolamız tektir ve değişmez: «Ya İstiklâl Ya Ölüm! » «Gençler, vatanın bütün ümit ve İstikbâli size, genç nesillerin anlayış ve enerjisine bağlanmıştır (25).»

Öğrenci gençliğin siyasal iktidarla ilişkileri Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında da genel hatlarıyla uyumlu bir görünümdedir. Bu dönemdeki «ilerici» atılımlar ve «devrimler» gençlik tarafından desteklenmekte ve benimsenmektedir. Bu «devrimler» o yıllarda «Çağdaş uygarlık» diye adlandırılmış olan «Batı tipi bir toplumsal yapı oluşturmaya yönelmişti (26).» Aydınlarla birlikte öğrenci gençlik bu devrimleri benimseyenlerin ve destekleyenlerin başında geliyordu. Gençlik, devrimlerin bekçisi ve sürdürücüsü olarak niteleniyordu. Bu dönemde siyasal iktidarın lideri olan Atatürk'ün cumhuriyet devrimlerini gençliğe emanet etmesi de bu durumun ifadesiydi. Yukarıdaki bilgilerin ışığında Cumhuriyetin ilk yıllarında siyasal iktidarın gençliğe «Güvendiği ve inandığı» söylenebilir.

Gençlikle siyasal iktidarın (daha doğrusu siyasal iktidarın temsilcisi olan zamanın hükümetinin) ilk uyuşmazlığı DP iktidarının son yıllarında ortaya çıkmıştır. Öğrenci gençliğin hükümete karşı giriştiği eylemler, bu konudaki birikimin ve diğer toplumsal politik koşulların bütünlüğünde hükümetin düşürülmesi ile sonuçlanmıştır. 27 mayıs 1960 «devrimi»nin koşullarının oluşmasında öğrenci gençliğin eylemlerinin önemli bir yeri olduğu görülmektedir. Bu nedenle «devrim»in ardından

oluşturulan Kurucu Meclis'te gençliğe yer verildiği ve üyelik ayrıldığı görülür. 27 mayıs «devrimi»nin getirdiği en önemli yenilik olan "Anayasa" nın 12 martta değiştirilmesi de. Buna daha sonra değineceğiz. DP dönemi Türkiye'nin toplumsal gelişme sürecinde önemli bir aşamaya başlangıcı belirler. Bu aşamanın belirgin niteliği Cumhuriyet dönemi boyunca oluşturulmaya çalışılan «Burjuvazi»nin sınıf olarak ve açıkça iktidara gelmesidir.

Daha önceki yıllarda da toplumumuzun egemen sınıfı burjuvazi olmakla birlikte, bu egemenliğe bürokrasi (aydın-sivil) de katılmakta ve nisbi olarak bağımsızlık ve etkinlik kurabilmekte idi. 1950 yılında burjuvazinin iktidara gelmesi ve iktidarda iken izlediği politika bürokrasinin bu nisbi bağımsızlığını kurmaya ve ona egemen olmaya yönelmişti. Bunun için ekonomik gücünü araç olarak kullanmaktaydı. Bürokrasi ile bu ilişkiler içine giren burjuvazi o dönemin uluslararası koşullarında emperyalizmin desteğine daha fazla ihtiyaç duymuş ve ABD emperyalizmiyle ilişkilerini sıklaştırmaya başlamıştı. (Kore Savaşı, NATO'ya giriş. Marshall yardımı vb.) .Bu egemen sınıfın iktidardaki temsilcisi olan DP Üniversite ve üniversite gençliğine karşı olumsuz tavır almış, aydın bürokrasinin toplumsal statüsünü kırmaya çalışmıştır. Bu nedenle 1960 dönemi genel olarak DP iktidarına karşı muhalefetin en yoğun olarak sürdürüldüğü kurumların başında üniversite gelmektedir. DP dönemi genel olarak bürokrasinin toplumsal statüsünün sarsıldığı ve ekonomik durumunun olumsuzlaşmaya başladığı yıllardır.

27 mayıs 1960 «devrimi» toplumsal sistemin bunalımının çözümlenmesi doğrultusunda bürokrasinin etken ve bağımsız rol oynama denemesinin en sonuncusu olarak nitelenebilir. Bürokrasinin, yıllarca süren etkinliğinin son denemesi de bir süre sonra yeniden burjuvaziye teslim olmakla bitecektir. Daha sonraki yıllarda burjuvazi bürokrasinin üst kesimini aşağı yukarı tümü ile denetimi altına almıştır. Bürokrasinin alt kesimi ise toplumsal statülerini ve ekonomik olanaklarını giderek kaybetmiş, son yıllarda da ücretliler içinde yeri en düşük olan bir kesim haline gelmiştir.

27 mayıs 1960'tan sonraki dönemde kısa bir süre gençlik ile siyasal iktidar arasında uyumlaşan ilişkiler 1965 yıllarından itibaren yeniden bozulmuş ve giderek kopmuştur. Bu tarihten sonraki gençlik eylemlerinin baş hedeflerinden birisi siyasal iktidar olacak ve olmakta devam edecektir. Bu aynı zamanda giderek «Düzene karşı» olmayı getirecek

olan bir süreçtir.

Siyasal iktidarlarda bu tarihten itibaren gençliğe karşı güvensiz ve sert davranacaklar, gençliği çeşitli olumsuz sıfatlarla niteleyip «sorun» olarak göreceklerdir.

12 mart 1971 ise gençlik için acı ve işkence yılları olarak unutulmayacaktır. Birçok toplumsal gerçeğin öğrenildiği, açıkça ortaya çıktığı yıl olarak da unutulmayacak bir anısı var 12 martın.

Siyasal iktidarlarla gençlik ilişkisinin geldiği noktayı tüm açıklığı ile belirtebilmek için, «Atatürkçü» olarak tanınmış bir Prof. ve eski başbakanın 1977 yılında «Atatürk'ün gençliğe hitabesinin Atatürk'e ait olamıyacağını» söylediğini hatırlatmak yeterli olur sanıyoruz (27).

GÜNÜMÜZ TÜRKİYESİ: YENİ OLUŞUMLAR VE GELECEK

«Durulmuş diyenler göklere
durgun değil midir fırtına öncesi

sokaklara yanılmış diyenler
yanıldığı görülmüş mü şafak vaktinin

umut yenildi ise demircilerin
dövdükleri nedir örslerde hâlâ

ya ilkyazda çatırdayan buzlara ne demeli
sözünü söyledi ise ırmaklar (23).»

Günümüz Türkiye'si 50 yılı aşkın bir süredir izlenen kapitalist kalkınma yolunun kalkındıramadığı bir ülke görünümündedir. Günümüz Türkiye'si toplumsal ve ekonomik özellikleri ve durumu ile azgelişmiş bir üçüncü dünya ülkesi durumundadır. 50 yılı aşan bir süre sonunda gelmiş olduğumuz toplumsal gelişme düzeyi, toplumsal gelişmelerine bizden daha sonra başlamış bulunan bazı komşu ülkelerin çok daha kısa sürede gelmiş oldukları düzeyden daha geridedir.

Toplumsal yapımız geri bir düzeyde olmanın yanında «Sosyal adalet» açısından da eşitlikten en uzak ülkeler arasında yer almaktadır. Tutulmuş olan kapitalist kalkınma yolunun sonucu olarak yıllardır, emekçi halkımızın yarattığı toplumsal zenginlik bir avuç kapitalist ailenin elinde birikmiş ve toplumsal yapı içinde büyük bir güç kazanmalarına yol açmıştır. Bir anlamda denebilir ki Türkiye toplumu kalkınamamış olmakla birlikte, kalkınabilmiş bulunan küçük bir azınlık kesim vardır. Ve bu anlamda, yetişirilmesine ve geliştirilmesine çalışılan sermayedar kesim ortaya çıkmıştır. Bu kesimin içinden bir avuç azınlık tekelci grup ise, tüm sosyo-ekonomik yapımıza egemen olmak ve toplumsal gelişmemizi yönlendirmek durumundadır. Kapitalist ekonominin yasa-

ları gereği oluşan ilişkiler ağı, yaratılan toplumsal değerlerin bu tekelci kesime akmasını sağlamakta, tüm halkımız bu tekelci kapitalistlerin sömürüsü ve baskısı altında bulunmaktadır.

İşçi sınıfımızla birlikte diğer emekçi tabakalar ile küçük üreticiler de bu kesimin baskı ve sömürüsüne konu olmaktadırlar.

Bu durumun gösterdiği iki gerçek vardır. Birincisi, ülkemizin tutulan «Kapitalist kalkınma yolu ile» kalkınamamış bulunması ve bu yönelimin açıkça ortaya çıkarak «iflâs» etmiş bulunmasıdır. Ortaya çıkan ikinci gerçek ise kapitalist toplumun «Sömürücü» «Sosyal adaletten ve eşitlikten uzak» karakterinin ülkemizde de belirgin olarak açığı çıkmasıdır ve anlaşılmasıdır. Tutulan kalkınma yolu sürdürüldükçe bu durumun sürüp gideceği her geçen yıl anlaşılmakta ve diğer üçüncü dünya ülkelerinin deneylerince de doğrulanmaktadır. Belirtilmesi gereken önemli bir gerçek de, kapitalist yoldan kalkınılsa bile hiçbir zaman insanca yaşama ve elverişli sosyal adalete dayanan bir toplumun kurulamıyacağıdır. Gelişmiş kapitalist toplumlar olarak nitelenen emperyalist metropollerin toplumsal yapıları bu durumun canlı örneğidir. Kaldı ki emperyalist ülkelerin oluşturduğu ilişkiler ağı içinde böyle bir oluşumun üçüncü dünya ülkeleri için gerçekleşme şansı«hiç» yoktur.

Tutulan kalkınma yolunun doğal sonucu olarak emperyalist-kapitalist ülkelerle kurulmuş olan ilişkilerin ülkemizi çok yönlü «bağımlılık» içinde tuttuğu ve ulusal bağımsızlığımıza gölge düşürdüğü, özellikle son yıllarda yaşanan somut örnekleriyle iyice açığa çıkmıştır. Kapitalist kalkınma yolunda ısrar edildikçe, diğer bir deyişle toplumumuza burjuva sınıfı egemen olmakta devam ettikçe, bu bağımlılık ilişkilerinin sürüp gideceği açıktır. Çünkü bu ilişkilerin özünü toplumunuza egemen olan sınıfın, emperyalist-kapitalist toplumların egemen sınıflarıyla olan «sınıfsal» ilişkileri oluşturmaktadır. Ve toplumumuzda burjuva sınıfının topluma ve siyasal iktidara egemenliği sürdükçe bu ilişkilerden kurtulamıyacağımız anlaşılmaktadır. Son yılların ortaya çıkardığı gerçeklerin birisi de budur.

Bağımsızlık ile toplumsal sorunlar çakışmaktadır. Toplumsal sorunların kaynağı nerede ise ulusal bağımsızlığımıza gölge düşürülmesinin kaynağı oradadır. Aynı olgudadır.

12 mart döneminde ortaya çıktığı gibi, «Demokrasinin düşmanı»da aynı toplumsal güçlerdir. Bu dönemde gerçekleştirilen Anayasa değişikliği ve diğer anti-demokratik tedbirlerin gerekliliği bu sınıfın örgüt-

leri ve politik temsilcileri tarafından 12 marttan çok önce istenmiştir. Sonuçta, bağımsızlık, demokrasi ve toplumsal gelişmenin önündeki engellerin ve tehdit eden güçlerin aynı toplumsal kaynak olduğu anlaşılmıştır.

Günümüz Türkiye'sinde yeni oluşmaların diğer görünümü deyukarıda vurguladığımız gelişmelerin halk kitlelerince anlaşılması sonucu toplumsal bilinçlenmenin ve eylemlerin yaygınlaşması olmaktadır. Geleceğin toplumsal güçleri ve alternatif toplumsal sistem görüşleri, toplumsal ve politik yaşamımızda yer almaktadır artık. 16 haziran 1970, DGM direnişleri ve kitlesel 1 mayıs eylemleri bunun pratikte ve hareket halindeki göstergeleri olarak değerlendirilebilir.

Toplumumuz bir dizi sorunun içinde bulunmaktadır. Bu sorunların çözümü her geçen gün dayatıyor. Bu sorunların çözümü doğrultusunda görüşler ve eylemler yapılıyor. Bu yeni oluşumlar çağımız dünyasındaki oluşumlar ve gelişimler doğrultusunda oluyor.

Batının kapitalist toplumların artık «Çağdaş uygarlık» olarak nitelemek ve onlara benzer bir gelişme yolu, artık kolay kolay savunulmadığı gibi, ayrıca olanaksızlığını belirleyen çağdaş dünya koşulları hergeçen gün kendini kabul ettiriyor.

TOPLUMSAL SORUNLAR VE ÇÖZÜM YOLU

«Hava döndü, işçiden, işçiden esiyor yel
Dumanı dağıtacak yıldız-poyraz başladı
Bu fırtına yarınki sütlimanlara bedel
Bahar yakın demek ki mevsim böyle kışladı
Hava döndü işçiden, işçiden esiyor yel

Sen ki Ferhad'sın işçi, günün senin gelecek
İndir külüngün indir, del şu karanlığı del.
Del ki dağlar ardından önümüze bir çiçek
Gibi açsın aydınlık, tekmil olunca tünel.
Hava döndü işçiden, işçiden esiyor yel (24).»

Dünya ülkelerinde gençlik bölümünde farklı toplumsal sistemlerle yönetilen ülkelerin toplumsal politikalarının ve gençlik politikalarının ana özelliklerini gözden geçirmiştik. Bunun sonucunda gördüğümüz gibi «gelişmiş» diye nitelenen emperyalist-kapitalist ülkelerde bile toplumsal sorunlar ve bundan kaynaklanan gençlik sorunları çözümlenmemiş ve sistemin kendine özgü nitelikleri nedeniyle çözümlenemiyecek durumda bulunduğunu değerlendirmiştik. Azgelişmiş ülkeler olan üçüncü dünya ülkelerinin kapitalist kalkınma yoluna girmiş olanlarındaki durumun daha umutsuz ve olumsuz olduğu, aynı bölümden çıkaracağımız genel bir değerlendirme olmaktadır. Bu duruma karşılık, işçi sınıfının egemen olarak iktidarda bulunduğu ve toplumsal gelişmeyi yönettiği, «sosyalist» ülkelerde insanın mutluluğuna yönelik genel toplumsal politika ve gençlik politikasının ve varılan sonuçların, reddedilemiyecek bir biçimde olumlu yönde geliştiğini gördük, üçüncü dünya ülkelerinin kapitalist kalkınma yolunu izlemeleri nedeniyle nasıl bir kısır döngü içinde bulunduğunu belirtmiş ve bu ülkelerin gerçek

bağımsızlığının ve toplumsal gelişmelerinin «sosyalizm»e yönelmekle olanaklı olduğu tespitini yapmıştık.

UNESCO'nun birçok bilim adamına hazırlattığı bir raporda, gelişmiş kapitalist ülkelerde denenmiş kalkınma yollarının, üçüncü dünya ülkelerinde geçerli olamıyacağı ayrıca bu yolların izlemesi ile kalkınma sağlansa bile sosyal adaletin gerekleşmesinin mümkün olmadığının anlaşıldığının belirtildiğini de üçüncü dünya ülkelerini gözden geçirirken belirtmiştik. Gelişmiş kapitalist batı toplumlarının yapılarını ve gelişmelerini değerlendiren M. Duverger'in, bu ülkelerin sorunlarının çözümünün, ancak sosyalizme yönelmekle olanaklı olabileceği şeklindeki değerlendirmesini aktarmıştık.

Dünya ülkelerinin deneylerinin ve bilimin ışığında ülkemiz sorunlarının çözümünün biricik yolunun da sosyalizm olduğunu belirtmek, gerekli ve zorunlu bir gerçeklik olmaktadır. Daha önce de belirttiğimiz gibi 55 yılı bulan bir süredir içinde bulunduğumuz kapitalist kalkınma süreci başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Bu nedenledir ki ülkemiz bugün bir dizi sosyal ekonomik sorunla karşı karşıyadır ve bu durum sürekli bir özellik göstermektedir. Toplumumuzun sorunlarını çözebilmenin biricik yolu bir avuç azınlığın kişisel mülkiyetine ve tasarruflarına konu olan, toplumsal sermayenin - ki onu yaratan emekçi halkımızın 55 yıllık çalışmasıdır toplumun emrine ve denetimine verilerek, plânlı bir şekilde toplumsal gelişme doğrultusunda kullanılmasıdır. Ve toplumsal gelişme sürecine halkın çekilebilmesinin, aktif ve coşkulu bir katılımının sağlanmasının olanağı da halkın, kendi refahı için çalıştığına inanmasıyla ve toplumsal gelişmenin nimetlerinden somut yararlanmasıyla olanaklıdır. Bunu da ancak «Sosyalist» bir siyasal iktidarın tolumsal politikası olanaklı kılabilir.

Gençlik sorunlarının esas olarak toplumdan kaynaklandığı ve önceki bölümlerde gördüğümüz gibi gençliğin, toplumumuzun yetersiz koşulları içinde yaşadığı, ortada olan bir gerçekliktir. Bu nedenle, gençliğe elverişli toplumsal koşullar hazırlanması ve gelecek için özenle yetiştirilmesi de ancak, toplumcu bir toplumsal politikanın gerçekleştirebileceği bir konudur. Buradan hareketle, toplumsal sorunlarla gençliğin sorunlarının çözümlerinin kaynaştığını söyleyebiliriz.

Toplumsal ve ekonomik bunalım:

Toplumumuz özellikle son on yıldır yoğun ve sürekli bir toplumsal ekonomik bunalım içersinde yaşıyor. Bu bunalımın nedeni, tutulan kapitalist gelişmenin başarısızlığa uğraması ve bu durumun toplumsal yapımızda yarattığı yeni oluşumlardır. Burjuvazi toplumsal başarısızlığının kitlelerce giderek daha net anlaşılmasının ortaya çıkardığı ve çıkaracağı potansiyelden ürkmektedir. Bu durum egemen sınıfı daha da hırçınlaştırmakta ve gericileştirmektedir. Burjuvazinin en büyük kaygısı egemen olduğu toplumsal düzenin korunmasının ve geleceğinin tehlikeye düşmesi olduğu anlaşılıyor. Toplumsal bilinçlenmenin, ekonomik gelişmeyi aştığının bizzat burjuvazi tarafından belirtilmesi bu durumun anlatımı olmaktadır.

Toplumsal bunalım sık sık yoğunlaşmakta ve politik yaşama yansımaktadır. Toplumumuz tüm kesimlerinde ve ülkemizin her köşesinde ileri ile gerinin, eski ile yeninin, muhafaza etmekle, değişimin ve geleceğe yönelişin kavgası hareketliliği sürüyor. İnsanlar öldürülüyor, katliamlar yapılıyor, kan dökülüyor...

Öğrenci-gençlik de bu kavganın içinde. Bu bunalımın ve oluşumun en kanlı saldırılarına uğruyorlar. Yıllardır sürüp giden bu saldırıların baş kurbanı olan gençlerin sayısı artık binlerce sayılacak boyutlara ulaşmakta..

Gençlik, güzel bir gelecek için verdiği savaşımı, geleceğin toplumsal düzeninin ve bu uğurda savaşımın tarihi öncüsü işçi sınıfıyla birlikte vermek durumunda tek tutarlı ve kalıcı yol bu. İşçi gençlik ve diğer emekçi gençlik işçi sınıfının ve emekçilerin sürdürdüğü savaşımın içinde onunla birlikte.. Öğrenci gençlik deneylerinin ve bilimin ışığında yanlışlardan arınıyor, süreç içinde artan sayıda öğrenci genç, gerçek devrimci toplumsal güçlerin eylemiyle kendi eylemlerini uyumlaştırıyor. İşçi sınıfı savaşımının içinde yer alıyor.

Biricik umut: En büyük tehlike

Dünya tarihinin ve ülkelerinin öğrettiği bir acı gerçek var. Burjuvazi toplumsal düzenini korumak uğruna kan dökmekten çekinmez.

Egemen olduğu toplumsal düzenin bunalıma girdiği, toplumsal dü-

zenini siyasal rejim olarak «demokrasi» kuralları ile koruyamadığını anladığı zaman, bu noktaya geldiği zaman, burjuvazinin neler yaptığı, neler yapabileceğinin örnekleri çok. Almanya'da İtalya'da, Yunanistan'da Şili'de bu deneyler yaşandı.

Türkiye'de burjuvazi ve toplumsal düzeni bunalımda, ekonomik olarak politik olarak, toplumsal olarak..

Türkiye'de hergün birkaç kişi ölüyor, zaman zaman katliamlar yapılıyor... İnsanlar öldürülüyor.. Gençer öldürülüyor.

Yeni oluşumlara gebe Türkiye..

Sesler geliyor aydınlık

Sesler geliyor karanlık.. silah sesleri, bomba sesleri, çizme sesleri, insana düşman sesler.. yaşama düşman sesler..

Sesler geliyor aydınlık...

Sesler geliyor aydınlık...

Sesler geliyor aydınlık...

SONDEYİŞ YERİNE

«Karşı koymazsak eğer
tehlikededir günlük ekmeğimiz
bacamızın tütmesi tehlikededir
evimiz, aşkımız, çocuğumuz
pencerede saksı
kitap sevgisi, insan sevgisi
tehlikededir.

Gözlerini ölüm bürüdü onların
uyumak uyanmak tehlikededir.
tehlikededir çiçek koklamak
bardakta su, ateşte yemek
bahçede güneş tehlikededir (25).»

«Artık açmalı gözünü
kavgada ateşin uzağında duran.
başkası savunurken dâvasını
seyirci kalan kişi
artık açmalı gözünü.
Katılmamış da olsa kavgaya,
sonunda paylaşacak bozgunu.
Bir kenarda durmak falan boş,
ne yapsa kaçamıyacak kavgadan

Kendi dâvası için dövüşmeyen
dövüşecek düşmanın dâvası için (26)»

«Sırasıdır hatırlamanın şimdi bir daha
Bir yanda direniş bir yanda işbirliği
çarpışarak varıldı bugüne varıldıysa
durmak yok, savunacaksın elde ettiklerini,
sonuna dek kararlıysan yaşamı kurtarmaya (27)!»

NOTLAR:

(1) Toplum sınıflar ve gençlik konusunda «Araştırma konusu ve kapsamı» bölümüne bkz.

(2) Türkiye'nin toplumsal gelişme süreci ve bu sürecin Cumhuriyet dönemi özellikleri ve sonuçları için şu eserlere bakınız.

İsmail Cem: Türkiye'de Geri Kalmışlığın Tarihi. Cem yay. 1971 2. baskı.

Emre Kongar: İmparatorluktan Günümüze Türkiye'nin Toplumsal Yapısı. Cem yay. 1976

Stafanos Yerasimos. Az gelişmişlik Sürecinde Türkiye. C: I-II-III Gözlem yay.

Doğan Avcıoğlu: Türkiye'nin düzeni. C: I-II Bilgi yay. Ankara 1971 Niyazi Berkes: Türkiye'de çağdaşlaşma. Bilgi yay. 1973

Özlem Özgür: Türkiye'de Kapitalizmin Gelişmesi. Gerçek yay. 100 Soruda dizisi 1972

Taner Timur: Türk Devrimi Ve Sonrası (1919-1946) Doğan yay. 1971

K. Stamhaus: Atatürk Devrimi Sosyolojisi. Sander yay. 1973 (Sosyo-ekonomik Yönden Azgelişmiş Ülkelerde Burjuva Toplumunun Gelişmesi Sorunu Üzerine Bir Araştırma)

Prof. Cavit Orhan Tütengil: Azgelişmenin Sosyolojisi. Toplum yay. 1971

DİE: Türkiye'de Toplumsal ve Ekonomik Gelişmenin 50 Yılı. Ank. 1973

Ali Gevgilli: Türkiye'de Kapitalizmin Gelişmesi ve Sosyal Sınıflar

Sosyal Siyaset Konferansları. 24. Kitap İstanbul 1972 sh. (45-97)

(3) Emre Kongar: a.g.e. sh. 347, 349

(4) DİE: Türkiye İstatistik Yıllığı, 1975 sh. 29

DİE: Türkiye İstatistik Cep Yıllığı. 1976 sh. 12

(5) DPT: Üçüncü Beş Yılık Kalkınma Planı. (1973-1977) Yayın No: 1272 1973 Ankara. sh. 75

(6) DİE: Nüfus Sayımları. (Nüfusun yaş grupları açısından gelişimi için ek tablolara bakınız)

(7) 1966-67 yılı nüfus araştırmasında hesaplandığına göre. 1965 yılında nüfus içinde genç yaş gruplarının oranlanması şöyledir.

Yaş grupları	Toplam nüfusa oranı (% olarak)
0 -4	14.7
5-9	14.8
10-14	12.3
15.19	9.3
19-24	7.5
Toplam oran (0-24)	58.6

Kaynak: Türkiye Nüfus araştırmasından elde edilen hayati istatistikler 1966-1967 sh. 11 Ankara 1970

(8) DİE: 26 ekim 1975 genel nüfus sayımı. % 1 örnekleme sonuçları. 2. baskı yayın no: 771 Ankara 1976

(9) 12-24 yaşları arasındaki evli genç kadınlardan doğum yapanların sayıları ve doğum sayıları ek tabloda verimektedir.

(10) Türkiye Nüfus Araştırmasından elde edilen Hayati İstatistikler 1966-67 sh. 22 Ankara 1970

DPT'nin kırsal kesimde yaptığı bir araştırmanın sonuçları ise şöyle. Erkekler için ilk evlenme yaşı 24'ten küçük olanların oranı % 82.5 kadınlar için ise % 94.8 dir. Bu sonuçlar kırsal kesimdeki genç erkek ve kadınların kentlere göre daha erken yaşta evlendiklerini gösteriyor.

DPT: Türk Köyünde Modernleşme eğilimleri araştırması Rapor 1. yayın no. 860 Ankara 1970 sh. 112

(11) Dr. A. Toros: Türkiye'de kızların evlenme olasılığı. H.Ü Nüfus Etüdleri Enstitüsü Bülteni ocak 1977 sh.1

(12) Serim Timur: Türkiye'de Aile Yapısı. H.Ü. Yay. No: D-15 1972 Ankara. sh. 95

(13) Dr. Serim Timur: a.e. sh.96

(14) Dr. A. Toros: y.a.g.e.

(15 DİE: Evlenme İstatistikleri 1975 sh. 14 Ankara. 1977 yayın no: 816

(16) a.g.e. den tarafımızdan hesaplandı.

(17) Dr. A. Toros: a.g.e. sh. 2

(18) Hürriyet 7.2.1978 adalet Bakanlığı'na başvuran, Türkiye Kadın Dernekleri Federasyonu'dur.

(19) DiE: Genel Nüfus Sayımı 1975 % 1 örnekleme sonuçları sh.12

(20) Boşanma istatistikleri 1975 (DİE) Ankara 1977 yayın no: 815

(21) a.g.e. sh. (40-43) ve DİE: İstatistik yılıklarından tarafımızdan hesaplandı.

(22) Dr. Serim Timur: Y.a.g.e. sh. 30 ve devamı.

(23) DPT: Türk Köyünde Modernleşme Eğilimleri. Rapor 1 sh. 111

(24) Dr. Serim Tımur: y.a.g.e. sh. 38

Türkiye Nüfus Araştırması 1966-67 sonuçlarına göre bulunmuş oranlar Dr. Serim Timur, bulguları ile yaklaşık sonuçları vermektedir. Türkiye Nüfus Araştırmasının bu konudaki sonuçları şöyle:

Köysel bölgelerde ortalama hane halkı büyüklügü	5. 5
Şehirsel bölgelerde ortalama Hane Halkı büyüklüğü	4.0
Üç büyük kentte ortalama Hane Halkı büyüklüğü	3.2
Türkiye Toplamı	4.9

Kaynak: a.g.e. sh.11

(25) Diğer ülkelerdeki kentleşme oranları için ek tabloya bakınız.

(26) 1970 yılı için bazı kaynaklardaki bu konudaki rakamlar biraz daha düşük verilmektedir. DİE: Türkiye'de Toplumsal ve Ekonomik Gelişmenin 50 Yılı. sh. 70'te % 35,5 olarak.

Demographique Yearbook 1970. Union Notions, New York sh. 136-154'te % 34,6 Aktaran: H. Ü. Nüfus Etüdleri Enstitüsü: Türkiye'de Nüfus. sh. 46 Ank. 1975

(27) Ruşen Keleş- Fehmi Yavuz: Şehircilik. SBF yayını. Ankara 1973. Aktaran. Emre Kongar y.a.g.e. sh. 368

Yine İmar ve İskân Bakanlığının bir yayınında verilen oranlar, verdiğimiz aynı bakanlık kaynaklı veriden farklıdır. Bkz. Türkiye'de Şehirleşme ve konut durumu. İ.İ. Bakanlığı. Ankara 1966 sh. 36

(27) İmar ve İskân Bakanlığı 50 yılda İmar ve Yerleşme (1923-1973) Ankara. 1973 sh.140

(28) Bkz. Türkiye'de Kentleşme. Mimarlar Odası. Ankara Şubesi sh. 14, 15. Ank. 1971 Mimarlar Odası Kent Toprakları Sorunu. İstanbul 1973

(29) İ.İ. Bakanlığı. Mesken Genel Müdürlüğü: Türkiye'de konuta ilişkin istatistik veriler. Haziran 1974 Ankara. Tablo no: 6'dan

(30) İ.İ. Bakanlığı a.g.e. Tablo no: 7

(31) Ruşen Keleş: (Prof. Dr.) 100 Soruda Türkiye'de Şehirleşme Konut ve Gecekondu Gerçek yay. 1972 sh. 186

(32) Prof. Dr. R. Keleş: a.g.e. sh. 186

(33) Prof. Dr. R. Keleş: a.g.e. sh. 182

(34) Bkz. R. Keleş: a.g.e. sh. 189

Dr. Ayda Yörükan: İstanbul Gecekonduları.

Dr. Ayda Yörükan: Ankara Gecekonduları.

Dr. Ayda Yörükan: İzmir Gecekonduları.

Dr. Ayda Yörükan: Ankara Gülveren Gecekonduları. (4 broşürde, İ.İ. Bakanlığı Mesken Genel Müdürlüğü 1966 yılında çıkarılmıştır.)

Prof. Dr. İbrahim Yasa: Ankara'da Gecekondu Aileleri. Sağlık ve S. Yardım Bak. Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü. yay. No: 46 Ankara 1966 sh. 123

Prof. Dr. Charles W. M. Hart: Zeytinburnu Gecekondu Bölgesi. İstanbul Ticaret Odası yay. İstanbul 1968 sh. 225

Faik Akçay: Zeytinburnu: Gerçek Yönleriyle Bir Gecekondu kenti. sh. (275-279) 1974 İstanbul.

(35) UNESCO'dan Görüş Haziran 1976

Ruşen Keleş de araştırmasında bu olguyu şöyle belirtiyor. «Gecekondu, Türkiye'ye özgü bir olgu değildir. Özellikle gelişmekte olan bir çok ülkelerin büyük şehirlerinde, gecekondu olgusu vardır.» a.g.e. sh. 177

(36) DPT: Sosyal Plânlama Sektörleri Ön Raporu. C: II sh. 3 Ankara 1973

Prof. Dr. Özcan Köknel: Türk Toplumunda Gençlik İ.Ü. Bülteni. Temmuz 1976 sh. 19

UNESCO TMK Yönetim Kurulu Raporu. 1975-1977 sh. 172 , 190 Ankara 1977

Dr. Birsen Gökçe: Gecekondu Gençliği H.Ü. 1976 yay no: C-15 Ankara 1976

(37) İ.İ. Bakanlığı Mesken Genel Md. Türkiye'de konuta ilişkin istatistik veriler. Tablo 13 ve 15'ten.

(38) Hürriyet. 8.9. 1976 «67 İlimizde Ev Kiraları Ne İdi Ne Oldu?»

(39) DİE: Türkiye'de Toplumsal ve Ekonomik Gelişmenin 50 Yılı. sh.79

(40) Demographic Yearbook 1970 U.N. New York. 1971 sh. 583-590'dan aktaran: Türkiye'de Nüfus H.Ü. 1975 sh. 81

(41) Bkz. Ahmet Tugoç: Plânlı Kalkınmada Sosyal Göstergeler ve Öngörme DPT. yay. No: 1661 1972 Ankara. sh. 48

(42) Bkz. Prof. Dr. Cavit Orhan Tütengil y.a.g.e. sh. 34, 43.

(44) Aktaran: Dr. Fikret Sezener: Türkiye'de Gıda Maddeleri Üretim ve Tüketim Durumu ve İhtiyaca Yeterli Olup Olmadıkları. Milli Prüdüktivite Merkezi Beslenme Sorunları semineri sh. 67. (içinde tebliği) Ankara 1970

(45) Dr. Fikret Sezener: a.g. tebliğ

(46) Beslenme konusunda geniş bilgi için bkz.

(47) Doç. Dr. Osman Nuri Koçtürk: Gıda Emperyalizminden düzenleyen ve aktaran: C.O. Tütengil: y.a.g.e. sh. 39

(48) Aktaran: Ekonomi - Politika Gazetesi 8.11.1975

(49) Aktaran: Dr. Necdet Serin: İnsangücü Kaynaklarının Değerlendirilmesi ve Iktisadi Kalkınma. Maliye Enstitüsü Konferansları 1968 içinde tebliği

(50) DİE: Türkiye'de Toplumsal ve Ekonomik Gelişmenin 50 yılı sh. 482

(51) Dr. Mustafa Soyuer: «Beslenme araştırmalarına göre Türkiye'de Beslenme Sorunları ve Bunların Nedenleri» MPM. Beslenme Sorunları Semineri sh. 19

(52) a.g. tebliğ sh. 21

(53) a.g. tebliğ sh. 20

(54) a.g. tebliğ sh. 22

(55) Doç. Dr. Ayşe Uzel: Besin İhtiyaçları ve Standartları. İstanbul 1972 sh. 33-35

(56) Hüseyin Tekin Sevil: Ücretliler Grubunun Beslenme Koşulları. Gelir-Besin Tüketim Harcamaları İlişkisi. DPT yay. no: 1105 Eylül 1971

(57) a.g.e. sh. 13

(58) H.T. Sevil: a.g.e. sh. 3 12

Doç. Dr. O.N. Koçtürk, K. Aras: Yol İşçilerinin Beslenme Durumunu Tespit Araştırması. Yol-İş Federasyonu yay. No: 10 Ankara 1967

(59) E.A. Shneour: "İnsanlığın Aç Beyni" UNESCO'dan Görüş ocak 1976

(60) Doç. Dr. Sevinç Oral: Okul Öncesi Çocuklarla İlkokul Çağındaki Çocukların Beslenme Sorunları. (1965-1966 yılında yapılmıştır) MPM Beslenme Sorunları Semineri. (içinde tebliğ) sh. 163-208)

(61) a.g.e. sh. 198

(62) a.g.e. sh. 184

(63) a.g.e. sh. (175-178)

(64) ag.e. sh. 175

(65) Sonuçları aktaran: Dr. M. Soyuer: a.g.e. sh. 14 (MPM Beslenme Sorunları Semineri)

(66) Sonuçları aktaran: a.g.e.

(67) Aktaran: Dr. Sevinç Oral a.g.e tebliğ sh. 169-170 (Beslenme Sorunları)

(68) Sonuçları aktaran: Dr. M. Soyuer: a.g. tebliğ. Beslenme Sorunları Semineri sh. 15. Ayrıca bkz. Doç. Dr. Sevinç Ora. a.g. tebliğ Bes. Sor. Semineri. sh. 455

(69) a.g.e tebliğ sh. 14

(70) Bu araştırmaların sonuçları için Beslenme Sorunları Seminerine sunulan ilgili tebliğlere bakınız.

(71) Aktaran: Doç. Dr. Sevinç Oral: Beslenme Semineri sh. 455

(72) Türkiye'de Beslenme Sorunu. TÖB-DER yay. sh. 16 Ankara 1975

(73) a.g.e. sh. 20

(74) Aktaran: Doç. Dr. Sevinç Oral. Beslenme Semineri sh. 170

(75) Aktaran: Doç. Dr. Sevinç Oral a.g. tebliğ sh. 169

(76) Dr. M. Soyuer: a.g. tebliğ. Beslenme Semineri sh. 17, 18, 19

(77) Sonuçları Aktaran: Dr. M. Soyuer a.g.e. sh. 18

Bebeklerdeki yetersiz beslenmenin nedenleri ve bebek ölümleri ile ilişkisi için bakınız. Dr. Sevil Cerit: Türkiye'de bebek ölümlerinin biyolojik açıdan incelenmesi. H.Ü. Nüfus Etüdleri Enstitüsü. Nüfus haberleri bülteni ekim 1976

(78) Dr. N.N. Fişek: Türkiye'de Hastalıklarla Savaşta Önceliklerin Saptanması.

Toplum ve Hekim Dergisi ocak 1978 sh. 50

(79) UNICEF araştırmalarına göre, üçüncü dünya ülkelerinde kötü beslenen veya beslenemiyen çocuk sayısı 200 milyondur. Dünya Gıda Durumu sh. 265

(80) Dr. Sevil Cerit: a.g.e

Türkiye'yi temsil edecek bir örnekleme kitlesi üzerinde 1974 yılında yapılan «Türkiye 1974 Beslenme-Sağlık ve Gıda Tüketimi Araştırması»ndan da bazı bilgileri aktaralım.

«Türkiye'de bebek ölüm hızı her 1000 canlı doğumda 154'tür. Bu hız dünyada Afrika ülkeleri dışında rastlanan en yüksek sayıdır. Türkiye'de bebek ölüm hızının yüksek oluş nedenleri değişik olmasına rağmen, uzmanların çoğuna göre, malnütrisyon bebek ölüm hızının çok yüksek oluşuna neden olan en önemli faktördür.»

«İlkokul Öğrencilerinin Hergün Okula Gitmeden Önce Yiyecek Yeme Durumları: ...Ulusal düzeyde % 7 öğrenci hiç bir şey vermeden okula gitmekte ve % 9 öğrenci ise arasıra bir şey yiyerek okula gitmektedir... Bugün için ancak % 24 oranında ilkokul öğrencisi okul beslenme programından yararlanmakta ve % 76 oranında öğrenci ise hiçbir okul beslenme programından yararlanmamaktadır.»

Adı geçen araştırmanın yöneticisi Prof. Dr. O. Köksal «sonuç» bölümünde şu değerlendirmeyi yapmaktadır: «Türkiye'yi temsil etme niteliğinde olan örnek üzerinde yapılmış olan gıda tüketimi, antropometrik ölçmeler, klinik muayene ve bioşimik test sonucunda elde edilen veriler, ülkemizde Protein-Kalori malnütrisyonu, raşitizm, ariboflavinazis, basit guvatır ve anemi şeklin-

de beslenme sorunlarının var olduğuna işaret etmektedir. Özellikle okul öncesi çağdaki çocuklar, gençler, gebe ve emzikli anneler bu sorunlardan daha çok muztarip olan risk altındaki gruplardır. Beslenme sorunları ağırlık ve ciddiyet yönlerinden çözümleme çabalarının başarılı olabileceği sınıra ulaşmış bulunmaktadır. Çözüm ve önleme ile ilgili çabalarda geç kalınması, sorunların karmaşık ve çözümlenmesi olanaksız duruma gelmesine yol açabilecek izlenimini vermektedir.» a.g. araştırma sh. 3, 45, 46, 447, 448. UNİCEF yayını Ank. 1977.

(81) Doğu Anadolu İllerinde yapılmış bir araştırmada hastalıkların nedenleri için belirtilenler arasında en yüksek oran beslenme yetersizliğidir. Köysel Bölge Sağlık Hizmetlerini Değerlendirme Metodolojisi. Hıfsızsıhha Okulu 1972 sh. 188

(82) DPT. Sosyal Planlama Sektörleri Ön Raporu. C: II. Sağlık Bölümü. sh. 1 Ank. 1973

(83) Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında da «Koruyucu Hekimlik Hizmetlerine yönelmenin zorunluluğu belirtiliyor sh. 820 a.g.e.

(84) Aktaran: Prof. Dr. Cavit Orhan Tütengil: Azgelişmenin Sosyolojisi. sh. 53 ,54

(85) Dr. N. H. Fişek: a.g.e. sh. 51

(86) Doğu Anadolu'da Kars, Muş ve Diyarbakır illerinde yapılan bir araştırma bu illerdeki sağlık hizmetlerinin çok yetersiz olduğunu ortaya koymaktadır. Dr. N. Tekirli - Dr. W. Winter: köysel bölge sağlık hizmetlerini değerlendirme metodolojisi. Hıfsızsıhha Okulu. Ankara 1972

(87) H. Ü. Türkiye'de Nüfus sh. 71

(88) DPT: Kalkınmada öncelikli yörelerin tespiti ve bu yörelerdeki teşvik tedbirleri. sh. 109 yay. no: 1304 haziran 1973 Ankara.

(89) Aysel Alpay: Türkiye Demografyası. (içinde tebliğ) Türkiye'nin üç büyük şehri ve seçilmiş bölgeleri için cinsiyete göre hayat tabloları. HÜ. Türkiye Demografyası. Ankara 1971 sh. 109

(90) D. Goldberg A. Arlakha'nın bulguları. «Ankara yöresinde yapılmış küçük araştırmalara dayalı bebek ölümü tahminleri.» H.Ü. Türkiye demografyası (içinde tebliğ) sh. 145

(91) Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı: Sağlık Hizmetlerinde 50 yıl. 1973 Ankara. sh. 318

(92) TİB: İlaç Dosyası. yay. no: 11 Ankara 1975

(93) DPT: Sosyal Planlama Sektörleri Ön Raporu. C: II sağlık bölümü. sh. 14 vd. Ayrıca bkz: Prof. Fehmi Yavuz: Çevre Sorunları (Genellikle ve Ülkemiz

Açısından) SBF. yay. Ankara 1975

(94) Ankara ve İzmir Tabip Odaları, «Genel Sağlık Sigortasına Hayır» Ank. mart 1977. sh. 18

(95) Benzer nitelikteki uzun dönemli öngörüler için bkz.

H. Kahn-J. Jeiner: 2000 yılı - gelecek otuziki yıla ilgili bir tahmin araştırması. DPT yay. no: 25 (ö.s) mart 1971

(96) Bu konuda Montek S. Ahluwalia'nın yaptığı araştırma sonuçları için bkz. DPT. Gelir dağılımı 1973 sh. 30

(97) Yeni Stareteji ve Kalkınma Planı 3. Beş Yıl. 1973-1977 DPT yay. no: 1272 Ankara 1973 sh. 109

(98) Ayrıntılı bilgi için bkz. Ek tablo

(99) DPT: Gelir dağılımı 1973. Ankara 1976. sh. 166

(100) DPT'nin adı geçen araştırmasındaki verilerden, bu konuda ayrıntılı hesaplamalar yapılabilir.

(101) DPT: Gelir dağılımı 1973. sh. 166

(102) Bu yorum ve değerlendirmemiz yüzeysel bir değinmedir. Toplumsal sınıf ve tabakaların kesin ve net kriterlere göre tespiti ve analizi sayılmamalıdır.

(103) Bir resmi kuruluşun yayınında bulunan aşağıdaki yorumu aktaralım. «İnsan emeği, üretim faktörleri arasında değer yaratan tek unsurdur. İster makine, techizat, alet ve edavat şeklinde olsun, ister bina, tesis vs. gibi taşınmaz nitelikte olsun, değer üretim faktörleri aslında kendilerini yaratmak için önceden kullanılmış insan emeğinin donmuş bir şeklinden başka bir şey değildirler. O halde insan emeği bu faktörler arasında en önemli yeri işgâl etmesi gereken bir unsurdur.» MPM Endüstri Şubesi, Endüstride Prodüktivite Ölçme Metodları. sh. 34, 35. M.P. yay. no: 38 Ankara 1969

(104) DPT: Yurt Dışından Dönen İşçilerin Sosyo-ekonomik Eğilimleri Üzerinde Bir Çalışma. DPT yayın no: 1342 ocak 1974 Ankara Dr. Ahmet Aker: İşçi Göçü Sander y. 1972

(105) ve (106) Toplam ücretliler ve genç nüfus içindeki ücretliler için ek tablolara bakınız.

(107) DİE: Devlet memurları sayımı 1970. Birinci kitap. yayın no 664. 1973. Ank.

(108) Yankı dergisi 26 aralık 1976 sh. 12

(109) Cumhuriyet 18.2.1978 gazete haberinde bilginin kaynağının DPT olduğu belirtilmektedir.

(110) Anayasa madde: 42

(111) Ali İrtem: Endüstriyel Sibernetik ve İşsizlik Problemi M. P. M konferansları 1970-1971 sah. 230 M.P.M. yayını no: 101.

(112) Sayısal verilerin de bu muğlak kriterlere göre düzenlenmiş olması nedeniyle, biz de özellikle kullandığımız verilere değerlendirir ve aktarırken bu terimlerden bazılarını kullanmak zorunda kaldık.

(113) DİE: Türkiye'de Toplumsal ve Ekonomik Gelişmenin 50. yılı sh. 487-488 ayrıca bu konuda bakınız.

Özlem Özgür: y.a.g.e.

A. Gevgilili. y.a.g.e.

Korkut Boratav: 100 soruda Türkiye'de Devletçilik. Gerçek y. 1974 İst.

(114) Bu sürecin niteliği üzerine çok şeyler yazılabilir. Burada değinmiyoruz.

(115) DİE: 1970 Genel Nüfus sayımı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik nitelikleri. Sh. 194, 195. Yayın no: 756, Ankara 1977

(116) Bu bölümdeki sayısal veriler dipnot 115'te belirtilen DİE yay. dan

(117) A. Gevgilili: y.a.g.e. sh. 56

(118) Hikmet Kıvılcımlı:Türkiye'de sosyal sınıfların varlığı. sh. 64-65.

(117) A. Gevgilili: y.a.g.e. sh. 56

(118) Hikmet Kıvılcımlı: Türkiye'de soyyal sınıfların varlığı, sh 64-65

Aktaran: Atillâ Türk: Aydınlık Fevkalâde Gençlik nüshasında önsöz. Odak yayınları. Ank. 1976. sh. 85

(119) y.a.g.e. ve H. Avni Şanda: Türkiye'de 54 yıl önceki işçi hareketleri. Evren y. 1962 sh. 27

(120) Sina Çıldır: Zonguldak Havzasında Emperyalizm 1948-1940. Aydınlık. y. no: 4 t. yok. sh. 16

H.A. Şanda: a.g.e. sh.12

(121) HA. Şanda: a.g.e. sh.12

(122) Aydınlık Fevkalâde gençlik nüshası y.a.g.e

(123) A. Şnurov- Y. Rozaloyev: Türkiye'de kapitalistleşme ve sınıf kavgaları Ant yay. 1970 sh. 30

(124) Memduh Necdet: Türkiye'de İşçi Gençliğin Vaziyeti. Dipnot 118'de belirtilen eserin içinde sh. 116, 17

(125) TİB: Türkiye İşçi sınıfı ve mücadeleleri tarihi. Ankara 976 sh. 63, 64 tablo 63

(126) a.g.e. sh. 84 (TİB: Türkiye İşçi..)

Rozaliev: Türkiye Sanayi Proleteryası. Yar yay. 1974 sh. 77

(127) DİE: 1970 Genel Nüfus sayımı. Nüfusun Sosyal ve Ekonomik ntelik-

leri sh. 194, 195

(128) Y. N. Rozaliev: y.a.g.e. sh. 185

(129) Özlem Özgür: 100 Soruda Sanayileşme ve Türkiye Gerçek yay. 1976 İst. sh. 211

(130) DİE: a.g.e. sh 194, 195

(131) Oya Baydar: «Okul çocukları pamuk tarlalarında» başlıklı makale. Yeni Ortam Gazetesi 1973

(132) Taner Karahasanoğlu: Kamu Kesimindeki Tarım İşletmelerinde Ücretle Çalışanlar ve Sosyal Güvenliklerinin Sağlanması. DPT 1970 Ankara sh. 79

(133) Sigortasız işçi sayısı, takip odalarının bir raporuna göre 2 milyon civarındadır. Genel-İş Emek Dergisi. S. 307

(134) Gençlik ve Spor Bakanlığı: Cumhuriyet Döneminde Sosyal Hizmetlerin Yönetimi Semineri. (28 mayıs-1 haziran 1973) Gençlikle ilgili sosyal hizmetler ön raporu ve tartışma grubu raporu. yay. no: 12 ağustos 1973 Ankara sh. 19

(135) DPT: Esnaf ve sanatkârların Sosyal ve Ekonomik Sorunları Araştırması C: 1 yay. no: 975 mayıs 1971 Ankara sh. 11

(136) a.g.e. sh. 14

(137) a.g.e. sh. 14. 15

(138) a.g.e. sh. 15

(139) Çıraklarla yapılmış bu konumdaki röportajlar için bkz. İlerici Yurtsever Gençlik, Genç Sosyalist. Kadınların Sesi dergileri sayıları.

(140) Prof. M. Kutal'ın yorumlarını aktaran: Cumhuriyet 11.11.1977

(141) Cumhuriyet 18.2.1978

(142) DPT: Sosyal Planlama sektörleri Ön Raporu. C: II sh. 11

(143) Bkz. Dr. Doğan Taraklı: Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu ve Uygulama Sonuçları ODTÜ yay. Ankara 1976

Prof. Dr. Suat Aksoy: Türkiye'de Toprak Meselesi. Gerçek yay. 100 soruda dizisi. İstanbul 1971 2. baskı

(144) Aktaran: İcen Börtücene: Köylülüğün farklılaşması üzerine, Ülke Dergisi s. 1 sh. 207

(145) Güneri Akalın: Tarımımızın Sosyo-Ekonomik yapısı vergileme ve gelişme. SBF yay. 1975 sh. 54, 55

(146) a.g.e. sh. 55

(147) Hukuk ve Toplum S. 14 sh.10

(148) Prof. Hıfzı Veldet Velidedeoğlu: Ayıp Denilen Şey. Cumhuriyet 11.2.1978

(149) Nephan Saran: İstanbul Şehrinde Polisle İlgisi Olan 18 yaşından küçük çocukların sosyo-kültürel özellikleri hakkında bir araştırma. sh. 36 İ.Ü. Edebiyat Fak. yay. No: 1362 İstanbul 1968

(150) DİE: Kadın ve Çocuk Hükümlüler Anketi. 1972 Ankara 1973

(151) Dr. Nephan Saran: y.a.g.e. ek tablolar

(152) Namık Behramoğlu: Çocuklar Suçsuz. Yar yay. 1975 sh. 114

(153) M. Şükrü Koç: «Gençlerin Siyasete Katılması» Özgür İnsan Dergisi s. 11 nisan 1973 sh.13

(154) Yankı Dergisi S. 317

(155) M. Şükrü Koç: y.a.g. makale sh. 12

(156) Cumhuriyet 13.1.1978

(157) Cumhuriyet 13.1.1978

GENÇLİK VE EĞİTİM

(1) Prof: Bedrettin Tuncel: Çocukları düşünmek. Okul öncesi eğitimine önsüz sh. III UNESCO TMK yay. Ankara 1977

(2) Türkiye Kreş ve Çocuk Bakımevlerini Geliştirme Vakfının açıklaması. Cumhuriyet 5.2.1978

(3) Emre Kongar: Türkiye'de eğitim ve öğretim sorunu. Milliyet Sanat dergisi 12 aralık 1977 s.3

(4) K. Mangara: Emperyalist etkiler 4'üncü eğitim şurasından sonra yaşandı, Cumhuriyet 8.2.1978

(5) Eğitim sistemimizdeki yabancı etkiler ve gerici gelişmeler için bkz. M. Şükrü koç: Emperyalizm ve Eğitimde Yabancılaşma. Ankara 1970 Şevket Gedikoğlu: Kemalist Eğitim ilkeleri, Uygulamalar. Çağdaş yay. 1978 Emre Kongar: y.a.g. makale.

Niyazi Berkes: Türkiye'de Çağdaşlaşma. Bilgi yay. Ankara 1973

(6) DPT: Yüksek Öğrenime Başvuran Öğrenciler. 1974-75 Sosyo ekonomik çözümleme yay. sy no: 1496 ekim 1976 Ankara sh. 39, 40

(7) a.g.e. sh. 40

(8) Prof. Dr. Cemal Mıhçıoğlu: Üniversitelerarası giriş sınavında aldıkarı sonuçlara göre Türkiye'de liselerin başarı durumları SBF Dergisi. C. 24 S. 4 aralık 1969 sh. 101 Ayrıca bkz. Aynı yazarın «üniversiteye giriş ve liselerimiz» SBF yay. 1969 Ankara

(9) DİE: Millî Eğitim Hareketleri 1942-1972 Ankara 1973 sh. 59

(10) Robert Kolej, şimdiki Boğaziçi Üniversitesinin eski adıdır.

(11) Tugrul Anyas'ın bulguları. 208 öğrenci üzerinde yapılmış araştırmanın sonuçlarıdır.

(12) Prof. Dr. Cavit Orhan Tütengil aşağıdaki yazısında. Nermin Abadan'ın araştırması için «1956 veya 1959'da uygulanan»» diye belirtmektedir. Üniversite Gençliğinin Sosyal Kökenleri. Olay dergisi S. 13 29.4.1974 sh. 20

(13) Aktaran: Prof. Dr. C.O. Tütengil: y.a.g. yazı.

(14) Doç. Dr. Özer Özankaya: Toplumbilime Giriş SBF yay. Ankara 1975 sh. 253, 254

(15) A.T. Kışlalı: Öğrenci Ayaklanmaları. Bilgi yay. Ankara 1974 sh. 134

(16) 1975 ve 1976 yıllarında Ankara üniversite öğrencileri üzerinde yapılmış bir araştırmaya göre, üç büyük şehirden gelen öğrencilerin oranı % 50, kırsal kesimden gelenlerin ise % 18 dir. Bkz.

Psikolog. Gündüz Vassaf: Psikolojik Danışma Açısından Üniversite Öğrencilerinin Dinsel, Cinsel ve Siyasal Davranışlarını Değerlendirilmesi Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi'ne sunulmuş tebliğ. H.Ü. Ankara 1977 sh.3

(17) Bkz. Gençlik ve Spor Bakanlığı: a.g.e.

UNESCO TMK YK Raporu 1975 - 77 a.g.e.

DPT: Sosyal Planlama Sektörleri Ön Raporu. C: II a.g.e.

(18) Sosyal Adalet Dergisi: 16 nisa 1963 sayı 5 sh. 6

(19) O.N. Koçtürk: Genç Adam Beslenemezse. Özyönetim Dergisi Ekim 1977 sh.12

(20) İ.Ü. Bülteni 1967 Sahife 46,47 İstanbul 1967

(21) ANT Dergisi Üniversite eki. 31 ekim 1967

(22) Gençlik ve Spor Bakanlığı a.g.e.

(23) N. Adadan: Türk üniversite öğrencileri ile genç işçilerin siyasal eğilimleri. SBF dergisi. C: 26 sayı. 1 sh. 71, 72, 74 mart 1971

(24) M.M. Kansu: Erzurum'dan ölümüne kadar Atatürk'le beraber C.1 (Türk Tarih Kurumu) Ankara 1966 sh. 192

Aktaran: Prof. Dr. Muammer Aksoy: Atatürk'ün ışığında «Tam Bağmsızlık ilkesi» SBF Prof. Dr. Yavuz Abadan'a Armağan, içinde makale, sh. 797 Ankara 1969.

(25) a.g.e.

(26) Emre Kongar: Türkiye'nin Toplumsal Yapısı sh. 127

(27) Prof. Sadi Irmak'ın Türk Tarih Kurumu'nun bir seminerinde ileri sürdüğü iddia Cumhuriyet 4.12.77

NOT: Alıntı ve Atıf yapılan kaynaklar dipnotlarında belirtilmiş. Zaman darlığı nedeniyle kaynaklar listesi ayrıca düzenlenememiştir. Metnin yazılmasında kaynak olarak dipnotlarında belirtilenlerin dışındaki yayınlanmış (sosyal-ekonomik-politik v.b) eserlerden de yararlandığımızı belirtelim. (*)

(*) Yarışma metni için hazırlanamamış olan kaynaklar listesi, basım için hazırlanarak ek bölümde verilmiştir.

ŞİİRLER İÇİN NOTLAR

(1) S. TANİLLİ: **Çağdaşlıktan ne anlıyoruz?** (başlıklı yazısından) Cumhuriyet 28.1.1978 [23]

(2) K. ÖZER: **Sende katılmalısın yaşamı savunmaya.** Cem. Y. 1976 sh. 15 [27]

(3) N.K. OTYAM: **«Noktalama II»** başlıklı şiirinden. Türkiye Yazıları D. S. 10 Ocak 1978 sh. 25 [44]

(4) K. ÖZER: **«Dilime Dolanıyor Gece»** başlıklı şiirinden. Geceye Karşı Söylenmiştir. Cem Y. 1978 sh. 31 [60]

(5) A. ARİF: **« Anadolu»** şiirinden. Hasretinden Prangalar Eskittim. Cem. Y. 1971 sh. 71 [60]

(6) B. BRECHT: **«Dünyanın dostça kurulduğunu söyleyenlere karşı»** başlıklı şiirinden. Dünya Halk ve Demokrasi şiirleri. C. II Çev. A. Kadir , A. Bezirci. sh. 62 İst. 1975 [112]

(7) V. NEZVAL: **«O gün gelince»** başlıklı şiirinden. Dünya, Halk ve Demokrasi şiirleri C. II sh. 91 İst. 1975 Çev. A. Kadir , A. Bezirci. [142]

(8) P. ELUARD: **«Aydınlık»** başlıklı şiirinden. Dilden Dile Çev. A. Kadir - A Bezirci sh. 32 İst. 1970 [151]

(9) M. DEMİRTAŞ: **«Che Guevara»** başlıklı şirinden. Hazırol kalbim. sh. 74 Cem. Y. İst. 1977 [187]

(10) R. SU: **Sabahın Sahibi Var** isimli son uzunçalarından. [292]

(11) B.R. EYÜBOĞLU: **« Bir tane daha»** başlıklı şirinden Cumhuriyet. 5.11.1974 [293]

(12) B. BRECHT: **«Bir işçinin hekime çektiği söylev»** başlıklı şiirinden. Halkın Ekmeği. sh. 47. çev: A. Kadir - A. Bezirci. İst. 1973 [308]

(13) N. HİKMET: **«Düşman»** başlıklı şiirinden. Bütün Eserleri. C.1 Sofya sh. 322 [341]

(14) A. KADİR: **«Onlar»** başlıklı şiirinden. Milliyet Sanat D.S. 258 sh. 23 [353]

(15) A. ARSLAN **«Kazlıçeşme»** başlıklı şiirinden. deri ve kundura iş-

çilerinin sesi. Yenileşme Gazetesi S. 8 Ocak 1976 [358]

(16) N. HİKMET: «**Türk Köylüsü**» başlıklı şiirinden y.a.g.e. sh. 283 [372]

(17) N. HİKMET: «**Bir Hazin Hürriyet**» başlıklı şiirinden y.a.g.e. [378]

(18) R. ILGAZ: «**Çocuklarım**» başlıklı şiirinden. Uzak Değil. May. Y. 1971 sh. 45 [384]

(19) C. KÜLEBİ: «**Ağıt**» başıklı şiirinden [395]

(20) Ş. KURDAKUL: «**İkinci dokuz eylüle doğru**» başlıklı şiirinden Yön. D. 10 eylül 1965 sh. 5 [406]

(21) «**Haydi Arkadaşlar**» marşından TİP Ankara il korosu. Seçme marşlar, türküler. sh. 8 [409]

(22) N. HİKMET: «**Beyazıt meydanındaki ölü**» başlıklı şiiri y.a.g.e. C. II sh. 270 [412]

(23) K. ÖZER: «**Sorular**» başlıklı şiiri. Kavganın Yüreği. sh. 50 Yücel Y. [416]

(24) C. YÜCEL: «**İşçi Marşı**»ndan. DİSK D.S. 20 Şubat 1976 [419]

(25) A. DAMAR: «**Dayanılmaz**» başlıklı şiirinden. Özgürlük İçin Direniş. D. S. 2 aralık 1975 [423]

(26) B. BRECHT: «**Kavga başlayınca ateşin uzağında duranlara**» Şiiri. Çev. A. Kadir - A. Bezirci Halkın Ekmeği sh. 121. İst. 1972 [423]

(27) K. ÖZER: «**Durmak Yok**» başlıklı şiirinden. Sende katılmalısın yaşamı savunmaya sh. 28 Cem. Y. İst. 1977 [423]

(28) P. ELUARD: «**Matbaacı kardeşlere**» başlıklı şiirinden. Dünya Halk ve Demokrasi Şiirleri C. II. sh. 60 Çev. A. Kadir - A .Bezirci İst 1975 [440]

(29) B. BRECHT: «**Öğrenmeye övgü**» başlıklı şiirinden. Dünya Halk ve Demokrasi Şiirleri. C. II sh. 60 Çev. A. Kadir - A Bezirci İst. 1975 [503]

Not: Köşeli parantez içindekiler alıntıların bu kitapta bulunduğu sahife numarasıdır.

YEDİNCİ BÖLÜM

EKLER

Tablolar: Dünya / Türkiye
Kaynaklar

Not: Orjinal metnin ekler bölümünde yer alan «Olaylar Dizini. Türkiye 1923-1978» sunuşta okuyucuya açıklanan nedenler ve kitap hacminin kabarmasını önlemek düşüncesiyle baskıya alınmamıştır. Eklerde yer alan tabloların bir bölümü ise, metin içinde ilgili yorumlara ve değerlendirmelere ilişkin sayısal verileri gösteren kaynaklar olmaları nedeniyle ek olarak verilmişlerdir.

TABLOLAR: DÜNYA / TÜRKİYE

«İnanmak gerek, inanmak,
elimizde, kardeşler, elimizde bu,
iyi olmak, hür olmak elimizde,
bozmak elimizde alın yazısını.
Bir bahar özlüyoruz güllü çiçekli,
mutlu günler bekliyoruz, güzel yarınlar.
Aydınlıklar sarsın dört bir yanı,
yıkasın kirini pasını dünyamızın. (28)»

DÜNYA NÜFUSUNUN BÖLGELERE VE YAŞ GRUPLARINAGÖRE ORANSAL DAĞILIMI (1970 % OLARAK)

	Yaş grupları				
Bölgeler	**0-4**	**5-14**	**15-24**	**25 ve üstü**	**Toplam**
Dünya toplamı	14,0	23.0	18,3	44,7	100,0
Gelişmiş ülkeler	8,8	18,0	16,7	56,5	100,0
Azgelişmiş ülkeler	16,2	25,2	19,0	39.6	100.0
Afrika	17.8	25.9	18.9	37,4	100.0
Güney Asya	17,4	25,8	18,7	38,1	100,0
Lâtin Amerika	16,4	26,0	18,8	38,8	100,0
Doğu Asya	13,0	22,7	19,4	44,9	100,0
Okyanusya	11,1	21,1	17,7	50,1	100,0
Kuzey Amerika	9,2	20,1	17,7	53,0	100,0
SSCB	8,5	19,6	16,9	55,0	100,0
Avrupa	8,6	16,4	15,5	59,5	100,0

Kaynak: Division de la population de I, Organisation des Nations Unies.

Aktaran: Pour un Programme Mondial de l'Emploi, Bureau İnternational du Travail, Genéve. Janvier 1970 sh. 42

1970 DÜNYA NÜFUSUNUN BÖLGELERE GÖRE SAYISAL DAĞILIMI (1000 OLARAK)

	Kadın-Erkek (T)		Erkek		Kadın	
	Tüm yaşlar	-15	Tüm yaşlar	-15	Tüm yaşlar	-15
Dünya toplamı	3609600	1319683	1806385	672567	1803215	647117
Afrika	351594	155023	174843	78153	176751	76871
Amerika	509409	185277	252740	94047	256669	91232
Kuzey Amerika	226389	64351	111041	32806	115348	31546
Lâtin Amerika	283020	120926	141699	61241	141321	59386
Asya	2027420	789271	1034123	403275	993296	385997
Güney Asya	1101199	477740	562833	245171	583365	232570
Doğu Asya	926221	311531	471290	158104	454931	153427
Avrupa	459085	114355	223084	58478	236001	55878
Okyanus	19323	6217	9792	3190	9531	3025
SSCB	242768	69540	111802	35425	130966	34115

Kaynak: Nations Unies: Unies: Annuaire Démograhique 1974 sh. 106, New York 1975

15 YAŞIN ALTINDAKİ DÜNYA NÜFUSUNUN BÖLGELERE GÖRE YÜZDE ORANI (1970)

	Kadın-Erkek (T)		Erkek		Kadın	
	Tüm yaşlar	-15	Tüm yaşlar	-15	Tüm yaşlar	-15
Dünya toplamı	100	37	100	37	100	37
Afrika	100	44	100	45	100	33
Amerika	100	37	100	37	100	36
Kuzey Amerika	100	28	100	30	100	27
Lâtin Amerika	100	43	100	43	100	42
Asya	100	39	100	39	100	39
Doğu Asya	100	34	100	33	100	34
Güney Asya	100	43	100	44	100	43
Avrupa	100	25	100	26	100	24
Okyanus	100	32	100	33	100	32
SSCB	100	29	100	32	100	26

Kaynak: Nations Unies: Annuaire Démographique 1974, sh. 107 New York 1975

1950-2000 YILLLARI ARASINDA DÜNYA NÜFUSUNUN GELİŞİMİ VE TAHMİNİ ARTIŞI

1950	**508**	**milyon**
1750	711	
1850	1131	
1900	1590	
1950	2516	
1970	3592	
1980	4500	» (*)
1990	5500	» (*)
2000	6500	» (*)

Kaynak: a) World Bank, Trends in developping countries, 1970. (Aktaran: M. Saka. Gençlik ve Barış, sh. 42)

b) Uluslararası Aile Planlaması Derneği (IPPF) Haziran 1972 Haber bülteni eki. (Aktaran: Hacettepe Nüfus Etütleri Enstitüsü haber bültenine ek olarak verilen «Nüfus ve Çevre» broşürü.)

c) Une Marée Humaine - Les Problémes Démographiques vus par l'OIT. Bureau international du Travail, Genéve. 1973

(*): Tahminler yuvarlatılmış olarak.

DÜNYA NÜFUSUNUN GELİŞİM OLASILIĞI 1970- 2000
(Milyon olarak)

	1970	**1980**	**1990**	**2000**
Gelişmiş kesimlerde	1.115	1.210	1.336	1.454
Az gelişmiş ülkelerde	2.469	3.247	4.102	5.040
Bütün dünyada	3.584	4.457	5.438	6.494

Kaynak: A. Angelopoulos, a.g.e. den Aktaran: M. Saka, a.g.e. sh. 43

SEÇİLMİŞ 21 ÜLKE VE TÜRKİYE'DE 15 YAŞIN ALTINDAKİ NÜFUSUN GENEL NÜFUSA ORANI

Ülkeler	Nüfus (%)	Ülkeler	Nüfus (%)
İran	46	Küba	37
Meksika	46	İsrail	33
Türkiye	44	ABD	30
Libya	44	SSCB	28
Brezilya	43	Romanya	26
Nijerya	43	Fransa	25
Tayland	43	Yunanistan	25
B.A.C. (Mısır)	43	Japonya	25
Hindistan	41	İngiltere	23
Şili	40	İsveç	21

Kaynak: 1971 World Population
H.Ü. Nüfus Etüdleri Enstitüsü, Türkiye'de nüfus, sh. 25
Ankara 1875

BAŞLICA YERLEŞİM BÖLGELERİNE GÖRE KENTSEL NÜFUS ORANLARI

	1965	1975	1985
Dünya	35.3	39.6	44.4
Doğu Asya	25.9	33.6	42.3
Güney Asya	19.4	22.4	26.2
Avrupa	61.1	66.1	71.0
SSCB	53.4	60.7	67.6
Afrika	19.9	24.8	30.0
Güney Amerika	72.1	76.4	80.0
Lâtin Amerika	52.4	60.0	66.9
Okyanusya	66.7	68.9	70.7

Kaynak: Birleşmiş Milletler, Aylık İstatistik Bülteni, Kasım 1971
Aktaran: Uluslararası Aile Plânlaması Federasyonu (I.P.P.F.), Ağustos 1973, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etüdleri Bülteni, sayı. 5, Mart 1974 sh.5

DÜNYADA DEĞİŞEN GÜÇLER DENGESİ

	Yıllar	Dünya	Sosyalist ülkeler	Gelişmiş kapitalist ülkeler	Gelişmekte olan ülkeler
Yüzölçümü, %	1919	100.0	16.0	84.0*	
	1940	100.0	16.5	83.5*	
	1972	100.0	25.9	24.0	50.1
Nüfus, %	1919	100.0	7.8	92.2*	
	1940	100.0	7.8	92.2*	
	1972	100.0	33.8	18.4	47.8
Sanayi üretimi (1950=100)	1972	410	842	310	461
Sanayi üretiminin yıllık ortalama büyüme oranı	1951 1972	6.6	10.2	5.3	7.2
Dünya sanayi üretimindeki payları	1940	100.0	10.0	90.0*	
	1960	100.0	36.0	60.0	4.0
	1972	100.0	40.0	51.6	8.4
Tarım üretimi (1952=100)	1970	165	225*	165	165

* Tüm kapitalist dünya.

** Sadece SSCB.

Kaynak: N.İNOZEMTSEV: **Kapitalizmin Yeni Gelişmeleri ve Çelişkileri** Konuk Y. 1978 sh. 21

1970 YILI DÜNYA NÜFUS VE G.S.M.H. DAĞILIMI

Çevreler	Nüfus Milyon olarak	%	G.S.M.H. Milyar dolar olarak	%
I. Gelişmiş ülkeler:				
a) Kapitalist ülkeler:				
ABD	205	6	978	31.8
Canada	21	0.6	76	2.6
Batı Avrupa	358	10	723	23.6
Japonya	103	3	188	6.2
Diğer ülkeler (*)	58	1	60	1.9
	745	20.6	2025	65.9
b) Plânlı ekonomi ülkeleri:				
Sovyetler Birliği	242	7	425	13.8
Doğu Avrupa	128	3.4	150	4.9
	370	10.4	575	18.7
I.Toplam	1115	31	2600	84.6
II. Azgelişmiş ülkeler:				
a) Kapitalist ülkeler: Asya, Afrika, Lâtin Amerika	1664	46.7	335	10.9
b) Plânlı ekonomi ülkeleri:				
Çin Halk Cumhuriyeti	760	21	125	4.1
Diğer ülkeler	45	1.3	12	0.4
	805	22.3	137	4.5
II. Toplam	2469	69	472	15.4
Genel Toplam	3584	100	3072	100

(*) Avusturalya, Güney Afrika, Yeni Zelanda, İsrail.

Kaynak: Angelos Angelopoulos, »Le Tiers-Monde Face Aux Pays Riches» Paris 1973

Aktaran: Dr. M. Saka Gençlik ve Barış, sh. 35

DÜNYADA NÜFUS VE GAYRİ SAFİ MİLLİ HASILANIN ORANSAL DAĞILIMI (1974)

BÖLGE	Nüfus %	GSMH %
Kuzey Amerika	6.21	34.49
Güney Amerika	7.86	5.18
Batı Avrupa	9.10	25.60
Doğu Avrupa ve SSCB	10.05	15.02
Asya	53.89	9.35
Japonya	2.82	6.63
Afrika	8.99	1.82
Güney Afrika	0.55	0.55
Okyanusya	0.53	1.36

Kaynak: Birleşmiş Milletler.
Aktaran: Önder Şenyapılı: «Yılın Adamlarını Selâmlamaya Hazırlanırken» 25.12.1977 Vatan Gazetesi.

AZGELİŞMİŞ ÜLKELERDE BEBEK ÖLÜM ORANLARI

Ülkeler	Bebek ölümleri (bin canlı doğumda)
Brezilya	170
Türkiye	155
Hindistan	139
B.A.C. (Mısır)	118
Şili	92
Meksika	66
Yunanistan	32

Kaynak: 1971 World Population Data Sheet.
H.Ü. Nüfus Etüdleri Enstitüsü, Türkiye'de Nüfus, sh. 39 Ankara 1975

SAĞLIK GİDERLERİNİN GAYRİ SAFİ YURTİÇİ HASILAYA ORANLARI (1969)

Ülkeler	Sağ. Gi/ GSYH (%)
Polonya (1)	4.16
İngiltere	4.01
S.S.C.B. (1)	3.24
Macaristan (17	3.20
Danimarka	2.82
A.B.D.	2.20
Finlandiya	1.88
İrlanda	1.82
Arjantin	1.63
Malawi	1.32
Yugoslavya (2)	1.32
Salvador	1.26
Honduras	1.23
Kenya	1.14
Gana	1.12
Irak	1.06
Norveç	0.92
İsrail	0.91
Belçika	0.57
Tayland	0.45
Güney Afrika	0.42
Ekvator	0.33
Hollanda	0.24
İtalya	0.18
Kore Cumhuriyeti	0.17
Avusturya	0.11

(1) Net Materyal Hasılaya oranı.

(2) Gayri safi materyal hasılaya oranı.

Kaynak: Statistical Yearbook, 1970. U.N.

Aktaran: Dr. H. Üren ARSAN. Kamu Maliyesi Üzerine Uluslararası İstatistiksel Bir Araştırma. sh. 51 Ankara 1973

BAZI ÜLKELERDE BESLENME DURUMUNA İLİŞKİN SAYISAL VERİLER

(Günde insan başına düşen miktar)

ÜLKELER	Kalori	Hayvansal Protein Gr.	Bitkisel Protein Gr.	Toplam Protein Gr.	Yağ Gr.
Avusturya	2990	47	41	88	111
Belçika	2950	46	37	83	141
Danimarka	3430	58	35	93	160
Almanya	2950	49	30	80	129
Yunanistan	2930	29	66	95	85
İrlanda	3470	54	37	91	129
İtalya	2720	29	50	79	79
Hollanda	3030	45	35	80	130
Amerika	3100	65	27	92	143
Norveç	2960	49	32	81	129
Portekiz	2510	27	46	73	69
İspanya	2750	22	53	75	83
İsviçre	3020	55	29	84	138
Türkiye	3100	16	82	98	54
Finlandiya	3120	54	40	94	113

Kaynak: Food Consumption in the O.E.C.D. Countries, Paris 1963
Milli prodüktivite merkezi beslenme sorunları semineri sh. 67 Ankara 1970

BAZI ÜLKELERDE BESLENMEYE İLİŞKİN SAYISAL VERİLER

ÜLKELER	İnsan başına yıllık gelir	İnsan başına yıllık tahıl	İnsan başına yenen tahıl	İnsan başına protein Hayvansal	Bitkiler
ABD	2164	646	67	66	28
Kanada	1431	929	71	62	33
İngiltere	960	413	85	51	36
Fransa	839	375	110	49	47
İtalya	406	304	142	25	51
Japonya	250	218	147	16	50
Meksika	234	218	157	15	52
Brezilya	218	214	106	18	49
Suriye	169	257	162	12	61
Türkiye (100-200)			248	16	75
Mısır	112	235	188	13	66
Pakistan	77	173	151	8	37
Hindistan	60	144	124	6	41

Kaynak: Yeni sömürgecilik açısından gıda emperyalizmi. Osman N. Koçtürk. sh. 43 Ankara 1966

DÜNYADA BELLİ BAŞLI BÖLGELERDE KİŞİ BAŞINA GIDA ÜRETİM İNDEKSİ

(1961-65 ortalaması= 100 indeks olarak)

	Fert başına üretim				
	1969	1970	1971	1972	1973
Kalkınmış pazar ekonomileri	109	108	114	112	114
Batı Avrupa	110	111	115	113	116
Kuzey Amerika	107	104	113	110	112
Okyanusya	108	107	109	108	106
Doğu Avrupa ve Sovyetler B.	116	121	123	122	134
Kalkınmamış ülkeler toplam	111	112	117	116	121
Kalkınmakta olan pazar eko.	102	103	102	99	100
Afrika	102	102	102	100	95
Uzak Doğu	102	104	102	96	101
Lâtin Amerika	102	103	102	99	100
Yukarı Doğu	104	103	100	107	98
Merkezi Planla yönetilen Asya ülkeleri	104	107	108	105	107
Kalkınmakta olan ülkeler top.	103	105	104	101	102
DÜNYA	105	106	108	106	108

Kaynak: Birleşmiş Milletler Dünya Gıda Konferansı, Dünya Gıda Durumu (mevcut ve gelecek) Roma 5 - 16 haziran 1974. Tek-Gıda-İş yay. No: 47 sh.22 Ankara 1975

DÜNYADA VE BELLİ BAŞLI BÖLGELERDE NÜFUSA ORANLA GIDA ÜRETİM ARTIŞ ORANLARI

1952-62 ve 1962 - 72 (yılda % olarak)

	1952-62 Gıda üretimi			1962-72 Gıda üretimi		
	Nüfus	Toplam	Fert başına	Nüfus	Toplam	Fert başına
Kalkınmış pazar ekonomileri	1.2	1.5	1.3	1.0	2.4	1.4
Batı Avrupa	0.8	2.9	2.1	0.8	2.2	1.4
Kuzey Amerika	1.8	1.9	0.9	0.1	2.4	1.2
Okyanusya	2.2	3.1	0.9	2.0	2.7	0.7
Doğu Avrupa ve SSCB	1.5	4.5	3.0	1.0	3.5	2.5
Kalkınmış ülkeler toplam	1.3	3.1	1.8	1.0	2.7	1.7
Kalkınmakta olan pazar ekonomileri	2.4	3.1	0.7	2.5	2.7	0.2
Afrika	2.2	2.2		2.5	2.7	0.2
Uzak Doğu	2.3	3.1	0.8	2.5	2.7	0.2
Latin Amerika	2.8	3.2	0.4	2.9	3.1	0.2
Yakın Doğu	2.6	3.4	0.8	2.8	3.0	0.2
Asya'nın merkezi planlı ülkeleri	1.8	3.2	1.4	1.9	2.6	0.7
Kalkınmakta olan ülkeler toplam	2.4	3.1	0.7	2.4	2.7	0.3
Dünya	2.0	3.1	1.1	1.9	2.7	0.8

Kaynak: Birleşmiş Milletler Dünya Gıda Konfransı. Roma 5-16 haziran 1974 dünya gıda durumu (mevcut ve gelecek) sh. 32 Ankara 1975 Tek Gıda - İş yay. No: 47

BAZI SOSYALİST ÜLKELERDE HAKLAR VE GÖREVLER YAŞI

ÜLKE	Evlenme (Erkek)	Evlenme (Kız)	Rüşt Yaşı	Ceza ehliyeti	Oy verme hakkı
SSCB	18	16118	18	18	18
Yugoslavya	18	18	18	18	18
Romanya	18	18	18	18	18
Doğu Almanya	16	16	18	18	18
Çekoslovakya	18	18	18	18	18

Kaynak: UNESCO'dan Görüş Ekim 1973 S.5 sh.26, 27

BAZI KAPİTALİST ÜLKELERDE HAKLAR VE GÖREVLER YAŞI

ÜLKE	Evlenme (Erkek)	Evlenme (Kız)	Rüşt Yaşı	Ceza ehliyeti	Oy verme hakkı
ABD	18/21	18/21	18/21	18/17/16	18
Batı Almanya	21	16	21	21	18
Belçika	18	15	21	18	21
Danimarka	20	18	20	15	20
Fransa	18	15	21	18	21
Hollanda	18	16	21	18	18
İngiltere	16	16	18	17	18
İsviçre	20	18	20	20	20
İtalya	16	14	21	18	21
Japonya	18	16	20	20	20
Kanada	14/16	12/16	18/19	16/18	18/19
Norveç	18	16	20	16	20

Kaynak: UNESCO'dan görüş ekim 1973. s. 5 sh. 26, 27

BAZI AZGELİŞMİŞ ÜLKELERDE HAKLAR VE GÖREVLER YAŞI

ÜLKE	Evlenme (Erkek)	Evlenme (Kız)	Rüşt Yaşı	Ceza ehliyeti	Oy verme hakkı
Arjantin	18	18	21	21	18
Avustralya	18	16	21	18	18
Bangladeş	18	16	21	18	18
Brezilya	18	16	21	21	18
Cezayir	18	16	21	18	19
Etyopya	18	15	18	18	21
Ghana	18	13	21	21	21
İran	15	15	18	18	18
İspanya	14	12	21	16	21
Jamaika	18	16	21	16	18
Mısır	18	16	21	21	21
Nigeria	14/18	14/18	21	17	21
Şili	14	12	21	18	18
Türkiye	17	15	18	18	21
Tanzanya	18	15	18	18	18
Senegal	20	16	21	18	21
Singapur	18	18	21	12	21
Venezuella	14	12	21	21	18
Zaire	18	18	21	21	18

Kaynak: UNESCO'dan Görüş. Ekim 1973 s. 5 sh.26,27

İstihdam edilenlerin sayısı bakımından işletme büyüklükleri	İşletmelerin sayısı						İstahdam edilenlerin sayısı					
	ABD 1967[1]	İngiltere 1962[3]	Fransa 1962[2,5]	F.Alman 1970[2]	İtalya 1961[2]	Japonya 1966[2,4]	ABD 1967[1]	İngiltere 1961[3]	Fransa 1962[2]	F. Alman 1970	İtalya 1961[2]	Japonya 1966[2,4]
1-9	51,1		88,2	42,9	91,8		3,1		16,6	1,8	26,2	
10-49	30,7	72,6	8,7	31,4	6,3	43,6[6]	10,8	20,3[6]	15,7	8,6	17,3	13,1[6]
50-99	7,4		1,5	10,2	1,0	31,7	9,4		8,1	8,1	8,9	17.3
100-499	8,2	22,1	1,3	11,8	0,8	21,6	31,1	31,2	21,6	28,1	18,7	33,4
500-999	1,9	3,1	0,2	1,7	0,1	2,2	12,8	14	9,3	13,2	6,4	12,0
1.00 ve üstü	0,7	2,2	0,1	1,3	0,5'te	1,4	32,8	30	30,4	40,2	22,5	24,3

(1) İmalât sanayii.
(2) Tüm sanayii.
(3) 11 ve dha fazla işçi çalıştıran işletmeler.
(4) 30 ve daha fazla işçi çalıştıran işletmeler.
(5) Sadece ücretli işçiler.
(6) 30-49 işçi çalıştıran işletmeler.

Kaynak: N. İnozemtsev. a.g.e. sh. 75

BAŞLICA KAPİTALİST ÜLKELERDE ÜCRETLİ EMEK (sayı olarak ve işgücüne oranı olarak)

Gelişmiş kapitalist ülkelerdeki tüm ücretli emek (milyon olarak)	işçi, yüzdesi	ABD milyon olarak	yüzde	Federal Almanya milyon olarak	yüzde	Fransa* milyon olarak	yüzde	İngiltere** milyon olarak	yüzde	Japonya milyon olarak	yüzde
1950...162.9	68.7	49.5	82.0	15.6	70.8	13.0	64.2	21.0	90.6	15.1	41.7
1960..200.5	74.4	62.6	86.8	21.0	80.7	14.1	71.4	23.8	92.2	23.2	51.5
1970..237.0	80.1	78.6	91.5	22.4	83.0	15.4	76.8	24.4	90.1	33.5	63.6

* 1968

** 1966.

Kaynak: N. İnozemtsev a.g.e. sh. 161

BAZI ÜLKELERDE ÇALIŞAN KADINLARIN İÇİNDE GENÇ KADIN EMEKÇİLERİN ORANI (1960) (%)

ÜLKE	14-24 yaş	25 ve üstü yaşlar
Pays-Bas	52	48
Portekiz	39	61
B.Almanya	33	67
Japonya	30	70
Türkiye	27	73
Fransa	21	79
A.B.D.	19	81

Kaynak: BIT:L'OIT et le Travail Féminin. Géneve. 1968' deki bilgilerden tarafımızdan düzenlendi. sh.5

BAZI ÜLKELERDE ÇALIŞAN KADINLARIN ÜCRETLİLİK ORANI (1960) (%)

ÜLKE	Ücretliler	Aile içinde ve bağımsız çalışan
Gana	4	96
Türkiye	5	95
Tayland	7	93
Yunanistan	28	72
Japonya	41	59
SSCB	61	39
Batı Almanya	70	30
Meksika	80	20
Payz-Pas	84	16
Portekiz	88	12
İsveç	91	9
A.B.D.	92	8

Kaynak: BIT: L'OIT et Le Travail Féminin. sh. 26'dan tarafımızdan düzenlendi.

İŞ HAYATINDA AVRUPALI KADINLAR

ÜLKELER	Yıl	Faal nüfus içinde kadınlar %	Faal kadın nüfusu içinde evli kadınlar %	Tam işsiz kadınlar %
Almanya	1966	36.8	50,1	28.0
	1973	36,9	59,6	45,4
Fransa	1966	36,8	52,1	51,8
	1973	36,9	62,0	46,9
İtalya	1966	27,2	50,5	27,8
	1973	27,8	51,4	37,3
Hollanda	1966	23,4	28,3	15,2
	1973	25,9 (1)	28,9 (2)	18,8
Belçika	1966	31,6		26,9
	1973	34,5	65,8	43,9
Lüksemburg	1966	25,2	37,5	
	1973	26,9	43,5	
İngiltere	1966	35,8	56,6	21,7
	1973	37,2	67,2	16,0
İrlanda	1966	26,0	8,9	15,4
	1973	26,0		15,2
Danimarka	1966			35,3 (3)
	1973	41,2	65,6 (2)	52,4

(1) 1972
(2) 1971
(3) 1970

Kaynak: Avrupa Topluluğu s.3 sh. 14

BAZI KAPİTALİST ÜLKELERDE İŞSİZLİK ORANLARI

(Toplam aktif nüfusa göre) (%)

ÜLKE	1975	1976	1977 (3. cü 3. ay)
ABD	8.3	7.5	6.9
Japonya	2.0	2.1	2.2
Batı Almanya	3.6	3.6	3.6
Fransa	4.1	4.6	5.7
İngiltere	5.1	7.0	8.2
Kanada	7.0	7.1	8.1
İtalya	6.4	6.4	7.9
Avusturalya	4.4	4.4	5.5
Finlandiya	2.2	4.0	6.2
Norveç	2.3	1.8	1.9
İspanya	4.0	5.1	5.2
İsveç	1.6	1.6	1.9
Türkiye	13.02	13.01	13.33 (1)

1: Tahmin. OECD'nin bu rakamlarında Portekiz ve Türkiye görülmemektedir. Bu iki ülkedeki işsizlikle beraber 17 milyon işsiz var denilmekteyse de, bildiğimiz kadarıyla Türkiye'de işsiz sayısı çok daha yüksektir. (TİSK. Araç Ser. notu)

Kaynak: TİSK. Araştırma servisi: Dünya'da Genel Ekonomik Durum.

TİSK. İşveren dergisi. Cilt: 16. sayı:4 ocak 1978 sah:24

Notumuz: Tablodaki rakamlar resmi verilerdir. Bu verilerin tespitinde kullanılan «İşsiz» kriteri esnek bir şekilde olup tüm işsizleri kapsamadığı kanısındayız. Gerçekte işsiz oranı ve sayısı çok daha yüksektir.

AET DE İSTİHDAM EDİLEN YABANCI İŞÇİLER

İşçinin geldiği ülke	1959	1969	% değişme 1959/69	1975
Belçika	35,000	54,000	+ 54 %	72,000
Danimarka				7,000
Almanya	40,100	40,100	+ 0 %	130,000
Fransa	31,300	47,700	+ 52 %	90,000
İrlanda				455.000
İtalya	400,400	593,000	+ 48 %	709,000
Lüksemburg	4,300	3,000	- 30 %	5,100
Hollanda	55,800	66,100	+ 18 %	84 000
İngiltere				50,000
ToplamAET	567,000	804,000	+ 43 %	1,602,000
İspanya	79,600	413,000	+ 213 %	479,000
Yunanistan	7,600	165,000	+ 2,000 %	266,000
Portekiz	10,200	200.000	+ 1,900 %	575.000
Türkiye	1,100	198,000	+ 19,000 %	619,000
Yugoslavya	7,800	182,000	+ 2,175 %	493,000
Cezayir	190,300	224,800	+ 29 %	445.000
Fas	22,000	83,000	+ 277 %	190,000
Tunus	8,000	34,000	+ 325 %	73,000
Üye olmayan öteki ülkeler	173,800	366,000	+ 110 %	1,373,000
Toplam üye olmayan ülkeler	615,500	1,886,000	+ 206 %	4,513,000
Genel Toplam	1, 183,000	2,690,000	+ 128 %	6,115,000

Kaynak: Avrupa Topluluğu, S. 14 sh. 19 (Ekim 1976 tarihindeki sayılar)

DÜNYADA EĞİTİM (1000 olarak)
1972 - 1973

BÖLGELERE GÖRE ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİ SAYILARI

	Öğretmen	Öğrenci (Kız-Erkek toplam)	Kız öğrenci
Dünya (T)	21872	517731	227534
ilk	12102	350778	156780
orta	7554	136530	58866
yüksek	2216	30423	11888
Afrika (T)	1252	44011	17236
İlk	949	34447	15118
orta	263	5961	1970
yüksek	40	603	148
Amerika (T)	6005	126232	62055
Kuzey Amerika	3373	64305	31285
ilk	1280	31061	15484
orta	1274	23266	11507
yüksek	819	9978	4294
Lâtin Amerika	2632	63927	30770
ilk	1509	48308	23450
orta	920	13418	6475
yüksek	203	2201	845
Asya (T)	6505	197443	76594
ilk	3924	140156	56996
orta	2177	50448	17653
yüksek	404	6839	1945
Avrupa (T)	5044	89754	42662
ilk	2290	51591	25093
Orta	2261	32306	1531
yüksek	493	5857	2238
Okyanus (T)	217	4772	2176

ilk	110	2939	1393
Orta	93	1518	680
yüksek	14	315	103
SSCB (T)	2849	53520	26811
ilk	2041	39277	19246
orta	566	9613	5250
yüksek	242	4630	2315

Kaynak: Nations Unies. Annuaire statistique, 1975 sh. 844 New York 1976

GELİŞMİŞ KAPİTALİST ÜLKELERDE EĞİTİMLE İLGİLİ SAYISAL VERİLER

ÜLKE	Yıl	Öğretmen (T)	Kadın öğretmen	öğrenci (T)	Kız öğr.
ABD	**1972**				
Okul ön. Eğ				2954000	
İlk		1300000		31414000	
Orta		1077000		22704000	
Yüksek				9602123	4331071
Japonya	**1973**				
Okul ön. Eğ		88316	77145	2129471	1041391
İlk		395062	210444	9816536	4792941
Orta		486902	113523	8983762	4414690
Yüksek		167525	19928	2007870	577193
Batı Almanya	**1973**				
Okul ön. Eğ				1468135	
İlk		269310	155626	6499824	3162322
Orta		314497	106292	5076139	2384328
Yüksek		93841		729207	
Fransa	**1973**				
Okul ön.Eğ.		50985	50972	2455250	
İlk		181680		4724128	
Orta		264144		5029242	
Yüksek				737079	344585
İngiltere	**1972**				
Okul ön. Eğ.		1828	1813	48059	23012

İlk	248174	191251	5454376	2655414
orta			3868396	1888053
Yüksek			538469	182737
İtalya 1973				
Okul ön. Eğ.	55476	55476	1605314	787516
İlk	245628		4415387	2014632
Orta			4415387	2014632
Yüksek	50662		846897	31742
İsveç 1973				
Okul ön.Eğ.	17289		141043	
İlk	39833	32407	671651	328948
Orta	55826	26019	528765	257902
Yüksek			131614	59480

Kaynak: Nations Unies. Annuaire Statistique 1975. New York 1976

AZGELİŞMİŞ ÜLKELERDE EĞİTİMLE İLGİLİ SAYISAL VERİLER

ÜLKE Yıl	Öğretmen (T)	Kadın öğretmen	Öğrenci (T)	Kız Öğ.
Türkiye 1973				
Okul ön. Eğ.	289	271	5727	2583
İlk	156476	57749	5324707	23393442
Orta	57199	20007	1516880	462164
Yüksek	11773	2995	185282	37367
Yunanistan 1972				
Okul ön. Eğ.	3355	3355	101285	48833
İlk	28427	13692	913972	438149
Orta			638718	269088
Yüsek	5177	1805	84603	30804
Portekiz 1972				
Okul ön. Eğ.	750	750	18964	9125
İlk	31312	28212	97076	471437
Orta	33529	19090	550873	257949
Yüksek	3992	988	59261	28835

İspanya 1974				
Okul ön.Eğ.	23104	22767	853322	437180
İlk	262892	140430	3692600	1808109
Orta				
Yüksek	27909	4867	406398	131900
Şili 1974				
Okul. ön. Eğ	2512		93195	47769
İlk	67963		2320502	1145395
Orta	26637		452456	240320
Yüksek			127238	49353
Brezilya 1973				
Okul ön. Eğ.				
İlk	525658	491011	14082098	6954922
Orta	114275	58420	1476288	786766
Yüksek	59760	13977	785159	358798
Meksika 1973				
Okul ön. Eğ.	12018	12018	462719	
İlk	243735	145515	10762665	5163943
Orta			2306422	
Yüksek	33971			
Bolivya 1973				
İlk	33084		769968	
Orta				
Yüksek				
Afganistan 1973				
Okul ön.Eğ.				
İlk	16293	2984	621437	89358
Orta	8247	1064	170519	20334
Yüksek	1264	69	9399	1340
Pakistan 1973				
İlk	117000	35000	4657000	1332000
Orta	91908	24452	1767357	392128
Yüksek	3790	401	107757	24655
Mısır 1972				
Okul ön. Eğ.	859	846	31767	15740
İlk	100119	53178	4096863	1528144
Orta	64083	17035	1710165	553030

Yüksek	18143		351522	100944
İran 1973				
Okul ön.Eğ.	1835	1798	40987	18587
İlk	120017	56976	3646421	1298117
Orta	60120	21986	1778469	621031
Yüksek	10475	1299	123114	36112
Nijerya 1973				
Okul Ön.Eğ.	18	18	781	409
İlk	2736	762	110437	39253
Orta	539	137	11108	2916
Yüksek	40	6	280	12
Sudan 1973				
Okul ön.Eğ.	334	334	16879	7999
İlk	28129	7757	1082601	347574
Orta	9766	1666	230699	63164
Yüksek	1351	99	20054	3281
Suudi Arab. 1973				
Okul ön. Eğ.	259	244	9064	3316
İlk	26592	7653	570697	197448
Orta	10295	2005	148753	41431
Yüksek	1454	160	14882	1946

Kaynak: Nations Unies. Annuarie Statistique. 1975 new York 1976.

SOSYALİST ÜLKELERDE EĞİTİMLE İLGİLİ SAYISAL VERİLER

ÜLKE Yıl	Öğretmen (T)	Kadın öğretmen	Öğrenci (T)	Kız öğrenci
SSCB 1973				
Okul ön.Eğ	666800		8261900	
İlk	2417000	1712000	38375000	18804000
Orta			10004200	
Yüksek	302000		4671000	2339000
Çekoslavakya 1973				
Okul ön. Eğ.	31077	31077	414433	

İlk	96781	72830	1890081	926339
Orta	24103	11000	397492	231693
Yüksek	20557	4764	135874	53476
Doğu Almanya 1974				
Okul ön. Eğ.	50421	50421	694492	
İlk			2602027	
Orta			468080	
Yüksek			325113	156913
Polonya 1974				
Okul ön. Eğ.	31176		1094344	
İlk 1973	213017	171983	4634316	2236219
Orta				
Yüksek	42415	13575	481295	248042
Bulgaristan 1973				
Okul ön. Eğ.	20847	20847	360582	174254
İlk	47667	33520	992833	480103
Orta	25143	12498	382689	
Yürsek	9667	2831	121798	67308
Romanya 1974				
Okul ön.Eğ.	31743	31743	77061	385569
İlk	135454	91206	2658916	1304300
Orta	38648	16777	719167	307778
Yüksek	14537	4183	143656	63713
Macaristan 1973				
Okul ön.Eğ.	16452	16452	296101	142667
İlk	64605	48753	1032786	500817
Orta	23511		400758	177954
Yüksek	11264	2864	98122	45406
Küba 1973				
İlk	71906	47416	1778724	861712
Orta	29260		352946	
Yüksek			55435	19634

Kaynak: Nations Unies. Annuaire statistique 1975. New York 1976
T: Toplam

AZGELİŞMİŞ ÜLKELERDE OKUR-YAZAR OLMAYAN NÜFUSUN ORANI (1970)

ÜLKELER	Okur yazar olmayan nüfus (%)
Libya	78.3
İran	77.2
B.A.C. (Mısır)	73.2
Hindistan	72.2
Türkiye	54.0
Brezilya	38.9
Taylan	32.3
Meksika	23.8
Yunanistan	19.6
Şili	16.4

Kaynak: Demographic Yearbook 1970, H.Ü. Türkiye'de nüfus s. 81 Ankara

DÜNYADA BÖLGELERE GÖRE YÜKSEK ÖĞRENİME KATILMA (1960-61 VE 1966 - 67) (*)

	Öğrenci sayısı (bin) 1960-61	Hesaplanan nüfus (milyon)	%	Öğrenci sayısı (bin) 1966-67	Hesaplanan nüfus (milyon)	%
Dünya Toplamı	11.174	2.315	0,5	19.992	2.618	0,8
Afrika	192	273	0,1	334	320	0,1
Amerika	4.292	411	1,0	7,704	468	1,6
Asya	2.131	975	0,2	4.181	1.130	0,4
Avrupa	2.061	425	0,5	3,442	449	0,8

(*) Çin Halk Cumhuriyeti Kuzey Kore ve Kuzey Vietnam hariç.

DPT'nin notu: (% ler tarafımızdan bulunmuştur)

Kaynak: UNESCO. İnt. Yearbook of Education. cilt XXXI-1969, Cenova S. XII

DPT- Sosyal Planlama Dairesi. Planlı Dönemde Yüksek Öğretim sh. 82 Ankara 1976

ÇEŞİTLİ ÜLKELERDE YÜKSEK ÖĞRENİMLE İLGİLİ SAYISAL VERİLER

Ülkeler	Öğrenim yılı başlangıcı	Öğretim üyesi sayısı	Öğrenci sayısı	100.000 kişideki Öğrenci oranı	Öğrenci öğretim Üyesi % oranı
Kanada	1967	24.219	449.902	2.201	18.5
A.B.D.	1966	458.000	6.389.872	3.471	13,9
Arjantin	1967	16.307	264.048	1.135	16,1
Brezilya	1966	36,109	180,109	217	4,9
İran	1967	2.775	39.114	149	14,0
Japonya	1967	130.597	1.396.777	1.398	10.6
Pakistan	1966	11,882	291.954	278	24,5
İsrail	1966	5.227	39.126	1488	7,5
Filipinler	1965	22.605	519.221	1.605	22,9
Türkiye	1967	6.726	125.647	384	18,7
Suriye	1967	941	33.027	593	35,0
Irak	1967	1.654	35.331	419	21,3
Bulgaristan	1967	6.983	92.807	1.124	13,5
Çekoslovakya	1967	19.232	137.497	961	7,1
Fransa	1967	23.585	613.904	1.239	26.0
Almanya	1967	37.339	416.384	695	11,2
Yunanistan	1966	2.541	64.591	750	25,4
Macaristan	1967	8.996	52.327	514	5.8
İtalya	1966	27.233	342.478	659	12.6
Norveç	1964	2.446	22.259	588	9,1
Polonya	1967	25.565	288.788	904	11,3
Romanya	1966	9.625	145.309	456	15,0
İspanya	1967	10.894	157.853	491	14,5
İsveç	1967		98.317	1.250	
İngiltere	1967	33.891	346.477	716	10.2
Yugoslavya	1967	15.590	78.626	1.057	5,0
S.S.C.B.	1967		4.310.900	1.830	

Kaynak: UNESCO, İnt. Yearbook of Educatıon, 1969, s. 221-226

Aktaran: T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilâtı Sosyal Planlama Dairesi, Planlı Dönemde Yüksek Öğretim, yayın no: 1494-SPD: 289. Ekim 1976, Ank. S. 84

BAZI ÜLKELERDE YÜKSEK ÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN TOPLAM NÜFUS VE İŞGÜCÜ İÇİNDEKİ ORANLARI

	Her bin kişiye düşen öğrenci sayısı				Her bin işgücüne düşen öğrenci sayısı			
Ülkeler	1950	1955	1960	1965	1950	1955	1960	1965
Almanya	3.6	4.0	6.1	7.2	7.7	8.3	12.7	17.5
Belçika	3.6	4.3	5.7	8.9	8.7	10.6	14.4	22.3
İspanya	3.1	3.2	3.9	6.4	7.9		10.1	16.5
Fransa	4.2	4.7	6.0	10.3		10.5	13.9	24.9
Yunanistan	2.4	2.6	3.4	6.7			8.4	15.6
İtalya	5.1	4.6	5.8	8.3		11.3	13.4	21.1
Norveç	2.8	2.2	3.5	7.8	6.3	5.1	8.4	18.8
Hollanda	4.9	5.4	7.4	10.1	12.7	13.8	20.2	27.2
İngiltere	3.3	4.0	5.4	7.9	7.2	8.3	11.4	20.5
İsveç	3.1	3.7	5.3	10.0			11.1	20.5
Türkiye	1.2	1.5	2.4	3.1		3.0	5.1	7.3
Kanada	6.1	6.4	9.8	16.6	16.1	17.5	26.9	45.4
A.B.D.	15.1	16.2	20.0	28.6	35.5	38.9	50.0	72.2
Japonya	4.8	6.8	7.6	11.1		14.5	15.8	22.7

Kaynak: DPT- Sosyal Planlama Dairesi. Planlı Dönemde Yüksek Öğretim. sh. 94 Ankara 1976

BAZI ÜLKELERDE YÜKSEK ÖĞRETİMDE AŞAĞI SINIFLARDAN GELEN ÖĞRENCİLERİN YÜZDESİ

(% olarak)

ÜLKELER	Yıl	Öğrenci (%)
Lüksemburg	1964	3,2
Federal almanya	1952	4,4
	1964	5,3
Avusturya	1965	5,5
Portekiz	1963	7,4
İspanya	1956	3,5
	1962	7,5
İrlanda	1961	8,3
Japonya	1952	8,7
	1961	8,7
Fransa	1959	4,0
	1964	9,0
Hollanda	1954	7,0
	1964	9,4
Danimarka	1964	10.1
Yunanistan	1959	12,0
	1963	
İsviçre	1959	13.8
İsveç	1960	14.3
İtalya	1953	11,4
	1964	15.4
Yugoslavya	1960	17,7
Belçika	1962-1966	22.8
Norveç	1964	23.9
ABD	1958	26.6
Birleşik Krallık	1960	27,2

Kaynak: İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Örgütü. Paris.
Aktaran: UNESCO'dan Görüş. Sayı 3 Temmuz 1973 sh. 24

GENÇLERİN ALT YA DA ÜST SOSYO-EKONOMİK GRUPTAN OLMALARINA GÖRE ÜNİVERSİTEYE GİREBİLME OLANAKLARININ KARILAŞTIRILMASI

ÜLKE	Yıl	Üst kategori / Alt kategori	ÜLKE	Yıl	Üst kategori / Alt kategori
Avusturya	1965-66	40:1	Japonya	1952	20:1
Belçika	1962-63	7:1		1961	30:1
	1966-67	8:1	Lüksemburg	1964-65	65:1
Danimarka	1964-65	16:1	Hollanda	1958-59	73:1
Fransa	1959-60	84:1		1961-62	56:1
	1964-65	30:1		1964-65	45:1
Almanya	1952-53	82:1	Norveç	1964-65	7:1
	1958-59	61:1	Portekiz	1963-64	129:1
	1961-62	58:1	İspanya	1956-57	173:1
	1964-65	48:1		1958-59	91:1
Yunanistan	1959-60	8:1		1962-63	87:1
	1963-64	8:1	İsveç	1960-61	26:1
İrlanda	1961	20:1	İsviçre	1959-60	23:1
İtalya	1953-54	44:1	İngiltere	1961-62	8:1
	1960-61	36:1	ABD	1958	5:1
	1963-65	34:1	Yugoslavya	1951-52	7:1
				1965-66	4:1

84:1 gibi oranların anlamı şudur. Fransa'da 1959-60 yıllarında üst sınıftan gelen bir gencin üniversiteye girebilme olanağı, alt sınıftan gelen bir öğrenciden 84 kez (1964-65 yıllarında 30 kez) daha fazladır.

Kaynak: İktisadi İşbirliği ve kalkınma Örgütü, Paris.

UNESCO'dan Görüş, Temmuz 1973. s. 3 sh. 23

EĞİTİM GİDERLERİNİN GAYRİ SAFİ YURTİÇİ HASILAYA ORANI

(1969)

ÜLKELER	Eğ.gl/ GSYH %	ÜLKELER	Eğ. gl/ GSYH %
S.S.C.B. (*)	8.86	Filipinler	3.04
A.B.D	7.27	Kore Cumhuriyeti	2.95
Hollanda	6.79	Ekvator	2.94
İngiltere	5.65	Honduras	2.86
Belçika	5.65	Tayland	2.80
Polonya (*)	4.92	Salvador	2.60
Panama	4.43	İsrail	2.50
İrlanda	4.30	Kenya	2.30
Finlandiya	4.30	Arjantin	2.16
Danimarka	3.64	İspanya	1.51
Macaristan (*)	3.64	Yugoslavya (**)	1.29
İtalya	3.46	Japonya	1.20
Norveç	3.27	İsviçre	0.71
Avusturya	3.23	Güney Afrika	0.64
Gana	3.23		

(*) Net Materyal hasılaya oranıdır.
(**) Gayri safi materyal hasılaya oranıdır.

Kaynak: Statistical Yearbook, U.N. 1970
Aktaran: Dr. H. Üren ARSAN, Kamu Maliyesi Üzerine Uluslararası İstatistiksel Bir Araştırma sh. 51 Ankara 1973

ABD EMPERYALİZMİNİN SÖMÜRÜSÜ

Yıllar	ABD'nin bağımsızlığını kazanmış ülkelere direkt yatırımlar biçiminde sermaye ihracı (milyon - dolar)	ABD'nin bağımsızlığını kazanmış ülkelerden elde ettiği kârlar
1959	529	1.410
1960	229	1.469
1961	419	1.616
1962	203	1.882
1963	451	1.969
1964	523	2.289
1965	807	2.252
1966	519	2.344

Kaynak: Economic Policies towards Less Developed Countries, R. Mikesell ve R. L. Allen tarafından hazırlanmıştır. Washington, 1961, s. 49

Aktaran: E. Jukov- A. İskenderov, Çağımızda Ulusal Kurtuluş Savaşları ve Üçüncü Dünya (Marksçı -Leninci açıdan), Konuk y. s. 138.

EN BÜYÜK 100 SANAYİ TEKELİ, ÜLKELERE GÖRE SAYILARI VE SATIŞTAKİ PAYLARI

(Toplamın yüzdesi olarak)

ÜLKELER	Şirket Sayısı (% olarak)			Toplam satıştaki yapı		
	1957	1961	1969	1957	1961	1969
ABD	79	70	66	80.1	77,4	72,6
İngiltere	8	9	7	6,6	5,9	5,4
İng- Hollanda	2	2	2	8,4	6,2	4,9
Federal Alm.	7	11	8	3,2	5,8	5,8
Fransa	1	2	3	0,2	0,8	1,9
İtalya	1	1	3	0,3	0,6	2,0
Japonya		2	7		0,9	4,7
Hollanda	1	1	2	0,4	0,8	1,6
İsviçre	1	1	1	0,8	1,0	0,7
Lüksemburg		1			0,5	
Avustralya			1			0,5

Kaynak: N. İNOZEMTSEV: a.g.e. sh. 78

GELİR DAĞILIMI EŞİTLİKTEN EN UZAK OLAN ÜLKELER VE SİYASAL REJİMLERİ

Alt, orta ve üst gelir gruplarının vergi öncesi gelirdeki payları ve siyasal rejimlerin niteliği

ÜLKE ADI	Alt % 40'ın payı	Orta % 40'ın payı	Üst % 20nin payı	Siyasal rejimin niteliği
Güney Afrika	% 6.2	% 35.8	% 58.0	Irkçı azınlık diktası
Ekvator	6.5	20.0	73.5	Askeri diktatörlük
Honduras	6.5	28.5	65.0	Askeri döktatörlük
Peru	6.5	33.5	60.0	Askeri diktatörlük
Venezuella	7.9	27.1	65.0	Çoğulcu demokrasi (kesintili)
Rodezya	8.2	22.8	69.0	Irkçı azınlık diktası
Kolombiya	9.0	30.0	61.0	Çoğulcu demokrasi (kesintili)
TÜRKİYE	9.3	29.9	60.8	Çoğulcu demokrasi (kesintili)
Panama	9.4	31.2	59.4	Askeri diktatörlük
Brezilya	10.0	28.4	61.5	Askeri sivil dikta
Meksika	10.5	25.5	64.0	Tek parti egemenliği
Fildişi sahili	10.8	32.1	57.1	Tek parti egemenliği
El Salvador	11.2	36.4	52.4	Askeri sivil dikta
Filipinler	11.6	34.6	53.8	İki partili demok. (güdümlü)
Dominik Cumhuriyeti	12.3	30.3	57.5	Askeri-sivil dikta
İran	12.5	33.0	54.5	Monarşik diktatörlük
Şili	13.0	30.2	56.8	Askeri diktatörlük

Kaynak: H.B. Chenery ve diğerleri, Redistiributi on With Growt, Londra 1974 s. 8

Aktaran: Osman Ulagay, «Gelir dağılımı ve Siyasal Rejimler Arasında İlginç Bir Bağlantı Var» Cumhuriyet 18.1. 1977

SEÇİLMİŞ ÜLKELERDE AİLE BÜYÜKLÜĞÜ

Ülke	Yıl	Ev halkı ortalama kişi sayısı
İsveç	1960	2,8
Federal Alm	1961	2,9
Danimarka	1960	3,0
Fransa	1962	3,1
Macaristan	1960	3,1
Çekoslovakya	1961	3,1
Norveç	1960	3,1
Amerika B.D.	1960	3,3
Sovyetler B.	1959	3,7
Japonya	1960	4,6
Hindistan	1951	4,9
İran	1956	4,8
Birleşik Arap C.	1960	5,0
Brezilya	1950	5,1
Meksika	1960	5,4
Venezuela	1961	5,4
Tayland	1960	5,6
Formoza	1956	5,7
Filipinler	1957	5,7
Türkiye	1960	5,7

Kaynak: United Nations Demographic Yearbook, 1962, Çizelge 12, S. 398-413 ve 1963, Çizelge 33, S. 704-713

Aktaran: Dr. Serim Timur, Türkiye'de Aile Yapısı, Hacettepe Üni. Yay. No: 15 Ankara, 1972, S. 125

ÇEŞİTLİ ÜLKELERDE DOĞUŞTA YAŞAMA ÜMİDİ
(Yıl olarak, E: erkek, K: kadın)

ÜLKELER	YILI	YAŞAMA ÜMİDİ
Mali	1957	27
Gaban	1960-1961	32
Cezayir	1948	35 Müslüman halk
	1954	63 Avrupalı halk
Senegal	1957	37
Gana	1948	38
Zengibar	1958	42,8
A.B.D.	1962	66.08 (E)
		73,4 (K)
Kanada	1955-1957	67,61 (E)
		72,92 (K)
Hindistan	1957-1958	45,23 (E)
		46,57 (K)
İsrail	1962	70,78 (E)
		72,80 (K)
Japonya	1962	66,23 (E)
Türkiye	1950-1951	46 (E)
		50,41 (K)
		(33 şehir)
Danimarka	1956-1960	70,38 (E)
		73,76 (K)
Norveç	1951-1955	71,11 (E)
		74,70 (K)
S.S.C.B.	1960-1961	70

Kaynak: (Birleşmiş Milletler) Demographic Yearbook 1963, New York 1964, s. 613/625, t. 26

Aktaran: Prof. Dr Cavit Orhan Tütenil, Az Gelişmenin Sosyolojisi, Toplum y. Sahife, 97.

KAMU GİDERLERİNİN GAYRİ SAFİ MİLLİ HASILAYA ORANLARI (1967)

ÜLKELER	Kgi/ GSMH(%)	ÜLKELER	Kgi/ GSMH (%)
Macaristan	69,04	Hollanda	24,39
Polonya	52,14	Fransa	21.42
Bulgaristan	51.75	Pakistan	21.40
S.S.C.B.	48.97	İtalya	19.55
İngiltere	44.28	İran	19.30
Fed. Almanya	41.08	Güney Afrika	18.45
Avustralya	35.95	Türkiye	18.11
A.B.D.	34.52	Kanada	17.56
İsrail	33.67	Gana	17.08
Ürdün	33.60	Tayland	15.98
Yeni Zelanda	31.86	İspanya	13.42
İrlanda	29.80	Japonya	12.65
Avusturya	29.39	Arjantin	12.03
İsveç	26.91	İsviçre	8.56
Belçika	26.43	Meksika	7.13
Seylan	26.34	Filipin	9.95
Finlandiya	24.64		

Kaynak: Statistical Yearbook, U.N. 1967

Aktaran: Dr. H. Üren ARSAN, Kamu maliyesi üzerinde uluslararası istatistiksel bir araştırma sh. 19 Ankara 1973

DÜNYA ASKERİ HARCAMALARININ DAĞILIMI

Dünya askeri harcamaları	1954 (Milyar dolar)	1974 (Milyar dolar)
	126.7	210.3
Yüzde dağılımı	%	%
A.B.D.	49,2	31,5
S.S.C.B.	24,2	29,4
İngiltere	5,3	3,2
Fransa	3,3	2,8
Diğer gelişmiş ülkeler	11,7	16,1
Üçüncü Dünya	6,0	17,0

Kaynak: Disarmament or Destruction? Armamanets and Disarmament: Stockholm Uluslararası Barış Araştırma Enstitüsü (SIPRI) yayını. 1975

Aktaran: UNESCO'dan Görüş.S. 11. Kasım 1975 sh.21

AVRUPA'NIN ASKERİ MALZEME İHRACATI

(Milyon dolar olarak)

ÜLKE	1968	1970	1972	1974
Fransa	824	1298	830	3000
Federal Almanya	114	120	100	100
İngiltere	499	480	862	1500
İtalya	120	130	140	240
Toplam	1557	2028	1932	4840

Kaynak: «Time Magazine» Mart 1975 (1974 yılı için)
«Adelphi Paper no. 108 IISS, Londra-1968, 1970 ve 1972 için, Avrupa Topluluğu. S. 12 sh. 14

AVRUPA'NIN ÜÇÜNCÜ DÜNYA ÜLKELERİNE «BAŞLICA» SİLAH SİSTEMLERİ İHRACATI
(1973 sabit fiyatlarıyle, milyon dolar olarak)

ÜLKE	1960	1968	1970	1972	1974
Fransa	35	220	156	269	481
Federal Almanya	23	8	1	28	88
İngiltere	196	225	142	283	343
İtalya	7	51	33	39	106
Hollanda	1	4	7	20	25
Toplam	262	508	339	639	1043

Kaynak: «SİPRİ Yıllığı» 1975, Stockholm
Avrupa Topluluğu S. 12 sh.14

Açıklama: «Başlıca» silah sistemleri deyince, uçaklar, helikopterler, gemiler, füzeler ve zırhlı araçlar anlaşılmaktadır. Bunların değer olarak toplam silâh satışlarının % 50'sini meydana getirdiği hesaplanmıştır.

DÜNYADA BÖLGLERE GÖRE TELEVİZYON ALICI VE İZLEYİCİ SAYILARI
(Milyon olarak)

BÖLGELER	Alıcı sayısı	İzleyici sayısı
Kuzey Amerika	96,2 (a)	205,0
Lâtin Amerika	16,8	77,5
Batı Avrupa	81,9	246,4
Doğu Avrupa	45,3	221,1
Asya	30,0 (b)	120,3
Yakın Doğu	2,6	12,0 (c)
Afrika	0,2	1,6
Dünya Toplamı	273,3	883,3

(a) 89,0.u ABD ne ait.
(b) 23,0.u Japonya'ya ait.
(c) Kuzey Afrika dahil.
Kaynak: UNESCO. Etudes et documents d'information.
No: 70 La Television circule-t-elle á sens unique? sh.8
Paris 1974

BAZI AZGELİŞMİŞ ÜLKELERDE KİTLE HABERLEŞME ARAÇLARINA İLİŞKİN SAYISAL VERİLER (1972)

ÜLKE	Kitap Basımı	Günlük Gazete	Radyo Alıcısı	TV Alıcısı	Sinema Salonu
Türkiye	7032	450	3941	133	2424
Yunanistan	2621	103	1000	520	691
Portekiz	5888	29	1449	542	434
İspanya	20858	115	8000	5200	5632
Şili	997	128	1500	500	360
Brezilya	8960	274	6000	6600	3195
Meksika	4513	227	15841	3821	1937
Bolivya	586	17	1350	11	
Afganistan	33	18			24
Pakistan	1744	71	1033	129	578
Mısır	2055	14	5000	584	151
İran	3231	39	7000	1000	439
Güney Afrika	2759	26	2350		686
Nijerya	1330	17	1550	75	112
Sudan	152	22	87	18	
Suudi Arabistan	82	11	87	18	
Kenya	224	3	500	37	32

1- Kaynak: Nations Unies, Annuaire Statistique, 1975, S. 878-904

Açıklama: Veriler genellikle 1972 yılına ait olup, radyo ve TV alıcıları sayıları 1000 olarak.

2- Kaynak:İnstitut Belge D'ınformation et de Documentation. İnterstages (Special, 114/115) 15 Acut 1976 /1 Octobre 1976.

BAZI GELİŞMİŞ KAPİTALİST ÜLKELERDE KİTLE HABERLEŞME ARAÇLARINA İLİŞKİN SAYISAL VERİLER (1972)

ÜLKE	Kitap Basımı	Günlük Gazete	Radyo Alıcısı	TV Alıcısı	Sinema Salonu
ABD	81124	1794	354000	99000	10520
İngiltere	33109	109	37500	16999	1530
Fransa	24497	100	17034	12279	6126
Japonya	31074	188	70734	12279	2530
İtalya	8381	78	12488	10951	4474
Batı Almanya		1211	20290	18064	3107
İsveç	7782		1958	1536	

Kaynak: Nations Unies, Annuaire Statistique, 1975
Açıklama: Veriler genellikle 1972 yılına ait olup, radyo ve TV alıcısı sayıları 1000 olarak.

BAZI SOSYALİST ÜLKELERDE KİTLE HABERLEŞME ARAÇLARINA İLİŞKİN SAYISAL VERİLER (1972)

ÜLKE	Kitap Basımı	Günlük Gazete	Radyo Alıcısı	TV Alıcısı	Sinema Salonu
SSCB	80555	658	105300	45400	155100
Çekoslovakya	9521	28	3808	3305	3465
Bulgaristan	3978	13	2301	1286	3459
Macaristan	7293	27	2542	2058	3613
Küba	942	14	1500	575	439
Polonya	10760	44	5795	5200	2336
Doğu Almanya	4986	40	6050	4820	1170
Romanya	8765	58	3112	1944	6182
Yugoslavya	9715	25	3556	2354	1344

Kaynak: Nations Unies, Annuaire Statistique, 1975
Açıklama: Veriler genellikle 1972 yılına ait olup, radyo ve TV alıcısı sayıları 1000 olarak.

1977 YILI DÜNYA SPOR ONUR LİSTESİ

	ÜLKELER	Dünya Şamplyonu	Avrupa Şamplyoru
1-	Sovyetler Birliği	58	49
2-	Doğu Almanya	48	41
3-	ABD	37	
4-	Federal Almanya	21	23
5-	İtalya	9	7
6-	Japonya	9	
7-	İngiltere	8	11
8-	Polonya	7	11
9-	Macaristan	5	7
10-	Romanya	5	5
11-	Bulgaristan	5	2
12-	İsveç	5	2
13-	Çin Halk Cumhuriyeti	5	
14-	Fransa	4	8
15-	İspanya	4	4
16-	17- Avusturya	4	1
	Belçika	4	1
18-	19-Meksika	4	
	Küba	4	
	Danimarka	4	
21-	22- Çekoslovayka	3	3
	İsviçre	3	3
23-	Finlandiya	3	1
24-	Kanada	3	
25-	Hollanda	2	5

ÜLKELER	Dünya Şampiyonu	Avrupa Şampiyonu
26- 32- Etyopya	2	
K-H. Cumhuriyeti	2	
Avusturalya	2	
Pakistan	2	
Hindistan	2	
Venezüela	2	
Kolombiya	2	
Arjantin	2	
34- Panama	2	
35 Yugoslavya	1	4
36- 39- Portoriko	1	
Brezilya	1	
Yeni Zelanda	1	
Nikaragua	1	
40- 43- Türkiye		
İrlanda		1
İsrail		1
İskoçya		1

Kaynak: Cumhuriyet. 23 Ocak 1978

TÜRKİYE'DE TOPLAM NÜFUS VE SAYIMLAR ARASI NÜFUS ARTIŞ HIZI (1927-1975)

YILLAR	Toplam nüfus	Sayımlararası yıllık artış oranı (binde)
1927	13.648.270	
1935	16.158.018	21.10
1940	17.820.950	19.59
1945	18.790.174	10.59
1950	20.947.188	21.73
1955	24.064.763	27.75
1960	27.754.820	28.53
1965	31.391.421	24.62
1970	35.605.176	25.19
1975	40.347.719	25.00

Kaynak: 1-H.Ü. Türkiye'de Nüfus Sh. 5 Ankara 1975
2- DİE: Genel Nufus Sayımı. İdari Bölünüş (26.10.1975) Sh. XI,XII. DİE. yayın no: 813. Ankara 1977.

TÜRKİYE'DE NÜFUSUN YAŞ VE CİNSİYETE GÖRE DAĞILIMI (1935)

Yay grupları	Erkek	Kadın
0-4	1.431.441	1.297.472
5-9	1.211.031	1.127.759
10-14	848.909	745.981
15-19	558.702	485.865
20-24	749.196	640.153
Toplam Nüfus	7.936.512	8.220.938

Kaynak: H.Ü.Nüfus Etütleri Enstitüsü Türkiye'de Nüfus Sh.19.

TÜRKİYE'DE NÜFUSUN YAŞ VE CİNSİYETE GÖRE DAĞILIMI (1970)

Yaş grupları	Erkek	Kadın
0-4	2.584.899	2.516.963
5-9	2.666.016	2.529.961
10-14	2.414.885	2.176.069
15-19	1.893.407	1.807.452
20-24	1.532.288	1.363.088
Toplam Nüfus	18.063.001	17.603.548

Kaynak: DİE, Nufus sayımları
H.Ü. Nüfus Etüdleri Enstitüsü, Türkiye'de nüfus, sh. 21. Ankara 1975

(1975) (Sayıları bin olarak)

Yay grupları	Erkek	Kadın
0-4	2.757	2.646
5-9	2.787	2.660
10-14	2.720	2.490
15-19	2.308	2.155
20-24	1.828	1.710
Toplam Nüfus	20.417	19.781

Kaynak: DİE. Türkiye İstatistik cep yıllığı 1976 sh. 22 Ankara 1977

DÜŞÜK GELİRLİLERDEN YÜKSEK GELİRLİLERE DOĞRU HANE YÜZDELERİ VE GELİR PAYLARI (1973)

Haneler	Toplam gelir yüzdesi	Aşağıdan yukarı birikimli gelir yüzdeleri	Yukarıdan birikimli gelir yüzdeleri
1. Yüzde 5	0,35	0,35	100,00
2.	0,75	1,10	99,65
3.	1,03	2.13	98,90
4.	1,30	3,43	97,87
5. »	1,61	5,04	96,57
6.	1,89	6,93	94,96
7. »	2,16	9,09	93,07
8.	2,38	11,47	90,91
9.	2,68	14,15	88,53
10.	2,68	14,15	88,53
11.	3,26	20,32	82,94
12. »	3,66	23.98	79.68
13. »	4,04	28,02	76,02
14.	4,50	35,52	71,98
15.	5,10	37,62	67,48
16. »	5,88	43,50	82,38
17. »	7,12	50.59	56,50
18.	8,77	59.36	49.38
19. »	11.69	71.05	40.61
20. »	28,92	100,00	28,92

Kaynak: DPT Sosyal Planlama Dairesi Araştırma Şubesi. Gelir Dağılımı - 1973 Sahife, 21.

TARIMDAKİ MÜLK TOPRAKLARININ DAĞILIMI

Toprak Dilimleri (Dekar)	1963 Hane Yüz	1963 Birikimli Hane Yüzdesi	1963 Toprak Yüz	1963 Birikimli Toprak Yüzdesi	1973 Hane Yüz	1973 Birikimli Hane Yüzdesi	1973 Toprak Yüz.	1973 Birikimli Toprak Yüzdesi
1 - 20	40,7	40,7	11,3	11,3	44,6	44,6	8,4	8,4
21 - 50	28,1	68,8	17,7	29,0	28,3	72,9	17,9	26,3
51 - 100	18,1	86,9	22,2	51,2	16,7	89,6	22,6	48,9
101 - 200	9,4	96,3	22,2	73,4	7,0	96,6	19,5	68,4
201 - 500	3,2	99,5	15,9	89,3	2,6	99,2	16,2	84,6
501+	0,5	100,0	10,7	100,0	0,8	100,0	15,4	100,0

Kaynak: Dördüncü Bey Yıllık Kalkınma Plânı (1979 - 1983) Resmi Gazete 12.12.1978 Sayı: 16487 sh.7

VERİM ARTIRICI BAŞLICA GİRDİLER VE MAKİNELEŞMEDE GELİŞMELER

Başlıca Tarımsal Girdiler	Birim	1962	1967	1972	1977
Kimyasal Gübre Kullanımı	Bin Ton	295	1.535	3.284	6.577
Sulama Alanları	B.Hek.	1.300	1.540	2.041	2.587
Biçerdöver Parkı	Adet	6.072	7.840	9.029	20.286
Traktör Parkı	Adet	43.747	74.982	135.726	325.225
Mibzer Parkı	Adet	55.135	84.220	100.857	139.824

Kaynak: Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı a.g.e. sh. 6

12-24 YAŞLARI ARASINDAKİ EVLİ GENÇ KADINLARIN CANLI DOĞAN ÇOCUK SAYISINA GÖRE SAYISAL DAĞLIMI

	Toplam (*)	Canlı doğan çocuk sayılarına göre kadın nüfusu									
Yaş grubu	Kadın nüfusu	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
12-24	18.901	1.300	1.400								
15-19	463.725	145.108	49.102	13001	3.300	1.500	1.000	500			
20 - 24	1.293.270	393.521	335.318	165.809	61.403	21.601	8.702	3.500	1.400	700	1.000

Kaynak: DİE 26 Ekim 1975 genel nüfus sayımı % 1 örnekleme sonuçları, sh. 12-13 Ankara 1976

(*) T. Kadın nüfusu ile belirlenen, o yaş grubundaki evli, eşi ölmüş, boşanmış kadın sayılarıdır.

YERLEŞİM YERİNE GÖRE KADINLARIN İLK EVLENME YAŞI ORANI (% olarak)

	Yerleşim Yeri				
İlk evlilikte yaş	3.B. Kent	Kent	Kasaba	Köy	Türkiye
10-14	13.0	12.8	12.4	14.5	13.8
15-17	28.7	39.5	46.5	49.5	45.3
18-20	32.1	35.0	30.2	30.7	31.5
21 den yukarı	26.2	12.4	11.0	5.4	9.5
Toplam yüzde	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Ortalama yaş	18.5	17.6	17.2	16.7	17.1

YERLEŞİM YERİNE GÖRE ERKEKLERİN İLK EVLENME YAŞI ORANI (% olarak)

	Yerleşim Yeri				
İlk evlilikte yaş	3.B.Kent	Kent	Kasaba	Köy	Türkiye
17-20	8.1	10.4	10.9	23.3	17.5
18-20	16.4	22.4	21.9	34.4	28.6
21-24	33.1	36.5	37.0	24.1	29.1
25-29	32.6	25.0	22.9	13.9	19.2
30 dan yukarı	9.6	5.7	8.2	4.4	8.7
Toplam yüzde	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Ortalama yaş	24.0	22.6	23.1	20.4	21.9

Kaynak: Dr. Serim Timur. Türkiye'de aile yapısı. H. Üni. yay. No: D. 15 sh. 95-96

MEMURLARIN KADRO DERECELERİNE GÖRE SAYI VE ORANLARI (1976)

Derece	Genel katma bütçe	Tüm kamu personeli tahmini	Yüzde dağılımı
1	3.377	3.690	0,41
2	4.957	5.400	0,60
3	8.517	9.270	1,03
4	16.432	17.910	1,99
5	20.571	22.410	2,49
6	25.357	27.630	3.07
7	26.571	28.890	3,21
8	40.826	44.460	4,94
9	57.627	62.730	6,97
10	87.103	94.680	10,52
11	71.506	77.760	8,64
12	193.286	210.240	23,36
13	84.236	91620	10,18
14	94468	102.780	11,42
15	92.404	100.530	11,17
Toplam	827.238	900.000	100.00

Kaynak: TÜSİAD Araştırma Grubu, Görüş dergisi S.1 Ocak 1978 sh.10

İLKOKUL ÖĞRETMENLERİNİN KADRO DERECESİNE GÖRE SAYILARI (1974)

Derece	Sayı	Derece	Sayı
1	178	7	6.715
2	217	8	7.246
3	496	9	13.580
4	6.470	10	20.251
5	5.563	11	36.376
6	4.739	12	65.72
Toplam:			167.553

Kaynak: Öğretmenlerin meslek ve özlük sorunları, TÖB-DER Eğitim Yayınları No. 1 Ankara 1975 sh. 46 hazırlayanlar Seferoğlu Binali vd.

NÜFUSUN ÜÇ ANAYAŞ GRUBU ARASINDA BÖLÜNÜŞÜ (1965-1975)

(Yüzde)

Yaş grupları	1965	1970	1975 (1)
0-14	42,0	41,8	40,1
15-64	54,1	53,8	55,4
65 ve yukarısı	3,9	4,4	4,5

(1) 1975 nüfus sayısı yüzde 1 örnekleme sonuçları.

Kaynak: Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983) Resmi Gazete. 12.12.1978 Sayı: 16487 sh.101, 102

TÜRKİYE'NİN YURT İÇİ VE YURT DIŞI EMEK PİYASASI 1962-1977

(15 ve + yaş) (E+K)
(Ekimin son haftası)
(Bin kişi)

	1962	1967	1972	1977
I. Toplam sivil işgücü arzı	13.133	13.868	15.013	16.161
II. Toplam sivil işgücü talebi	12.643	13.238	13.917	14.726
III. Tarımsal işgücü fazlası hariç, kır ve kent kesimlerindeki işgücü fazlası	490	630	1.096	1.435
a. İş aranan işsizler	150	120	199	241
b. İş aramayan işsizler veya iş bulma ümidi kırılmış işçiler	340	510	897	1.194
IV. Tarımsal işgücü fazlası	950	1.050	900	740
V. Türkiye'deki yurt içi işgücü fazlası	1.440	1.680	1.996	2.175
VI. Yurt içi gşgücü fazlası oranı (%)	11,0	12,1	13,3	13,5
Yurt dışında çalışanlar	20	165	160	711

Kaynak: Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı a.g.e. sh. 16

İKTİSADEN FAAL NÜFUSUN ÖĞRENİM DURUMU

(12+yaş)
(bin kişi)

	1970		1975	
	Sayı	Yüzde pay	Sayı	Yüzde pay
TOPLAM	15.118,9	100,0	16.349,4	100,0
Okuma yazma bilmeyen	6.775,6	44,9	6.067,5	37,1
Bir öğrenim kurumundan mezun olmayan	1.744,4	11,5	1.459,9	8,9
ilkokul	5.391,5	35,7	7.174,8	43,9
Ortaokul	390,7	2,6	588,9	3,6
Orta dengi	18,4	0,1	20,4	0,1
Orta toplam	409,1	2,7	609,3	3,7
Lise	197,0	1,3	318,3	1,9
Lise dengi	256,4	1,7	386,9	2,4
Lise toplamı	453,4	3,0	705,2	4,3
Yüksekokul-Üniversite	219,1	1,4	275,0	1,7
Bilinmeyen	125,6	0,8	57,5	0,4

Kaynak: Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Plânı (1979-1983)
Resmi Gazete 12.12.1298 Sayı: 16487 sh.18

İKTİSADEN FAAL NÜFUSUN MESLEKTEKİ MEVKİLERİNE GÖRE EĞİTİM DURUMU

(Yüzde)

Meslekteki mevki	Ücretli		İşveren		Kendi hesabına çalışanlar		Ücretsiz aile işçisi	
Okul yazarlık durumu	1970	1975	1970	1975	1970	1975	1970	1975
Okuma yazma bilmeyen	18,6	11,6	16,9	6,7	45,6	41,7	60,9	53,5
Okuldan mezun olmayan	9,9	6,1	11,5	6,7	17,9	15,1	8,5	6,3
İlkokul	49,6	54,7	49,8	58,6	32,3	38,2	29,2	38,4
Ortaokul	6,9	8,7	9,3	10,3	1,9	2,4	0,4	1,2
Lise	9,5	13,2	6,7	10,4	1,2	1,1	0,2	0,5
Üniversite ve yüksekokul	4,1	5,0	4,3	6,6	0,6	0,7	0,2	0,1
Bilinmeyenler	1,4	0,7	1,5	0,7	0,5	0,1	0,6	

Kaynak: Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Plânı a.g.e. sh. 19

GENÇ NÜFUSUN İKTİSADİ FAALİYET KOLLARI VE YAŞ GRUPLARINA GÖRE DAĞILIMI

(1975 yılı için, 12 ve yukarı yaşlardaki faal nüfus)

İktisadi faaliyet kolu	Yaş grupları 12-14	15-19	20-24
Ziraat, ormancılık, avcılık ve balıkçılık	1.019.656	1.690.091	1.118.961
İstihraç sanayi	400	7.400	11.901
İmalât sanayi	57.203	250.514	191.910
Elektrik, gaz ve su	200	801	2.400
İnşaat ve Bayındırlık iş.	7.000	65.203	56.703
Toptan ve parekende ticaret lokanta ve oteller	21.001	105.606	87.905
Ulaştırma, haberleşme ve depolama	1.800	34.502	78.504
Mali kurumlar, sigorta, taşınmaz mallara ait işler ve kurumları, yardımcı iş hizmetleri	300	8.200	26.802
Toplum hizmetleri, sosyal ve kişisel hizmetler	22.901	124.406	578.331
İyi tanımlanmamış faaliyetler	16.301	90.705	100.005
Toplam	1.146.762	2.377.428	2.253.422

Genel toplam (12 ve 24 yaş arasındaki faal nüfus) 5.977.612

Kaynak: DİE Türkiye İstatistik Yıllığı 1976 sh. 26 Ankara 1977

GENÇ NÜFUSUN YAŞ GRUPLARINA GÖRE ÇALIŞMA YAŞAMI İÇİNDEKİ STATÜSÜ

(1970 Yılı için, 12 ve daha yukarı yaşlardaki fal nüfus)

Yaş grupları	Toplam faal nüfus	Ücretliler	İşverenler	Kendi hesabına	Ücretsiz aile işçisi
12-14	1.067.678	454.471	1.164	26.550	585.493
15-19	2.187.544	781.368	7.421	168.902	1.229.853
20-24	1.996.378	482.551	7.882	213.365	1.292.580
Genel Toplam (12-24)	5.251.600	1.718.390	16.467	408.817	3.107.926

GENÇ NÜFUSUN KENTSEL BÖLGELERDE YAŞ GRUPLARINA GÖRE ÇALIŞMA YAŞAMI İÇİNDEKİ STATÜSÜ (1970 yılı için, 12 ve yukarı yaş. faal nüfus)

Yaş grupları	Toplam faal nüfus	Ücretliler	İşverenler	Kendi hesabına	Ücretsiz aile işçisi
12-14	93.859	74.782	461	8.354	10.262
15-19	462.947	373.175	3.641	59.048	27.083
20-24	730.406	627.489	4.869	76.219	21.829
Genel Toplam (12-24)	1.287.212	1.075.446	8.971	143.621	59.174

ÇALIŞMA YAŞAMI İÇİNDEKİ STATÜSÜNE GÖRE TOPLAM FAAL NÜFUSUN VE GENÇ FAAL NÜFUSUN SAYISAL DURUMU (1970 yılı için)

Yaş grupları	Toplam faal nüfus	Ücretliler	İşverenler	Kendi hesabına	Ücretsiz aile işçisi
12-65	15.118.887	4.172.699	105.487	4.036.372	6.804.329
12-24	5.251.600	1.718.390	16.467	408.817	3.107.926

Kaynak: DİE 1970 Genel nüfus sayımı. Nüfusun sosyal ve ekonomik nitelikleri sh. 194, 195'ten tarafımızdan düzenlendi.

GENÇ İŞÇİLER ARASINDA İŞ KAZASI VE MESLEK HASTALIĞI SONUCU ÖLÜMLERİN YILLARA GÖRE SAYISAL DURUMU

Yaş grupları	1974	1975	1976	1977
-14	5	3	7	11
15-19	75	74	54	103
20-24	142	119	152	166
25-29	179	159	170	217
Tüm yaşlar (14-60)	1.117	1.038	1.113	1.309

DAİMİ İŞGÖREMEZLİK VAKALARI

Yaş grupları	1974	1975	1976	1977
-14	30	24	18	37
15-19	339	322	350	399
20-24	373	356	460	507
25-29	446	542	530	612
Tüm yaşlar (14-60)	2.762	2.764	3.187	3.454

İŞ GÖREMEZLİĞİ GEREKTİREN HASTALIK VAKALARI

Yaş grupları	1974	1975	1976	1977
-14	1.605	1.488	2.924	4.012
15-19	57.724	32.976	56918	68.535
20-24	96.727	91.525	122.562	138.614
Tüm yaşlar (14-60)	828.523	884.211	1.010.921	1.090.399

İŞ KAZALARI VE MESLEK HASTALIKLARI VAKALARI

Yaş grupları	1974	1975	1976	1977
-14	1.382	692	1.395	1.727
15-19	29.660	14.102	26.688	29.071
20-24	34.994	31.104	40.621	40.399
Tüm yaşlar (14-60)	180.525	182.906	197.018	200.323

Kaynak: SSK. İstatistik Yıllığı 1977 sh. 59, 67, 70, 83.

Not: Tüm yaşlar 14, yaş altını ve 60 yaşın üstünü kapsamaktadır.

YURT DIŞINDA ÇALIŞAN TÜRK İŞÇİLERİN ÜLKELERE GÖRE DAĞILIMI (31.12.1973 tarihine göre)

ÜLKE	Erkek	Kadın	Toplam	Yüzde
Batı Almanya	480.252	135.575	615.827	78.8
Fransa	33.270	172	33.892	4.3
Avusturya	27.905	2.622	30.527	3.8
Hollanda	27.391	2.700	30.091	3.8
Avustralya	17.619	2.710	20.329	2.5
İsviçre	17.000	2.710	19.710	2.5
Belçika	13.809	220	14.029	1.7
Danimarka	6.040	210	6.250	0.7
İsveç	3.139	1.922	5.061	0.6
İngiltere	1.880	131	2.011	0.2
Ötekiler	8.627	117	8.744	1.1
Toplam	637.382	149.089	786.471	100.0

Kaynak: İlhan Gülsün: Sayılarla yurt dışında işçilerimiz ve sorunlarına ait istatistikler. İİBK. Ankara 1974'ten Aktaran: Emre Kongar: Türkiye'nin toplumsal yapısı sahife 333. Cem yay. İst. 1976

İŞÇİ DÖVİZLERİNİN İHRACATA ORANI (1967-76)

Yıllar	Gelen işçi dövizi (milyon dolar)	Gelen dövizin ihracata oranı (yüzde)
1967	93.029	17.7
1968	107.318	21.6
1969	140.636	26.2
1970	273.020	46.4
1971	471.000	69.6
1972	740.106	83.6
1973	1.183.255	89.8
1974	1.426.307	93.1
1975	1.299.648	92.7
1976		

Kaynak: T. Odalar Birliği. İktisadi Rapor. 1977 sayfa: 72 Ankara 1977

ALMANYA'DAKİ YABANCI İŞÇİLERİN GELDİKLERİ ÜLKELERE GÖRE SAYI VE ORANLARI (1977)

	İşçi sayısı	%
Türk	1.079.300	27.5
Yugoslav	640.400	16.3
İtalyan	568.000	14.5
Yunanlı	353.700	9.0
İspanyol	219.400	5.6
Avusturyalı	169.200	4.3
Diğer	895.000	22.8
Toplam:	3.925.000	100.00

Kaynak: TUSİAD Görüş dergisi, S. 1, Ocak 1978 sh. 13

TÜRKİYE'DE YURT DIŞINA GÖNDERİLEN İŞGÜCÜ

Yıllar	Sayı (birikimli)
1969	351.221
1970	480.796
1971	569.238
1972	654.467
1973	790.287
1974	810.270

Kaynak: III.üncü Beş Yıllık Plân ve İş ve İşçi Bulma Kurumu.
Aktaran: T.Z.O. Birliği: Zirai ve İktisadi Durum Raporu. 1974-1975 Yayın no: 102, sayfa: 664. Ankara 1976.

DÜRDÜNCÜ BEŞ YILLIK KALKINMA PLANINDA GENÇLİK SORUNLARI

«Gençlik kesimi olarak tanımlanan 12-24 yaş grubunun toplam nüfus içindeki oram 1965 yılında yüzde 24,1 iken 1975 yılında yüzde 27,4 olmuştur. 1978 yılı sonunda ise yüzde 28,2'ye ulaşacağı tahmin edilmektedir. Giderek azalmakla birlikte genç nüfusun yaklaşık yüzde 55,0'ı kırsal alanda yaşamaktadır. Ancak genç çağ nüfusu iş ve eğitim olanaklarının göreli olarak çok olduğu, gelişmişlik düzeyi yüksek büyük kentlerde yoğunlaşma eğilimindedir.

İktisaden aktif olan toplam genç nüfusun, aktif nüfusa oranı 1965'de yüzde 27,9 1970'de 28,8, 1975'de ise yüzde 28,3'dür. Öteyandan iktisaden aktif olan genç nüfusun, toplam 12-24 yaş grubuna oranı ise, sayım yıllarına göre giderek azalmaktadır. 1965'te yüzde 72,0, 1970 de 63'4 olan bu oran, 1975'de yüzde 57,9'a düşmüş bulunmaktadır.

Kentlerde eğitim ve öğretim olanaklarının artması, sanayide ücretlerin ve kent yaşamının çekiciliği v.b. nedenler, kırsal alanlarda genç yaş grubundaki iktisaden aktif olanların sayıca azalmalarına neden olmaktadır.

Genç yaş grubundaki kadın-erkek işçilerin, çalışma alanları ve koşulları, çocuk işçi çalıştırma yasağı, gece çalıştırma yasağı, ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırma yasağı, yer ve su altında çalıştırma yasağı gibi belirli yasal düzenlemelere karşın, uygulamada yeterli ve etkili bir denetim sistemi kurulamamıştır.

12-24 YAŞ GRUBUNDA İKTİSADEN FAAL OLANLARI

(Bin kişi)

	1965	1970	1975
İktisaden faal nüfus toplamı	13.538	14.534	16.349
15-24 yaş grubu toplamı	5.254	6.595	8.000
İktisaden faal olan 15-24 yaş grubu			
Kadın	1.521	1.683	1.794
Erkek	2.262	2.501	2.837
Toplam	3.783	4.184	4.631
İktisaden faal genç nüfusun, toplam iktisaden faal nüfusa oranı	27,9	28,8	28,3
İktisaden faal genç nüfusun, toplam 15-24 yaş grubuna oranı	72,0	63,4	57,9

Kaynak: DİE

Öte yandan tarım kesimindeki genç işçilerin toplumsal güvenliği, iş kazası ve meslek hastalıkları konularında da kamuca bir hizmet sunulamamıştır.

12-24 yaş grubunda, okuma-yazma bilmeyenlerin oranının azalmasına karşın, 1975 nüfus sayımına göre bu kesimin yüzde 19,1'i hâlâ okuma-yazma bilmemektedir. Kadınlarda okuma-yazma bilmeyenler oranı erkeklere göre daha fazladır.

Okuyan gençlik kesiminin, özellikle yüksek öğrenimdeki gençliğin en önemli sorunlarından biri de barınmadır. Bu alanda kamu, Silâhlı Kuvvetler. Kamu İktisadi Teşebbüsleri, il özel idareleri, belediyeler, vakıf ve derneklerin yanı sıra, özel kurum ve kuruluşlar da hizmet sunmaktadır. Ancak, kamu kesimindeki çeşitli kuruluş yurtlarında olduğu gibi tüm öğrenci yurtlarında ücret ve hizmetler önemli farklılıklar göstermektedir.

Kamuya ait yurtlarda büyük sayılara varan boş yatak kapasitesi bulunmaktadır. Boş yatak kapasitesinin giderek arttığı ve bu açığın özellikle erkek öğrencilerin barındığı yurtlarda bulunduğu gözlenmektedir.

YÜKSEK ÖĞRENİMDEKİ ÖĞRENCİ SAYISI VE ÖĞRENİM KREDİSİNE GELİŞMELER

Öğrenim yılları	Yüksek öğrenimdeki öğrenci sayısı	Kredi için Başvuranlar	Kurumca tahsis Edilenler	Kredi alan kümülatif öğrenci sayısı	Kredi alan öğrencilerin, toplam yüksek öğrenim öğrencilerine oranı
1962-66	389.569	33.238	9.886	24.710	6,3
1967-72	854.437	55.995	16.135	94.683	11,1
1973	172.075	11.744	11.645	31.587	18.4
1974	185.285	16.893	16.893	45.415	24,5
1975	218.934	32.511	30.189	69.963	32,0
1976	287.154	31.314	28.475	92.744	32,3
1977	347.239	47.838	30.350	123.094	35,4

Kaynak: Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğü

Yükseköğrenim gençliğinden, dar gelirli olanların tümünün öğrenim kredisinden yararlandırılması sağlanamamıştır. Ayrıca, belirlenen öğrenim kredisi de yeterli olmaktan uzaktır. Verilen öğrenim kredisinin bir bölümünün de barınma ücreti olarak geri alınması öğrencileri daha zor durumda bırakmaktadır.»

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Plânı (1979-1983) Resmî Gazete 12.12.1978 sayı: 16487 sh. 101, 102. den aynen.

KAYNAKLAR

«En kolayından başla öğrenmeye,
çoktan geldi zamanı,
sakın geciktik falan deme!
Alfabe yetmez ama, öğren onu,
başla bir kez ve dayan!
Ne yap yap, öğren her şeyi,
ve ne yap yap, başa geç!

Sürgünde misin, öğren!
Zindanda mısın, öğren!
Altmışında mısın, öğren!
Ve ne yap yap, başa geç!

Sen, evsiz barksız, okula git!
Sen, tir tir titreyen, yut bilgiyi!
Sen, aç ve çıplak, al kitabı eline!

Bir silâhtır sana o,
Sarıl ona başa geç! (29)»

NOT: Kaynaklar listesi araştırmadaki bölüm konularına göre düzenlenmiş olup, çalışmada doğrudan ve dolaylı olarak yararlanılmış olan yapıtları göstermektedir. Kaynaklar arasında, araştırmanın yarışmaya teslim edilme tarihinden sonra yayınlanmış yayınlarla, önceden yayınlanmış olup, bu tarihten sonra elimize geçmiş olan kitaplara da yer verilmiştir. Konulara göre düzenlediğimiz kaynaklar, özgün olarak hazırlanmış ve bölümlenmiş bir eğitim listesi olmamakla birlikte, yine de okuyucuya ve özellikle gençlere konular üzerine bir kaynakça ve okuma listesi olarak da yararlı olabilir diye düşündük

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ, KONUSU, KAPSAMI VE AMACI

Araştırmanın Yöntemi: **Toplumsal Biçimlenme, Toplumsal Sınıflar, Toplumsal Devrim, Devlet, Bilimsel Dünya Görüşü, Bilim Yöntemi, Toplumbilim.**

K. MARX: **1844 El Yazmaları. Ekonomi Politik ve Felsefe** Sol. Y. 1976

» **Ekonomi Politiğin Eleştirisine Katkı.** Sol. Y. 1970

» **Marx'ın Toplum Kuramı (Seçme Metinler).** Doğan Y. 1971

» **Toplumsal Sınıflar ve Sınıf Çatışması** SBFD Aralık 1968

K. MARX-F. ENGELS: **Alman İdeolojisi (Feuerbach).** Sol. Y. 1976

» » **Felsefe İncelemeleri.** Sol. Y. 1968

» » **Komünist Manifesto.** Bilim ve Sosyalizm. Y. 1970

» » **Düşünceler, Aforizmalar.** Yeni Dünya Y. 1975

K. MARX-F. ENGELS-İ. LENİN: **Marksist Felsefe Yazıları.** Bilim Y. 1976

» » » **Evrensel Çelişki ve Tarihsel Maddecilik** Ana. Y. 1975

F. ENGELS: **Anti-Dühring.** (2. cilt) Sol. Y. 1966, 1967

» **Doğanın Diyalektiği.** Sol. Y. 1970

» **Ütopik Sosyalizm ve Bilimsel Sosyalizm** Sol. Y. 1970

» **Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni** Sol. Y. 1971

V.İ.LENİN: **Felsefe Defterleri.** Sosyal. Y. 1976

» **Materyalizm ve Ampiryokritisizm** Sol. Y. 1976

» **Devlet ve İhtilâl** Bilim ve Sosyalizm. Y. 1969

» **Marksizm Devlet Üzerine.** Öncü K. Y. 1975

» **Devlet P. D.** Türk Solu. Y. t. Yok.

» **Düşünceler- Aforizmalar** Yeni Dünya, Y. 1975

» **Marksizmin Kaynağı** Gün. Y. 1967

» **Seçme Yazılar**. Gerçek. Y. 1966
J.STALİN : **Diyalektik ve Tarihi Materyalizm (S.B.K.P. Tarihi - Bolşevik - P.D.** Aydınlık Y. 1970 İçinde)
G.DİMİTROV: **Düşünceler-Aforizmalar.** Yeni Dünya Y. 1976
G.PLEHANOV:**Marksist Düşüncenin Temel Meseleleri.** Sosyal Y. 1964
» **Sosyalizm ve Siyasi Mücadele.** Payel. Y. 1967
» **Sınıf Mücadelesi.** Payel Y. 1969
» **Sanat ve Sosyalizm** Sosyal Y. 1967
» **Militan Materyalizm.** Ser. Y. 1977
G.POLİTZER: **Felsefenin Başlangıç İlkeleri.** Sol. Y. 1970
» **Felsefenin Temel İlkeleri.** Sol. Y. 1970
V.AFANİSİEV: **Felsefenin İlkeleri. I. Diyalektik Materyalizm.** Yar. Y. 1974
» **Felsefenin İlkeleri. II. Tarihi Materyalizm.** Yar. Y. 1974
» **Bilimsel Komünizm Kızılırmak**. Y. 1976
KUUSİNEN: **Diyalektik Materyalizm.** Sosyal. Y. t. yok.
» **Tarihi Materyalizm.** Sosyal. Y. 1966
» **Marksizm Leninizmin İlkeleri. 1. Diyalektik ve Tarihi Materyalizm.**Yar. Y. 1975
M.CORNFORTH: **Marksist Klasikleri Okuma Kılavuzu.** Sol. Y. 1975
» **Bilgi Teorisi.** Maya Y. 1975
» **Sosyalistler İçin Felsefe.** Sol. Y. 1965
» **Teorik Çalışmada Nesnellik ve Partizanlık.** Yurt ve Dünya D. Sayı: 1 ocak 1977
R. KOSOLAPOV: **Sosyalist Teorinin Sorunları.** Ürün. Y. 1975
Sosyalist Ülkü: Teori ve Gerçeklik. BSS. D. eyül 1978
H. LEFEBVRE: **Marx'ın Sosyolojsi.** Öncü. K. Y. 1968
» **Sosyalist Dünya Görüşü - Diyalektik Maddecilik.** Hür. y. 1965
» **Karl Marx'ın Hayatı ve Eserleri.** I-II. Adadolu Y. 1968
» **V.İ. Lenin. Hayatı ve Eserleri I-II.** Anadolu.Y. 1968.
M. BEER: **Karl Marx.** Öncü. K. Y. 1968
» **Hegel'in Felsefesi ve Marx'ın Tarih Anlayışı.** Önü K. Y. 1969
E.BURNS: **Marksizmin Temel Kitabı.** Ant. Y. 1968
W. DOCHET: **Marksist Felsefe Nedir?** Toplum Y. 1967
G.COGNİOT: **İlkçağ Materyalizmi (Yunan-Roma).** Anadolu. Y. 1968

» **Çağdaşımız Karl Marx.** Bilim ve Sosyalizm. Y. 1975
D.DİAZANOV: **K. Marx - F. Engels. Hayat ve Eserlerine Giriş.** Belge Y. 1978
V.VYGODSKİ: **Marx'ın Düşüncesinin Gelişimi.** Bilim ve Sosyalizm. Y. 1976
E.A. STEPHANOVA: **F. Engels. Hayatı ve Mücadelesi 1820-1895** Odak Y. 1976
E. BOTİGELLİ: **Bilimsel Sosyalizmin Doğuşu. Bilim ve Sosyalizm.** Y. 1976
P.FEDESOYEV v.d: **Karl Marx- Biyografi.** Öncü. K.Y 1976
P. FEDESOYEV: **Felsefe, Dünya Görüşü Bilim.** BSS. D. aralık 1978
» **Leninciliğin Sosyalist Devrim Teorisi.** Konuk Y. 1978
M.ROSENTHAL-P. YUDİN: **Materyalist Felsefe Sözlüğü** Sosyal Y. 1972
M.BUHR-A.KOSİNG: **Marksçı-Leninci Felsefe Sözlüğü.** Konuk. Y. 1976
L. SEVE: **Felsefe ve Siyaset** Anadolu. Y. 1968
O.LANGE: **Ekonomi Politik.** Ataç. Y. 1965
» **Ekonomi Politik'in Metodu.** Ataç Y. 1966
» **Ekonomi Politikte Akımlar ve Bilimsel Bilgilerin Belirlenmesi.** Ataç Y. 1968.
Y.ZUBRİTSKİ v.d: **İlkel Topluluk, Köleci Toplum, Feodal Toplum** Sol. Y. 1978
» **Kapitalist Toplum.** Sol. Y. 1978
A. SPİRKİN- O. YAKHOT: **Diyalektik ve Tarihi Materyalizm.** Bilim Y. 1974
BOGUSLAVSKİ v.d: **Diyalektik ve Tarihsel Materyalizmin Alfabesi.** Sol. Y. 1977
V. A. MALİNİN v.d: **Felsefenin Temelleri I. Diyalektik Maddecilik.** Konuk Y. 1979
G. LUKACS: **Lenin'in Düşüncesi.** Belge Y. 1979
L. ALTHUSSER: **Lenin ve Felsefe** Birikim Y. 1976
İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları Birikim Y. 1978
G. THOMSON: **İnsanın Özü** Payel Y. 1976
L.GOLDMANN: **İnsan Bilimleri ve Felsefe.** Kavram Y. 1977
» **Diyalektik Araştırmalar** Kavram.Y. 1976
L. SCHWARTZ: **Marksçılık ve Bilimsel Düşünce.** Çan. Y. 1975
H. MÜHLESTAİN: **Ütopyacılık ve Marksçı Hümanizma.** Çan Y. 1976

J. BURY: **Düşünce Özgürlüğünün Tarihi:** 1978
M.CACHİN: **Bilim ve Din** Sosyal Y. 1965
H.SELSAM: **Din, Bilim ve Felsefe** Bilim Y. 1976
J.BERNALL: **Marx ve Bilim.** Bilim ve Sosyalizm. Y. 1965
» **Materyalist Bilimler Tarihi I-II** Sosyal Y. 1976
B.RUSSELL: **Bilimin Toplum Üzerindeki Etkileri.** Özgün. Y. 1976
G.OSİPOV: **Toplumbilim-Teori ve Yöntem Sorunları.** Sol Y. 1977
V.KELLE-M.KOVALSON: **Tarihsel Maddecilik: Marksist Toplum Kuramının Ana Çizgileri.** Öncü K. Y. 1978
F.FÜRNBERG: **Bilim, İdeoloji, Politika.** Yeni Dünya. D. Sayı: 3 Mart 1975
P. KOPNİN: **Bilimsel Düşünce Metodu.** Ürün Sosyalist D. Sayı: 3 Eylül 1974
R.ARİSMENDİ: **Marksizmin Bilimselliği ve Günümüzde Marksizm - Leninizm Konseptinin Önemi.** BSS D. ekim 1978
K. HAGER: **İşçi Sınıfının Bilimsel Dünya Görüşü.** BSS. D. Eylül 1978
L. PADİLLA v.d: **Yaratıcı Bir Biçimde Geliştirilen Devrimci Öğreti.** BSS D. Haziran 1978
J. LEWİS: **Burjuva İdeolojisinin Bunalımı.** Ürün Sosyalist D. Sayı: 11
L. COLLETTI: **Marksizm ve Diyalektik.** Toplumcu Düşün. sayı: 2, temmuz 1978
W.MİLLS: **Sosyoloji ve Politika.** SBFD Haziran 1970
» **Toplumsal Tabakalaşma Sosyolojisi.** SBFD. Eylül-aralık 1964
M. DUVERGER: **Sosyal Bilimlere Giriş.** Bilgi. Y. 1973
Siyaset Sosyolojisi Varlık. Y. 1975
» **Siyasi Partiler.** A.Ü. Hukuk F.Y. 1970
A.P. SOROKİN: **Bir Bunalım Çağında Toplum Felsefeleri.** Bilgi Y. 1972
G.BOUTHOUL: **Sosyoloji Tarihi.** Gelişim.Y. 1975
» **Siyaset Sosyolojisi** Gelişim Y. 1975
J.DUVİGNAUD: **Sosyolojiye Giriş.** Varlık Y. 1977
T. B. BOTTOMORE: **Marx'ın Toplumbilimi.** SBFD mart 1965
» **Toplumbilim.** Doğan Y. 1977
K. POPPER: **Diyalektik Nedir** SBFD Mart 1964
H. REICHENBACH: **Tolumbiliminde Olasılık Yöntemleri.** SBFD Haziran 1964
B. HOSELITZ: **Teknik Değişmenin Tolumsal Etkilerinin İncelenmesinde Temel Kavramlar.** SBFD Haziran 1964

S.W.MOORE: **Marx Engels Lenin'de Devlet Kuramı.** Teori Y. 1977
R. MİLİBAND.v.d.: **Kapitalist Devlet Sorunu** Birikim Y. 1977
M. R. WEYL: **Gerçekte ve Eylemde Hukuk'un Payı.** Konuk Y. 1975
B. BRECHT; **Me-Ti Tarihte Diyalektik** Günebakan Y. 1977
» **Gerçeği Yazmanın Beş Güçlüğü.** Yeni Adımlar D. ocak 1973
A.GRAMSCI: **Aydınlar ve Toplum** Çan. Y. 1967
» **Felsefe ve Politika Sorunarı** Payel Y. 1976
A.CASANOVA.v.d.: **Aydınlar ve Sınıf Mücadelesi.** Bilim y. 1974
S.NADEL: **Çağımızda Kapitalizm ve Aydınlar** Konuk Y. 1976
P.A. BARAN: **Aydınların Görevi ve Sorumluluğu.** Doğan Y. 1976
A. A. ZVORYKİN: **Sovyetler Birliğinde Toplumbilimler.** SBFD Haziran 1969

----------o----------

E.BAŞAR: **Sosyalizm Sözlüğü-Kavramlar, Biyografiler** -Toplum Y.1965
S.HİLAV: **100 Soruda Felsefe El Kitabı.** Gerçek Y. 1970
» **Diyalektik Düşüncenin Tarihi** Sosyal Y. 1966
Ç.YETKİN: **Faşist Devlet Felsefesi.** Önder Çevre Y. 1978
A. ŞENEL: **Sağcı Düşünüşün Kritik Tarihi.** Doğan Y. 1968
M. KAPANİ: **Politika Bilimine Giriş** A.Ü. Hukuk. F.Y. 1978
V. ARAL: **Hukuk ve Hukuk Bilimi Üzerine** İ.Ü. Hukuk F.Y. 1975
H. KIVILCIMLI: **Bilimsel Sosyalizmin Doğuşu - Marx, Engels Çağı-** Tarihsel Maddecilik Y. 1970
» **Metafizik Sosyoloji Eleştirileri.** Ararat. Y. 1970
D. ERGUN: **100 Soruda Sosyoloji El Kitabı.** Gerçek Y. 1973
» **Sosyoloji ve Tarih.** (Sosyolojide Yöntem Sorunu) Yar. Y.1973
Toplumsal Bilimlerde Yöntem ve Araştırma Teknikleri Arasındaki Farklar ve Bu Farkları Açıklığa Kavuşturma Zorunluluğu (Türkiye'de Toplumsal Bilim Araştırmalarında Yaklaşımlar ve Yöntemler Semineri. İçinde Bildiri). S. Karabaş - Y. Yeşilçay (Derleyenler) ODTÜ Türk Halk Bilimi Topluluğu Y. 1977
» **Bilimi Soysuzlaştırmak.** Cumhuriyet 18.2.1978
İ.TEKELİ: **Çevre Ülkelerinde Toplumsal Bilimlerin İdeolojik Sorunları** (Türkiye'de Toplumsal Bilim Araştırmalarında Yaklaşımlar ve Yöntemler Semineri. İçinde bildiri) y.a.g.e.
Çeşitli Sistem Yaklaşımları ve Bunların İç İlişkileri Üstüne

Amme İdaresi. D. aralık. 1971
İ. BEŞİKÇİ: **Bilim Yönteml.** Komal Y. 1976
» **Araştırılacak Konu ve Sorunlar.** (İçinde Bildiri.) H.Ü.Y. 1971
C.YILDIRIM: **100 Soruda Bilim Felsefesi.** Gerçek Y. 1973
» **100 Soruda Bilim Tarihi** Gerçek Y. 1974
C.O.TÜTENGİL: **Sosyal İlimlerde Araştırma ve Metod.** İ. Ü. İktisat F. Y. 1971
Üniversitelerimizin Araştırma İşlevleri. İ.Ü.Bülteni mart 1978
T. ÇAĞATAY: **Günün Sosyolojisine Giriş.** A.Ü.DTCF Y. 1968
B.TOLAN: **Toplumbilimlerine Giriş.** 1978 Ankara.
K. FİŞEK: **Yönetim.** A.Ü. S.BF.Y. 1975
Ö. OZANKAYA:**Toplumbilime Giriş.** A.Ü.SBF. Y. 1975
» **Toplumbilim Terimleri Sözlüğü** TDK. Y. 1975
» **Toplumsal Değişme Olarak İktisadi Gelişme** SBFD Mart 1965
Demokratik Siyasal Kültürün Gelişmesinde Toplum Bilimler Öğretiminin Katkısı. SBFD Aralık 1971
Toplumsal Değişme Üzerine Düşünceler. SBFD. Eylül - aralık 1973
Toplumbilimler ve Demokratik Toplumsal Gelişim SBF. BYYO Yıllık 1973
» **Söylevin Toplumbilimsel İçeriği** Türk Dili kasım 1977
T. BULUTAY: **Bilim Üzerine Bazı Düşünceler** SBFD eylül 1972
Ş. MARDİN: **İdeoloji** Sosyal Bilimler Derneği Y. 1976
» **Toplum Bilimlerinde Teoriler Üzerine Bir Not.** SBFD. Eylül - Aralık 1964
Ü.OSKAY: **C. Wright Mille ve Toplumbilimi «Uncle Tom» olmaktan kurtarma çabalarındaki yeri.** A.Ü. SBF. BYYO. Yıllık. 1974/ 1976
C.EROĞUL: **Toplumsal Araştırmalarda Diyalektik Yöntem.** SBFD Eylül 1966
Marksist Devlet Kuramı Hakkında Bir Not. SBFD. Mart - Haziran 1974
Siyaset Kavramı Hakkında Bir Deneme. SBFD. Eylül - aralık 1974
Ü.GÜRKAN: **Sosyal Değişmeler.** (Abadan'a Armağan içinde makale)

A.Ü.SBF. Y. 1969

B.GÜVENÇ: **Sosyal Bilimlerde Kavram Kargaşası Üzerine.** (Türkiye'de Toplumsal Bilim Araştırmalarında Yaklaşımlar ve Yöntemler Semineri'ne sunulmuş bildiri) y.a.g.e.

» Kültür Sınıflaması Denemeleri HSBB D. Mart 1971

E.KONGAR: **Toplumsal Değişme.** Bilgi Y. 1972

» **Sosyal Çalışmaya Giriş.** Sosyal Bilimler Derneği Y. 1972

» **Toplum ve Toplumsal Değişme** HSBB. D. ekim 1969

» **Türkiye'de 1960'dan Sonra Sosyal Bilim Araştırmalarının Siyasal Bilim Yönünden Getirdikleri: Bir Yaklaşım Önerisi** HSBB.D. Mart -Ekim 1976

» **Lise Sosyoloji Kitabı Üzerine.** Türk Dili ocak 1977

Y. KÜÇÜK: **Bilimlerin Sonu ve Bilimin Doğuşu.** Yurt ve Dünya D. mayıs 1977

N. YILDIRIM: **« Bilimin Sonu ve Bilimin Doğuşu» Bilimin Laüballiliğe tahammülü yoktur.** Toplum ve Bilim D. Güz 1977 sayı 3

R. KELEŞ (der): **Toplumbilimlerinde Araştırma ve Yöntem.** TODAİE Y.1967

R.KELEŞ: **İdeolojiler, Kent Politikaları ve Üçüncü Dünya.** SBF D. Mart 1976

A.ÜNSAL: **Toplumsal Değişme ve Hukuk.** HSBB. D. Mart 1976

» Toplumsal Değişme ve Hukuk. HSBB. D. Mart 1972

» Hukuk ve Toplumsal Yaşam SBFD eylül 1972

» Hukuk Sosyolojisi ve Türkiye'deki Geleceği. SBF D. Mart - Aralık 1975

B. BORAN: **Toplumsal Yapı Araştırmaları** A.Ü. DTCF. Y. 1945

» **Türkiye ve Sosyalizm Sorunları.** Tekin Y. 1970

» **Bilim Adamının Sorumluluğu.** Yürüyüş D. Sayı 50. mart 1946

Ö.BOZKURT: **Ayrımsal Sosyoloji ve Toplumsal Yapı.** TODAİE. Y. 1972

Ö.BOZKURT (der.): **Yönetim Sosyolojisi** (Yönetim Sosyolojisi Kollokyumuna sunulan bildiriler, tartışmalar) DODAİE. Y. 1977

M.KIRAY: **Ereğli- Ağır Sanayiden Önce Bir Sahil Kasabası.** DPT Y. 1964

» Toplum Yapısındaki Temel Değişimlerin Bugünkü ve Yarınki Türk Toplum YapısıTarihsel Perspektifi. (Mimarlık Semineri'ne Sunulmuş Bildiri) Mimarlar Odası Y. 1969

Sosyal Değişme ve Sosyal Bilimler. (Türkiye'de Sosyal Araştır-

maların Gelişmesi Semineri'ne Sunulan Bildiri) H.Ü.Y. 1971
B.AKARSU: **Felsefe Terimleri** Sözlüğü. TDK. Y. 1975
F. ALTIOK: **Niçin Diyalektik.** Çağdaş. Y. 1977
İ.KUÇURADİ: **Çeşitli Diyalektik Kavramları: Metod ve Görüş.** AİD. eylül 1974
Ş.TEKELİ: **Niçin Diyalektik.** Çağdaş. Y. 1977
İ.KUÇURADİ: **Çeşitli Diyalektik Kavramları: Metod ve Görüş.** AİD. eylül 1974
Ş.TEKELİ: **Kadının Siyasal Hayattaki Yeri Üzerine Karşılatırmalı Bir Araştırma** (Doç. Tezi) Çoğaltma. İst. 1977
S.B.DERNEĞİ: **Sosyal Bilimler Derneği Ana Tüzüğü.** Çoğaltma.
S. MUTLU: **Bilimsellik Üstüne.** Toplumcu Düşün. D. sayı 5 kasım 1978
Y. ÇİZMECİ: **Bilim ve Bilimsellik Üzerine Bir Deneme.** Birikim D. sayı 2 Nisan 1975
KOMAL: **Felsefe İncelemeleri.** Doğaya, Topluma, Olaylara Bakış Yöntemi. Komal. Y. 1976
E.AKURGAL: **Türkiye'nin Kültür Sorunları.** Ulusal Kültür D. Sayı 1 Temmuz 1978
Y. SENCER-M. SENCER: **Toplumsal Araştırmalarda Yöntembilim.** TODAİE Y. 1978
K. FİŞEK (der.) **Toplumsal Yapıyla İlişkileri Açısından Türkiye'de Mülki İdare Amirliği. Sistem ve Sorunlar.** Türk İdareciler Derneği. Y. tarih yok.
E. TÜMERTEKİN v.d: **Türkiye: Coğrafi ve Sasyal Araştırmalar.** İ.Ü. Edebiyat F. Coğrafya Enstitüsü Y. 1971
O. ARI (der): **Köy Sosyoloji Okuma Kitabı.** (kırsal Sosyoloji Konusunda seçme metinler) B.Ü.İdari Bilimler F.Y. 1977
İ.YURT-H. SEVİL: **Sosyal Alanlarda Türkiye'nin Araştırma Potansiyeli ve Sorunları** DPT. Y. 1974
MPM: **Uygulamalı Sosyal Bilimler Araştırmaları ve Prodüktivite Çalışmaları Semineri** (Bildiriler ve Tartışmalar) MPM Y. 1972
A.MACARLIOĞLU (çev.): **Şehirsel Bölgelerde Sosyal Araştırma El Kitabı.** İİB. Mesken Genel Md. Y. 1968
S.KARABAŞ-Y. YEŞİLÇAY (der.): **Türkiye'de Toplumsal Bilim Araştırmalarında Yaklaşımlar ve Yöntemler. Semineri** (Bildiriler) ODTÜ. Türk Halkbilimi Topluluğu Y. 1977

H. ÜNİVERSİTESİ: **Türkiye'de Sosyal Araştırmaların Gelişmesi Semineri** (Bildiriler, Tartışmalar) HÜ. Y. 1971

O. TÜRKDOĞAN: **Çağdaş Türk Sosyolojisi.** At.Ü. İşletme F.Y. 1977

» **Köy Sosyolojisinin Temel Sorunları.** Dede Korkut Y. 1977

Yoksulluk Kültürü. Gecekonduların Toplumsal Yapısı. Dede Korkut Y. 1977

Ziya Gökalp Sosyolojisinde Bazı Kavramların Değerlendirilmesi. At. Ü. İşletme F. Y. 1973

Doğu ve İnsan Sorunu. At. Ü. İşletme F.Y. 1974

Evlenmede Başlık Geleneğinin Sosyolojik Açıklaması (I. Ulusal Folklor Kongresi Bildirileri. Cilt: IV den ayrı basım.) 1976

Türkiye'nin Kalkınma Yolu, Sosyo Ekonomik Sistem Tartışmaları. Dede Korkut. Y. 1977

Çağdaş Fiziğin Evren Düşüncesi ve Sosyal Bilimlere Uygulaması. At. Ü. İşletme. F. D. Cilt: 1, Sayı: 2, 1973

Erzurum ve Çevresinde Sosyal Araştırmalar. At. Ü. İşletme. F.Y. 1965

Kemalist Modelde Fert ve Devlet İlişkileri. At. Ü. İşletme. F. Y. 1977

Kemalist Modelde Sosyal Devlet Anlayışı. At. Ü. İşletme F.D. Cilt: 2, sayı: 3 1977

M.C. KARADENİZ: **Toplumların Doğasal Kanunları ve Kuantum Sosyoloji Denemesi.** At.Ü. İşletme F.D. Cilt: 2, sayı:3 1977

A. KURTKAN: **Genel Sosyoloji** İ.Ü. İktisat F.Y. 1974

S.TANİLLİ: **Bir Bilim Adamının Savunması.** Cumhuriyet 5. 10.1976 (Bilim Adamı-Toplum-Sınıflar ilişkisi açısından tarihsel önemi olduğuna inandığımız «Savunma» ayrıca şu yayınlarda da bulunmaktadır: M.E. DEĞER: **Bir Bilim Adamının Savunması, (Tanilli Dosyası)** sh. 170-177. 1978, Doğrultu Dergisi sayı: 6 Aralık 1976).

Çağdaşlıktan Ne Anlıyoruz. Cumhuriyet 28.1.1978 (Bu yazı ayrıca Birikim Dergisi sayı: 37 mart 1978 de bulunmaktadır)

Araştırmanın Konusu: **Gençlik Tanımı ve özellikleri - Toplumdaki yeri ve Önemi- Gençlik, toplumsal sınıflar ve sınıf mücadelesi ilişkisi- Türkiye'de Toplumbilimsel çalışmalarda gençlik olgusuna yaklaşımlar.**

V.İ. LENİN: **Gençlik Üzerine.** Hasat. Y. 1975

G.DİMİTROV: **Gençlik Üzerine.** Ser Y. 1970
Gençlik İçin Notlar Maya Y. 1974

V.N. STELETOV v.d: **Toplum ve Gençlik** Konuk Y. 1977

E.TİAJBELNİKOV v.d: **Lenin, Gençlik ve Günümüz Dünyası.** (Uluslararası Gençlik Semineri Moskova 1969-Bildiriler) Konuk. Y. 1975

N.LANDA: **Leninist Gençlik ve Eğitimi.** Kızılırmak Y. 1976

P. FEDESOYEV: **Leninizm ve İlerici Gençlik Hareketi.** İlerici Yurtsever Gençlik Y. 1978

D.E.G. TOPLANTISI: **Dünya Emekçi Gençlik Toplantısı** (Uluslararası Konferans-Moskova 1972-Bildiri, Konuşma ve Raporları) İlerici Yurtsever Gençlik Y. 1977

D.S. KONFERANSI: **Toplumda ve Çalışma Hayatında Gençliğin Yeri ve Önemi.** (Dünya Sendikalar Konferansı-Lefkoşe 1977-Hazırlık Belgesi) İlerici Yurtsever Gençlik Y. 1977

D.S.FEDERASYONU: **Dünya Sendikalar Federasyonu'nun 30 Yılı.** (DSF. nin Belge ve Bildirgeleri) ÜRÜN. Y. 1976

K.G.ENTERNASYONALİ: **Komünist Gençlik Enternasyonali Programı** Kızılırmak. Y. 1976

V.PRİVOLOV: **Dünya Komünist Gençlik Örgütleri Kısa Tarihi.** Kızılırmak. Y. 1976

K.İ. ZARADOV: **Gençliğin Sosyal Faaliyetleri.** Yeni Dünya D. Sayı:6 Haziran 1975

Gençliğin Sosyal Eylemi ve Komünistler» Konferansına Rapor. (Barış ve Sosyalizm Sorunları Dergisi'nin Mayıs 1974'te düzenlediği konferansa dergi baş redatörü K.İ. Zaradov'un sunduğu rapor ve konferansa katılan 41 ülke temsilcisinin konuyla ilişkin konuşmaları, tartışmaları ve değerlendirmelerini içeren konferans belgesi) Ürün Sosyalist. D. Sayı: 4. ekim 1974

M. HİCTER: **Öfkeli Gençlik.** UNESCO'dan Görüş. Haziran 1973

R.MAKEU: **Dünya'da Gençlik:Toplumda Çatışmalar.**U. Görüş Haz 1972

S.HOOK: **Akademik Hüriyet ve Akademik Anarşi.** BKM.Y. 1973

----------o----------

M.SUPHİ: **Yaşta ve Başta Gençlik. (28-29 Ocak 1921'l Unutma! Mustafa Suphi ve Yoldaşları)** içinde makale. İnfo-Türk Ajansı Y. Brüksel 1975

AYDINLIK:**Fevkalâde Gençlik Nüshası.** (Haz. Atillâ Türk) Odak. Y. 1976 (1925 yılında yayınlanan **Aydınlık Dergisinin 31 nolu** Gençlik özel sayısı çok uzun bir «sunuş» eklenerek yeni yazıya çevirilmiş)

M.BİCAN: **Devrim İçin Gençlik Hareketleri.** Doğan Y. 1970

N.BEHRAMOĞLU: **Sınıf Açısından Türkiye Gençliği** 1968

H. KARADENİZ: **Olayı Yıllar ve Gençlik.** May Y. 1975

» Gençlik ve Geleceği. İTÜ Arı Yıllığı 1967-1968.Yazının yeni basımı. Teknik Güç Sayı: 77 1 eylül 1975

H.ERGÜN: **Gençlik Hareketleri ve Sosyalizm.** Emek. Sayı: 3 Haziran 1969

N.AKSEYMEN: **Sosyalist Gençlik Örgütünün Kuruluşu Üzerine.** Emek Sayı: 21 Şubat 1970

EMEK DERGİSİ: **Sosyalist Gençlik Örgütü (SGÖ) 1. Kongresi ve Kongre Kararları.** Emek Aylık Sosyalist Dergisi Sayı: 8, ocak 1971.

T.İ.PARTİSİ: **Türkiye İşçi Partisi 4. Büyük Kongre Kararları.** (6 nolu Kongre Kararı Gençlik konusunda) Emek. Sayı: 7 Aralık 1970

M.KUTSAL: **Gençliğin Siyasal Etkinliği. Gençlik Dergisi.** Sayı: 6/1. Nisan 1970

S.G.Ö.: **Sosyalist Gençlik Örgütü Tüzüğü.** Çoğaltma.

KURTULUŞ: **1965-1971 Türkiye'de Devrimci Mücadele ve DEV-GENÇ.** Kurtuluş Yayınları. Mart 1971

A.F.CİHAN: **Gençlik İçin Strateji ve Taktik.** Sava; Y. 2. inci b. 1969

Ö.KÖKNEL:**Türk Toplumunda Bugünün Gençliği** 1970

Türk Toplumunda Gençlik İ.Ü. Bülteni sayı: 2, Temmuz 1976

A.T.KIŞLALI: **Öğrenci Ayaklanmaları.** Bilgi Y. 1974

» **« Gençlik ve Siyaset» konulu Beyrut Milletlerarası Siyasal Bilimler Kongresinden İzlenimler.** HSBB.D.mart 1970 (Aynı kongrenin farklı bir yorumu ve değerlendirmesi için bkz. M. KUTSAL y.a.g. yazı.)

Rejim Açısından Araştırılması Gereken İki Sorun: Gençlik Hareketleri ve Sandık Başına Gitmeyen Seçmenler. Türkiye'de Sosyal Araştırmaların Gelişmesi Semineri'ne sunulmuş bil-

diri. H.Ü.Y. 1971

» **Dünya'da ve Türkiye'de Öğrenci Hareketlerinin Sebep ve Sonuçları.** Demokratik Sol. Sayı: 1, nisan 1975.

» **Siyasal Tutumlarda Kuşak ve Cinsiyet Etkenleri.** SBFD. Mart 1976

N. SARAN: **Üniversite Gençliği. Öğrencilerin Sosyo-Ekonomik Yapısı ile Öğrenci Hareketlerinin Teorik ve Deneysel Seviyede Açıklanması.** İ.Ü. Edebiyat F.Y. 1975

B.GÖKÇE: **Gecekondu Gençliği** H.Ü.Y. 1976

Ö. OZANKAYA: **Üniversite Öğrencilerinin Siyasal Yönelimleri.** SBF.Y. 1966

Türk Devrimi ve Yüksek Öğrenim Gençliği SBF.Y. 1978

UNESCO. T.M.K: Yönetim Kurulu Raporu (İçinde, Gençlik Komitesi Raporu) 1977

M.KETEN: **Gençlik** (raporu). Sosyal Planlama Sektörleri Ön Raporu. Cilt: 2 İçinde. DPT Y. 1973

GENÇLİK ve SPOR B: **Gençlikle İlgili Sosyal Hizmetler Ön Raporu ve Tartışma Grubu Raporu.**(Cumhuriyet Döneminde Sosyal Hizmetlerin Yönetimi Semineri» için hazırlanmış döküman) Gençlik ve Spor Bakanlığı, Bakanlık Müşavirliği. Gençlik ve Spor Hizmetlerinin Geliştirilmesi İçin Yardımcı Dökümanlar, Özel Seri No: 2, Y. no: 12 Ağustos 1973. Çoğaltma.

BİLDİRİLER: **1968 Yılı Öğrenci Hareketleri - Dünya'da ve Türkiye'de (Sempozyum).** A.Ü. Eğitim F.Y. 1969

İ.ÜNİVERSİTESİ:**Üniversite Olayları-İstanbul Üniversitesinin Belgelere Dayanan Açıklaması** İst. 1969.

İ.GİRİTLİ: **Gençlik Hareketleri ve Ötesi.** İst. 1970

İ.URAL: **Gençlik Pazarı. Ajans Baysa.** Y. 1976 Ankara.

M.SAKA: **Gençlik ve Barış.** Ankara. 1974

M. TAYLAK: **Öğrenci Hareketleri.** Ankara 1969

C.O.TÜTENGİL: **Köy Sorunu ve Gençlik.** TMGT Y. 1967

Gençlik Sorunları. Olay. D. Sayı: 12, nisan 1974

Üniversite Gençliğin Sosyal Kökenleri. Olay D. Sayı: 14. nisan 1974

B.DAVER: **Türk Üniversite Öğrencileri ve Siyaset. SBF.** D. Eylül 1964

N. ABADAN: **Üniversite Öğrencilerinin Serbest Zaman Faaliyetleri** SBF.

Y. 1961

Türk Gençliğinin Değer Yargıları ve Siyasi Davranışı SBFD mart 1965.

Türk Üniversite Öğrencileriyle Genç İşçilerin Siyasal Eğilimleri SBFD Mart 1971

B. SAVCI: **Gençliğin Siyasal Hayata Hazırlanması.** SBFD Haziran 1965

T. BULUTAY: **Türkiye'deki Son Öğrenci Hareketleri Üzerine Bazı Düşünceler.** (Abadana Armağan İçinde.) SBF. Y. 1969

D. SOL: **Demokratik Sol Hareket, Gençlik ve Gençlik Sorunları.** Demokratik Sol. Sayı:1 Nisan 1975

B. ECEVİT: **CHP ve Gençlik.** Demokratik Sol. Sayı: 11 Ağustos 1975

C.H.PARTİSİ: **1970 Türkiye'sinde Siyasal Partiler ve Gençlik.** (CHP M.Y. Kurulunun 20. Kurultaya sunduğu raporda) E. ÖZBAKIR: **Dünyada ve Türkiye'de demokratik Sol Belgeler.** İçinde CHP Gençlik Kolları Y. 1977

C.H.PARTİSİ: **Gençlik Sorunları** (CHP 22. Kurultay Bildirgesinde) y.a.g.e. içinde.

GENÇ ÖNCÜ: **Gençlik Örgütlenmesinin İlkeleri ve Türkiye.** Genç Öncü Y. 1978

» **İşçi Sınıfı Hareketi ve Gençlik** Genç Öncü Y. 1978

M.ÇETİNOĞLU: **Gençlik: Bazı İlkesel Konumlar Işığında Değerlendiriş.** ÜRÜN Sosyalist D. S. 32 Şubat 1977

İ.G.DERNEĞİ: **İlerici Gençler Derneği 1. Büyük Kongresi Çalışma Raporu.** İlerici Yurtsever Gençlik Y. 1978

İLKE: **Devrimci Mücadele ve Gençlik.** İlke S. 13 Ocak 1975

İLKE: **Gençlik Hareketi ve Sorunları.** İlke S. 36 Aralık 1976

B.GÜRSOY: **Gençlik ve Örgütlenme Sorunu.** İlke. S. 14 Şubat 1975

GENÇ GÜÇ: **Gençliğimiz Genç Güç** (Gerekçe ve Ana Tüzük) Sosyalist Gençlik Y. 1978

DEVRİMCİ GENÇLİK: **Gençliğin Devrimci Eyleminin Birliği İçin Gençliğin Mücadelesi ve Örgütlenmesi Üzerine** D. Gençlik Y. 1976

M.ÖZMEN: **Öğrenci Olaylarına Bakış.** Halkoyu Dergisi. Haziran 1976

Ö.LAÇİNER: **Değişen Dünya İçinde Öğrenci Olayları.** Birikim D.S.1 mart 1975

M.BELGE: **Üniversitelerde Devrimci Gençlik Sorunu.** Birikim D.S. 1 mart 1975

İKİNCİ BÖLÜM

ÇAĞIMIZ DÜNYASI VE GENÇLĞİ

Çağımız Dünyasının Temel Özellikleri: **Kapitalist ve Sosyalist Sistemler- Emperyalizm ve Dünya Devrimci Hareketi - Ulusal Kurtuluş Savaşları- Silahsızlanma ve Barış , Dünyada Gençlik Örgütlenmesi ve Uluslararası Dayanışması.**

K.ZARADOV: **Leninizm ve Kapitalizmden Sosyalizme Geçiş.** Temel Y. 1976

V.NEZNANOV: **Tarihin Mantığı.** Sorun Y. 1977

M-L ENSTİTÜSÜ: **Dünya Komünist Hareketi.** Konuk Y. 1977

BELGELER: **Helsinki Avrupa Güvenliği ve İşbirliği Konferansı.** Tutanaklar ve Nihai Belge (Son Senet) Sorun Y. 1976

T.KARACA (Çev.): **Helsinki ve Sonrası.** Konuk Yayınları. 1977

V.KORIONOV: **Toplumsal İlerleme Yolunda Barış İçinde Birlikte Yaşama Politikası.** Konuk Y. 1976

L.BREJNEV: **Amacımız Barış ve Sosyalizm.** Temel Y. 1976

T.JİVKOV: **Barış ve İşbirliği.** Habora Y. 1977

L. BREJNEV: **Amacımız Barış ve Sosyalizm.** Temel Y. 1976

T. JİVKOV: **İyi Komşuluk ve İşbirliği Yolunda.** Habora Y. 1978

N.A.KOVALSKİ-Y.P. BLİNOVA: **Günümüz Kadınların Durumu.** Konuk Y. 1978

HAFEST: **Anti-Emperyalist Dayanışma. Barış. Dostluk.** Havana Festivalini Tanıtma Derneği Y. 1978.

N.İNOZEMTSEV: **Kapitalizmin Yeni Gelişmeleri ve Çelişkileri.** Konuk Y. 1978

M.DUVERGER: **Batı'nin İki Yüzü.** Doğan Y. 1977

V.VAHRUŞEV: **Yönetmenleriyle ve Manevralarıyla Yeni Sömürgecilik.** Konuk Y. 1978

M.VOLKOV: **Günümüzde Yeni Sömürgeciliğin Stratejisi.** Ürün Y. 1978

TOPLANTI BELGELERİ: **İnsanlığı Nasıl Bir Gelecek Bekliyor?** Payel Y. 1966

J.D. CASTRO: **İnsanlığı Nasıl Bir Gelecek Bekliyor.** UNESCO'dan Görüş. Mayıs 1975

M.MESAROVİÇ-E.PASTEL: **Dönüm Noktasındaki İnsanlık (Roma Klübüne İkinci Rapor)** İ.Ü. İşletme F.Y. 1978

H.KAHN-A.J.WIENER: **2000 Yılı. Gelecek Otuzlki Yılla İlgili Bir Tahmin Araştırması.** DPT Y. 1971

İ.FROLOV: **İnsan ve Geleceği.** BSS D. Ekim 1978

H.JANNE: **Üniversite ve Çağdaş Toplumun İhtiyaçları.** İ.T.Ü. Türk Teknik Haberleme Merkezi Yayını. 1973

B.BYELY v.d: **Marksist-Leninist Askerlik Bilimi**. 1: Savaş Üzerine Güncel Y. 1978

Marksist-Leninist Askerlik Bilimi. 2: Ordu Üzerine. Güncel Y. 1978

B.S. SORUNLARI: **Silahlanma Yarışı İnsanlığı Kaça Patlıyor?** BSS D. Aralık 1977

Ö.ZEYTİNOĞLU (Haz): **Silahsızlanma (1968-1971 Yılları İçindeki Gelişmeler)** Dışişleri Bakanlığı y.t. yok

P.Y.TACAR: **Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesi Sorunu.** Başbakanlık Atom Enerjisi Komisyonu Y. 1970

U.S.E.ENSTİTÜSÜ: Askeri Denge 1971-1972, 1972-1975 (Uluslararası Stratejik Etütler Enstitüsü Yıllıkları) **Gnkur. Harp T.** Stratejik Etütleri Dairesi Y. 1973, 1975

NATO: **Kuzey Atlantik Andlaşması Teşkilâtı: NATO, Bilgiler ve Belgeler.** NATO Enformasyon Servisi Y. Ajans - Türk Matbaacılık Sanayii Ankara T. yok

U.KÖKDEN: **Silahlanma Dosyası** Politika 21 eylül 1975

A.DEMİR: **Çağdaş Teknolojik Gelişmeler (Sosyo-ekonomik etkileri ile)** A.Ü.S.B.F.Y. 1970

N.WIENER: **Emek Sibernetik ve Toplum.** Özgün Y. 1975

T.AKMAN: **Bilimler Bilimi Sibernetik.** MilletY. 1977

A.M.A'BOW: **Dayanışma Çağı mı? Yoksa Barbarlık Çağı mı?** UNESCO'dan Görüş. Şubat 1975

E.A.SHNEOUR: **İnsanlığın Aç Beyni.** UNESCO'dan Görüş Kasım 1976

S.U.B.A.ENSTİTÜSÜ: **Nükleer Kabus.** Stokholm Uluslararası Barış Araştırma Enstitüsü Yayınlarından UNESCO'dan Görüş.

Kasım 1975

B.M.D.G. KONFERANSI: **Dünya Gıda Durumu (mevcut ve gelecek)** Birleşmiş Milletler Dünya Gıda Konferansı- Roma haziran 1974- Belgeleri Tek-Gıda İş Y. 1975

GENEL-İŞ : **Genç İşçiler Dünyası Andlaşması.** Genel-İş Eğitim ve Araştırma Bürosu Y. Haziran 1973 Ankara. Çoğaltma.

Ayrıca Bkz: Araştırmanın konusu ve 3, 4, 5. bölümlerdeki ilgili kaynaklar.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GELİŞMİŞ KAPİTALİST ÜLKELERDE GENÇLİK

Kapitalist Toplumlar: Tarihsel Gelişme - Emeğin Sömürüsü-Kapitalist Toplumlarda Sınıflar - Emperyalizm- Günümüz Kapitalist Toplumlarının Bunalımı ve Gençlik - Kapitalist Ülkelerde Sınıf Mücadelesinin Tarihsel Gelişimi ve Günümüzdeki Durumu- Siyasal İdeolojiler ve Gençlik Eylemleri.

K.MARX: **Kapital Cilt I-II-III** Sol Y. 1966, 1976, 1978

» **Ücretli Emek ve Sermaye,** Sol. Y. 1966

» **Ücret, Fiyat ve Kâr** Sol. Y. 1966

F.ENGELS: **İngiltere'de Emekçi Sınıfların Durumu.** Gözlem Y. 1974

P.BRİZON: **Emeğin ve Emekçilerin Tarihi.** Onur Y. 1977

F.BARRET: **Emeğin Tarihi.** May Y. 1970

H. SEE: **Modern Kapitalizmin Doğuşu.** Turan Neşriyat Yurdu Y. 1970

J.KUCZYNSKI: **İşçi Sınıfı Tarihi** E.Y. 1968

W.ABENDROTH: **Avrupa İşçi Hareketleri Tarihi.** Gözlem Y. 1974

C.TALAS: **Sosyal Politika. (Sosyal Politikaya Giriş ve Tarihsel Gelişim)** Ankara 1967

C.TALAS: **Sosyal Ekonomi.** A.Ü.S.B.F.Y. 1972

A.IŞIKLI: **Sendikacılık ve Siyaset.** SBF Y. 1972

A. LOZOVSKY: **Karl Marx ve İşçi Sendikaları.** May. Y. 1975

M.THOREZ v.d: **Kapitalist Toplumda Sınıflar.** Sosyal Y. 1965

G.HOEL: **Tarımda Kapitalizmin gelişmesi ve Toprak Rantı.** Bilim Y. 1975

M.RYNDİNA-G CHERNİKOV: **Kapitalizmin Ekonomi Politiği.** Bilim Y. 1974

P. NİKİTİN: **Ekonomi Politik.** Sol. Y. 1971

J. BABY: **Kapitalist Ekonominin Tenkidi.** Sosyal Y. 1966

A.BARJONET: **Kapitalist Sömürme (artı-değer ve ücret) Toplum** Y. 1968

» Ekonomi-Politik Nedir? Anadolu Y. T. yok.

Y. ZUBRİTSKİ v.d: **Kapitalist Toplum.** Sol Y. 1976

N.A.ZAGOLOV v.d: **Ekonomi-Politiğin Temelleri.** May Y. 1976

H. DENİS: **Ekonomik Doktrinler Tarihi.** I-II. Sosyal Y. 1973, 1974

P.BARAN-P. SWEEZY: **Tekelci Kapitalizm.** Doğan Y. 1970
P.SWEEZY: **Kapitalizm Nereye Gidiyor?** Ağaoğlu Y. 1970
E.VARGA: **20. Yüzyıl Kapitalizmi.** Köprü Y. T. yok.
J.P. DELİLEZ: **Tekeller.** Öncü Y. 1976
O.LANGE: **Tekelci Kapitalizm ve Devlet.** Yol Y. 1976
» **Tekelci Kapitalizmde Devletin Rolü.** Kurtuluş Sosyalist Dergi S. 18 Kasım 1977
B.S. SORUNLARI: **Tekelci Firmalar - Ahtapotlar**. BSS. D. Ağustos 1978
A.SAMPSON: **Egemen Devlet ITT** Koza Y. 1974
İ.ÖZALP: **Çok Uluslu İşletmelerin Yönetimi.** Adana İTİA Y. 1976
A. MİSHİN: **Teoride ve Pratikte Burjuva Demokrasisi.** Bilim Y. 1976
V.USENİN: **Sınıf Uzlaşması mı? Sınıf Mücadelesi mi?** Konuk Y. 1976
V.VASSİNE, v.d: **Bilimsel Sosyalizm ve Sosyal Demokrasi.** Bilim Y. 1974
E.HENRY: **Solun Güç Birliği.** Konuk Y. 1975
E.ÖZBAKIR (der): **Dünya'da ve Türkeye'de Demokratik Sol Belgeler.** CHP Gençlik Kolları Y. 1977
FKP-SP: **Fransız Solunun Ortak Hükümet Pragramı** Konuk Y. T. yok.
H.KRASUCKİ **Sendikalar ve Sınıf Savaşımı.** Sorun Y. 1977
» **Sendikalar ve Sosyalizm.** Sorun Y. 1976
M.VİNCENT: **Toplum ve Kadın Kurtuluşu** Konuk Y. 1977
P.N. FEDOSEYEV-A.KOSİNG: **Çağdaş Revizyonizmin Eleştirisi.** Konuk Y. 1975
H.MOMJAN: **Marksizm ve Dönek Garaudy**. Bilim Y. 1976
M.PANOVA v.d: **İşçi Sınıfını Politika Dışı Tutan Burjuva Savunucu Teorilerin Eleştirisi.** Sorun Y. 1977
J.WODDİS: **Marcuse ve Batı Dünyası (Yeni Devrim Teorilerinin Eleştirisi)** 3. Bilim Y. 1977
M.BASMANOV: **Çağdaş Troçkizm ve Karşı Devrimci Özü**. Bilim Y. 1975
Troçkistler Gençliği Nereye Götürüyor. Ürün Y. 1975
A.YELNİKOV-V.TURUSOV: **Maoizm ve Gençlik Hareketi.** Ürün Y. 1976
R.DUSCTHKE v.d: **Ne İstiyoruz.** Altın Kitaplar. 1968
A.T.KIŞLALI: **Öğrenci Ayaklanmaları** Bilgi Y. 1974
A.Ü. EĞİTİM F.:**Dünya'da ve Türkiye'de 1968 Yılı Öğrenci Hareketleri.** (İçinde; Almanya, Hür Berlin, İtalya, Fransa, Japonya ve Amerika'daki öğrenci eylemlerini konu alan bildiriler.) A.Ü. Eğitim Fakültesi Y. 1969
RAF KOLLEKTİFİ: **Batı Avrupa'da Silahlı Mücadele.** Yar Y. 1977

KIZIL TUGAYLAR: **Komünizm İçin Silahlı Mücadele.** Yar Y. 1978
BİRİKİM: **Avrupa Komünizmi Özel Sayısı.** Birikim D. S. 40-41 Haziran-Temmuz 1978
Y.FİNCANCI: **Avrupa Komünizmi.** Ülke D. temmuz, ağustos, eylül 1978

----------o----------

KARL MARX: **Fransa'da Sınıf Mücadeleleri 1848-1850** Sol. Y. 1967
Louis Bonaparte'in Hükümet Darbesi. İzlem. Y. 1967
Fransa'da İç Savaş, Köz. Y. 1970
F. ENGELS: **Almanya'da Burjuva Demokratik Devrim.** Sol. Y. 1975
M.BEER: **Sosyalizmin ve Sosyal Mücadelelerin Tarihi** Kitaş Y. 1969
N.V.YELİSEYAVA: **Yakın Çağlar Tarihi. I. (1648-1918)** Konuk Y. 1975
A.Z.MANFRED: **Yakın Çağlar Tarihi II. (1917-1938)** Konuk y. 1976
Yakın Çağlar Tarihi III. (1938-1968) Konuk Y. 1977
G.MARTİN: **1848 Devrimi.** Anadolu Y. 1967
G.BOURGIN-A ADAMOV: **Paris Komünü.** Ağaoğlu Y. 1968
P.LOUIS: **Fransız Sosyalizmi Tarihi.** Dördüncü Y. 1966
M. THOREZ: **Halk Oğlu.** Bilim Y. 1978
A.FÖRSTER: **1.Paylaşım Savaşı Öncesi Almanya'da Sınıf Mücadelesi.** Ana Y. 1977
G.COGNİOT: **Komünist Enternasyonali** Temel Y. 1975
J.MURRAY: **1926 İngiltere Genel Grevi.** Tel Y. 1973
Ç.ÖZEK: **Direnen Faşizm. (1'inci Kitap)** İzlem Y. 1966
P.TOGLİATTİ: **Faşizm Üzerine Dersler.** Bilim ve Sosyalizm Y. 1978
M.A.MACCIOCCHI: **Faşizmin Analizi.** Payel Y. 1977
E.LEWERENZ:**Komünist Enternasyonalde Faşizmin Tarihi.** Sol Y. 1978
K.MAMMACH: **Hitler İktidarına Karşı Anti-Faşist Mücadele.** Bilim Y.1979
V.SİPOLS-M.HAALAMOF: **İkinci Dünya Savaşının Nedenleri.** Ağaoğu Y. 1975
W.L.SHIRER: **Nazi İmparatorluğu (Doğuşu-Yükselişi-Çöküşü)** I-II-III Ağaoğlu Y. 1968, 1969
H.TOGAN: **Almanya'da Faşizm.** Haziran Y. 1977
J.KUCZYNSKİ: **Nazi Yönetimi Altında İşçi Sınıfı ve Çalışma Koşulları.** Bilim. Y. 1979
V.BEROJKOV: **Tahran 1943** Bilgi Y. 1970
BELGELER: **Tahran , Yalta ve Potsdam Konferansları.** Sinan Y. 1972
C.JULİEN: **Amerikan İmparatorluğu.** Hitit Y. 1969

M.HARRİNGTON:**Amerika'nın Sefaleti.** Habora Y. 1969
C.HERTON: **Amerika'da Cinsiyet ve Irkçılık.** Fahir Onger Y. 1969
T.WİCKER v.d: **Dünya Hükümeti C.I.A.** Habora K. Y. 1968
D.WİSE-T.ROSS: **Görünmeyen Hükümet CIA.** Sol Y. 1966
A.BOFFİ-L. SORONİ:**Uluslararası Maflaların En Kanlısı (CIA)** BSS. D. Ocak 1978
D.WELSH-G. MORRİS: CİA: **Vietnam'da Pasifikasyon ve Dünya İşçi Hareketleri.** Sol Y. 1969
J. BOSCH: **Pentagonizm.** Ant. Y. 1969
İ.MELNİKOV: **Pentagon ve Amerikan Üsleri.** Bilim Y. 1975
G.HALLI: **Amerikan Kapitalizminin Bunalımı ve Direniş (ABD Komünist Partisi 21. Kongre Raporu)** Ürün Y. 1977
F.LUNDBERG: **Para Babaları I-II** E yayınları 1973
V.PERLO: **ABD'de Finans Kapital** BSS D. Nisan 1978
A.ANGIN (der) **Amerikan Komünist Partisi** Habora Y.
S.CARMİCHEAL: **Siyah İktidar.** Ant Y. 1968
A.DAVİS: **Şafakta Gelirlerse** Yöntem Y. 1973
J.J.S.SCHREIBER: **Amerika Meydan Okuyor.** SanderY. 1970
E. MANDEL: **Avrupa Amerika'ya Karşı.** Köz Y. 1974
A.SAMPSON: **Avrupa Nereye Gidiyor?** Sander Y. 1969
A.DORFMAN-A.MATTELART: **Emperyalist Kültür Sanayii ve W. Disney.** Gözlem Y. 1977
E.A. RAUTER: **Düzene Uygun Kafalar Nasıl Oluşturulur.** Gözlem Y. 1977
S.ARONOVITCH: **Günümüzün İşçi Sorunları.** Köprü Y. 1969
N.GAUZNER: **Kapitalizmde Bilimsel ve Teknolojik Devrimin Çelişkileri** Ana Y. 1977
F.MUHRİ: **Modern Kapitalizmin Temel Çelişkisi.** Ürün Sosyalist D.S. 11 Mayıs 1975
N.M.FABRİ: **Krizde Olan Hangi Ahlâk.** Ürün Sosyalist D.S. 26 ağustos 1976
V.FYODOROV: **Bir Burjuva Devletinin Toplumsal Politikası** STP D. S. 6 (57) 1978
M.SCHMİDT: **1974-75 Bunalımından Sonra Kapitalizm.** BSS D. S. 3 Mart 1978
N.İNOZEMTSEV: **Kapitalizmin Yeni Gelişmeleri ve Çelişkileri.** Konuk Y. 1978

DÜRDÜNCÜ BÖLÜM

ÜÇÜNCÜ DÜNYA ÜLKELERİNDE / AZGELİŞMİŞ ÜLKELERDE / GENÇLİK

Toplumsal - Ekonomik Tarih: **Klasik Sömürgecilik, Yeni Sömürgecilik.**

K.MARX-F.ENGELS: **Sömürgecilik Üzerine.** Gerçek Y. 1966

V.İ.LENİN: **Emperyalizm: Kapitalizmin En Yüksek Aşaması.** Sol Y. 1969

P.JALEE: **Üçüncü Dünyanın Yağması.** Sosyal Y. 1975

N.BUHARİN: **Dünya Ekonomisi ve Emperyalizm.** Özgün Y. 1975

T.ATAÖV: **Amerikan Belgeleriyle Amerikan Emperyalizminin Doğuşu.** Doğan Y. 1968

P.SWEEZY-H.MAGDOFF: **1970'lerde Emperyalizm.** Aşama Y. 1974

H.MAGDOFF: **Emperyalizm Çağı** Odak Y. 1974

B.S. SORUNLARI: **Emperyalizme Karşı İthamname.** Ürün Sosyalist D.S. 11 mayıs 1975

B.S. SORUNLARI: **Emperyalizmin Maskesini Sıyıran Yeni Materyaller.** B.S.D.S. 10 Ekim 1978

C.O. TÜTENGİL: **Azgelişmenin Sosyolojisi.** Toplum Y. 1971

J.M.ALBERTİNİ: **Azgelişmişliğin Mekanizması.** Geçiş Y. 1972

Y.LACOSTE: **Sınıf Açısından Azgelişmişlik.** Yön. Y. 1966

A.AKSOY (der): **Azgelişmişlik ve Emperyalizm.** Gözlem Y. 1975

K.NKRUMAH: **Emperyalizmin Son Aşaması Yeni Sömürgecilik.** Gerçek Y. 1966

T.İ. BİRLİĞİ: **Günümüzde Emperyalist Sömürü Mekanizması** TİB Y. 1975

V.VHRUŞEV: **Yeni Sömürgecilik.** Konuk Y. 1978

M.VOLKOV: **Günümüzde Yeni Sömürgeciliğin Stratejisi.** Ürün Y. 1978

E.HAAK-H.WUNDERLİCH: **Emperyalizm Üzerine Temel Kurslar** 1974. Konuk Y. 1975

U.ALBRECHT, vd: **Silahlanma ve Azgelişmişlik.** Birikim Y. 1978

M.FAHRİ: **Amerikan Harp Doktrinleri.** Yön Y. 1966

M.CERID: **Petrol Emperyalizmi.** Sol Y. 1965

O.N.KOÇTÜRK: **Yeni Sömürgecilik Açısından Gıda Emperyalizmi.** Toplum Y. 1966

» **Barış ve Emperyalizm.** Ararat Y. 1968

J.HALLIDAY-G.C CORMACK: **Günümüzde Japon Emperyalizmi.** Aşama Y. 1975

T.HAYTER: **Emperyalizmin Yardımı.** Yöntem Y. 1972

N.SERİN: **Kalkınma ve Dış Ticaret. (Azgelişmiş Ülkeler ve Türkiye Yönünden)** A.Ü.SBF.Y. 1972

A.SHPİRT: **Bilimsel-Teknolojik Devrim ve Üçüncü Dünya.** Sorun Y. 1976

M.P.MERKEZİ: **Gelişmekte Olan Ülkelere Teknoloji Transferi Semineri** (Bildiriler) MPM.Y. 1975

C.ALPAR: **Çok uluslu Şirketler ve Ekonomik Kalkınma.** Ankara İTİA. Y. 1977

C.KÜÇÜKER, v.d: **Çokuluslu Şirketler ve Türkiye.** ODTÜ-İFÖD.Y. 1976

ODTÜ. GELİŞME. D: **Yeni Uluslararası Ekonomik Düzen.** (Seminer Bildirileri) (ODTÜ. Gelişme. D. 1976 Özel Sayısı.

T.BATTELİ-S.AMİN: **Dünya Çapında Yeni Bir Ekonomik Düzen Özlemi.** (UNESCO tarafından Paris'te düzenlenen toplantıya- 1976- yazarların sunduğu rapor ve konuşmadan) UNESCO'dan Görüş. Ekim 1976

Ü.KIRDAR: **Yeni Uluslararası Ekonomik Düzen.** (Seri Yazı) Milliyet. Temmuz 1978

K.BORATAV: **Üçüncü Dünya, Gözlemler, Sorular, Düşünceler.** Toplum ve Bilim D. S. 1 Bahar 1977

U. KORUM: **Yarı Sanayileşmiş Ülkeler Açısından Kalkınma İktisadında Son Gelişmeler.** SBF. D. Eylül, aralık 1973

D.ERGİL: **Bağımlılık Olgusu ve Merkez Çevre Sisteminin Evrimi.** SBF. D. Eylül - aralık 1974

Değişen Dünya Kapitalist Sistemi İçinde Azgelişmiş Ülkeler. A.Ü. SBF. BYYO- Yıllık. 1974/1976

İ.Y.GENÇLİK: **Yeni Ululararası Ekonomik Düzen «YUED»** İ.Y. Gençlik. D.S. 40 temmuz 1977

A.TAŞ: **Yeni Sömürgecilik Mekanizması ve «Uluslararası Ekonomik Düzen»** Özgürlük Yolu D.S. 41 ekim 1978

G.SKOROV: **Ekonomik Bunalım ve Gelişmekte Olan Ülkeler** BSS D.S. 11 kasım 1978

M.GÜLMEZ: **Beyin İhracına Dönüşen Beyin Göçü** AİD S. 1 Mart 1974
T.OĞUZKAN: **Yüksek Düzeyde Elemanların Ülkeler arası Göçü.** İ.Ü. Bülteni S. 6 kasım 1977
E.GÜVENÇ: **Beyin ve İnsangücü İhracı.** (1972 Türkiye Sanayi Kongresine Sunulmuş bildiri) Kongre belgeleri cilt. III içinde. Makina Müh. Odası Y. 1973

Yeni Oluşumlar: Ulusal Kurtuluş Savaşları ve Sosyalizm.

V.İ.LENİN: **Doğuda Ulusal Kurtuluş Hareketleri.** Ant Y. 1970
» Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı. Sol Y. 1968
E.JUKOV-A. İSKENDEROV: **Çağımızda Ulusal Kurtuluş Savaşları ve Üçüncü Dünya.** Konuk Y. 1975
Y.ETİNGER-O. MELİKYAN: **İttifaksızlar Dünyası** Anadolu. Y. 1969
E.KARDELJ: **Bloksuzluğun Tarihsel Kökeni.** Toplum Y. 1977
F.NACİ: **Azgelişmiş Ülkeler ve Sosyalizm.** Gerçek Y. 1966
» **Azgelişmiş Ülkelerde Askeri Darbeler ve Demokrasi** Gerçek Y. 1966
Ç.ÖZEK: **Faşizm ve Devrimci Halk Cephesi.** Ant. Y. 1970
T.ALKAN: **Gelişen Ülkelerde Aydınlar ve Siyaset.** ODTÜ Y. 1977
J.WODDIS: **Milliyetçilik ve Enternasyonalizm.** Ser Y. 1975
T.JİVKOV: **Emperyalizmle Savaşta Birlik ve Dayanışma.** Aşama Sosyalist Çeviri Dergisi. S. 1 ocak 1975
G.KİM: v.d: **Asya ve Afrika Ülkelerinde Ulusal Sorun.** Bilim ve Sosyalizm. Y. 1979
G.KiM: **Dünya Sosyalizmi ve Günümüz Ulusal Kurtuluş Devrimleri.** Özgürlük Yolu. D.S. 39-40 ağustos-eylül 1978
S.AGAYEV-I.TATAROVSKAYA: **Demokrasi ve Devrim.** Sosyalizm Teori ve Pratik Dergisi S. 5 (56) 1978
O.ULAGAY: **Gelir Dağılımı ve Siyasal Rejimler Arasında İlginç Bir Bağlantı Var.** Cumhuriyet 18.1.1977
P.KEUNEMAN: **Dünya'daki Değişmeler ve Gelişmekte Olan Ülkeler.** BSS. D. S. 3 Mart 1978
R.KELEŞ: **İdeolojiler, Kent Politikaları ve Üçüncü Dünya** SBF D. mart - aralık 1976
D.S.FEDERASYONU: **Gelişmekte Olan Ülkeler: Devlet Sektörü ve Sendikaların Rolü.** Ürün Y. 1977

M.DOBB: **Azgelişmiş Ülkeler ve İktisadi Kalkınma.** Sosyal Adalet Y. 1965
C.BETTELHEIM: **Azgelişmiş Ülkelerde Sosyalizmin Kurtuluşu.** (Geçiş Ekonomisi Sorunları) Uğural Y. 1967
M.HARBİ, vd: **Az Gelişmiş Ülkelerde Sosyalizm ve Köylüler.** Gerçek Y. 1966
H.D.MALAWYA: **Sovyetler Birliği İle Az Gelişmiş Ülkeler Arasında Ekonomik İşbirliği.** Gerçek Y. 1965

Asya Ülkeleri

TUTANAKLAR: **Birinci Doğu Halkları Kurultayı.** Bakü 1-8 Eylül 1920 Koral Y. 1975
B.GAFUROV v.d: **Lenin ve Doğuda Devrim.** Taban Y. 1976
R.EVREN: **Afganistan Devrimi** Haziran Y. 1978
H.C.D'ENCAUSSE-S. SCHRAM: **Asya'da Marksizm ve Milliyetçilik.** Yön Y. 1966
HO Şİ MİNH: **Milli Kurtuluş Savaşımız.** Toplum Y. 1968
» **Seçme Yazılar.** Aşama Y. 1975
Le DUAN: **Vietnam Sosyalist Devrimi.** Ser. Y. 1970
» **Vietnam Devrimi.** Bilim ve Sosyalizm Y 1978
V.N.GİAP: **Halk Savaşı, Halk Ordusu.** Sol Y. 1968
» **Vietnam Halk Savaşının Zaferi.** Bilim ve Sosyalizm Y. 1975
» **Vietnam Ulusal Kurtuluş Savaşı** Aşama Y. 1974
V.İ.P. MERKEZ KOMİTESİ: **Vietnam İşçi Partisi Tarihi.** Yöntem Y. 1975
» **Vietnam Savaşıyor-Partileşme Süreci** Kırsal Y. 1977
B.RUSSELL: **Vietnam'da Savaş Suçları.** Bilgi Y. 1967
B.RUSSELL-R.STETLER: **Vietnam'da Savaş ve Zulüm.** Sol Y. 1966
F.GREENE: **Vietnam Vietnam.** Sander K.Y. 1969
M.RIFFAUD: **Vietkong Çetecileri Arasında** May. Y. 1966
T.D.VAN: **O Bir Militandı** (Nguyen Van Troi'nun Yaşamı) Oda Y. 1976
J.LACOUTURE: **Ho Şi Minh.** Payel Y. 1968
L. FİGUERES-C.FOURNİAU: **Yoldaşımız Ho Chi Minh.** Bilim ve Sosyalizm Y. 1976
H.THANH v.d: **Ho Amca** (Anılar) Habora Y. 1969
V.T.NHO: **Demokratik Vietnam Cumhuriyetinde Anti-Emperyalist Mücadele Koşullarında Genç Kuşağın Eğitimi.** TÖB-DER, S. 106

Ekim 1975
MAO ZEDUNG: **Seçme Eserler (I-V)** Aydınlık Y. 1975-1978
MAO ZEDUNG: **Yayınlanmamış Yazılar 1965-1971,** May Y. 1976
» **Kızıl Kitap - Başkan Mao Tsetung'un Sözleri** Ekim Y. 1969
LİN PİAO: **Yaşasın Halk Savaşının Zaferi.** Bilim ve Sosyalizm Y. 1968
E.SNOW: **Mao-Çe-Tung Bir Devrimcinin Otoblografisi.** Sol Y. 1967
» **Uzun Devrim**. Yücel Y.1975
R.M.GREGOR-HASTİE: **Bir Kızıl «Barbar»** Gün Y. 1969
J.K.FAİRBANK: **Çin'in Sömürgeleştirilmesi ve Amerika'nın Asya Politikası 1840-1950** Doğan Y. 1969
J.J. BRİEUX : **Çin Devrimi ve Sonrası. Toplum** Y. 1966
J.CHESNEAUX **Çin'de Köylü İsyanları Tarihi** Koral Y. 1977
J.DAUBİER: **Çin Kültür Devrimi Tarihi 1965-1969** Koral Y. 1977
C.BETTELHEIM: **Çin'de Kültür Devrimi ve Endüstriyel Örgütlenme** Yücel Y. 1977
C.BETTELHEİM-J.CHERRİERE: **Çin'de Sosyalizmin Kurtuluşu.** İzlem Y. 1966
J.CHARRIERE, v.d: **Çin'de Halk Komünleri.** Payel Y. 1969
S.B.K.P-Ç.K.P: **Pekin-Moskova Çatışması** (1963 yılında karşılıklı yazılmış mektuplar) Bilim ve Sosyalizm Y. 1967
ÇKP İDEOLOGLARI: **Bütün Ülkelerin İşçileri Birleşiniz.** (derlenmiş makaleler) Bilim ve Sosyalizm Y. 1969
J.BABY: **Çin-Rus Çatışmasının İçyüzü.** Gün Y. 1967
İNFO-TÜRK AJANSI: **Maoculuk Sapması** Aralık 1975 Brüksel.
M.SLADKOVSKİ, v.d: **Leninizm ve Modern Çin.** Temel Y. 1976
BİLİM İŞÇİLERİ: **Marksizm-Leninizm'in İdeolojik ve Politik Düşmanı Maoizm.** Öncü Kitabevi. Y. 1975
E.KORBASH: **Maoizmin Ekonomik «Teorileri»** Bilim Y. 1976
V.KRIVTSOV: **Marksizm ve Maoizm**. Bilim Y. 1975
M.I.SLADKOVSKI-F.W.KONSTANTİNOV: **Mao'nun Teorik Görüşlerinin Eleştirisi.** Konuk Y. 1975
ÇEK YAZARLARI: **Maocu Lafazanlığın Eleştirisi.** Konuk Y. 1978
KİM İL SUNG: **Kore Devrimi Üzerine.** Teori Y. 1975
BELGELER: **Kamboçya Deneyi- Kamboçya Milli Birleşik Cephesinin Belgeleri** - Üçüncü Dünya Yayınları. 1976
N.SİHANUK: **CIA İle Savaşım- Kamboçya'nın Ölüm, Kalım Mücadelesi.**

Işık Y. 1974

W. J. POMEROY: **Filipinler Gerilla Savaşı.** Toplum Y. 1969

FİSE: **Eğitimin Gelişmesinde Ve Cehalete Karşı Verilen Mücadelede Öğretmen Örgütlerinin Görevleri** (Asya semineri - Colombo, Srilanka Ocak 1976 - belgeleri) Yeni Toplum. D.S. 22 Aralık-Ocak 1977-78

A.D.GUPTA: **Asya Uluslarının Kalkınmasında Yüksek Eğitimin Rolü.** Birleşen Öğretmen D.S. 1 kasım 1973

Ortadoğu Ülkeleri

B.NİRUMAND: **Hür Dünya'nın Diktatörlüğü (İran)** Anadolu Y. 1968

A.H.ABADANİ: **İran Raporu.** Üçüncü Dünya Yayınları 1977

B.DJAZANİ: **İran'da Silahlı Mücadele-Kitlelerin Devrim Yoluna Çekilmesi**-Yar Y. 1978

H.RUZBEH: **İran'a Şafak Söküyor-Tudeh Merkez Komite Üyesi Hisrov Ruzbeh'in Savunması.** Haziran Y. 1978

T.İ.BİRLİĞİ: **İran.** TİB. S. 41 Kasım 1977

ÜRÜN: **İran-Doğu Despotizminden Faşist Diktatörlüğe Geçiş.** Ürün Sosyalist D.S. 6 Aralık 1974

İran- Faşist Diktatörlükten Bölgesel Alt-Emperyalizme - Ürün Sosyalist D.S. 7 Aralık 1975

M.SALEH-S.HADDAH: **Tali-El Zaatar Katliamı Lübnan İç Savaşı.** Evren Y. 1977

N.HAVATME: **Filistin'de Halk Savaşı ve Ordadoğu.** Ant Y. 1969

W.HOLLSTEİN: **Filistin Sorunu- Filistin Çatışmasının Sosyal Tarihi** Yücel Y. 1975

Y.ÇETİNER: **El Fateh-Yolum Kanım Adım Evim Adresim Filistin**- May Y. 1970

T.ATAÖV: **Filistin Sorununun Ardındaki Gerçek: İsrail'in Kuruluşuna Kadar** SBF D. Eylül 1970

M.VİLNER: **Siyonizme Karşı Mücadele Bir Sınıf Mücadelesidir.** Ürün Sosyalist D.S. 26 Ağustos 1976

H.LUMER: **Siyonizm ve Dünya Politikasındaki Rolü.** Bilim Y.1976

A.EL EŞTEL- A.F.İSMAİL: **Güney Yemen Kurtuluş Mücadelesi.** Yöntem Y. 1976

M.ÇALIŞKAN: **Güney-Yemen Demokratik Halk Cumhuriyeti-Feodal Toplumdan Sosyalist Topluma** Ürün Sosyalist D.S. B.

Şubat 1975
F.VARRAD: **Arap Kurtuluş Hareketinin Ulusal ve Sınıfsal Yönleri.** BSS D. Şubat 1978
E.ABD-EL MALIK: **Çağdaş Arap Düşüncesi Bağımsızlık Sosyalizm.** Altın K. 1971
K.S.ABU JABER: **Arap Baas Sosyalist Partisi- Tarihi, İdeolojisi ve Örgütü**-Ankara 1970
F.HALLİDAY: **Dofar Bağımsızlık Mücadelesi.** Kava Y. 1976
BİLDİRİ **Arap Direniş Cephesi Bildirisi.** İlke D. S. 60 Aralık 1978
HELFİN: **19. yy;da Kürdistan Üzerinde Mücadele,** Komal Y. 1976
W.AEGLETON: **Mehabat Kürt Cumhuriyeti**. Koral Y. 1976
KOMÜNİST ENTERNASYONAL: **Kürt Milli Mücadelesi.** Aydınlık Y. 1977
V.MİNORSKİ: **Kürtler**. Komal Y. 1977
L.RAMBOUT: **Kürdistan (1918-1946)** Komal Y. 1978
B.NİTİKİN: **Kürtler C.1-2.** Özgürlük Yolu Y. 1976, 1978
H.GSTREIN: **Avukatsız Halk Kürtler.** Üçüncü Dünya Y. 1977
KOMAL YAYINLARI: **Irak Kürt Halk Hareketi ve Baas Irkçılığı.** Komal Y. 1975
IRAK KDP: **Irak Kürdistan Demokrat Partisi Yeni Stratejisi.** Üçüncü Dünya Y. 1978

<u>Afrika Ülkeleri</u>

T.ATAÖV: **Afrika Ulusal Kurtuluş Mücadeleleri** A.Ü. SBF.Y. 1975
B.ORAN: **Azgelişmiş Ülke Miliyetçiliği-Kara Afrika Modeli**-SBF.Y. 1977
B.DAVİDSON: **Afrika'da Milli Kurtuluş ve Sosyalizm Hareketleri**. Sosyal Y. 1965
Angola Kurtuluş Mücadelesi. Yöntem Y. 1976
B.DAVIDSON: **Portekiz Afrika'sında Bağımsızık Savaşı.** U. Görüş. kasım 1973
M.P.L.A: **MPLA Halktır - Mücadelesi, Programı, Tüzüğü** - Ürün Y. 1976
Dr. TOPUZOĞLU: **Kongo Kurtuluş Savaşı.** Ataç K. 1965
F.FANON: **Ulusal Bilincin Serüvenleri (Dünyanın Lanetlileri başlıklı J.P. Sartre'ın önsözü ile birlikte)** İzlem Y. 1965
J.WODDİS: **Fonon ve Afrika'da Sınıflar (Yeni Devrim Teorilerinin Eleştirisi 1)** Bilim Y. 1975
H.ALLEG: **Sorgu.** Yöntem Y. 1973

POLİSARİO CEPHESİ BELGELERİ: **Batı Sahra Kurtuluş Mücadelesi.** Yöntem Y. 1976

K.NKRUMAH: **Afrika'da Sınıf Mücadelesi.** Yücel Y. 1976

G.CHALİAND: **Gine Ulusal Kurtuluş Savaşı.** Aşama Y. 1974

A.CABRAL: **Gine'de Devrim-Bir Afrika Halkının Kurtuluş Mücadelesi.** Koral Y. 1974

Son Konuşmalar. Teori Y. 1976

Bağımsızlık Savaşında Kültür Etkeni. UNESCO'dan Görüş Kasım 1973

E.MONDLANE: **Mozambik Kurtuluş Mücadelesi.** Yöntem Y. 1975

E.S.FERREİRA: **Portekiz Sömürgelerinde Eğitim Durumu.** U. Görüş. Kasım 1973

A.LA GUMA: **Güney Afrika Kurtuluş Mücadelesi.** YöntemY. 1977

B.MİLLETLER: **İnsanlığa Karşı Bir Suç - Apartheid Güney Afrika'nın Irk Ayrımı Politikası** -B.M. Türkiye Enformasyon Bürosu Y. 1977

A.M.M'BOW: **Apartheid Çağdaş Köleliğin En Aşağılık Biçimidir.** UNESCO'dan Görüş. Kasım 1977

L.RUBİN: **Güney Afrika: Düzmece İddialar ve Gerçekler. (Güney Afrika'daki Irkçı Rejimin İddiaları ve Olayların Doğruladığı Gerçekler)** UNESCO'dan Görüş. Kasım 1977

BİLDİRGE: **Güney Afrika'nın Özgürlük Bildirgesi.** Yeni Toplum D.S.12 Kasım 1976

Afrika Komünist ve İşçi Partileri Toplantısı (Tropikal ve Güney Afrika Halklarının Özgürlüğü - Bağımsızlığı - Ulusal Kalkınması ve Toplumsal İlerlemesi İçin) İlke D.S.60 Aralık 1978

Y.DADOO: **Güney Afrika: Yükselen Devrim** BSS.D. Temmuz 1978

BS. SORUNLARI: **Sosyalist Yönetimli Afrika Ülkelerinde Devrimci Süreç** BSS. D. Ocak 1978

P.KALFON: **Amadau Mahtar M'Bow: UNESCO'nun Altıncı Genel Müdürü, Bir Sahel Köyünden Uluslararası Bir Örgütün Yöneticiliğine.** UNESCO'dan Görüş. Şubat 1975

Latin Amerika Ülkeleri

J.GUNTHER: **Azgelişmişliğin Yapısı. Güney Amerika Gerçeği.** Geçiş Y. 1971

W.M.BREUER. v.d: **Latın Amerika'da Devrim.** Bilim Y. 1975
Ü.OSKAY:**Latin Amerika'nın Sorunları.** SBF.D. Eylül 1967
R.P.MİLLON: **Zapata-Meksika'da Köylü Devrimi** - Ant. Y. 1969
T.TAN-S.YALÇINDAĞ: **Meksika'da Toprak Reformu.** SBF. D. Mart 1967
J.WODDİS: **Debray ve Latin Amerika'da Devrim - Yeni Devrim Teorilerinin Eleştirisi 2** Bilim Y. 1975
R.DARBAY: **Devrimde Devrim.** Toplum Y. 1967
» **Che'nin Gerillası.** Bilgi Y. 1975
CHE GUEVARA: **Gerilla Günlüğü.** Ant Y. 1968
» **Savaş Anıları.** Ant. Y. 1968
» **Siyasal Yazılar.** Ekim Y. 1969
R.ROJO: **Arkadaşım Che Guevara.** Payel Y. 1968
D.BRAVO: **Milli Kurtuluş Cephesi.** Ant. Y. 1969
C.MARIGHELLA: **Şehir Gerillası (Brezilya'nın Kurtuluşu İçin)** Ant. Y. 1970
J.QUATUM: **Regis Debray ve Brezilya Devrimci Hareketi.** A.Y. 1977
TUPAMAROLAR: **Uruguay Devrimci Hareketi: Tupamarolar.** Evren Y. 1978
J.ARENAS: **Kolombiya Halk Gerillası.** Yar. Y. 1976
M.İ.R: **Şili İhtilalci Sol - Belgeler 1971 - 1975** A. Yayınları T. yok.
H.W.BARSCH. v.d: **Şili, Kara Darbe.** Cem Y. 1975
S.ALLENDE: **Şili'de Sosyalist Eylem.** Bilgi. Y. 1974
» **Allende Anlatıyor.** (konuşan: Regis Debray.) May. Y. 1973
R.CASTİLLO: **Şili Devriminin Öğrettikleri - ITT Belgeleri.** Bilim Y. 1975
E.LABARCA: **Luis Corvolan.** Bilim. Y. 1976
L.CORVALAN: **Ülkemizde Silahsız Devrim Nasıl Gerçekleşti.** BSS.D. Ocak 1978
A.FAVA: **Demokrasiyi Yenilme Savaşının Karakteri ve Yolları** (Arjantin) BSS.D. Kasım 1977
O.SANCHEZ: **Guatemala: Devrim ve Sosyalizm İçin Gizli Basın Savaşıyor.** BSS.D. Kasım 1977
J.SOARES: **Latin Amerika'da Faşizm Var mı?** Yurt ve Dünya D.S. 6 Kasım 1977
» **Faşizme Karşı Tek Seçenek.** BSS.D. Aralık 1977
J.BARRİOS v.d: **Latin Amerika'da Faşizmin Doğuşu ve Özellikleri.** BSS. D. Nisan 1978

D.İBARRURİ: **Faşizmi Ezeceğiz.** Konuk Y. 1975
J.SANDOVAL-MAZCARATE: **İspanya İç Savaşı 1936-1939.** Köprü Y. 1969
P.NENNİ: **İspanya'da İç Savaş ve Faşizm.** Suda Y. 1973
H.W.FRANZ: **Bugünkü İspanya'da Sınıflar Savaşı.** Sorun Y. 1976
S.CASTİLLO: **Avrupa Komünizmi ve Devlet.** Birikim D. Sayı: 40-41 Haziran - Temmuz 1978
F.CLAUDIN: **İspanya Komünist Partisinde Bölünme.** Birikim. D. aynı sayı.
A.CUNHAL: **Portekiz'de Özgürlüğün Şafağı.** Bilim Y. 1975
» **Portekiz Devriminin Bilançosu ve Geleceği.** İlke D. mart 1977
G.GREEN: **Portekiz Devrimi.** Bilim ve Sosyalizm. Y. 1978
B.SCHİLLİNG: **Bugünkü Portekiz'de Sınıflar Savaşı.** Sorun Y. 1975
K.KOSTA: **Portekiz Ekonomisini Canlandırmanın Yolu.** BSS.D. Ekim 1977
K.ÇUKALAS: **Yunanistan Dosyası.** Ant. 1970
S.ROUSSEAS: **Yunan Cuntası ve CIA.** Devrim. Y. 1974
J.BECKET: **İşkence Raporu - Yunanistan.** Yöntem. Y. 1973
P.KOROVESSIS: **Sorgu.** Yöntem. Y. 1973
M.ÇALIŞKAN: **Yunanistan: İlk Çağdan Üçüncü Yunan Uygarlığına.** Ürün Sosyalist D. Sayı:9 mart 1975
Üçüncü Yunan Uygarlığından İç Savaşa. Ürün S.D. nisan 1975
Yunanistan: İç Savaştan Albaylar Darbesine. Ürün S.D. Haziran 1975
G.FARAKOS: **Savaşım ve Utku Bayrağı: Yunanitan Komünist Partisi.** BSS.D. Kasım 1978

BEŞİNCİ BÖLÜM

SOSYALİST ÜLKELERDE GENÇLİK

Sosyalizm ve Sosyalist Ülkeler: **Sosyalist Mücadele-Sosyalist Devrim , Sosyalist Toplum - Dünya Devrimci Hareketi - Sosyalist Sistem.**

K.MARX-F. ENGELS: **Gotha ve Erfurt Programlarının Eleştirisi.** Sol. Y. 1969

V.İ.LENİN: **Gençlik Üzerine.** Hasat Y. 1975

» **Kültür ve Kültür İhtilâli Üzerine.** Ser. Y 1969

Eğitim Politikası ve Pedagoloji Üzerine. Konuk Y. 1977

Halk Eğitimi (Ulusal-Kültürel Özerklik) Ser. Y. 1977

Kadınların Kurtuluşu. Günce Y. 1975

Barış İçinde Bir Arada Yaşama. Ser. Y. 1975

Son Yazılar, Son Mektuplar. Ser. Y. 1975

MARX-ENGELS-LENİN: **Kadın ve Komünizm** Öncü k.Y. 1970

MARX-ENGELS-LENİN v.d: **Gerilla Savaşı ve Marksizm.** Ekim Y. 1969

M.İ.KALİNİN: **Devrimci Eğitim, Devrimci Ahlâk.** Ser Y. 1976

L.HUBERMAN: **Sosyalizmin Alfabesi.** Doğan Y. 1976

J.LEWIS: **Sosyalizm ve Birey.** Sol. Y. 1966

K.FİŞEK: **Sosyalist Devlet.** Gerçek Y. 100 soruda dizisi. 1976

P.PARAF: **Halk Demokrasileri.** Payel Y. 1968

K.BORATAV: **Sosyalist Plânlamada Gelişmeler.** SBF. Y. 1973

G.BETTELHEIM: **Sosyalist Plânlama.** Evren. Y. 1965

Sosyalist Ekonomiye Geçiş Sorunları. Bilgi Y. 1973

C. BETELHEIM-P.SWEEZY: **Kapitalizmden Sosyalizme Geçiş Süreci Üzerine** (iki yazarın karşılıklı tartışma makaleleri) May. Y. 1974

O.LANGE-F.M.TAYLOR: **Sosyalizmin Ekonomi Teorisi. Ataç.** K.Y. 1966

O.LANGE: **Sosyalizmin Yeni Meseleleri.** Sol. Y. 1965

G.P.SOLUS: **Sosyalizmin Ekonomi Politiği.** Sol. Y. 1975

L.LEONTİEV: **Marksist Ekonomi Politiğin İlkeleri.** Sol Y. 1976

P.NİKİTİN: **Ekonomi Politik. 2.** Sol. Y. 1976

KUSİNEN:**Sosyalizmin ve Komünizmin Teorisi. (M-L İlkeleri IV)** Yar. Y. 1977

V.G.AFANASİEV: **Bilimsel Komünizm.** Kızılırmak. Y. 1976

S.SYULEMEZOV: **Tarım Üretici Kooperatifleri ve Uluslararası Kooperatif Hareketi.** Ürün. Y. 1976

S.SYULEMEZOV v.d: **Sosyalist Ülkelerde Kooperatifçilik Üzerine.** Bilim. Y. t.y.

S.GERŞBERG: **Sosyalist Toplumda Yaratıcı Yarışma.** Konuk. Y. 1978

L.T.JİVKOVA: **Çağdaş Kültür Sosyolojisi.** Tan Y. 1977

SSCB SANAT TARİHİ ENSTİTÜSÜ: **Sosyalizm ve Kültür.** Konuk Y. 1978

D.RİCHTER (der) **Politik Çocuk Kitabı (Pedogoji ve Eğitime İlgili Yazılar)** GözlemY. 1978

H.K.ZWEİTE: **Sosyalist Toplumda Halk Eğitimi.** Sosyalist Eğitim D.S.1 Ocak - Şubat 1979

M.DOMMANGET: **Marks-Engels ve Eğitim.** a.g.dergi. Sayı. 2. mart-nisan 1979

B.HAMSUREN: **Sosyalizm Koşullarında Yüksek Öğrenim.** BSS. D. Aralık 1977

N.SIKORSKY: **Kitap ve İnsan.** Sosyalizm Teori ve Pratik D.S. 3 (54) 1978

V.N.STOLETOV. v.d: **Toplum ve Gençlik.** Konuk Y. 1977

J.CANDAN: **Başka ülkelerdeki Okul Öncesi Eğitimi üzerinde Karşılaştırmalı Bakış** (Sosyalist Ülkelerde Yapılmış Gözlemler) Okul Öncesi Eğitimi. içinde bildiri. UNESCO T.M.K.Y. Ankara 1977

FİSE: **Dünya Öğretmenler Konferansı- Varşova 1975 Raporu.** Yeni Toplum D.S. 23 Şubat mart 1978

XI. Olağan Konferans, Moskova 1977 Raporu. Yeni Toplum D.S. 20 Temmuz 1977

N.A.KOVALSKİ-Y.P BLİNOVA: **Günümüzde Kadınların Durumu** (Sosyalist Toplumda Kadın bölümü) **Konuk Y. 1978**

SOSYALİZM T.P: **Sosyalizm ve Kapitalizmde Kadın Hakları.** Sosyalizm Teori ve Pratik D.S. 5 (56) 1978

G.AKSAKOĞLU: **Sosyalist Ülkelerde Sağlık Örgütlenmesi.** Toplum ve Hekim D.S. 7 temmuz 1978

M.DAVİDOW: **İki Toplumsal Yaşam Niteliğindeki Karşıtlık.** Yurt ve Dünya D.S. 6 Kasım 1977

K.ZARADOV: **Sosyalizm ve Kapitalizm: Yarışmanın Kriterleri.** Sosyalizm Teori ve Pratik D.S. 1 (52) aralık 1977

A.P.NOVOSTNİ: **İki Değişik Hayat Tarzı - Sosyalist ve Burjuva Hayat Tarzlarının Kıyaslanması,** İlke D. S. 48-49 Aralık 1977, ocak 1978

K.MIKULSKY: **Yeni Sistemin Üstünlükleri.** Sosyalizm Teori ve Pratik D. S. 6 (57) 1978

Ş.UYAR- Y. ÇİZMECİ: **1917 Ekim Devriminin 60. Yılında Sosyalist Sistem Kapitalist Sistem Karşılaştırması.** Yurt ve Dünya S. 6 Kasım 1977

V.İ.LENİN: **Proleterya İhtilâli ve Dönek Kautsky («İkinci Enternasyonal'in Çöküşü» ve «Oportünizm ve İkinci Entenasyonal'in Çöküşü»** başlıklı yazılarla birlikte) **Bilim** ve Sosyalizm Y. 1969

Üçüncü Enternasyonal Konuşmaları. Koral. Y. 1976

» **«Sol» Komünizm, Bir Çocukluk Hastalığı.** Sol. Y. 1970

K.ENTERNASYONAL: **Komünist Enternasyonal Programı.** Aydınlık Y. 1977

G.COGNİOT: **Komünist Enternasyonal.** Temel Y. 1975

BELGELER: Komünist ve İşçi Partisinin 4 Toplantısı. Ürün Y. 1976

P.POSPELOV v.d: **SBKP Deneyimli ve Devrimci Teori.** Konuk Y. 1978

N.FİLÇEV: **Sosyalist Devrim ve Komünist Hareketin Strateji ve Taktiği.** Temel Y. 1978

Y. KRASİN: **Devrim Sürecinin Diyalektiği.** Konuk Y. 1978

M.A.SUSLOV: **İşçi Sınıfının Enternasyonalci Öğretisi. Marksçılık-Leninciliik.** Konuk Y. 1976

KUSİNEN: **Uluslararası Komünist Hareketin Teori ve Taktiği.** (M-L İlkeleri III) Yar Y. 1975

P.N.FEDOSEYEV: **Günümüz Dünyası ve Leninciliğin Sosyalist Devrim Teorisi.** Konuk Y. 1978

M-L.ENSTİTÜSÜ: **Dünya Komünist Hareketi.** Konuk Y. 1977

K.ZARADOV: **Leninizm ve Kapitalizmden Sosyalizme Geçiş.** Temel Y. 1976

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği

V.İ.LENİN: **Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi.** Sol Y. 1975

» **Ne Yapmalı ?** Sol Y. 1968

Bir Adım İleri İki Adım Geri. Sol Y. 1969
İlk Bolşevik Kongresi. Tan Y. 1977
Nereden Başlamalı? Bir Yoldaşa Mektup, Devrimci Maceracılık. Odak Y. 1975
1905 Devrimi Üzerine Yazılar. Yöntem Y. 1976
İki Taktik. Sol. Y. 1967
Köylü Meseleleri ve Sosyalizm. Payel Y. 1967
İşçi ve Köylü İttifakı. Sol Y. 1970
Tarım Sorunları. I. Sol Y. 1976
Kitle İçinde Parti Çalışması. Ser Y. 1971
Nisan Tezleri ve Ekim Devrimi. Sol Y. 1969
Leninizmin Düşmanı Trotskizm (Lenin'in Trotski ile ilgili polemikleri, Demeçleri, Kongre Karar ve Tutanakları) Cilt: I. Yar Y. 1976

J.STALİN: **SBKP- Bolşevik -Tarihi.** Aydınlık. 1970
Leninizmin Sorunları. Sol Y. 1977
Trotskizm mi? Leninizm mi? Sol. Y. 1976
Ulusal Sorun ve Sömürgeler Sorunu. Sol. Y. 1976
Sosyalist Ekonominin Meseleleri. Sol. Y. 1967
Kapitalizmin Büyük Bunalımı. Yeni Aşama Y. 1976
Son Yazılar. 1950-1953. Sol. 1970
Lenin. Habora K.Y. 1968
Örgüt Üzerine. Hasat Y. 1975
Strateji ve Taktikler Üzerine. Aşama Y. 1975
Faşizme Karşı Savaş Konuşmaları. Çağrı Y. 1975
Anarşizm mi? Sosyalizm mi? Sol Y. 1974
Bütün Eserleri Cilt. 1.2.3. Devrim Y. 1977, 1978

J.REED: **Dünyayı Sarsan On Gün.** Ağaoğlu Y. 1968
K.SOMER: **Ekim İhtilâli.** Gerçek Y. 100 Soruda dizisi. 1970
F.X. COQUIN: **1917 Rus Devrimi.** İzlem Y. 1966
J.ELLEINSTEIN: **Devrimler Devrimi.** Hür Y. 1970
V.ALEKSANDROV: **Kanlı Pazardan Ekim İhtilaline.** Habora K.Y. 1970
N.K.KRUPSKAYA: **Lenin'den Anılar I-II-III.** Odak. Y. 1974
G.D.OBİÇKİN: **Lenin Hayatı ve Mücadelesi.** Ekim Y. 1969
Lenin-Resimli Kısa Biyografi. Konuk Y. 1976
M.PRİLEZHAYEVA: **Yaşa Lenin.** Haziran Y. 1976
D.SHUB: **Her Yönüyle Lenin.** Çan Y. 1977

W.ULBRİCHT, v.d: **Lenin** (Anılar) Habora K.Y. 1971
J.T.MURPHY: **Stalin.** Bilim ve Sosyalizm Y. 1976
B.PONOMAREV: **Sovyetler Birliği Komünist Partisi Tarihi** Bilim. Y. 1976
A.FADEYEF v.d: **Sovyetler Birliğinde Sosyalizmin Kurtuluşu.** Payel Y. 1966
M.DOBB: **1917'den Bu Yana Sovyet Ekonomisinin Gelişimi.**
Y.KÜÇÜK: **Endüstrileşme Sürecinin Temel Sorunları - Sovyet Deneyimi 1925 - 1940** Bilim Y. 1975
A.P.NOVOSTİ: **Ekim Devriminin 60 Yılı.** Ser Y. 1977
Sosyalizm 60 Yılda Neler Getirdi? Sovyetler Birliği Üzerine Sorunlar, Cevaplar. Bilim Y. 1979
A.VERBİNE: **Sovyetler Birliğinde Sendikacılık.** Hür Y. 1967
M.KARAAHMETLİ: **Lenin'in Ulusal Sorun Teorisi ve Sovyet Rusya'daki Uygulaması.** Toplum Y. 1976
K.İVANOV: **Leninciliknve Sovyetler Birliği Dış Politikası.** Konuk. Y. 1976
K.ZELİNSKİ: **Sovyet Edebiyatı.** Konuk Y. 1978
U.BRONFENBRENNER: **Sovyetler Birliğinde Çocuk.** Yansıma Çocuk Eğitimi ve Edebiyatı özel sayısı. Eylü 1975
SSCB: **Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği Anayasası. (Yeni Anayasanın Metni)** İlke. D.S. 44-45 Ağustus-eylül. 1977
B.PONOMAREV: **SBKP'nin 60 Yıllık Teorik Çalışmasıyla İlgili BazıSorunlar.** İlke D.S. 47 Kasım 1977
L.BREJNEV-Z.KLYUCHEVA: **SBKP Parti Yaşamı.** Ürün Y. 1976
S.B.K.PARTİSİ. **24. ve 25. Kongre Raporları ile Parti Programı** Kızılırmak. Y. 1976
Sovyetler Birliği Komünist Partisi 25. Kongresi. Raporlar, Kararlar Konuşmalar. Bilim Y. 1976

<u>Bulgaristan Halk Cumhuriyeti.</u>
D.BRAGOEV: **Seçmeler.** Temel Y. 1976
G.DİMİTROV: **Seçme Eserler. I-II-III.** Temel Y. 1974, 1975
Faşizmin Yargılanması, Leipzig 1933-Maya Y. 1974
Faşizme Karşı Birleşik Cephe. Ser Y. 1969
Gençlik Üzerine. Ser Y. 1970
Gençlik İçin Notlar. Maya . 1974

» **Halk Cumhuriyetine Doğru** Habora K. Y. 1970

K.KALÇEF: **Proleter Devrimci Dimitrov.** May Y. 1976

P.İGNATOF: **Georgi Dimitrov.** Habora K.Y. 1974

E.FİSCHER: **Leipzig Duruşması.** Habora K.Y. 1967

M.ÇERVENDİNEVA v.d: **Bulgaristan Komünist Partisi Tarihi.** Kızılırmak Y. 1975

İ.MİCHAİLOV: **Bulgaristan Devrimci Gençlik Hareketi Tarihi.** Çağrı Y. 1975

V.BONEV: **Birleşik Cephe, Halk Cephesi, Vatan Cephesi.** Bilim ve Sosyalizm Y. 1977

N.GORNENSKİ v.d: **Bulgaristan'da Faşizme Karşı Mücadele ve Sosyalizm** Bilim Y. 1978

B.BİLİMLER AKADEMİSİ: **Bulgaristan'da Kapitalizmden Sosyalizme Geçiş Sorunları.** Bilim Y. 1976

S.SULEMEZOV: **Lenin Kooperatif Planı ve Bulgaristan Kooperatif Hareketi.** Bilim ve Sosyalizm Y. 1976

B.SPASOV: **Bulgaristan Halk** Cumhuriyeti'nde Devlet Düzeni. Habora K.Y. 1976

V.KOLLAROV: **Seçilmiş Yapıtları.** Sorun Y. 1977

Z.ATANASSOV: **Bulgaristan Halk Cumhuriyeti'nde Eğitim.** Sosyalist Eğitim D.S. 1 Ocak, Şubat 1979

V.İVANOV: **Bulgaristan Komünist Partisi Kongreleri ve Marksist-Leninist Teorinin Yaratıcılıkta Geliştirilmesi.** Ürün Sosyalist D.S. 23 Mayıs 1976

T.JIVKOV: **Seçmeler.** Habora K.Y. 1975

» **Barış ve İşbirliği.** Habora K.Y. 1975

İyi Komşuluk ve İşbirliği Yolunda. Habora K.Y. 1978

Bulgaristan'da Bugünkü Durum (Bulgaristan Komünist Partisi Merkez Komitesi'nin XI. Kongre Raporu) Ürün Y. 1976

Küba Sosyalist Cumhuriyeti

F.CASTRO: **Tarih Beni Beraat Ettirecektir.** (Dinle Yankee. içinde) Ant. Y. 1969

Devrim İçin Savaşmayana Komünist Denmez. Habora K.Y. 1970

Fidel Castro Konuşuyor. (Konuşan: Lee Lockwood) Habora K.Y. 1971

Ya Vatan Ya Ölüm - Küba'nın Kurtuluşu - Habora Kitabevi 1968

Sosyalist Devrim. Habora K.Y. 1969

Çekoslovakya Meselesi. Habora K. 1969

Fidel Castro Diyor ki (Devrimin 18. yılında Castro ve Siyasal Görüşleri) Oda Y. 1978

Kadın Yoldaşlara. Kırsal Y. 1978

Marksizm-Leninizme Evet, Oportünizme Hayır. İ.Yurtsever Gençlik. Y. 1978

Devrimci ve Enternasyonalist Cömertliğimiz Ulaşabileceği Herşeyi Dünyaya Vereceğiz. İlke D.S. 59. Kasım 1978

CHE GUEVARA: **Küba'da Sosyalizm ve İnsan.** Payel Y. 1967

» **Savaş Anıları.** Ant. Y. 1970

K.K.PARTİSİ: **Küba Komünist Partisi 1.Kongresi (Rapor, kararlar, konuşmalar ve Anyasa)** Sorun Y. 1977

F.R.ALLEMAN: **Batista'dan Günümüze.** (F.C. Konuşuyor içinde) Habora K. Y. 1971

J.P.SARTRE: **Küba'yı Anlatıyor.** Anadolu Y. 1968

W.MİLLS: **Dinle Yankee.** Ant. Y. 1969

H.M.ENZENSBERGER: **Havana Duruşması.** Ant. Y. 1970

C.BETTELHEIM: **Küba ve İktisadının Planlaştırılması.** (İçinde Şerif Hulusi'nin hazırladığı «Küba Kurtuluş Hareketlerinin Kısa Tarihi» başlıklı uzunca bir bölüm ile, çevirdiği Küba Toprak Reformu Kanunu'nun metni bulunmaktadır.) Ataç K.Y. 1965

L.HUBERMAN-P.M.SWEEZY: **Sosyalist Küba.** Ekim Y. 1969

M.HUTEAU-J.LAUTREY: **Küba'da Okuma - Yazma Seferberliği**, Gerçeklere Gözlem D.S. 15 mart 1978

J.E.ADOUM: **Kanun Namına Kocacığım Bulaşıkları Yıka.** UNESCO'dan Görüş, Ağustos - eylül 1975

N.FİŞEK: **Sosyalist Ülkelerde Sağlık Hizmetleri (II).** Toplum ve Hekim D.S. 8. Ağustos 1978

G.UÇKAN: **Sosyalist Kültürün Genç Bir Örneği: Küba. I-II-III.** Sanat ve Toplum D.S. 1,2,3. Temmuz - Aralık 1978

Diğer Sosyalist Ülkeler

E.HONECKER: **Almanya Sosyalist Birlik Partisi Merkez Komitesi'nin (X. Kongre Raporu.** Ürün Y. 1977

H.K.ZWEİTE: **Demokratik Alman Cumhuriyetinde Sosyalist Eğitim.** Sosyalist Eğitim D.Sayı:2 mart-nisan 1979

Ç.K.PARTİSİ: **Çekoslovakya Komünist Partisinin XIII. Kongresinden Sonra Toplumun ve Partinin Bunalımının Evriminden Çıkarılan Dersler.** Ürün Y. 1975

J.POLEDNİK: **Sosyalist Gençliğin Ana Görevleri.** Yeni Dünya .S.6 Haziran 1975

J.KADAR: **Macaristan Karşı Devrimi** 1956 Ser Y. 1976

D.MEMES: **Macaristan'da Sosyalist Politik Sistem.** S.D. Kasım 1978

B.KÖPETZİ: **Kültür, Değerler Sistemi, Yaşam Biçimi.** BSS D. Ağustos 1978

S.YAŞAR: **Romanya'da Eğitim ve Gezi Notları.** Özgürlük Yolu. D.S. 31-32 Aralık - ocak 1978

A.ERDİLEK-B.ERDEM: **Dünya'da ve Türkiye'de Spor.** Yurt ve Dünya D. Sayı 7 Ocak 1978

ALTINCI BÖLÜM

TÜRKİYE'DE GENÇLİK

Toplumsal ve Ekonomik Yapımın Oluşumu

N.BERKES: **Türkiye İktisat Tarihi I-II** Gerçek Y. 1969-1970

200 Yıldır Neden Bocalıyoruz? İstanbul Matbaası.

Batıcılık Ulusçuluk ve Toplumsal Devrimler. Yön Y. 1965

Türkiye'de Çağdaşlaşma. Bilgi Y. 1973

M.S.KÜTÜKOĞLU: **Osmanlı-İngiliz İktisadi Münasebetleri. I. (1980-1938)** Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Y. 1974

H.ÇİN: **Miri Arazi ve Bu Arazinin Mülk Haline Dönüşümü.** A.Ü. Hukuk F.Y. 1969

MUAMMER SENCER: **Osmanlılarda Din ve Devlet.** Erk. Y. 1974

T.Z.TUNAYA: **Hürriyetin İlânı. II. Meşrutiyetin Siyasi Hayatına Bakışlar.** Siyaset ilmi serisi 1. İst 1959

İslâmcılık Cereyanı. Meşrutiyetin Siyasi Hayatı Boyuncu Gelişmesi ve Bugüne Bıraktığı Meseleler. Siyaset İlmi Serisi. 3. İst. 1962

Atatürk ve Atatürkçülük. Siyaset İlmi Serisi. 14. İst. 1964

Y.A.PETROSYAN: **Sovyet Gözüyle Jöntürkler.** Bilgi Y. 1974

F.AHMAD: **İttihat ve Terakki. 1908-1914** Sander Y. 1971

E.E.RAMSAUR: **Jön Türkler ve 1908 İhtilâli.** Sander Y. 1972

Ç.YETKİN: **Türk Halk Hareketleri ve Devrimler. I-II.** May 1974

MUZAFFER SENCER: **Osmanlı Toplum Yapısı.** Ant Y. 1969

Türkiye'de Köylülüğün Maddi Temelleri. Ant. Y. 1971

Dinin Türk Toplumuna Etkileri. Ant Y. 1971

H.A.ŞANDA: **Yarı Müstemleke Oluş Tarihi- 1898 İşçi Hareketleri.** Gözlem Y. t. yok

Reaya ve Köylü. Habora K. Y 1970

T.ÇAVDAR: **Osmanlıların Yarı SömÜrge Oluşu.** Ant. Y. 1970

Türkiye'de Burjuva Demokratik Düzene Yönelik İlk Hareketler. I-II (1838-1908) Ülke D.S. 3-4 1978

Milli Mücadele Başlarken Sayılarla «...Vaziyet ve Manzara-i Umumiye» Miliyet Y. 1971

Cumhuriyet Dönemi Başlarken Türkiye Ekonomisinin Görünümü ve Yapısal Kökleri. Türkiye Ekonomisinin 50. Yılı seminerine bildiri. Bursa İTİA Y. 1973 (Ayrı baskıyı «Milli Mücadelenin Ekonomik Kökenleri» adıyla, Köz Y. 1974)

S.AKŞİN: **31 Mart Olayı.** A.Ü. SBF Y. 1970

E.GÜRESİN: **31 Mart İsyanı.** Habora K. Y. 1969

Ç.ÖZEK: **Türkiye'de Gerici Akımlar.** Gerçek Y. 1968

M.E.BOZARSLAN: **Hilâfet ve Ümmetçilik Sorunu.** Ant. Y. 1969

A.YÜCEKÖK: XIX. **Yüzyıl Osmanlı Ticaret Sözleşmeleri.** SBF. D. mart 1968

Türkiye'de Din ve Siyaset. Gerçek Y. 1971

Türkiye'de Örgütlenmiş Dinin Sosyo - Ekonomik Tabanı. SBF. Y. 1971

S.YERASİMOS: **Azgelişmişlik Sürecinde Türkiye I-II-III.** Gözlem Y. 1974, 1975, 1976

İ.CEM: **Türkiye'de Geri Kalmışlığın Tarihi.** Cem Y. 1971
D.AVCIOĞLU: **Türkiye'nin Düzeni I-II.** Bilgi Y. 1971
» **Milli Kurtuluş Tarihi. I-II-III.** İstanbul Matbaası. 1974
» **31 Martta Yabancı Parmağı.** Bilgi Y. 1969
S.SELEK: **Anadolu İhtilâli.** Burçak Y. 1968
» **Milli Mücadele - Ulusal Kurtuluş Savaşı I-II.** Ağaoğlu Y. 1971
F.BELEN: **Türk Kurtuluş Savaşı.** Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Y. 1973
A.MÜDERRİSOĞLU: **Kurtuluş Savaşının Mali Kaynakları.** Maliye Bak. 50.Yıl Y. 1974
O.KURMUŞ: **Emperyalizmin Türkiye'ye Girişi.** Bilim Y. 1974
B.VARLIK: **19. Yüzyılda Emperyalizmin Batı Anadolu'da Yayılması.** T.İ.B.Y. 1976
» **Emperyalizmin Çukurova'ya Girişi.** T.İ.B.Y. 1977
S.ÇILADIR: **Zonguldak Havzasında Emperyalizm 1948-1940.** Aydınlık. Y.t. yok
L.RATHMANN: **Alman Emperyalizminin Türkiye'ye Girişi.** Gözlem. Y. 1976
A.G.ÖKÇÜN: **Osmanlı Sanayii (1913, 1915 yılları sanayi istatistiki)** SBF. Y. 1970
Türkiye İktisat Kongresi. 1923- İzmir (haberler-belgeler-yorumlar) SBF. Y. 1968
1920 -1930 Yılları Arasında Kurulan Türk Anonim Şirketlerinde Yabancı Sermaye. SBF. Y. 1971
Y.S.TEZEL: **Birinci Büyük Millet Meclisinde Yabancı Sermaye Sorunu Bir Örnek Olayı.** SBF. D. Mart 1970
Birinci Büyük Millet Meclisi Anti-Emperyalist miydi? Chester Ayrıcalığı. SBF. D. Aralık 1970
K.STEİNHAUS: **Atatürk Devrimi Sosyolojisi (Sosyo-Ekonomik Yönden Azgelişmiş Ülkelerde Burjuva Toplumunun Gelişmesi Sorunu Üzerine Bir Araştırma)** Sander Y. 1973
J.GLASNECK: **Kemal Atatürk ve Çağdaş Türkiye.** Onur Y. 1976
A.ŞNUROV-Y.ROZELİYEV: **Türkiye'de Kapitalistleşme ve Sınıf Kavgaları** Ant.Y. 1970
Y.N.ROZALİYEV: **Türkiye'de Kapitalizmin Gelişme Özellikleri (1923-1960)** Onur Y. 1978
SSCB. BİLİMLER AKADEMİSİ: **Ekim Devrimi Sonrası Türkiye Tarihi I-II** Bilim Y. 1978

K.BORATAV: **Türkiye'de Devletçilik.** Gerçek Y. 1974
Y.KÜÇÜK: **Türkiye Üzerine Tezler (1908-1978)** Tekin Y. 1978
» **Planlama Kalkınma ve Türkiye.** Gerçek . 1971
T.TİMUR: **Türk Devrimi ve Sonrası. 1919-1946.** Doğan Y. 1971
E.T.ELİÇİN: **Kemalist Devrim İdeolojisi.** Ant Y. 1970
İ.KÜÇÜKÖMER: **Düzenin Yabancılaşması-Batılılaşma.** Ant Y. 1969
Ö.ÖZGÜR: **Türkiye'de Kapitalizmin Gelişmesi.** Gerçek Y. 1972
» **Sanayileşme ve Türkiye.** Gerçek Y. 1976
T.TAYANÇ: **Sanayileşme ve Türkiye.** Gerçek Y. 1973
S.T.BAKANLIĞI: **50. Yılda Türk Sanayii.** Sanayi ve Teknoloji Bak. Y.1973
B.VARLIK: **Türkiye'de Sermayenin Teşviki, 1866-1976.** ÖDTÜ-İFOD. Yayınları. No: 2 1976
S.DİVİTÇİOĞLU: **Asya Üretim Tarzı ve Osmanlı Toplumu.** Köz Y. 1971
» **Marksist «Üretim Tarzı» kavramı. Devlet ve artık değer (iki deneme)** İ.Ü. İktisat F. Y. 1971
O.SENCER: **Türk Toplumunun Tarihsel Evrimi.** Habora K. Y. 1969
N.SERGİN: **Türkiye'nin Sanayileşmesi.** SBF. Y. 1963
BİLDİRİLER: **Tarihsel Gelişimi İçinde Türkiye Sanayii (1976 Sanayi** Kongresi) M.M. Odası Y. 1977
M.SÖNMEZ: **Kapitalist Devlet İşletmeleri ve Türkiye** T.İ.B.Y. 1978
D.ERGİL: **Türkiye'de Toplumsal Gelişme ve Siyasal Bunalım.TİB.** Y. 1978
E.KONGAR: **Türkiye'nin Toplumsal Yapısı.** Cem Y. 1976
Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği Bilgi Y. 1979
R.N.İLERİ: **Atatürk ve Komünizm.** Anadolu Y. 1970
C.EROĞUL: **Demokrat Parti. Tarihi ve İdeolojisi.** SBF. Y. 1970
K.BULUTOĞLU: **Türkiye'de Yabancı Sermaye.** Gerçek Y. 1970.
B.TUNCER: **Türkiye'de Yabancı Sermaye Sorunu.** SBF.Y. 1968
A.GEVGİLİLİ: **Türkiye'de Kapitalizmin Gelişmesi ve Sosyal Sınıflar.** Sosyal Siyasal Konferansı Yirmidördüncü Kitap İçinde. İ.Ü.İktisat F. Y. 1972
Türkiye'de Tarım Toplumundan Sanayi Toplumuna Geçiş Süreci. Cumhuriyetin 50. yılında Türkiye'nin Sosyal ve Ekonomik Sorunları Semineri içinde. Bildiri. Atatürk Ü.Y. 1974
E.ÇELİK: **Türkiye'nin Dış Politika Tarihi.** Gerçek Y. 1959
A.S.İLGE-v.d: **Olaylarla Türk Dış Politikası (1919-1965)** SBF Y. 1969
H. ÜLMAN: **Türk Ulusal Savunması Üzerine Düşünceler.** SBF D. Aralık

1966
NATO ve Türkiye SBF. D. aralık 1967
Türk Dış Politikasına Yön Veren Etkenler. 1923-1968. I. SBF.D. Eylül 1967
Türk-Amerikan Diplomatik Münasebetleri. 1939-1947 SBF. Y 1961
H.ÜLMAN-O.SANDER: **Türk Dış Politikasına Yön Veren Etkenler.** 1923-1968. **II.** SBF.D. Mart 1972
T.TATAÖV: **Amerika NATO ve Türkiye.** Aydınlık Y. 1969
A.HALİL: **Atatürkçü Dış Politika NATO ve Türkiye.** Gerçek Y. 1968
H.TUNÇKANAT: **İkili Andlaşmaların İçyüzü.** Ekim Y. 1970
M.ÖZBALKAN: **Gizli Belgelerle Barış Gönüllüleri.** Ant. Y. 1970
N.BEHRAMOĞLU: **Türkiye-Amerikan İlişkileri.** Yar Y. 1973
O.SANDER: **Balkan Gelişmeleri ve Türkiye.** 1945-1965. SBF.Y. 1969
Ö.KÜRKÇÜOĞLU: **Türkiye'nin Arap Ortadoğusuna Karşı Politikası. 1945-1970.** SBF. Y. 1972
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞİ: **Türkiye Dış Politikasında 50 Yıl. (I-V)** Dışişleri Bakanlığı Araştırma ve Siyaset Plânlama Genel Müdürlüğü Y. t.yok
A.ŞEMSUTDİNOV-Y.A.BERGİROV: **Bir Karagün Dostluğu. Kurtuluş Savaşı Yıllarında Türkiye-Sovyetler Birliği İlişkileri.** Bilim. Y. 1979
Ç.ALSAN:**Türk-Sovyet Halklarının Kardeşliği.** Sorun Y. 1976
İ.UGOLKOU v.d: **Türkiye SSCB İlişkiler Yar.** Y. 1975
K.ÖZTÜRK: **T.C. Hükümetleri ve Programları.** Ak. Y. 1968
D.İ.ENSTİTÜSÜ:**Türkiye'de Toplumsal ve Ekonomik Gelişmenin 50 Yılı.** DİE. Y. 1973
D.P.TEŞKİLATI: **Türkiye Cumhuriyetinin Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Gelişmesinin 50 Yılı.** DPT.Y. 1973
BİLDİRİLER: **Atatürk Döneminin Ekonomik ve Toplumsal Tarihiyle İlgili Sorunlar. Sempozyumu. (14-16 Ocak 1977 İstanbul)** İstanbul Yüksek İktisat ve Ticaret Mektebi Mezunları Derneği Yayım. 1977
BİLDİRİLER: **Türkiye Ekonomisinin 50 Yılı Semineri.** Bursa iktisadi ve Ticari İlimlerAkademisi Y. 1973
Kanun-u Esasi'nin 100. Yılı Armağanı. SBF Y. 1978
Atatürk Devrimleri I.Milletlerarası Sempozyumu Bildiri-

leri. (10-14 Aralık 1973, İstanbul) İ.Ü. Atatürk Devrimleri Araştırma Enstitüsü Y. 1975

BİLDİRİLER: **Cumhuriyet'in 50. Yılında Türkiye'nin Sosyal ve Ekonomik Sorunları Semineri (Erzurum 22-25 Ekim 1973)** Atatürk Ün. Y. 1974

Günümüz Türkiyesi: Toplumsal, Ekonomik,Politik Durum ve Gelişmeler

T.İŞÇİ PARTİSİ: **Demokratikleşme İçin Plan 1978-1982.** TİP Y. 1978

İ.YASA: **Türkiye'nin Toplumsal Yapısı ve Temel Sorunları** TODAİE.Y. 1970

B.GÜVENÇ-F.C.SHORTER (Ed.): **Türkiye Demografyası.** H.Ü. Y. 1971

K.BORATAV: **Gelir Dağılımı.** Gerçek Y. 1969

T.BULUTAY v.d: **Türkiye'de Gelir Dağılımı 1968-**SBF.Y. 1971

DPT. TEŞKİLÂTI: **Gelir Dağılımı 1973.** DPT.Y. 1976

T.İ.BİRLİĞİ: **Sınıflı Toplum Devlet ve Vergiler.** TİB. Y. 1976

T.G.SENDİKASI: **Türkiye'de Veri Sistemi. Emekçinin Gelirini Sömürücüye Aktaran En Kısa En Emin Yol.** T.G.S. Ankara Şubesi Y. 1977

BİLDİRİLER: **Kamu Gelirleri.** Sayıştay Denetçileri Derneği Meslek D. Özel Sayı. Mayıs 1978

İ.CEM: **Türkiye Üzerine.** Cem Y. 1970

» **12 Mart I (yazılar)** Cem Y. 1973

» **12 Mart II (Tarihteki Yeri ve Sonuçları)** Cem Y. 1977

A.GEVGİLİLİ: **Türkiye'de 1971 Rejimi.** Miliyet Y. 1973

U.H.BİRLİĞİ: **Türkiye Raporu 1971-1973** (uluslararası Hukukçular Birliği Raporu) Hasat Y. 1974

İ.TÜRK: **Türk Toplumunda Sosyal Sınıflar.** Öncü Kitabevi. y. 1970

A.R.DENİZ: **Sosyal Sınıflar ve Siyasal Partiler Üzerine.**Toplum Y. 1976

N.ARADAN: **1965 Seçimlerinin Tahlili.** SBF. Y. 1966

E.ÇÖLAŞAN-v.d: **1973 Seçimleri.** Milliyet Y. 1975

MUZAFFER SENCER: **Türkiye'de Siyasal Partilerin Sosyal Temelleri. Geçiş.** Y. 1971

K.ALTUĞ: **12 Mart ve Nihat Erim Olayı.** Yedigün Y. 1973

S.GENÇ: **12 Mart'a Nasıl Gelindi.** İleri Y. 1971

E.EROĞLU: **12 Mart Devam Ediyor mu?** Soyut Y. 1974

T.ÇAVDAR: **Türkiye 1968.** İzlem Y. 1969

T.İ.PARTİSİ: **Sayılarla Türkiye.** TİP Y. t. yok.

BİLDİRİLER: **Türkiye Sanayiinin Yapısal Sorunları.** 1976 Sanayi Kongresi. Makina Müh. -Odası P. 1977

Teknoloji ve Teknoloji Transferi. 1976 Sanayi Kongresi MMO-Y. 1977

Türk Sanayiinde Tekelleşme. 1976 Sanayi Kongresi MMO.Y. 1977

A. AKER: **12 Mart Döneminde Dışa Bağımlı Tekelleşme.** Sander Y. 1975

A.C.AYTULUN: **Türkiye Ekonomisine Yön Veren Holdingler.** TİB. Y. 1977

İ.TEKELLİ-G.MENTEŞ: **Türkiye'de Holdingleşme ve Holding Sistemlerinin Mekanda Örgütlenmesi.** Toplum ve Bilim D.S. 4 Kış. 1978

A.ALAK-A.BÜYÜKKAYA: **Holdingler ve Türkiye'de HoldingleşmeHareketi.** Umur K. Y. 1975

T.İ.BİRLİĞİ: **Tekelci Sermaye İle İçiçe.** TİB. Y. 1975

S.ÖZKOL: **Emperyalizm, Tekelci Kapitalizm ve Türkiye.** Ant. Y. 1970

» **Geri Bıraktırılmış Türkiye.** Ant. Y. 1969

A.KÖYMEN: **Ortak Pazar Gerçeği ve Türkiye'nin Sanayileşme Sorunu.** Yar. Y. 1974

G.KAZGAN: **100 Soruda Ortak Pazar ve Türkiye.** Gerçek Y. 1970

C.AYHAN v.d: **Ortak Pazar ve Türkiye.** MMO Y. 1970

BİLDİRİLER: **Türk Ekonomisinin Entegrasyon Sorunları Semineri.** MPM Y. Ankara 1971

T.ÇADIRCIOĞLU: **Avrupa Yatırım Bankası Faaliyetleri ve Türkiye.** Maliye Tetkik Kurulu. Y. 1973

TÖB-DER: **«Yardım» ve Yabancı Sermaye Sömürüsü.** TÖB-DER Y. 1975

G.NİL: **Türkiye-Dünya Bankası İlişkileri.** DPT. Y. 1971

İLKE: **Türkiye'de Sermayenin Yapısı:1. Finans Kapital. A. Bankalar** İlke D.S. 6 Haziran 1974

Türkiye'de Sermayenin Yapısı. 2 B-Holdingler. İlke D.S. B. Ağustos 1974

Y.OCAKÇIOĞLU-A.İ.KARACAN: **Türk Bankacılığında İştirakler.** Maliye Bak. Tetkik. Kurulu Y. 1977

A.ZARAKOLU: **Cumhuriyetin 50. Yılında Memleketimizde Bankacılık.** T. Bankalar Birliği. Y. 1974

Ö.AKGÜÇ: **Cumhuriyet Döneminde Bankacılık Alanında Gelişmeler.** T.

Bankalar Birliği. Y. 1975
Ö.ERTUNA: **Sermaye Piyasasında Yeni Gelişmeler.** Maliye Enstitüsü Konferansları 23. seri 1973'ten ayrı basım. İst. 1975
G.ÇELEBİCAN: **Sermaye Piyasasındaki Son Gelişmeler ve Türk Bankacılığı** Türkiye Bankalar Birliği. Y. 1974
T.İŞ BANKASI: **Türkiye İş Bankası'nın 50 Yılı. 1924, 1974.** T.İş B.Y. 1974
YAPI KREDİ BANKASI: **Memleket Hizmetinde 30 Yıl** Y.K.B.Y. 1974
AKBANK: **25. Yıl.** Akbank Y. 1973
KOÇ TOPLULUĞU: **50. Yıl.** Koç Holding A.Ş.Y. 1976
SABANCI HOLDİNG: **Hoca Ömer Sabancı Holding A.Ş.** İst. 1977
T.BULUTAY: **Türk Toplumsal Hayatında İktisadi ve Siyasal Gelişmeler.**SBF. D. Eylül 1970
BİLDİRİLER: **Türkiye Milli Harp Sanayii Semineri.** Ankara Ticaret Odası Y. 1975
MALİYE BAK: **Kamu İktisadi Teşebbüsleri ve İştirakleri Yıllığı 1977** Maliye Bakanlığı Y. 1977

Bölgelerarası Dengesizlik-Şehirleşme-Beslenme-Sağlık-Konut

M.R.CEFER: **Az Gelişmişlik İçinde Geri Bıraktırılmışlık.** Yöntem Y. 1979
İ.BEŞİKÇİ: **Doğu Anadolu'nun Düzeni. Sosyo-Ekonomik ve Etnik Temeller** E. Yay. 1970
Doğuda Değişim ve Yapısal Sorunlar (Göçebe Alikan Aşireti) Doğan Y. 1969
Doğu Anadolu'da Sosyal ve Siyasal Değişmeye Etki Eden Dinamikler. Abadan'a Armağan. içinde. SBF. Y. 1969
Araştırılacak Konu ve Sorunlar. (Türkiye'de Sosyal Araştırmaların Gelişmesi. içinde bildiri.) **H.Ü. Yay. 1971**
M.E.BOZARSLAN: **Doğunun Sorunları** Ankara 1966
İslamiyet Açısından Şeyhlik ve Ağalık. Toplum Y. 1964
O.TÜRKDOĞAN: **Doğu ve İnsan Sorunu.** Atatürk Ü.Y. 1974
Doğu Anadolu Sağlık, Hastalık Sisteminin Toplumsal Araştırması. Atatürk Ü.Y. 1972
Doğu Köylerinde Sosyo-Ekonomik Farklılaşma. Atatürk Ü.Y. 1973
BİLDİRİLER: **Doğu Anadolu'yu Kalkındırma Sorunları Semineri. T.**

Odalar Birliği Y. Ankara 1967
Ö.OZANKAYA: **Doğu Anadolu Sorunu.** SBF.D. Eylül 1969
F.KIRBAŞLI: **1920-1972 Döneminde Kalkınmada Öncelikli Yörelere İlişkin Hükümet Politikaları.** DPT Y. Mart 1973
T.SANALAN v.d: **Kalkınmada Öncelikli Yörelerin Tesbiti ve Bu Yörelerdeki Teşvik Tedbirleri.** DPT Y. Haziran 1973
İ.SARICA: **Planlı Dönemde Doğu ve Güneydoğu Anadolu Gölgeleri.** DPT. Y. 1994
İ.SARICA v.d: **Doğu ve Güneydoğu Anadolu İlleri Sosyal Yapı Araştırması.** DPT.Y. Ekim 1974
İ.İ.BAKANLIĞI: **Doğu Anadolu Bölgesi-Bölgesel Gelişme, Şehirleşme ve Yerleşme Düzeni.** İmar ve İskân Bak. Planlama ve İmar Gen. Müd. Bölge Planlama Dairesi. Y. 1970
A.PEYNİRCİOĞLU-O.ERGÜNEŞ: **Kamu Yatırımlarının İller İtibariyle Sektörel Dağılımı. 1963-1970.** DPT Y. 1971
T.BULUTAY-H.ERSEL: **Türkiye Milli Gelirinin İller, İmalât Sanayi Gelirinin Ücret ve Kâr Arasında Bölüşümü Üzerine. Bir Deneme.** SBF D. Aralık 1969
BİLDİRİLER: **Beslenme Sorunları Semineri** (12-17 ocak 1970) MPM. Y. 1970
MPM: **Beslenme Sorunları.** M.P. Merkezi. Y. 1969
O.KÖKSAL: **Türkiye 1974 Beslenme-Sağlık ve Gıda Tüketimi Araştırması.** UNICEF.Y. 1977
» **Sağlıklı Beslenme.** Sağlık ve Sosyal Yardım Bak. Y. 1975
O.N.KOÇTÜRK: **İşçiler, Sendikacılar ve Beslenme Sorunu.** Ges-İş, Genel-İş Y. 1967
K.ARAS-O.N.KOÇTÜRK: **Yol İşçilerinin Beslenme Durumunu Tespit Araştırması.** Yol-İş Federasyonu. Y.1967
O.N.KOÇTÜRK: **İşçinin Beslenmesi ve Milli Prodüktivite.** Türk-İş Y. 1966
Et Sorunu. Özgür İnsan. D.S. 42 Nisan 1977
Genç Adam Beslenemezse. Özyönetim D.S 5 ekim 1977
Beslenme Dramı. Bir örnek: Ankara. Sosyalist Yarın D.S. 15 şubat 1977
Öğrencilerin Temel Biyolojik İhtiyaçları. (Devrimci Eğitim Şurasına bildiri) TÖS.Y. 1969
GENEL-İŞ: **Et Sorunu:** Genel-İş Y. 1972

H.T.SEVİL: **Ücretliler Grubunun Beslenme Koşulları. Gelir, Besin Tüketim Harcamaları İlişkisi.** DPT.Y. 1971

E.ATABEK:**Hekimlerin Beslenme Konusundaki Görüş ve Sorumlulukları.** Toplum ve Hekim D.S. 5 mayıs 1978

T.MERDOL: **Türkiye'de Kültür, Gelenekler ve Beslenme İlişkileri.** Toplum ve Hekim. D.S. 6 Haziran 1978

S.KAYNAK -N.AKAR: **Sağlık Beslenme ve Eğitim.** Toplum ve Hekim D.S. 10 Ekim 1978

A.UZEL: **Beslenmenin Önemi ve Toplum Sağlığına Etkisi (Aile Planlaması ve Ev Ekonomisi Seminer Notları)** içinde. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bak. Y. 1974

T.YÜKSEL (Haz.) :**Eğitim Kurumlarında Sağlık. İst. M.E. Md.** Sağlık Merkezlerine Yardım Derneği. Y. 1978

A.İ.TABİP ADALARI: **Genel Sağlık Sigortasına Hayır.** Ankara ve İzmir Tabip Odaları Ortak Y. 1977

A.T.O-T.M.M.O.B-TİB: **İlaç Dosyası.** TİB Y. 1975

N. TEKELİ (Ed.) **Köysel Bölge Sağlık Hizmetlerini Değerlendirme Metodolojisi.** SSYB. Hıfsısshha Okulu. Ankara 1972

İ.TABİP ODASI: **Tıp Yolunda 78.** İstanbul T.O.Y. 1978

S.S.Y. BAKANLIĞI: **Sağlık Hizmetlerinde 50 Yıl.** SSYB.Y. 1973

İ.ACAROĞLU: **Kentleşmenin Getirdiği Sağlık Sorunları.** Toplum ve Hekim. S. 11 Kasım 1978

T.İ.B.BÜLTENİ: **Sağlık Üzerine I.TİB.** B. S. 49 Temmuz 1978

F.YAVUZ: **Çevre Sorunları.** SBF. Y.1975

S.EREL: **Aile Planlaması Yönünden Türkiye'de Konut ve Mesken Sağlık İlişkileri (Aile Planlaması ve Ev Ekonomisi Semineri Notları)** içinde. Gıda-Tarım ve Hayvancılık B.Y. 1974

R.KELEŞ: **Türkiye'de Şehirleşme: Konut Ve Gecekondu.** Gerçek Y. 1972

» **Türkiye'de Sosyal Konut Politikası.** SBF D. Haziran 1966

C.GERAY v.d: **Kent Toprakları Sorunu.** Mimarlar Odası Ankara Şubesi Y. 1971

İ.TEKELİ: **Kırda ve Kentte Dönüşüm Süreci. Bağımlı Kentleşme.** Mimarlar Odası Y. 1977

Ö.ŞENYAPILI: **Kentlileşen Köylüler.** Milliyet Y. 1978

F.AKÇAY: **Zeytinburnu-Gerçek Yönleriyle Bir Gecekondu Kenti.** Akçay Y. 1974

C.W.M.HART: **Zeytinburnu Gecekondu Bölgesi.** İ. Ticaret Odası Y. 1969

İ.TEKELİ v.d: **Gecekondulu, Dolmuşlu, İşportalı Şehir.** Cem Y. 1966
İ.İ.BAKANLIĞI: **50 Yılda İmar ve Yerleşme. 1923-1973.** İİB.Y. 1973
İ.YASA: **Ankara'da Gecekondu Aileleri.** SSYB.Y. 1966
» **Gecekondu Ailesi.** SBF.D Aralık 1970
Ankara Gecekondu Topluluklarında Kentleşme. (Şehirciliğimizin Bazı Genel ve Özel Sorunları. Onuncu ve Onbirinci İskân ve Şehircilik Haftası Konferansları) içinde. SBF Y.1971
İ.ÖĞRETMEN: **Ankara'da 158 Gecekondu (F. Yavuz'un Gecekondu Başlıklı Önsözü ile)** SBF.Y. 1957
T.YÖRÜKAN: **Gecekondular ve Gecekondu Bölgelerinin Sosyo-Kültürel Özellikleri.** İİB. Mesken Gn. Sosyal Ar. Dairesi Y. 1968
T.YÖRÜKAN-A.YÖRÜKAN: **Şehirleşme, Gecekondular ve Konut Politikası.** İİB. Mesken Gn. Md. Sosyal Ar. Dairesi. Y. 1966
A.YÖRÜKAN: **Ankara, İstanbul, İzmir, Ankara-Gülveren Gecekonduları.** İmar ve İskân Bak. Mesken G. Müd. Tanıtma Yayınları No: 2,3.4,5. Ankara 1966
B.BUHARALI: **Türkiye'de Konuta İlişkin İstatistikler Veriler.** İİB. Mesken Gn. Md. Y. 1974
N.SARAN: **İstanbul'da Gecekondu Problemi.** Türkiye Coğrafi ve Sosyal Araştırmalar. İçinde. İ.Ü. Ed. Fak. Coğrafya Enstitüsü. Y. 1971
M.KIRAY: **Gecekondu, Azgelişmiş Ülkelerde Hızla Topraktan Kopma ve Kentle Bütünleşememe.** SBF. D. Doç. Dr. Cem Sar'a Armağan Özel Sayısı. Eylül 1972
A.İSVAN: **Halkın Belediyesi İstanbul.** İstanbul. İstanbul 1977
BİLDİRİLER: **Yerel Yönetim ve Güç Yapısı Semineri. (17-18 Kasım 1977 Ankara)** Mimarlık D. 1977/ 2 S. 151 Ankara. 1978
T.DİNÇ: **Konut İstatistikleri ve Türkiye'de Konut Sektörünün Sayısal Analizi.** TBTAK. Yapı Ar. Enstitüsü. Y. 1973
N.DİNÇER-İ.ALPAR: **Sosyal Sigorta Konut Kooperatifleri ile İlgili Bir Araştırma.** DPT Y. 1973

<u>Aile, Kadın ve Çalışma Yaşamı</u>

S.TİMUR: **Türkiye'de Aile Yapısı:** Hacettepe. Ü.Y. 1972
P.ONAY: **Türkiye'nin Sosyal Kalkınmasında Kadının Rolü.** T. İş Bank. Kültür Y. Ajans-Türk Mat. San. Ankara t.yok.

E.DİNÇER: **Türk Toplumunda Kadın Sorunu.** (A.Bebel: Kadın ve Sosyalizm Cilt 2'nin sonunda) Toplum. Y. 1966

T.TAŞKIRAN: **Cumhuriyetin 50. Yılında Türk Kadın Hakları.** Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Y. 1973

N.ABADAN-UNAT: **Dış Göç Akımının Türk Kadının «Özgürleşme» ve «Sözde Özgürleşme» Sürecine Etkisi.** Amme İdaresi D. Mart 1977

Türk Kadın Nüfusunun Toplumdaki Yeri. SBF.D Aralık 1968

Kadın Statüsü ve Aile Planlaması Seminer-İstanbul Temmuz 1972 (kronik) SBF.D. Eylül 1972

İ.YAŞA: **Evlilik ve Geniş Aile Kurumlarının Yazgısı.** SBF.D. mart-haziran 1973

R.ŞAHİNKAYA: **Orta Anadolu Köylerinde Aile Strüktürü.** A.Ü. Ziraat. F.Y. 1966

Y.KURTULUŞ: **Kadının Eğitim Sorunları.** Demokratik Eğitim Kurultayı için hazırlanmış panel metni. TÖB-DER. Y.t.yok

B.GÖKÇE: **Aile ve Aile Tipleri Üzerine Bir İnceleme.** Hacettepe. Ü. Sosyal ve Beşeri Bilimler D. mart-ekim 1976

E.KONGAR: **Türkiye'de Aile Yapısı, Evrimi ve Bürokratik-Örgütlerle İlişkileri.** Amme İdaresi D. Haziran 1970

A.GÖRKAN: **Kadın Emeğinin Değeri ve Evli Kadının Çalışmasının Kocanın İznine Bağlı Olmasının Yarattığı Sosyal ve Hukuki Sorunlar.** H.Ü. Sosyal ve Beşeri Bilimler. D. Mart-Ekim 1976

İ.K.D: **İlerici Kadınlar Derneği 1. Kongre Raporu** İst. 1978

M.AREN: **Türk Toplumunda Kadın-Bibliyografya.** Sos. Bilim. Der. Y. 1978

A.İNAN: **Atatürk ve Türk Kadın Haklarının Kazanılması.** MEB. Y. 1968

TÜBİTAK: **Dünya Kadınlar Yılı 1975.** Andaç. TÜBİTAK yay. 1976. Ankra.

Ö.ERTEN: **Yüzyılımızda Kadın ve Kadınlarımız.** Türkiye Yazıları. Y. 1978

F.TAYANÇ-TAYANÇ: **Dünyada ve Türkiye'de Tarih Boyunca Kadın.** Toplum Y. 1977

A.ALTINDAL: **Türkiye'de Kadın.** Birlik. Y. 1975

T.İ.BİRLİĞİ: **Türkiye'de Kadının Sosyo-Ekonomik Durumu.** Tüm İktisatçılar Birliği Y. 1975

Ş.TEKELİ: **Kadının Siyasal Hayattaki Yeri Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma.** (Doçentlik Tezi.) Çoğaltma. 1977

Siyasal İktidar Karşısında Kadın. Toplum ve Bilim D. Bahar

1978

G.KAZGAN: **Türkiye'de Kadın Eğitimi ve Kadın Çalışması: Nedenle, Etkiler, İlişkiler ve Sonuçları.** Toplum ve Bilim D. Bahar 1978

O.ÇULPAN: **Türkiye'de İş ve Meslek Alanında Kadının Durumu ve Üniversite Öğrencilerinin Mesleklerle İlgili Tutumları.** Anmme İdaresi D. Aralık 1977

OYA ÇİFTÇİ: **Kadın ve Çalışma.** Amme İdaresi D. Haziran 1974

DİSK: **Ana ve Emekçi Olarak İşçi Kadının El Kitabı.** DİSK. Y. 1976

T.AKYOL-B.ÇOBANLI: **Tekstil Sanaylinde Çalışan Kadın İşçilerin Sağlık Sorunları** (Tekstil Sanayiinde Kadın İşçilerin Sorunları Projesi. Ulusal Konferans. 10-14 mayıs 1976 Ankara). Bildiri. TEKSİF Y. Çoğaltma.

S.ÖZDAMAR: **Tekstil Sanaylinde Kadın İşçilerin Eşleri, Çocukları ve Aile Çevreleriyle Olan İlişkileri** a.g. Konferansa Bildiri.

A.AKKÖK: **Tekstil Sanaylinde Kadın İşçilerin İşyerindeki Sosyal İlişkileri** a.g. Konferansa Bildiri.

E.KOCAOĞLU: **Bölgesel Araştırma Seminerlerinin** (**Adana, İzmir, İstanbul) Raporları**. a.g.Konferansa sunulmuş çoğaltma.

H.EMEL: **Tekstil Sanaylinde Çalışan Kadın İşçilerin İşyerleri ve Sendikal Sorunları. Anket Sonuçları.** a.g. Konferansa sunumuş çoğalma. (Anket sonuçlarının değerlendirmesi için ayrıca bkz. TEKSİF. 7. Genel Kurula sunulan çalışma raporu.)

G.ÖZKAYA: **Türkiye'de Kadın Hakları.** a.g. Konferansa sunulmuş bildiri.

» **Kadınların Savaşı.** İst. 1970

M.GÜLMEZ: **Kamu Yönetiminde Feminizasyon Olayı.** Amme İdaresi. D. Eylül 1972

Kitle Haberleşme Araçları - Kültür -Hukuk

H.TOPUZ: **Türk Basın Tarihi**. Gerçek Y. 1973

A.AZİZ: **Görsel İşitsel Haberleşme Araçlarının Çocuk ve Gençliğe Etkisi**. SBF. Basın Yayın Yüksek Okulu. Yıllık. 1973.

Radyo ve Televizyona Giriş. SBF.Y. 1976

Radyo ve Televizyon İzleyici Araştırmaları. Basın Yayın Yüksek Ok. Yıllık 1974-1976. Ankara 1977

Ö.ŞENYAPILI: **1970'lerin Başında Türk Basını.** Amme İdaresi. D. Aralık

1971
» **TV'nin Türk Toplumuna Etkileri.** Milliyet Y. 1977
A.ÖZGÜÇ: **Türk Sineması Sansür Dosyası. Koza.** Y. 1976
GÖRÜŞ: **Reklam Harcamaları (1974-1977).** Görüş. Haziran 1978
» **Kimler Neden Gazete Okuyorlar.** a.g. dergi.
O.TOKGÖZ: **Televizyonun Kadının Siyasallaşmasına Etkisi.** SBF D. Mart-Aralık 1976
Siyasal Haberleşme ve TRT'nin Rolü. BYYO Yıllık 1974-1976
Ü.OSKAY: **Toplumsal Gelişmede Radyo ve Televizon.** SBF.Y. 1971
Kültürün Özellikler ve İçerikleri. BYYO Yıllık 1973
Ü.A.KÖKSAL: **TRT Kurumunun Ekonomik, Kültürel ve Toplumsal Kalkınmamızdaki Rolü.** TRT. Y. ANKARA 1970
TRT KURUMU: **Ankara İli TV Seyircileri Araştırması Genel Sonuçları.** TRT Ankara (1977)
TRT Ankara İli Radyo Dinleyicileri Araştırması Ayrıntılı Sonuçları TRT.Y. (1977)
D.İ. ENSTİTÜSÜ: **Kültür ve Eğlence Yerleri İstatistikleri. 1970** DİE.Y. 1973
P.N.BORATAV v.d: **Kültür Emperyalizmi.** Ataç K.Y. 1967
BİLDİRİLER: **Ulusal Demokratik Kültür Politikasının Temel Öğelerine Yaklaşım Bildirileri.** Türkiye Yazıları. D. Özel Sayı Nisan 1978
E.KONGAR: **Türkiye'de Kültürün ve Kültür Politikasının Dünü, Bugünü, Yarını.** Milliyet Sanat D. 262. 30 ocak 1978
T.ABACI: **Kültür Üzerine.** Birikim. D. Sayı: 39, Mayıs 1978
A.T.KIŞLALI: **Nasıl Kültür Siyaseti.** (sorulara cevaplar) Yankı D. sayı: 388. Ağustos 1978
Ulusal Demokratik Halkçı Kültür Siyaseti. Ulusal Kültür Dergisi, Sayı: 1 Temmuz 1978
E.AKKURGAL: **Türkiye'nin Kültür Sorunları.** a.g. Dergi İçinde.
M.ERDOST: **Ulusal Kültür Üzerine.** Ülke D. sayı:3 1978
N.DEMİRKENT: **Basında Holdingleşme.** Seminer bildirisi 1977 çoğaltma.
D.ÖZGÜDEN: **Dünyada ve Türkiye'de Karşı Propaganda.** Ant. D. Mayıs 1971
E.K.BOYACI: **Halkı Ahmaklaştırma Tekniği** (I-X) Yeni Ortam Gazetesi Ekim 1973

M.SOYSAL: **Anayasa'nın Anlamı.** Gerçek Y. 11974
» **Dinamik Anayasa Anlayışı.** SBF.Y. 1969
C.EROĞUL: **Anayasayı Değiştirme Sorunu.** SBF.Y. 1974
T.BAROLAR B.: **Anayasa Değişikliği Öntasarısı Hakkında Türkiye Barolar Birliği'nin Görüşleri.** T.Birliği Y. 1971
H.ÇELENK: **Devlet Güvenlik Mahkemeleri Niçin Kaldırılmalıdır ?** Çağdaş Hukukçular Derneği 1976
M.KURTULUŞ (Der.): **Devlet Güvenlik Mahkemeleri.** Sorun Y. 1976
N.BEHRAMOĞLU: **Çocuklar Suçsuz.** Yar Y. 1975
Çocuk Mahküm Edilir mi? İst. Barosu Dergisi. C. 50 S. 1-4 Ocak-nisan 1976
D.İ.ENSTİTÜSÜ: **Kadın ve Çocuk Hükümlüler Anketi. 1972** DİE Y. 1973
» **Adalet İstatistikleri.** 1970-1975 DİE Y. 1976, 1978
Ş.KOÇ: **Gençlerin Siyasete Katılması.** Özgür İnsan D. Nisan 1973
A.T.KIŞLALI: **Oy 18 yaşın hakkıdır.** Yankı D.S. 317
T.KARAMUSTAFAOĞLU: **Seçme Hakkının Demokratik İlkeleri.** A.Ü. Hukuk F.Y. 1970
M.KAPANİ: **Kamu Hürriyetleri.** A.Ü. Hukuk. F.Y. 1970
B.TANÖR: **Siyasi Düşünce Hürriyeti ve 1961 Türk Anayasası.** Öncü K.Y. 1969
BİLDİRİLER: **Türkiye'de İnsan Hakları Semineri (9-11 Aralık 1968)** A.Ü.Hukuk F.Y. 1970
K.ÖZTÜRK: **Gerekçeli Anayasa.** Bilgi Y. 1971
N.SARAN: **İstanbul Şehrinde Polisle İlgisi Olan Onsekiz Yaşından Küçük Çocukların Sosyo-Kültürel Özellikleri Hakkında Bir Araştırma.** İ.Ü. Edebiyat F.Y. 1968
Ç.ÖZEK: **141-142.** Ararat Y. 1968
B.HABORA: **Yasak Kitaplar.** Habora K. Y. 1969

Köylü Gençlik ve Kırsal Yapı: **Kırsal Yapının Tarihsel Gelişimi ve Değişimi - Kırsal YapıdaToplumsal ve Ekonomik Koşullar - Mülksüzleşme, Sınıflaşma ve Göç**

MUAMMER SENCER: **Toprak Ağalığının Kökeni** Tel. Y. 1971
S.AKSOY: **Türkiye'de Toprak Meselesi.** Gerçek Y. 100 Soruda Dizisi. 1971
Y.S.TEZEL: **Cumhuriyetin Devraldığı Tarımsal Yapının Tarihsel Oluşumu Üzerine Bazı Düşünceler.** SBF. D. Aralık 1971

B.AKŞİT: **Türkiye'de «Azgelişmiş Kapitalizm» ve Köylere Girişi.** ODTÜ. Öğ. Birliği. Y. 1967

MUZAFFER SENCER: **Türkiye'de Köylülüğün Maddi Temelleri.** Ant. Y. 1971

Türkiye'de Köye Yönelme Hareketleri. Sosyoloji D.S. 17,18. Fakülteler Matbaası. İst. 1962-1963

O.SENCER: **Türkiye'ninToprak Sorunlarına Tarihsel Açıdan Bir Bakış.** a.g.d. içinde.

C.O.TÜTENGİL: **Kırsal Türkiye'nin Yapısı ve Sorunları.** Gerçek Y. 100 Soruda Dizisi. 1975

» **Türkiye'de Köy Sorunu** Kitaş Y. 1969

O.ARI (der.) **Köy Sosyolojisi Okuma Kitabı (Köy Sosyolojisi Konulu Araştırmalardan Seçme Metinler)** Boğaziçi Ü.Y. 1977

T.TR. MÜSTAŞARLIĞI: **Toprak ve Tarım Reformu Açısından Sayılarla Türkiye** Başbakanlık Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığı Y. Ankara. 1973

K.İ.BAKANLIĞI: **Cumhuriyet'in 50. Yılında Köylerimiz.** 1923-1973 Köy İşleri Bakanlığı Y. 1973

K.İ.BAKANLIĞI: **Cumhuriyet'in 50. Yılında Köylerimiz. 1923-1973** Köy İşleri Bakanlığı Y. 1973

O.VARLIER: **Türkiye Tarımında Yapısal Değişme Teknoloji ve Toprak Bölüşümü.** DPT.YP. Mayıs 1978

C.GERAY: **Planlı Dönemde Köye Yönelik Çalışmalar.** TODAİE. Y. 1974

Köy Kalkınması ve Gençlik Amme idaresi D. Aralık 1974

Toplum Kalkınması ve Toprak Reformu. SBF. D. Eylül 1966

Toplum Kalkınması ve Köy Araştırmaları. A.Ü. Eğitim F.D. Cilt. 5 Sayı. 1-2 1972

Türkiye'de Dağ ve Orman Köylerinin Yerleşme Sorunları. SBF. D. Mart 1968

BİLDİRİLER: **Dağ ve Orman Köylerinin Ekonomik, Sosyal Sorunları ve Çözüm Yolları. Semineri (27 mart - 29 mart 1963)** Türkiye Tabiatım Koruma Cemiyeti Y 1969 Ankara.

İ.YURT v.d: **Orman Köylerinin Sosyo-Ekonomik Durumu.** DPT. Y. 1971

O.BAKANLIĞI: **Cumhuriyetimizin 50. Yılında Ormancılığımız.** Orman Bakanlığı Orman Genel Müd. Y.t. yok.

A.TUGAÇ: **Kırsal Topluluklarda Değişmeler.** DPT. Y. 1971

B.ERDAŞ: **Urfa İli Kırsal Alan Tüketim Harcamaları Eğilimi Araştırma**

Raporu. Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığı Y. Eylül 1976
İ.BÖRTÜCENE: **Köylülüğün Farklılaşması Üzerine.** Ülke D. Sayı: 1 1977
B.ATALAY: **Köyümüzde Bunalım Belirtileri.** Atatürk Ü. İşletme Fak. Dergisi Cilt: 2 Sayı: 3 Erzurum 1977
G.ERGİL v.d: **Türk Köyünde Modernleşme Eğilimleri Araştırması.** DPT Y. 1971
GÜL ERGİL: **Köy Araştırmaları İzahı Bibliyografyası.** DPT Y. 1971
A.M. BELLEY: **Köysel Türkiye Bibliyografyası.** H.Ü. Yayını 1970
S.B. FAKÜLTESİ: **Türkiye'de Zirai Makinalaşma. Ziraatte Makina Kullanılmasının Doğurduğu Teknik, Ekonomik ve Sosyal Meseleler Üzerinde Bir Araştırma** SBF. 1954
O.TÜRKAY-R.KELEŞ: **Köylü Gözü İle Türk Köylerinde İktisadi ve Toplumsal Değişme.** SBF.D. Haziran 1962
Ç.ARUOBA: **Tarımda Geleneksel Geçimlik Kesim, Büyüklüğü, Yapısı, İşleyişi.** SBF. D. Eylül -Aralık 1973
Ü.HASSAN: **Tarımsal Kredi Sorunları - Özellikle Tefecilik.** SBF. D. Aralık 1970
K.BORATAV: **Türkiye Tarımının 1960'lardaki Yapısı İle İlgili Bazı Gözlemler.** SBF. D. Eylül 1972
» **Küçük Üreticilikte Bölüşüm Kateorileri.** SBFD. Aralık 1972
R.AKTAN: **Toprak Reformu.** SBF. D. Haziran 1965
» **Türkiye'de Toprak Reformu Çalışmaları.** SBF.D. Eylül 1971
» **Türkiye Tarımının Temel Özellikleri ve Verimlilik Sorunları.** SBF.D. Eylül 1972
R.AKTAN: (Kom. Bşk) : **Genel Tarım Politikaları ve Sorunları Özel İhtisas Komisyonu Raporu.** DPT. Y. 1972
BİLDİRİLER: **Toprak Reformu Kongresi (1978).** Harita ve Kadastro Müh. Odası. Y. 1978
D.TARAKLI: **Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu ve Uygulama Sonuçları.** ODTÜ. Y. 1976
O.D.T.Ü.: **Yassı Höyük-A Village Study-ODTÜ Y. 1965**
Ö.OZANKAYA: **Köyde Toplumsal Yapı ve Siyasal Kültür.** SBF Y. 1971
İ.YASA: **Yirmibeş Yıl Sonra Hasanoğlan Köyü.** SBF.Y. 1969
» **Sindel Köyünün Toplumsal ve Ekonomik Yapısı** TODAİE.Y. 1960
E.GÜÇBİLMEZ: **Yenimahale ve Kayadibi. Karşılaştırmalı Bir Köy Araştırması.** SBF. Y. 1972
O.SİLİER: **Keban Köylerinde Sosyo-Ekonomik Yapı ve Yeniden Yerleşim**

Sorunları. ODTÜ. Y. 1976

T.AYYILDIZ: **Büyükdere Köyünün Sosyo-Ekonomik Yapısı.** Atatürk Ü. Ziraat F.Y. 1975

N.ÖZALP v.d: **Reform Öncesi İmambakır Köyü Sosyo-Ekonomik Yapı Aratırması.** Toprak ve Tarım Reformu Müs. y. 1975

T.YAZGAN: **Reform Öncesi Gündaş Köyü Sosyo-Ekonomik Yapı Araştırması.** Toprak ve Tarım Reformu Müs. Y. 1975

B.ERDAŞ-M. VARLIK: **Reform Öncesi Günören Köyü Sosyo-Ekonomik Yapı Araştırması.** Top. Tar. Ref. Müs. Y. 1975

C.OĞUZBERK: **Bursa - Keleş İlçesi Issız Ören Köyünün Ekonomik Durumu ve Köydeki Diğer Sosyal Hayat.** DPT. Y. 1970

C.TANYOL: **Traktör Giren 50 Köyde Nüfus Hareketlerinin ve İçtimai Değişmelerin Kontrolü.** Sosyoloji D. Sayı: 13-14 1958-1959

» **Eylen Köyü. Sosyoloji** D. Sayı: 19-20, 1964-1966

C.TANYOL v.d: **Karataş Köyü Monografisi.** Sosyoloji Dergisi. Sayı: 6, 1950

» **Elifoğlu Köyü.** Sosyoloji Dergisi. Say: 17-18, 1962-1963

N.TUNCDİLEK: **Bozaniç Köyü.** İ.Ü. Edebiya F.Y. 1964

O.TÜRKDOĞAN: **Köy Sosyolojisinin Temel Sorunları.** Dede Korkut. Y. 1977

M.TEZCAN: **Memleketimizde Köy Yaşantısının Bazı Toplumsal Sorunları ve Çözüm Yolları.** AÜ. Eğitim F. Dergisi. Cilt:2, Sayı: 1-4, 1969. 1970

F.YAVUZ: **Köy Kalkınması.** SBF. D. Haziran 1962

U.PLANCK: **Türkiye'de Köy Sosyolojisi.** Atatürk Ü. İşletme FD. Cilt: 2 Ekim 1977

D.G.BATES: **Güneydoğu Anadolu'da Göçebe Yörük Yerleşmeleri Üzerinde Bir Çalışma.** Türkiye Coğrafi ve Sosyal Araştırmalar. içinde. İ.Ü. Edebiyat Fak. Coğrafya Enstitüsü Yayını. 1971.

Y.KİSHALI **İki Doğu Anadolu Köyünde Köy Dışı Çalışması Hakkında Alan Araştırması.** Ata. Ü. İşletme F.D. Cilt: 2, Sayı: 3 Ocak 1977

G.AKALIN: **Tarımımızın Sosyo-Ekonomik Yapısı Vergileme ve Gelişme.** SBF. Y. 1975

M.KETEN: **Tarım İşletmelerinin Yapısı.** DPT. Y. Kasım 1971

N.DEMİR: **Türkiye Tarımında Makro Prodüktivite 1950-1969.** DPT.Y. 1973

M.P.MERKEZİ: **Tarım Sektöründe Verimlilik.** Milli Prodüktivite M.Y. 1974

T.Z.O.BİRLİĞİ: **Türk Tarımı. Sorunlar ve Çözüm Yolları.** Tür. Zir. Od. B.Y 1972

Küçük Çiftçiler. Sorunlar ve Çözüm Yolları. TZOB.Y. 1973

Doğu ve Güneydoğu Anadolu Hayvancılığı. Sorunlar ve Çözüm Yolları. TZOB. Y. 1974

Tarım Ürünleri Fiyatları ve Sübvansiyonlar. TZOB.Y. t. yok.

» **Zirai ve İktisadi Durum Raporu. 1974-1975.** TZOB.Y 1976

D.Ü.Ç.G.M: **Devlet Üretme Çiftlikleri Genel Müdürlüğü ve Üzerinde Çalıştığı Plan Program Projeler.** DÜÇGM. Y. 1968

Cumhuriyetin 50. Yılında GÜÇGM. Y. 1968

Cumhuriyetin 50. Yılında GÜCGM. Y. 1973

YILLIK: **Ege Tütün İhracatçıları Birliği 1976 Yıllığı.** İzmir 1976

R.GÜRAY: **Türkiye Şeker Sanayi ve Şeker Pancarı Tarımı.** Tür. Şeker Fab. A.Ş. Yayını. 1968

N.MARDAN: **Türkiye'de Pamuk.** Bölge Pamuk Araş. Ens. Müd. Y. Adana 1971

TARIM BAK: **Giresun ve Ordu İllerinde Fındık Üretiminin Ekonomik Analizi.**(1969-1970)Tarım Bakanlığı y. 1972

Ç.ARUOBA: **Türkiye'de Tarım Kredileri ve Tarımsal Yatırım İlişkileri** SBF. D. Eylül 1969

T.C.Z. BANKASI: **Yüz Yıllık Teşkilâtlı Zirai Kredi.** (Makaleler Belgeler 1863-1963) T.C. Ziraat Bank. Y. t. yok

Cumhuriyetimizin 50. Yılında T.C. Ziraat Bankası. 1923-1973. T.C. Zir. Bank. Y. 1973 İst.

Tarımsal Üretim Değeri 1974. Ankara. 1976

TCZB. Kooperatifler Müdürlüğü 1976 Çalışma Raporu. Ankara. T. yok

E.ORHAN v.d: **Gelişmekte Olan Ülkelerde Kooperatifler ve Türk Tecrübesi.** Türk Kooperatifçilik Kurumu Y. 1970

R.KARALAR: **Teoride ve Türkiye Uygulamasında Tarımsal Pazarlama Açısından Kooperatif İşletmeler.** Eskişehir İTİA. Yay. 1975

D.P. TEŞKİLATI: **Kooperatfçilik Sorunları Araştırması** DPT.Y. 1970

KÖY İŞLERİ ve KOOP: B: **Köy İşleri ve Kooperatifler Bakanlığına Bağlı Kooperatiflerle İlgili Araştırma** KİKB. Kooperatifler Eğitim Ve Elsanatları G. Müd. Y. Ankara 1977

BİLDİRİLER: **Birinci Tarımsal Kooperatifçilik Semineri.** (5-6 nisan 1974 Ankara) T.C. Ziraat B. Kooperatifler Müfettişleri Mesleki Dayanışma Derneği Y. t. yok.

İ.H.İNAN: **Kooperatifçilikve Eko Sistemler.** Taban D. Sayı: 35 Nisan 1978

Y.MERGEN: **Sosyal Güvenlik ve Tarım Sektörü.** TZOB.Y. 1973

O.BAYDAR M.SENCER: **Türkiye'de Tarımda Üretim Güçlerinin Gelişmesi,** Sosyalist Parti İçin Teori Pratik Biriği.D. Sayı: 3, mart 1971

SOSYALİST PARTİ D: **Türkiye'de Köylülüğün Farklılaşması a.g. dergi. Türkiye'de Son Yılların Köylü Hareketleri** a.g. Dergi

O.BAYDAR: **Türkiye'de Köylü Meselesi. Tarımda Üretici Güçlerin Gelişmesi ve Üretim İlişkileri.** İlke D. sayı: 22-23. Ekim -Kasım 1975

İşçi Gençlik ve Çalışma Yaşamı: **Çalışma Koşuları, Sosyal Düzenleme ve İşçi Hareketlerinin Tarihsel Gelişimi. Sendikal Gelişme-Sosyal Güvenlik , İşsizlik ve Yurt Dışına İşçi Göçü.**

L.ERİŞÇİ:**Türkiye'de İşçi Sınıfının Tarihi.** İst. 1951

H.A.ŞANDA: **Türkiye'de 54 Yıl Önceki İşçi Hareketleri.** EvrenY. 1962

O.SENCER: **Türkiye'de İşçi Sınıfı, Doğuşu ve Yapısı.** Habora K.Y. 1939

Y.N.ROZALİEV: **Türkiye Sanayi Proleteryası.** Yar. Y. 1974

H.KIVILCIMLI: **Türkiye İşçi Sınıfının Sosyal Varlığı.** İlk yayını 1935. Yeni basımı. **1935 Marksizm Bibliyoteği Serisi I.** İçinde. Çağrı Y. 1978.

» **Türkiye'de Kapitalizm.** Tarihsel Maddecilik. Y. 1965

AYDINLIK: **Fevkalâde Gençlik Nüshası** (İlk yayını 1925) Yeni yazıyla yeni basım. Odak Y. 1976

T.İ.BİRLİĞİ: **Türkiye İşçi Sınıfı ve Mücadeleleri Tarihi.** TİB.Y. 1976

S.ÇILADIR: **Zonguldak Havzasında İşçi Hareketlerinin Tarihi.** 1848-1940. Birinci Kitap. Yeraltı Maden-İş Yayınları. 1977

K.SÜLKER: **Türkiye'de İşçi Hareketleri.** Gerçek Y. 1973

Türkiye'de Sendikacılık. Sendika Kültürü Serisi: 1. İst. 1955

» **Türkiye'de Grev Hakkı ve Grevler.** Gözlem Y. 1976

T.ETİNGÜ: **Kömür Havzasında İlk Grev.** Koza Y. 1976

A.ÇEÇEN: **Türkiye'de Sendikacılık.** Özgür İnsan Y. 1973

İ.TOPÇUOĞLU: **Türkiye'de ilk Sendika Sarıkışla'da 1932.** öncü. K.Y.

S.AĞRALI: **Günümüze Kadar Belgelerle Türk Sendikacılığı.** İst. 1967

A.IŞIKLI: **Sendikacılık ve Siyaset.** SBF.Y. 1972

» **Toplu İş Sözleşmeleri ve Türkiye Ekonomisi İçindeki Yeri** SBF.Y. 1967

Ücret. Doğan Y. 1975

» **Milliyetlerarası İşgücü Hareketleri.** SBF.D. mart 1963

A.DORSAY-H.SAİT: **Ücret ve Türkiye'de Ücretler.** Bilim. Y. 1976

T.İ.BİRLİĞİ: **Türkiye'de İşçi Ücretleri ve Enflasyon.** TİB.Y. 1974

S.DİLİK: **Türkiye'de Sosyal Sigortalar.** SBF Y. 1971

D.P.TEŞKİLATI: IV: **Beş Yıllık Kalkınma Planı Sosyal Güvenlik Özel İhtisas Komisyonu Raporu.** DPT. Y. mart 1977

T.KARAHASANOĞLU: **Kamu Kesimindeki Tarım İşletmelerinde Ücretle Çalışanlar ve Sosyal Güvenliklerinin Sağlanması.** DPT. YP. 1970

İ.İ.B.KURUMU: **Mevsimlik Toplu İşçi İstihdam Rehberi** (III). İş ve İşçi Bulma Kurumu y. 1974

BİLDİRİLER: **Tarımsal İşgücü Sorunları Semineri.** (Bildiri ve tartışmalar)MP.Y. 1971

T.İ.BİRLİĞİ: **Tarım ve Orman İşçilerinin Sorunları ve İş Kanununda Öngörülen Değişiklikler.** TİB. Bülteni. S. 52-53, ekim 1978

K.AKSU: **Tarım İşçileri ve Sorunları. I-II-III.** Ürün Sosyalist D. Sayı: 50, 52, 53, Ağustos. Ekim, Kasım 1978

TARIM-İŞ SENDİKASI: **7. Dönem Çalışma Raporu.** Ocak 1977

M.P.MERKEZİ: **Sanayide Çıraklık.** (Araştırma Sonuçları) Milli Prodüktivite M. yay. 1970

D.P.TEŞKİLATI: **Esnaf ve Sanatkârların Sosyal ve Ekonomik Sorunları Araştırması.** Cilt I-II-III. DPT.Y. 1971

YARGI DERGİSİ: **Yeni Çıraklık Yasası Karşısında Çırakların Hukuki Durumu.** (Açık oturum) Günümüzde Yargı. D. Haziran 1978

B.HASAN: **Türkiye'de Çırakların Konumu.** a.g. Dergi içinde.

N.ABADAN: **Batı Almanya'daki Türk İşçileri ve Sorunları.** DPT. Y. 1964

Yurt Dışına Göçen Türk İş Gücü ve Dönüş Eğilimleri. Türkiye'nin Dış Göç Akımı ve Sosyal Hareketlilik. SBF.D. Aralık 1972

Federal Almanya'nın 1966-67 de Geçirdiği Ekonomik Buhran Açısından Yabancı İşgücü ve Türk İşçilerinin Durumu. SBF.D. Aralık 1971.

N.PUR: **Uluslararası İşgücü Hareketleri ve Türkiye.** (doktora tezi) İst. 1974

İ.EVRENESOĞLU: **Federal Almanya-Türkiye İşgücü İlişkileri.** Eskişehir Sanayi Odası. Y. 1973

BİLDİRİLER: **Yurt Dışındaki İşçilerimizin Tasarılarının Değerlendirilmesi Semineri** (15-16 mayıs 1972) Tür. Odalar. Bir. Y. 1972

» **Ortak Pazar İşgücü Hareketleri Semineri.** Türk-İş. Y. 1970

İ.İ.B.KURUMU: **Avrupa Memleketlerinde Türk İşçileri ve Problemleri. F.Almanya, Hollanda, Belçika, İsviçre ve Avusturya'da yapılan Bir İnceleme Gezisinin Notları. 14 nisan- 14 mayıs 1966.** İş ve İşçi Bulma Kurumu. Y.1966

Yurt Dışındaki Türk İşçileri ve Dönüş Eğilimleri. İİBK. Yayını. 1971

Yurt Dışındaki Türk İşçileri ve Dönüş Eğilimleri. (Araştırma Sonuçları). İİBK. Yay. 1974

Almanya'da Çalışan Yabancı İşçilerin İstihdam Aile ve İkamet Sorunları. İİBK. Yay 1974

D.P.TEŞKİLATI: **Yurt Dışından Dönen İşçilerin Sosyo-Ekonomik Eğilimleri Üzerinde Bir Çalışma.** DPT.Y. 1974

A.AKER: **İşçi Göçü. Nisan 1970 ile Nisan 1971 Arasında Almanya'ya Giden Türk İşçileri Üzerinde Sosyo Ekonomik Bir Örnekleme Araştırması.** Sander Y. 1972

DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI: **Yurtdışı Göç Hareketleri ve Vatandaş Sorunları.** Ekonomik ve Sosyal İşl. Gen. Müd. Y. t. yok

C.G.T.: **Hak Talebi Belgesi. Confederation general du travail Yabancı İşçi Sorunları Konusundaki 3. Büyük Kurultayınca Yayınlanmıştır.** Montreuil 24-25 kasım 1972 (Fransa) Metin Türkçedir.

N.KILIÇ: **Türkiye'de İşçi Dövizleri.** Maliye D. Sayı: 16, Temmuz-ağustos 1975

İ.ÖZGENTÜRK: **Gerîde Kalanlar.** Cumhuriyet gazetesinde seri yazı. ocak 1978

FÜRUZAN: **Yeni Konuklar.** Bilgi Y. 1977

R.HERRMANN: **Hamburg'daki Küçük İstanbul.** Cem y. 1977

D.ÖZGÜVEN: **Yurt Dışındaki Türkiyeli İşçiler I.** Yurt ve Dünya D. kasım 1978

C.TALAS: **Sosyal Politika. 1.inci Kitap.** Ankara. 1967

» **Sosyal Ekonomi. 2.inci Kitap.** SBF.Y. 1972

Türkiye'de Sosyal ve Ekonomik Haklar. (Türkiye'de İnsan Hak-

lan Semineri İçinde.) AÜ. Hukuk. F.Y. 1970 İçinde
İ.İ.B.KURUMU: **İstihdamda 25. Yıl. 1946-1971.** İİBK. Y. 1971
ÇALIŞMA BAK.: **50 Yılda Çalışma Hayatımız.** Çalışma Bak. Cumhuriyetin 50'inci Yılı Yayım. t.yok.
Çalışma Dergisi İstihdam Özel Sayı. Cilt. 1. sayı, 1. 1972
E.TÜTÜNCÜ: **İstahdam Sektör Raporu.** Sosyal Planlama Sektörleri ön raporu cilt:1 içinde. DPT. Y. 1973
O.TUNA: **Grev Hakkı. İş Mücadelelerinde Yeri ve Ehemmiyeti.** İ.Ü. İktisat F. Y. 1951
Ç.ÖZEK: **Emekçi Sınıfı ve Grev.** İzem Y. 1969
K.FİŞEK: **Devlete Karşı Grevlerin Kritik Tahlili.** SBF.Y. 1969
» **Türkiye'de Kapitalizmin Gelişmesi ve İşçi Sınıfı.** Doğan y. 1969
YASALAR: **İş Kanunu Tüzük ve Yönetmelikler.** Şeker-İş Y. 1974
Kanunlar El Kitabı (İş Kanunu-S. Sigortalar Kanunu-Sendikalar Kanunu ve diğer ilgili kanunlar) Tel. Y. 1972
ÇALIŞMA BAK.: **İşçi Sağlığı ve İş Güvenliğine İlişkin Rapor.** İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Genel Müd. Y. 1972
İ.N.AYGÜN: **İş Sağlığında Değişim ve Çağdaş Gelişmeler.** Yol-İş. Fed. Y. 1975
İş Kazaları. Teksif yay. 1976
İ.TÜRK: **Sosyal Güvenlik ve İş Kazaları.** İst. 1968
K.FİŞEK: **Yönetime Katılma. Dünyada ve Türkye'de** Yol-İş, F. yay. 1975
» **Yönetime Katılma.** DÜDAİE. Y. 1977
T.İ.BİRLİĞİ: **Yönetime Katılma Özel Sayısı.** Ağustos 1978
D.KANDİYOTİ: **İstanbul - İzmit Sanayi Kuşağında İşçiler.** Amme İdaresi D. mart 1977
O.SENCER: **Kapıdağı Yarımadası Taş Ocakları İşçileri Araştırması.** Sosyoloji Der. sayı:19-20, 1964-1966
D.İ.ENSTİTÜSÜ: **Toplu Sözleşme Grev ve Lokavit İstatistikleri.** DİE.Y. 1972
S.S.KURUMU: **İstatistik Yıllığı 1976, 1977** SSK.Y. Ankara 1977, 1978
Öğrenci Gençlik ve Eğitim: **Tarihsel Gelişim, Niceliksel ve Niteliksel Görünnüm, Öğrenci Gençliğin Toplumsal Ekonomik Koşulları, Öğrenim Sonrası, Eğitimde Yeni Yönelimler, Eğitim Emekçileri.**
İ.BAŞGÖZ-H.WİLSON: **Türkiye Cumhuriyetinde Eğitim ve Atatürk.** Dost. Y. 1968

Y.K.KAYA: **İnsan Yetiştirme Düzenimiz.** Ankara. 1974

H.A.KOÇER: **Türkiye'de Modern Eğitimin Doğuşu ve Gelişimi.** MEB. Y. 1974

R.ÖZALP-A.ATAÜNAL: **Türk Milli Eğitim Sisteminde Düzenleme Teşkilâtı.** MEB Y. 1977

A.ATAÜNAL v.d: **Öğretmen Dağılımı.** 1955-1971. MEB. Y. 1973

» **Orta öğretim Programlarındaki Yönetmeler (1924-1970)** MEB. Y. 1972

M.N.KODAMANOĞLU: **Türkiye'de Eğitim.** MEB. Y. 1965

Ş.GEDİKOĞLU: **Kemalist Eğitim İlkeleri ve Uygulamalar.** Çağdaş y. 1978

» **Köy Enstitüleri.** Ankara 1971

E.TONGUÇ: **Devrim Açısından Köy Enstitüleri ve Tonguç.** Ant. Y. 1970

YENİ TOPLUM: **Köy Enstitüleri Özel Sayısı.** Sayı:5, Nisan 1976

MAARİF VEKALETİ: **Köy Enstitüleri** 1-2. Maarif Matbaası. 1944. Ank.

M.E.BAKANLIĞI: **Dokuzuncu Milli Eğitim Şurası (24 Haziran -4 Temmuz 1974) Öneriler, Raporlar, Kararlar, Uygulamaya Konulan Esaslar.** MEB. Y. 1975

M.E.BAKANLIĞI: **Orta Öğretimle İlgili Yönetmelikler.** MEB. Y. 1976

Cumhuriyetin 50. Yılında Milli Eğitimimiz. MEB Y. 1973

Cumhuriyetin 50. Yılında Rakam ve Grafiklerle Milli Eğitimimiz MEB. Y. 1973

Din Eğitimi Okulları 1951 - 1970 MEB. Y. 1970

Halk Eğitimi Yıllığı 1960-1970. Halk Eğitimi Genel Müdürlüğü Y. 1973

Mesleki ve Teknik Öğretim Okulları 1976-1977 MEB.Y. t.yok.

D.İ.ENSTİTÜSÜ: **Milli Eğitim Hareketleri 1942-1972** DİE Y. 1973

» **Milli Eğitimde 50. Yıl** 1923-1973. DİE.Y. 1973

» **M. Eğitim İstatistikleri.** Yaygın Eğitim. 1967-1974. DİE y. 1976

Milli Eğitim İstatistikleri. Milli, Halk, Çocuk Kültüphaneleri 1969-1973 DİE Y. 1977

Kültür ve Spor İstatistikleri. Milli, Halk ve Çocuk Kütüphaneleri. 1974 DİE.Y. 1977

Milli Eğitim İstatistikleri. İlköğretim 1974-75. DİE.Y. 1977

M.E.İ. Mesleki ve Teknik öğretim. 1967-1973. DİE.Y. 1977

M.E.İ. Öğretim Yılı Başı. 1972-1974. DİE. Y. 1974

M.E.İ. Yüksek Öğretim 1970-1974. DİE.Y. 1977

Sonuçları ve 1974-1975 Öğretim Yılı Başı Yüksek öğretim İstatistikleri. DİE. Y. 1975

Milli E. İs. Yükseköğrenim öğrenci Yurtları Anketi. 1973 ve 1974. DİE.Y. 1974

M.E.İ. Yüksek Öğrenim Öğrenci Yurtları. 1975-1977.DİE. Y. 1978

D.P.TEŞKİLATI: **Dördüncü Beş Yıllık Kalınma Planı Eğitim Özel İhtisas Komisyonu Raporu.** DPT. Y. Haziran 1977

Planlı Dönemde Yüksek Öğretim. DPT. Y. Ekim 1976

Yüksek Öğrenime Başvuran öğrenciler 1974-1975 Sosyo-Ekonomik çözümleme. DPT. Y. Ekim 1976

D.TÜNAY: **Temel Eğitim. (Sosyal Planlama Sektörleri Ön Raporu İçinde)** DPT. Ağustos 1973

T.YURTSEVEN: **Mesleki ve Teknik Örgün Eğitim.** a.g. Rapor içinde.

A.SAYIN: **Yüksek Öğretim.** a.g.Rapor içinde.

Ö.SEVİN: **Eğitim Yatırımları.** a.g. rapor içinde.

B.D.P. DAİRESİ: **Türkiye'de Mevcut Öğrenim Kurumları ve Özellikleri,** Başbakanlık Devlet Personel Dal. Y. 1976

Ü.K.G.SEKRETERLİĞİ: **Üniversiteler Yıllığı. 1975-1976. Öğretim Yılı.** Üniversitelerarası Kurul Genel Sek. Y. 1977

Üniversiteler Kanunu ve Üniversite Personel Kanunu ile Üniversiteleri ilgilendiren Diğer Kanunlar, Tüzükler, Yönetmelikler. Üniversitelerarası. K.G. Sek. Y. 1976

İ.Üniversitesi: **İstanbul Üniversitesi Bülteni 1967.** İ.Ü. Yay. 1967

Cumhuriyetin 50. Yılında İstanbul Üniversitesi. İ.Ü. y. 1973

Üniversite Olayları. İstanbul Üniversitesinin Belgelere Dayanan Açıklaması. İ.Ü. yay. 1969

A.Ü.EĞİTİM F.: **Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi 1965-1975** A.Ü. Eğitim F. 10. yıl yayınları. 1976

Y.Z.BAHADINLI: **Türkiye'de Eğitim Sorunu ve Sosyalizm.** Hür. Y. 1968

H.KARADENİZ: **Eğitim Üretim İçindir.** Gözlem Y. 1976

M.Ş.KOÇ: **Emperyalizm ve Eğitimde Yabancılaşma.** Ankara 1970

Y.KÜÇÜK: **Ekonomik Sınıflar ve Eğitim.** TÖB-DER.Eğitim Yay. T. yok.

Üniversitelerin Araştırma Eylemleri. Yeni toplum D.S. 7. Haziran 1976

Halkçı Eğitim ve Öğrenci Eylemleri. Emek Aylık Sosyalist D.S. 5 Ekim 1970

BİLDİRİLER: **Devrimci Eğitim Şurası (4-8 Eylül 1968. Ankara).** TÖS.Y 1969

TÖS II. **Devrimci Eğitim Şurası Bildirileri.** (TÖS tarafından şubat 1971'de yapılması planlanıp o zaman yapılamayan şûra için hazırlanmış bildiriler) TÖB-DER Yayını T. yok.

Türkiye'de Yaygın Eğitim (Seminer Tebliğleri) Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Aka. Y. 1975

Okul Öncesi Eğitimi (Semineri) UNESCO Türkiye Milli Komisyonu. Y. Ankara 1977

S.L.MERAY: **Üniversite Sorunları.** Doğan Y. 1969

Üniversitede Yüzeye Çıkan Bunalım. SBF.D. Haziran 1968

» **Üniversite Kavramları ve Maddeleri.** SBF. D. Mart 1971

B.GÜVENÇ: **Paralı Yüksek Öğretim.** Özgür İnsan D. Sayı: 9, şubat 1973

Yüksek Öğretim Reformu. Özgür İnsan D.S. 10 mart 1973

Yüksek Öğrenime Geçişteki Yığılma Sorunu Neden ve Nasıl Doğdu. Özgür İnsan D.S. 15 mart 1974

Ön Lisans Yüksek Okulları. Özgür İnsan D.S. 16 nisan 1974

Türkiye'de Üniversite Devlet İlişkileri. Hacettepe Sosyal ve Beşeri Bilimler D. Ekim 1970

O.OKYAR: **Türkiye'de Yeni Üniversitelerin Kurulması.** a.g. dergi içinde

MÜMTAZ SOYSAL: **Özel Yüksek Öğretim ve Anayasa.** SBF.D. Haziran 1968

Orta Doğu Teknik Üniversitesinin Yönetim Yapısı ve Anayasa. SBF. D. mart 1969

G.ŞAYLAN: **Bir Yapısal Değişim Sorunu Olarak Öğrenim Sisteminde Yeniden Düzenleme.** Amme idaresi D. Haziran 1977

E.KONGAR: **Türkiye'de Eğitim ve Öğretim Sorunu. Nasıl Bir Kuşak Yetişiyor?** Milliyet Sanat D. Sayı: 255 12. aralık 1977

İ.BÖRTÜCENE-A.KAYNAK: **Bir Eğitim Sistemi Taslak Önerisi.** Yeni Toplum D. sayı: 2 Ocak 1976

M.ADEM: **Üniversitelerin Planlama ve Ekonomik Sorunları.** SBF-D Eylül

1972

MÜMTAZ SOSYAL: **Eğitim Hakkı ve Öğretim Özgürlüğü.** Bildiri (Türkiye'de İnsan Hakları Semineri içinde) A.Ü. Hukuk F.Y. 1970

C.TALAS: **Üniversite ve Politika.** SBF.D. eylül 1966

C.ALİCAN: **Politika ve Eğitim.** AÜ. SBF. Basın Yayın Yüksek ok. Yıllığı 1974- 1976. Ankara 1977

C.GEREY: **Yaykur Uygulaması.** a.g. yıllık içinde.

M.KIRATLI: **Devletin Eğitim ve Kültür Ödevleri ve Faaliyetleri.** Amme İdaresi. D. Mart 1973

M.HEPER: **Üniversitelerin İşlevleri ve Toplumsal Değişim** a.g. dergide

M.SENCER: **Sosyolojik Açıdan Türkiye'de İlk Öğretim.** Sosyoloji Dergisi. Sayı:21-22. İ.Ü. Ed. F.Y. 1967

Türkiye'de Eğitim Sisteminin Yapısal Nitelikleri ve Temel Eğitim Sorunları. Amme İdaresi D. Mart 1975

Ü.POLAT: **Yüksek Öğrenim ve Ekonomik Gelişme.** a.g. dergi. Haziran 1976

C.MIHÇIOĞLU: **Üniversitelerarası Giriş Sınavında Aldıkları Sonuçlara Göre Türkiye'deki Liselerin Başarı Durumu.** SBF.D. Aralık 1969

C.KARADENİZ: **Üniversitemizde Otuz Yıllık öğretim.** İ.Ü. Bülteni. Kasım 1976

T.MENGÜŞOĞLU: **Kuruluşunun 44. Yılında İstanbul üniversitesi.** İ.Ü. Bülteni Mart 1977

E.NOMER: **Üniversitelerin Geleceği.** İ.Ü. Bülteni. Mart 1977

H.V.ERALP: **Liseler ve Üniversiteler.** İst. Üniv Bülteni. S. 5 Temmuz 1977

C.KARADENİZ: **Üniversitemizde Başarı Durumlarının Karşılaştırılması** a.g. bülten içinde

İ.E.ÖZGÜVEN: **Üniversite Öğrencilerinin Akademik Başarılarını Etkileyen Zihinsel Olmayan Faktörler.** Ankara 1974

G.VASSAF: **Psikolojik Danışma Açısından Üniversite Öğrencilerin Dinsel, Cinsel ve Siyasal Davranışlarının Değerlendirilmesi.** 13. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi (H.Ü. Ankara 1977)ne sunulmuş bildiri. Çoğaltma

A.EKŞİ: **4613 İstanbul Üniversitesi Öğrencisinde Uyuşturucu Uyarıcı ve Teskin Edici Madde Kullanımı.** a.g. kongreye sunuluş bildiri. İ.Ün. Bülteni. Sayı: 7 mart 1978

T.ÇAVDAR: **Türkiye'de İşgücü Eğitimi.** Yeni Toplum. D.s. 14. Ocak 1977

A.İDİL: **Teknik Eğitim ve Öğretim.** 1972 Türkiye Sanayi Kongresine Sunulmuş Bildiri. Mak. Müh. Oda. Y. 1973 cilt. III.içinde

A.KUTSAL: **Sanaylin Gelişmesinde Eğitimin Rolü.** a.g. kongreye bildiri.

M.KARABAY: **Endüstri İçin Eğitim.** a.g. kongreye bildiri.

A.ORHON v.d.: **Endüstriyel Eğitim Sorunları.** a.g. kongreye bildiri.

K.AYTAÇ: **Politeknik Eğitim Reformları.** A.Ü. Dil ve Tarih Coğrafya F.Y. 1971

M.E.ERKAL: **Orta Teknik Eğitim Sanayi ilişkileri.** İ.Ü. İktisat F.Y. 1978

O.TUNA: **Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitim.** T. İşveren Sendikaları Konfederasyonu Y. 1973

S.ZAİM: **İşgücünün Eğitilmesi ve İş Piyasasının tanzimindeki Rolü.** Sosyal siyaset Konferansları. XXI. İ.Ü. İktisat F.Y. 1970

İ.SENGİN: **Endüstride Çıraklık Eğitimi.** Endüstriyel ve Mesleki Teknik Öğretim ile Sanayi İlişkileri Sempozyumu. MEB. 1975

BİLDİRİLER: **Üniversite-Endüstri İlişkilerini Geliştirme Sempozyumu.** 12-13 Mart 1976 İstanbul. (Bildiriler-Tartışmalar) Üniversite ve Endüstri ilişkileri Kurulu Yayını. 1977

C.ALKAN-H.DOĞAN: **Mesleki ve Teknik Eğitim İçin Ana Plan Esasarı** A.Ü. Eğitim Fak. Dergisi. Cilt: 9, sayı: 1-4. 1976 Ank. 1977

F.VARIŞ: **Üniversitenin Değişen Fonksiyonu ve Birkaç Sorun.** A.Ü. Eğitim Fak. Der. Cilt: 7, sayı:1-4. 1974. Ankara 1975

M.ENÇ: **Beyin Gücü Göçü.** a.g. dergi içinde

E.GÜVENÇ: **Beyin ve İnsangücü İhracı.** 1972 Sanayi Kongresine sunulmuş bildiri. Mak. Müh. Oda. Y. Cilt III. 1973

T. OĞUZKAN: **Yüksek Düzeyde Elemanın Ülkelerarası Göçü: Türkiye İle İlgili Başlıca Araştırmalar ve Elde Edilen Sonuçlar Üzerinde Bazı Gözlemler.** İ.Ü. Bülteni. Sa. 6. Kasım 1977

Ş.UYSAL: **Yurt Dışında Yetişen İhtisas Gücü.** TÜBİTAK.Y. 1974

Y.KUZGUN: **Lise Öğrencilerinin Mesleki Doyum Tercihleri.** H.Ü. Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi. Mart-Ekim 1976

S.ERTÜRK: **On Yıl Öncesine Kıyasla Öğretmen Davranışları.** a.g. dergi Ekim 1970

Düzenli Eğitim Durumları Geliştirme ve Öğretmen. a.g. dergi Ekim 1971

İnsangücü ve Eğitimle İlgili Plân Hedefleri ve Bazı Sorunlar. a.g. dergi Mart 1971

» **Eğitimde Hedefler Sorunu** a.g. dergi Mart 1972

DEV-LİS **Faşist Lise Tarihi Kitapları Eleştirisi.** (Dev-Lis. üyesi lise öğrencileri tarafından hazırlanmıştır.) İst. Nisan 1977

M.TEZCAN: **Kültür ve Eğitim İlişkileri.** Eğitim ve Bilim D. Eylül 1978

N.KOÇ: **Liselerde Öğrencilerin Akademik Başarısı.** Eğitim ve Bilim D. Temmuz 1978, eylül 1978

L.KÜÇÜKAHMET: **Televizyon ve Halk Eğitimi.** Eğitim ve Bilim D. Kasım 1978

M.T.ÖNGÖREN: **Kitle Haberleşme Araçları ile Eğitim Planı içinde Radyo ve Televizyonun Yeri.** SBF. Basın ve Yayın Y.O. Yıllık. 1973 içinde.

BİLDİRİLER: **Üniversite Eğitim ve Yönetim Sorunlar Semineri.** İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi. Y. 1977

N.KARACAN: **Özerk Üniversite Amaç Değil, Demokratik Üniversite Mücadelesinin Gerekli Koşuludur.** Yürüyüş D. S. 143 3 Ocak 1978

W.A.LECOMPTE-N.HORTAÇSU: **Türk Üniversite Gençliğinin Değerleri: Kuşaklar Arası Değişiklik ve Kurumsal Kalıcılık üzerine Bir Araştırma.** Amme İdaresi D. Haziran 1975

F.W.FREY-AT.PAYASLIOĞLU: **Babalarının Mensup Olduğu Meslekler Bakımından Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğrencileri Üzerinde Bir İnceleme.** SBF. D. Eylül 1958

N.A.TANYELİ: **İçtimai Yükselme Hadisesine Ait Bir Araştırma Denemesi.**(11.180 Üniversite Öğrencisi üzerine bir değerlendirme çalışması.) Sosyoloji D.S. 8 1853

MEDİKO-SOSYAL MERKEZİ: **Mediko-Sosyal Merkezi Anket Sonuçları** 1975-76 İ.Ü. Bülteni Kasım 1876

D.SEZER: **Kamuoyu ve Dış Politika.** (Özellikle Kesim. 5 E ve Kesim 6 C bölümleri) SBF.Y. Ankara 1972

İ.T.Ü.ÖĞRENCİ BİRLİĞİ: **Gençliği Ülke Sorunlarıyla İlgilenmiyen Bir Ulusun Sonu Gelmiş Demektir.** İ.T.Ü. Öğ-Birliği 22. Dönem Çalışma Raporu. 1969

T.M.G.TEŞKİLÂTI: **Türkiye Milli Gençlik Teşkilâtı.** XVI. Dönem Çalışma Raporu. TMGT.Y. 1970 İst.

H.ÇELENK: **Gençlik ve Siyasal Eylemleri** D.S. 2 20 Nisan 1970

S.KARAMAN: **Gençlik ve Ulusal Davranışlar.** İleri D.S. 1 1970
N.ONUR: **Gençlik Niçin İsyan Ediyor.** (sürekli yazı) Ant. D. 26 Kasım 1968
A.F.CİHAN: **Gençliğin Politik Görevi.** Ant.D. 1 Ekim 1968
N.BEHRAMOĞLU: **Gençlik ve Sosyalist Eylem.** Ant. D. 1 temmuz 1969
MİMARAR ODASI: **Hükümetin Örtbas Ettiği Özel Okul Raporu**. Ant 25 mart 1969
YANKI: **Eski Gençlik Eylemcileri Konuşuyor.** Yankı. D.S. 308
Gençliğe Göre En Önemli Sorunlar (Anket sonuçları) Yankı. D.S. 318
M.Ş.KOÇ: **Gençlerin Siyasete Katılması.** Özgür İnsan D.S. 11 Nisan 1973
A.S.MERTOĞLU: **Orta Doğu Teknik Üniversitesi Dosyası.** Ankara 1971
D.ÖZTUNÇ: **Gençlik ve Toplumsal Sorunlar. Tartışma.** D.S. 1 Ocak 1978
T.Ö.D.M.F: **Büyük Eğitim Mitingi.** Türkiye Öğretmen Dernekleri Milli Federasyonu. Y. 1964 İst.
T.Ö.SENDİKASI: **Büyük Eğitim Yürüyüşü (15 şubat 1969)** Türkiye Öğretmenler Sendikası Y. 1969
S.KAYNAK: **1969 Öğretmen Boykotunun Yedinci Yıldönümü.** Yeni Toplum D. S. 22 Aralık 1977 - Ocak 1978
N.ÖZCAN: **Sosyal Mücadelede TÖB-DER'in Yeri ve İşlevi.** TÖB-DER. Y. 1975
B.SEFEROĞLU v.d: **Öğretmenlerin Meslek ve Özlük Sorunları.** TÖB-DER. Y. 1975
G.ŞAYLAN: **Memur Sendikacılığı ve Türkiye Deneyi** (1965-1971) TÖB-DER. Y. 1975
A.IŞIKLI: **Dünya'da Öğretmen Sendikacılığı. Demokratik Eğitim Kurultayı** 1977-Panel-TÖB-DER. Y.t. yok.
TÖB-DER: **1974-1975 Çalışma Raporu.** TÖB-DER Y. Ankara 1975
1975-1976 Çalışma Raporu. TÖB-DER Y. Ankara 1976
» **1976-1978 Çalışma Raporu.** TÖB-DER Y. Ankara 1978
Y.ÇAĞLAYAN: **Türkiye'de Öğretmen Yetiştirme Sorunları.** Demokratik Eğitim Kurultayı 1977 bildirge TÖB-DER Y.t. yok.

Yeni Oluşumlar: **Sınıf Mücadelesi ve İdeolojiler - İşçi Sınıfının Politik Bilinçlenmesi ve Eylemlerinin Gelişmesi - Sosyalist Mücadele Küçük Burjuva Devrimci Akımlar - Sosyal Demokrasi (Demokratik sol) - Irkçı, Şoven, Gerici Milliyetçi Hareket (Faşizm) ve diğerleri**

A. Tarih: 1960'a kadar

P.DUMONT: **20. Yüzyıl Başları Osmanlı İmparatorluğu İşçi Hareketleri ve Sosyalist Akımlar Tarihi Üzerine Yayımlanmamış Kaynaklar.** Toplum ve Bilim D. sayı:3 Güz 1977

P.DUMONT ve G.HAUPT: **Osmanlı İmparatorluğunda Sosyalist Hareketler.** Gözlem Yay. 1977

A.CERRAHOĞLU: **Şeyh Bedrettin ve Türkiye'de Sosyalizm Hareketleri** Çığ Y. 1966

» **Türkiye'de Sosyalizm** 1948-1925 İst. 1968

» **Türkiye'de Sosyalizmin Tarihine Katkı.** May. Y. 1975

M.S.ÇAPANOĞLU: **Türkiye'de Sosyalizm Hareketleri ve Sosyalist Hilmi.** Pınar Y. 1964

A.E. GÜRAN (der): **Ziya: Bulgaristan Komünist Partisinin Türkçe Gazetesi.** (örnekler) Tıpkıbasım ve yeni yazıya çevrilmiş olarak yayınlanmış. Katkı Y. 1976

TUTANAKLAR: **Birinci Doğu Halkları Kurultayı Bakü 1920.** Koral Y. 1975

M.SUPHİ: **Kavgası ve Düşünceleri.** (İçinde Y. N. Rozaliyev'in bir yazısı ve Mustafa Suphi'nin derlenmiş yazıları var.) İnfo-Türk Ajansı Temmuz 1974. Brüksel

DERLEME: **28-29 ocak 1921'i Unutma! Mustafa Suphi ve Yoldaşları.** (M. Suphi ve Arkadaşları üzerine derlenmiş yazılar) İnfo-Türk Ajansı Ocak 1975 Brüksel, (iki kitabın Türkiye yayını. Güncel. Y. 1977)

D.ÖZER (haz) : **Mustafa Suphi ve Yoldaşları.** Yeni Dünya. Y. 1978

Ö.SAĞLAM (der): **Ölümsüz Savaşçı Mustafa Suphi.** Ürün Y. 1978

KURTULUŞ: **Kurtuluş. Türkiye İşçi ve Çiftçi Partisi Organı.** (1919 yılında yayınlanmış derginin çıkmış sayılarının aynen yeni yazıya aktarılmış yayını) Anadolu. Y. 1975

Ş.HÜSNÜ DEYMER: **Seçme Yazılar.** (1921-1925 arasında Aydınlık dergisinde yayınlanmış yazılar). (Der: A. ÇAVUŞOĞLU) Aydınlık Y. 1971

Komintern Organlarındaki Yazı ve Konuşmalar (1925-1934) Aydınlık Y. 1977

1 Mayıs Nedir? (1925) 1 Mayıs. içinde. Günce Y. 1976

AYDINLIK: **Fevkalâde Gençlik Nüshası (1925).** Yeni yazıyla yayımı. Odak. Y. 1976

R.N.İLERİ: **Atatürk ve Komünizm.** Anadolu Y. 1970

F.KANDENİR: **Atatürk'ün Kurdurduğu Türkiye Komünist Partisi.** İst. 1967

Y.TARİHİMİZ: **Yeşilordu Cemiyeti.** Yakın Tarihimiz Cilt: I içinde (Yeşilordunun Beyannamesi, Nizamnamesi ve Talimatnamesi ile İstiklâl Mahkemesi kararı (9 mayıs 1921) da yazılarda yer almakta) 1962

YUNUS NADİ: **Çerkes Ethem Kuvvetlerinin İhaneti.** Sel. Y. 16. kitap. 1955

ÇERKES ETHEM: **Çerkes Ethem'in Hatıraları,** Dünya Yay. 1962

C.KUTAY: **Çerkes Ethem Dosyası I-II.** Boğaziçi Y. 1977

E.TOY: **Türk Gerilla Harbi.** Giray Yay. 1970

M.TUNCAY: **Türkiye'de Sol Akımlar 1908-1925.** Bilgi Y. 1967 (Gözden geçirilmiş ve Genişletilmiş yeni baskı. 1978)

Mesai-Halk Şûrâlar Fıkrası Programı - Halk Zümresi Siyasi Programı- SBF.Y. 1972

Osmanlı Yönetiminin Son Yıllarında ((1909-1912) Selânik'te Yahudi Sosyalizmi. Toplum ve Bilim D. Sayı 3, Güz 1977

J.ERGÜDER: **(haz) 1927 Komünist Tevkifatı-İstanbul Ağır Ceza Mahkemesindeki Duruşma.** (M. Tuncay'ın sunuş yazısıyla). Birikim Y. 1978

R.P. KORNİYENKO: **Türkiye'de İşçi Hareketleri 1923-1939.** Sosyalist Parti İçin Teori-Pratik Birliği D. sayı:4 Nisan 1971

A.ŞUNUROV: **Kemalist Devrim ve Türkiye Proletaryası.** (Türkiye'de Kapitalistleşme ve Sınıf Kavgaları içinde) Ant.Y. 1970

D.ŞİŞMANOV: **Türkiye İşçi ve Sosyalist Hareketi. Kısa Tarih 1908-1965.** Belge Y. 1978

İ.TOPÇUOĞLU: **Neden 2 Sosyalist Partisi 1946. T.K.P. Kuruluşu ve Mücadelesinin Tarihi.** 1914-1960. I.İst. 1976

R.N.İLERİ: **Türkiye Komünist Partisi Gerçeği ve Bilimsellik (Ouo Vadis İbrahim Topçuoğlu)** Anadolu. Y. 1976

A.KADİR: **1938 Harp Okulu Olayı ve Nazım Hikmet.** İst. 1967

K.SÜLKER: **Nazım Hikmet Dosyası.** May Y. 1967

Sabahatin Ali Olayı. Yenigon Y. 1978

F.ERKMAN: **En Büyük Tehlike! Milli Türk Davasına Aykırı Bir Cereyanın İçyüzü.** Ak-Ün Matbaası. 1943. (Broşürün R.F. Baraner'e ait olduğunu belirten Ülke Dergisi broşür metnini yeniden yayınlamıştır. Bkz. Ülke dergisi. sayı:1 1977. Broşürün Yazarı konusunda farklı görüşlere için Bkz. Ülke yası:2 ve Broşürün yayınlandığı yıllarda gazete ve dergilerde lehinde-aleyhinde yankıları gösteren yazı derlemesi için Ülke dergisi sayı:5, 1978)

M.BELLİ: **Savcı Konuştu Söz Sanığındır** (1945 yılında sıkıyönetim mahkemesinde «İleri Gençlik Birliği» davasına ilişkin açıklamalar) Ank. 1967

F.BERKE (der) **Yazı Hayatının 50.inci Yılında Kerim Sadi.** İst 1969

M.Z.SERTEL: **Hatırladıklarım 1905-1950.** İst. 1968

S.SERTEL: **Roman Gibi. 1919-1950.** Ant. Y. 1969

N.HİKMET: **Yaşamak Güzel Şey Be Kadeşim.** Habora K. Y. 1970

S.ÜSTÜNGEL: **Savaş Yolu.** Konuk Y. 1977

» **Kore Nire.** Ürün Y. 1978

İ.BİLEN: **Çetin Savaş.** Konuk Y. 1978

A.NESİMİ: **Yılların İçinden.** Gözlem Y. 1977

M.ŞEREF. **Türkiye ve Sosyalizm** İst. 1968

S.İ.ARALOV: **Bir Sovyet Diplomatının Türkiye Anıları.** Burçak Y. 1967

B.ORAN: **İç ve Dış Politika Açısından II. Dünya Savaşında Türkiye'de Siyasal Hayat ve Sağ-Sol Akımlar.** SBF D. Eylül 1969

F.H.TÖKİN: **Türk Tarihinde Siyasi Partiler ve Siyasi Düşüncenin Gelişmesi.** Elif. Y. 1965

T.Z.TUNAYA: **Türkiye'de Siyasi Partiler. 1859-1952.** İst. 1952

P.PROGRAMLARI: **Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Fırkası (1919), Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi (1946), Vatan Partisi (1954).** İlke Dergisi. sayı. 2, Temmuz 1974

T.K. PARTİSİ: **Türkiye Komünist partisi Programı 1926.** Aydınlık. Y. 1976

VATAN P.: **Vatan Partisi Tüzüğü Ve Programı (1954) Yeniden Yayını.** Tarihsel Maddecilik Y. Ankara 1971

T.S. FIRKASI: **Türkiye Sosyalist Fırkası'nın (1920) Bir Risalesi: Sosyalistlik Nedir?** (Yeni yazıya çev. Z. Toprak. Toplum ve Bilim. D. Sayı:1, Bahar 1977

H.ONUR: **1908 İşçi Hareketleri ve Jön Türkler.** Yurt ve Dünya D. Mart 1977.

G.S.HARRİS: **Türkiye'de Komünizmin Kaynakları.** Boğaziçi.Y. 1975

F.TEVETOĞLU: **Türkiye'de Sosyalist ve Komünist Faaliyetler** 1910-1960, Ank. 167

İ.E.DARENDELİOĞLU: **Türkiye'de Komünist Hareketleri 1910-1973.** Bedir.Y. 1973

A.SAYILGAN: **Türkiye'de Sol Hareketler 1871-1972.** Hareket. Y. 1972

B - 1960 - 1971 Dönemi:

T.İ.PARTİSİ: **Türkiye İşçi Partisi (1961) Programı** İst. 1964. (TİP prgramı ayrıca K.Öztürk: **Parti Programları.** Ak.y. 1970 ve İlke Dergisi sayı: 7 temmuz 1974 içinde de var)

Türkiye İşçi Partisi Tüzüğü. İst. 1962

Seçim Bildirisi. İst. 1965

» **SİP'linin El Kitabı.** 1969. Ankara.

EYLEM: **Türkiye İşçi partisi (1.büyük) Kongresi. (İzmir-Şubat 1964)** (Konuşmalar-Program tasarısı üzerine görüşmeler-Tüzük üzerine tartışmalar) Eylem D. sayı: 1 mart 1964

TİP Özel Sayısı. Eylem Dergisi sayı:20, Ekim 1965.

T.İ.PARTİSİ: **TİP 3. Olağan Büyük Kongresi Kararları. (9-12 kasım 1968).** TİP. Haberleri. sayı:25, 1 ocak 1969.

TİP 4. Büyük Kongre Kararları. (29-31 Ekim 1970) Emek Sosyalist Dergisi. Sayı:7. Aralık 1970

M.A.AYBAR: **Bağımsızlık Demokrasi Sosyalizm. Seçmeler 1945-1967.** Gerçek. y. 1968.

B.BORAN: **Bağımsızlık Demokrasi Sosyalizm.** Gün. Y. 1968 (2. bsk. Tekin Y. 1970)

M.A.AYBAR: **Bürokratik Sosyalizme Hayır.** İst. 1971

ANAYASA MAHKEMESİ: **Türkiye İşçi Partisi'nin Kapatılması Kararı.** Resmi Gazete Sayı: 14064, 6 ocak 1972, (Karar metni **Anayasa Mahkemesi Kararları Dergisi.** Sayı: 9 içinde de var)

B.BORAN: **İfade ve Savunma.** (Ağustos 1971-Eylül 1972) **İki Açıdan Türkiye İşçi Partisi Davası.** içinde. Bilim. Y. 1875.

T.ARINIR-S.ÖZTÜRK: **15-16 Haziran. Olaylar - Nedenleri - Davaları-Belgeler-Anılar - Yorumlar.** Sorun Y. 1976

S.PARTİ.D.: **1960-1970 Döneminde İşçi Sınıfı Hareketleri.** Sosyalist Parti İçin Teori, Pratik Birliği. D. sayı:2, Şubat 1971

Ana Çizgileriyle 1960-1970 Dönemi. Türkiye'de Devrimci-İlerici Hareketin Son 10 Yılına Toplu Bir Bakış. a.g. dergi Nisan 1974

M.BAKSI: **Şadi Alkılıç Dâvası.** May. Y. 1969

Ç.ALTAN: **Onlar Uyanırken.** Ararat Y. 1967

» **Suçlanan Yazılar.** Kitaş Y. 1970

A.F.CİHAN: **Sosyalist Türkiye.** Toplum Y. 1969 (ilk baskısı 1965)

Ç.YETKİN: **Türkiye'de Soldaki Bölünmeler.** 1960-1970. Toplum. Y. 1970

M.BELLİ: **Milli Demokratik Devrim.** Aydınlık y. 1970 (1966 Yılında Yön Dergisinde yazarın yazdığı **Demokratik Devrim: Kimle Beraber, Kime Karşı** - E. Tüfekçi takma adıyla - ve 19 kasım 1968 tarihli 53'üncü sayı Türk Solu Dergisine ek olarak verilen broşürün değiştirilmiş ve genişletilmiş yayını)

Yazılar 1965-1970. Sol Y. 1970

M.ERDOST:**«Türkiye Sosyalizmi» ve Sosyalizm.** Sol Y. 1969

TÜRKİYE SOLU: **Proleter Devrimci Hareketimizin Program Taslağı.** Nisan 1971. Türkiye Solu Dergisinin 14inci sayısı eki broşür.

R.N.İLERİ: **Mihri Belli Olayı. I-II-III.** Anadolu. Y. 1976

H.KIVILCIMLI: **Uyarmak İçin Uyanmalı, Uyanmak İçin Uyarmalı «İşçi Partisine Teklif»** Tarihsel Maddecilik. Y. 1966

27 Mayıs ve Yön Hareketinin Sınıfsal Eleştirisi. Ant. y. 1970

Devrim Zorlaması ve «Devrimci» Zorlaması. Tarihsel Maddecilik y. 1970

Oportünizm Nedir. Tarihsel Mad. Y. 1970

Halk Savaşının Planları. Tarihsel Mad. Y.1970

M.ÇAYAN: **Bütün Yazılar.** Evren Y. 1976.

T.H.K.P.-C.: **Türkiye Halk Kurtuluş Parti-Cephesi Dava Dosyası yazılı Belgeler.** Yar. Yay. 1976

Türkiye Halk Kurtuluş -Partisi-Cephesi Dâva Savunması I. Devrimci Savaş Y. 1979

H.BAŞBAĞ (der.) **İddianame (Türkiye Halk Kurtuluş Parti -Cephesi Davası)** Devrimci Sol. Y. 1979

T.H.K.O.: **Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu Davası. Mahkeme Dosyası.** Yöntem Y. 1974

MAHKEME BELGELERİ: **Sabotajlar ve Sandık Cinayeti.** Boğaziçi Y. 1973

Madanoğlu Dosyası. Töre-Devlet y. 1973
Dev-Genç Dosyası. Aynı Yayınevi. 1973
TÖS Dosyası I-II. Aynı Yayınevi. 1973
TİP Dosyası. Aynı Yay. 1973
Türkiye İhtilâlci İşçi Köylü Partisi Dosyası. Aynı Yayınevi. 1973

D.D.K.OCAKLARI: **Devrimci Doğu Kültür Ocakları Dava Dosyası I** Komal Y. 1975

SAVUNMA: **Türkiye İhtilâlci İşçi Köylü Partisi Dâvası. Savunma.** Aydınlık Y. 1974

T.İ.İ.K. PARTİSİ: **TİİKP Dâvası Belgeler. 1. Tüzük ve Program Taslakları ve Parti Kararları.** Aydınlık Y. 1975

E. ÖZ: **Deniz Gezmiş Anlatıyor.** Cem. Y. 1976

N.BEHRAM: **İbrahim Kaypakkaya Hayatı ve Mücadelesi** May. y. 1978

F.M.AMAÇ: **Dava Askeri Yargıtayda.** İst. 1972

» **Çayan Davası.** Yücel Y. 1971

Y.YILMAZ: **Söz Sanığın.** Güney Y. 1975

G.SAMLI: **İşkence.** Tan. Y. 1973

K.YÜCEL: **Kontr-Gerilla.** Yar. Y. 1973

A.KURAN: **Solda ve Sağda Vuruşanlar.** Akis Y. 1971

BAKANLIKLARARASI KURUL: **Türkiye Gerçekleri ve Terörizm.** Başbakanlık emri ile bakanlıklararası bir kurul tarafından hazırlanmıştır. Ank. 1973

Y.SERTEL: **Türkiye'de İlerici Akımlar.** Ant Y. 1969

Y.ROZALİYEV: **27 Mayıs Sonrası Kapitalist Gelişme ve Sınıf Mücadeleleri.** Ant. Y. 1970

C-1971 Sonrası

T.İ.PARTİSİ: **TİP Program ve Tüzüğü (1975).** TİP Y. 1975

» **12 Ekim 1975 Seçimlerinde Tavrımız.** 1975

» **Demokrasi Bildirgesi.** 1975

Yolumuz Açık Olsun. 1975

Güncel Görev. 1975

Her Ne Pahasına Birlik Değil. 1975

MC İktidardan Düşürülmelidir. 1976

Selâm Türkiye'nin Aydınlık Geleceğine. 1976
Partimiz Görev Başındadır. 1976
İşçi Sınıfının Uluslararası Dayanışması ve 1 Mayıs 1976
Örgütlü Birleşik Güç Yenilmez. 1977
Bağımsızlık Demokrasi Sosyalizm İçin İleri. (1977 Seçim Bildirgesi) 1977
TİP 1. Büyük Kongre Tutanağı (26-27 Şubat 1977) 1977
Ulusal Bağımsızlık İçin Partisi Programı (1914) İlke. D. Temmuz 1974
TSİP Genel Yönetim Kurulu Raporu. 1.Kongre. (21-24 mart 1976). TSİP. Yay. 1976
TSİP 1. Parti Kongresi Kararları. İlke. D. Nisan-Mayıs 1976
TSİP Yeni Programı (1976) a.g. dergi içinde.
Faşizm Milliyetçi Cephe ve Görevlerimiz. 1975
İkinci Kongresinde TSİP. 1978
TSİP Genel Yönetim Kurulu Raporu 2. Kongre (23-25 Aralık 1978). 1978

T.K.PARTİSİ: **Türkiye Komünist Partisi. Program** Ürün Y. 1978
» **TKP Konferansı (Belgeler 1977)** Temel. Y. 1978
» **Merkez Komitesi Politik Büro Raporu 1978** Ürün. Y. 1978

A.TAŞTAN: **Türkiye Komünist Partisine Özgürlük** Ürün Y. 1978

İŞÇİ BİRLİĞİ: **Parti Program Taslağı -Tüzük Taslağı.** İşçi Birliği. Sayı: 1 Kasım 1978

EMEĞİN BİRLİĞİ: **Finans Kapital ve İşbirlikçi Tekelcilik. Emeğin Birliği** Y. 1978.
Faşizm ve Seçimler Üzerine. Emeğin Bir. Y. 1977
İşçi Sınıfının Mücadele Birliği ve Sendikal Hareket. Emeğin Bir Y. 1978
Anti-Faşist Güç Birliği. Emeğin B.y. 1978
Uluslararası Alanda Yeni Çelişkiler Mücadeleler ve Proletarya Enternasyonalizmi. Emeğin Bir. Y. 1978
Sosyal Demokrasi ve Türkiye İşçi Sınıfının Yeni Bir Yol Ayrımı. Emeğin B. Yay. 1978

Ş.DOĞAN: **Demokratik Devrim Üzerine.** Emeğin Birliği Y. 1979
» **Demokratik Devrimde İki Ayrı Sınıfsal İktidar.** Emeğin Birliği

VATAN PARTİSİ: **Halk Cephesi Nedir.** Vatan P. Yay. t. yok.
V.P.1. Olağan Konre Kararları. Vatan P. yay. (1977)

V.P. 3 Olağan Kongresi Raporları. Kıvılcım D. sayı: 3-4 ocak 1979

KURTULUŞ: **Çıkarken.** Kurtuluş Sosyalist Dergisi. S. 1. Haziran 1976.

» **Yol Ayrımı** a.g. dergi

Evrim ve Devrim Aşamaları. Kurtuluş D. s. 2. Temmuz 1976

Yakın Geçmişin Tarihsel Öneml. a.g. dergi.

Öncü Savaşı Üzerine. Kurtuluş D. sayı:7 Aralık 1976

Demokratik Devrim. a.g. dergi.

Faşizm Üzerine Notlar I-VI. Kurtuluş. D.S. 15-20, 1977-1978

Program, Strateji ve Önümüzdeki Devrimci Adım. I-II Kurtuluş D. Sayı: 27-28 Eylül -Ekim 1978

SOSYALİST.P.: **Sosyalist Parti Programı.** (1 Kongresinde adı Sosyalist Devrim Partisi olarak değişti). Sos. P.Y. 1975

M.A. AYBAR: **Birinci Genel Kurul Konuşması.** Sosyalist Yarın. 2 mart 1977

Leninist Parti Modeli ve Sosyalist Örgütlenme. Cumhuriyet Gazetesi. 26-36 Ağustos 1978

T.İ.İ.K. PARTİSİ: **Türkiye İhtilâlci İşçi Köylü Partisi 1. Kongre Belgeleri.** Aydınlık Dergisi. Ocak 1978. sayı:83

T.İ.K. PARTİSİ: **Türkiye İşçi Köylü Partisi Program -Tüzük.** TİKP. Y. 1978

KATKI: **Türkiye Komünist Partisi Program- Tüzük -Kuruluş Bildirisi.** Katkı Dergisi. Sayı: 36. Ağustos 1978.

T.H.K. ORDUSU: **Türkiye Devrimci Komünist Partisi İnşaa Örgütü Kuruldu. (THKO Konferans Bildirisi) Halkın Kurtuluşu. 30 Ekim 1978**

SÜREKLİ DEVRİM: **Bildirge.** Sürekli Devrim. D.Özel Sayı. Temmuz 1978

DEVRİMCİ YOL: **Bildirge.** Devrimci Yol Dergisi Yay. 1977.

T.EMEKÇİ PARTİSİ: **Türkiye Emekçi Partisi Tüzük ve Programı.**

TEP. 1. Büyük Kongresi Siyasi Rapor. Bağımsız Türkiye Sayı: 42, 13 şubat 1978.

DEVRİMCİ SOL: **Tasfiyeçilik ve Devrimci Çizgi.** D. Sol yay. 1978.

DERLEME: **Şanlı 1 Mayıs (1977)** Konuk Y. 1977

1 Mayıs 1978. Konuk Y. 1978

DİSK: **1 Mayıs (1978).** DİSK. Y. 1978

D.AKÇAM: **Kan Çiçekleri.** May y. 1977

DERLEME: **16 Mart.** İst. 1978

Y.SERTEL: **Türkiye'de İlerici Akımlar.** Cem. Y. 1978

S.GENÇ: **Bıçağın Sırtındaki Türkiye. CIA-MİT-KONTRGERİLLA.** Der.

y. 1978
M.E.DEĞER: **CIA-Kontrgerilla ve Türkiye.** Ankara 1977
O.APAYDIN: **Kim Öldürüyor, Niçin Öldürüyor? Çağdaş Y. 1978**

Sosyal Demokrasi (demokratik sol)

B.ECEVİT: **Ortanın Solu.** Tekin Y. 1975 (ilk basımı 1966)
» **Bu Düzen Değişmelidir.** Tekin Y. 1978 (ilk basım 1968)
» **Atatürk ve Devrimcilik.** Tekin. Y. 1976 (ilk basım 1970)
RAPOR: **Türk-İş'e verilen 4'lü Rapor. (Genel-İş, D. Ulaş-İş, Yol-İş ve Petrol-İş Genel Başkanlarında Hazırlanan Bu Rapor Türk-İş'in 14 ocak 1971 günlü yönetim kuruluna sunulmuştur.)** DİSK. yayını çoğaltma tarihsiz.
Türk İşçi hareketi İçin Sosyal Demokratik Düzen. (Türk-İş'e bağlı oniki sendika tarafından hazırlandığından «onikiler raporu» da denmektedir) Ankara 1971
C.H.PARTİSİ: **Ak Günlere. CHP 1973 Seçim Bildirgesi.** Ankara
» **CHP Programı (1976).** Ankara 1976
» **Tüzük CHP 1976.** Ankara 1976
E.ÖZBAKIR: (der): **Dünya'da ve Türkiye'de Demokratik Sol Belgeler.** CHP Gençlik Kolları. Y. 1977
B.ECEVİT: **Demokratik Solda Temel Kavramlar ve Sorunlar.** Ankara t.yok.
» **Demokratik Sol.** Ankara. t. yok.
» **Topum Siyaset Yönetim.** Ankara. 1975
M.AKSOY: **Sosyalist Enternasyonal ve CHP.** Tekin. Y. 1977
B.SAVCI: **Bir Çağcıl Demokrasiyi Arayış.** SBF. D. Eylül-Aralık 1974
A.KARDAM: **CHP Nedir Ne Değildir.** Ülke. Y. 1976
G.AKALIN: **Ekonomi Politik Açısından Sosyal Demokrat Hareketin Değerlendirilmesi.** SBF. D. Eylül - aralık 1973
Ö.YİCİ: **Türk Sendikacılığında Sosyal Demokrasi Hareketi.** Sosyal Siyaset Konferansları. Yirmidördüncü Kitap. İ.Ü. İktisat F.Y. 1972
O.TUNA: **Türk Sendikacılığında Sosyal Demokrasi Hareketi** a.g. kitapta.
BİLDİRİLER: **Demokratik Sol Düşünce Forumu.** CHP Gençlik kol. Y. 1974
A.N.ÖLÇEN: **Halk Sektörü.** Ankara. 1974
BİLDİRİLER: **Halk Sektörü Seminerı. (26-27 nisan 1974)** Köy İleri ve Kooperatifler Bakanlığı Y. no: 224. t. yok.

Hükümet Programının Getirdiği Yeni Planlama Sorunları Semineri. (5-7 Haziran 1974) Eskişehir İk. Tic. İlim. Akade. Y. 1974

CHP-MSP Koalisyon Hükümeti Programı. İlke D. Mart 1974

H.S. GÜVEN **Köy Kent Sorunu.** Amme idaresi D. Haziran 1974

S.ÇAĞLAR: **Halk Sektörü Üzerine.** Halkoyu. D. Haziran 1976

BİLDİRİLER: **Endüstriyel Demokrasi Semineri.** Milli Prodük. Mer. Y. 1970

N.EKİN: **İşçi İşveren İşbirliği Kavramının Teorik Esasları.** Sosyal Siyaset Konferansları. 22 ve 23. üncü kitap. İÜ. İktisat F.Y. 1971

O.TUNA: **İşçi İşveren İşbirliği Türkiye'deki Uygulama ve Bu Konuda Mevcut İmkânlar.** a.g. kitapta.

N.EKİN: **Milli Seviyede İşçi İşveren İşbirliği ve Milli Ücret Siyaseti Tespiti İle İlgili Çalışmalar.** MESS Konferansları. 1973-1974 MESS. Y. 1974

Milli Seviyede İşçi İşveren İşbirliği. Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu. Y. 1974

UMUT: **Toplumsal Anlaşma (tam metin)** Umut Gazetesi. Sayı: 37, 28 Temmuz 1978.

Kemalizm-Atatürkçülük

D.AVCIOĞLU: **Devrim Üzerine.** Bügi Y. 1971

K.KALAN: **Kemalist Devrimin Diyalektiği ve Devrimin Strateji ve Taktiği. (Kemalist Devrim Üzerine Denemeler. Teori-Uygulama. Gönlümüz Atatürkçülük Ülküsüyle Dolu ve Yolumuz Kemalist Devrim Yolu)** İçinde. Halkevleri ve Kemalist Devrimciler Birliği Ortak. Y. 1971.

S.KOÇAK: **Kemalist Devrim Üzerine.** a.g. derleme içinde.

C.A.KANSU: **Dinamik Atatürkçülük.** (Atatürkçü Düşünce Üzerine Denemeler) Halkevleri ve Kema. Dev. Bir Ortak Y. 1971

K.KAPLAN: **Yücelen Düşünce ve Kurtuluş Yolu: Atatürkçülük.** a.g. kitapta.

MAKALELER: **Atatürk ve Halkevleri.** Atatürkçü Düşünce Üzerine Denemeler. Halkevleri Atatürk Enstitüsü. Y. 1974

C.O.TÜTENGİL: **Atatürkü Anlamak ve Tamamlamak.** Varlık Y. 1975

YAŞAR NABİ: **Tek Yol Atatürk Yolu.** Varlık Y. 1974.

A.ASLAN: **Sömürülen Atatürk.** Ankara 1973

N.BERKES: **Atatürk'ün Yöntemi ve Yönetimi.** Cumhuriyet 2 ocak- 2 şubat 1979

N.TUNCAY: **Atatürk'e Nasıl Bakmak.** Toplum ve Bilim D.S. 4. Kış 1977
Atatürk'ün Yöntemi ve Yönetimi Üstüne-N. Berkes'e yanıt - Cumhuriyet 16.2. 1979

C.GÜRKAN: **Atatürk'e Nasıl Bakmak: Bir Yanıt.** Toplum ve Bilim. D.S. 6-7 Yaz-Güz 1978

D.S. BİLDİRGE: **Kemalizmin Çağdaş Yorumu Adlı Panelimiz Büyük İlgi Gördü.** Demokratik Sol Bildirge. D. sayı: 5 ocak 1978

M.COÇTUROĞLU: **Atatürkçülük Yörüngesinden Sapınca** Savaşım, Atatürkçü Düşün Gazetesi. Sayı:2, 15 şubat 1977

T .Z. TUNAYA: **Atatürk ve Atatürkçülük.** Siyaset İlmi serisi:14 İst. 1964

MAKALELER: **Atatürkçülük Nedir.** Varlık Y. 1969.

AKAY: **Atatürkçülüğün İlkeleri.** Varlık Y. 1970

S. ECEVİT: **Atatürk ve Devrimcilik.** Tekin Y. 1976

C. BAYAR: **Atatürk'ün Metadolojisi ve Günümüz.** Kervan Y. 1978

O.TÜRKDOĞAN: **Kemalist Modelde Fert ve Devlet İlişkileri.** Atatürk İşletme Fak. Yay. 1977

İ.GİRİTLİ: **Kemalist Devrim ve İdolojisi.** At. Dev. Araş. Enst. Y. 1974
Kemalizm. ist. 1970
Kemalizmin Sosyo-Ekonomik Yönü. Atatürk Devrimleri İ. Miletlararası Sempozyumu Bildirileri. (Aralık 1973) Atatürk Dev. Araş. Enst. Yay. 1975

S.IRMAK: **Atatürk Devrimlerinin Karakteri. At.** Dev. Araş. Enst. Y. 1974

» **Atatürk İdeolojisinin Ana Çizgileri.** a.g. Sempozyum içinde

S.TAVAZAR: **Atatürk ve Atatürk İlkeleri.** Yaşar Holding-Yaşar Eğitim ve Kültür Vakfı. Y. 1977

F.ERGİN: **Atatürk Zamanında Türk Ekonomisi.** Aynı yayınlardan 1977

S.YAŞAR: **Türkiye'nin Baş Ağrıları.** Aynı yay. t. yok

» **Sanayide Devlet.** Aynı yayından 1978

H.KARTAY: **Yatırımsız Kalkınma Üretimsiz Paylaşma Olmaz.** Ankara Sanayi Odası Y. 11 kasım 1975

E. SOSYAL: **Başkanımız Ertuğrul Soysal'ın Sergileri Açık Konuşması.** İstanbul Sanayi Odası. Dergisi. sayı:92 ekim 1973

Y.VURKAÇ: **Atatürk ve Ulusal Ekonomi.** İstanbul Sanayi O.Der. S. 93 kasım 1973

Dr. H. ÇAY: **Atatürk Gerçeği, Türk Milliyetçiliği ve 1978 Türkiyesi**. Turan Kavgamız. D. Sayı. 2 şubat 1979

Gerici Akımlar - Faşizm

J.GLASNECK: **Türkiye'de Faşist Alman Propagandası.** Onur Y. t. yok.
BELGELER: **Gizli Belgeler. 2. Dünya Savaşında Türk -Aman İlişkileri ve Hitlerin Türk Dostları.** May. Y. 1968
M.H.PARTİSİ: **Programı.** (K. Öztürk: Parti Programları. İçinde) Ak Yay. 1970
» **Milliyetçi Hareket Partisi Tüzüğü.** Ankara 1973
RAPOR: **MHP Raporu (AP Hükümetinin 1970'te Hazırlattığı)** Aydınlık Y. 1978
A. KABACALI: **1977 Yılında Sağcı Basın Ne Dedi.** Derinlik Y. 1977.
İ. DARENDELİOĞLU: **Türkiye'de Milliyetçilik Hareketleri. 1920-1970.** Toker Y. 1977
S.ÖNER: **Ülkücü Hareketin Meseleleri.** Toker Y. 1977
A.TÜRKEŞ: **1944 Milliyetçilik Olayı.** Kutluğ. Y. 1975
Türkiye'nin Meseleleri. Kutluğ. Y. 1977
Milli Doktrin Dokuz Işık. Kutluğ. Y. 1975
Toplumculuk. Dokuz Işık Yayınevi. 1977
Milliyetçilik. Aynı Yayınevi
Ülkücülük. Aynı. yay.
» **9. Işık ve Türkiye. Emel Mat.** San. 1977 1977 Ankara
N.SEVİNÇ: **Ülkücüye Notlar.** Dedekorkut. Y. 1975
K.KARACA: **Milliyetçi Türkiye.** Çınar. Y. 1970
A.TUĞCUGİL: **Türk Milliyetçiliği Fikir Sistemi.** Töre-Devlet Y. 1978
N.HACIEMİNOĞLU: **Milliyetçi Eğitim Sistemi.** Töre Devlet. Y. 1977
O.TÜRKDOĞAN: **Türkiye Açısından Özyönetim.** Türk Kültür Y. 1977

Diğer Kaynaklar

NATIONS UNİES: **Annuarie Demographique 1974.** New York. 1975
» **Annuaire Statistique 1975.** New York. 1976
H.Ü.ARSAN: **Kamu Maliyesi Üzerinde Uluslararası İstatistiksel Bir Araştırma.** SBF. Y. 1973
T.ODALAR BİRLİĞİ: **İkdisadi Rapor 1977 T. Odalar Birliği** Y. 1977

N.E.ENSTİTÜSÜ: **Türkiye'de Nüfus.**(Dünya ülkeleri ile karşılaştırmalı) H.Ü. Nüfus Etüdleri Enstitüsü. Y. 1975

TODAİE: **T.C. Devlet Teşkilâtı Rehberi 1976.** Türkiye ve Ortadoğu Amme idaresi Y. 1977

B.B.Y.G.M.: Türkiye Yıllığı 1973. Başbakanlık Basın Yayın Genel Müd. Y. (1973)

D.P. TEŞKİLATI: **Kalkınma Planı. Birinci Beş Yıl-1963-1967** - Devlet Planlama Teşkilâtı Y. 1963

Kalkınma Planı. İkinci Beş Yıl. 1968-1972 DPT.Y. 1967

Kalkınma Planı. Üçüncü Beş Yıl. 1973-1977 DPT.Y. 1973

D.İ. ENSTİTÜSÜ: **Türkiye İstatistik Yıllığı 1977.** DİE Y. 1977

» **Türkiye İstatistik Cep Yıllığı 1976** DİE Y. 1977

» **Genel Nüfus Sayımı. 1975.** DİE. Y. 1977

» **Genel Nüfus Sayımı % 1 Örnekleme Sonuçları** (1975) DİE. Y. 1976

Genel Nüfus Sayımı. Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri (1970) DİE. Y. 1977

KISALTMALAR

Y: Yayınevi, yayınları, yayını.
K: Kitabevi.
D: Dergi-si.
S: Sayı
F: Fakülte-'si.
Ü:Üniversite-si.
A.Ü.: Ankara Üniversitesi.
İ.Ü.: İstanbul Üniversitesi.
H.Ü.: Hacettepe Üniversitesi.
BSS: Barış ve Sosyalizm Sorunları
SBF: Siyasal Bilgiler Fakültesi.
AİD: Amme İdaresi Dergisi.
DPT: Devlet Planlama Teşkilâtı.
DİE: Devlet İstatistik Enstitüsü.
MHP: Milli Prodüktivite Merkezi.
İİB: İmar ve İskân Bakanlığı.
T.İ.B:Tüm İktisatçılar Birliği.
BKM: Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı.
AT.Ü: Atatürk Üniversitesi.
ODTÜ: Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
DTCF: Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi.
BYYO: Basın ve Yayın Yüksek Okulu
FİSE: Dünya Öğretmen Sendikaları Federasyou.
T. yok: Tarih yok.
HSBBD: Hacettepe Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi.
TODAİE: Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü.
y.a.g.e: Yukarda adı geçen eser.
STP: Sosyalizm Teori ve Pratik.

Osnabrück 27 Nisan 1979

Fulya ve Hasan Basri arkadaşlarım,
Beni ayrıca onurlandıran bir ithaffla, imzalayıp göndermek zerafetinde bulunduğunuz "Dünya'da ve Türkiye'de Gençlik" adlı eserinizi aldım. Çok teşekkür ederim.
Hacimli bir eserin üzerine sürekli eğilmek, -rahatsızlığımdan doğan güçsüzlük nedeniyle- henüz yapamadığım şeylerden olmasına rağmen, kitabınızı elimden bırakamadım. Sonuna değin okudum. Hem zevk duydum, hem de bilmediğim nice şeyler varmış, onları öğrendim.
Türkiyemizde, üzerinde hayli kalem oynatılmış, ancak -bir iki eser ve makale dışında- yerli yerine oturtulamamış çok önemli bir konuda, sizin eseriniz, diyebilirim ki, şimdiye dek yazılmış olanların en ciddi ve en bilimsel olanı. Bunda, sizlerin araştırıcı yeteneklerinizin yanında -ve belki ondan da çok- seçtiğiniz "yöntem"in başta gelen bir rol oynadığını belirtmeye bilmem gerek var mı? Seçilen "yöntem"deki gerçekçilik, çağdaşlık ve bilimselliğin, bir konuya kazandırdığı berraklık, derinlik ve bütünselliği görmek isteyenlere, sizin eserinizi de -göğsümü gere gere- gösterebilirim.
Türkiye'ye dönüp de öğretime başladığımda, bu güzel eseri, her öğrencinin okumasını, -üzerine basa basa- isteyeceğim. Bununla çok gençleri yığınla "sapma"lardan kurtaracağıma inanarak yapacağım bunu. Özellikle faşizmin tırmandığı bir dönemde, her gence şu gerçeği öğretebilirsek ne mutlu bizlere: "Gençlik Gelecektir ve Gelecek Sosyalizmdir".
İkinizi de böyle bir eseri ortaya koyduğunuzdan dolayı kutlar; yürekten selam ve saygılarımı yollarım. Aziz arkadaşlarım.

Server TANİLLİ

ISBN 975-7244-62-7